

Тем, что эта книга дошла до Вас, мы обязаны в первую очередь библиотекарям, которые долгие годы бережно хранили её. Сотрудники Google оцифровали её в рамках проекта, цель которого – сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Эта книга находится в общественном достоянии. В общих чертах, юридически, книга передаётся в общественное достояние, когда истекает срок действия имущественных авторских прав на неё, а также если правообладатель сам передал её в общественное достояние или не заявил на неё авторских прав. Такие книги – это ключ к прошлому, к сокровищам нашей истории и культуры, и к знаниям, которые зачастую нигде больше не найдёшь.

В этой цифровой копии мы оставили без изменений все рукописные пометки, которые были в оригинальном издании. Пускай они будут напоминанием о всех тех руках, через которые прошла эта книга – автора, издателя, библиотекаря и предыдущих читателей – чтобы наконец попасть в Ваши.

Правила пользования

Мы гордимся нашим сотрудничеством с библиотеками, в рамках которого мы оцифровываем книги в общественном достоянии и делаем их доступными для всех. Эти книги принадлежат всему человечеству, а мы – лишь их хранители. Тем не менее, оцифровка книг и поддержка этого проекта стоят немало, и поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые меры, чтобы предотвратить коммерческое использование этих книг. Одна из них – это технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас:

- **Не использовать файлы в коммерческих целях.** Мы разработали программу Поиска по книгам Google для всех пользователей, поэтому, пожалуйста, используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- **Не отправлять автоматические запросы.** Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого рода. Если Вам требуется доступ к большим объёмам текстов для исследований в области машинного перевода, оптического распознавания текста, или в других похожих целях, свяжитесь с нами. Для этих целей мы настоятельно рекомендуем использовать исключительно материалы в общественном достоянии.
- **Не удалять логотипы и другие атрибуты Google из файлов.** Изображения в каждом файле помечены логотипами Google для того, чтобы рассказать читателям о нашем проекте и помочь им найти дополнительные материалы. Не удаляйте их.
- **Соблюдать законы Вашей и других стран.** В конечном итоге, именно Вы несёте полную ответственность за Ваши действия – поэтому, пожалуйста, убедитесь, что Вы не нарушаете соответствующие законы Вашей или других стран. Имейте в виду, что даже если книга более не находится под защитой авторских прав в США, то это ещё совсем не значит, что её можно распространять в других странах. К сожалению, законодательство в сфере интеллектуальной собственности очень разнообразно, и не существует универсального способа определить, как разрешено использовать книгу в конкретной стране. Не рассчитывайте на то, что если книга появилась в поиске по книгам Google, то её можно использовать где и как угодно. Наказание за нарушение авторских прав может оказаться очень серьёзным.

О программе

Наша миссия – организовать информацию во всём мире и сделать её доступной и полезной для всех. Поиск по книгам Google помогает пользователям найти книги со всего света, а авторам и издателям – новых читателей. Чтобы произвести поиск по этой книге в полнотекстовом режиме, откройте страницу <http://books.google.com>.

BIBL. PAC. LIBRE THEOL.
T.E. 266.C.
L. 100. 100. 100. 100.

EVANGELIA APOCRYPHA.

Ienae
Typis Friderici Frommann.

EVANGELIA APOCRYPHA

ADHIBITIS PLURIMIS CODICIBUS GRAECIS ET LATINIS
MAXIMAM PARTEM NUNC PRIMUM CONSULTIS
ATQUE INEDITORUM COPIA INSIGNIBUS

EDIDIT

CONSTANTINUS TISCHENDORF

THEOL. ET PHIL. DR. THEOL. PROF. P. ORD. II. LIPS.

LIPSIAE

AVENARIUS ET MENDELSSOHN

MDCCCLIII.

VIRO SUMMO

AMPLISSIMO ILLUSTRISSIMO EXCELLENTISSIMO

IOH. PAULO DE FALKENSTEIN

POTENTISSIMO REGI SAXONIAE A SUMMIS NUPER REIPUBLICAE MINISTRIS,
SUMMI SENATUS ECCLESIASTICI NUNC PRAESIDI, COMPLURIUM ORDINUM
EQUESTRIVM SUPREMIS INSIGNIBUS DECORATO, ETC. ETC.

S. P. D.

CONSTANTINUS TISCHENDORF.

Ex quo primum tempore animum viresque applicui ad promovenda fontium sacrorum studia, in primis Tu conatus meos favore consilio auctoritate adiuvisti. Nec fere est qui per omnes rerum casus ad hunc usque diem mihi laboribusque meis fidelior Te patronus exstiterit. Nullis enim obrectatorum iniuriis aut artibus TUA erga me benevolentia cessit, neque aliter unquam sensisti quam studiis meis ecclesiae Christianae bene consuli. Hinc magnopere hanc mihi occasionem gratulor pietatis meae TIBI denuo testificandae. Quod igitur ante hos duodecim annos prima mea librorum Novi Testamenti editione splendidissimo nomini Tuo dedicanda feci, id nunc evangelii his meis apocryphis repetere institui. Quod ne cui mirum videatur, quasi a canonicis ad apocrypha ventum sit. Illud enimvero in apocryphis evangelii optimae frugis est quod divinam cano-

nicorum auctoritatem quum natura tum historia sua sustentant, illorumque fidem sua ipsorum falsitate egregie confirmant: quod ut nostris temporibus multi male ignorant, ita iam Irenaeus et Tertullianus luculenter probaverunt. Praetereaque probe scis, fucum apocryphorum alienissimum esse ab animi mei sinceritate atque a meo erga Te studio, observatione, pietate.

Quod reliquum est, Vir Summe, semper ac diu fac quod dudum fecisti, ut TUA virtute prudentia fide consilio patriam iuves, bonas augeas litteras, ecclesiae evangelicae lumen Te columenque praestes.

Scribebam Lipsiae die sacrorum instauratorum a. 1852.

PROLEGOMENA.

Actibus apostolorum apocryphis nuper a me editis praefaturo proficiscendum inde erat quod illi obscura fama magis quam ipso studio inter viros doctos innotuissent necdum maiore ex parte editi essent. Longe alia, ut iam tum significabam, evangeliorum apocryphorum ratio est. Ista enim quum plures editores per tria haec saecula invenerunt, tum a multis cognita tractata adhibita sunt. Neque id mirum. A primis enim ecclesiae Christianae saeculis quam famam habuerunt, ea non modo ad tempora proxime subsecuta transiit, sed etiam per totam fere aetatem mediam viguit; unde factum est ut et graece et latine saepe transcriberentur, atque in multas quum orientis tum occidentis linguas converterentur. Quae famae celebritas hanc causam habuit quod traditiones, in quibus tota versantur, de Maria et reliquis Iesu parentibus, item de ortu atque infantia Iesu deque ultimis eius fatiis, curiositatem hominum tantopere occupabant ut variis modis excolerentur, ore populi circumferrentur, diebus festis recitarentur, carminibus artisque operibus exprimerentur, neque tantum privatim crederentur et pro veris venditarentur, verum etiam, canonicis evangeliiis vel invitis, ad ipsa ecclesiae praecepta atque instituta vim haberent. His ipsis in rebus posita est eximia quaedam evangeliorum apocryphorum gravitas: quemadmodum enim eorum temporum quibus primum prodierunt ingenium docent, ita etiam lucem afferunt iis quae inde ortae sunt fabulis atque opinionibus populi, item historiae dogmatum, rituum, artium. Quem ad usum accedit alius, neque is minoris aestimandus est: magnopere enim adiuvant

indagantes canonicorum evangeliorum rationes, quibuscum eam habent necessitudinem ut quantam illa in ipsa ultima ecclesiae antiquitate auctoritatem habuerint ostendant, praetereaque et sermonem quo scripta sunt et res quas tradunt et interpretationes quas subierunt illustrent.

Sed de his nunc non est explicatius dicendum; iam fecimus id quidem libello nuper apud Haganos publicato¹⁾, quem ubi primum per otium licuerit accuratius repetere propositum est. Breviter tantum hoc loco indicandum videbatur quanti momenti quantaque esset utilitatis, nostra certe sententia, evangeliorum apocryphorum studium: propter hanc enim causam et ipsi studium contulimus ad hos libros edendos. Qui quamquam inde ab aetate reformationum usque ad nostra tempora editorum doctorum industriam nacti sunt, tamen facile intelligitur textum eorum nondum ea probabilitate constitutum esse quae ex antiquis libris manu scriptis hauriri queat. Sunt autem apocrypha evangelia eiusmodi ut prae ceteris curam criticam poscant, neque recte adhiberi possint nisi antiquiore textu a mutationibus quas posterior libido invexit bene distincto: tot enim illa quidem subierunt casus, tot et tales recensiones experta sunt, ut nihil simile acciderit in ullo librorum sacrorum, quos variantium lectionum magna vi obrutos esse constat. Quemadmodum autem libelli qui huc pertinent dudum editi labores circa textum criticos requirunt, ita sunt alii cum editis vel arctiore vel laxiore vinculo coniuncti qui hucusque in bibliothecarum umbra delituerunt. Hos igitur ut primum in lucem profferrem, illos ut subsidiis novis criticis excolerem atque emendarem, propositum mihi erat in paranda hac evangeliorum apocryphorum editione. In qua quid in utramque partem praestiterim vel assecutus mihi videar, iam paucis dicendum erit. Quod ita instituam ut tria librorum horum evangelicorum genera distinguam, quorum primum comprehendit qui ad parentes Iesu atque ipsius ortum, alterum qui ad infantiam eius, tertium qui ad fata eius ultima spectant.

Ac primum quidem *genus* quatuor editionis nostrae scripta com-

1) *De evangeliorum apocryphorum origine et usu.* Scripsit C. Tischendorf. Disquisitio historica critica quam praemio aureo dignam censuit Societas Hagana pro defendenda Religione Christiana. Hagae Comitum 1851.

plectitur, protevangelium Iacobi, Pseudo-Matthaei evangelium, evangelium de nativitate Mariae, historiam Iosephi fabri lignarii. In his maximam curam impendimus Pseudo-Iacobi libello. Praeter codices enim Thilonis quatuor, Birchii duos, item Fabricianum et Postelli textum, ut Pseudo-Eustathium aliosque praeteream, adhibuimus octo codices a Thilone nondum adhibitos. Neque vero satis visum est ex his codicibus unum prae ceteris repraesentare, sed primi operam dedimus ut textum conformarem ad optimorum codicum consensum. Porro Pseudo-Matthaei evangelium, cuius posterior pars huc usque inedita erat, e duobus codicibus nostris edidimus, adhibitis insuper Thilonis subsidiis. Ad evangelium de nativitate Mariae contulimus alterum de codicibus nostris evangelii Pseudo-Matthaei, ex quo Fabricianum textum passim emendare licebat. Iosephi vero historiam iuvimus eo quod cum fragmentis coptis et sabbidicis iam a Zoega allatis ea quae nuper Dulaurier ex eodem fonte hausit coniunximus.

Alterum genus constituunt evangelii Thomae textus graecus A, item textus graecus B; evangelium Thomae latinum; evangelium infantiae ex arabico latine. In his duo inedita publicavimus, quorum alterum, evangelii Thomae textum graecum, ex codice monachorum Sinaiticorum dum apud eos versabamur descripsimus; latinum vero evangelii Thomae textum Vaticano debemus codici. Utrumque textum adnotatione critica et synoptica instruximus. Alterum evangelii Thomae graecum textum accuratius quam hucusque factum erat exegimus ad Dresdanum codicem et lectiones Bononienses a Mingarellio exscriptas, adhibitis insuper fragmentis Parisiensibus et Vindobonensibus. In edenda latina evangelii arabici interpretatione egregie adiuvit nos collega celeberrimus Fleischerus, cuius studio is textus multo nunc emendatior prodit.

Tertii generis libellos edidimus tredecim. Primum hosce sex: *Gesta Pilati* graece A, graece B; item eadem latine; *Descensum Christi ad inferos* graece; item latine A et latine B. *Pertinent haec omnia ad evangelium Nicodemi quod dici solet, cuius*

duas partes idoneis de caussis separatim dedimus. Rursus vero tanta est quum in graeco Gestorum Pilati tum in latino Descensus Christi textu antiquorum testium discrepantia ut duae certe recensiones distingui debeant, quarum utramque plenam et continuam repraesentavimus. In his nunc primum a nobis editur textus Gestorum Pilati graecus B ex tribus codicibus, item ex totidem codicibus latinus textus alter libelli quem Descensum Christi ad inferos diximus. De libris reliquis quatuor Gesta Pilati graece A recensuimus ad graecos codices octo, quorum duo Monacenses iterum et accurate contulimus, tres alios sed non integros primi excusimus. Praeterea adhibuimus primi summae vetustatis reliquias duas, alteras coptas papyraceas, alteras pauciores latinas ex palimpsesto codice haustas. Porro graecum Descensus Christi textum ad codices conformavimus tres, quorum praestantissimus nondum innotuerat. Latinus vero noster Gestorum Pilati textus a Thilonis plurimum differt; quippe quem ad octo testes, quorum quinque Thilonem latuerant, recensere licebat. Minor inter Thilonem et me discrepantia est in altero latino textu Descensus Christi ad inferos, quamquam et ipsum ex pluribus novis subsidiis et emendavimus et illustravimus.

Ad idem *tertium genus* pertinet Anaphora Pilati graece A et graece B, item Paradosis Pilati graece et altera Pilati epistola latine. Priores tres graecos libellos ita edidimus ut cuiusque textum ad quinque codices constitueremus, quorum maiorem partem ex bibliothecis exscripsimus. Nec nihil inde subsidii habuimus ad repetendam latinam Pilati epistolam eam quae separatim edi solet: alteram enim nos quoque ex codicum auctoritate ad finem Descensus Christi ad inferos latine A adiunximus, ex pluribus emendatam instrumentis.

Denique *eiusdem generis* libri ii tres qui reliqui sunt, Mors Pilati, Iosephi narratio, Vindicta Salvatoris, fere toti nostris debentur studiis. Iosephi quidem narrationem iam Birchius Auctario suo codicis apocryphi inseruerat, sed maiore cum viciositate quam in ipso codice est nec ulla religiosi editoris cura adhibita. Nos eam ex duobus codicibus descripsimus et cum critica cura

edidimus. Ultimos vero tractatus duo, quorum alter *Mors Pilati* inscribitur, alter *Vindicta Salvatoris*, primi in lucem protraximus, anglosaxonico etiam cum latinis textu collato.

Quae quidem si comprehendimus, plus quadraginta instrumentis criticis apparatus clarissimi Thilonis eorumque qui illum praecesserunt augere nobis contigit. Septem editionis nostrae libellos primi dedimus; emendandis evangelii antiquissimis quae Iacobi Thomae Nicodemi nominibus insigniuntur plurimam operam impendimus; reliquorum nihil non labore nostro emendatum aut illustratum prodit. His studiis omnibus etsi rem gravem quae intelligentibus viris videtur maiorem in modum promotam esse confidimus, tamen nequaquam ita absolvisse nobis videmur ut iam nostris aut aliorum quorum hanc litterarum partem subtilius nosse intersit desideriis penitus sit satisfactum ¹⁾.

¹⁾ Ceterum tria sunt a Thiloue in suam apocryphorum evangeliorum collectionem recepta quae in nostram non recepimus. Primum est evangelium *Marcionis ex auctoritate veterum monumentorum descriptum ab Augusto Hahn*. Est illud ex genere satis diverso a reliquis quae dicuntur apocryphis evangelii: Lucae enim evangelium est, studiis Marcionis mutilatum et corruptum. Potest vero ex Epiphanio, Tertulliano et dialogo Pseudorigeniano multo rectius disci quos ille locos expulerit, item quos inprimis suam ad mentem mutaverit, quam quemadmodum singula quaeque legerit. Parum enim quidem apte Hahnus cum eoque Thilo, viri clarissimi, textum quem Marcionis dixerunt maximam partem conformatum ad editiones in scholis vulgatas ediderunt. Altero libello qui apud Thilonem legitur, non item apud nos, explicatur de codice evangelii Iohannis *Parisiis in sacro templariorum tabulario asservato*. Quae res quum non ad antiquitatem Christianam sed ad recentiora tempora pertineat — ipse enim codex quem ex antiquiore fluxisse fingunt aetatem sacrorum instauratorum non ita multum antecedere videtur — praetereaque arbitrium templarii auctoris evangelio Iohannis mutilando interpolando corrumpendo simile quidem sit antiquae haeresi sed non accedat ad rationem evangeliorum quae habemus apocryphorum, huc quadrare visa non est. Atque similis ratio est etiam tertii libelli quem Thilo evangelicae parti codicis sui apocryphi inseruit, repetens ex Albigeniensium historia a Iohanne Benoist edita. Pertinet enim liber S. Iohannis apocryphus — hunc enim titulum habet — ad historiam haeresium aetatis mediae. Argumenti vero est apocalyptici magis quam evangelici. Quam ob rem si nobis repetenda videbitur, certe non cum evangelicis coniungenda est scriptis.

Quibus in universum ac breviter expositis explicandum est de singulis.

I. PROTEVANGELIUM IACOBI.

Hoc quantae sit antiquitatis, quum ad veterum testimonia tum ad ipsum quod tractat argumentum iudicandum est. Testantur autem de eo veterum plurimi, inter quos a quarto inde saeculo nomina eminent Gregorii Nysseni († 394)¹⁾, Epiphanii († 403)²⁾ et Pseudepiphanii³⁾, Pseudeustathii Antiocheni⁴⁾, Andreae Cretensis (saec. VII.)⁵⁾, Germani patriarchae (saec. VIII.)⁶⁾, Iohannis Damasceni (saec. VIII.)⁷⁾, Photii (saec. IX. med.)⁸⁾, Nicetae Paphlagonis (saec. IX.)⁹⁾, Georgii Nicomediensis (saec. IX.)¹⁰⁾, Epiphanii monachi (circa X. saec.)¹¹⁾, Iacobi monachi (circa XI. saec.)¹²⁾ aliorumque. Sed a Gregorio Nysseno atque Epiphanio redeundum est ad ipsum Ori-

1) Cf. orat. in diem natal. Christi Opp. Paris. 1615. II, p. 778. ἤκουσα τοίνυν ἀποκρύφου τινὸς ἱστορίας τοιαῦτα παρατιθεμένης τὰ περὶ αὐτῆς (i. e. Μαρίας) διηγήματα sqq.

2) Cf. haeres. LXXIX. § 5. (ed. Petav. I, 1062.) Ἐὶ γὰρ ἡ τῆς Μαρίας ἱστορία καὶ παραδόσεις ἔχουσιν ὅτι ἐρρέθη τῷ πατρὶ αὐτῆς Ἰωακείμ ἐν τῇ ἐρήμῳ ὅτι ἡ γυνὴ σου συνεληφύη etc. Item haeres. LXXVIII. § 7. (ed. Petav. I, p. 1038.) ὅτε ἡ παρθένος παρεδόθη τῷ Ἰωσήφ, κλήρων εἰς τοῦτο ἀναγκασάντων αὐτὴν ἦκειν, οὐ παρεδόθη αὐτῷ εἰς συνάφειαν etc.

3) Cf. ἐγκώμιος εἰς τὴν ἀγ. Θεοτόκον Opp. ed. Petav. II, p. 292. Ἰωακείμ γὰρ ἐν τῷ ὄρει προσήχετο, καὶ Ἄννα ἐν τῷ παραδείσῳ αὐτῆς.

4) Cf. S. Eustathii Comm. in Hexaëmeron etc ed. Allatius 1629. p. 70 sqq. Ἄξιον δὲ τὴν ἱστορίαν ἦν διέξεισι περὶ τῆς ἀγίας Μαρίας Ἰακωβός τις ἐπελάειν.

5) Cf. Combefis. Nov. Auctar. (Asterii aliorumque etc.) I. p. 1290 sqq. Cf. inprimis p. 1300 sqq. 1319 sq.

6) Cf. Combefis. l. I. I. p. 1411 sqq. Inprimis p. 1416. 1420. 1437. 1440.

7) Cf. oratt. I. II. in natal. Mariae in opp. (ed. Lequien 1712.) II. p. 841 sqq.

8) Cf. Combefis. l. I. I. p. 1583 sqq.

9) Cf. Combefis. Auctar. Novissim. I. p. 437 sqq.

10) Cf. Combefis. Nov. Auctar. I. p. 995 sqq. oratt. plur. Cf. inprimis pag. 1000. 1001. 1009. 1024. 1032 sq. 1049. 1054. 1088. 1120.

11) Cf. Epiph. mon. edita et ined. cura Dresselii 1843. pag. 23. ὁλον Ἰακωβος Ἐβραῖος τότε παρῶν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν γράψας λέγει, ὅτι -- ψηλαφηρῆσαι ὑπὸ τῆς μάλας εὐρέθη παρθένος.

12) Cf. Combefis. l. I. I. p. 1247 sqq.

genem, qui quidem *librum Iacobi*¹⁾ ita commemorat ut et omnibus bene notum et simili auctoritate cum evangelio Petri apocrypho esse ponat: quod eiusmodi est ut vim habeat ad confirmandum, eundem Iacobi librum iam ante Origenem non modo Clementi Alexandrino²⁾ sed etiam Iustino martyri³⁾ innotuisse. Quem enim Origenes tertio saeculo ineunte iam notissimum esse significat et cum evangelio antiquissimae famae componit, cui is non quinquaginta fere annos ante Origenis aetatem scriptus videbitur? Accedit quod in libri argumento nihil est quod ab ingenio saeculi secundi medii abhorreat. Quam enim aetate Ebionitarum et Nazaraeorum aliorumque haereticorum opinio obtinebat de Iesu vero Iosephi et Mariae filio, qua genuinos Iesu fratres existitisse plerique credidisse videntur, quemadmodum etiam Iosephus in Antiqq. Iud. XX, 9, 4. Iacobum simpliciter τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ dicit, qua Tryphon ille in evangelistas invehebatur quod ex adolescentula (νεᾶνις) Iesiae temere fecissent virginem (παρθένος), qua Iudaeorum celebrabatur calumnia de Iesu filio Pantherae ex fornicatione nati, qua Celsus Graecorum fabulas de Danae aliisque de virgine matre natis ludibrii caussa componebat cum evangelicis narrationibus de virgine Maria Iesu matre, eadem pietati male studiosae sive, ut quod sentio plane dicam, homini Gnostico eique Ebionaeo et opportunum et necessarium videbatur propectam Iosephi aetatem suscipientis Mariam, Iosephi filios ex priore matrimonio natos, virginitatem Mariae in partu illibatam servatam, ipsam virginem matrem iam antequam nasceretur et per omne infantiae suae tempus ab humanarum rerum consuetudine salis alienam docere⁴⁾.

1) Cf. comm. in Matth. III, 463. ed. de la Rue. (p. 223. ed. Huet.) τοὺς δὲ ἀδελφούς Ἰησοῦ φασὶ τινες εἶναι ἐκ παραδόσεως ὁρμώμενοι τοῦ ἐπιγεγραμμένου κατὰ Πέτρον εὐαγγελίου ἢ τῆς βίβλου Ἰακώβου ἐκ προτέρας γυναικὸς συνωκηυίας αὐτῷ πρὸ τῆς Μαρίας.

2) Cf. Strom. VII. p. 889 sq. ed. Potter. ἀλλ' ὡς ζοικεν τοῖς πολλοῖς καὶ μέχρι νῦν δοκεῖ ἡ Μαρὶὰμ λεγῶ εἶναι, διὰ τὴν τοῦ παιδίου γέννησιν οὐκ οὔσα λεγῶ· καὶ γὰρ μετὰ τὸ τεκεῖν αὐτὴν μαιωδεῖσάν φασὶ τινες παρθένον εὐρεθῆναι.

3) Cf. dial. c. Tryph. cap. 78. p. 303 sq. γεννηθέντος δὲ τότε τοῦ παιδίου ἐν Βηθλεὲμ, ἐπειδὴ Ἰωσήφ οὐκ εἶχεν ἐν τῇ κώμῃ ἐκεῖνη πῶ καταλῦσαι, ἐν σπηλαίῳ τιλὶ σύγγυς τῆς κώμης κατέλυσε· καὶ τότε αὐτῶν ὄντων ἐκεῖ ἐτετόκει ἡ Μαρία τὸν Χριστόν, καὶ ἐν φάτῃ αὐτὸν ἐτεθείκει. Cf. infra.

4) Haec magnam partem ex dissertatione mea de evangg. apocr. origine

Quam autem supra insignibus aliquot testimoniis veterum allatis protevangelii famam in antiquitate fuisse indicavimus, id quod magis etiam ex traditionum ac rituum historia doceri potest, eandem per mediam aetatem conservatam propagatamque esse probatur inde quod quum magna codicum huius libri graecorum copia hodieque in bibliothecis invenitur, quam numerum quinquagenarium excedere nullus dubito, tum quod in multas et orientis et occidentis linguas translatum praetereaque ad alias similis generis fictiones adhibitum scimus. Atque hinc etiam factum est ut iam saeculo sexto decimo et graece et latine impressum ederetur. Et graece quidem primus edidit Michael Neander, catechesi Lutheri graecae et latinae subiungens narrationum apocrypharum collectionem, quae Basileae ex officina Ioh. Oporini anno 1564. prodiit¹⁾. Latine vero iam duodecim annis ante ex schedis Guilielmi Postelli ibidem ediderat Theodorus Bibliander²⁾. Quae Postelli interpretatio alium codicem graecum repraesentat atque quem Neander una cum latino

et usu Hagae Comitum 1851. desumsi, ubi § 9. pag. 26—35. pleraque fusius tractantur.

¹⁾ Titulus libri est *Apocrypha: hoc est, narrationes de Christo, Maria, Ioseph, cognatione et familia Christi, extra Biblia: apud veteres tamen Graecos scriptores, Patres, Historicos et Philologos reperta (inserto etiam Protevangelio Iacobi Graecae, in Oriente nuper reperto, necdum edito haecenus) ex Oraculorum ac Sibyllarum vocibus, gentium etiam testimoniis, denique multorum veterum auctorum Libris descripta, exposita et edita Graecolatine, a Mich. Neandro Soraviense. 1564. (Iterum 1567.)*

²⁾ *Protevangelion s. de natalibus Iesu Christi et ipsius matris virginis Mariae, sermo historicus divi Iacobi minoris. Evangelica historia, quam scripsit b. Marcus. Vita I. Marci evangelistae collecta per Theodorum Bibliandrum. 1552. (Iterum Argentor. 1570.) Refert ibi Bibliander haec: Guilielm. Postellus in Oriente apud Christianos librum Graecum et quidem pervetustum est nactus, quem latinum fecit et commentariis adornatum editoni paravit cum aliis quibusdam minime contemnendis libris. Quos dum Oporinus differret imprimere, rogavi ut mihi copiam faceret legendi eos. -- Testatur autem Postellus hunc libellum in ecclesiis Orientalibus Christianorum publice legi; neque dubitari de auctore, sed constanter inscribi „sermonem historicum divi Iacobi fratris Domini de admirabili nativitate et incunabulis Virginis matris Mariae et ipsius Iesu.“ Addit etiam πρωτευαγγέλιον h. e. primum evangelium vocari et inter authenticos libros haberi apud Orientales Christianos. Ipse autem Postellus aestimat ut gemmam -- Eius verba si quis requirat haec sunt: „Petrus Romae non edidit evangelium, sed alleri Venetiarum duci Marco commendavit sine capite mysteriose scribendum: ut olim illi adesset hoc caput quod nunc vertimus, totius Veteris Testamenti appendicibus Christum quovis modo praedicanibus necessarium, necdum Marco aut Lucae.“ Ac rursus: „Evangelii ad hunc diem desiderata*

Postelli textu edidit. Neandri vero textum eumque secundum anno 1567. emendatius editum duobus annis post repetiit Grynaeus in Monumentis ss. pp. orthodoxographis. Grynaeum post annos centum triginta sex Fabricius¹⁾ excepit, qui textum protevangelii ex priore Neandri libello et praeter morem haud ita diligenter hausit, repetita simul interpretatione Postelli. Fabricium secutus est anno 1722. Ionesius²⁾, nisi quod is Grynaei magis quam Fabricii expressit textum. Rursus anno huius saeculi quarto Andreas Birch eundem vulgatum textum, notata quidem Grynaei et Fabricii differentia, in Auctarium suum codicis apocryphi N. T. Fabriciani recepit eique subiunxit variantes lectiones duorum codicum Vaticanorum ab Engelbretho excerptas.

Nostra denique aetate protevangelium quod dicitur bis prodiit et quidem textu ab iis quas vidimus editionibus diverso. Anno enim 1832. clarissimus Thilo Codici suo Novi Testamenti apocrypho inseruit, et ita quidem ut textum sequeretur codicis Parisiensis decimi fere saeculi (is nobis C dicitur), variantibus lectionibus octo codicum et vulgatae editionis cum notis variis aliis sub textu positus, repetita etiam tota Postelli interpretatione. Qua in re auctoritatem Parisiensis sui codicis, etsi plerisque reliquis aetate praeit, iusto pluris fecit: quod facile ex iis iudicari poterit quae ad canonicorum evangeliorum scripturam conformata habet, ut XVII, 1 et 3. XXI, 2 et 3. XXII, 2. XXIV, 4. De apparatu Thilonis post dicemus. Praeterea in prolegomenis fusius et accurate scripsit de libri historia.

Denique anno 1840. libellus prodiit hoc titulo *Protevangelium Iacobi ex cod. ms. Venetiano descripsit, prolegomenis, varietate lectionum, notis criticis instructum edidit Car. Ad. Suckow*³⁾. Venetianus ille Suckovii codex idem est quem ipsi totum descripsimus, notatum siglo A in commentario nostro. Hunc Suckovius iure magni fecit, etsi nullo modo reliquis omnibus praefendus est, ut ex ap-

basis et fundamentum, in quo suppletur summa fide quicquid posset optari.“ Similiter ille nugatur in sermone quo Reipublicae Venetae opus dedicat.

¹⁾ Cf. *Cod. Apocr. Novi Testamenti* etc. T. I. 1703. Iterum 1719.

²⁾ *A new and full method of settling the canonical authority of the New Testament* etc. 3 vols. By the Rev. Jerem. Iones. Oxford 1726. 1798.

³⁾ Is Vratislaviensi academiae nuper morte ereptus est.

paratu nostro cuivis apparebit. Saepe quidem brevitate lectionis commendari videtur; sed praeterquam quod ea brevitatis passim haud dubie ad describentis negligentiam referenda est, in scriptis huiusmodi apocryphis videndum est ne textus catholica retractatione in breviora sit contractus. At vero in legendo codice suo Suckovius tam saepe tamque graviter falsus est ut suscepto operi imparem se praestiterit ac laborem suum tantum non perdidit. Quod ne iniuste iudicasse videamur, aliquot exempla afferenda erunt. Ita capite I. κυρίῳ (κω scriptum) ante εἰς ἱλασμὸν ἐμοί praeterit eamque fictam lectionem unice commendat; omittit σπέρμα post διδόντας, dat ἐνεφάνη σὺν, idque rectum esse opinatur, pro ἐνεφάνισεν (cod. -νησεν), item notat ἐπισκέψαι pro ἐπισκέψεται: capite II. bis affert δύο pro δύο, παιδίσκα bis pro παιδίσκη, συνομένη pro γενομένη, δαφνηδαίαν pro δαφνηδαίαν, δεσπότην pro δεσπότην: capite III. ἀτενήσατο pro ἀτενήσασα, ὄνειδισαν pro ὄνειδίσθη: IV. ἦλθεν ἄγγελος . . . Ἰδοῦ edit cum mira quadam coniectura pro ἦλθον ἄγγελοι δύο λέγοντες αὐτῇ Ἰδοῦ: VI. ἀμηνιαίου pro ἐξαμηνιαίου fingit, ἀφείλετο τὸ ὄνειδος μου ἐν αὐτοῖς pro ἀφείλατό με τὸ ὄνειδος μου ἐν ἀνθρώποις: VII. ἀνάξομαι habet pro ἀνάξομεν, μήπω pro μήπως: VIII. οὐ κατεστράφη pro οὐκ ἀπεστράφη, δώδεκα . . . κόδομον (cum longa oratione) pro δωδεκάκδονον (sic): IX. συνελθόντων pro συνελθόντες, scribit Ἰωσήφ . . . σε ἐν τῷ („lacuna non maior unius verbi spatio.“ „Igitur legendum καταλείπω σε.“ „Vides nostri brevitatem.), at est Ἰωσήφ Ἰδοῦ παρέλαβόν σε ἐκ ναοῦ κυρίου, καὶ νῦν καταλείπω σε ἐν τῷ: XII. ἐγώγε („lege ἐγώγε“) habet pro ἐγώ, κύριε (κω scriptum). Cuius generis alia multa quum ex iisdem tum ex reliquis capitibus afferri possunt¹⁾. In notis vero si quid boni est, id totum a Thilone pendet.

Restat ut de nostra editione explicemus. Adhibuimus praeter vulgatum (F) et Postelli (Pos) textum codices septemdecim. In his codices AB et integri sunt et toti a nobis transcripti. Codices HK magnas tantum protevangeliis partes continent easque pariter plene

¹⁾ Pauca alia iam indicavimus in appendice critica dissertationis de evangeliorum apocryphorum origine et usu. Hagae Comitum 1851. pag. 203 sqq.

transscripsimus. Codicum OPQ primas modo et extremas partes notavimus. Codex R magna ex parte infra excerptus est, sed ad recensendum textum nondum praesto erat. In adhibendis reliquis aliorum fide standum erat. Trium, de quibus infra vide sub F^bGI, lectiones, parum illae quidem curiose notatae, debentur Birchio; reliquorum i. e. CDELMN industriae Thilonis. Hic attulit ex duobus ultimis i. e. MN paucas tantum lectiones, ex codice vero C ipsum textum suum hausit, a quo discrepantes codicum DEL lectiones indicavit. Quos labores etsi magni facio, tamen saepe, in minutis maxime quae videntur rebus, ex notationibus Thilonis quid in codicibus scriptum sit non satis definiri potest. Hinc in commentario plerumque non notavimus nisi de quibus ambigi non posset.

Accessit vero etiam ad commentarium nostrum plena notatio eorum quae apud Pseudeustathium (*Eust*) ex protevangelio leguntur; item nonnulla ex Germano patriarcha (*Germ*), Georgio Nicomedien-
si (*Geo*), Iacobo monacho (*Iac*) petivimus. Horum plura iam apud Thilonem habentur, nonnihil etiam iam apud Fabricium, sed nos omnia ex ipsis horum patrum libris ¹⁾ attulimus. Primi vero operam dedimus ut ex omnibus antiquis testimoniis arte critica textum quam maxime probabilem constitueremus: quae res magni laboris fuit neque, ni fallor, frustra.

Instrumenta autem critica quibus in edendo usi sumus haec sunt.

A i. e. Venetus Marcianus class. II. num. XLII. saeculi fere X. Sunt folia membranacea novem, a codice antiquo olim avulsa, nunc chartaceo tegumento involuta. Cf. *Graeci codices manuscripti apud Nanius asservati. Bonon. 1784.* Ibi est cod. CIV., et notatur sermonis trigesimi, qui in codice praecedebat protevangeli-um signatum numero λā, superesse clausulam, item sermonis trigesimi secundi solum titulum, qui est ὑπόθεσις σύντομος τῆς εὐρέσεως τοῦ ἀγίου σταυροῦ ἀναγινώσκειται δὲ τὴν 18' τοῦ Σεπτεβρ. μηνός. Textum integrum transcripsimus.

¹⁾ De his vide supra pag. XII.

- B i. e.** Venetus Marcianus numero CCCLXIII. signatus. Recentior est codice A, sed nihil amplius de eo in schedis meis notatum reperi. Integrum transscripsimus.
- C i. e.** Paris. Reg. nunc Nation. num. 1454. saeculi X. Thilo, qui notatur siglo A, textum huius „antiquissimi et praestantissimi“ codicis loco vulgati edidit.
- D i. e.** Paris. Reg. nunc Nation. num. 1215. anno 1068. scriptus. Thilo, apud quem siglo B notatur, scripturam istius atque eius qui sequitur cum suo textu accurate se contulisse dicit.
- E i. e.** Paris. Reg. nunc Nation. num. 1468. saeculi XI. De collatione Thilonis, cui siglo C significatur, vide ad codicem D.
- F^a i. e.** textus quem ex Neandro post Grynaeum Fabricius repetiit. Vide supra pag. XV.
- F^b i. e.** Vaticanus num. 455. signatus saeculi fere XI. Contulit cum vulgato textu Engelbreth, a quo sibi communicatas variantes lectiones in Auctario suo edidit Berothius. Deficit cap. XII. a verbis *χαρὰν δὲ λαβοῦσα* usque ad capitis XIX. verba *ὕπνηρτησεν αὐτῷ γυνή.*
- G i. e.** Vaticanus num. 654. saeculi fere XII. Eiusdem Engelbrethii collationem l. l. exhibuit Berothius.
- H i. e.** Venetus Marcianus class. XI. num. CC, chartaceus saeculi fere XV. Idem in catalogo codicum graecorum Nanianorum (vide ad A) numero CLI. significatur. Cf. ibi pag. 344. ad num. VI. Singulare is codex libri exordium habet, parvi momenti illud quidem et corruptissimum, sed quod probat protevangelium in celebrando die festo Mariae sacro ad verbum adhibitum esse¹). Protevangelii vero textum inde a capite XI. usque finem habet, quem plene transscripsimus.

¹) Legitur ibi in hunc modum Ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς ὁ θεὸς πλάσας (corrige ἐπλασεν?) τὸν ἄνθρωπον, ἔδωκεν αὐτῷ ἐντολὴν δοκιμασίαν τινα καὶ ἀπόπειραν, ὅπως ἐκ τούτου κεί τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην, καὶ μὴ παριστρήσας (?) ἐκπέση τῆς δωρεᾶς. εἰ γὰρ (an deleas ei γάρ?) καὶ μετὰ τὴν ἐντολὴν φθόνῳ προσληφθεὶς ἔπεσε πνῆμα χαλεπὸν καὶ ἐξαισιον, καὶ τοσοῦτον ἐπήρθη ὥστε ἐπῆρε πτέρναν κατὰ τοῦ Ἰθίου δεσπότου. πόσον εἶχεν παθεῖν λυπούσης τῆς ἐντολῆς. τοῦτον ἔθετο ἐν τῷ παραδείσῳ, ὅστις ποτὲ ἦν παράδεισος οὗτος, ἐπειδὴ ἀπ' ἀρχῆς φθονοῦργος διάβολος θεότητι φαντασθεὶς καὶ ἴσον ἑαυτὸν ποιῆσαι τῷ θεῷ βουλευσάμενος καὶ ὁ εἶχεν ἀπώλεσεν, ἀντὶ φωτὸς σκότος γενόμενος. ἰδὼν δὲ τὸν ἄνθρω-

I i. e. Vindobonensis bibliothecae Caesareae, codicum theol. gr. CXXIII. apud Nesselium (in Lambec. comm. lib. IV. p. 300.). Est chartaceus XIV. fere saeculi. Descriptus est a viro docto A. C. Gierlew in usum Birchii, a quo communicatum habuit Thilo. Hic scripturas eius codicis a suo textu discedentes in notis recensuit, ab eoque nos sumsimus.

K i. e. Parisiensis Coislinianus num. 152. Folium haud dubie est antiquissimum et adscribitur ipsi saeculo IX. Incipit a verbis μου, ὅτι ἐπεσκέψατό με καὶ ἀφῆκεν ὄνειδος VI, 3., et deficit post verba Τίς εἰμι ἐγώ, κύριε, ὅτι πᾶσαι αἱ XII, 2. Totum fragmentum transscripsi.

L i. e. Paris. Reg. nunc Nation. num. 1190., anno 1567. scriptus, Thilonis D. Lectiones inde allatae debentur Thiloni, qui etiam exordium libri ineptissime deformatum maiore ex

πον πλασθέντα τῇ τοῦ θεοῦ χειρὶ καὶ μέλλοντα μετ' ὀλίγον εἰς τὴν αὐτοῦ δόξαν προβεβηκέναι, καὶ μείζονα ἐφθόνησε κατ' αὐτοῦ· καὶ λογισμῶ ὁ αὐτός πέπτωκεν τοῦτο προσβλεῖ (ita haec vitiose scripta sunt) καὶ τῷ Ἀδάμ. καὶ ᾧ θαύματος· προσλαβὼν πτερινίξει τοῦτον καὶ τοῦ παραδείσου πολίτην ὄντα ἢ μάλλον εἰπεῖν κύριον γυμνοῖ τὸν ἐνδεδυμένον τῆς θείας δόξης, καὶ μετὰ τὴν γύμνωσιν ἔξελοι (sic) τοῦτον πυκρῶς τῆς Ἐδέμ. εἶτα κατεκρίθη μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὸν θάνατον (sic). οὐκ ἐνέσχετο οὖν ὁ θεὸς τοιοῦτον ἔργον τῶν αὐτοῦ χειρῶν ὄραν ὑπὸ τοῦ διαβόλου λυμαινόμενον ἐπὶ τῷ μακρῷ χρόνῳ. ἐπληθύνθη ἡ κακία, πεσὼν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐγκαταλείψας θεῷ ζῶντι (sic haec leguntur)· ἐλάτρευσαν γάρ, φησί, τὴν κτίσιν παρὰ τὸν κτίσαντα. βουληθεὶς οὖν ὁ θεὸς ἐγειραὶ τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἦν ἄλλως γενέσθαι, ἀλλ' ἢ (adde ὡς?) σάρκα προσβαλὼν ὁ ἐχθρὸς ἐνίκησεν, τὴν αὐτὴν πάλιν ὑποτιθεῖ ὁ δεσπότης νικήσας τὸν διάβολον, ὅπως ὡς τὸ (adde πρότερον?) Ἄδαμ πλανηθεὶς (plura deesse videntur,) τῷ θεῷ παραπέση. ὃ καὶ γέγονεν. οἰκονομήθη οὖν οὕτως. τὴν προορισθεῖσαν βουλὴν καὶ πρὸ τῶν αἰώνων ἦν ἐβουλεύσατο, τῆς μεγάλης βουλῆς (τὴν -λην -λήν?), τῶν ἀγγέλων τὸν ἐξουσιαστήν, θεὸν τὸν ἄρχοντα τῆς εἰρήνης, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ταύτην τὴν βουλὴν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας μυστικῶς ἐπιδίδει (sic) τῷ Γαβριὴλ λέγων Ἄπελθε πρὸς τὸ προητοιμασμένον μοι παλάτιον, ἄπελθε πρὸς τὸν θρόνον τῆς ἐνσάρκου μου οἰκονομίας, ἄπελθε πρὸς τὴν καρδίαν, καὶ ἀπελθὼν μὴ δορυβήσης αὐτὴν μηδὲ ταράξεις, ἀλλὰ χαρὰς εὐαγγέλια κομίσας χαρὰν αὐτὴν (sic) πρῶτον φώνησον, ἵνα καθὼς εἰσηχθῆ διὰ τῆς παρακοῆς ἐν τοῖς ὡσὶ τῆς Εὐας ἢ κατάρρα, εἰσαχθῆ διὰ τῆς καλῆς ὑπακοῆς ἢ εὐλογία καὶ ἡ χαρὰ ἐν τοῖς ὡσὶ τῆς καρδίας. κατελθὼν οὖν ὁ ἄγγελος ἐκ τῶν οὐρανῶν ἀψίδων προσήλθε τῇ ἀχράντῳ θεοτόκῳ θουλικῶς τῷ σχήματι, κομίζων συντ... ὦν ἢ καὶ τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην. περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος καὶ ἐφ' ὃν τι (corrigite ἢ) σήμερον ἑορτῆ. ἐφώνησε τοίνυν αὐτῆς (sic) ὁ ἄγγελος Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ etc, cf. Prot-evang. cap. XI.

parte transscripsit ¹⁾). Ab altera primi capitis parte scripturam ad reliquorum codicum textum propius accedere nec indignam quae recognoscatur esse dicit.

M i. e. Paris. Reg. nunc Nation. 1174. saeculi XII., Thilonis E. Scripturam eius selectis locis notavit Thilo.

N i. e. Paris. Reg. nunc Nation. 1176. saeculi XIII., Thilonis F. Etiam hunc selectis locis Thilo contulit. Praeterea ipse initium et finem descripsi.

O i. e. Mediolanensis Ambrosianus A 63. Inf. saeculi fere XI. Primi capitis verba Ἐν ταῖς ἱστορίαις usque οὐκ ἐποίησα ἐν τῷ Ἰσραήλ transscripsi, item caput extremum.

P i. e. Mediolan. Ambros. C 92., codice O paullo recentior. Transscripsi inde Ἐν ταῖς ἱστορίαις usque ἡ εὐχὴ βρῶμα καὶ πόμα, item caput XXV.

Q i. e. Venetus Marcian. class. VII. num. XL. saeculi XVI. De eo exponitur in catalogo codicum graecorum apud Nanios asservatorum pag. 355. sub numero CLVI. Habetur enim in eo codice loco XIII. pag. 153. Λόγος εἰς τὴν βρεφοκτονίαν παρὰ τοῦ Ἡρώδου τοῦ βασιλέως καὶ δυσσεβοῦς. Cuius sermōnis initium Κέλευσις δὲ ἐξῆλθεν ἀπὸ Αὐγούστου (cap. XVII.) usque αἰσχύνομαι, item finem καὶ ἀπήγγειλαν ὅτι Ζαχαρίας πεφόνευται (cap. XXIV, 3.) usque πρὶν ἰδῆν τὸν Χριστὸν ἐν σαρκί, una cum clausula μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ καὶ παναγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, descripsimus.

R i. e. Dresdanus A 187. Codex est satis recens quidem sed nisi fallor in monte Sinaitico scriptus. In altera eius parte

¹⁾ Ἐν τῇ σοφίᾳ Σολομῶντος λέγει Δίκαιοι εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσιν. οὕτως οὖν καὶ οἱ δίκαιοι ὅ τε Ἰωακείμ καὶ ἡ Ἄννα. ἀμφότεροι δίκαιοι ὄντες, καὶ ἄτεκνος ἦν Ἄννα. καὶ προσέφερον τὰ δῶρα αὐτῶν ἐνώπιον κυρίου ἐν τῷ ἱερῷ τοῖς ἱερεῦσιν· καὶ οὐ δέχονται, διότι Ἄννα ἦν ἄτεκνος καὶ οὐκ ἔτικτεν. καὶ στραφέντες ἐκ τοῦ οἴκου κυρίου καὶ ἐκόψαντο ἑαυτοῖς κοπετὸν μέγαν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ ἐν νηστείᾳ καὶ προσευχῇ καὶ ἐν στεναγμοῖς καὶ ἐν δάκρυσιν οὐκ ὀλίγοις· καὶ ἔλεγον ἐν ἑαυτοῖς Οἴμοι οἴμοι τοῖς ἀθλοῖς· ὄνειδος ἐγεννηθήμεν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἔσμεν ἄξιοι ἵνα δέξηται καὶ ἡμῶν κύριος ὁ θεὸς τὰ δῶρα, καὶ δεκτὴν γενέσθαι τὴν θυσιάν ἡμῶν ἐνώπιον αὐτοῦ, καθὼς ἐδέξατο τὴν θυσιάν τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ etc.

pag. 276., praemissa nota Σεπτευρίῳ ἡ, habetur Ἱστορία Ἰακώβου εἰς τὸ γενέσιον τῆς παναγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ αἰεὶ παρθένου Μαρίας. Ad commentarium nostrum non adhibuimus nisi capite ultimo. Quam ob rem aliquot scripturae eius exempla hic adscribam. I, 2. habet ἤγγισεν ἡ ἡμέρα | προσέφερον υἱοί | κατεναντίον αὐτοῦ Ῥουβίμ. | σοι πρῶτον 3. ἀπῆει | σπέρμα οὐκ ἐποίησα | ἐν τῇ ἐσχάτῃ αὐτοῦ ἡμέρᾳ 4. καταβ. ἐπὶ βρωτὸν ἢ ἐπὶ | ἕως ἐπισκέψεται με κύρ. ὁ θεός | μου ἢ εὐχή II, 1. Κόψωμαι τ. χ. μ. καὶ κόψωμαι 2. Ἰουθὴν | ἰδ. ἤγγισεν ἡ ἡμ. κυρ., καὶ οὐκ | τοῦτο τὸ κεφ. | καὶ οὐκ ἔστιν μοι ἀναδ. αὐτό, καθότι π. εἰμ. σή, κ. χ. ἔχεις βασ. 3. ταῦτα | κύρ. ὁ θεός | πανουργος ἔδ. σοι τοῦτο | καθότι οὐκ ἦκ. μου τῆς φ. ἀπέκλ. γὰρ κύρ. ὁ θε. τὴν μήτρ. σ. τοῦ μή 4. περιελατο | ab altero τὰ ἱμ. αὐτῆς ad alterum transiit | ἐνάτην | δαφνηδέαν | τῶν πατ. μου | καθὼς ἠύλόγησας III, 1. ἀτενίσασα Ἄννα εἰς τ. οὐρ. ἴδεν | ἐν τῇ δαφνηδέᾳ | λέγουσα οὕτως | ἐξεκύησέν με | ἐγὼ κατ. ἐγένν. | ὄνειδίστην, καὶ ἐξεμυκτήρισάν με κ. ἐξέβαλλον ἐκ ν. κυρ. τ. θεοῦ 2. ὁμοιώθην semper | τοῦ οὐρ., καὶ ὅτι καὶ αὐτὰ γόν. ἔστιν | γον. ἔστιν. Praeterea cum cod. C consentit. 3. ὅτι καὶ τὰ ἴδ. ταῦτα γόν. ἔστιν ἐν. σ. κύριε· καὶ γὰρ τὰ ἴδ. γαληνηῶντα καὶ σκυρτῶντα ἅμα τοῖς ἰχθύοις (sic) τῆς θαλάσσης σὲ εὐλογοῦσίν σε (ita bis) κύριε. Cf. cod. I. | κατὰ καιρόν, κ. σὲ εὐλογοῦσιν, κύριε IV, 1. καὶ συλλήψει κ. γεννήσεις | ἄρσεν | προσάξω αὐτὸ κυρίῳ τ. θεῷ, κ. ἔ. λειτουργὸν αὐτῷ 2. ἐπήκουσεν | καὶ κατάβηθι 3. ὦδε ἰβ ἀμνάδας | a καὶ ἔσονται altero ad alterum transiit 4. Per totam sectionem cum nostro textu facit. V, 1. καὶ οὐκ εἶδεν ἀμαρτίαν ἐν ἑαυτῷ | ἀφῆκέν μοι πάντα τ. ἀμ. μου | δεδικ., καὶ ἦκεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. 2. Συνέλαβεν δὲ Ἄννα, καὶ ἐπλ. αὐτῆς οἱ μῆν. | ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ὀγδόῳ | εἶπεν δὲ τῇ μαῖα Μαῖα, τί ἐγ. ἡ δὲ μαῖα εἶπ. Θῆλυ ἐγέννησας. εἶπεν δὲ ἡ Ἄννα Ἐμεγαλύνθη ἡ ψ. μ. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ | ἀπεσμ. Ἄννα ἀπὸ τῆς ἀφῆδρου αὐτῆς, κ. ἔδ. μ. τῇ παιδίσκη, κ.

ἐπονόμασεν τὸ ὄν. αὐτ. Μαρ. VI, 1. διαπειράσαι | κ.
 περιεπάτησεν βῆμ. ἑπτὰ, καί | τῆς μητρ. αὐτῆς | και
 ἀνῆρπ. αὐτ. ἡ μήτ. αὐτῆς λέγουσα | ἐπὶ τῆς γῆς ἕως ἀπά-
 ξῃ | πᾶν κοιν. ἡ ἀκάθ. | οὐκ εἶα διελευθῆν. 2. κ. προσή-
 νεγκαν αὐτὴν τοῖς ἱερεῦσιν, κ. εὐλ. α. λ. Ὁ θε. τῶν ὑφ.
 ἐπίβλεψον ἐπὶ τὴν παιδα ταύτην και εὐλόγ. αὐτὴν εὐλ.
 3. ἀφείλατο ἀπ' ἐμοῦ τὸ ὄνειδ. τῶν ἐχθρ. μ. κ. ἔδ. μοι κύρ.
 ὁ θε. καρπ. δικ. μονοούσ. πολυπλάσιον ἐνώπ. αὐτ. | ἐν τῷ
 κοιτῶνι τοῦ ἀγιάσμ. | εὐφρανθέντες VII, 2. ἐπ' ἐσχάτων
 | ἐν σοὶ τὸ λουτρὸν αὐτοῦ τοῖς 3. ἐπέβαλεν VIII, 1. Καὶ
 κατέβησαν | κ. αἰν. κ. δοξάζ. | ἡ παις ἐπ' αὐτούς 2. Γε-
 ναμένης δ. α. δωδεκαετοῦς | Σὺ στηθὶ ἐπὶ τοῦ θυσιαστη-
 ρίου και εἰσελθε 3. Καὶ εἰσηλθ. ἁ ἀρχιερ. φορῶν τὸν δωδε-
 κακώδωνα | προσηύξατο περὶ αὐτ. | ἔστη λέγων τῷ Ζαχ.
 Ἐξέλθε | και ὁ (sic) ἐὰν ἐπιδείξῃ κύρ. ὁ θε. σημ. τοῦτο (sic)
 ἔ. γ. ἐξῆλθ. δὲ οἱ κήρ. IX, 1. ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐ-
 τῶν· κ. συναχθ. ἀπ. πρ. τ. ἀρχ. λαβόντ. τὰς βράβδ. δεξάμε-
 νος οὖν ἀπ' αὐτ. τὰς βράβδ. ὁ ἀρχ. εἰσηλθ. | ἔλαβεν τὰς
 βράβδ. και ἐξῆλθ. | παραλ. εἰς τήρησιν σαυτῷ | 2. πρεσβύ-
 τερός εἰμι, αὐτὴ δὲ νεανίς ἐστίν | γέν. γελος (sic) | κύρ. τ.
 θε. σου, και μνήσθητι ὅσα ἐπ. Δαθᾶν κ. Ἀβηρῶν κ. Κορέ |
 και κατέπιεν αὐτούς 3. καταλείπω | και ἤξω πρὸς σὲ πάλ-
 λιν· και κύρ. ὁ θε. διαφυλάξαι σε X, 1. Καλ. μ. παρθ.
 ἀμ. ἀπὸ τῆς φυλ. Δα. και ἀπελθόντ. οἱ ὑπηρ. και ἐκζητήσ.
 ἡῦρον ἑπτὰ παρθ. | τίς νήσει τὸ χρ. κ. τὸ ἀμ. κ. τὴν βύσσαν
 κ. τὸν σπρικοῦν κ. τὴν ὑάκινθον κ. τὸ κόκκινον. και ἔλαχεν
 τὴν Μαριάμ ἡ ἀλ. πορφ. κ. τὸ κόκκ. | εἰσίγ. Ζαχ., και ἐγέν.
 ἀντ' αὐτοῦ Σαμ. μέχρις οὗ ἐλάλ. Ζαχ. Μαρία δὲ λαβ. τὴν
 ἀλ. πορφ. κ. τὸ κόκκ. ἔκλωθεν XI. Καὶ λαβ. τὴν κάλπην
 ἔξ. γεμίσαι | δεξ. κ. ἀριστ. Μαριάμ, πόθεν ἡ φωνὴ αὐτῆ.
 κ. σύντρομ. γεν. εἰσῆει -- κ. ἀνέπαυσεν τ. κ. και λαβοῦσα
 τ. πορφ. ἐκάθ. ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτῆς τοῦ ἐργάζεσθαι --
 ἐνώπιον τοῦ πάντων δεσπότηου κ. συλλήψει ἐκ λόγ. ἀγ. αὐτ.
 -- δύν. γὰρ θεοῦ ἐπισκ. -- τὸ γενόμενον ἐκ σοῦ ἅγιον ἐστίν
 και ἔσται· κληθήσεται δὲ υἱ. θε. -- αὐτός γὰρ σώσει εἰς.

XII. Μαριάμ, μεγαλυνηθήτω τὸ ὄν. σου, καὶ ἔση εὐλ. ἐν πάσῃ τῇ γῆ -- ἀπίει πρ. τ. Ἐλισ. συγγενίδα αὐτῆς κ. ἔκρ. πρ. τὴν θύραν. κ. ἀκ. ἡ Ἐλισ. ἔρρ. τὸ κόκκινον -- τῶν μυστ. ὡς ἐλάλησεν αὐτῇ ὁ Γαβρ. ὁ ἀρχάγγ. κυρ. -- ὄγκουτο, καὶ φοβηθεῖσα Μαριάμ ἀπῆλθεν -- ἔκρυψεν ε. ὑπὸ -- ἐτῶν δεκαεξ̄ etc. XIII. εἰσελθὼν εἰς -- εἶδεν αὐτὴν ὄγκωμένην -- χαμαι ἐπὶ τὸ (sic) σάκκον -- τί δὲ προσεῖξομαι περὶ -- καὶ ἐμίανεν τὴν παρθ. μου; τίς ἐποίησεν τοῦτο τὸ πρᾶγμα τῆς κόρης ταύτης καὶ τῆς ἀμνάδος μου; βαβαί μῆτι -- ἡ ἱστορία τοῦ Ἀδάμ, ὅτι τῇ ὥρᾳ τῆς δοξολογίας αὐτοῦ εἰσηλθὼν ὁ ὄφις καὶ εὔρεν -- μόνην etc. XIV. διανοούμενος τὸ τί αὐτῇ ποιήσει -- ἅγιον -- εὐρηθήσωμαι παραδιδούς -- λάθρα ποιήσω αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ -- Ἰωσ. Ἰωσ. μὴ φοβ. παραλαβ. τ. π. ταύτην· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ ἐκ πν. ἀγ. ἐστίν· τέξ. δὲ υἱόν, καὶ -- κ. ἐφύλασσαν αὐτήν. XV. λαβοῦσα τροφήν ἐκ χ. ἀγγ. κ. ἀκούσ. τῶν μυστηρίων αὐτοῦ κ. χορ. ἐν. αὐτοῦ -- καθότι καθαρὸς εἰμι ἀπ' αὐτῆς. XVI. κατέβη ὀλόκλ. -- τὸ ἀμάρτημ. ὑμῶν. XVII. Κελευσις δὲ ἐγ. ἀπὸ Αὐγ. Καίσ. ἀπογράφ. πάντας τοὺς ἐν Βηθλεέμ. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Ἐγὼ ἀπογράψομαι -- γυναικα; ἀλλ' οὐκ ἔστιν μου γυνή. θυγατέρα; ἀλλ' οὐκ ἔστ. μου θυγ. αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ κυρίου ποιήσει ὡς β. κύριος. κ. ἐπέστρ. Ἰωσ. τὸν ὄνον, κ. ἠκολούθει κ. ὁ υἱ. αὐτ. Σαμ. ὀπισθ. αὐτῶν. καὶ ἤγγισαν ἐπὶ μίλιον τρίτον -- εἰκότως τὸ ἐν αὐτῇ χειμ. αὐτ. -- ποτέ μὲν στυγνάζων (sic) ποτέ δὲ γελῶντα -- κ. ἦλθον ἀνά μέσον τῆς ὁδοῦ, καὶ εἶπεν Μαριάμ τῷ Ἰωσήφ -- προελθεῖν -- Πού σε ἀπάξω καὶ σκεπ. σου τ. ἀσχημοσ., ὅτι ὁ τόπ. ἔρημ. ἐστίν. XVIII. Καὶ εὗρ. ἐκεῖ σπηλ. -- τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ -- μαῖαν Ἑβραίαν ἐν χ. Βηθλ. Ἐγὼ δὲ Ἰωσ. περιεπ. καὶ ἀνέβλ. εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρ., καὶ ἶδον τὸν πόλον ἐστῶτα· καὶ ἐπέβλ. ἐπὶ τὸν ἀέρα κ. ἶδον αὐτ. ἔκθαμβον κ. τὰ πετ. τ. οὐρ. ἠρμουῦντα· κ. ἐπέβλ. -- καὶ αἱ χ. αὐτ. ἐν τ. σκ. καὶ οἱ μασῶμενοι οὐκ ἐμασῶντο, κ. οἱ αἶρ. οὐκ ἀνέφ. οὐδὲν -- πάντων ἦν τὰ -- ἰδοὺ πρόβ. ἐλαυνόμε. ἦν καὶ οὐ προέβαιν. ἀλλ' ἴστ. καὶ ἐπῆρ. ὁ ποιμ. τὴν χ. τοῦ π. α. ἐν τῇ

βάρβδ., κ. ἡ χ. α. ἦν ἄνω· κ. ἐπέβλ. ἐπὶ τ. χειμάρρου τοῦ ποτ. κ. ἴδον τὰ στόμ. τῶν ἐρ. ἐπικ. κ. μὴ πίν. ἀλλὰ πάντα ὑπὸ θίξειν (sic) τὸ (sic) δρόμον αὐτῶν ἀπηλαύνοντο. XIX. ἐάν μὴ ἐρευνήσω τὴν φύσιν αὐτῆς. XX. Ἀνάκλινον σεαυτὴν -- ἐπίκειται σοι. κ. ἐσημειώσατο -- ἀλλὰ ποιήσον μετ' ἐμοῦ ἔλεος· σὺ γὰρ οἶδας δέσπ. ὅτι τῷ σῶ ὄν. πάσας τ. θερ. μου ἐπιτελοῦν (sic) κ. τ. μισθ. παρὰ σ. ἐλάμβ. -- Προσκυνήσω αὐτὸ κ. προσπεσῶ αὐτῷ, ὅτι μέγας ἐγένν. βασ. τῷ Ἰσρ. καὶ εὐθ. ἰάθη, καὶ ἦλθεν αὐτῇ φωνή -- ἕως εἰσελθῆ εἰς Ἱερουσ. ὁ π. XXI. ἤτοιμ. τοῦ ἐξελθ. εἰς τ. Ἰουδ. -- μάγοι λέγοντες -- καὶ μετεπέμψατο τοὺς -- Πῶς γέγρ. περὶ τ. Χρ. ποῦ γενν. -- οἱ μάγοι Ἀστὴρ αὐτοῦ ἐγένν. μέγας κ. ἔλαμψ. ἐν τ. ἄστρ. τοῦ οὐρ. κ. ἤμβλ. αὐτ. ὥστε μὴ φαίν. -- Ὑπάγετε καὶ ζητήσατε, καὶ ἐάν εὕρητε -- προτῆγ. αὐτοὺς ἕως εἰσηλθον εἰς τὸ σπ., καὶ ἔστη ἐπὶ τὴν κεφ. τοῦ σπ. -- Μαρίας, κ. ἐξέβαλλον ἐκ τῆς πήρας αὐτ. δῶρα -- μὴ ὑποστρέφ. πρ. Ἡρ. εἰς. XXII. Ἰδὼν δὲ -- αὐτοῦ τοὺς φον. ἀνελεῖν πάντ. τ. βρ. τὰ ἐν Β. ἀ. δύο ἐτῶν -- ἔλαβεν τὸν παιῖδα καὶ ἐσπαργ. αὐτὸν κ. ἔθηκ. ἐν φάτνη -- τόπ. ἀπόκρυφος -- διεχ. τὸ ὄρ. καὶ διέφαιναν αὐτοῖς φῶς· ἄγγ. γὰρ κυρ. ἦν μ. αὐτ. διαφ. αὐτούς. XXIII. εἶπεν Ὁ υἱὸς αὐτοῦ μέλλει βασ. τῷ Ἰσρ. -- εἰδὼς ὅτι -- Μάρτ. εἰμὶ τοῦ θε. εἰ ἐκχέεις μου τὸ αἷμ., τὸ δὲ πν. μ. ὁ θε. δέξ. ὅτι α. αἷ. ἐκχέεις εἰς -- διάφαιμμα ἐφ. Ζαχ. XXIV. Καὶ ἀπῆλθ. οἱ ἱερεῖς εἰς τ. ὄρ. -- ἡ εὐλογία τ. Ζαχ. κατὰ τὸ ἔθος -- δοξάσ. τ. ὕψιστον -- τολμήσας -- ἰδοῦ αἷμα παρὰ τ. θ. κυρ., καὶ φωνή -- τοῖς ἱερ. ὡς δὲ ἤκουσαν, ἐτόλμησαν, κ. εἰσελθόντ. ἴδον τὸ γεγ. κ. ὀλολύζων (sic) τὰ φατν. -- δισχισθήσαντο (sic) ἀπὸ -- τὸ πτώμα αὐτοῦ -- τίνα ἀντ' αὐτοῦ στήσουσιν, καὶ ἀνέβη ὁ κλ. ἐπὶ Συμεῶν· οὗτος -- ὑπὸ τ. πν. μὴ ἰδ. θάν. ἕως ἂν ἴδῃ τ. Χρ. ἐν σαρκί.

Ad varietatem tituli quo protevangeliū in antiquis libris insignitur supplementi caussa haec adde.

Cod. Paris. 897. saec. XII. Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν, πατριάρχου Ἱεροσολύμων, Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου λόγος εἰς τὸ

γενέσιον τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου. (In eodem codice caput extremum breviter sic habet: Ἐγὼ δὲ Ἰάκωβος ἔγραψα τὴν ἱστορίαν ταύτην ἐν Ἱερουσαλήμ· ὅτι τῷ Χριστῷ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.) Vide Thil. Cod. Apocr. p. LV sq. Cod. Paris. 1173. saeculi XII. Τοῦ μακαρίου Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου καὶ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου περὶ τῆς γεννήσεως τῆς ἀγίας θεοτόκου. Cf. Thil. l. l. Cod. Vind. Caesar. 6. (olim 150.) Τὸ γενέθλιον τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν. λόγος Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου. Vide Lambec. comm. lib. VIII. p. 110.

Ceterum ab ipso auctore nullus libri titulus profectus esse videtur: hinc tanta titulorum in codicibus varietas. Is quem nos recepimus, nescio an a similitudine tituli libri Gnostici *Γέννα Μαρίας* commendetur.

II. PSEUDO-MATTHAEI EVANGELIUM

SIVE

LIBER DE ORTU BEATAE MARIAE ET INFANTIA SALVATORIS.

III. EVANGELIUM DE NATIVITATE MARIAE.

Fabulae traditae evangelio Iacobi, quod iam circa initia saeculi tertii graecam ecclesiam pervagatum esse Origenes testatur, dubium non est quin mox ad Latinos etiam pervenerint. Cuius rei inprimis testes habemus Hieronymum et Innocentium I. Ille enim scribens de perpetua virginitate beatae Mariae contra Helvidium cap. VII. ad apocryphorum deliramenta diserte refert quae invito Luca de „obstetrice“, de „muliercularum sedulitate“ in partu Mariae circumferebantur, eaque in protevangelio magno cum studio exponi constat: cuius generis est etiam quod traditiones de sterilitate coniugii parentum Mariae divinitus sublata, de priore Iosephi coniugio deque fratribus Iesu, quos Helvidius quatuor esse dixerat (cf. contr. Helvid. cap. XII.), ad Matth. 12, 49 sq. reiiicit; item quod ad Matth. 23, 35 sq. reprobatur quae „ex quibusdam apocryphorum somniis“ de nece Zachariae patris Iohannis credebantur. Ac brevi post Hieronymum Innocentius I. in epistola ad Exsuperium data anno p. Chr. 405.

ita scribit ¹⁾ *Cetera autem quae vel sub nomine Matthiae (al. Matthaei) sive Iacobi minoris vel sub nomine Petri et Iohannis, quae a quodam Leucio scripta sunt, vel sub nomine Andreae, quae a Nexocharide (al. Xenocharide) et Leonida philosophis (al. om vel s. n. Andreae usque philos.), vel sub nomine Thomae, et si qua sunt alia, non solum repudianda verum etiam noveris esse damnanda.* Quibus ex locis apparet et Hieronymum et Innocentium ²⁾ traditionibus sub nomine Iacobi venditatis libere adversatos esse. Post vero haud pauci fuerunt qui aliter sentirent. Ita iam sexto fere saeculo auctor operis imperfecti in Matthaeum protevangelium — hoc enim ab eo significari clarum est — „historiam non incredibilem neque irrationabilem“ dicit ³⁾.

Videntur autem Latini non diu in interpretando graeco Iacobi libro acquievisse, sed fabulas ibi traditas vario modo excoluerunt, cum aliis similibus sive ex graeco sive ex alio fonte haustis maximeque cum fabulis Pseudo-Thomae de infantia Christi coniunxerunt atque in nova commenta converterunt. Hoc in causa fuisse videtur cur in celebri edicto Gelasii non modo *evangelium* sive, ut in aliis codicibus est, *evangelia nomine Iacobi* et *evangelia nomine Thomae*, sed praeterea etiam *liber de infantia Salvatoris* atque item *liber de nativitate Salvatoris et de Maria vel obstetrice* in apocryphis recensentur

¹⁾ Cf. Galland. bibl. pp. VIII. p. 561. Locus est ad finem epistolae.

²⁾ Augustinus quidem cap. IX. libri XXIII. *contra Faustum*, ubi exponit de libro Manichaeis probato, qui Γέννα Ματθαῖος inscribatur, protevangelium ignorare videtur. Ibi enim ille sic: *ipse vero convincat non eam (i. e. Mariam) pertinuisse ad semen David, et hoc ostendat non ex quibuscumque litteris, sed ecclesiasticis canonicis catholicis. Aliae quippe non habent ad has res ullum pondus auctoritatis: ipsae sunt enim quas recipit et tenet ecclesia --. Ac per hoc illud quod de generatione Mariae Faustus posuit, quod patrem habuerit ex tribu Levi sacerdotem quendam nomine Ioachim, quia canonicum non est, non me constringit; sed etiam si hoc crederem, ipsum potius Ioachim dicerem aliquo modo ad David sanguinem pertinuisse et aliquo modo ex tribu Iuda in tribum Levi fuisse adoptatum. -- Hoc ego potius vel tale aliquid crederem, si illius apocryphae scripturae ubi Ioachim pater Mariae legitur auctoritate detinerer, quam mentri evangelium --. Sed impugnanti tantopere apocryphum Fausti librum mentio apocryphi alius scripti, quo ad tuendam rem suam uti posset, non opportuna erat.*

³⁾ Cf. Opp. Chrysostr. ed. Montfauc. tom. VI. pag. XXIV. *Nam sicut historia quaedam non incredibilis neque irrationabilis docet, quando gesta sunt quae refert Lucas, Ioseph absens erat.*

tur¹⁾. Quae sententia probatur ratione librorum latinorum qui ad aetatem nostram pervenerunt: eorum enim nullus ipsum Iacobi evangelium accurate versum continet, sed eiusmodi retractationes quae modo plura modo pauciora comprehendant, aliis de consilio additis, aliis caute demtis, aliis per lusum ingenii exaggeratis, graecum textum magis imitatione exprimentes quam ipsum reddentes.

Quadrant haec in utrumque libellorum nunc ipsum a nobis editorum, quorum alter qualis nunc est primum nostra cura prodit, alter dudum a pluribus editus est. Primum accuratius de illo videamus, quem Pseudo-Matthaei evangelium diximus. Priora eius capita viginti quatuor iam ante me Thilo edidit ex codice Parisiensi, cuius mentio etiam apud Cotelierum²⁾ facta est, sub titulo historiae de nativitate Mariae et de infantia Salvatoris. Ab edendo alio eiusdem bibliothecae codice qui ad nostri textus et ambitum et rationem propius accedit, abstinere maluit, quum eam ob causam quod „fabulas graecas partim ab auctore sive interprete latino ineptissime amplificatas vidit,“ tum quod „haud paucos locos a librariis ita depravatos offendit ut sensum verborum ne divinando quidem assequi posset,“ Nos vero quum in itinere italico in duos incidissemus codices eundem librum passim quidem cum magna textus differentia continentes, utrumque curiose descripsimus atque nunc edidimus: nimirum fabularum amplificatio, quam Thilo iure questus est, non probanda gustu nostro, sed minime contemnenda est propterea quod pertinet ad cognoscendum ingenium temporum eorum quibus debetur atque placuit, sive ab ipsis profecta sit Latinis sive ex orientalibus libris fluxerit, et quod nonnulla latine supplere videtur quae graece scripta perierunt. Valet id quod ultimo loco dixi in eas maxime fabulas quae ex evangelio Thomae desumptae videntur, cuius graecae fragmenta tantum supersunt.

¹⁾ Cf. Credner: Zur Geschichte des Kanons, pag. 215. 217. Decreti Gelasianiani §§ 9 et 16.

²⁾ Cf. ad Constit. apost. VI, 17. *Non enim unus duntaxat nebulo circa Servatoris infantiam comminisci sibi permisit, sed eiusdem (i. e. Parisiensis) bibliothecae codice 2276. legitur Incipit historia de Joachim et Anna, et de nativitate b. dei genitricis semperque virginis, et de infantia Salvatoris. -- Codice vero 1697. exstat liber tanquam Matthaei evangelistae de infantia salvatoris, narrationis cum praecedentibus partim similis partim dissimilis etc.*

Praeterea dubium non est quin Vaticanus textus noster multo praestet codici Thilonis Parisiensi, per priora ea capita quae is sola habet: nisi quod doctissimus editor passim legendo videtur falsus esse. Cf. exempli caussa cap. VII. ubi Thilo habet *deus a filiis colitur*; nos *deus in filiis colitur*. Ibidem Thilo *Deus castitate primo omnium probatur aut colitur*; nos *Deus in castitate colitur, ut primo omnium comprobatur*: VIII, 3. Thilo *Cumque erogasset singulas ad tria millia virgas et ex nulla earum exisset columba*; nos *Cumque singulis erogasset, et ex nulla virga exisset columba*: VIII, 4. Thilo *Ego quidem non contemno voluntatem dei, si cognoscere possim quis*; nos *Ego quidem voluntatem dei non contemno, sed custos eius ero quousque hoc de voluntate dei cognoscam quis*: VIII, 5. Thilo *quasi in fatigationem sermonis*, nos *quasi in fatigationis sermone*: XII, 2. Thilo *quam si gustasset homo metuens*; nos *quam cum gustasset aliquis mentiens*: XII, 3. Thilo *melius est enim vitam tuam confessio prodat*; nos *melius est enim ut tua confessio te prodat*: XII, 4. Thilo *alii dicebant sanctitatem, alii vero per malam conscientiam accusabant eam. Tunc Maria videns populi suspicionem non ex integro fuisse purgatam -- quoniam virum nunquam cognovi, sed nec cognoscere habeo; quia ab infantia -- in hoc mentem defnivi, et hoc deo meo votum feci ut -- in qua me confido ipsi soli vivere et ipsi soli sine aliqua pollutione quamdiu vixero permanere*; nos *alii dicebant sanctam et immaculatam; alii vero malam et contaminatam. Tunc Maria videns se in suspicione populi esse nec se eo integre videri purgatam -- quoniam virum nunquam cognovi; sed ab eo cognoscor cui ab infantia -- mentem meam devovi. Et hoc deo meo votum feci ab infantia mea ut -- in qua me confido ipsi soli vivere et ipsi soli servire: et in ipso quamdiu vixero sine pollutione permanebo.*

In edendo autem ita versati sumus ut textum Vaticani codicis, quem A diximus, plerumque sequeremur, lectionibus codicis Laurentiani i. e. B, item Parisiensis num. 5559. A. (Cotelerii tempore num. 2276.) saeculi XIV. (apud nos C) et alterius Parisiensis num. 1652. saeculi XV. (apud nos D) in commentario exhibitis. Posterioris enim codicis Parisiensis lectiones Thilo passim ad suum textum

adnotavit; praetereaque exhibuit inscriptiones singulorum quae in eo codice sunt capitum hunc in modum:

I. De patre et matre sanctae Mariae virginis. II. De recessu Ioachim ab Anna. III. De regressu Ioachim ad Annam. IV. De ortu beatae Mariae. V. De gratiarum actione Annae. VI. De commendatione beatae Mariae. VII. De voto virginittatis beatae Mariae. VIII. Quare beata Maria commissa fuit Ioseph. IX. De annuntiatione dominica. X. De moestitia Ioseph pro beata Maria gravida inventa. XI. De consolatione Ioseph facta per angelum. XII. De calumnia Iudaeorum in Ioseph et beata virgine facta. XIII. De tempore ortus Christi et duabus obstetricibus et pastoribus et stella. XIV. De egressu beatae Mariae a spelunca in praesepio (?). XV. De circumcissione domini et adventu magorum in Ierusalem. XVI. De Ypapanti domini. XVII. De nece puerorum et fuga Ioseph in Aegyptum. XVIII. Quomodo Iesus sedavit dracones. XIX. Quomodo leones et pardi Iesum sunt secuti. XX. De palma inclinata per Iesum aquam producente. XXI. De benedictione palmi et rami eius translatione. XXII. De itinere per Iesum abbreviato. XXIII. Quomodo ingresso Iesu in Aegyptum idola corruerunt. XXIV. De honore Iesu exhibito per Afrosidium. XXV. De pisce arido vitae restituto. XXVI. De risu Iesu propter passeret sibi invicem insidiantes. XXVII. De egressu Iesu et Mariae de Aegypto. XXVIII. De aqua pluviat clarificata et decem passeribus de luto factis in sabbato. XXIX. De Pharisaeo mortuo ad vocem Iesu. XXX. De puero qui percussit Iesum morti tradito et quibusdam caecitate percussis. XXXI. Quod Iesus prohibuit Ioseph ne per iram ipsum tangeret, XXXII. De Zachaeo magistro Iesu et verbis eorum. XXXIII. Quod Iesus suscitavit puerum cum eo ludentem. XXXIV. Quod Iesus sanavit pedem findentis ligna. XXXV. Quod Iesus attulit aquam beatae Mariae in pallio suo. XXXVI. De tritico a Iesu multiplicato. XXXVII. De ligno per Iesum distento. XXXVIII. De quodam magistro Iesu vita privato. XXXIX. De quodam alio magistro Iesu, cuius benignitate Iesus suscitavit magistrum defunctum. XL. Quomodo Iesus sanavit Ioseph a veneno viperae. XLI. De septem lacubus et duodecim passeribus et duobus pueris per Iesum traditis morti. XLII. De filio cuiusdam mulieris per Iesum vitae reddito.

XLIII. Quomodo Iesus intravit in cryptam leaenae. XLIV. Quomodo aqua Iordanis divisa est ante eos. XLV. Quomodo defunctus resuscitatus est per sudarium Ioseph. XLVI. Quomodo Zachias rogavit Ioseph et Mariam ut traderent Iesum magistro nomine Levi. XLVII. Quomodo Iesus sanctificabat et benedicebat convivantes. XLVIII. Commendatio Iesu et Mariae matris eius.

Sed antequam dicamus de altero libro qui de nativitate Mariae inscribitur, explicandum est de titulo evangelii Pseudo-Matthaei: hoc enim ipsi priorem librum insigniendum duximus, postquam editores operum Hieronymi aliique, quorum exemplum etiam Thilo secutus est, librum de nativitate Mariae, apud nos tertio loco positum, eo nomine dixerunt. Cuius rei iudicium haud dubie primum pendet a codicum auctoritate, non tam ab ipso eo quem habent titulo libri, quam ab epistolis episcoporum et Hieronymi libro praefixis: in his enim Matthaeus diserte auctor praedicatur. Iamvero non tantum Vaticanus codex is quem maxime secuti sumus illas epistolas nostro libro praepositas habet, sed etiam alter ille Cotelerii Parisiensis ¹⁾ et Laurentiani duo a Bandinio accurate descripti, alter Medic. plut. XIX. cod. 10., alter bibl. S. Crucis plut. XV. cod. 12. ²⁾ Neque aliter, ut videtur, in Grabii codice Oxoniensi fit ³⁾; atque consentit etiam libellus saeculo quinto decimo editus sub

¹⁾ Cf. supra notam 2) pag. XXVII.

²⁾ Cf. Bandin. Catalog. I. p. 523., ubi de priore, quo Hieronymi opera continentur, haec afferuntur: *Hieronymi epistola sive praefatio in libro de infantia Salvatoris ad Cromantium et Heliodorum.* Post inscriptionem *Dominis sanctis ac beatissimis* etc incipit *Qui terram auri conscientia (sic) fodit* etc et desinit *per nostram poterunt obedientiam pervenire.* Liber incipit *Una die admonitus est in somnis Ioseph ab angelo domini* (cf. apud nos XVII, 2.) Desinit *ipse Iesus Christus, qui eum sanavit, sanet nos a peccatis, qui est benedictus* etc. (Haec extrema quadrare videntur in finem capitis nostri XLI.) Ibidem tom. IV. p. 474. de altero codice explicatur. Praemissa eadem illa Hieronymi epistola caput primum est *de fuga Iesu in Aegyptum* (cf. cap. XVII.). Extremum hanc habet epigraphen: *Quomodo, quando simul comedebant, Iesus mensae benedicebat, et quando dormiebat, claritas dei super eum fulgebat.* Desinit *in die sive in nocte, claritas dei resplendebat super eum, in saecula saeculorum. Amen.* (Haec satis respondent nostris capite XLII.)

³⁾ Quod enim Grabius ad Irenaei I, 17. (apud Massuet. I, 20.) notavit, contineri eo codice *Pseudo-evangelium Leucii*, id inde explicandum videtur quod Leucius idem Matthaei scriptum ad suam mentem conformatum edidisse in literis fingitur Hieronymi.

titulo infantiae Salvatoris¹⁾. Contra est uterque Thilonis codex Parisiensis, ubi Iacobus filius Iosephi auctor fingitur²⁾, consentiente etiam Cantabrigiensi codice recentissimae aetatis a Thilone inspecto³⁾. Accedit quod opusculum alterum de nativitate Mariae plerumque cum Hieronymi litteris inveniri videtur, quamquam de ea re non satis constat.

Sed omnem dubitationem nostram sustulit hoc quod episcopi duobus epistolae locis et virginis matris et Salvatoris infantiam hoc evangelio Matthaei contineri significant, atque in ipsis Hieronymi litteris est *nos suis orationibus adjuvent qui ad Salvatoris nostri sanctam infantiam per nostram potuerint obedientiam pervenire*. Haec minime quadrant in breve illud de nativitate Mariae evangelium, quod eo ipso loco desinit ubi sermo de infantia Salvatoris instituendus est. Quod quam male habeat, iam olim sensit is qui alterum litterarum Hieronymi finxit exemplum⁴⁾, in quo sola nativitas Mariae eo Matthaei evangelio tradi his dicitur, nulla prorsus infantiae Salvatoris mentione iniecta. Reperiuntur autem posteriores istae Hieronymi litterae multo rarius in codicibus quam priores, ad quarum emendationem inventae sunt: mihi quidem ex editionibus tantum operum Hieronymi innotuerunt, unde in collectiones apocryphorum transierunt. Ceterum emendator ille incaute hoc fecit quod episcoporum litteras intactas reliquit, in quibus pariter atque in Hieronymi responso de infantia Salvatoris sermo est.

Quibus ex omnibus clarum fit, epistolas episcoporum et Hieronymi non posse ab ipso inventore evangelio de nativitate Mariae praefixas esse, neque magis eum libellum Pseudo-Matthaei nomine

¹⁾ Cf. Lud. Hain Repertorium bibliographicum, ubi II, 1. p. 130. numero 9178. commemoratur *Infantia Salvatoris. Libellus de infantia Salvatoris a beato Hieronymo translatus*. Qui libellus nec a Ludov. Hain visus est nec a Thilone nec a me.

²⁾ Ceterum „Iacobus filius Iosephi“ idem est qui in graecis libris mss. prot-evangelii ἀδελφός dicitur; neque magis alius est Ἰάκωβος Ἐβραῖος Epiphanií monachi, quum illum in ipso Mariae partu interfuisse faciat: Ἰάκωβος Ἐβραῖος τότε παρών etc. Cf. Epiph. edita et ined. cura Dressel. p. 23.

³⁾ Cf. Cod. apocr. pag. CXV. In altero codice nostro, i. e. Laurentiano, nec epistola nec magis ulla inscriptio esse videtur; certe enim nihil eiusmodi in schedis meis notavi.

⁴⁾ In commentario adscripsimus pag. 52.

quippe ex iisdem epistolis desumpto posse insigniri. In altero vero libro qui et est et inscribitur *de ortu Mariae et infantia Salvatoris*, nihil contrarium habetur epistolis illis, quas et ipse, ut vidimus, in antiquis codd. multis praepositas habet: quapropter huic titulus evangelii Pseudo-Matthaei ex illarum epistolarum auctoritate restituendus erat.

Iam vero sede harum epistolarum iure mutata mutatur etiam iudicium de utriusque libri aetate, consilio, auctoritate, quod in dissertatione nostra *de evangeliorum apocryphorum origine et usu* §§ 11. et 12. fecimus. Ad quod enim maxime compilatorem evangelium de nativitate Mariae composuisse ibi diximus, ut contra haereticos, nominatim Manichaeos et Montanistas, commento de Levitico genere Mariae unice delectatos Davidicam Mariae virginis progeniem evinceret, id utriusque evangelio commune est. Porro in commendandis vitae monasticae praeceptis grave illud duximus quod auctor evangelii de nativitate Mariae VII, 4. scripturam protevangelii cap. VIII. τοὺς χηρεύοντας τοῦ λαοῦ reddidit „nuptui habiles non coniugatos“, quorum loco Pseudo-Matthaeus noster habet „quicumque sine uxore est“. At hoc posterius, si verum quaeris, maiorem antiquitatem sapit altera scriptura, qua novi aliquid cum gravitate additur. Quod eo plus momenti habet quoniam ad repraesentandam ipsam Iosephi personam valuit: is enim grandaevus quidem dicitur, sed ignoratur prius eius coniugium, ignorantur etiam filii. Multo id aliter fit in Pseudo-Matthaeo nostro VIII, 4., contra quem ipsum dixeris evangelium de nativitate Mariae scriptum esse. Mitto id genus alia. Pseudo-Matthaei enim evangelium, quod nobis dicitur, haud dubie locis pluribus antiquiorem refert haeresin, eiusmodi quidem cui ipsa ecclesia indulgebat; alterum de nativitate Mariae quamquam cum luxuria sententiarum verborumque, tamen caute et salva quadam sobrietate catholica scriptum est. Hinc nescio an a veritate non nimis aberret si cui posterius excogitatum videatur ad eliminandum prius, cuius textum quemadmodum in nostris codicibus superest, ab exemplis antiquissimis vario modo deflexisse credibile est.

Illud vero negari non potest, iam media aetate eum qui est de nativitate Mariae librum ad Hieronymum Matthaei interpretem referri

consuevisse, etsi antiquorum scriptorum de evangelio Pseudo-Matthaei testimonia saepe difficile dictu est utrum spectent ex duobus libris nostris. Primus quidem qui librum de natiuitate Mariae nomine Matthaei insignitum testetur, Fulbertus videtur esse Carnotensis saec. XI. episcopus. Cf. serm. eius de nativ. Mar. II et III.¹⁾ Postea, qua re Thiloni assentior²⁾, eo potissimum ad litteras atque artes vim habuit quod exeunte saeculo XIII. in historiam Lombardicam sive Legendam auream fere tota recepta est. Cf. cap. CXXXI. (antea 126.) ed. Graesse 1846. pag. 585 sqq.³⁾, unde plura utiliter

¹⁾ Cf. Biblioth. PP. Lugdun. tom. XVIII. pag. 38 sqq. Sermone III. haec leguntur: *Exstat quaedam non usitata relatio, quae clarissimi interpretis Hieronymi praenotatur nomine, referens beatum Matthaicum post editum evangelium ortum praefatae virginis atque initia puerilia Iesu Christi ita obscuris manu propria ob-signasse litteris hebraicis ut nullis infidelium illud vellet patere superfluis et mordacibus icibus; quae tunc a praelibato interprete feruntur transportata, quibusdam obnixae petentibus, ad linguae latinae notitiam etc.* Quo loco etsi de ipso libro nihil accuratius definit, atque inde quod cum „ortu virginis“ „initia puerilia Iesu Christi“ coniuncta dicit ad alterum concludi librum potest, tamen probabile non est sermone III. Fulbertum de alio scripto exponere quam II. sermone, ubi, Matthaei quidem nomen tacens, plura ad verbum ex libro nostro de nativ. Mar. affert. Cf. Thil. Cod. apocr. p. XCVIII. Quam parum vero ipsa media aetate de auctoris nomine huic historiae virginis praeposito constiterit, Roswitha poetria saec. X. testatur, quae eam historiam, quam ipsa versibus hexametris expressit, sub nomine Iacobi scriptam reperit. Cf. Rosw. opp. ed. Schurzleisch. 1707. pag. 73 sq.

²⁾ Cf. Cod. apocr. XCVI.

³⁾ Ibi etiam refertur ad Hieronymum verbis his *Hystoriam autem nativitalis virginis beatus Hieronymus, ut in prologo refert, adolescentulus in quodam libro legit, sed post multum temporis, ut se ibidem legisse recoluit, primo rogatus transcripsit, cf. pag. 587.* Ipsa historia sic inchoatur: *Ioachim namque ex Galilaea et civitate Nazareth sanctam Annam ex Bethlehem duxit uxorem. Ambo autem iusti erant et ambo sine reprehensione in omnibus mandatis domini incedebant, omnemque suam substantiam trifarie dividebant, unam partem templo et templi servitoribus impendebant etc.* Pergitur usque ad verba *virgo autem Maria cum VH virginibus coaevis et collactaneis suis, quae ob ostensionem miraculi a sacerdote acceperat, ad domum parentum in Nazareth reversa est, cf. finem capituli VIII.* Reliqua i. e. capp. IX. X. brevissime absolvuntur his *In diebus autem illis angelus Gabriel ei oranti apparuit et de ea nasciturum dei filium nuntiavit.* De singulis cf. ipse procul dubio esset cui virgo desponsari deberet, ad VIII, 1. Memorabilis in media historiae serie locus hic est *At Hieronymus in quadam epistola ad Chromatium et Heliodorum quod beata virgo hanc regulam sibi statuerat ut a mane usque ad tertiam orationibus insisteret, a tertia usque ad nonam textrino operi vacaret; a nona ab orationibus non recedebat, quousque angelus apparens sibi escam daret.* Haec enim non in Hieronymi epistola leguntur sed in eo quod nobis est Pseudo-Matthaei evangelio cap. VI, 2. Vestigium est hoc antiquioris famae huius evan-

conferri possunt cum textu a nobis edito. Hunc vero textum repetivimus quemadmodum ex editionibus operum Hieronymianorum Erasmi, Marian. Victorii, Tribbechovii, Martianaei, Vallarsii, in codices apocryphos Fabricii et Thilonis transiit, nisi quod vulgatam scripturam aliquoties emendavimus, collato insuper evangelio Pseudo-Matthaei, cuius codex noster Ambrosianus (*Amb*) sive Laurentianus documento est, alterum horum librorum ex altero interpolatum esse.

IV. HISTORIA IOSEPHI FABRI LIGNARIJ.

Historiam Iosephi fabri lignarii latine edidimus, repetentes interpretationem Wallini de arabico factam, apud Thilonem cura Aemilii Roediger aliquoties mutatam. Arabicus vero textus et ipse debere videtur interpreti operis coptice scripti. Quod quam recte cum Thilone et Dulaurier (vide infra) statuamus, primum probatur codicibus copticis partim memphiticae partim sahidicae dialecti quibus haec historia continetur. (Vide infra.) Ita enim fere fiebat ut qui primum coptice scriberentur libri, ii post arabice verterentur: quemadmodum apud Coptos etiamnum multi libri habentur ad marginem antiquioris textus coptici arabica versione donati, rursusque alii arabice tantum scripti ad ipsos usus ecclesiasticos adhibentur, quale est etiam Synaxarium Mediceum ecclesiae Coptorum Alexandrinae anno Christi 1425 exaratum¹⁾. Nimirum eadem sermo copticus apud ipsos Coptos abolevit in eiusque locum arabicus successit. Atque etiam arabicus codex is quo ad edendum Wallinus usus est, ex Aegypto Parisios cura Wanslebii advectus est, qui haud dubie ex aliquo Coptorum monasterio sive Cairi sive in deserto Libyae adeptus erat. Porro Coptum potissimum auctorem libri suadet quod cultus nutricii Iesu Monophysitis africanis prae ceteris tantopere placuit ut is apud Coptos primum videatur suam diem festum habuisse²⁾. Quod insti-

geli. Praeterea etiam cum notitia de cognatis Iesu a nobis pag. 104. exhibita quae conferantur offert idem illud Legendae aureae caput. Cf. ed. Graesse pag. 586.

¹⁾ Cf. Asseman. catalog. biblioth. Medic. Laurent. et Palat. codd. mss. oriental. (Florent. 1742.) p. 164 sqq. Thil. cod. apocr. p. XXI.

²⁾ Is notatur in Synaxario, quod supra commemoravimus, pag. 185. ad

tutum a Coptis ad alios Christianos orientales atque multo post ex oriente in ecclesiam latinam transiisse probabile est¹⁾. Ad id enim historia Iosephi, homiliae potius quam historiae rationem referens, imprimis destinata fuisse videtur ut die Iosephi festo, in memoriam obitus eius instituto, in conventu sacro praelegeretur. Dies ille non modo in libello nostro commemoratur cap. 29., quemadmodum fieri solet in vitis sanctorum eidem usui destinatis, et solemne anniversarium commendatur, sed etiam oblationibus ea occasione faciendis aeterna praemia proponuntur cap. 26.

Denique sententia nostra de coptica origine confirmatur pluribus locis libri dogmaticis, cuiusmodi est convivium mille annorum capite 26. commemoratum. Facile enim chiliasmus quem vocant Coptis Christianis, ingenii mystici et fanatici, maximeque iis qui innumeris monasteriis deserta Libyae incolebant, etiam tum placere poterat quum ecclesia et graeca et latina dudum repudiaret. Item quae capite 14. de natura spiritus sancti praecipiuuntur cum iis fere conveniunt quae a Cyrillo Alexandrino in anthem. IX. (cf. Theodoret. opp. IV. p. 717.) in eam rem dicta sunt.

Quae quum ita sint, omnino deserenda est Isidori de Isolani sententia qui hebraeum malebat auctorem, permotus maxime auctoritate exempli latini quod anno 1340. ex hebraeo translatum esse subscriptio testabatur. Possit aliquis in usum Christianorum ex Iudaeis Aegyptum et Syriam incolentium opus copticum hebraice versum opinari, sed id a consuetudine abhorret Christianorum ex He-

diem 26. mensis Abib (i. e. 20. m. Iulii) verbis his *Requies sancti senis iusti Iosephi fabri lignarii, Deiparae virginis Mariae sponsi, qui pater Christi vocari promeruit.*

¹⁾ Ita senserunt etiam Tillemontius et Bollandus. Ille enim *Memoires pour servir à l'histoire ecclésiastique*. tom. I. p. 1. pag. 135. sic scribit: *On prétend que les Coptes et les autres Orientaux en font une feste fort solennelle le 20. de Juillet, auquel ils mettent sa mort sur l'autorité d'une vie pleine de fables. Bollandus croit que les Carmes ont apporté d'Orient cette feste en l'Eglise d'Occident, et que les Cordeliers l'ayant receue en 1399., elle s'est ensuite repandue dans toutes les Eglises latines. De tempore quo memoria Iosephi festa apud Latinos recepta sit dissentit vel certe videtur dissentire a Bollando Calmet. Cf. eius dissert. de S. Ioseph S. Mariae virg. coniuge art. VIII. (Luc. 1729.) ubi ait *Dies obitus ad 19. Martii notatur in martyrologiis ultra 800 annos vetustissimis, quem diem festum agunt in eius memoriam ecclesia latina.**

braeis ubique bilinguibus, neque magis id sententiae Isidori de Isolanis aut subscriptioni codicis illius latini conveniens est. Verum ita existimandum est, interpretem latinum commendandi libri causa ad hebraeum provocasse textum, quemadmodum tot apocryphorum eius generis auctores ex hebraeo se transtulisse finxerunt. Quod ut ille fingeret, fecit etiam quod primo capite apostoli hunc sermonem litteris consignatum reliquisse dicuntur in bibliotheca Hierosolymitana ¹⁾.

Quam ad antiquitatem haec historia Iosephi fabri lignarii referenda sit, accuratius definiri poterit ubi de tempore institutae memoriae Iosephi festae compertum fuerit. Rursus vero inde quod libellus noster coptice, et quidem in utraque dialecto et memphitica et sahidica, scriptus reperitur, concludendum est ad magnam eius instituti antiquitatem. Saeculo fere quarto si Coptum auctorem scripsisse dicimus, nihil in ipso libro ei sententiae contrarium habebimus. Convenit enim simplicitas qua res ex evangelio Iacobi petita per priora novem capita narrantur. Item res quae Iosephum senem spectant, quae mortem et animarum piarum statum, quae angelos et coelos similiaque, ut nihil novellae superstitionis produnt, ita concordant maxime cum iis Iudaeorum de his rebus opinionibus quae primis saeculis a Christianis etiam plerisque receptae sunt. Inprimis notabile est convivium mille annorum capite 26. memoratum, quod post saeculum tertium vix amplius nisi apud haereticos auctoritatem habebat; item quod capite 5. mors instare dicitur Mariae virgini, quam quinto iam saeculo in coelum assumptam esse permultis placebat.

Restat ut de editione nostra explicemus, quam ab editione principe Wallini inprimis pendere iam supra significatum est. Georgius enim Wallinus, natione Suecus, ex cod. ms. Parisiensi arabice edidit, addita versione latina et magna notarum copia, anno 1722 ²⁾. Codicem eum arabicum in bibliotheca Regia notatum dicit

¹⁾ Et h. l. et in iis quae sequuntur ³⁾plura conformavimus ad § 14. dissertationis nostrae Haganae; cf. pag. 52 sqq.

²⁾ Libri titulus hic est: Historia Iosephi fabri lignarii. Liber apocryphus ex codice manuscripto Regiae bibliothecae Parisiensis nunc primum arabice edi-

Wallinus numero CCCCXXXII¹⁾. Versionem Wallini primum repetiit Fabricius in cod. Veteris Testamenti pseudepigr. II. p. 309 sqq., nullis notis nec ex Wallini opere redditis nec a se additis. Thilo vero ipsum textum arabicum recudendum curavit, scriptura passim ab Aemilio Roediger restituta, versionem aliquot locis mutatam repetiit, delectam notarum partem ipsis Wallini verbis exscripsit. Idem primus attendit ad fragmenta historiae Iosephi coptica, descripta a Georg. Zoega in catalogo codd. copticorum mss. qui in Museo Borgiano Velitris adservantur, Romae a. 1810. Est enim in Borgiana collectione codex copt. num. XXV. (descriptus) ex volum. Vatic. LXVI. (apud Asseman. in bibl. orient. tom. I. p. 618. est cod. copt. XV., anno p. Chr. 1067. scriptus), qui totam nostram de vita et morte Iosephi historiam continet, unde Zoega praeter librarii subscriptionem non attulit nisi initium, a nobis sub textu pag. 115. repetitum. Recenset vero etiam in catalogo pag. 225. fragmentum sahidici codicis²⁾, quod foliis iis octo quibus constat cap. XIV. usque cap. XXIII. complectitur. Inde quicquid Zoega latine exscripsit, diligenter in notis ad textum notavimus. Cum quibus Zoegae excerptis coniunximus quae ex eodem fonte hausta nuper edidit E. D. Dulaurier. Is enim ea fragmenta quae ipso sahidico textu a Zoega

tus, nec non versione latina et notis illustratus a Georgio Wallin, Sueco. Lipsiae, MDCCXXII.

¹⁾ Docuit Thilo ex Actis Sanctorum iam ducentis annis ante Wallinum fabulae nostrae notitiam dedisse Isidorum de Isolanis. Locus Actorum d. XIX. Martii tom. III. p. 7. sic habet: Kalendaria coptica ad XX. diem Iulii festum Iosephi referunt, et in eo quidem quod apud Seldenum est libro de Synedrâis Hebraeorum ad calcem expressum additur fabri lignarii. Testatur autem Isidorus de Isolanis, ex ordine S. Dominici, ante annos 140. (circa annum 1522.) scriptor, in *Summa de donis S. Iosephi* parte IV. cap. 9., orientis Catholicos consuevisse eum diem ingenti cum veneratione agere suisque in ecclesiis quandam S. Iosephi vitam legere, cuius de hebraeo in latinum anno 1340. translatae nactus exemplar, illius epitomen tradit, multis omissis quae ab sanctae Romanae ecclesiae cultoribus, cuius deficere nequit veritas Christo conservante, minime reciperentur. In hac autem Christus ipse, cui in monte oliveti ad discipulos loquenti tota illa de Iosepho narratio tribuitur, sic concludere fingitur *Et posuerunt corpus Ioseph patris mei in sepulcro iuxta corpus patris sui Iacob.*

²⁾ Ad eundem codicem olim pertinuisse videtur folium unum a Zoega sub num. CXVI. p. 223. memoratum, in quo Iesus narrat *quomodo eum concepit virgo Maria et peperit in Bethlehém prope monumentum Rachelis.* Haec enim, ut iam Thilo indicavit, in caput nostrum VII. quadrant.

exscripta sunt, accuratius quam Zoëga interpretatus est. Quod fecit in libello cui titulus est: „Fragment des révélations apocryphes de S. Barthélemy et de l'histoire des communautés religieuses fondées par S. Pakhome. Traduit sur les textes copte-thébains inédits conservés à la bibl. du Roi par M. Édouard Dulaurier. Paris 1835. Cf. ibi pag. 23 — 29., ubi magnam partem fragmenti sabidici interpretatur. Praefatur autem pag. 23. inter alia haec: En comparant les récits de l'écrivain arabe avec ceux de l'auteur copte, on se convaincra que l'ouvrage du premier n'est qu'une traduction abrégée de l'original égyptien. -- Cette composition se rattache trop évidemment par le fond des idées aux doctrines théosophiques dont l'Égypte fut la patrie, et par son style à ce caractère de simplicité qui est propre à la langue copte, pour qu'il soit possible de supposer que l'original n'ait pas été écrit en cet idiome, et qu'il ait vu le jour ailleurs que sur les bords du Nil.

V. VI. EVANGELIUM THOMAE

GRAECE A: GRAECE B.

VII. EVANGELIUM THOMAE LATINUM.

Evangelium Thomae eadem fere cum Iacobi libro ¹⁾ et antiquitate et celebritate est. Veterum enim testimonia repetenda sunt ab

¹⁾ Supra pag. XIII. non satis accurate vidimus de Iustino protevangeli testate. Quod enim ille Christum in spelunca natum esse dicit, id eo magis ex protevangelio haustum videtur, quoniam accedunt alia quae similiter efficiunt Iustinum eo libro usum esse, quemadmodum nuper rectissime observavit Hilgenfeld: Kritische Untersuchungen über die Evangelien Justins etc. p. 153 sqq. Huiusmodi est Apolog. I, 33. pag. 75. (ed. Colon. 1686.) ubi haec verba angeli ad Mariam esse dicuntur Ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ ἐκ πνεύμ. ἁγ. καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται. καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτ. αὐτῶν. In his illud υἱὸς ὑψίστου cum protevangelio cap. XI. concordat, Luca 1, 35. υἱὸς Θεοῦ tenente. Et quod cum prioribus Ἰδοὺ -- κληθήσεται coniungit καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει etc., id eodem prorsus modo in protevangelio fit; a Lucae vero textu ea verba plane desunt, et apud Matthaeum ab angelo ad Iosephum dicta traduntur. Cf. etiam ea quae sequuntur apud Iustinum, ubi est ὁ δὲν καὶ ὁ ἄγγελος πρὸς τὴν παρθένον εἶπε Καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ -- ἀπὸ τ. ἁμαρτ. αὐτ. Rursus memorabilis locus est dialogi cum Tryphone 100. p. 327. eo quod Maria virgo ex nuntio Gabrielis χαρὰν

Origene qui hom. 1. in Lucam ipsum commemorat secundum Thomam evangelium ¹⁾, et ab Irenæo, qui titulo quidem libri tacito fabulam Marciosiorum affert in libro nostro scriptam ²⁾. Quibus proxime adiungendus est auctor Philosophumenorum Origenis nomine nuper editorum, aequalis certe Origenis, nisi forte est Hippolytus. Hic quoque ex ipso secundum Thomam evangelio haurire se dicit, quamquam quae affert verba in fragmentis quae hodieque supersunt non leguntur ³⁾. Arguit autem eo libro usos esse Naasenos constituentes sectam gnosticam saeculo secundo fere medio ⁴⁾: unde quam grave eximiae antiquitatis evangelii secundum Thomam sumendum sit argumentum, in promptu est. A quibus secundi et inuentis tertii saeculi testimoniis pergendum est ad Eusebium et Cyrillum Hierosolymitanum, quorum ille exhibito canonicorum scriptorum catalogo evangelium Thomae recenset inter scripta nomine apostolorum ab haereticis evulgata ⁵⁾, hic vero duobus Cateche-

λαβούσα dicitur, quemadmodum in protevangeliō XII, 2 est Χαράν δὲ λαβούσα Μαριάμ ἀπίει πρὸς Ἐλισάβετ etc. Quibus ex locis hoc probabile fit, Iustinum memoriter afferentem quae circa Mariae nuntiationem legisset, cum canonicis verbis commiscuisse apocrypha, et quidem ea quae etiamnum in protevangeliō scripta reperimus.

¹⁾ Origenis verba ex vetere interprete sunt Scio evangelium quod appellatur secundum Thomam, et iuxta Matthiam, et alia plura legimus, ne quid ignorare videremur, propter eos qui se putant aliquid scire si ista cognoverint.

²⁾ Irenaei locus est adv. haeres. I, 20. Πρὸς δὲ τούτοις ἀμύθητον κληθὸς ἀποκρύφων καὶ νόθων γραφῶν, ἃς αὐτοὶ ἐπλασαν, παρεισφέρουσι εἰς κατάπληξιν τῶν ἀνοήτων καὶ τὰ τῆς ἀληθείας μὴ ἐπισταμένων γράμματα. προσπαλαμβάνουσι δὲ etc: inde a προσπαλαμβ. totum locum adscripsimus pag. 140. In nostris evangelii Thomae recensionibus cf. graecae A VI, 4: graecae B VII, 2: latine VI, 7: Pseudo-Matth. XXXI.

³⁾ Cf. Orig. Philosophumena ed. Emm. Miller Oxon. 1851. p. 101. περὶ τῆς διαρρηθῆν ἐν τῷ κατὰ Θωμᾶν ἐπιγραφομένῳ εὐαγγελίῳ παραδιδόασι λέγοντες οὕτως Ἐμὲ ὁ ζητῶν εὐρήσει ἐν παιδίοις ἀπὸ ἐτῶν ἑπτὰ· ἐκεῖ γὰρ ἐν τῷ τσσαρεσκαίδεκάτῳ αἰῶνι κρυβόμενος φανεροῦμαι. τοῦτο δὲ οὐκ ἔστι Χριστοῦ ἀλλὰ Ἰπποκράτους λέγοντος Ἐπτὰ ἐτῶν παῖς πατρὸς ἡμῶν· ὅθεν οὗτοι τὴν ἀρχέγονον φύσιν τῶν ὄλων ἐν ἀρχεγόνῳ τιθέμενοι σπέρματι, τὸ ἱπποκράτειον ἀκηκοότες ὅτι ἔστιν ἡμῶν πατρὸς παιδίων ἑπτὰ ἐτῶν, ἐν τοῖς τέσσαρασι [καὶ δέκα] φασὶν ἔτεσι κατὰ τὸν Θωμᾶν εἶναι φανερούμενον. Cf. cum istis ἐμὲ ὁ ζητῶν εὐρήσει ἐν παιδίοις Pseudo-Matth. evang. XXX, 4. Fui inter vos cum infantibus etc.

⁴⁾ Cf. Orig. Philos. p. 94. [οἱ] ἐπικληθέντες Ναασσηνοὶ τῇ ἑβραϊδὶ φωνῇ οὕτως ὠνομασμένοι· νάας δὲ ὁ ὄφις καλεῖται. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεκάλεσαν ἐαυτοὺς Γνωστικούς. Ibidem p. 277. εἰ δὲ καὶ ἕτεράι τινες ἀβρῆσει ὠνομάζοντο Καϊνῶν, Ὀφειτῶν etc.

⁵⁾ Cf. hist. eccles. III, 25. εἴδεναί ἐχομεν αὐτάς τε ταύτας καὶ τὰς

sium suarum locis Manichaeorum scriptis adnumerat, ita quidem ut sub nomine Thomae latere dicat Thomam unum ex tribus Manetis discipulis¹⁾. Quae Cyrilli de auctore libri sententia longum errorem praevit: multi enim eum secuti sunt veteres, ut Leontius Byzantinus²⁾, qui de sectis scripsit ineunte fere saeculo septimo, et Petrus Siculus historiae Manichaeorum auctor saeculo IX.³⁾, quibus assenserunt inter eos qui recenti memoria in eam rem inquisiverunt, Richardus Simon⁴⁾ et Mingarellius⁵⁾. Errare vero Cyrillum, postquam allata sunt Irenaei, Origenis et Pseudorigenis testimonia, non est quod demonstretur. Nimirum quem ille librum apud Manichaeos inprimis in usu esse⁶⁾ noverat, eum ab iisdem compositum ex coniectura arbitrabatur. Thomae vero quum diceretur evangelium, apostoli cognomento plerumque non addito, et idem Thomae nomen discipuli esset Manetis, hunc ipsum Manichaeum pro scriptore libri habere proclive erat.

Praeterea ut Graecos multos posterioris aetatis de libro Thomae testatos mittamus, fuerunt etiam Latini quarto iam saeculo qui

ὀνόματι τῶν ἀποστόλων πρὸς τῶν αἰρετικῶν προφερομένης (sc. γραφῆς), ἧτοι ὡς Πέτρου καὶ Θωμᾶ καὶ Μαθθῆα ἢ καὶ τινῶν παρὰ τούτους ἄλλων εὐαγγέλια περιεχούσας etc.

¹⁾ Catech. IV, p. 66 sq. Oxon. 1703. τῆς δὲ καινῆς διαθήκης τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια· τὰ δὲ λοιπὰ ψευδεπίγραφα καὶ βλαβερὰ τυγχάνει. Ἐγραψαν καὶ Μανιχαῖοι κατὰ Θωμᾶν εὐαγγέλιον, ὅπερ ὡσπερ εὐαδία τῆς εὐαγγελικῆς προσωνομίας διαφθείρει τὰς ψυχὰς τῶν ἀπλουστέρων. Catech. VI, p. 98. μηδεὶς ἀναγινωσκέτω τὸ κατὰ Θωμᾶν εὐαγγέλιον· οὐ γάρ ἐστιν ἐνὸς τῶν δώδεκα ἀποστόλων, ἀλλ' ἐνὸς τῶν κακῶν τριῶν τοῦ Μάνη μαθητῶν.

²⁾ Cf. Lib. de sectis ed. Leunclav. Basil. 1578. p. 432. οὗτοι (i. e. Μανιχαῖοι) καὶ βιβλία τινὰ ἑαυτοῖς καιδοτομοῦσι. λέγουσι γὰρ εὐαγγέλιον κατὰ Θωμᾶν καὶ Φιλιππον, ἅπερ ἡμεῖς οὐκ ἴσμεν.

³⁾ Cf. Hist. Manich. ed. Rader. p. 30. Μαθηταὶ δὲ τούτου τοῦ ἀντιχριστοῦ Μάνεντος γέγονασι δώδεκα. Σισίνιος ὁ τούτου διάδοχος, καὶ Θωμᾶς ὁ τὸ κατ' αὐτὸν Μανιχαϊκὸν εὐαγγέλιον συντάξας.

⁴⁾ Cf. Nouv. observ. sur le texte du N. T. p. 5. -- S. Cyrille de Jerusalem a attribué cet ouvrage à un disciple de Manés. Son témoignage a d'autant plus de vraisemblance qu'il a vécu environ 70 ans après celui qu'il fait auteur de ce livre apocryphe.

⁵⁾ Cf. Nuova Raccolta d'opusc. scient. e filolog. t. XII. p. 85 sqq. Vide infra.

⁶⁾ Usum quidem Manichaeorum testatur etiam Gelasii decretum § 11. *Evangelia* (alii *evangelium*) *nomine Thomae apostoli* (alii omittunt), *quibus* (alii *quo*) *Manichaei utuntur, apocrypha* (alii *apocryphum*). Vide apud Crednerum *Zur Geschichte d. Kan.* p. 216.

testimonium Origenis suum redderent, ut Ambrosius ad Luc. I, 1. et Hieronymus in praefatione commentariorum super Matthaicum.

Satis igitur de evangelii Thomae et antiquitate et celebritate constat. Sed quaeritur an eundem librum etiamnum habeamus. Hoc dubium videri potest propterea quod in libris manuscriptis non dictum reperimus evangelium Thomae, quem titulum apud veteres celebrari vidimus. In Vindobonensi codice libri titulus est Παιδικὰ τοῦ κυρίου etc. In Bononiensi et Dresdensi Θωμᾶ Ἰσρ. φιλοσ. ῥητὰ εἰς τὰ παιδικὰ τοῦ κυρίου; similiter in Parisiensi Δόγος εἰς τὰ παιδικὰ καὶ μεγαλεῖα τοῦ κυρίου. In Sinaitico est Σύγγραμμα τοῦ ἀγ. ἀποστ. Θωμᾶ περὶ τῆς παιδικῆς ἀναστροφῆς τοῦ κυρίου, atque in latino textu nostro *Tractatus de pueritia Iesu secundum Thomam*. Tamen non potest ab hac tituli discrepantia ad ipsius libri diversitatem concludi, ut egregie iam docuit Thilo¹⁾ Cod. apocr. LXXXIV sqq. Ut enim concedamus, librum Thomae nomine evangelii apud antiquos plerumque dictum esse, tamen id potius ab argumento libri et ex haereticorum usu quam ab inscriptione libri ab ipso auctore constituta factum esse videtur. Neque magis ea appellatione veteres constanter usi sunt. Leguntur enim apud Chrysostomum, Anastasium Sinaitam, Georgium Syncellum, Euthymium Zigabenum aliosque, quae bene respondent nostris inscriptionibus, quas quidem ex primis textus verbis desumptas esse apparet. Apud Chrysostomum est homil. XVI. (XVII. apud Montfauc.) in Iohann. τὰ σημεῖα ἐκεῖνα ἃ παιδικὰ εἶναι φασὶ τοῦ Χριστοῦ, ψευδῆ καὶ πλάσματά τινων ἐπεισαγόντων ἐστίν. Anastasius Sinaita Hodeg. XIII. p. 260. ed. Gretser. dicit τὰ λεγόμενα παιδικὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ ψευδῆ καὶ ἀπόβλητα. Georg. Syncellus Chronogr. p. 601. ed. Bonn. habet ἰστέον ὅτι διάφορα εὐαγγέλια γέγραπται, ἐξ ὧν τέσσαρα μόνα κέκριται τοῖς μακα-

¹⁾ Eam recte etiam explicuisse puto de catalogo librorum Manichaeorum quem Timotheo Constantinopolitano adscribit, l. l. p. LXXXIII. Certe enim scriptor catalogi, separatim recensens τὸ κατὰ Θωμᾶν εὐαγγέλιον et τὰ παιδικὰ λεγόμενα τοῦ κυρίου, rem non satis nosse censendus est. In Gelasii vero decreto variae libri editiones respiciuntur. Latinae enim a graeca iam tum haud dubie satis differebant, nec fideliter nomen Thomae conservabant. Id quod ex ipsis nostris exemplaribus discitur.

ρίους ἀποστόλους ἐκκλησιάζεσθαι, καὶ ἄλλοις παιδικὰ τοῦ σω-
τῆρος ἡμῶν συγγέγραπται, ἐν οἷς αἱ μέχρι δωδεκαστοῦς χρό-
νου¹⁾ τῆς κατὰ σάρκα ἡλικίας αὐτοῦ τοῦ τῶν (male ed. τού-
των pro τοῦ τῶν) αἰῶνων ποιητοῦ ἐμπεριφέρονται θαυματουργίαι.
Euthym. Zigab. ad Ioh. II, 11. ὡς παρασιωπηθὲν τοῖς ἄλλοις
ιστόρησεν αὐτό, χρησιμεῦον εἰς τὸ μὴ πιστεύειν τοῖς λεγομένοις
παιδικοῖς θαύμασι τοῦ Χριστοῦ. *Accedit quod quo magis canoni-
corum evangeliorum auctoritas per totam ecclesiam invalescebat, eo
minus librariis praesertim monachis aptum videri poterat talem libel-
lum evangelii nomine ornare.*

Neque praetereundum est, Pseudo-Thomae librum minime in-
tegrum superesse: quod quum ex magna textuum superstitionum dif-
ferentia, tum ex numero stichorum (αὐτὶ i. e. 1300) clarum fit quos
evangelium Thomae comprehendisse in veteri est stichometria ad
calcem chronographiae Nicephori²⁾. Quemadmodum enim tot libri
haereticorum similes prorsus dudum perierunt, quippe quibus deesset
describentium industria, ita alii, inter quos est Thomae evangelium,
resectis partibus multis, iis potissimum quae fidem aut pietatem ma-
xime offenderent, ad nos perlati sunt. Fragmentis autem iis quae
supersunt nomina ea quae in nostris codicibus inveniuntur multo ma-
gis conveniunt quam evangelii titulus. Quorum fragmentorum anti-
quitas etiam inde perspicitur quod compilatores et Latinos et arabicos,
quorum libros evangelia infantiae dicere solent, a Graecis fabellis no-
stris pendisse apertum est. Denique similitudo inter Irenaei locum
de Iesu ad discendum litteras magistro tradito, adv. haeres. I, 20.,
et locos eos quibus eadem fabula in nostris codicibus narratur, tanta
est ut nos vetet Irenaei librum a nostro diversum putare.

De laboribus quum aliorum tum meis in edendo evangelio Tho-
mae positae dicenda sunt haec.

Primum evulgatum est opera Cotelerii fragmentum Parisiense,
iam antea a Rich. Simone indicatum *Nouv. observ. sur le texte du*

¹⁾ Memorabile est hanc aetatis Iesu pueri indicationem convenire cum textu
nostro, cf. Graece A cap. XIX.

²⁾ Vide apud Credner: Zur Geschichte des Kanons p. 122 sqq. Georg.
Synzell. ed. Bonn. p. 788.

N. T. p. 5., et a Cangio laudatum in Glossario med. et inf. graecitatis sub voce τζόχα. Edidit Cotelarius in notis ad Constit. apostol. VI, 17. Is codex Parisinus saeculi est XV., in biblioth. Reg. nunc Nat. numero 239. signatus. Fragmentum est trium paginarum ad calcem commentarii Andreae Cappad. in apocalypsin, complectens capita apud nos priora sex, additis paucis quae ad septimum caput quadrant et parte historiae quae in reliquis codd. nostris non legitur, cf. infra pag. 141. Post Cotelarium cum textu edito contulit Thilo: qua re editoris fides confirmata est. Repetiit autem textum a Cotelario editum, non sine doctis de ipso libro observationibus Fabricius in Codice apocrypho, repetita etiam latina Cotelarii interpretatione, item Ionesius in Nova methodo sua probandi canonicam Novi Testamenti auctoritatem (vide supra), anglica versione in locum latinae substituta.

Post inventus est alius codex in bibliotheca S. Salvatoris Bononiensi, aetate quidem Parisiensi non praestans sed ambitu textus; miracula enim pueri usque ad annum duodecimum complectitur. Hunc textum primus edidit Ioh. Aloys. Mingarellius in *Nuova Raccolta d'opuscoli scientifici e filologici*, tom. XII., Venetiis 1764. pag. 73—155. (12°.) Is in epistola ad Thom. Augustin. Ricchinium, Sacri Palatii Apostolici magistrum, ad edendum se permotum dicit lectione operis Aug. Ant. Georgii, quod inscriptum est Alphabetum Tibetanum. „Illud,“ ait, „animum non mediocriter perculit meum quod in Xaca, celeberrimo illo numine seu monstro potius quod Tibetani colunt, scelestissimum Manetem latere comperit. Noveram enim Manetis discipulum Thomam in Indiam profectum doctrinae suae virus in eam regionem evomuisse, quod gravissimus auctor Theodoretus lib. 1. haeret. fabular. cap. 26. scriptum reliquit: itaque haud aegre adducebar ut crederem facili negotio Manichaeismum in Tibetum irrepere potuisse.“ -- „Quo magis vero suam illustret vir clariss. atque confirmet opinionem, apocryphum quemdam libellum saepius citat qui Thomae evangelium aut de infantia Salvatoris vulgo inseribitur: ac praecipuas fabulosae Manetis vitae historiaeque periodos resque ab eo gestas ex commentitiis vitae Servatoris nostris periodis atque prodigiis, quae in mendacissimo eo

libello describuntur, confictas esse suspicatur. Haec dum in Georgio legerem, dolebam graeci illius pseudoevangelii fragmentum duntaxat typis impressum hactenus prodiisse: quod viderem ex impio etiam libello utilitatem aliquam tamquam antidotum ex veneno posse comparari -- habet aliquam ineptiarum quoque lectio delectationem si vetustae sint et veterum patrum execratione famosae -- Hanc igitur ipsam duntaxat utilitatem quantulacumque est prae oculis et ipse habens illud nunc integrum edo, quale exstat in chart. cod. ms. sec. XV. quem a Clar. Viro Io. Chrys. Trombellio Abbate Exgeneralis emptum servat nostra S. Salv. Bononiae bibliotheca. Post haec plura praefatur de veterum testimoniis maximam partem ex Fabricio repetens. Tum duos dicit distinguendos esse libros, evangelium Thomae et librum de infantia Salvatoris, Gelasii et Timothei Constantinopolitani auctoritate adhibita. Denique, explosa Bellosobrii testimonia patrum impugnantis „impudentia“, non dubitat „quin eiusdem tituli atque adeo eiusdem argumenti evangelium, idque secundum Thomam nuncupatum, quum Marcossii habuerint, tum finxerint Manichaei.“ Concludit autem quaestionem his: „Quod si quis ex me quaerat, Marcossiorumne an Manichaeorum sit quod nunc edo, nihil ausim equidem certi statuere. Quum tamen nostrum hoc et Thomae nomen ab Origene commemoratum praeferat, et fabellam ab Irenaeo prolatam de puero Iesu litteras graecas discente habeat, non vero hebraicas, ut est in fragmento Coteleriano, nostrum hoc potius quam Cotelerianum fragmentum respexisse putaverim Irenaeum.“ Quam praefationem excipit fragmentum Cotelerii cum notis Fabricii; tum sequitur textus Bononiensis cum latina versione et notis Mingarellii.

A Mingarellio ad clar. Thilonem transeundum est. Is praeter Bononiensem codicem a Mingarellio repraesentatum adhibuit alium sed perquam similem, Dresdensem, saeculi fere XVI., signatum in bibl. Reg. A 187. i. e. eundem de quo supra ad protevangelium diximus, cuius collationem amici studiis debebat. Ad commentarium, in quo quum Fabricii et Mingarellii tum suas notas dedit, adhibuit fragmentum Parisiense atque aliud Vindobonense, passim iam a Fabricio consultum, quod Lambecio debetur. Hic enim in Comment. de bibl. Caes. Vindob. lib. VII. p. 579 sq. ex cod. philos. graeco

CXLIV. protulit principium evangelii Thomae, quod ibi quarto loco a fol. 180. usque ad fol. 187., mutilum quidem et lacerum, legi indicavit. Sed post Lambecii tempora non amplius inventum est, quemadmodum iam Kollarius ad Lambecii verba notat: „Frustra in posterum liber de infantia Christi in hocce codice quaeretur; furisne alicuius scelere an recentioris bibliopecti incuria perierit, dicere non habeo. Cum anno 1687. hoc ipso codice uteretur Iacobus Tollius, adhuc in codice salvus supererat. Vide epist. itiner. IV. p. 100. Tenzel *Monatliche Unterredungen* a. 1697. p. 554.“ Praeterea repetiit Thilo interpretationem Mingarellii a se correctam. Doctam vero ut solet disputationem de historia libelli inseruit prolegomenis.

Nostra denique in edendo libro opera haec fuit.

Textum graece A recensuimus ad codices Bononiensem et Dresdensem, adhibito insuper fragmento utroque, et Parisiensi et Vindobonensi. Ac Dresdensem quidem codicem iterum ipsi accurate contulimus, unde passim prior collatio emendanda erat, quemadmodum ipsius tituli scriptura per errorem esse dicitur Τοῦ Θωμᾶ pro Θωμᾶ: quem errorem doctissimus Ebertus, ut videtur, praeivit; eius enim manu ita ad marginem notata est. Porro Bononiensem scripturam accuratius quam apud Thilonem fit ex Mingarellio enotavimus. Fragmentum Parisiense ex Cotelerio et Thilone, Vindobonense ex Lambecio sumsimus.

De singulis locis inprimis illustravimus locum et gravissimum et vexatissimum VI, 4.

Textum graece B edidimus ex codice monachorum Sinaiticorum, apud quos dum ante hos octo annos versabamur hoc σύγγραμμα descripsimus¹⁾. Codex est chartaceus, saeculi XIV. vel XV., plura de S. Antonio continens.

Denique tertio loco primi edidimus evangelium Thomae latinum ex Vaticano codice, notatione quadam synoptica ex reliquis graecis et latinis libellis apposita. Quo in libro memorabile est a latino compilatore vel interprete nomen Thomae ut auctoris serva-

¹⁾ Cf. *Rechenschaft über meine handschriftlichen Studien auf meiner wissenschaftlichen Reise von 1840 bis 1844. Wiener Jahrb. 1846. Bd. CXIV. Anzeigeblatt pag. 45.*

tum esse. Cuiusmodi nondum innotuit praeter codicem collegii Mer-tonensis num. 13., cuius mentio fit in catalogo librorum mss. Angliae et Hiberniae tom. I. parte 2. pag. 13. Sed in hoc catalogo tantum id notatur exstare ibi latine „Thomam Ismaelitam ¹⁾ de infantia Christi. Imperf.“ Cf. Thil. Cod. apocr. pag. CXV.

Praeterea alium latinum evangelii Thomae textum detexi latentem in foliis membranaceis palimpsestis bibliothecae Caesareae Vindobonensis, quae quinti fere saeculi putanda sunt. Oculorum valetudine affectus pauca tantum legi, sed dignissima quae ad examen evangelii Thomae criticum adhibeantur. Potest ex iis effici, antiquissimum hunc latinum textum propius reliquis nostris omnibus ad vetus graecum exemplar accedere. Sunt autem haec:

- a) Infantes plurimi iudebant cum eo. Et cum vidisset eum quidam Iudeus cum infantibus haec facientem, pervenit ad Ioseph patrem -- Cf. evang. Thom. graece A II, 2. 3. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλα παῖδια πολλὰ παιζόντα σὺν αὐτῷ. Ἴδὼν δὲ τις Ἰουδαῖος ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν σαββάτῳ παιζῶν, ἀπήλθε παραχρῆμα καὶ ἀνήγγειλε τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἰωσήφ etc.
- b) Accessit ad infantem ihm et monebat illum dicens Ut quid hec facis, et dolent isti et odiunt nos. Et dixit infans ihs Si non sapientes erant sermones -- Cf. ibidem V, 1. Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰωσήφ τὸ παιδίον κατ' ἰδίαν ἐνουθέτει αὐτὸν λέγων Ἴνα τί τοιαῦτα κατεργάζεαι, καὶ πάσχουσιν οὗτοι καὶ μισοῦσιν ἡμᾶς καὶ διώκουσιν; εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς Ἐγὼ οἶδα ὅτι τὰ ῥήματά σου ταῦτα οὐκ εἰσὶν σά etc. Pseudo-Matth. XXIX. Evang. Thom. latin. V, 2.
- c) Rogo vos. Non (potius Num?) devet hic super terra esse. Hic vero magnae crucis dignus est: hic potest enim ignem extinguere. Puto hic ante -- Cf. ibidem VII, 2. Ἄρον. σὺν αὐτό, παρακαλῶ σε, ἀδελφέ Ἰωσήφ· οὐ φέρω -- ἀπαξ. τοῦτο τὸ παιδίον γηγενῆς οὐκ ἔστι, τοῦτο δύναται καὶ πῦρ δαμάσαι· τάχα τοῦτο πρὸ τῆς κοσμοποιίας ἐστὶν γεγεννημένον. Pseudo-Matth. XXXI, 3. Tunc coepit cunctis au-

¹⁾ Legendum est Israelitam. Cf. infra pag. 158. sub IV. et pag. 170., ubi bis idem scripturae vitium ex nostro codice indicavimus.

dientibus clamare et dicere Num debet iste super terra vivere? Imo in magna cruce dignus est appendi. Nam potest ignem extinguere et alia deludere tormenta. Ego puto quod hic ante cataclismum fuerit, ante dilavium natus.

d) -- fructuosa, vident caeci fructuosa iudicii (?). Et restituti sunt omnes qui sunt maledicti. Et nemo ei audebat vilem (*i. e. bilem*) facere. Cf. graece A VIII. -- Νῦν καρποφορεῖτωσαν τὰ σά, καὶ βλέπέτωσαν οἱ τυφλοὶ τῇ καρδίᾳ -- εὐθὺς ἐσώθησαν οἱ πάντες οἱ ὑπὸ τὴν κατάραν αὐτοῦ πεσόντες. καὶ οὐδεὶς ἀπὸ τότε ἐτόλμα παροργίσαι αὐτόν. Pseudo-Matth. XXXI, 4. Fructificent infructuosi et videant caeci etc.

e) Et una dierum ihs sabbato ludebat cum infantibus in solario, et unus de infantibus cecidit et mortuus est. Et cum vidissent ceteri infantes, fugerunt, et conpraensus -- Cf. graece A 9, 1. Καὶ μεθ' ἡμέρας δέ τινος ἔπαιζεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τινι δώματι ἐν ὑπερώῳ, καὶ ἐν τῶν παιδίων τῶν παιζόντων μετ' αὐτοῦ πεσὼν ἀπὸ τοῦ δώματος κάτω ἀπέθανε· καὶ ἰδόντα τὰ ἄλλα παιδία ἐφόγον, καὶ κατέστη ὁ Ἰησ. μόνος. Sed his pauho propiora latinis habet textus gr. B VIII, 1. Μετὰ δὲ ταῦτα μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἦν ὁ Ἰησοῦς παίζων σὺν ἄλλοις παισὶν ἐπάνω δυστέγου οἴκου etc.

Atque haec sunt omnia, meis aliorumque curis ex bibliothecis protracta, quae de veterrimo Thomae evangelio ad nos pervenerunt. Quae etsi non haberi possunt nisi pro fragmentis, quorum textum describentium arbitrium ab antiquissima forma per tot saeculorum seriem haud dubie deduxit, et quorum supplementa in reliquis latinis et arabicis infantiae evangelis latent, tamen per se sunt eiusmodi unde coniecias quae origo et quae ratio famosissimi illius libri fuisse videatur. A Gnostico quidem omnino conscriptus esse videtur. Hoc primum inde probabile fit quod doctissimi causam inprimis sustinet. Miraculis enim a prima inde pueritia editis Iesum divinam suam maiestatem comprobasse docet, in eum ut videtur finem ut dei filium humanae naturae prorsus expertem fuisse nec nisi speciem gessisse hominis appareat. Quod recte a nobis dici confirmat auctor catalogi librorum Manichaeorum Timothei Constantinopolitani nomine editi,

in quo est ἃ συνέταξαν οἱ αὐτοὶ θέλοντες δόκησιν ἀποφῆναι τὴν σάρκωσιν αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐν ἀληθείᾳ. Et hoc vero in causa fuisse videtur cur Manichaei evangelio Thomae tantopere delectarentur: fictum enim eos Christi corpus ad Docetarum exemplum somniasse satis constat. Qua in re duabus potissimum de persona Christi opinionibus saeculo secundo satis vulgaris evangelium Thomae adversabatur: quum iis qui Christum merum hominem habuerunt, tum iis qui Iesum a Christo distinguentes certe ante baptismum eum non fuisse nisi hominem existimarunt. Huiusmodi vero miraculis a puero patris Gnosticos id ipsum probare voluisse, Christi naturam non fuisse nisi divinam, iis edocemur quae Catholici contra disputarunt. Ita plane huc quadrat quod Anastasius Sinaita Melitonem Sardensem contra Marcionem scripsisse refert, et divinitatem Iesum suam per miracula triennio post baptismum edita et humanitatem vero triginta annis ante baptismum transactis hominibus comprobasse¹⁾. Chrysostomus vero et qui eum secutus est Euthymius Zigabenus diserte concedunt, miraculis eiusmodi, si qua puer revera edidisset, comprobari, per speciem tantum non vero eum corpore exstitisse atque egisse²⁾. Quae Chrysostomus non dicturus erat nisi fabulas Docetis receptas de puerilibus Iesu miraculis bene notas habuisset. Neque vero modo id quod Iesus adhuc puer miracula edidisse in evangelio Thomae narratur ad sustentandum docetismum idoneum est, sed etiam mira prodigiorum natura, quae spectrum potius quam hominem prodit. Huc accedunt plura singula quae Gnosticum et quidem Docetam auctorem suadent. Ita graece B I. Ἰησ. Χρ. ἀναστρεφόμενος σωματικῶς ἐν πόλει Ναζαρέτ: B IV. Πόθεν τὸ παιδίον τοῦτο ἐστίν (A ἐγεννήθη) ὅπως (A ὅτι) πᾶν ῥῆμα ὃ λέγει ἔργον γίνεται ἔτοιμον (item A IV, 1. A V, 2.): B VI, 2. Ὑμεῖς ἃ οἴδατε λέγετε, ἐγὼ δὲ πλείω ὑμῶν ἐπίσταμαι· πρὸ γὰρ τῶν αἰῶνων εἰμί. καὶ οἶδα πότε ἐγεννήθησαν οἱ πατέρες τῶν πατέρων

¹⁾ Cf. Routh: Reliq. sacr. I, 115. (Oxon. 1814.) ubi ex Anast. Sin. Hodeg. cap. XIII. haec afferuntur: τὰς δύο αὐτοῦ οὐσίας ἐπιστάσατο ἡμῖν· τὴν μὲν θεότητα αὐτοῦ διὰ τῶν σημείων ἐν τῇ τριετίᾳ τῇ μετὰ τὸ βάπτισμα, τὴν δὲ ἀνθρωπότητα αὐτοῦ ἐν τοῖς τριάκοντα χρόνοις τοῖς πρὸ τοῦ βαπτίσματος.

²⁾ Cf. Euthym. Zig. ad Ioh. 2, 11. et Chrysost. homil. XXI. (XX.) et XXIII. (XXII.) ad eundem locum.

ὕμῶν, καὶ ἐπίσταται πόσα ἔτη τῆς ζωῆς ὑμῶν: B VI, 3. ἀληθῶς οἶδα πότε ἐκτίσθη ὁ κόσμος: A VII, 2. τοῦτο τὸ παιδ. γηγενῆς οὐκ ἔστι, τοῦτο δύναται καὶ πῦρ δαμάσαι: τάχα τοῦτο πρὸ τῆς κοσμοποιίας ἐστὶν γεγεννημένον: A VII, 4. οὗτος τίποτε μέγα ἐστίν, ἢ θεός, ἢ ἄγγελος (item XVII, 2.): A XVIII, 2. τοῦτο τὸ παιδίον οὐράνιον ἐστίν. Quae exempla facile augeri possunt multis aliis latinorum textuum nostrorum, sed iam satis sunt ad probandum auctorem Gnosticum eumque Docetam. Denique vero huc pertinent quae et graece et latine de allegorica litterarum alphabeti potestate a Iesu puero coram magistro proferuntur, tantopere cum iis convenientia quae Irenaeus adv. haeres. I, 20. ex Marciosiorum libello affert ut aut Marciosios librum Thomae aut Pseudo-Thomam Marciosiorum librum adhibuisse statuendum sit. Iamvero ab Marciosiorum aliquo ipsum Thomae evangelium conscriptum esse, non sine probabilitate cum Bellosobrio dixeris, siquidem quae gnostica esse vidimus eadem Marciosiis convenire credibile est; allegoricos vero litterarum lusus an alii praeter Marciosios exercuerint ¹⁾ non liquet. Ab his vero postquam inventus est libellus, ad reliquos Docetas, ad Naassenos (teste Pseudo-Origene), imprimis ad Manichaeos transiit; neque passim, ut notum est, ipsis Catholicis displicuit ²⁾.

VIII. EVANGELIUM INFANTIAE ARABICUM.

Antiquum istud ac memorabile monumentum superstitionis Christianorum orientalium nolumus deesse in hac nova apocryphorum evangeliorum collectione. Quod quum prima parte, per capita fere novem, ad evangelia Pseudo-Iacobi, Lucae et Matthaei, extrema, inde a tricesimo sexto capite, ad Pseudo-Thomae librum plerumque conformatum est, tum media parte, a decimo capite usque ad tricesimum quintum, eiusmodi maxime fabulas continet quas proprie orien-

¹⁾ Hac de re cf. locum disertissimum in Orig. Philosoph. ed. Miller. Oxon. 1851. pag. 205 sqq.

²⁾ Ad hanc de natura evangelii expositionem rursus adhibuimus dissertationem nostram Haganam § 10.

tales dicas, repletas Satana daemonibusque, veneficiis magicisque artibus. Eodem orientali ingenio quo haec scripta sunt valent ea quae ad commenta ex graecis latinisque libris petita adduntur, ut ortus Messiae a Zoroastre praedictus (capite VII.), ut taenia infantis a Maria magis adorantibus data, igne non comprehensa (capp. VII, VIII.), ut quae de pueri peritia astronomica et physica praedicantur (capp. LI, LII.). Huc quadrat etiam quod sycomorus prope Mataream pagum una cum fonte (cf. cap. XXIV.) etiamnum in veneratione habetur, et quidem a Mohammedanis illas regiones incolentibus pariter atque a Christianis orientalibus. Item quod memoria templi in quo magnum Aegyptiorum idolum ingrediente Iesu infante corruit, etiamnum colitur, certe per multa saecula culta est ¹⁾).

Media igitur quam diximus pars indole quodammodo differt a duabus reliquis. Qua ex re quod probabile fit, haec omnia non tam unum quendam auctorem quam compilatorem habuisse, nec primum ita a quoquam scripta sed ex aliis scriptis in unum collecta esse, id pluribus argumentis demonstrari potest. Statim enim ab initio testimonium de Iesu puero in cunis matrem allocuto ex libro Iosephi pontificis haustum dicitur. Item capite XXV. compilatoris nota posita est de evangelio infantiae et de evangelio perfecto (i. e. canonico). Eiusdem additamentum invenitur etiam exeunte capite XXVI. Eodem capite altera quaedam libri pars inchoatur: agit de reditu parentum Iesu ex Aegypto et de angeli voce qua iussi sunt a finibus Iudaeae statim Nazarethum petere. Nihilominus capitibus iis quae sequuntur miracula narrantur ea quae Iudaeam revera ingressis et quidem Bethlehemi acciderunt. Demum capite XXXVI. oratio reverti videtur ad id quod capite XXVI. narrari coeptum est. Haec igitur non recto ordine procedunt nec possunt nisi ab indiligentia compilatoris explicari. Denique inscriptione et subscriptione significatur hunc librum ab evangelio infantiae pendere potius quam illud ipsum esse.

Duae igitur res non sunt dubiae: altera est, libro quemadmodum ad nos pervenit collectionem evangelicam contineri, factam ex anti-

¹⁾ Cf. *Graeci codd. mss. apud Nantos asservati*, 1784. pag. 283. in itinerario graeco saeculi quinti decimi. Cf. etiam Sozomen. hist. eccl. V, 21. λέγεται γὰρ παρ' Αἰγυπτίους, ἤγικα διὰ τὸν Ἡρώδη ἔφυγεν ὁ Ἰωσήφ, παραλαβὼν τὸν Χριστὸν καὶ Μαρίαν τὴν ἀγ. Θεοτόκον, εἰσεῖν εἰς τὴν Ἐρμούπολιν etc.

quioribus libris; altera, ab homine orientali eam institutam esse. Sed quaeritur qua is lingua sit usus. Potest enim arabicus textus a Sikiō in lucem protractus aut ab ipso compilatore libri profectus esse aut ex interpretatione fluxisse alius linguae orientalis. Interpretem autem arabicum iam propterea suspicari licet quoniam non tantum arabicus textus sed etiam syrus in libris mss. invenitur¹⁾; a Syris vero pariter atque a Coptis monumenta multa praesertim theologi argumenti ad litteras Arabum Christianorum transierunt: quam rem luculenter testatur arabici bibliorum textus historia. Sed ab hac suspitione ad tantam progrediendum est probabilitatem ut ea de re non dubitare liceat. Insunt enim in arabico textu quae debent e syriaco derivari. Eiusmodi est quod annus epochae Graecorum 309, quo Christus natus esse dicitur capite II., cum communi Syrorum de ea re sententia convenit²⁾, quae etiam apud Abulfargium (Barhebraeum) celeberrimum Iacobitarum episcopum saec. XIII. legitur³⁾. Porro capite I. Iosephus historicus cum Caiapha pontifice confunditur, quod rursus peculiare est Syris, quemadmodum etiam in Georgio Mosulano et Salomone Bassorensi observatum est ab Assemano⁴⁾. Tertium est quod ea vox qua passim Maria salutatur, ut Syris est propria, ita Arabibus alias ignota est⁵⁾. Denique consentaneum est, quo argumento La Croze usus est ad probandum ingenium libri nostri Nestorianum, idem ad confirmandam syram originem adhibere. Observavit enim ille appellationes ὁ θεσπότης Χριστός et ὁ κύριος Ἰησοῦς in arabico evangelio infantiae ex constanti Nestorianorum usu distingui⁶⁾.

¹⁾ Cf. Asseman. bibl. orient. I. p. 585. ubi Beroeenses codices recensentur, in quorum primo legitur evangelium de infantia Christi et syriace et arabice, utroque textu litteris exarato syriacis. Eiusdem codicis mentio fit tom. III. part. I. pag. 282. in libris quorum ignota sunt auctorum nomina. Sed neutro loco codex accuratius describitur; neque magis alius praeter hunc indicatur.

²⁾ Cf. Asseman. bibl. orient. I. p. 387. 389. II. p. 163. Thil. Cod. apocr. XLIII. nota 35.

³⁾ Probavit Henricus Sike ex loco Historiae Dynastiarum (p. 109. ed. Pocock.) allato ad evang. inf. cap. II. Vide Thil. Cod. apocr. p. 135.

⁴⁾ Cf. bibl. orient. III, parte I. pag. 522 et 317. Cf. Thil. I. I. pag. XXIX. nota 21.

⁵⁾ Cf. Thil. I. I. pag. XXXV. nota 25.

⁶⁾ Cf. Fabric. Cod. apocr. III. p. 421. Thil. I. I. p. XXXIV.

Quae quidem syrae originis argumenta ex ipso libro desumpta sunt. Quanta vero hoc evangelium apud Syros eosque potissimum Nestorianos auctoritate habitum sit, prae ceteris exemplum docet episcoporum Abulfaragii et Salomonis Bassorensis, quorum uterque multis eius fabulis usus est ¹⁾). Neque mirum est a Syris Nestorianis illud transisse etiam ad Nestorianos Malabarenses et ad Persas ²⁾). Aegyptiis vero, sive Arabibus sive Coptis ³⁾), iam eo magnopere commendabatur quod magna fabularum pars versatur in celebrandis Aegypti locis ex itinere sacrae familiae claris.

Instituta autem haec collectio evangelica videtur maxime ad hoc ut quibusdam diebus festis Mariae dicatis ⁴⁾ adhereretur in sacris conventibus. Quo in usu libri posita videtur caussa cur miracula, si paucissima exceperis (capp. 46. 47.), ita narrantur ut animum Iesu pueri, quem Thomae liber iracundum saepe et maleficum depingit, benevolam beneficumque prodant. Qua ex diversa miraculorum natura non recte effecit Kleukerus (*Ueber die Apokryphen des N. T.*

1) Cf. Assem. bibl. orient. III. parte I. p. 309 sqq. Apud Thil. Cod. apocr. pag. XXXII sq. Item cf. Henr. Sikii notas ad cap. 2. et 6.

2) Cf. Thil. l. l. p. XXXIV sq.

3) Suspiciatus est vir cl. Thilo Cod. apocr. p. XXXVII. etiam in Coptorum linguam translatum esse librum nostrum. Sed id haud verisimile est eam ipsam ob causam quod Copti librum arabice legere poterant. Neque sahidicum illud fragmentum a Zoga Catalog. coptic. codd. p. 223. iudicatum, in quo traditur *Magnum miraculum a Deipara editum, dum idola in oppido quodam adorata ea iubente precipitant et in abyssum detruduntur, terra hiscente conspicitur abyssus, prodeunt mortui, apparent angeli, ex evangelio nostro haustum videtur* (cf. capp. 10. 11; Ps. Matth. XXIII.): poterat enim haud dubie ex antiquioribus derivari fontibus, fortasse graecis, quemadmodum vaticinium Iesae et Ieremiae eodem illo miraculo completum esse iam Eusebius (*Demonstr. evang. VI, 20. IX, 2.*), Athanasius (*De incarn. verb. Tom. I, p. 89.*) alique praedicarunt.

4) Ad cognoscendam rationem horum dierum festorum orientalium facit index dierum ex ritu coptico et abyssinico Mariae sacrorum quem ex cod. ms. abyssinico exhibuit Wanslebius. Cf. Paulus: *Sammlung der merkwürd. Reisen in den Orient III. p. 80 sq.* Ibi est inter alia: Den 22. 23. 24. May Mariä Ankunft in Oberägypten. Den 28. Juni, weil bei der Maria großem Durst durch Christi Allmacht eine Quelle entsprungen, von welcher alle Kranken die aus derselben getrunken, gesund worden sind. Den 20. Jun. das Fest der Erbauung des Hauses Mariä. Similibus diebus festis destinati sunt duo sermones Cyriaci episcopi Tabennensis, de quibus Silv. de Sacy ad Birchium retulit. Vide apud Thilon. Cod. apocr. XXXIX: *Le premier de ces deux discours a pour objet de célébrer le jour ou J. C. enfant accompagné de la S. Vierge, de Joseph et de Salome sort de sa fuite en Egypte, s'arrêta en lieu nommé etc.*

§. 970. pag. 206.) non posse arabicum evangelium ex graeco Thomae derivari.

Quae vero per totum orientem apocrypharum traditionum de Iesu puero, earum potissimum quae arabico libro nostro traduntur, propagatio fuerit, quantus usus, quanta auctoritas, intelligitur inde quod haud paucae etiam Mohammedanis scriptoribus placebant, Kessaeo maxime, celebri Corani commentatori: quid quod nonnullae in ipsum Coranum receptae sunt ¹⁾. A qua re nescio an ad antiquitatem arabicae interpretationis concludi possit, quamquam concedendum est, potuisse Mohammedem haurire sua ex traditionibus eius generis quae dudum circumferrentur ore populorum orientalium. Dialectus quidem arabica quae in editis est, Henrico Sikiō non multum differre videbatur ab arabica Novi Testamenti versione quam edidit Erpenius; sed nec de huius aetate satis constat. Ceterum huic arabicae nostri evangelii dialecto non nimium auctoritatis tribuendum est: poterat enim facile ipse arabicus textus qui saepe et cum amore describeretur, ad receptiorem sensim dialectum conformari. Codicum eorum qui ex catalogis bibliothecarum innotuerunt antiquissimus videtur Mediceus Palat. num. XXXII. anno 1299. scriptus: vide apud Thil. Cod. apocr. pag. XXXI.

Reliquum est ut de editionibus huius evangelii dicamus. Primus edidit Henricus Sike Traiecti ad Rhenum, consulibus rei-publicae Bremensis dicatum, anno 1697. Codice usus est bibliothecae Golii, publica tum auctione Lugduni Batavorum divenditae, qui quam aetatem habuerit aut quorsum pervenerit non constat. Libri titulus est *Evangelium infantiae vel liber apocryphus de infantia Servatoris. Ex Manuscripto edidit ac Latina versione et notis illustravit Henricus Sike.* Textus arabicus cum interpretatione latina complectitur paginas 161. forma duodenaria; notae quae textum excipiunt 94. Siki versionem eamque solam repetierunt in apocryphorum collectionibus suis Fabricius et Ionesius, item Car. Chr.

¹⁾ Cf. dissertat. meam Haganam pag. 91 sqq., item quibus ibi maxime usus sum Henrici Siki notae et Thilonis. In dissert. mea l. l. male factum est quod in locis apponendis scriptorum Arabum Abulfaragium cum Kessaeo composui.

Lud. Schmidius¹⁾. Fabricius textum apud Sikium continuum in capita LV distinxit, addiditque notas, maximam quidem partem Sikianas. Denique nuper cl. Thilo cum versione Sikii latina etiam textum arabicum repetendum curavit cum delectu notarum primi editoris, praetereaque in prolegomenis inprimis de codicibus manuscriptis deque ipso libello a variis Christianorum orientalium familiis recepto fusius et accuratius disseruit. De textu arabico eiusque versione ille haec adnotavit: *Textus arabici versionisque Latinae vitia aliquot doctissimus collega Roedigerus emendavit in speciminibus typographicis ab ipso correctis.*

De nostra huius evangelii editione latina bene promeruit celeberrimus collega Fleischer. Is enim meo rogatu versionem Sikianam latinam, quemadmodum a Thilone exhibita est, ad arabicum textum impressum recognovit: unde haud pauca immutanda censuit, etsi posteriorem partem minus quam priorem correxit. Harum mutationum eas quae aliquid momenti habere videbantur plerumque in notis indicavi. Error inprimis notabilis correctus est capite XX., ubi *Quid rei est, o dominae meae, de hoc mulo scribendum erat pro Quam pulcher, o dominae meae, hic mulus est.* Etiam arabicum textum Fleischerus passim emendavit in exemplari meo, ut cap. III. bis, X. bis, XI. bis, XX. bis, XXX. XXXII. XXXVIII. XXXIX. XXXXII. XXXXV: sed haec accuratius indicare a nostro instituto alienum erat.

IX. X. GESTA PILATI GRAECE A ET B.

XI. DESCENSUS CHRISTI AD INFEROS GRAECE.

XII. GESTA PILATI LATINE.

XIII. XIV. DESCENSUS CHRISTI AD INFEROS

LATINE A ET B.

Sex libelli a nobis editi sunt, tres graece, tres latine, qui antea coniuncti unum effecerunt evangelium Nicodemi. Quod quo iure a

¹⁾ Edidit is et quidem negligentissime *Corpus omnium veterum apocryphorum extra biblia*, Hadamariae 1804. in quo latine leguntur evang. de nativitate Mariae, evangelium infantiae arabicum, evangelium Nicodemi.

nobis factum sit, ante omnia dicendum est. Librum quemadmodum post aliorum studia clar. Thilo nuper et graece et latine edidit, duabus constare partibus, quarum priore capp. I—XVI. de Christo accusato et damnato cruci affixo sepulto redivivo exponitur, posteriore a capite XVII. usque finem traduntur filiorum Symeonis e mortuis in vitam reversorum testimonia de Christi descensu ad inferos, dudum observatum est. Has vero non ab eodem auctore profectas esse neque magis destinatas ut in unum coniungerentur, his fere argumentis probatur.

1) Testes antiqui graeci plurimi priorem partem absque altera exhibent. De duodecim enim codicibus graecis ad edendum librum huc usque adhibitis duo tantum vel tres ¹⁾ alteram partem priori adnexam habent. Atque accedit ad novem illos testes graecos grave testimonium copti interpretis, apud quem altera pars non invenitur. Latinis quidem, quibus etiam nomen evangelii Nicodemi debetur, ut post videbimus, formam libri duabus partibus coniunctis effectam magis placuisse statuendum est: latini enim codices nostri omnes utramque partem coniunctam habent. Gregorius vero Turonensis duobus locis de Gestis quae ipse dicit Pilati disserens altera parte non utitur ²⁾.

2) Prior pars in antiquis codicibus graecis, item in copto interprete, suum quendam finem habet quo libellum concludi apparet. Quae clausula Thiloni in duobus tantum codicibus graecis inventa non recte visa est ab imperito librario adiecta esse. De octo enim codicibus nostris qui in censum veniunt, tres paullo ante deficient, reliqui vero quinque omnes, quibuscum testis coptus consentit, eam clausulam habent. Rursus vero latini codices quos priorem partem non sine altera tradere vidimus, hanc clausulam graecam partim plane omittunt, partim ³⁾ paucis similibus exprimunt. Qua cum re

¹⁾ Tertium dicimus Vaticanum Birchii, in *Descens. Christi graece* apud nos siglo B notatum, tota priore parte et initio secundae mutilum.

²⁾ Nescio an antiquissimus codex Vindobonensis palimpsestus omittat alteram partem: certe enim in iis quae legi fragmentis sunt quae ad capitis XVI. sectiones primam et secundam pertinent; sed nihil de posteriore parte inveni. Quod quam grave sit, ubi repetitis studiis confirmatum fuerit, facile intelligitur.

³⁾ Vide codices nostrae ABC pag. 366.

cohaeret. quod exordium secundae partis quemadmodum a latinis testibus traditur satis differt a graeco textu.

3) Ipsum alterius partis argumentum, de quo post exponemus, per se stat, quamvis priori non prorsus inconueniens sit. Sermonis quoque graeci et stili in utroque aliqua differentia conspicua est. Accedit quod textus in priore parte mirum in modum fluctuat; in posteriore quadam testium consensione utitur.

4) Memorabiles inprimis duo loci sunt, vel potius duo locorum geminorum paria: alteri prioris partis sunt, alteri posterioris; alteri verba latronis in cruce alloquentis dominum tradunt, alteri ad usum verborum Christi spectant in evangelio Marci XVI, 16. adscriptorum. Verba enim latronis *Gest. Pil. gr. A* capite X., eodem fere modo quo apud Lucam, sic scribuntur Μνήσθητί μου, κύριε, (ita A Eins; BC et latt. tres addunt ὅταν ἔλθῃς) ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Contra *Descens. Chr. ad infer.* cap. X. ita habent Κύριε, ὅτε βασιλεύσεις, μὴ μου ἐπιλάθου. Haec eiusmodi sunt ut uterque textus ab eodem auctore profectus esse nequeat. Atque eadem ratio est locorum *Gest. Pil. gr. A* XIV, 1. et *Descens. Chr. ad infer.* II, 2. Priore enim loco Christus de monte ad coelos ascensurus discipulis praecipit Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται, quemadmodum haec Christi verba etiam apud (Pseudo-) Marcum leguntur. Posteriore loco Iohannes baptista apud inferos dicit Διὰ τοῦτο ἀπέστειλέ με καὶ πρὸς ὑμᾶς ἵνα κηρύξω πῶς ἔρχεται ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ὧδε, ἵνα ὅστις πιστεύσῃ πρὸς αὐτὸν σωθήσεται, ὅστις δὲ οὐ πιστεύσει εἰς αὐτὸν κατακριθήσεται. Qua in re grave esse puto quod baptistae oratio, plane conformata ad illa Christi verba, post πιστεύσῃ omittit καὶ βαπτισθῆ, praesertim quum auctor libelli omnino doceat mortuos nisi baptizatos ad salutem pervenire non posse. Cf. ibidem XI. πρότερον δὲ ἀπελθεῖν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ καὶ βαπτισθῆναι. ὅπου καὶ ἀπελθόντες ἐβαπτίσθημεν etc. Si igitur idem scripsisset utramque libri partem, eum minime praetermissurum fuisse puto in altera illud quod in priore posuisset.

5) Ea quae capite XVI. circa Symeonem versantur non sunt eiusmodi ut exspectes filiorum Symeonis historiam. Quam si auctor

prioris partis in animo habuisset, iam eo loco praeparandam aliquo modo duxisset. Possunt illa vero in *taussa* fuisse cur haec de redivivis historia interpolatori ad complendum evangelium idonea videretur.

Quae quum ita esse intellexissem, rei criticae eo consulendum iudicavi ut alteram partem ab altera seiunctam ederem. Quamquam apertum est secundam partem, quemadmodum nunc est, non satis per se stare. Sola quidem non inventa est¹⁾ nisi in duobus codd. gr. Venetis (Nan. 157. et 154.), atque ita quidem ut ex Gestis Pilati altera parte iam auctis decerptam esse appareat. Unde concluderis, esse aliquando hanc de filiis Symeonis redivivis historiam celebratissimo libro de ultimis Christi rebus annexam: quod nisi factum esset, videri cum tot aliis scriptis perituram fuisse.

Cum hac de unitate libri quaestione coniungamus alteram de integritate duorum quae edidimus exordiorum, quippe unde magnopere pendeat quum auctoritas tituli ex quo evangelium Nicodemi nuncupatur, tum iudicium de antiquiore ipsaque antiquissima libri ratione²⁾. Prius exordium verbis Ἐγὼ Ἀνανίας incipit; alterum verbis Ἐν ἔτει πεντεκαίδεκάτῳ. In codicibus aliis utrumque invenitur, ita apud nos in codice C, in copto interprete et nonnullis latinis testibus; in aliis utrumque omittitur, ita apud nos in codd. graecis FH; rursus in aliis alterutrum desideratur, quemadmodum apud nos prius omittunt codices. graeci ADEG, latini D^{abc} Flor. Ambr., alterum latini ABC; in iis vero qui habent maxima textus differentia est. Qua in testium discrepantia eminet hoc quod utrumque libri initium iam in copto interprete repertum est, cuius textum folia papyracea antiquissima conservarunt. Atque prius certe, quum de altero non satis

¹⁾ Latine solam inveni in historia evangelica codicis Ambrosiani L 58., ex apocryphis et canonicis conflata, ubi „Ploratum et lamentationem quos faciebat virgo Maria de filio suo“ excipit „Resuscitatio filiorum sancti Symeonis.“ Ipsa vero incipit verbis his „In evangelio autem Nicodemi legitur quod Carrinus et Leontinus“ etc. Hinc is codex non valet ad quaestionem propositam.

²⁾ Multo minorem gravitatem aut difficultatem his quibus „evangelium Nicodemi“ incipit, ea habent quibus in editionibus vulgatis finitur. Ea dico quae inde a verbis capitis XXVII. *Et postquam compleverunt omnia scribentes* leguntur. At enim haec latine tantum scripta non dubium est quin latinus homo post deum affinxerit. Quae res propterea gravis videri potest quod nomina Cariui et Lencii, quibus Bellosobrius *histoire de Manichés* I. p. 370 sqq. ad inveniendam libri originem usus est, in graecis plane non exstant.

constet, etiam libro Vindobonensi palimpsesto quinti vel sexti saeculi continetur. Certum igitur est neutrum novellae inventionis esse. Sed quaeritur quid earum rerum ab ipso libri auctore, quid ab interpolatoribus quamvis antiquis profectum putemus. Qua de re mihi sic videtur. Is qui librum varie a se interpolatum, tamen non primum a se scriptum sed repertum, tanquam Ananiae sive Aeneae auctoritate nixum inventumque Theodosio et Valentiniano imperantibus emisit, de suo addidit priora Ἐγὼ Ἀνανίας etc., una servato indicio temporis quod libro praepositum invenisset. Complectebatur illud ex antiquo more¹⁾ fere haec Ἐν ἔτει usque τῶν Ἰουδαίων Καϊάφα. Postea alii Nicodemi malebant auctoritatem sive interpretis sive auctoris: haec enim in codicibus fluctuant, quorum aliis Nicodemus Aeneae, aliis Aeneas Nicodemi interpretis dicitur. Hinc prioribus Ἐγὼ Ἀνανίας etc. vel omissis vel perperam repetitis vel ex arbitrio immutatis, quemadmodum in pluribus latinis codicibus contra coepti et graecorum auctoritatem iam ipsius Nicodemi nomen intrusum legitur, addiderunt illa Ὅσα (alii καὶ ὅσα) μετὰ τὸν σταυρὸν etc. vel similia; nam et haec satis fluctuant. Rursus alii prologum utrumque omiserunt, praesertim quum utrumque coniunctum cum se ipso pugnare in aprico esset; antiquum vero temporis in talibus actis indicandi morem nec norunt nec necessarium duxerunt.

Atque haec quidem de duplici libri praefatione. Historiae vero initium, quod est apud nos Συμβούλιον γὰρ ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς, apud Thilonem Ἄνας καὶ Καϊάφας, rursusque in aliis codicibus aliud, ab eodem profectum esse existimo qui libri Ananiae sive Aeneae auctoritate edendi curam suscepit. Cuius quum antea alia ratio esset, iam et ipsa satis divulgata, factum est ut modo pristina modo recentior repeteretur, modo ex utrisque nova conflaretur. Atque similiter quae per totum textum mira lectionis varietas est, ea potissimum inde est derivanda quod quae huic quem diximus editori

¹⁾ Huius moris exemplum Thilo Cod. apocr. p. 498. attulit ex Ammian. Marcell. XXII, 3. *Et acta super eo gesta non sine magno legebantur horrere, cum id voluminis publici contineret exordium Consulatu Tauri et Florentii etc.* Item ex actis proconsul. Cypriani Imperatore Valeriano IV. et Gallieno III. *Coss. III. Kal. Sept. Carthagine etc.*

debetur universa libri forma non tantam habebat auctoritatem ut pristina nec repeteretur nec cum nova confunderetur.

Iamvero de Nicodemi nomine auctoris quaerendum est, quod magnos ac graves de libro nostro errores creavit. Hoc enim quum ab antiquis non commemoratum viderent, ipsum evangelium, quippe quod Nicodemi diceretur, sat recenti memoria i. e. sexto fere saeculo prodisse opinabantur¹⁾. Nimirum de Graecis nihil testimonii de evangelio Nicodemi repertum est, nisi quod in veteri Synaxario est *Ἀέγεται μέντοι ὡς καὶ Νικόδημος οὗτος λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀνάστασιν συντάγματι διεσάφησε πρῶτος πάντων, ὡς τῆς συναγωγῆς ὦν καὶ ἀκριβέστερον καὶ τὰς βουλὰς τῶν Ἰουδαίων καὶ τοὺς λόγους καὶ ἀπλῶς τὰ πάντα εἰδώς²⁾*. Sed haec ipsa interpolatoris potius quam auctoris Synaxarii sunt: quemadmodum etiam L. Allatius eo loco usus est ut probaret „multa de novo ab ultimis correctoribus“ ad antiquum Synaxariorum textum temere addita esse. Neque magis de Latinis quam nomine evangelii Nicodemi usus asseritur ante Vincentium Bellovacensem in *Speculo historiali*³⁾ et Iacobum de Vora-

¹⁾ Exempli caussa vide quae de Ammon, vir celeberrimus et alias acumine pollens, de evangelio Nicodemi disseruit *Leben Jesu* I. pag. 102 sq. *Da trat zwischen dem sechsten und zehnten Jahrhundert ein kleines Buch hervor* etc. His mirum in modum statim subiuncta sunt *Unter den Manuscripten der lateinischen Uebersetzung, die bereits zu Ende des sechsten Jahrhunderts ein gewisses Ansehen erhielt* etc.

²⁾ Cf. Synaxar. Graecor. Venetiis 1579. p. 75. unde attulit L. Allatius *de libris ecclesiast. Graecor.* p. 235. (Parisiis 1645.)

³⁾ Cf. libri VIII. (sic) cap. 40. quod est *de discussione causae eius coram Pylato*: cap. 41. *de illusionibus Herodis et iudicio Pylati*: cap. 48. *de sepultura domini*: cap. 56. *de apparitione facta Ioseph et altricione Iudaeorum cum custodibus sepulcri*: cap. 57. *de relatione Ioseph super liberatione sua de carcere*: cap. 58. *de illis qui cum domino resurrexerunt, et de comisatione Carini et Leucii*: cap. 59. *relatio eorumdem de illustratione inferni in adventu Christi*: cap. 60. *de descensu Christi ad inferos*: cap. 61. *de religione Sathane et inferni spoliatione*: cap. 62. *de occurso Enoch et Hehye et latronis dextri in ingressu paradisi*: cap. 63. *de fine narrationis et eius descriptione*. Extrema huius capituli sunt *Et exeuntes de sinagoga cum omni sollicitudine et tremore percutientes pectora sua abierunt unusquisque in propria*. Haec autem omnia statim Ioseph et Nicodemus annuntiaverunt Pylato praesidi, qui scripsit omnia et posuit in codd. publicis praetorii sui, postquam caput 58. incepit illis *Surgens autem Ioseph in medio dixit Bene admiramini*. Unde apparet totam fere alteram partem evangelii Nicodemi a Vincentio Bellovac. exscriptum esse. Neque pauca capitibus iis quae praecedunt 58. caput, ex priore parte de-

gine in historia Lombardica ¹⁾), quamquam apud hos ita laudatur ut dudum ante saeculum tertium decimum in usum esse receptum appareat. Atque haec quidem de scriptorum veterum et graecorum et latinorum testimoniis, quae saepe adhibita sunt ad elevandam antiquitatis libri de quo quaeritur laudem. At nec in ullo codice graeco usquam repertum est εὐαγγέλιον κατὰ Νικόδημον vel simile quid, neque magis in plerisque ²⁾ codicibus latinis est „evangelium Nicodemi“, nec denique in copto teste est; quamquam in plurimis codicibus et graecis et latinis itemque in copto studiorum Nicodemi circa librum diserta mentio fit. Quid tandem igitur rei est? Nomen evangelii Nicodemi titulus est recens vel potius recentissimus, i. e. qui post Caroli Magni fere tempora uni et alteri hominum occidentaliu placuit atque post prae ceteris, nam multos etiam alios titulos fuisse testatum est, apud eosdem occidentales usu receptum ³⁾ est. Nimirum petitus est inde quod haec ὑπομνήματα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παραθέντα ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, haec „Gesta Pilati“, hi „Commentarii Salvatoris conscripti sub Pontio Pilato“ ab Nicodemo vel hebraice scripti vel graece versi dicuntur in prologo. Ipsa vero haec Gesta Pilati, quod nomen apud Gregorium Turonensem bis legitur ⁴⁾), sive Acta Pilati, i. e. ut Iustinum aequae

sumta sunt. Possunt inde plurima utiliter cum textibus codicum mss. conferri. Titulum libri quod attinet, plerumque adscriptum est „ex evangelio Nicodemi“, semel (cap. 41.) „ex evangelio Nicodemi et Ioseph.“

¹⁾ Cf. in editione Graessii cap. LIV. (antea 52.) *de resurrectione domini*. Pagina 241 est: *Alia qua ipsa die apparuisse dicitur Ioseph, sicut legitur in evang. Nicodemi. Nam cum audiissent Iudaei quod Ioseph corpus Iesu a Pylato petiisset — in domum suam in Arimathia ipsum adduxit.* Rursus pag. 242. est *In evang. Nicod. legitur quod Carinus et Leucius filii Simeonis senis cum Christo resurrexerunt* etc: quo loco maxima pars Descensus Christi ad inferos legitur. Sunt etiam haec eiusmodi quae ad textus recensionem adhiberi queant.

²⁾ Ex nostris odd. lat. nullus eum titulum prae se fert. Vide commentarium pag. 312.

³⁾ Fuit qui diceret, evangelii Nicodemi nomen a Britannis excogitatum videri, quippe Nicodemum primum ipsorum apostolum iactantibus. Quae coniectura inde aliquam probabilitatem habet quod antiquissima omnium recentiorum versionum est anglosaxonica: id quod documento est quanto honore opus istud iam pridem in Anglia habitum sit. Tamen pro praecipuis partibus quae Nicodemi in hac historia sunt et in prologo esse praedicantur, facile aliquis id nomen invenire poterat.

⁴⁾ Cf. hist. Francor. I, XXI. (XX.) et XXIV. (XXIII.) Priore loco haec

ac ipsos nostros codices sequamur, τὰ ἐπὶ Παντίου Πιλάτου γενο-
μενα ἄκτα, quod nomen Graecis celebratur, prorsus non pendere
a testimoniis de „evangelio Nicodemi“, iam satis superque clarum
esse existimo.

De ceteris libri nostri nominibus unum inprimis memorabile est,
quo et ipso probatur antiquis evangelii Nicodemi non librum sed
nomen ignotum fuisse. In Vaticano enim codice meo (i. e. A) et in
Parisiensi 3338. „evangelium Nazaraeorum“ dicitur, quo nomine
etiam apud Vincentium Bellocensem semel (in prologo ad Specu-
lum naturale) insignitur; similiterque in Oxoniensi codice est, ex re-
centiore ut videtur emendatione, „evangelium Nazaraeorum secun-
dum Nicodemum“. Hoc nescio an inde originem traxerit quod La-
tinus aliquis illud Nazaraeorum evangelium, quod Hieronymus ex
hebraeo in latinum a se translatum dicit, pridem deperditum, his
commentariis, quorum fortasse exemplar nulla praefatione auctum in
manibus haberet, feliciter invenisse sibi visus sit inventumque ipso
titulo exprimentum censuerit.

Illud vero difficile dictum est quando et a quonam primum liber
noster duabus partibus in unum coniunctis sit emissus: quod editoris
exemplum postea nonnullis quum graecis tum latinis aliisque usque
adeo placuit ut repeterent. Ad eum quidem qui libro prologum pra-

leguntur *Adprehensus autem et Ioseph, qui eum aromatibus conditum in suo monu-
mento recondidit, in cellulam recluditur et ab ipsis sacerdotum principibus custoditur,
maiores in eum habentes saevitiam, ut Gesta Pilati ad Tiberium imperatorem missa
referunt, quam in ipsum dominum, ut cum ille a militibus, hic ab ipsis sacerdotibus
custodiretur. Sed resurgente domino custodibus visione angelica territis, cum non
inveniretur in tumulo, nocte parietes de cellula, in qua Ioseph tenebatur, suspen-
duntur in sublimi; ipse vero de custodia absolvente angelo liberatur, parietibus re-
stitutis in locum suum. Cumque pontifices custodibus exprobrarent et sanctum corpus
ab eisdem instanter requirerent, dicunt eis milites Reddite vos Ioseph, et nos reddi-
mus Christum: sed ut verum agnoscimus, neque vos benefactorem dei, neque nos
filium dei reddere nunc valeamus. Tunc illis confusis milites sub hac excusatione li-
berantur. Altero loco Gregorius haec scripsit Resurgens autem dominus per quadra-
ginta dies cum discipulis de regno dei disputans, videntibus illis in nube susceptus
evectusque in coelos ad patris dexteram residet gloriosus. Pilatus autem Gesta ad
Tiberium Caesarem mittit et ei tam de virtutibus Christi quam de passione vel re-
surrectione eius insinuat. Quae Gesta apud nos hodie retinentur scripta. Librum a
Gregorio Turonensi his duobus locis adhibitum non fuisse Gesta Pilati quae
etiamnum ipsi habeamus, ex iis paucis quae apud illum differunt a textibus no-
stris minime concludi debebat.*

fixit id non referendum videtur, quoniam nil eius rei significavit in prologo suo, et multi cum prologo codices habentur absque historia filiorum Symeonis. Primus quidem coniunctas partes latinus codex Einsidlensis testatur, quem saeculo decimo priorem existimant. Sunt autem, ut liquet, eum in finem coniunctae ut gravitatem testimonii, quod quale fuerit statim explicatius dicemus, alterius altera augetet.

Sed iam tractanda breviter nobis est gravis quaestio de iis Pilati actis quae testes nostri longe plurimi se referre profitentur. Quae in re repetenda est memoria illorum actorum Pilati, ad quae iam Iustinus bis provocat, item paullo post Tertullianus, atque item post bosce alii multi. Haec an vera Pilati acta fuerint, ab ipso vel ipsius auctoritate conscripta ac Romam ad imperatorem missa, qualia existisse quum ex antiquo more, cuius testis etiam Eusebius est ¹⁾, tum ex traditione ultimae Christianae antiquitatis communi ²⁾ probabile sit, id a nemine opinor serio quaeri potest. A scriptis enim iudicialiis eiusmodi ea quae inde afferuntur a Iustino, Tertulliano aliisque, prorsus abhorrent. (Vide post.) An igitur spuria fuerunt quorum auctor nomine Pilati per fraudem abuteretur? Id ipsum ex Iustini quidem verbis certo effici nequit, quum constanter dicat ἐκ τῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου γενομένων ἄκτων μαθεῖν δύνασθε. Neque magis id postea a plerisque creditum esse ³⁾, coniecere licet ex ἀνάφορα Πιλάτου, cui, tanquam ad id ipsum scriptae ut ad Caesarem mitteretur, etiam acta illa adiecta esse plures codices

¹⁾ Cf. histor. eccles. II, 2. παλαιῦ κεκρατηκότος ἔθους τοῖς τῶν ἔθνῶν ἄρχουσιν τὰ παρὰ σφίσι καινοτομούμενα τῶ τῆν βασιλειῶν ἀρχὴν ἐπικρατοῦντι σημαίνειν.

²⁾ Inprimis respectu digna sunt testimonia Actorum praesidialium passionis Tarachi Probi et Andronici et Martyrii Ignatii interpolati. In illis enim Maximus praeses ad Andronicum dicit Μωρέ, τοῦτο οὐκ οἶδας, ὅτι ὄν ἐπικαλῆ ἄν Σρωπον κακοῦργον, ὑπὸ ἐξουσίας τινός Πιλάτου ἡγεμόνος ἀνήρθη ἐν σταυρῷ, οὐ καὶ ὑπομνήματα κατάκεινται; Cf. Pallad. de vita Chrysost. ed. Emer. Bigot. p. 280., item Valesium ad Eas. hist. eccl. IX, 5. Atque in martyrio Ignatii (interpolatum creditur saeculo fere sexto) Traiano Antiochiae relatum esse dicitur, Ignatium hominibus cultum fere divinum suaderet Christi morte crucis a Pilato affecti, ὡς τὰ περὶ αὐτοῦ διδάσκουσιν ὑπομνήματα.

³⁾ Quod si auctor prologi credebatur, nihil ineptius fingere poterat quam hebraicis ea litteris conscripta fuisse. Hinc an crediderit dubito.

significant¹⁾. Nihilominus quae „sub Pilato confecta“ ille dicit acta, quaeque post alii, praeunte Tertulliano, pro ipsius Pilati actis Caesari et destinatis et missis habebant, ea inquam iam Iustino magnae auctoritatis esse videbantur, quam utique non habebant nisi ab eo quod prae se ferebant nomine Pilati, quippe testis rei gestae gravissimi, et qui idem ut videtur a Iustino suasor libelli publico usui destinati credebatur. Si igitur verum quaerimus, ille actorum liber Pilati nomen et auctoritatem cum eius nomine coniunctam usurpabant, etsi ab homine Christiano conscriptus erat, cui illum auctoritatis quicquam suae contulisse fidei absonum est.

Sed eadem acta mox inter Christianos satis divulgata esse, post Iustinum et Tertullianum Eusebius hist. eccl. II, 2., Epiphanius haeres. L, 1. aliique multi testantur. Haec igitur an eadem ac nostra fuerint quaeritur. Quodsi eadem fuisse contendere temerarium plerisque videbitur, diversa fuisse nemo demonstrabit. Quaecumque enim inde protulerunt veteres, quorum imprimis videndi sunt Iustinus²⁾ et Tertullianus³⁾, eadem in nostris inveniuntur actis. Quae

¹⁾ Cf. infra pag. 413. ὁ οὖν Πιλάτος μετ' οὐκείας αὐτοῦ ἀναφορᾶς ἐξέπεμψεν αὐτὰ τῷ Καίσαρι.

²⁾ Cf. Apolog. I, 35. pag. 76. Καὶ μετὰ τὸ σταυρῶσαι αὐτὸν ἔβαλον κληῖρον ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν αὐτοῦ καὶ ἐμερίσαντο ἑαυτοῖς οἱ σταυρῶσαντες αὐτόν. καὶ ταῦτα ὅτι γέγονε, δύνασθε μαθεῖν ἐκ τῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου γενομένων ἄκτων. Cf. Gest. Pil. gr. A X, 1. B X, 3. Alter locus Iustini est Apol. I, 48. p. 84. Ὅτι δὲ καὶ θεραπεύσειεν πάσας τὰς νόσους καὶ νεκροὺς ἀνεγερεῖν ὁ ἡμέτερος Χριστὸς προφητεύσῃ, ἀκούσατε τῶν λελεγμένων. Ἔστι δὲ ταῦτα τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἀλείται χωλὸς ὡς ἔλαφος — καὶ περιπατήσουσιν (Isai. 35, 4 seq.). ὅτι δὲ ταῦτα ἐποίησεν, ἐκ τῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου γενομένων ἄκτων μαθεῖν δύνασθε. Cf. Gest. Pil. V — VIII.

³⁾ Is Apologet. 21. scribit Iesum ex invidia magistrorum Iudaeorum Pilato traditum, ab hoc violentia suffragiorum victo cruci esse deditum; de cruce pendentem spiritum cum verbo sponte emisisse, praevento carnificis officio; eodem momento mediam diem solis deliquio subductam; sepulcro, ne, quia se resurrecturum praedixisset, amolirentur discipuli cadaver, custodiam militarem additam, sed die tertia concussa repente terra et mole revoluta quae obstruxerat sepulcrum pavore disiectam; in sepulcro nihil repperit praeter exuvias; a primoribus corpus surreptum a discipulis falso iactitatum; ipsum vero Iesum cum discipulis apud Galilaeam Iudaeae regionem ad quadraginta dies egisse, docentem eos quae docerent; dehinc ordinatis eis ad officium praedicandi per orbem, circumfusa nube in coelum esse ereptum. Quibus expositis ita pergit *Ea omnia super Christo Pilatus, et ipse iam pro sua conscientia Christianus, Caesari tunc Terbio nuntiavit.*

res non parvi momenti est. Neque enim obscurum quid aut late patens, sed quaedam satis peculiaria ac definita et eiusmodi quae in actis Pilati minime exspectes, ab illis afferuntur. Nec rursus haec in actis nostris ita narrantur ut ad illorum verba possis accommodata putare. Huc accedit quod sive res sive linguam spectas, tantum non nihil a secundo saeculo alienum in nostris actis invenitur¹⁾. Praeterea illud magni est faciendum quod Eusebius narrat hist. eccles. IX, 5 et 7. Maximinum imperatorem acta Pilati calumniis plena ad Christianorum contumeliam publicasse, eaque per imperii provincias disseminata, in agris et civitatibus proposita, in ipsis puerorum scholis declamata et memoriae mandata esse. Haec acta, haud dubie et ipsa suppositicia²⁾, imperator omnino opposuisse putandus erit actis iis quae Christiani factabant inde ab aetate Iustini.

Iamvero quae singula vidimus historica, ea quandam testimoniorum seriem efficiunt. Iustinus quae acta Pilati laudat medio saeculo secundo, eadem Tertullianus initio saeculi tertii percenset: porro eadem Maximinus imperator initio quarti saeculi suspecta atque irrita reddere studuit appositis aliis novis iisque maxime contumeliosis, quo eodem saeculo quarto eadem commemorant Eusebius et Epiphanius: insequitur quinto saeculo Orosius (histor. VII, 4.); sexto Gregorius Turonensis, qui apud ipsos illa retineri asserit. Ea vero quae ad nos pervenerunt acta iam antiquissimo codice latino palimpsesto, quinti vel sexti saeculi, item papyraceis foliis coptis eiusdem certe aetatis continentur. An nihilominus putemus haec nostra diversa esse ab antiquis illis, quamvis quicquid de suis veteres docent, id inveniamus in nostris? Quo tandem modo subito perire poterant quae iam inde ab Iustini tempore tanta Christianis auctoritate valere videbantur? Aut quem tandem, quum vetera tam bona tantaeque ex longo usu auctoritatis esse sciret, alia nova ficturum fuisse putemus, ac finxisse vero cum tanto successu ut nova sua Graecis Latinis Coptis mirum in modum commendaret iisque vetera loco moveret atque exstingeret?

¹⁾ Cf. Dissertat. meam Haganam p. 65: quamquam de iis rebus fusius accuratiusque alio loco exponendum erit.

²⁾ Aliter sentit Henke in Probabilibus de actis Pilati etc. Vide Opusc. academ. p. 217 sqq.

Quae quum ita sint, concludo, acta Pilati quae ad nos pervenerunt in rei summa ab iis quae iam secundo saeculo exstitisse Iustinus docet non diversa esse, nisi quod sensim multifariam immutata atque interpolata cœnsenda sunt. Quae interpolatio quum plane ex more apocryphorum librorum sit, tum significata ab ipsis est veteribus¹⁾. Mira autem textus varietas, quae in textibus nostris et commentariis ante oculos posita est, interpolatorum partes luculenter testatur.

Per quem et quo consilio haec acta composita putemus, id neque per se dubium est et dudum a multis probabiliter dictum est. Composuit enim Christianus ex Iudaeis oriundus, id quod et stili et rerum et consilii ratio abunde docet, et quidem in eum finem ut popularibus suis de Christo Iesu persuaderet testimonio gravissimorum Iudaeorum in auctoritate constitutorum, eorum qui rebus ipsis interfuissent ipsoque rerum eventu ab acerrima inimicitia ad fidem perculsi essent. Quod ita fecit ut, patefacta accusationis fraude et damnationis iniustitia, Christum comitantibus portentis mortuum, tertio die ex mortuis mirabiliter in vitam restitutum, dēnique vivum in coelos assumptum narraret. Narrationem autem suam ita contexit ut multa canonicis evangēliis tradita non tam repeteret quam fundamenti loco poneret. Quos praeterea fontes adierit etsi non liquet, tamen quin nonnulla ex fama fideliter ore propagata et potuerit discere et adhibere debuerit, ne hominibus ab aetate Christi non ita longe remotis fraudem potius quam historiam tradere videretur, eo minus dubito quo maiorem libri eventum testatum habemus. Idem vero etiam testantur ipsorum textuum nostrorum loci aliquot, quorum quae est ad canonica quaedam ratio minime negligenda est.

Fuerunt etiam qui de lingua dissentirent quā auctor actorum Pilati usus esset. Aliis enim hebraicum, aliis latinum, aliis graecum archetypum placuit. Atque iis quidem quibus hebraice scriptum videbatur, nescio an fucum fecerit assertio prologi. Ea vero non plus

¹⁾ Cf. inprimis Epiphan. haeres. L. (Quartadecimanor.) num. 1. ἕτεροι δὲ -- ἀπὸ τῶν ἁγίων δῆθεν Πιλάτου ἀγχοῦσι τὴν ἀκρίβειαν εὐρηκέναι, ἐν οἷς ἐμφέρεται τῇ πρὸ οὐκὼ καλανθῶν Ἀπριλλίων τὸν σωτήρα πεπονθέναι -- ἔτι δὲ εὗρομεν ἀντίγραφα ἐκ τῶν Πιλάτου ἐν οἷς σημαίνει πρὸ δεκαπέντε καλανθῶν Ἀπριλλίων τὸ πάθος γεγενῆσθαι.

veritatis habet quam quod tot alii libri apocryphi, ut historia Iosephi lignarii, ut Pseudo-Matthaei evangelium, ut Abdiae historiae apostolicae, quippe maiorem fidei speciem affectantes, ex hebraico se translatos fingunt. Quae enimvero passim hebraici potius quam graeci sermonis indolem redolent, ea prorsus quadrant in hominem hebraeum graece scribentem; nec vero quicquam hebraicum archetypum postulat, quod nec Iustino aut Tertulliano aut Eusebio memoratum est.

Alii rursus latine librum scriptum esse volunt. Quod quum nemini veterum in mentem venit, quamquam ipsum Pilatum latino potius quam alio sermone in actis suis usum scire debebant; tum pugnat cum ipso latino prologo, qui graecam ex hebraico interpretationem profitetur. Ac si qui forte loci latine praestare graecis videntur, id ex graecis codicibus diversis a nostris, qui aetate non excellunt, derivatum est. Rursus latina saepe, graeca nusquam interpretem produunt. Neque graecum interpretem verba latinitatis propria, ut *στυγα*, *κούρσωρ*, fideliter retenturum sed quantum posset graece redditarum fuisse arbitror.

Graecum vero auctorem primum suadet universa graeci textus ratio, in quo magna est cum evangeliiis canonicis affinitas. Accedit quod hebraicum archetypum in fictione positum esse tantum non certum est, et latinum quo commendetur non habet. Quam vero consentaneus graecus sermo libro ipsis potissimum Iudaeis destinato fuerit, quum totum Novum Testamentum tum tot alii scriptores oriundi ex Iudaeis et tamen graece scribentes probant, inter quos Philo et Iosephus eminent.

Quam de actis Pilati quaestionem antequam mittamus, quaerendum est quo tempore eam subierint interpolationem, cui cum universa quadam ni fallor retractatione etiam prologus debetur. Haec non ita multo posterior ea aetate esse videtur qua archetypum hebraicum repertum et in graecum translatum in ipso prologo fingitur. Alioquin nulla causa est cur hoc potissimum sit tempus positum. In numerorum vero qui aetatem significant varietate atque ambiguitate tenendum puto hoc quod septimo decimo anno Theodosii II, quem textus et graecus et coptus refert, latino fere non dissentiente, Valentina-

nam III. in societatem regni adscitum historici tradunt. Hinc brevi post annum Christi 424. retractatio illa locum habuisse videtur.

Iam paucis de altera evangelii Nicodemi parte dicamus. Versatur in eo ut tradat filiorum Symeonis testimonia de Christi rebus apud inferos gestis. Cum Pilati actis cohaeret ita ut testimonium quod in his est de Christo ex mortuis ad vivos reverso non modo confirmet sed etiam compleat. Quod duobus modis fit, quum quod Christum non solum ipsum in vitam redisse verum etiam alios secum in vitam revocasse docet, tum quod illum statim postquam animam in cruce edidisset mirabilia apud inferos gessisse narrat. Quod utrumque quum Iudaeorum christologiae quae circa Iesu aetatem erat prorsus conveniens sit¹⁾, et resurrectionem primam iustorum et descensum Messiae ad inferos docenti, facile intelligitur consilium auctoris libelli non ita diversum ab actis Pilati fuisse. Nam etiam his rebus Christum satisfecisse Iudaeorum de Messia suo expectationi populares suos docebat. Quod quantopere in ipsam aetatem apostolicam quadret, ne extra sacrorum librorum terminos egrediamur, probatur locis Matth. 27, 52 sq. Eph. 4, 8 sq. 1 Petr. 3, 18 sq., quorum, addito Lucae loco 23, 45., haec tota filiorum Symeonis historia luculentissimum commentarium exhibet.

Quaerenti quando et a quonam libellus iste conscriptus sit, conjecturarum campus latissime patet. Sermonem si spectas, mea quidem sententia nihil est quod originem actis Pilati aut Iacobi evangelio posteriorem probet. Idearum vero ratio ea est ut, graecum certe textum examinanti, non varie interpolatum latinum, nulla homini ab aetate apostolica proximo aliena inveniantur. Quod singula cum antiquorum scriptorum locis similibus componens egregie probavit Thilo notis textui subiunctis, in quibus modo ad antiqua Hebraeorum apocrypha delegat, ut ad *Parvam Genesin*, ad *Testam. XII patriarcharum*, ad *Mosis ascensionem*; modo ad rabbinorum Iesu fere aequalium commenta; modo ad LXX interpretes; modo ad vetustissima Christianarum litterarum monumenta, vel haeretica, ut Ophitarum, Marcionis et Marcionitarum, Valentinianorum, vel catholica, ut est *Pastor Hermae*, *Clementis* quae feruntur homiliae, *Seniorum frag-*

1) Cf. Bertholdt: *Christologia Iudaeorum* etc. §§ 34 et 35.

menta apud Irenaeum, Iustinus Martyr, Theophilus Antiochenus, Irenaeus. Ex ipso vero libello nostro, qui tum nondum cum actis Pilati coniunctus esse videtur, prae aliis multis hausit, nulla quidem alieni mentione facta, Eusebius Alexandrinus¹⁾. Praeterea in aestimanda libri antiquitate illud aliquid momenti habet quod verba latronis de cruce pendentis (cf. pag. 310.) ita discedunt a Lucae textu ut ex alia veterrima traditione fluxisse videantur. Quod nescio an etiam in responsum Christi quadret (l. l.), et in Iohannis baptistae verba apud inferos, de quibus iam supra dictum est.

Quae omnia coniuncta eiusmodi sunt ut libellum nostrum ex antiquissimo scripto apocrypho secundi saeculi haustum vel transscriptum existimem. Quod quo nomine apud antiquos innotuerit difficile dictu est. Non inepta quidem coniectura eorum est qui ex *κῆρυγμα Πέτρου* petitum censebant: Petri enim auctoritas, quippe eundem Descensum Christi in epistola testati, maxime idonea videri poterat quae tali commento fidem faceret. Tamen quae illius praedicationis fragmenta a veteribus laudantur coniecturam istam parum sustentant. Neque si ex libro tam celebri Eusebius Alexandrinus hausisset, fontem silentio praeteriturum fuisse credo. Hinc potius in eis videtur scriptis fuisse quae in paucorum hominum notitiam atque usum venirent, cuiusmodi multa a claris scriptoribus profecta dudum perisse scimus. Scripsisse vero librum puto Christianum ex Iudaeis ortum²⁾, lingua usum graeca, bonae illum quidem fidei sed theologia Iudaica non mediocriter imbutum nec ignarum idearum gnosticarum. Gnostici enim quantopere delectati sint angelorum et bonorum et malorum partibus excolendis, item et coelorum et inferorum imaginibus, quanti iidem et Christi et Christianorum fecerint

¹⁾ Cf. Thilo: *Ueber die Schriften des Eusebius von Alexandrien und des Eusebius von Emisa*. 1832. Longe diversam a nobis sententiam tuetur qui nuperrime Parisiis de evangelio Nicodemi scripsit, Alfred Maury: *Nouvelles recherches sur l'époque à laquelle a été composé l'ouvrage connu sous le titre d'évangile Nicodème*. 1850. Putat enim ex Eusebio Alexandrino aliisque eiusdem fere aetatis scriptoribus totum librum de Descensu Christi haustum esse. Quod quam a vero alienum sit, clarissimum virum ipsum ex repetito rei examine docturum non dubito.

²⁾ Hinc non ad alios nisi Veteris Testamenti pios salutarem Christi apud inferos adventum pertinere facit. Aliter Marcion.

baptismum, quo quidem Valentinianis homines in salutem regenerari visi sunt, satis constat. Inprimis vero comparandae sunt Ophitarum opiniones de ligno vitae, cuius balsamo animam in baptismo ungi dixerunt, de anima portas regni Ialdabaothi signo vitae (cruce?) aperiente, item aliae similes, quales etiam ex duobus venerandae antiquitatis monumentis, quae nuper demum docta aequalium industria ex tenebris protraxit, Philosophumena Pseudo-Origenis dico et opus copticum Πρωτης Σοφια, disci possunt. Ipsum descensum Christi ad inferos a Gnosticis, ut a Marcione, receptum atque excultum esse constat ¹⁾.

Transeundum est ad editiones utriusque de quo disputavimus libelli a prioribus editoribus omnibus comprehensi evangelio Nicodemii. Hoc igitur quis primum latine emisit, non accurate dici potest. Tres enim editiones sine loci anni et typorum notatione innotuerunt, recensiti a Thilone Cod. apocr. p. CXXXII. Tertio loco quam posuit, consentientem cum editione Lipsiensi a. 1516., eam non cum Thilone pro editionum omnium prima habuerim. Quae laus potius in eam cadere videtur, cui Lud. Hain in Repert. bibliogr. numerum 11749. apposuit. Eadem apud Thilonem sub 1.) posita est. Hanc ipsi plerumque ad textum nostrum contulimus satis diversam illam quidem a Lipsiensi editione a. 1516. Tribus saeculis post editionem principem latinum textum identidem iam repetitum in apocryphorum collectiones receperunt Fabricius, Orthodoxographis potissimum Heroldi usus, Ionesius, maxime pendens a Monumentis Grynaei, Schmidius et Birchius, sequentes Fabricium, nisi quod a Birchio duorum latinorum codicum lectiones variantes adscriptae sunt. Graecum vero textum prioris partis (una cum Fabricii latino) primus edidit Birchius, et quidem ad normam codicis Paris. num. 770. a Birgero Thorlacio descripti. Idem secundam evangelii partem inde a verbis ἐρχεται ὁ μονογενής υἱὸς τοῦ θεοῦ ᾧδε cap. XVIII. (i. e. II, 2.) ex cod. Vatic. 269. evulgavit. Quam editionem graecam principem clar. Thilo iure dicit „plus iusto

¹⁾ Ad totam hanc de actis Pilati expositionem adhibuimus quae in dissertatione nostra Hagana § 15. in eandem rem scripsimus, nisi quod nonnullis omissis alia addidimus, alia mutavimus.

festinatam“, „vitiis omnis generis scatentem“, „pro deformitate sua quasi formidinem lectorum“. Cf. l. l. pag. CXXI. Melioris tamen frugis sunt quae Birchius in Prolegg. de evangelio Nicodemi scripsit *Auctar.* p. VII—LXI.

Birchium Thilo exceptit plurimumque superavit. Exhibuit is textum graecum prioris partis ex eodem cum Birchio bibliothecae Parisiensis codice 770. Una vero ad apparatus criticum, passim etiam ad emendandum textum adhibuit codices Paris. alios tres, notatos in bibl. Reg. nunc Nation. numeris 929. (Thilonis B) 1021. (Thil. C) 808. (Thil. D): item ex collatione Hessii olim ad Muentherum episcopum Havn. missa duos Monacenses numeris CXCII. (Thil. Mon. A) et CCLXXVI. (Thil. Mon. B) insignitos: item italicos duos, alterum Vaticanum opera Birchii collatum, alterum Venetum Nanianum CIX. ex apographo Morellii in gratiam Birchii facto. In his alteram evangelii partem unus continet Parisiensis num. 808. ad quem accedit Vaticanum Birchii fragmentum. Porro idem latinum textum totius evangelii appositum graeco ex codice Einsidlensi (vide infra) ab Hessio cum textu Fabricii collato edidit, variantibus lectionibus codicum Halensis Havniensis Corsiniano et editionum raro notatis. Sub textu adnotationem uberrimam eruditione plenam posuit, praemissis prolegomenis pag. CXVIII—CLX, quorum posteriore parte (inde a pag. CXLII.) de versionibus anglicis francogallicis italicis germanicis aliisque disseruit.

Denique nostri laboris haec est ratio. Evangelio Nicodemi, quod recentiores invitis veteribus dicere consueverunt, in duas — ut ratio critica suadebat (vide supra) — partes descripto, in distinguendis recensitionibus textus et graeci et latini operam posuimus. Hinc Acta Pilati graece bis, latine semel; Descensum vero ad inferos bis latine, semel graeco, suo quodque commentario auctum, debebamus edere. Huius utriusque recensitionis quum in graecis tum in latinis tantam per totum textum esse differentiam ac peculiaritatem ut neutra ad apparatus alterius apte adhiberi possit, viri intelligentes facile videbunt. Quarum etsi neutra negligenda est hoc litterarum antiquitatis Christianae genus religiose colentibus, tamen non dubito quin recensiones a nobis siglo A insignitae, totum si librum potius

quam singula spectas, praeferendae sint alteris. Adhibuimus autem ad omnes sex libellos antiqua documenta triginta novem, quorum viginti in usum criticum nondum conversa erant. Nusquam vero unum codicem repraesentavimus neglectis reliquis; sed ubique data est opera ut textum et testatissimum et maxime probabilem daremus.

Primum igitur ad recensendum Gestorum Pilati textum graecum A his usi sumus codicibus:

A i. e. Monac. CXCII. saeculi fere XIII. In Hardtii Catalogo codd. mss. bibl. Reg. Bavar. tom. II. pag. 259 sqq. descriptus est. Deficit capite XV, 5. inde a verbis ἐκλάβετο δέ.

B i. e. Monac. CCLXXVI. saeculi fere XII. Hardtius in Catalogo suo tom. III. p. 149 sqq. descripsit. Incipit a verbis - οὐ λέγοντες πρὸς κούρσωροι (sic) cap. I, 4.

Uterque codex Monacensis, intercedente benevole viro illustrissimo de Bose, legato regis Saxoniae ad aulam regiam Monacensem, in usum meum missus est Lipsiam.

C i. e. Paris. Reg. nunc Nation. num. 770. exaratus anno 1315. manu Georgii sacerdotis. Cf. Montfauc. Palaeogr. gr. p. 68. sub cod. Colbert. 2493. Post Birchium multo accuratius contulit et edidit (vide ante) Thilo, apud quem siglo A notatur.

D i. e. Paris. Reg. nunc Nation. num. 1021. saeculi XV. (Thilonis C). Hic aetorum textus plura alia similis generis admixta habet; ita post exordium priorem partem narrationis Iosephi Arimathiensis habet, item relationem mortis sepulturae et resurrectionis Christi proprio modo ex variis conglutinatam. Solum mediam particulam cap. I—VIII. complectentem ad commentarium suum Thilo adhibendum duxit. Hoc codice Cangius in Glossario passim usus est.

E i. e. Par. Reg. nunc Nat. num. 929. saeculi XV. (Thilonis B). In hoc non tantum initium et finis desiderantur, sed etiam plura media exciderunt, foliis singulis insuper perverse positus. Continet cap. I. ab initio mutilum usque ad cap. VIII. medium: porro cap. XIII. cum parte capitis XIV: denique capp. XV et XVI. Quas partes omnes contulit Thilo; nos nihil praeter exordium contulimus.

F i. e. Ambros. C 92. Cf. ad protevang. Iacobi codicem P. Inde exscriptissimus initium usque καὶ κείνός μοι ἐρμήνευσεν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος ¹⁾ I, 4., item finem εἶη κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν μεθ' ἡμῶν usque τῶν αἰώνων· ἀμήν.

G i. e. Ambros. A 56. saeculi XV. Exscriptissimus initium usque μετὰ ἐπιεικίας (sic) ἀχθήτο (sic) ὁ ἰς I, 2. med., item οἱ δὲ λαβόντες τὸ ἀργύριον usque ἴδετε ἅπερ ἐξηγήσασθε XIII, 3 — XIV, 2., et καλοῦσιν πάλιν Φουναία (sic) τὸν ἱερέα — τῶν αἰώνων· ἀμήν. XVI, 3. usque finem.

H i. e. Harleian. 5636. saeculi fere XV. Exscriptissimus initium usque Κύρις καλεῖ σε (cod. καλήσαι) ὁ ἡγεμών. ὁ δὲ Πιλάτος, item καὶ καθὼς λέγουσιν οἱ τρεῖς διδάσκαλοι usque ὅτι γέγραπται Ἐπικατάρατος πᾶς XVI, 4., denique τοῦ φυλάσσειν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ usque τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ad hos codices graecos accedunt

Copt i. e. folia papyracea coptica saeculi fere V. Interpretationem huius textus mecum communicavit, dum Taurini versabar, celeberr. Peyron. Inde descripsimus ab initio usque *Egressus est cursor, cumque agnovisset Iesum adoravit eum rursusque a verbis verene vidistis Iesum sedentem in monte Mabrech* usque finem. Reliqua nuper per litteras petenti non satisfactum est.

Eiusdem fere cum papyro copto vetustatis est codex Vindobonensis palimpsestus, cuius fragmenta aliquot eruimus, de quibus ad latinum Gestorum textum vide. Ibidem accuratius dicitur de latinis codicibus (Ambr Cors Eins Fabr Flor Vatt Ven) etiam ad graecum commentarium passim adhibitum.

Secundo loco de codicibus dicendum est unde primi edidimus *Gesta* ²⁾ Pilati graece B.

A i. e. Venetus Marcianus class. II. cod. CLI. Satis recens est ³⁾,

¹⁾ Hoc nomen ut in antiquis Novi Testamenti codicibus est (cf. N. T. ed. Tischendorf. 1849. Prolegg. p. XXXVI.) edidimus Πιλάτος, non cum recentioribus Gestorum Pilati codd. Πιλάτος.

²⁾ In margine superiore positum est Acta Pilati. Sed debebat alterutrum constanter poni.

³⁾ In catalogo codicum Nanianorum pag. 407. sub CCX ex subscriptione saeculi septimi decimi esse dicitur. Quam temporis notam non recognovi.

sed in Sinaitico monte scriptus. Totum accurate transscripsimus.

B i. e. Paris. Reg. nunc Nat. 808. saeculi XV. (Thilonis D). Hunc textum ex Thilonis commentario sumsimus; diversas enim huius recensiois partes tantum non omnes ad marginem descripsit.

C i. e. Ven. Marc. class. II. cod. LXXXVII. olim Nanianus CIX. saeculi XV. Plura inde studio Morellii hausta (vide ante) iam Thilo composuit cum textu codicis B. Nos etiam hunc textum ex codice totum transscripsimus.

Tertii libelli, i. e. Descensus Christi ad inferos graece, instrumenta critica haec habuimus.

A i. e. Venet. Marc. class. II. cod. CLI. Vide paullo ante sub A. Totum transscripsimus.

B i. e. Paris. Reg. nunc Nation. 808. saec. XV. Hunc textum ex Thilonis editione sumsimus.

C i. e. Palat. Vatic. num. 269. saec. fere XIV. Incipit a verbis *ἐρχεται ὁ μονογενῆς τοῦ θεοῦ υἱός* cap. H. extr. Exscripsit atque edidit Birchius (vide ante).

Latinorum textuum *primus* est Gestorum Pilati. Conformatus est ad codices hosce.

A i. e. Vaticanus, nescio quo numero notatus. Lectu satis est difficilis, saeculi fere XIII. Totum transscripsimus.

B i. e. Vatic. num. 4363., similis priori. Ad priorem codicem accurate contulimus.

C i. e. Ven. Marc. class. XIV. cod. XLIII. saeculi fere XV. Totum transscripsimus.

Da i. e. textus Fabricii, de quo vide supra; item Thil. Cod. apocr. pag. CXXXV.

Db i. e. codex Einsidlensis, quem ante decimum saeculum scriptum esse autumant. Collationem eius cum editione Fabriciana exhibuit Ioh. Iac. Hefs in bibliotheca historiae sacrae. 1791. P. I. p. 435—483. Ea collatione post Birchium et Thilonem et ipsi usi sumus.

Dc i. e. codex bibliothecae principis Corsini num. 1146. saeculi

fere XIV. Contulit cum Fabriciano textu Engelbroth. Quam collationem publici iuris fecit Birchius in Auctario suo codicis apocr. Fabriciani.

Flor i. e. cod. Florentinus Laurentianus. Deficit post verba *Respondentes milites dixerunt Si Ioseph [in] Arimathia est, et Iesus in Galilea est XIII, 2.* Ea quae inde vel descripsimus vel contulimus, significata sunt in commentario.

Ambr i. e. Mediolanensis Ambrosianus O 35. saeculi fere XIV. Descripsimus usque verba *Novimus Iesum hunc fabri lignarii filium et de Maria natum.* Reliqua inde desumpta ad Descensum Christi pertinent, quae post vide.

Havn i. e. Havniensis bibl. Reg. anno 1400. scriptas. Vide Thil. l. l. p. CXXXVIII sq., cuius ex notis aliquoties laudavimus.

Hal i. e. Halensis bibl. orphanotrophei saec. fere XIV. Vide Thil. l. l. p. CXXXVI. Ut supra.

Par i. e. Parisiensis codex ex quo Thilo attulit prologum. Hunc per errorem num. 3338. pag. 315. notavimus; est enim 1652.

Vind: Ultimo loco ponimus qui dignitate primus est Vindobonensem codicem palimpsestum quinti vel sexti saeculi, ex cuius litteris aegerrime legendis praeter ea quae ad prologum notavimus p. 313. eruimus fragmenta haec: *tunc velum templi scissum est in duo a summo usque deorsum - - petrae fissae sunt et monumenta aperta sunt et multa corpora eorum qui (cf. XI, 1.): revelentur de multorum cordibus cogitationes. dicunt didascali et levitae haec ista quomodo audisset. dicit levi non scitis quoniam (cf. XVI, 1. 2.): ti sunt iam quasi mortui et ceciderunt in terra et ieiunaverunt usque ad horam nonam. et rogaverunt eos nicodemus et ioseph (cf. XVI, 1.)*

Praeter hos codd. mss. plerumque contulimus edr i. e. editionem principem quae videtur, apud Lud. Hain in Repertor. bibliogr. num. 14749. notatam (vide supra pag. LIII.); item ex Thilonis notis aliquoties Lips^{ed} i. e. editionem Lips. a. 1516. (vide ibidem)¹⁾. Passim etiam quum graecorum tum interpretis copti rationem habuimus.

¹⁾ Ad notam temporis prologo additam conferri etiam potest scriptura quae ex cod. membr. Giessensi saeculi fere XIV. excerpta reperitur in

Secundus textuum latinorum Descensus Christi ad inferos latine A est. Ad hunc codices hi spectant:

- D^a i. e. quem secutus est cum aliis Fabricius. Vide D^a ad Gest. Pil.
- D^b i. e. cod. Einsidlensis. Vide D^b ad Gest. Pil. Post finem capituli XI. in eodd. praetorii sui publici, omisso cap. XII., statim legitur epistola Pilati i. e. caput nostrum XIII.
- D^c i. e. cod. bibl. princ. Corsini. Vide D^c ad Gest. Pil. In fine libri pariter ac D^b omisso capite XII. additam habet Pilati epistolam.
- Ambr i. e. Mediolan. Ambros. O 35. saec. fere XIV. Vide ad Gest. Pil. Exscripsimus tria ultima capita (XI. XII. XIII.) una cum parte capituli X. inde a verbis *Benedictus qui venit in nomine domini.*

Praeter reliquos testes iam ad Gest. Pil. indicatos, i. e. Havn Hal edr Lipsed, passim etiam consulere placuit edpr germ i. e. editionem germanicam eamque ut videtur principem. Eadem laude ornata commemorat Thilo p. CLII. primo loco. Apud Lud. Hain notatur tom. II. parte I. pag. 487. Prodiit sine dubio saeculo quinto decimo. Titulus est: *Euangelium Nicodemi*, aufs dem latein in das teutsch gebracht, In wölllichem vil hüpscher punkten, die die audern Evangelisten nit setzen begriffen werden (doch jnen nit wider) fast nutzlieb zu lesen. Fol. 1: inscriptio haec legitur In dem Namen des Herren, hebt sich an, das Ewangeli (sic), das beschriben hat Nicodemus, ain Rabbi und ain Fürst der Juden, und auch ain Junger Christi Jesu. Sequuntur eadem pagina versus 28. Folio 20. recto

Schmidtiorum bibliotheca critica et exegetica Novi Test. II, 1. p. 508 sqq. (Hadamar. 1798. 1801.) Ibi sic legitur [F]actum est in anno nonodecimo tyberii caesaris imperatoris romanorum et herodis filii herodis imperatoris galilee; anno nono decimo principatus eius VIII. Kal. april. quod est XXV. die marci, consulibus basso et tarquitio, anno quarto ducentesima secunda olimpiade sub principibus sacerdotum iudeorum ioseph et arne et caiphe, quarta die post crucem et passionem domini hystoriatu est nichodemus aota principalia (corrige a principibus) sacerdotum et reliquis iudeorum. Mandavit ipse nichodemus litteris hebraicis. Porro initium sic scriptam dicitur anne et caiphe et summe et dedi gamallati iudee levi neptalim alexandro et thiaro reliqui iudeorum vnerunt adversus dom. ies. accusantes eum de multis actionibus malis dicentes Istum Iesum. Codex exit verbis capituli XXVI. *Benedictus es domine omnipotens -- spiritali vita certissima.*

finitur, ubi post verba und den ersten menschen ain vatter aller menschen, Adam. versu 21. est Ain end des Ewangeli Nicodemi. Altera editio quae et ipsa mihi in manibus est, foliorum 31 in 8. minori, non multo recentior est principe et cum ista, exceptis orthographicis, fere prorsus consentit.

Ad Pilati epistolam, quam ex auctoritate plurium codicum cum Thilone adiunximus ad Descens. Chr. ad infer. capite XIII. (evang. Nicod. XXIX.), contulimus etiam testes hosce¹⁾.

Heg i. e. textum sub nomine Hegesippi editum in Anacephalaeosis libris V. de excidio Hierosol. subiecta, Colon. 1530. fol. 66. verso.

Chas i. e. textum Chassanaei in parte IV. catalogi gloriae mundi editum, Venet. 1571. (Quod opus saepe repetitum est.) Cf. Fabric. Cod. apocr. III, p. 479.

Six i. e. textum a Sixto Senensi 1566. in bibl. sanctae libro II. atque antea iam in Orthodoxogr. Heroldi 1555. vulgatum.

Marc i. e. textum qui in Pseudo-Marcelli libro de mirificis rebus et actibus Petri et Pauli etc. a Florentiino 1668. editus est: quod opus repetiit Fabricius Cod. apocr. III. p. 632 sqq. Cf. etiam Cod. apocr. I. p. 298 sq.

Gue i. e. Guelferbytanum codicem cuius textum Thilo edidit 1837. in act. Petri et Pauli parte I. p. 26 sq.

Graecus huius epistolae textus is est quem nuperrime in actis Petri et Pauli sectione 40. edidimus. Cf. Acta app. apocryph. p. 16 sqq.

Denique Descensus Christi ad inferos latine B petitus est ex codicibus tribus: A i. e. Vaticano, B i. e. Vaticano 4363., C i. e. Veneto Marciano. Quos eosdem iam recensuimus ad Gest. Pilati.

XV. EPISTOLA PONTII PILATI.

Haec altera est Pilati epistola, quae et ipsa dudum ac saepe, etsi non toties quam prior (vide paullo ante), edita est. Vide Fabric. Cod. apocr. I. p. 300 sqq. III. p. 479 sqq. Thil. Cod. apocr. p. 801. Textum constituimus ex collatione testium quatuor.

¹⁾ Corruptissime haec epistola etiam edita est in St. Baluzii miscellaneis ed. Mansi IV. p. 57. Nuper accipet quod ipse provocabit Iudeos, noverat etc.

Chas i. e. textus a Chassanaeo editus in parte IV. catalogi gloriae mundi, qui primum prodiit 1571.

Flor i. e. textus a Florentinio editus in Martyrolog. vet. Hieronymi p. 113. Hunc Fabricius l. l. repetiit.

Bodl i. e. quem Abrah. Gronovius e cod. Bodl. operum Taciti eruit et publicavit in praefatione opp. Taciti a se editorum 1721.

Ven i. e. quem ipsi descripsimus ex cod. Veneto Marciano class. X. num. CXXXIV. saeculi XVI.

XVI. XVII. ANAPHORA PILATI

GRÆCE A ET B.

Prior huius relationis Pilati ad principem recensio primò edita est a Fabricio Cod. apocr. III. p. 456 sqq. addita versione latina. Textum e cod. Paris. Reg. nunc Nat. 770. a. 1315. exarato opera Gustavi Schroeder exscriptum habebat. Ex libro Fabricii eundem textum Birchius repetiit in Auctario suo, ut commode conferri posset cum altera recensione in cod. Vindobonensi inventa. Thilo alteram recensionem edere satis habuit, ad quam passim notavit Parisiensis codicis a se accuratius collati lectiones. Nos adhibuimus hos codices quinque:

A i. e. Par. 770. a. 1315. de quo modo diximus. Sumsimus ex Thilone et Fabricio.

B i. e. Par. num. 929. saeculi XV., cuius textum totum descripsimus.

C i. e. Mediolan. Ambros. E 100 Sup., saeculi fere XII. Totum descripsimus.

D i. e. Coisl. CXVII. a. 1332. scriptus. Descripsimus ab initio usque *καὶ ἐνδόξους παρεσκεύασεν*. Rursus ab *ἐκείλευσα οὖν τοῦτον σταυρωθῆναι* usque τῶν Ἰουδ. καὶ τοῦ νόμου αὐτῶν. Item ultima verba *ἅπερ εἶδον* etc.

E i. e. Harleianus 5636. saeculi fere XV. Inde initium usque τὸν τότε καιρὸν δέοντα exscripsimus.

Altera eiusdem relationis recensio editores habuit et Birchium et Thilonem. Ille ex Vindobonensi codice hausit saeculi fere XIV. Apud Nesselium insignitus est num. 246.; Lambecius de eo exponit

lib. V. p. 23. Thilo vero ad textum Birchii Vindobonensem, quem repetiit, imprimis Parisiensem codicem num. 1019. contulit; alterius codicis Parisiensis, num. 1331., paucissimas lectiones attulit. Nos quinque codicibus usi sumus in hac relatione edenda. Sunt autem hi:

- A i. e. Vindobonensis Birchii et Thilonis, de quo modo explicuimus.
- B i. e. Taurinensis, cuius textum Ferd. Flor. Fleck in Anecdotis suis 1837. pag. 143. edidit.
- C i. e. Venet. Marcian. class. II. cod. XLII., saeculi fere XII. In codd. Nannianis est num. LXIII., cf. Catalog. p. 103. sub XXI. Totum textum descripsimus.
- D i. e. Paris. 1019., quem contulit Thilo.
- E i. e. Paris. 1331. unde aliquot lectiones a Thilone notatae sunt.

XVIII. PARADOSIS PILATI.

Edidit Birchius in Auctario suo e codice Par. 770. anno 1315. exarato, de quo iam diximus. Birchii textum, ex altero Parisiensi codice num. 929. passim correctum, sed absque commentario repetiit Thilo. Nobis quinque documenta ad manus erant.

- A i. e. Parisiensis a Birchio et Thilone editus.
- B i. e. Paris. 929. saec. XV. cuius textum totum descripsimus.
- C i. e. Ambrosianus E 100 Sup. Deficit sectione sexta. Quicquid continet descripsimus.
- D i. e. Coislin. 117., a. 1332. scriptus. Textum descripsimus, qui finitur sectione 9. Vide commentarium.
- E i. e. Venet. Marc. class. II. num. XLII. saeculi fere XII. Totum textum transscripsimus.

Praeterea ex Harleiano 5636., de quo modo vidimus, ea quibus ibi narratio finitur notavimus: καὶ πάλιν ἔθετο ὁ Καῖσαρ ἐρ. π. τῷ Πιλάτῳ, καὶ κελεύει -- τὸν λεγ. Χριστόν (consentit cum nostro textu), αὐτός ὁμοίως πείσεται τῆς σωτ. ἀποτευξάμενος. Vide sectionem 8.

Loco huius paradosis invenitur passim etiam responsum Tiberii ad Pilatum, quod Birchius e Vindobonensi codice Nesselii 246. edidit in Auctario suo pag. 1729 sq., rursusque e Taurinensi Fleckius

in *Anecdotis* pag. 145 sqq. Post inscriptionem (in Vindob.) Τὰ ἀντιγραφέντα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου etc. incipit Ἐπειδήπερ βλαίον καὶ ἀδικίας μεστόν. Finitur καὶ διὰ τῆς ὀπῆς τὸ βέλος εἰσελθὼν τὸν Πιλάτον ἀνήρησεν (Vindob. pia verba addit Πάντες δὲ πιστεύοντες - - εἰς τ. αἰῶνας, ἀμήν.) Quod scriptum et ipsi ex Paris. cod. 1771. hausimus. Sed quum pro fabulae ineptiis tum propter sermonis vitiositatem indignum quod repeteremus videbatur. Quod idem in alias quasdam Herodis epistolas quadrat, ex codd. a nobis descriptas, quarum breve specimen dedit Thilo Cod. apocr. pag. CXXIV. nota 122.

XIX. MORS PILATI.

Narrationem hanc e codice Mediolan. Ambros. L 58. saeculi fere quarti decimi edidimus. In qua etsi plura ita comparata sunt, ut scriptorem non antiquissimum prodant, tamen haec fabula hominibus aevi medii multum placuit et variis modis repetita est. Edidimus igitur propterea quod quemadmodum in Ambrosiano codice legitur, ex antiquiore fonte derivata est. Tamen non tam de graeco quam latino fonte cogitandum erit. Duo autem inprimis vestigia sunt fabulae huius late propagatae atque excoltae. Alterum est in *Legenda aurea* Iacobi de Voragine, in quam fere tota atque magna ex parte iisdem verbis recepta est. Cf. cap. LIII. (51.) *de passione domini* (ed. Graefse pag. 232 sqq.). Incipit *Interea cum Tyberius morbo gravi teneretur, nuntiatur eidem quod Hierosolimis quidam medicus esset.* Finitur verbis his: *ubi adhuc relatione quorundam quaedam dyabolicae machinationes ebullire videntur.* His apposita est nota *Hucusque in praedicta historia apocrypha leguntur.* Antea vero pag. 231. media haec leguntur: *Sed de poena et origine Iudae invenies in legenda sancti Matthiae, de poena et excidio Iudaeorum in legenda sancti Iacobi minoris, de poena autem et origine Pylati in quadam historia licet apocrypha legitur: fuit quidam rex nomine Tyrus, qui quandam puellam nomine Pylam etc.* Conferendus est textus a verbis supra allatis cum Ambrosiano nostro.

Alterum vero huius fabulae vestigium est in *Passionali veteri*, quod nuper ex manuscriptis edidit K. A. Hahn: *Das alte Passional.*

Herausgegeben von R. A. Hahn. Frankf. A. M. 1845. Cf. pag. 88.
v. 17 sqq. *Pauca inde exscribamus:*

Tyberius do vernam
daz im nach sinen willen quam
pylatus unde gebunden
do vrente er sich zu stunden
der geschicht vil sere
daz er die unere
solde rechen an den man
die an ihu waz getan
hie mit quam pylatus
daz in gesach tyberius
secht don geschach ein wunder
der zorn verswant dar under

daz niman weste war er quam
der keiser wart in minnesam - - -
Duo vugetes got als er wol kan
dem keisere kunt wart getan
waz im den zorn undersluch
den roch den pylatus truch
den hette ihs an getragen
der von den iuden wart erslagen
unde an das cruce erhangen
der roch hette entfangen
von im die tugent die er hie
vor dem keisere begie
etc.

Quae quidem unde poeta germanicus hauserit quaerenti attendendum est ad eos fontes ex quibus suas se historias hausisse passim ipse significat. Ita pag. 4. v. 72. die meister in latin; pag. 20. v. 61. als die crônken sagen; pag. 94. v. 43. meister iosephus und darzu ieronimus.

XX. NARBATIO IOSEPHI ARIMATHIENSIS.

Libellum hunc primus edidit Birchius in Auctario suo p. 183 sqq. ex eodem Parisiensi codice num. 770. unde textum suum Actorum Pilati una cum Anaphora et Paradosi Pilati hausit. Ad hunc quoque librum pertinet illa „lectorum formido“ quam Thilo inesse dixit in editione Birchiana Actorum Pilati. Thilo vero emendatius edere nolebat quum ipsum libellum ex euangelio Nicodemi maximam partem compilatum et doctis lectoribus parum commendandum duceret. Nobis non posthabendus certe videtur libellis eiusmodi quales sunt Anaphora et Paradosis Pilati, appendices quasi Actorum Pilati, eoque minus editione indignus quum quantum aetate media placuerit, codicum graecorum quibus continetur copia testetur.

Edentibus nobis praesto fuerunt, praeter Birchii textum, codices tres, quos ita in commentario distinximus ut A diceremus codicem Ambrosianum E 190. Sup. XII. fere saeculi: B Parisiensem

num. 929. saeculi XV: C Birchii textum ex Parisiensi 770. (a. 1315. scripto) haustum: D Harleianum 5636. saeculi fere XV. Ex D quidem tantummodo initium usque τοῖς ἐργασίαις τὸν θεόν, et finem inde a verbis καὶ ἔκθαμβος γινόμενος ὁ Ἰωάννης; duos vero codices reliquos plene transscripsimus.

XXI. VINDICTA SALVATORIS.

Hanc ut ederem historiam, commovit me libellus, a Iacobo Grimm mecum communicatus, nuper Cantabrigiae editus hoc titulo: *The Anglo-saxon Legends of St. Andrew and St. Veronica. Edited for the Cambridge Antiquarian Society, with an English translation, by Charles Wycliffe Goodwin.* Cambridge, 1851. Altera enim harum fabularum¹⁾, a Goodwino ex codicibus anglosaxonicis edita, sine dubio ex libello nostro derivata est. Hic vero satis differt ab alio scripto simili, quod vir doctissimus Goodwin, in ea certe parte quae est de Veronica, pro fabulatoris anglosaxonicis fonte habuit. Dicit enim *The legend of Veronica in its original form is found in a Latin narrative of great antiquity entitled. Cura sanitatis Tiberii Caesaris Augusti et damnatio Pilati, first published by Foggini in his Exercitationes hist. criticae de Romano D. Petri itinere*²⁾, *from a Vat. Ms. of the 11,00., an subsequently printed from a Ms. of the 8,00. by J. D. Manso*³⁾. Eundem libellum a Foggino et Mansio publicatum clar. Thilo in Halensi codice orphanotropei invenit, ad calcem evangelii Nicodemi additum, de quo refert Cod. apocr. p. CXXXVII. Hoc loco, postquam Henschenium in Actis SS. ad d. IV. Febr. p. 450. eundem libellum tetigisse notavit, addit: „Simillima est historiola quam Marianus Scotus in Chronico ad a. Chr. 39. e Methodio excerptam affert⁴⁾, cuius auctorem celebrem Tyri episcopum

¹⁾ Ad priorem de S. Andrea fabulam conferenda sunt mea *Acta apostolorum apocrypha* (1861.) pag. XLVII sqq. 132 sqq.

²⁾ Hoc opus prodit Florentiae 1741. Cf. ibi pag. 38 — 46.

³⁾ Cf. Stephani Baluzii *Miscellanea opera et studio I. D. Mansi archiepisc. Lucensis.* Tom. IV. Lucae 1764. pag. 56 — 57.

⁴⁾ De ea re Goodwinus sic: *The chronicler Marianus Scotus, who compiled his work about the middle of the 11,00. gives a brief-summary of the legend —*

esse haud probabile videtur. Perantiquum vero esse libellum illum testatur cod. Paris. 2034. antea 128. olim S. Martialis Lemovicensis, sec. IX. exaratus, in quo a fol. 151. v. legitur. " Praeterea subiunxit argumentum historiae quemadmodum in Halensi codice invenitur ¹⁾. At vero collato nostro textu cum anglosaxonico clarissimum fit hunc ex illo fluxisse. Quod eo magis certum est quoniam altera eiusdem fabulae pars, quae est de Nathanis Iudaei legatione, in latinis nostris codicibus eodem prorsus modo atque apud Anglo-saxonem scriptorem connexa est cum Veronicæ historia. Huius partis fontem se latere, significavit Goodwin pag. VIII.

Quanta autem sit differentia huius fabulae ab altera a Fogginio et Mansio evulgatae, etsi similitudo passim haud deest, ex paucis excerptis ²⁾ facile apparebit. Neque dubium est quin Cura sanitatis

But a comparison of the words cited by Marianus with the opening of the Cura sanitatis etc. is sufficient to show that this is the document from which he quotes --.

¹⁾ Cf. etiam Thil. Act. Thom. p. XXXIV.

²⁾ -- „Testor coram te deos deasque et auctorem omnium deorum, fungere legationem meam et reipublicae tribue sospitatem. Haec dum feceris, quamcumque desiderio tuo curam desideras, tuo iudicio adimpletur. Festina enim et vade, quia dictum est mihi quod sit homo quidam Iudaeus nomine Iesus quem dicunt mortuos suscitare et miracula innumerabilia virtute suae divinitatis exercere“ -- „Volusianus -- dixit Pia est intentio domini mei pii Caesaris. Respondit Caesar Ecce praesentem habes relatores hominem qui mihi dixit omnia haec, qui et deum illum esse profitetur“ -- „nobis est cura quaerere de pii domini nostri Tiberii salute, quem in secretioribus partibus eius morbida valetudo constringit, ita ut nec medicaminibus (Mansi add *diotroftorum*) nec incantationibus (ms. Vat. add *in arte fistulae*) posset adiuvari“ -- „Ad haec autem relator Thomas homo Iudaeus, cuius relationem et ante conspectum Caesaris novimus prolatam, dixit“ -- *Certus sum (loquitur Iosephus) quia resurrexit a mortuis dominus meus Iesus Christus, quia ego eum vidi et cum ipso locutus sum: et ego illum sepelivi in monumento novo -- et vidi eum in Galilaea vivum super montem Amaled (Mansi Malehc) sedentem et docentem disc. suos -- vidimus ascendentem in coelum -- Didimus, Lucius (in Halensi cod. Leucius, ut videtur), Isaac, Didarus, Adoas, Fines (haec testium de ascensione domini nomina Mansi sic habet: Didimus, Lucius, Isaac Didascalos, Abdias, Fines Didascalos, Ezias et Azarias et Leodidascalos) --. Sententia Tiberii in causa Pilati reddita ita habet: Omni tempore ignem et aquam non fruatur, nec igni coelum manducet et aquam non bibat. Et interdixit ei ignem et aquam, et damnationis exilio cum deportari praecipit in civitatem Tussiae Ameriam (apud Foggin. est Timerinam) -- Tunc vero post menses VIII iam credens in Iesu Christo Tiberius Caesar et sanus factus a plaga siringii quam habuit, et mortuus est in lectulo suo recumbens (apud Foggin. legitur Tiberium proposuisse senatui ut Iesum agnoscerent verum et summum deum, statuantque eius prae omnibus ceteris insignem urbi dedicarent). Etc.*

Tiberii, quae inscribitur, quamvis ex codd. octavi et noni saeculi innotuerit, aetate inferior sit quam *Vindicta Salvatoris*.

Codicum nostrorum alter est *Venetus Marcian. cl. II. cod. XLV.*, alter *Mediolan. Ambros. O 35.* saeculi fere quarti decimi. Textum vero anglosaxonicum *Goodwinus* hausit e codice bibl. publ. *Cantabrig.*, qui est ex donatione quam *Leofric* episcopus aedi cathedrali *Uxelensi (Exeter)* ineunte saeculo XI. fecit. Alter textus quem diximus *ASaxb*, est codicis *Cotton. bibl. Vesp. D 14.* In hoc legatio *Nathanis* sola traditur, singulari quadam dialecto anglosaxonica scripta.

EMENDANDA.

Pag. 2. in notarum versu 5. non dicendum erat „edd. priores“ sed editionem solam Neandri priorem pro *μίστος* habere *μίστος*. Pag. 203. versu 2. scribe *Σίλων* pro *Σειών*. Pag. 217. in textu versu 6. post *ὁμόσουςιν* adde *κατὰ τῆς σωτηρίας Κάλσαρος*. Pag. 316. in textu v. 11. Scolapio edidimus ex ipso codice, sed Scolapio corrigendum videtur.

I N D E X.

	Pag.
A. PROLEGOMENA	VII — LXXXIII.
De causis magnae evangeliorum apocryphorum famae, deque eorum gravitate atque usu	VII sq.
Susceptam esse hanc evangeliorum apocryphorum editionem quum ob labores criticos quos libri eius generis iam editi poscerent tum ad publicandos eos qui huc usque in bibliothecis latuissent	VIII.
Breviter indicatur quid a nobis praestitum sit in edendis his libris viginti duobus. Plus quadraginta instrumentis criticis apparatus Thilonis a nobis auctum esse. Gravissimorum textum evangeliorum data opera ad consensum optimorum codicum nunc a nobis conformatum esse. Septem huius editionis libellos hucusque ineditos fuisse	IX — XI.
De evangelio Marcionis, codice evangelii Iohannis apud templarios asservato, libri Iohannis apocrypho apud Albigenes clero	XI.
I. De protevangolio Iacobi	XII — XXV.
Pro veterum testimoniis (cf. etiam pag. XXXVIII.) atque ipso quod tractat argumento protevangolium videri circa medium saeculum secundum prodise	XII — XIII.
De magna huius libri propagatione. De editionibus Neandri et Bibliandri, deque versione et censura Postelli. De editionibus Grynaei, Fabricii, Ionesii, Birchii, Thilonis, Suckovii	XIV — XVI.
Nostrae editionis instrumenta critica recensentur, i. e. praeter vulgatum et Postelli textum codices septemdecim, quorum octo nondum a Thilone adhibiti sunt	XVII — XXI.
Delectus lectionum Dresdani codicis	XXI — XXIV.
De titulo libri	XXV.
II. De Pseudo-Matthaei evangelio. III. De evangelio de nativitate Mariae	XXV — XXXIV.
Qui protevangolii usus videatur apud Latinos fuisse	XXV — XXVII.
Pseudo-Matthaei evangelii partem alteram nunc primum edi, in priore Vaticanum textum nostrum praestare Parisiensis Thilonis	XXVII — XXVIII.

	Pag.
Exhibentur inscriptiones capitum ex codice Parisiensi	XXXIX — XXX.
Probatur titulum evangelii Pseudo-Matthaei recte a nobis, minus recte ab aliis positum esse. Componuntur aliquot loci evangelii Pseudo-Matthaei et evangelii de nativitate Mariae, unde ad utriusque aetatem concludi queat	XXX — XXXII.
Fulbertum Carnotensem saec. XI. primum videri testatum evangelium de nativitate Mariae insignitum Matthaei nomine. Idem evangelium fere totum in Legendam auream transisse	XXXII sq. XXXIV.
IV. De historia Iosephi fabri lignarii	XXXIV — XXXVIII.
Hanc historiam primum scriptam videri coptice, post arabice versam. Isidori de Isolanis sententia de hebraea libri origine. Librum hunc saeculo fere quarto primum prodisse videri De editione principe Wallini, item de reliquis. De fragmentis copticis a Zoega et Dalaurier tractatis	XXXIV — XXXVI. XXXVI — XXXVIII.
V. VI. VII. De evangelio Thomae graece A, graece B. Item de evangelio Thomae latino	XXXVIII — LIV.
Nota de Iustino protevangelii teste	XXXVIII sq.
Veterum de Pseudo-Thomae evangelio testimonia. De eius origine Manichaica. De antiquo libri titulo et recentioribus. Fragmenta tantum antiqui libri ad nos pervenisse	XXXVIII — XLII.
De editionibus Cotelerii aliorumque, Mingarellii et Thilonis	XLII — XLV.
De nostro textu graeco A, graeco B; item de latino textu nostro. De fragmentis latinis antiquissimi codicis palimpsesti	XLV — XLVII.
A Gnostico eoque Doceta, sectae addicto Marciosorum, videri Thomae evangelium conscriptum esse	XLVII — XLIX.
VIII. De evangelio infantiae arabico	XLIX — LIV.
Tribus id partibus constare, media prae duabus reliquis orientali. Non tam evangelium quam collectionem evangelicam esse, ab homine orientali institutam, non ipsam vero arabice scriptam sed ex syro versam	XLIX — LI.
Qua auctoritate apud Syros eosque Nestorianos habitum sit; ad quos ab ipsis transierit; quem ad usum fuerit destinatum; quem Iesu pueri	

	Pag.
animum tradat. Ipsi placuisse Muhamme- danis scriptoribus	LI — LIII.
De editione Henrici Sike et eorum qui secuti sunt. Quae Fleischeri in emendando textu nostro partes fuerint	LIII — LIV.
IX. X. De Gestis Pilati graece A et B. XI. De descensu Christi ad inferos graece. XII. De Gestis Pilati latine. XIII. XIV. De descensu Christi ad inferos latine A et B.	LIV — LXXVI.
Duas evangelii Nicodemi quod vocant partes non ab eodem auctore profectas earumque alteram ab altera seiungendam esse, argu- mentis inprimis quinque probatur	LV — LVII.
De duobus libri exordiis. De initio historiae hoc libro traditae. De nomine Nicodemi au- ctoris. Vincentii Bellovacensis et Iacobi de Voragine testimonia, item Gregorii Turonen- sis. De titulo evangelii Nazaraeorum. Quan- do duae partes in unum coniunctae esse vi- deantur	LVII — LXII.
De antiquis Pilati actis Caesari destinatis. Iu- stini, Tertulliani, Eusebii testimonia de actis Pilati inter Christianos primorum saeculorum divulgatis. Haec inter et nostra quae sit ratio	LXII — LXV.
De consilio et auctore horum actorum; item qua lingua ipse auctor usus sit. Quando quae ad nos pervenit antiquiorum actorum retra- ctatio instituta esse videatur	LXV — LXVII.
De altera evangelii Nicodemi parte, i. e. de Descensu Christi ad inferos. Quomodo co- haereat cum actis Pilati. Quando, qua lin- gua, a quonam is libellus sit scriptus	LXVII — LXVIII.
De editionibus evangelii Nicodemi prioribus	LXIX — LXX.
De sex libellis a nobis editis, i. e. Gestorum Pilati gr. A ex octo codicibus graecis, inter- prete copto et latinis (LXXI sq.): Gestorum Pilati gr. B ex tribus codd. gr. (LXXII sq.): Descensus Christi gr. ex tribus codicibus (LXXIII): Gestorum Pilati latine ex duo- decim codicibus, item ex ed. principe etc. (LXXIII — V.): Descensus Christi lat. A ex quatuor codd. et ed. germanica principe (LXXV): Descensus Christi lat. B ex tribus codd. Praeterea indicantur instrumenta cri- tica quinque epistolae Pilati prioris, insertae libello Desc. Chr. lat. A (LXXVI.)	LXX — LXXXVI.

	Pag.
XV. De epistola Pontii Pilati (altera). Codices quatuor	LXXXVI sq.
XVI. XVII. De Anaphora Pilati graece A et B. Codd. decem	LXXXVII sq.
XVIII. De Paradosi Pilati. Codd. sex. De responso Tiberii ad Pilatum et quibusdam Herodis epistolis	LXXXVIII sq.
XIX. De Morte Pilati. Conferuntur Legenda aurea et Passionale vetus germanicum	LXXXIX sq.
XX. De narratione Iosephi Arimathiensis	LXXX sq.
XXI. De Vindicta Salvatoris. De libello Cantabrigiensi anglosaxonico. De similitudine libelli qui inscribitur Cura sanitatis Tiberii, a Foggino et Mansio publicati	LXXXI sq.

B. TEXTUS EVANGELIORUM APOCRYPHORUM - 1 — 463.

I. Protevangelium Iacobi. Graece	1 — 49.
II. Pseudo-Matthaei evangelium. Latine (altera parte ineditum)	50 — 105.
III. Evangelium de nativitate Mariae. Latine	106 — 114.
IV. Historia Iosephi fabri lignarii. Ex arabico latine	115 — 133.
V. Evangelium Thomae. Graece A	134 — 149.
VI. Evangelium Thomae. Graece B (ineditum)	150 — 155.
VII. Evangelium Thomae latinum (ineditum)	156 — 170.
VIII. Evangelium infantiae. Ex arabico latine	171 — 202.
IX. Gesta Pilati. Graece A	203 — 265.
X. Gesta Pilati. Graece B (ineditum)	266 — 300.
XI. Descensus Christi ad inferos. Graece	301 — 311.
XII. Gesta Pilati. Latine	312 — 367.
XIII. Descensus Christi ad inferos. Latine A	368 — 395.
(XIV. Epistola Pilati prior)	392 — 395.)
XV. Descensus Christi ad inferos. Latine B (ineditum)	396 — 410.
XVI. Epistola Pilati (altera). Latine	411 — 412.
XVII. Anaphora Pilati. A. Graece	413 — 419.
XVIII. Anaphora Pilati. B. Graece	420 — 425.
XIX. Paradosis Pilati. Graece	426 — 431.
XX. Mors Pilati qui Iesum condemnavit. Latine (ineditum)	432 — 435.
XXI. Narratio Iosephi Arimathiensis. Graece	436 — 447.
XXII. Vindicta Salvatoris. Latine (ineditum)	448 — 463.

ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΜΑΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΥΠΕΡΕΝΔΟΞΟΥ ΜΗΤΡΟΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

I.

¹ Ἐν ταῖς ἱστορίαις τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἦν Ἰωακείμ, πλούσιος σφόδρα, καὶ προσέφερε τὰ δῶρα αὐτοῦ διπλά,

* Ita titulus libri, de quo vide Prolegomena, in codice E legitur.

- C: Διήγησις καὶ ἱστορία πῶς ἐγεννήθη ἡ ὑπεραγία θεοτόκος εἰς ἡμῶν σωτηρίαν. O: Λόγος ἱστορικὸς δηλῶν τὴν σύλληψιν (in indice codicis σύλληψιν) καὶ ἀπότεξιν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας.
- A: Τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰακώβου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ διήγησις περὶ τῆς γεννήσεως τῆς παναγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας. G: Λόγος ἱστορικὸς τοῦ ἁγίου Ἰακώβου ἐξηγουμένου ὅπως τὴν ἐξ ἐπαγγελλίας γέννησιν ἔσχεν ἡ θεοτόκος, καὶ περὶ τοῦ μνηστήρος αὐτῆς Ἰωσήφ. H: Ἱστορία παλαιὰ συγγραφήσα (sic) παρὰ τινος παλαιοῦ ἀνδρός Ἰακώβου εἰς τὸν δίκαιον Ἰωσήφ καὶ εἰς τὴν Μαρίαν, περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.
- D: Ἱστορία Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἁγίου εἰς τὴν γέννησιν τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου. Fb: Ἱστορία Ἰακώβου εἰς τὴν γέννησιν τῆς παναγίας θεοτόκου.
- B: Λόγος ἱστορικὸς εἰς τὸ γενέσθαι τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου, συ[γ]γραφειὶς παρὰ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου. P: Τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου Ἰακώβου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων (sic) λόγος εἰς τὸ γενέσθαι (sic) τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου ἡμῶν θεοτόκου. N: Τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου λόγος ἱστορικὸς εἰς τὸ γενέσθαι τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου.
- M: Ἱστορία Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου εἰς τὸ γενέσθαι τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου ἡμῶν θεοτόκου. I: Λόγος ἱστορικὸς εἰς τὸ γενέσθαι τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας.
- L: Λόγος τοῦ ἁγίου ἐνδόξου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου, ὅτι εἶπε περὶ τῆς ἀτεκνίας Ἰωακείμ καὶ τῆς στεριώσεως Ἄνης καὶ περὶ τῆς γεννήσεως καὶ προσευχῆς αὐτῶν, καὶ περὶ τῆς συλλήψεως τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου καὶ περὶ τῆς γεννήσεως αὐτῆς, καὶ περὶ τῆς συγχαρίας καὶ ἀναβρέψεως αὐτῆς ἕως τριετῆς (τριετοῦς?), καὶ περὶ τῆς ἐν τῷ ναῷ εἰσόδου αὐτῆς καὶ ἀνατραφέσεως καὶ μέχρι δωδεκαετοῦς αὐτῆς ἐν τῷ ναῷ ὑπαρχούσης καὶ μετὰ ταῦτα δωδεκίτης Ἰωσήφ, καὶ συνελαβεν ἐν γαστρὶ ἐκ πνεύματος ἁγίου, καὶ [περὶ?] τῆς ἐλέξεως Ἰωσήφ καὶ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ εὐαγγελίου. apocr. ed. Tischendorf.

λέγων Ἔσται τῆς περιουσίας μου παντὶ τῷ λαῷ, καὶ τὸ τῆς ἀφάσεώς μου κυρίῳ εἰς Ἰλασμόν ἐμοί. ² Ἦγγικεν δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου ἡ μεγάλη, καὶ προσέφερον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὰ δῶρα αὐτῶν. καὶ ἔσθη κατενώπιον αὐτοῦ Ῥουβίμ λέγων Οὐκ ἔξεστίν σοι

ρέως, καὶ περὶ τῆς ἀπογραφῆς Καίσαρος καὶ τῆς γεννήσεως Χριστοῦ καὶ τῶν μάγων καὶ Ζαχαρίου τοῦ φόνου (cod. τὸν φόνου).

F^a Pos: Πρωτευαγγέλιον, ἢ περὶ γεννήσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας λόγος ἱστορικὸς ἀγίου Ἰακώβου τοῦ μελόνος (edd. priores meliores) συγγενεὺς τε καὶ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ἀποστόλου κρῖτην καὶ ἑπισκόπου πρώτου Χριστιανῶν τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ.

Praeterea cf. Cod. Coisl. CXX. ubi fol. 217 sqq. post indicem librorum canonicorum recensentur apocryphi, quorum 1^a est Ἰακώβου ἱστορία. Apud Originem tom. XI. comment. in Matth. (de la Rue III. p. 463.) est Τοὺς δὲ ἀδελφοὺς Ἰησοῦ φασι τινες εἶναι, ἐκ παραδόσεως ὀρμώμενοι τοῦ ἐπιγεγραμμένου κατὰ Πέτρον εὐαγγελίου ἢ τῆς βίβλου Ἰακώβου, υἱοὺς Ἰωσήφ ἐκ προτέρας γυναικός -- Gregor. Nyss. in orat. in diem natal. Christi (Opp. ed. Par. III. p. 346 sq.) habet Ἦκουσα τοίνυν ἀποκρύφου τινὸς ἱστορίας τοιαῦτα παρατηρημένης τὰ περὶ αὐτῆς (i. e. Μαρίας) διηγήματα. Eriph. haeres. LXXIX. §. 5. Εἰ γὰρ ἡ τῆς Μαρίας ἱστορία καὶ παραδόσεις ἔχουσι ὅτι ἐρρέθη τῷ πατρὶ αὐτῆς Ἰωακεὶμ ἐν τῇ ἐρήμῳ -- (Pseudo-) Eustath. Antioch. comment. in Hexaemeron pag. 70. (ed. Allat. Lugduni 1629.) Ἄξιον δὲ καὶ τὴν ἱστορίαν ἣν διέξεισι περὶ τῆς ἀγίας Μαρίας Ἰακώβος τις ἐπελθεῖν. Georg. Nicomed. orat. in oraculum conceptionis S. Deiparae (in Combefis. Novo Auctar. p. 1000.) Οὕτω γὰρ ἡ τὰ περὶ αὐτῶν διηγουμένη ἱστορία -- φησίν. In decreto Gelasii de libris recipiendis et non recipiendis cap. VI. §. 9. est *Evangelium nomine Iacobi minoris apocryphum.* (Cf. Credner Zur Geschichte des Kanons p. 215.)

I, 1. Ἐν ταῖς usque Ἰσραὴλ: ita codd. omni., item Geo. | ἦν (I add ὁ, item Geo ti) | Ἰω. πλ. σφ.: P ἦν τις ἀνήρ πλ. σφ., ὄνομα Ἰωακ. | προσέφερε (-ρον P) cum codd. omnibus, item Geo: F^a προσεφέρστο | διπλᾶ: GIO add κατὰ τὸ ἔθος.. F^a add κυρίῳ τῷ θεῷ (Geo p. 1052. δῶρα τῷ κυρίῳ διπλᾶ, sed p. 1000. διπλᾶ τὰ δῶρα αὐτοῦ) | λέγων cum ACI Eust Geo (semel add ἐν ἑαυτῷ).. BDEF^a LOP Pos add ἐν ἑαυτῷ | Ἔσται (G ἔστω; item Geo, sed p. 1009. ἔσται): edd. plerique add τέ, G τά, non item AD. (Sequens τὸ nullus om) | περιουσίας cum ABCDF^b GILN Eust Geo.. EF^a M περισεσίας.. P ὑπηρεσίας.. coniecit Hofm περιστίας vel περιερείας | ἀφάσεώς μου cum ABEF^a LOP Geo.. CDI (Eust) om μου | κυρίῳ cum A (sic; scriptum est ut solet κῶ).. I om.. BDF^a LOP (Eust) Geo¹ κυρίῳ τῷ θεῷ.. Pos *apud deum*.. CE Geo¹ κυρ. τ. ὁ μου | εἰς ἡ. ἐμοί: haec Geo non affert | Eust sic: φάσκει γάρ (Ἰακώβος τις), ἐν ταῖς φουλαῖς τοῦ Ἰσραὴλ ἀνδρᾶ κλοῦσιον γεγενῆσθαι ὀνόματι Ἰωακεὶμ, ὃς κατ' ἑορτῆν διπλάσιον τῶν ἄλλων δῶρα τῷ θεῷ προσεκόμιζεν, οὕτω λέγων τὸ τῆς περιουσίας ἐν παντὶ τῷ λαῷ, καὶ τὸ τῆς ἀφάσεως εἰς ἰλασμόν ἐμοί κυρίῳ τῷ θεῷ.

2. Ἦγγικεν (sive -κε) cum AF^a IO.. BCDELP ἦγγισε (sive -σεν) | ἡ ἡμέρα cum ABCDEI LOP etc.. F^a om ἡ | οἱ υἱοί: D om οἱ | Ἰσραὴλ: F^a τοῦ Ἰσρ. | αὐτῶν: F^a add ὁμοίως δὲ καὶ Ἰωακεὶμ τὰ δῶρα αὐτοῦ, item F^b καὶ

πρῶτον προσενεργεῖν τὰ δῶρά σου, καθότι σπέρμα οὐκ ἐποίησας ἐν τῷ Ἰσραὴλ. ³ Καὶ ἐλυπήθη Ἰωακείμ σφόδρα, καὶ ἀπῆλθε εἰς τὴν δωδεκάφυλον τοῦ λαοῦ λέγων Θεάσομαι τὴν δωδεκάφυλον τοῦ Ἰσραὴλ, εἰ ἐγὼ μόνος οὐκ ἐποίησα σπέρμα ἐν τῷ Ἰσραὴλ. καὶ ἠρεύνησε, καὶ εὔρε πάντας τοὺς δικαίους ὅτι σπέρμα ἀνέστησαν ἐν τῷ Ἰσραὴλ· καὶ ἐμνήσθη τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ, ὅτι ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς υἱὸν τὸν Ἰσαάκ. ⁴ Καὶ ἐλυπήθη Ἰωακείμ σφόδρα, καὶ οὐκ ἐφάνη τῇ γυναικὶ αὐτοῦ· ἀλλ' ἔδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἔρημον καὶ κεί ἐπηξεν τὴν σπη-

Ἰωακείμ προσέφερεν, item L καὶ Ἰωακείμ καὶ αὐτὸς προσέφερε τὰ δῶρα αὐτοῦ | κατενώπιον cum BDEOP; item L ἐνώπιον.. ACF^a κατέναντι; item I κατεναντίον | αὐτοῦ: AI κυρίου | Ῥουβὴμ cum ABLOP; F^a Ῥουβεῖμ.. Thi (cum F^b et ut videtur aliis) Ῥουβὴν.. Eust Ῥουβὴν. Praeterea A praem ἀνὴρ ἐκ φυλῆς, P ὁ; F^a add ὁ ἀρχιερεὺς, Eust τις | λέγων: A add τῷ Ἰωακείμ | πρῶτον cum BEF^b L (post σου) P Geo¹ et¹ in margine; A πρότερον.. O πρῶτως, D πρῶτος.. C Geo¹ πρώτῳ.. F^a I Pos om | P προσενέγκαι.. D προσφέρειν | B Pos τὸ δῶρόν σου | ἐν τῷ (F^a L om) Ἰσραὴλ: O Pos ante οὐκ ponunt | Eust sic pergit: Ἐνοστάσης οὖν τῆς μεγίστης τοῦ κυρίου ἑορτῆς, καὶ πάντων κατὰ τὸ εἰδῶδες τὰ δῶρα τῷ θεῷ προσκομιζόντων, προσενεγκεὺν πρώτος αὐτὸς ὄρμησεν. καὶ Ῥουβὴν τις διεκώλυσεν αὐτὸν προσοῖσαι πρώτον, λέγων μὴ ἐξεῖναι αὐτῷ, καθότι ἄτεκνος ἐν τῷ Ἰσραὴλ καθέστηκεν.

3. Καὶ ἐλυπήθη Ἰωακείμ (D add ἐν ἑαυτῷ) usque σπέρμα ἐν τῷ Ἰσραὴλ: haec om A (ab ἐν τῷ Ἰσραὴλ altero ad alterum transiluisse videtur) | ἀπῆλθε (CF^a L ἀπῆλθε, BO ἀπῆλθε, P ἀποίη, I ἀπήλθεν): CO add εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ἐλθὼν | τὴν cum BOP; item ut videtur EF^b et alii.. CF^a alii que ut videtur τό | τοῦ λαοῦ cum CF^a LP etc.. BO τοῦ Ἰσραὴλ | λέγων cum DP, item addito ἐν ἑαυτῷ BEF^b F^b L Pos.. C λέγει | Θεάσομαι (P -σώμεθα, B Πορευθεὶς θεός.) τὴν δ. τ. Ἰσρ. cum BEF^b LP Pos (in tribus Israel).. D Πῶς ἔσονται τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ λαοῦ.. CO nil nisi Ὀφθαμοί.. F^a plane om | εἰ ἐγὼ μόνος οὐκ ἐπ. σπέρμ. (O σπ. οὐκ ἐπ.) ἐν (G om) τῷ (F^b O om) Ἰσραὴλ: B plane om.. D ἐγὼ μόνος [adde ὅς] οὐκ ἀνέστησα σπ. ἐν Ἰσρ. | καὶ (B add ἀπελθεῖν) ἠρεύνησε (I ἐξηρεύν.) cum ABEL.. GDF^a ἠρεύνησε (D ἐρευνήσας) θεῷ | εὔρε cum ABCD (εὐρών) F^a L.. E Pos ἴδε | πάντας τοὺς: F^a I om τοὺς | δικαίους: A ἀγίους | ὅτι σπέρμ. ἀνέστησαν (D ante σπ. ponit, E post Ἰσραὴλ; B ἐποίησαν) ἐν τ. Ἰσραὴλ: F^b ὅτι σπ. τῷ Ἰσρ. ἀνέστησαν.. A διδόντας σπέρμα ἐν τῷ Ἰσρ. | P om καὶ ἠρεύν. usque ἀνίστ. ἐν τ. Ἰσρ. | ἐμνήσθη: A add Ἰωακείμ | ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ cum BDEIL (plerique add αὐτοῦ).. DF^a Pos ἐν ταῖς ἐσχάταις αὐτοῦ (F^a Pos om) ἡμέραις.. A ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων.. P ἐν τῷ γῆρει | ὁ (F^a om) θεός cum ACF^a P Pos etc.. BF^b L κύριος ὁ θεός (F^b add ἡμῶν) | De Eust vide ad 4.

4. οὐκ ἐφάνη cum BCF^a P Pos etc.. A οὐκ ἐνεφάνησεν (sic).. L ἀπήλθε καὶ οὐκ ἐνεφανίσθη | τ. γυν. αὐτοῦ: F^b add Ἄννη | εἰς τὴν (F^a τὸν) ἔρημον: F^b εἰς τὴν ὄρεινὴν | κάκει (A καὶ) ἐπηξεν τ. σκ. αὐτοῦ (Pos om) cum (A) B

νήν αὐτοῦ, καὶ ἐνήστευσεν. ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, λέγων ἐν ἑαυτῷ Οὐ καταβήσομαι οὔτε ἐπὶ βρωτὸν οὔτε ἐπὶ ποτὸν ἕως οὐ ἐπισκέψεται με κύριος ὁ θεός μου, καὶ ἔσται μου ἡ εὐχή βρώμα καὶ πόμα.

II.

Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ Ἄννα δύο θρήνους ἐθρήνει καὶ δύο κοπετούς ἐκόπτετο, λέγουσα Κόφομαι τὴν χηρείαν μου, κόφομαι καὶ τὴν ἀτεκνίαν μου. Ἡγγισεν δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου ἡ μεγάλη, καὶ εἶπεν Ἰουδὴ ἡ παιδίσκη αὐτῆς Ἔως πότε ταπεινοῖς τὴν ψυχὴν σου; ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ἡμέρα κυρίου ἡ μεγάλη, καὶ οὐκ ἔξεστὴν σοι πενθεῖν· ἀλλὰ λάβε τοῦτο τὸ κεφαλοδέσμιον, ὃ ἔδωκέν

Pos; item Eust .. CF^a etc καὶ ἔπ. τ. σκ. αὐτ. ἐκεῖ .. P om | A Pos τεσσαρ. ἡμέρ. καὶ τεσσαρ. νύκτας .. Geo ἡμέρ. καὶ νύκτ. τεσσαρ. .. P ἡμέρες (sic) τεσσ. | ἐν ἑαυτῷ: Geo om .. B add Ἰωακείμ | A καταβήσομαι .. Geo in margine ἀναβήσομαι .. F^b add ἐνδεν εἰς τὸν οἶκόν μου, item G ἐν οἴκῳ μου | οὔτε plene bis cum ABDILP Geo .. CF^a οὔτ' bis | βρωτὸν (I - τῶν) et ποτὸν (I - τῶν) cum ABCI Geo .. F^a βρώμα et ποτόν, D βρώματος et πόματος .. LP βρώσιν et πόσιν | ἕως οὐ cum AEIP .. BC ἕως .. DF^a ἕως ἄν | ἐπισκέψεται cum ABIP .. CF^a - ψηται .. D ἐπιβλέψηται | κύρ. ὁ θε μου cum EF^aP, item omisso μου ABD .. C κύριος, I ὁ κύριος .. Pos om ἕως usque θε. μου | μου ἡ εὐχή cum DEI, item ἡ εὐχή μου A .. BCP μοι ἡ εὐχή .. F^a μοι ἡ εὐχή μου | βρώμ. καὶ πόμα (sic BCP; DEF^aI πῶμα): A βρώσις κ. πόσις .. Pos om κ. πόμα | Eust (post καθέστηκεν) pergīt: καὶ λυπηθεὶς ἐπὶ τούτου εἰς τὴν ἔρην μου ἀφίκετο, καὶ κεί πῆξας σκηνὴν ἐκέτευε τὸν θεὸν παρρασεῖν καὶ αὐτῷ ὡσπερ τῷ Ἀβραάμ γνησίου παιδὸς σποράν. μόνον γὰρ ἐγνώκει ἑαυτὸν [adde ἄτεκνον?] ὑπάρχειν ἐν τῷ Ἰσραὴλ· ἄχρις ἡμερῶν νηστεύων τεσσαράκοντα ἐκέτευε τὸν θεόν.

II, 1. ἐθρήνει: I om, item L qui pergīt ἐκόπτετο καὶ δύο κοπετούς | F^b λέγουσα ἐν ἑαυτῇ .. A λέγουσα τί ποιήσω | τὴν χηρείαν cum CDEF^a etc .. BL τὴν χηρωσύνην (L - ροσύνην) .. A τῇ χειρῖ (i. e. χηρείᾳ). Idem τῇ ἀτεκνίᾳ | κόφομ. (IL Pos om) καὶ (I ἡ) cum BDE .. AC καὶ κόφομαι.

2. Ἡγγισεν (-σε) δὲ cum ABC etc .. F^a Ἡγγικε δὲ .. F^b Ἰδοὺ γὰρ ἤγγικεν | ἡ ἡμέρα: F^a om ἡ | B τοῦ κυρίου omisso ἡ μεγάλη | εἶπεν: BE add αὐτῇ, D πρὸς αὐτήν | Ἰουδῆ (C - δῆ): A Ἰουδ, L Ἰουδ .. DEF^b Ἰουδῆν .. GI Ἰουδῆν .. B om (vide igitur infra) | B om αὐτῆς | B Μέχρι πότε | AI ταπεινῆς .. L add κυρία μου | ἰδοὺ (ita AE; BF^a om; C add γὰρ) ἤγγικεν (ita BEF^a etc, AC - σεν; B add γὰρ) ἡ (F^a om) ἡμέρα κυρ. ἡ μεγάλη (BF^a om ἡ μεγ.) .. variant alii (I Pos οὐκ ἔξεστὶ σ. πενθ. διότι etc pro ἰδοὺ ἤγγ. etc) | I om ἀλλά | τοῦτο τὸ κεφαλοδ. cum BC Pos etc .. DF^aI τὸ κεφ. τοῦτο .. A om τοῦτο | ὃ (B ὅπερ) ἔδωκέν (D δέδωκε) μοι ἡ κυρ. τ. ἔργου (D add μου): I Pos om; contra agnoscit etiam Geo. Praeterea A add καὶ δῆσαι αὐτῷ (simi-

μοι ἡ κυρία τοῦ ἔργου, καὶ οὐκ ἔξεστί μοι ἀναδήσασθαι αὐτό, καθότι παιδίσκη εἰμί, καὶ χαρακτηῖρα ἔχει βασιλικόν. ³ Καὶ εἶπεν Ἄννα Ἀπόστηθι ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ταῦτα οὐκ ἐποίησα, καὶ κύριος ἐταπεινώσέ με σφόδρα· μὴ πῶς πανούργος ἔδωκέν σοι τοῦτο, καὶ ἦλθες κοινωνῆσαι με τῇ ἀμαρτίᾳ σου. καὶ εἶπεν Ἰουδαῖθ Τί ἀράσομαι σοι, καθότι κύριος ἀπέκλεισε τὴν μήτραν σου τοῦ μὴ δοῦναί σοι καρπὸν ἐν τῷ Ἰσραὴλ; ⁴ Καὶ ἐλυπήθη Ἄννα σφόδρα, καὶ περιελατο τὰ ἱμάτια αὐτῆς τὰ πενθικά, καὶ ἀπε-

liter I Pos καὶ ἀνάδῃσαι αὐτῷ τὴν κεφαλὴν σου) | καὶ οὐκ ἔξ. μοι cum C etc. . F^a ὅτι οὐκ ἔξ. μ. . . B οὐκ ἔξ. γάρ μοι, A ἔμοι γάρ οὐκ ἔξ. | ἀναδήσασθ. αὐτό cum BCF^b . . F^aL δῆσασθαι (L περιδ.) αὐτό . . A δῆσαι αὐτῷ . . Pos om καὶ οὐκ ἔξ. μ. ἀναδ. αὐτό | καθότι cum CDIF^a . . B διότι . . A ὅτι | παιδίσκη εἰμί cum (A)B . . GD παιδ. σου εἰμι (D add ἐγώ) . . F^a παιδ. εἰμί σή . . I ἐγώ παιδ. σου | καὶ χαρ. ἔχει (B add τοῦτο) βασ. (L add αὐτό) cum (A)BL . . CI καὶ. (I add οὐ) χαρ. ἔχει βασιλικόν. Eandem lectionem Geo agnoscere videtur (cf. p. 1025: οὐχ ἡ τοῦ βασιλικωτάτου γένους ὑπόληψις πρὸς τὴν τοιαύτην ἐμειψώρισεν ἔνοιαν). A totum locum sic habet: ὅτι χαρακτηῖρα ἔχει βασιλικόν, καὶ παιδίσκη εἰμί. Pos *Sicut enim sum ancilla tua, formam regiam habes.*

3. Ἄννα: L add πρὸς τὴν παιδίσκην αὐτῆς | Ἀπόστηθι cum ABC etc . . F^a ἀπόστα | ἀπ' ἐμοῦ: D add σκάνδαλον | ταῦτα cum ACF^a etc . . BEL Pos τοῦτο | κύριος cum A, item (ὁ κύρ.) F^aI . . BCF^a κύρ. ὁ θεός. . Pos deus | A οὐ σφόδρα | A μὴ ποτε . . D μὴ | πανούργος (A πανούργως, EF^a add τίς) ἔδωκ. (E δέδωκε) σοι τοῦτο (A αὐτῷ i. e. αὐτό) cum ACEF^a . . B τοῦτο πανούργως ἔδ. σοί τις . . B τοῦτο πανούργως ἔδωκάς μοι . . I nil nisi πανούργος, statimque pergit ἦλθες . . Pos *vides ne forte inficiat te deus tuo peccato*, omissis sqq. | D ἦλθας . . F^b ἔλειες | κοινωνῆσαι με cum ACDF^aI etc . . B ποιῆσαι καμὲ κοινωνῆσαι | DI τῆς ἀμαρτίας σου | καὶ (Pos om) εἶπεν cum ABDEF^a etc . . C εἶπε δέ. Praeterea CE add αὐτῇ | Ἰουδαῖθ: A Ἰουδαῖ . . B Οὐδένη, D ἡ Ἰουδαίην . . C Ἰουδαίθ . . E ἡ παιδίσκη αὐτῆς. Praeterea BC add ἡ παιδίσκη αὐτῆς, F^a ἡ παιδ. αὐτῇ, D ἡ παιδ. τῇ Ἄννα, sed A nihil addit. Pos *praem ancilla* | σοι cum ABCF^aI . . ELM σε | καθότι κύρ. ἀπέκλ. cum A . . BI Pos καθότι οὐκ ἤκουσας τῆς φωνῆς μου; ἀπέκλ. γάρ (B καὶ ἰδοὺ συνέκλ.) κύρ. ὁ θεός . . Pos *merito sane clausit deus* . . C καθότι οὐκ ἤκουσας τῆς φων. μου; μὴ μείζον τούτου ἀράσομαι σοι, ὅτι ἀπέκλ. κύρ. ὁ θεός . . EF^aF^bLMN μὴ (F^aN μῆτι) μείζον (EN post τούτου, τοῦτο) τούτου (F^a om, N τοῦτο), ἀράσομαί σοι (ELM σε), καθότι οὐκ ἤκουσας τῆς φων. μου; ἀπέκλ. γάρ ὁ θεός . . D μὴ τοῦτο ἀράσομαι σοι; ἐστέρησε γὰρ ἀπὸ σοῦ κύρ. ὁ θεός | D om σοι | A ἐν Ἰσραὴλ

4. Post σφόδρα solus A haec addit: καὶ ἐκάπετο (sic, ni fallor) κοπετέν μέγαν, ὅτι ὀνειδισθῆ ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν Ἰσραὴλ. καὶ ἐν αὐτῇ (sic, non αὐτ.) γενομένη εἶπεν Τί ποιήσω; κλαίουσα (cod. κλέ-) προσεύξομαι πρὸς κύριον τὸν θεόν μου, ὅπως ἐπισκέψῃται με | περιελατο cum ADEF^aF^bLMN . . BC περιελατο | πενθικά: B νυμφικά; idem postea πενθικά pro νυμφικά | F^a ab altero τὰ ἱμάτια αὐτῆς ad alteram transiit | καὶ ἀπέσμηξάτο (cum AEF^bILMN; BC ὁσμηξάτο) τ. κέφ. αὐτῆς . . D om . . A add καὶ περιελατο πᾶσαν θλίψιν ἀπ'

σμήξατο τὴν κεφαλὴν αὐτῆς καὶ ἐνεδύσατο τὰ ἱμάτια αὐτῆς τοὺς κυρφικά, καὶ περὶ ὄραν ἐνάτην κατέβη εἰς τὸν παραδεισον τοῦ περιπατήσαι. καὶ εἶδε δαφνηδαίαν, καὶ ἐκάθισεν ὑποκάτω αὐτῆς, καὶ ἐλιτάνευσεν τὸν δεσπότην λέγουσα Ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, εὐλόγησόν με καὶ ἐπάκουσον τῆς δεήσεώς μου, καθὼς εὐλόγησας τὴν μήτραν Σάρρας καὶ ἔδωκας αὐτῇ υἱὸν τὸν Ἰσαάκ.

III.

¹ Καὶ ἀτενίσασα εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε καλιὰν στρουθίων ἐν τῇ δαφνηδαίᾳ, καὶ ἐποίησε θρήνον ἐν ἑαυτῇ λέγουσα Οἱ μοι, τίς με ἐγέννησεν; ποία δὲ μήτρα ἐξέφυσέ με; ὅτι κατὰρα ἐγεννήθη ἐγὼ ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ ὠνειδίσθη, καὶ ἐξε-

αὐτῆς | I ἐνέδυσε | D om τὰ ἱμ. αὐτῆς | ἐνάτην cum B etc. . . AF^a etc ἐνάτην | εἶδε (F^b Ἰβεν) . . A Pos ἰδοῦσα (omisso καὶ seq.) . . B εὔρε | δαφνηδαίαν cum AD (-δέα) EF^a (EF^a - νιδέαν) I (δαφνιδ.) . . B δαφνίδα . . CL δάφνην (L add δένδρον) . . M δένδρον δάφνης | κ. ἐκάθ. ὑποκ. αὐτῆς (E ὑπ' αὐτήν, F^b ὑπὸ τὴν δαφνίδα) . . L add καὶ ἠθέλησε τοῦ ἀναπαῆναι . . E (omisso καὶ ἐλιτάν.) sic: καὶ ἰκέτευεν ὑποκάτω αὐτῆς | F^a ἐλιτάνευε | τὸν δεσπότην cum ABDF^a IL (τ. ἐαυτῆς δεσπ.) . . C τῷ δεσπότη | Ὁ θεός: F^a ὦ θεός | ἡμῶν cum ABE Eust . . CF^a Pos μου | εὐλόγ. με (F^b κήμα) καὶ ἐπάκουσον (EF^b add τῆς φωνῆς) τῆς δεήσ. (F^a om τ. δεήσ.) μου (habet haec etiam Eust) . . A ἐλέησόν με καὶ εἰσάκουσόν μου τῆς δεήσεως, καὶ εὐλόγησόν με | καθ. εὐλόγησας (ita etiam Eust) . . C καθ. ἐπήκουσας καὶ ἠλόγησας | F^a τῆς Σάρρας | Totum hoc caput Eust absoluit his: Ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ὁμόζυγος αὐτοῦ περιτρεμένη ἐσοῦντα εὐτελεῖ ἐδέετο τοῦ θεοῦ τυχεῖν γονῆς. ἐπιστάσης δὲ τῆς μεγίστης ἡμέρας τοῦ θεοῦ λαμπρὰν στολὴν ἀμφιέννυται: οὐ γὰρ ἦν θεμιτὸν ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ πένθειμον ἡμφίασθαι στολὴν. περὶ γοῦν τὴν ἐνάτην ὄραν τῆς ἡμέρας ὑπὸ τῷ δένδρον ἐν τῷ παραδείσῳ αὐτῆς καθεστῆισα ἰκέτευε λέγουσα τῷ θεῷ Ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, εὐλόγησόν με καὶ ἐπάκουσον τῆς δεήσεώς μου, καθὼς εὐλόγησας τὴν μήτραν Σάρρας καὶ ἔδωκας αὐτῇ υἱὸν τὸν Ἰσαάκ.

III, 1. ἀτενίσασα . . E ἀναβλέψασα . . F^a ἠτένισεν . . D ἀνέτεινε τὸ ὄμμα. Praeterea CE (non ADF^aL Pos etc) add Ἄννα, item B post οὐρανόν. A add μετὰ δακρύων | οὐρανόν: L add τοῦ δένδρου, F^b καὶ ἔκλαυσεν | εἶδε (EF^b Ἰβεν) . . DF^a καὶ εἶδε | καλιὰν: F^b νοσσιάν | δαφνηδαίᾳ cum AE (-δέα) etc. . . BCF^a δάφνη . . D om ἐν τ. δ. | ἐποίησε: B ἐποίησεν Ἄννα . . A ἐθρήνησε | θρήνον: F^b L add μέγαν . . DL add Ἄννα | C Οἱ μοι, σὺ μοι | τίς με: I τὴν ὁμοιωθῆν ἐγὼ, ἧ τίς με | IL om δέ | ἐξέφυσε: A ἔτεκε . . D ἐξέθρεψε (om με seq) | κατὰρα ἐγεννήθη ἐγὼ: AF^a I ἐγὼ (A add μόνη) κατ. ἐγενν. . . B κατ. καὶ ὠνειδος ἐγεννήθη | ἐνώπι. (E om) τ. υἱ. Ἰσραήλ: D τοῖς υἱοῖς Ἰσρ. ἐνώπιον αὐτῶν | ὠνειδίσθη (A ὠνειδίσθη): F^a I Pos ὠνειδίσα (I ὠνείδ.) | ἐξε-

μυκτήρισάν με ἐκ ναοῦ κυρίου. ² Οἱ μοι, τίνι ὁμοιώθην ἐγώ; οὐχ ὁμοιώθην ἐγὼ τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ γόνιμά εἰσιν ἐνώπιόν σου, κύριε. Οἱ μοι, τίνι ὁμοιώθην ἐγώ; οὐχ ὁμοιώθην ἐγὼ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, ὅτι καὶ τὰ θηρία τῆς γῆς γόνιμά εἰσιν ἐνώπιόν σου, κύριε. ³ Οἱ μοι, τίνι ὁμοιώθην ἐγώ; οὐχ ὁμοιώθην τοῖς ὕδασιν τούτοις, ὅτι καὶ τὰ ὕδατα ταῦτα γόνιμά εἰσιν ἐνώπιόν σου, κύριε. Οἱ μοι, τίνι ὁμοιώθην ἐγώ; οὐχ ὁμοιώθην ἐγὼ τῇ γῆ ταύτῃ, ὅτι καὶ ἡ γῆ προσφέρει τοὺς καρπούς αὐτῆς κατὰ καιρόν, καὶ σὲ εὐλογεῖ, κύριε.

μυκτήρισάν με cum BDE (add καὶ ἐξώρισάν με, item Pos) F^aL .. I ἐξέβαλον, F^b ἐξεβλήθη .. A ἐξεδιώχθη .. C ἐξεμυκτηρίσθη ἐκβλήθεισα | ἐκ (E add τοῦ) ναοῦ: F^a ἐν τῷ ναῷ .. L om (una cum κυρίου) | κυρίου cum AI .. F^a τοῦ θεοῦ μου .. CDF^b Pos κυρ. τοῦ θεοῦ μου (Pos om) .. B οἴκου κυρίου θεοῦ μου.

2. Οἱ μοι usque primum κύριε cum ABCDF^bILMN: EF^a om | τίνι: A τί | ὁμοιώθην: A ubique ὁμοιώθην | οὐχ ὁμοιωθῶ. ἐγώ: B οὐδέ | καὶ τὰ πετ. τ. οὐρανοῦ: AF^b καὶ αὐτά | A γόνιμά (sic A ubique) ἐστιν | κύριε: D add καὶ σὲ εὐλογοῦσιν | Οἱ μοι, τίνι (A τί) ὁμοιωθῶ. ἐγώ (F^a om; A add τοῖς θηρίοις τῆς γῆς); οὐχ ὁμοιωθῶ. ἐγώ (B οὐδέ pro οὐχ ὁμο. ἐγ.) τοῖς θηρίοις (E στρουθίοις) τῆς γῆς (C τοῖς ἀλόγοις ζώοις, A αὐτά pro ἐγὼ usque γῆς), ὅτι καὶ τὰ (F^a ὅτι αὐτά τὰ) θηρία (E στρουθία) τῆς γῆς (AB Pos ὅτι καὶ αὐτά, C ὅτι καὶ τὰ ἄλογα ζῶα) γόν. εἰσιν (F^a ἐστιν) ἐνώπι. σ. κύριε cum A (B; sed ponit post Οἱ μοι -- τῇ γῆ ταύτῃ etc) (C) DEF^a (F^bLMN) Pos. Ex his BF^bLMN addant: Οἱ μοι, τίνι ὁμοιωθῶ ἐγώ; οὐχ ὁμοιωθῶ ἐγώ (B οὐδέ pro οὐχ ὁμο. ἐγ.) τοῖς ἀλόγοις ζώοις, ὅτι καὶ τὰ ἄλογα ζῶα (B ὅτι καὶ αὐτά) γόνιμά εἰσιν (ἐστιν) ἐνώπιόν σου, κύριε.

3. Οἱ μοι, τίνι (A τί) ὁμο. ἐγώ; οὐχ ὁμο. ἐγώ (B om) τ. ὕδ. τ. | καὶ τὰ ὕδατα ταῦτα cum F^bLMN, item omissis ταῦτα C .. BDF^a καὶ (F^a om) αὐτά τὰ ὕδ. .. AI Pos καὶ αὐτά | κύριε: hoc loco addant editiones antiquiores Οἱ μοι, τίνι ὁμοιωθῶ ἐγώ; οὐχ ὁμοιωθῶ ἐγώ τοῖς κύμασι τῆς θαλάσσης, ὅτι καὶ τὰ κύματα γαληνῶντα καὶ σκιρτῶντα, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ἰχθύες εὐλογοῦσι σε, κύριε. Horum priorem partem Οἱ μοι usque θαλάσσης edd. nostri omnes omitunt; posteriorem vero inde ab ὅτι καὶ vel totam vel ex parte vario modo plerique tuentur. A sic: καὶ οἱ ἰχθύες αὐτῶν εὐλογοῦσά σε, κύριε. B: *τὰ γὰρ κύματα αὐτοῖς γαληνῶντα σὲ εὐλογοῦσι, κύριε. F^b: καὶ αὐτά γὰρ τὰ κύματα ἀλεύοντα (ἀλύοντα?) καὶ σκιρτῶντα σὲ εὐλογοῦσι, κύριε. I: καὶ γὰρ τὰ ὕδατα γαληνῶντα καὶ σκιρτῶντα τοῖς κύμασιν ἅμα τοῖς ἰχθύοις (sic) τῆς θαλάσσης σὲ εὐλογοῦσιν. LM: ὅτι καὶ τὰ κύματα αὐτῶν γαληνῶντα καὶ οἱ ἰχθύες αὐτῶν σκιρτῶντες σὲ εὐλογοῦσι, κύριε. DEN: ὅτι καὶ τὰ κύματα (D add τῆς θαλάσσης) γαληνῶντα καὶ σκιρτῶντα (D add εἰσι), καὶ οἱ ἰχθύες (D add αὐτῆς, N [τῆς?] θαλάσσης) εὐλογοῦσί σε, κύριε. Similiter Pos | Οἱ μοι, τίνι (A τί) ὁμοιωθῶ. ἐγώ; οὐχ ὁμο. ἐγώ (B om) τῇ γῆ ταύτῃ (cum ABF^aF^bLMN; C Pos alii om), ὅτι καὶ ἡ γῆ αὕτη (cum F^bLMN; BCF^a Pos om; A ὅτι καὶ αὕτη) προσφέρει (D τρέφει) | F^a om κατὰ καιρόν | εὐλογεῖ: A -γοῦσιν | Qf. ad

IV.

¹ Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη λέγων αὐτῇ Ἄννα Ἄννα, ἐπήκουσε κύριος τῆς δεήσεώς σου, καὶ συλλήψει καὶ γεννήσεις, καὶ λαληθήσεται τὸ σπέρμα σου ἐν ὄλῃ τῇ οἰκουμένῃ. καὶ εἶπεν Ἄννα Ζῆ κύριος ὁ θεός μου, ἐὰν γεννήσω εἴτε ἄρσεν εἴτε θῆλυ, προσάξω αὐτὸ δῶρον κυρίῳ τῷ θεῷ μου, καὶ ἔσται λειτουργοῦν αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. ² Καὶ ἰδοὺ ἦλθον ἄγγελοι δύο λέγοντες αὐτῇ Ἰδοὺ Ἰωακείμ ὁ ἀνὴρ σου ἔρχεται μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτοῦ. ἄγγελος γὰρ κυρίου κατέβη

hoc caput Germani Constantinop. haec (Combes. Nov. auctar. I. p. 1416.): ὁμοίωσόν με τοῖς πετεινοῖς, τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, τοῖς τῆς θαλάσσης ἰχθύσιν, ὅτι καὶ αὐτὰ γόνιμά εἰσιν ἐνώπιόν σου, κύριε. Item Geo (l. I. p. 1032.): διὰ τοῦτο ἐν τῇ μονοθεωμένῃ προσευχῇ πετεινῶν καὶ τετραπόδων, θηρίων τε καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν τῇ γῇ φυομένων, ὑδάτων τε καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐγγονιζόντων ζώων παρεισάγει μνήμην. Eust pergit his: καὶ ταῦτα λέγουσα ἀφορᾷ εἰς τὸ δένδρον, καὶ θεασαμένη στρουθὸν τὰ νοσσία ἑαυτοῦ περιέποντα, πικρῶς στενάχασα καὶ κωκύασα εἶπεν Ἦ δὴ κύριε, ὅτι οὐδὲ τοῖς πετεινοῖς τούτοις ὁμοίωμα ἰονίμοις ὑπάρχουσι καὶ ταῦτα βοώσης αὐτῆς πρὸς τὸν θεόν, ἄγγελος etc.

IV, 1. Καὶ ἰδοὺ: D Καὶ ταῦτα εἶπούσα ἐν ἑαυτῇ διαλογιζομένη, ἰδοὺ | ἐπέστη: A ὠφθη, L ἐφάνη (Eust): . BD ἔστη κατενώπιον αὐτῆς | λέγων αὐτῇ: AI αὐτῇ λέγων .. D λέγων πρὸς αὐτήν | A Ἄννα Ἄννα, hoc accentu. Item A alibi. | κύριος cum A .. B Pos Geo ὁ θεός .. CF^a κύρ. ὁ θεός | καὶ συλλήψει (-ψει cum AD; BCF^a -ψη) cum AB Geo .. CF^a Pos om καὶ .. F^b συλλ. γάρ .. D συλλ. ἐν γαστρὶ | γεννήσεις cum BEF^a L (add θυγατέρα) Geo .. AD γεννήσεις .. I τέξεις | λαληθήσεται cum ABCF^a Geo .. DL κληθήσεται. Iidem pergunt τὸ σπ. σου (L τὸ ἐκ σοῦ γεγεννημένον) ἐν ὄλῃ τ. οἰκ. (D εὐλογημένον εἰς ὄλῃν τὴν οἰκουμένην). Geo totum locum sic habet (p. 1033.) ἰδοὺ γάρ, φησί, λαλοῦσης ἄγγελος κυρίου ἦλθε λέγων αὐτῇ Ἐπήκουσεν ὁ θεός τῆς δεήσεώς σου, καὶ συλλήψη καὶ γεννήσεις, καὶ λαληθήσεται τὸ σπ. σου ἐν ὄλῃ τ. οἰκ. | καὶ εἶπεν Ἄννα cum ABF^a .. C Pos εἶπε δὲ Ἄννα .. L καὶ ἤκουσεν ἡ Ἄννα ταῦτα, χαρᾶς πλησθεῖσα εἶπε | ἐὰν γεννήσω (ita etiam Geo): BF^a Pos ὅτι ἐὰν γενν. .. L ἐὰν κύριος ὁ θεός μου δώσῃ μοι, καὶ γεννήσω παιδὸν | A Geo ἄρσεν | λειτουργοῦν: AB -ργόν, alii -ργῶν | αὐτῷ cum AC Pos etc Geo (p. 1036.) .. B τῷ θεῷ .. DEF^a om | Eust pergit: καὶ ταῦτα βοώσης αὐτῆς πρὸς τὸν θεόν, ἄγγελος κυρίου ἐπιφανείς αὐτῇ εὐαγγελίζεται αὐτῇ παιδοποιεῖαν. ἡ δὲ ἀκούσασα εὐθύς τὸ γεννηθὲν ἀναθεῖναι τῷ θεῷ ἐπηγγείλατο.

2. Καὶ ἰδοὺ (A εὐθὺς, L om) ἦλθον (D ἦλθσαν. Ponunt h. l. ADL; BCF^a Pos ante λέγοντες; E post αὐτῇ) ἄγγ. δύο (cum ABD Pos; CF^a L δ. ἄγγ.; E om utrumque) λέγοντες (F^a ἀπαγγέλλοντες, E ἀναγγέλλ.) αὐτῇ Ἰδοὺ (D Ἄννα Ἄννα, ἰδοὺ; E ὅτι; L Pos om) Ἰωακείμ | ὁ ἀνὴρ σου: BF^a om | ποιμνίων: F^a L ποιμένων. L sic: ἔρχεται ἀπὸ τοῦ ἔρους τῆς ἐρήμου μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτοῦ καὶ τῶν προβάτων καὶ αἰγῶν καὶ βοῶν αὐτοῦ | ἄγγ. γάρ (F^b δὲ) κυρ.

πρὸς αὐτὸν λέγων Ἰωακεὶμ Ἰωακεὶμ, ἐπήκουσε κύριος ὁ θεὸς τῆς δεήσεως σου· κατάρθῃ ἐντεῦθεν· ἰδοὺ γὰρ ἡ γυνή σου Ἄννα ἐν γαστρὶ λήψεται. ³ Καὶ κατέβη Ἰωακεὶμ, καὶ ἐκάλεσεν τοὺς ποιμένας αὐτοῦ λέγων Φέρετέ μοι ὧδε δέκα ἀμνάδας ἀσπίλους καὶ ἀμώμους, καὶ ἔσονται κυρίῳ τῷ θεῷ μου· καὶ φέρετέ μοι δεκαδύο μόσχους ἀπαλούς, καὶ ἔσονται τοῖς ἱερεῦσι καὶ τῇ γερουσίᾳ· καὶ ἑκατὸν χιμάρους παντὶ τῷ λαῷ. ⁴ Καὶ ἰδοὺ Ἰωακεὶμ ἦκε μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτοῦ, καὶ ἔστη Ἄννα πρὸς τὴν πύλην καὶ εἶδε τὸν Ἰωακεὶμ ἐρχόμενον, καὶ δραμοῦσα ἐκρεμάσθη εἰς τὸν

κατέβη: A κατέβη γὰρ ἄγγ. κυρ. . . L καὶ ἦλθεν ὁ ἄγγ. | πρὸς αὐτόν: BF^bL πρὸς (L add τὸν) Ἰωακεὶμ . . A om | λέγων: BF^b add αὐτῷ, A αὐτῷ τῷ Ἰωακεὶμ . . F^a καὶ εἶπεν αὐτῷ . . L καὶ λέγει πρὸς αὐτόν | Ἰωακ. Ἰωακ. cum ACEF^bIL Pos . . D Ἰωακ. semel . . BF^a plane om | ἐπήκουσε (cum ADEF^a; C εἰσήκ., item L post θεός) κ. ὁ θε. τῆς (I add φωνῆς τῆς) δεήσ. σου: B om | κατάρθῃ (DL καὶ κατ., F^a σπεύσον, κατ.) ἐντεῦθεν (A ἐνταῦθα; D τὸ τάχος ἐντ.; L ἐντ. ἐν τῷ σκῶ σου) | ἰδοὺ γὰρ cum ABDEF^aL . . C Pos om γὰρ | ἡ γ. σ. Ἄννα cum ABD . . CF^a Pos Ἄνν. ἡ γ. σ. | λήψεται: B ἐλῆψε | Eust haec breviter sic absolvit: Τοιαῦτα δὲ καὶ τῷ Ἰωακεὶμ ὁ ἄγγελος ἐν τῷ ὄρει διεσήμανε.

3. Καὶ κατέβη (I κατῆι) Ἰωακεὶμ: D add ἐκ τοῦ ὄρους δεδαικατωμένος . . A Καταβάς δὲ Ἰωακεὶμ (omisso καὶ seq.) | δέκα cum AF^aF^bIL Pos Eust . . BC δώδεκα, E δεκαδύω | ἀσπίλ. κ. ἀμώμους: F^a om . . A om ἀσπ. καὶ | καὶ ἔσονται. cum AEI Pos; item additis αἱ δέκα (BD δώδεκα) ἀμνάδ. F^bLB^D . . C εἰς ὕσταν . . F^a om | B om μου | κ. φέρ. μοι: BF^bL add ὧδε | δεκαδύο μόσχ. cum F^aF^bI Eust (μ. δέκαδ.), item BC aliiue δωδέκα μόσχ., item Pos . . A δέκα μόσχ. | ἀπαλούς cum BF^aI Pos . . A καλοὺς καὶ ἀπαλοὺς, F^b ἀπαλ. κ. καλ. . . C aliiue ut videtur ἀσπίλους | καὶ ἔσονται cum AC Pos etc. . . BDEF^aL add οἱ (F^a om) δώδεκα (F^a ἰβ') μόσχοι | καὶ ἑκατ. χιμάρους (A χημάρους) cum ADEF^a . . BCL Pos καὶ φέρετέ μοι (L add ὧδε) ἐκ χιμ. | παντὶ τ. λαῷ (L add Ἰσραήλ) cum ADE . . BCF^aL Pos praem καὶ ἔσονται οἱ (F^a om) ἑκατ. χιμάρου | Eust sic pergīt: καὶ καταβάς Ἰωακεὶμ ἀπὸ τοῦ ὄρους δέκα ἀμνάδων ὕσταν τῷ κυρίῳ προσήνεγκε, καὶ τοῖς ἱερεῦσι μόσχους δεκαδύο, καὶ τῇ γερουσίᾳ κατ'παντὶ τῷ λαῷ ἑκατὸν χιμάρους.

4. ἰδοὺ: F^aF^b om | ἦκε cum C (aliiue ut videtur, item ἦκει D) . . B ἔρχεται . . AF^bL ἦλθεν (-θε) . . F^a κατέβη | ποιμνίων: F^a ποιμένων | ἔστη: F^b ἐστήκει . . A ἐξῆλθεν | πρὸς τὴν πύλην cum ADEIL . . F^a παρὰ τὴν πύλην . . BC πρὸς τῇ πύλῃ. Praeterea L add αὐτῆς, C τοῦ οἴκου αὐτῆς . . F^b add προσδεκομένη (ita Birch male pro -δεχομένη scripsisse videtur) Ἰωακεὶμ τὸν ἄνδρα αὐτῆς | εἶδε: F^aF^b Ἶε (-εν) . . A ἰδοῦσα | τὸν (B om) Ἰωακεὶμ: AF^b αὐτόν | ἐρχόμενον cum AB etc . . CF^a add μετὰ τῶν ποιμνίων (F^aF^b ποιμένων) αὐτοῦ (F^a om) . . I om καὶ εἶδε usque ἐρχόμενον | καὶ (A om) δραμοῦσα (A προσδραμ.) cum (A)BDF^aI Pos . . CEL καὶ ἔδραμεν Ἄννα (E om; L add ἔμ-προσθεν αὐτοῦ) καὶ | A ἐκρεμάσθη | εἰς τὸν τράχ. cum BIL . . F^a ἐν τῷ τραχήλῳ . . AC ἐπὶ τὸν τράχηλον . . D ἐπὶ τοῦ τραχήλου . . EF^b περι (E πρὸς)

τράχηλον αὐτοῦ λέγουσα Νῦν οἶδα ὅτι κύριος ὁ θεὸς εὐλόγησέ με σφόδρα· ἰδοὺ γὰρ ἡ χήρα οὐκέτι χήρα, καὶ ἡ ἄτεκνος ἐν γαστρὶ λήψομαι. καὶ ἀνεπαύσατο Ἰωακείμ τὴν πρώτην ἡμέραν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

V.

¹ Ἴη δὲ ἐπαύριον προσέφερε τὰ δῶρα αὐτοῦ λέγων ἐν ἑαυτῷ Ἐὰν κύριος ὁ θεὸς βλάσθη μοι, τὸ πέταλον τοῦ ἱερέως φανερόν μοι ποιήσει. καὶ προσέφερεν τὰ δῶρα αὐτοῦ Ἰωακείμ καὶ προσεῖχεν τῷ πετάλῳ τοῦ ἱερέως, ὡς ἐπέβη ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κυρίου, καὶ οὐκ εἶδεν ἁμαρτίαν ἐν ἑαυτῷ. καὶ εἶπεν Ἰωακείμ Νῦν οἶδα ὅτι κύριος βλάσθη μοι καὶ ἀφήκεν πάντα τὰ ἁμαρτήματά μου. καὶ κατέβη ἐκ ναοῦ κυρίου δεδικαιωμένος, καὶ ἀπῆλθεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. ² Ἐπληρώθησαν δὲ οἱ μῆνες αὐτῆς·

τὸν τράχ. | λέγουσα (A λέγων) .. B καὶ εἶπε .. D καταφιλοῦσα αὐτὸν καὶ λέγουσα | οἶδα (B add ἀληθῶς) .. A ἔγων | κύριος ὁ θεός .. F^a om ὁ θεός .. E ἐπήκουσέ μου ὁ θεός καὶ | εὐλόγησέ (E ἡύλ.) με (A μοι) σφόδρ. (AB om): F^b praem βλάσθη μοι καὶ .. L add καὶ ὅτι ἄτεκνος ἐτύγγα, νῦν οἶδα ὅτι τέκνον τέξομαι | ἰδοῦ: (B καὶ) γὰρ ἡ χήρα οὐκέτι (B οὐκ ἦν) χήρα (A add εἰμ!) | ἡ (F^a om; L ἰδοῦ ἡ) ἄτεκνος (L add ἡμην) ἐν γαστρὶ: E ἡ ἄτεκν. οὐκέτι ἄτεκνος· ἐν γαστρὶ γάρ | λήψομαι: A λήψεται .. BF^b εἰληφα .. L συλλήψομαι καὶ εἰληφα | τὴν πρώτ. ἡμέραν: BF^a Pos τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ .. A τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, F^b τὴν ἡμέραν ἐκείνην | ABF^a ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ

V, 1. τὰ δῶρα αὐτοῦ: B add Ἰωακείμ, E διπλά, L Ἰωακείμ τοῖς ἱερεῦσι καὶ παντὶ τῷ λαῷ | D om λέγων usque ποιήσει | ἐν ἑαυτῷ cum ABCF^b Pos etc: EF^a om | Ἐάν: F^a El .. A add μή | κύρ. ὁ θεός (A add μου): F^a I om ὁ θεός | φαν. μοι (F^a om) ποιήσει (B Pos ποι. μοι) cum ABC(F^a)F^b etc.. E φανερώσει μοι .. L φανερόν μοι γενήσεται | καὶ προσέφερεν (E προσφέρων omisso καὶ) τ. δ. αὐτ. Ἰωακ. (B om; L add ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου) cum BCF^bL .. AF^a om | προσεῖχεν cum ABDEF^bI Pos .. C προσέσχε .. F^a προσῆλθε. Praeterea A add Ἰωακείμ | τῷ πετάλῳ: ADI τὸ πέταλον | ὡς (D ὅς, A ἕως, I ἕως οὐ) ἐπέβη (F^a ἀνέβη): E καὶ ἐπέβη .. B καὶ ἐφανερῶσθαι αὐτῷ, καὶ ἐπέβη | D ἐπὶ τῷ θυσιαστηρίῳ | κυρίου .. F^a τοῦ κυρίου .. L κυρ. τοῦ θεοῦ | καὶ οὐκ εἶδεν (alii ἴδεν; alii οἶδεν) ἁμαρτ. ἐν ἑαυτῷ cum AEF^bIL Pos .. BC(F^a) καὶ (F^a add εἶδε, καὶ ἰδοῦ) ἁμαρτία οὐχ εὐρέθη ἐν αὐτῷ, D καὶ οὐχ εὐρέθη ἐν αὐτῷ ἁμ. | B om Ἰωακείμ | κύριος (F^a ὁ κύρ.) cum AF^aI Pos .. BC κύρ. ὁ θεός | βλάσθη: L ἐσπλαγγίσθη | ἀφήκεν cum ADEF^bIL Pos (L Pos add μοι): BCF^a ἀφείλε | πάντα (I om) τὰ ἁμαρτ. (F^b παραπτώμ.) μου .. BC μου πάντ. τὰ ἁμ. | κατέβη: A add Ἰωακείμ | ἐκ (ADF^a add τοῦ) ναοῦ (D Pos οἴκου) | καὶ ἀπῆλθεν (AF^a Pos ἦλθεν, D ἦν, I οἶκει) .. EL om | ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ cum BDI .. ACF^a L εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ .. E om. Praeterea D add χαίρων, BC χαίρων καὶ δοξάζων τὸν θεόν τοῦ Ἰσραὴλ (C om τ. Ἰσρ.).

2. Ἐπληρώθ. δὲ cum ABC etc .. DEF^aF^b καὶ ἐπληρώθ. (D ἐπλήρωθ-

ἐν δὲ τῷ ἐνάτῳ μηνὶ ἐγέννησεν Ἄννα. καὶ εἶπεν τῇ μαίᾳ Τὶ ἐγέννησα; ἢ δὲ εἶπεν Θῆλυ. καὶ εἶπεν Ἄννα Ἐμεγαλύνθη ἡ ψυχὴ μου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ· καὶ ἀνέκλινεν αὐτήν. πληρωθεῖσων δὲ τῶν ἡμερῶν ἀπεσμήξατο Ἄννα, καὶ ἔδωκεν μασθὸν τῇ παιδί, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτῆς Μαριάμ.

VI.

Ἡμέρα δὲ καὶ ἡμέρα ἐκραταιοῦτο ἡ παῖς· γενομένης δὲ αὐτῆς ἑξαμηνιαίου ἔστησεν αὐτήν ἢ μήτηρ αὐτῆς χαμαί, τοῦ διαπειράσαι εἰ ἴσταιται. καὶ ἑπτὰ βήματα περιπατήσασα ἦλθεν εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς. καὶ ἀνῆρπασέν αὐτήν λέγουσα Ζῆ κύριος ὁ θεός μου, οὐ μὴ περιπατήσης ἐν τῇ γῆ ταύτῃ, ἕως ἂν ἀπάξω

(σαν) .. L καὶ ἐπλ. δέ .. I Pos συνέλαβε δὲ Ἄννα, καὶ ἐπληρ. | οἱ μῆνες αὐτῆς cum GDF^b .. A οἱ ἕξ μῆνες τῇ Ἄννῃ, E Pos μῆνες αὐτῇ ἕξ, L αἱ ἡμέραι Ἄννας ὡσεὶ μῆνες ἕξ .. B τῇ Ἄννῃ μῆνες ἑπτὰ .. F^a τῇ Ἄννῃ μῆνες ἐννέα, I αὐτῇ μῆνες ἐννέα | ἐν δὲ τῷ ἐνάτῳ (ἐνάτῳ B aliique; ἐνάτῳ A aliique) μηνὶ cum BCI (ἐ. δ. τ. μηνὶ τῷ ἐν.) .. AF^b τῷ δὲ ἐνάτῳ (F^b add μηνί) .. EL τῷ δὲ (E ἐν δὲ τῷ) ἑβδόμῳ μηνί .. DF^a nil nisi καὶ | ἐγέννησεν: D ἔτεκεν. | AL (aliique?) οὐ Ἄννα | καὶ εἶπεν (-πε) .. A εἶπεν δέ, . DL add (τῇ) Ἄννα | ἢ δὲ (L add μαίᾳ) εἶπεν: DF^a καὶ εἶπεν αὐτῇ (D om) .. F^b καὶ ἀποκριθεῖσα ἢ μαίᾳ εἶπεν | Θῆλυ: F^bL θηλειάν .. D add ἐγέννησας | Ἐμεγαλύνθη (L Nῦν ἀληθῶς ἔμεγ.) ἢ ψυχῆ (L τὸ πνεῦμά) μου cum ABIL Pos .. CDF^b Ἐμεγάλυνεν (F^b μεγαλύνει) ἢ ψυχῆ μου (D add τὸν κύριον) .. F^a Ἐμεγάλυνεν ὁ κύριος τὴν ψυχὴν μου | ἐν (AF^a om) τῇ ἡμ. ταύτῃ -cum (AF^a) BDL .. I Pos ἐπὶ τῇ ὄρᾳ ταύτῃ .. CF^b τὴν ἡμέραν ταύτην | αὐτήν (L add ἡ μαίᾳ) cum CF^aL Pos etc .. A τὴν παιδα .. BD (add ἐν τῇ κλίνῃ) E αὐτήν | A πληρωθέντων | ἀπεσμήξατο Ἄννα (B om) .. I add ἀπὸ τοῦ ὕματος αὐτῆς, L τῆς ἀφόδρου αὐτῆς, N τῆς λοχείας αὐτῆς .. D om ἀπεσω. Ἄνν. καὶ | καὶ ἔδωκεν (I ἐδίδω) μασθόν (B μαστόν) τῇ παιδί (L τῷ παιδίῳ): haec F^b post ἀνέκλιν. αὐτήν ponit | καὶ (A add τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ) ἐπωνόμασε (cum BDIL Pos; A ἐκάλεσε, F^a ἐκαλέσατο) τὸ ὄν. αὐτ. Μαριάμ cum BDIL Pos (AF^a) .. E x. ἐπωνόμ. αὐτήν Μαρ. .. C ἐκάλεσε δὲ Μαριάμ | Eust capp. IV. et V. paucis absolvit his: καὶ ἐπιτελέσας τὰς θυσιὰς ταύτας ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ ἀφικνεῖται εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ γνοὺς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ποιεῖ ἐξ αὐτῆς θυγατέρα καὶ ὀνομάζει αὐτὴν Μαριάμ.

VI, 1. ἑξαμηνιαίου: F^a ἐνέξαμηνιαίου χρόνου | χαμαί (EF^a post αὐτὴν ponunt); L add ἔπι τοὺς πόδας τῆς παιδός | διαπειράσαι cum BEIL ... CF^a περάσαι .. AD περιπατήσαι (A add καὶ) | ἑπτα (F^a ἐννέα) βήμ. περιπατήσασα (D περιπάτησε καὶ) cum ABDEF^aIL (add ἢ παῖς) Pos .. C περιτ. ἕ. βήμ. | F^a εἰς κόλπον | αὐτῆς cum AB .. CF^a Pos τῆς μητρὸς αὐτῆς | καὶ ἀνῆρπασεν (F^a ἥρπασεν) αὐτήν (F^a add ἢ μήτηρ αὐτῆς, item ut videtur alii) λέγουσα cum AEF^aL aliique ut videtur .. BDI Pos καὶ εἶπεν Ἄννα, C εἶπε δὲ Ἄννα | οὐ (L ὅτι οὐ) μὴ περιπατήσης cum AB Iac .. CF^a οὐ (F^a om) μὴ περιπατήσεις | I ἐπὶ τῆς γῆς | ἕως ἂν cum AEF^aL Iac .. BC ἕως οὐ | E εἰσάξω, L ἄξω |

σε ἐν τῷ ναῷ κυρίου. καὶ ἐποίησεν ἀγίασμα ἐν τῷ κοιτῶνι αὐ-
τῆς, καὶ πᾶν κοινὸν καὶ ἀκάθαρτον οὐκ εἶα διέρχεσθαι δι' αὐτῆς·
καὶ ἐκάλεσε τὰς θυγατέρας τῶν Ἑβραίων τὰς ἀμιάντους, καὶ
διεπλάνων αὐτήν. ² Ἐγένετο δὲ πρῶτος ἐνιαυτὸς τῆ παιδί, καὶ
ἐποίησεν Ἰωακείμ δοχὴν μεγάλην, καὶ ἐκάλεσε τοὺς ἱερεῖς καὶ
τοὺς γραμματεῖς καὶ τὴν γερουσίαν καὶ πάντα τὸν λαὸν τοῦ Ἰσ-
ραήλ. καὶ προσήνεγκεν Ἰωακείμ τὴν παιδα τοῖς ἱερεῦσι, καὶ
εὐλόγησαν αὐτήν λέγοντες Ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, εὐλόγη-
σον τὴν παιδα ταύτην καὶ δὸς αὐτῇ ὄνομα ὀνομαστὸν αἰώνιον
ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς. καὶ εἶπε πᾶς ὁ λαὸς Γένοιτο γένοιτο,
ἀμήν. Καὶ προσήνεγκεν αὐτήν τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ εὐλόγησαν
αὐτήν λέγοντες Ὁ θεὸς τῶν ὑψωμάτων, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὴν παιδα
ταύτην καὶ εὐλόγησον αὐτήν ἐσχάτην εὐλογίαν, ἥτις διαδοχὴν
οὐκ ἔχει. ³ Καὶ ἀνήρπασεν αὐτήν ἡ μήτηρ αὐτῆς ἐν τῷ ἀγία-

ἀγίασμα cum A (post αὐτῆς rouit) BDEF^aIL Iac ., C ἀγιαστήριον | πᾶν (cum
BCEI; ADF^aL Iac om) κοιν. καὶ (cum BEI^aI Iac; ACDL ἡ) ἀκάθαρτ. | οὐκ
εἶα (D εἶασε, L εἶᾶ) διέρχ. (F^a διελεύειν) .. I οὐ συνεχῶρει διελεύειν .. A οὐ
διήρχετο | Iac δὲ αὐτοῦ | I ἐκάλει | ἀμιάντους: D παρῴνους καὶ ἀμιάντ. |
διεπλάνων cum A (ἐπλάνων) BC (διεπλάνων) F^a (διεπλήνων) F^bI (διεπλάνου)
Pos (seducebant) .. D διηκόουν αὐτήν (sic) .. E ἐμετεώρησαν (sic) αὐτήν ..
Fabric coniecit διέπλυνον.

2. A Pos δοχ. μεγάλ. (Pos με. δ.) Ἰωακείμ | τοὺς ἱερεῖς (DI Pos ἀρχιε-
ρεῖς, L ἱερεῖς καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς) x. τοὺς (B om) γραμμ. καὶ (B om; L add
πᾶσαν) τὴν γερουσίαν (B τῆς γερουσίας) x. π. τὸν (D om) λα. τοῦ (cum BDL;
CF^a om) Ἰσρ. (E om τ. Ἰσρ.): A nil nisi πάντας τοὺς ἱερεῖς καὶ τὴν γερουσίαν |
καὶ προσήνεγκεν (E ἤνεγκεν, D προσέφερεν) Ἰω.: A καὶ προσήγαγον Ἰωακείμ
καὶ Ἄννα | τὴν παιδα: I Pos δῶρα | ἱερεῖσι: BF^aI Pos ἀρχιερεῦσι, L ἀρ-
χιερεῦσι καὶ ἱερεῦσι | D ἠυλόγησαν τὴν παιδα | λέγοντες (D καὶ εἶπον) cum
AB(D)EF^aIL Pos .. C praem οἱ ἱερεῖς | L Κύριε ὁ θεὸς τῶν πατέρ. ἡμ.
Ἄβραάμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ | ὀνομαστὸν αἰώνιον cum BCF^aI Pos .. DL Iac om
ὀνομαστὸν .. E ὀνομαστ. ἐνώπιόν σου | ἐν (F^a, om) πᾶς. τ. γενεαῖς: B add τῆς
γῆς, F^b τοῦ αἰῶνος | καὶ εἶπε πᾶς (I om) ὁ λαός (L add Ἰσραήλ) Γένοιτο,
γένειτο (alterum om DF^bIL) ἀμήν (F^bI ante γένοιτο rouunt): B om | καὶ
(F^a add πάλιν) προσήνεγκεν .. C add Ἰωακείμ .. BF^bI Pos προσήνεγκαν | αὐ-
τήν cum BDEF^aF^bI Pos .. C τὴν παιδα | τ. ἀρχιερεῦσι cum CDF^b .. BF^a Pos
alii τ. ἱερεῦσι | L sic: καὶ πάλιν (omissis προσήνεγκ. αὐτ. τ. ἀρχ. καὶ) ἠυλό-
γησαν τὴν παιδα λέγοντες οἱ ἱερεῖς. Porro I καὶ προσήνεγκαν αὐτήν (omissis τ.
ἀρχιερ., καὶ εὐλόγ. αὐτήν) λέγοντες. A denique omittit post τῶν πατέρων ἡμῶν
omnia quae proxime sequuntur, statimque pergit καὶ τῶν ὑψωμάτων | ἐπίβλεψ.
ἐπὶ τ. π. τ. καὶ (I om ἐπὶβλ. usque καὶ) εὐλόγησον (A vitiose -σαν) αὐτήν (A
om) ἐσχάτ. (B Iac Pos om) εὐλογίαν cum ABDEF^aIL Iac Pos .. C εὐλόγησον
τὴν παιδα ταύτ. καὶ πάρασχον (sic) αὐτῇ εὐλογίαν | οὐκ ἔχει: C Iac οὐχ ἔξει

3. Καὶ ἀνήρπασεν (F^b ἀνήγαγεν) αὐτήν ἡ μήτ. αὐτ. cum ABDEF^aF^bGIL

σματοι τοῦ κοιτῶνος αὐτῆς, καὶ ἔδωκεν αὐτῇ μασθόν. καὶ ἐποίη-
 σεν Ἄννα ἄσμα κυρίῳ τῷ θεῷ λέγουσα Ἄσω ὠδὴν κυρίῳ τῷ θεῷ
 μου, ὅτι ἐπεσκεψάτο με καὶ ἀφείλατο ἀπ' ἐμοῦ τὸ ὄνειδος τῶν
 ἐχθρῶν μου· καὶ ἔδωκέν μοι κύριος καρπὸν δικαιοσύνης αὐτοῦ,
 μονοούσιον πολυπλούσιον ἐνώπιον αὐτοῦ. τίς ἀναγγελεῖ τοῖς
 υἱοῖς Ῥουβίμ διτι Ἄννα θηλάζει; ἀκούσατε ἀκούσατε, αἱ δώδεκα
 φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι Ἄννα θηλάζει. Καὶ ἀνέπαυσεν αὐτὴν
 ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ ἀγιάσματος αὐτῆς, καὶ ἐξῆλθεν καὶ διηκόνει
 αὐτοῖς. τελεσθέντος δὲ τοῦ δεῖπνου κατέβησαν εὐφραϊνόμενοι καὶ
 δοξάζοντες τὸν θεὸν Ἰσραὴλ.

Pos .. C καὶ ἀνήγαγον αὐτὴν | ἐν (F^bL καὶ εἰσηνεγκεν αὐτὴν ἐν) τῷ ἀγιάσμ.
 (L κοιτῶνι) τοῦ κοιτῶνος (L τοῦ ἀγιάσματος, F^b om) αὐτ. cum ACDE(F^bL) ..
 BF^aI Pos om | καὶ (C add λαβοῦσα Ἄννα, non item ABEF^aF^bGIL Pos) ἔδω-
 κεν αὐτῇ μασθόν (αὐτῇ μασθ. [B μαστόν] cum ABF^aI Pos; CEF^bGL μασθ.
 τῇ παιδί) .. D om | ἐποίησεν (CD ἦσεν) Ἄννα (AC om) ἄσμα (AE ὠδὴν, L
 ἀγίασμα) | κυρίῳ τῷ θεῷ cum ABCDEIL Pos .. F^a om τῷ θεῷ | A om λέ-
 γουσα | Ἄσω (D ἄσσομαι; Iac add δη.) ὠδὴν (E add ἀγλαν; DF^b ὠδ. ἀγ. post
 μου rouante) κυρ. τ. Σε. μου (L add ἀγλαν καὶ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ) cum
 BCF^aIac Pos etc .. A om | ἀφείλατο (BI Iac -λετο) cum ABEI Iac .. CDF^a
 KL ἀφέιλε (-λεν) | ἀπ' ἐμοῦ cum BDF^aL Pos .. A με (sic) .. Iac μου ..
 CIK om | τὸ (DK om) ὄνειδος cum ACDF^aKL Iac .. BI τὸν ὄνειδισμόν | τῶν
 ἐχθρῶν μου cum BDF^aKL Pos .. C (item alii?) μου ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μου ..
 A μου ἐν ἀνθρώποις .. Iac om | κύριος cum BK .. DF^bIL Pos κύρ. ὁ θεός ..
 A κύρ. ὁ Σε. μου .. CF^aIac om | καρπὸν (F^b αἶνον, L add τῆς) δικαιοσύνης
 αὐτοῦ (cum EF^aKL Iac; om ABCDF^bI Pos) .. D add καὶ καρπὸν | μονοούσιον
 (I Pos om; K Iac add καί, C αὐτῷ καὶ) πολυπλούσιον (cum F^bKL Iac; BCD
 πολυπλάσιον; I Pos πολυπλασίωνα) ἐνώπιον (D κατενώπι.) αὐτοῦ (cum BD [om
 αὐτ.] F^bIKL Pos; C om; Iac αἰώνιον) .. AEF^a om | τίς .. D καὶ τίς .. F^aI
 ὅτι | Ῥουβίμ cum ABK etc .. F^a etc Ῥουβείμ, C Ῥουβηίμ | Ἄννα θηλάζει
 (EL -ζεται) cum ABDEIKL Pos .. CF^a θηλ. Ἄννα | ἀκούσ. ἀκούσ. (alterum
 om K) αἱ δῶδ. (K δεκαδύο, I om) φυλ. τ. Ἰσρ. ὅτι Ἄ. θηλάζει (L -ζεται)
 cum ABDIKL Pos .. CF^a om | ἀνέπαυσεν: BI Pos ἀνέκλειεν | αὐτὴν (L τὴν
 παιδα αὐτῆς) cum ABDEF^aIKL Pos .. C add ἡ μήτηρ αὐτῆς | ἐν τῷ κοιτῶνι
 τοῦ ἀγιάσμ. (BL om τ. ἀγ.) αὐτῆς cum ABEF^bIKL Pos .. CF^a ἐν τῷ ἀγιά-
 σματι τοῦ κοιτῶνος (F^a om τ. κοιτ.) αὐτῆς | καὶ ἐξῆλθεν καί: D καὶ ἐξελεύσασα
 Ἄννα | καὶ διηκόνει: F^b τοῦ διακονῆσαι | F^a κατῆλθον, I κατήρισαν | εὐ-
 φραϊνόμενοι: BIK εὐφρανθέντες. Praeterea BI add καὶ ἐπέβησαν αὐτῇ ἔνομα
 (B αὐτῆν, omisso ὄνομ.) Μαρίας, διότι τὸ ὄνομα αὐτῆς οὐ μαρανθῆσεται εἰς
 τὸν αἰῶνα, item Pos et posuerunt illi nomen Mariam. Similiter F^b post τ. Σε.
 Ἰσραὴλ add καὶ ἐκάλεσαν δὲ τὸ ὄνομα αὐτῆς Μαρίας, λέγοντες ὅτι τὸ ὄνομα
 αὐτῆς οὐ μαρανθῆσεται. | καὶ (Pos om) δοξάζοντες cum ADF^aL .. BEI καὶ
 ἐδόξαζον .. CK καὶ ἐδόξασαν | K τοῦ Ἰσραὴλ.

VII.

¹ Τῇ δὲ παιδί, προσετίθεντο οἱ μῆνες αὐτῆς. ἐγένετο δὲ διετής ἡ παῖς, καὶ εἶπεν Ἰωακείμ Ἀνάξωμεν αὐτὴν ἐν τῷ ναῷ κυρίου, ὅπως ἀποδώμεν τὴν ἐπαγγελίαν ἣν ἐπηγγελάμεθα, μὴ πως ἀποστείλῃ ὁ δεσπότης ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἀπρόσδεκτον γένηται τὸ δῶρον ἡμῶν. καὶ εἶπεν Ἄννα Ἀναμείνωμεν τὸ τρίτον ἔτος, ὅπως μὴ ζητήσῃ ἡ παῖς πατέρα ἢ μητέρα. καὶ εἶπεν Ἰωακείμ Ἀναμείνωμεν. ² Καὶ ἐγένετο τριετής ἡ παῖς, καὶ εἶπεν Ἰωακείμ Καλέσατε τὰς θυγατέρας τῶν Ἑβραίων τὰς ἀμιάντους καὶ λαβέτωσαν ἀνά λαμπάδα, καὶ ἕστωσαν καιόμεναι, ἵνα μὴ στραφῇ ἡ παῖς εἰς τὰ ὀπίσω καὶ αἰχμαλωτισθῇ ἡ καρδία αὐτῆς ἐκ ναοῦ κυρίου. καὶ ἐποίησαν οὕτως ἕως ἀνέβησαν ἐν τῷ ναῷ κυρίου. καὶ ἐδέξατο αὐτὴν ὁ ἱερεὺς, καὶ φιλήσας εὐλόγησεν

VII, 1. παιδί: A* I παιδίσκη | A καὶ ἐγένετο διετής, omisso ἡ παῖς | Ἰωακείμ (A ὁ πατὴρ αὐτῆς) cum AC, item ut videtur D aliiisque .. EF^aL add τῇ Ἄννα, BF^bI Pos Ἄννη τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, K πρὸς Ἄνναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ | Ἀνάξωμεν (A - ξομεν) cum ADEF^bL .. BCF^a ἀνάξωμεν .. K δῶμεν (et pergit ἐν τῷ ναῷ κυρ. τὴν παιδα) | F^a εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου | ὅπως cum ABDEF^bIKL .. F^a ὥστε .. C καὶ | I ἀποδώσωμεν | τὴν ἐπαγγελίαν .. BIL Pos add ἡμῶν | ἣν ἐπηγγελάμεθα .. F^b om .. F^a add κυρῶ τῷ θεῷ | ἀποστείλῃ (D - στελεῖ) cum CDEF^bGIKL .. A ἀποστῇ .. B ἀποστρέψῃ, F^a ἀποστραφῇ | ὁ δεσπότης cum ABDEGIK (ronit post ἐφ' ἡμ.) L .. C κύριος ὁ θεός .. F^a F^b om | ἐφ' ἡμᾶς cum ABDEF^bIKL .. CG πρὸς ἡμᾶς .. F^a ἀφ' ἡμῶν | ἀπρόσδ. γένηται (F^a - νοιτο) cum ABDEF^aF^bGIKL .. C γέν. ἀπρόσδ. Pos libere sic: ne forsā a nobis auferat deus succenseatue in nos. | Ἄννα: F^b add ἡ γυνὴ αὐτοῦ, L πρὸς Ἰωακείμ | ὅπως (D add ἔσομεν) μὴ cum ABCDEF^a .. IKL μὴ πως | ζητήσῃ (-ση BK) cum ABDEKL .. CF^a ἐπιζητήσῃ (C - ση) .. I ἀναζητήσῃ | ἡ παῖς cum ABF^bIK Pos .. CDF^aL om | πατέρα (D ἢ πατ.) ἢ (I Pos καὶ) μητ. | Ἀναμείνωμεν cum BD (add καὶ τὸ τρίτον ἔτος) EF^aIK Pos .. C Ἄμην, γένοιτο; item L Γένοιτο, ἀμην. A ab εἶπεν Ἰωακείμ altero ad alterum transiit.

2. Καὶ ἐγένετο cum BI Pos (D sic: καὶ γενομένης τῆς παιδὸς τριετοῦς) .. EF^aKL Ἐγέν. δέ .. C Ὡς δὲ ἐγένετο. | καὶ (CD om) εἶπεν Ἰωακείμ .. L add πρὸς τὴν Ἄνναν | Καλέσατε cum AB Pos .. D κάλεσόν μοι .. CF^aK καλέσωμεν | λαμπάδα cum ABEF^aIKL (L sic: καὶ ἕστωσαν μετ' αὐτῆς πρὸς πλάνην αὐτῆς, καὶ λαβέτωσαν πᾶσα ἀνά μίαν λαμπάδα) .. C Pos λαμπάδας | στραφῇ cum ABDEF^aIL .. CK ἐπιστραφῇ | L αἰχμαλωτισθήσεται | ἡ καρδία: F^a ἢ ψυχὴ .. L ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία | καὶ ἐποίησαν οὕτως, ἕως (L ως: C add οὐ, nos item BEF^aL) ἀνέβησαν (E ἀνέβη) ἐν τῷ ναῷ (D εἰς ναόν, F^a εἰς τὸν ναόν) κυρίου (I Pos om) .. AK om | καὶ ἐδέξατο αὐτ. (D add Ζαχαρίας) ὁ ἱερεὺς (BI Pos ὁ ἀρχιερεὺς) .. A x. ἐδέξαντο αὐτ. οἱ ἱερεῖς | καὶ φιλήσας (cum GKL; F^a om; BC καταφιλήσας) εὐλόγ. αὐτὴν (C om) cum (BC) (F^a) GKL .. EF^b καὶ

αὐτὴν καὶ εἶπεν Ἐμεγάλυνεν κύριος τὸ ὄνομά σου ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς ἐπὶ σοὶ ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν φανερώσει κύριος τὸ λύτρον αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. ³ Καὶ ἐκάθισεν αὐτὴν ἐπὶ τρίτου βαθμοῦ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἐπέβαλεν κύριος ὁ θεὸς χάριν ἐπ' αὐτὴν, καὶ κατεχόρυσεν τοῖς ποσὶν αὐτῆς, καὶ ἠγάπησεν αὐτὴν πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ.

VIII.

¹ Καὶ κατέβησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς θαυμάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν δεσπότην θεόν, ὅτι οὐκ ἐπεστράφη ἡ παῖς εἰς τὰ ὀπίσω. ἦν δὲ Μαρία ἐν τῷ ναῷ κυρίου ὡς περιστραφὴ νεμομένη, καὶ ἐλάμβανεν τροφήν ἐκ χειρὸς ἀγγέλου. ² Γενομένης δὲ αὐτῆς δωδε-

ἐφίλησεν αὐτὴν καὶ ἠλόγησεν .. A καὶ ἐφίλησεν αὐτὴν .. D καὶ κατεφίλησεν αὐτ. x. ἠλόγ. .. I καὶ ἠπάσατο αὐτὴν | καὶ εἶπεν (A -πον) .. D λέγων | Ἐμεγάλυνεν (BDF^aI Pos praem Μαρία vel Μαριάμ, non item ACK) cum ACK etc .. L Μεγαλύνει, B -λύναι, Pos manifestabit | κύριος cum AI Pos .. BCK κύρ. ὁ θεός | ταῖς (D om) γενεαῖς cum ABDEF^aIKL Pos .. C add τῆς γῆς .. AE add καὶ εἶπεν ὁ λαός Γένοιτο, ἀμήν. | ἐπὶ σοὶ (B σοῦ; F^a add γάρ) .. DF^bI om | ἐπ' ἐσχάτου cum AC etc .. BF^aK aliique plures ἐπ' (I καὶ ἐπ') ἐσχάτων (DF^b add δε) | φανερώσει .. A praem καὶ ἐκ σοῦ | κύριος cum ADEF^aI Pos (I Pos add ἐν σοὶ) .. BCF^bK κύρ. ὁ θεός | τὸ λύτρον (IK λουτρόν) αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς cum ABDEF^aIKL .. C τὸ λύτρον τῶν υἱῶν

3. A ἐκάθισεν | ἐπὶ (AI add τοῦ) τρίτου βαθμοῦ cum ACI .. BEF^aK ἐπὶ (F^aK ἐν τῷ) τρίτῳ βαθμῷ .. L ἐπὶ τὸν τρίτον βαθμῶν | K ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ | ἐπέβαλεν cum DIKL .. ABC ἔβαλε .. F^a δέδωκεν (pergit αὐτῇ χάριν κύρ. ὁ θε. | A ἐπ' αὐτῇ | L κατεχόρυσεν | DK ἐν τοῖς | καὶ (K praem καὶ ἐπέβηκεν αὐτῇ ὄνομα Μαριάμ | ἠγάπησεν (E ἠγάσεν, L ἠλόγησεν) αὐτὴν πᾶς (B add ὁ; articulum abesse discrete dicit Geo l. l. pag. 1121.) οἶκ. Ἰσρ. | Post Μαριάμ (cf. ad V, 2.) Eust pergit ἦν τινα τριετῆ γενομένην τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ ἀφίερωσαν.

VIII, 1. Καὶ κατέβ. cum ADEIF^aL Pos .. BC κατέβ. δέ | EF^a om οἱ | θαυμάζοντες: A δοξάζοντες | καὶ αἰνοῦντες cum ACF^aK Pos .. BD καὶ δοξάζοντες .. I. καὶ ὑμνοῦντες .. EF^b καὶ αἰν. καὶ δοξάζοντες | τὸν δεσπότην (F^b add τόν?) θεόν cum F^bK; L τ. δεσπ. καὶ κύριον .. ACF^a Pos τὸν θεόν .. B κύριον τὸν θεόν .. E τὸν θεόν Ἰσραὴλ | ἐπεστράφη cum BCEK .. D ἐπέστρεψεν .. AI ἀπεστράφη .. F^a ἐστράφη | εἰς τὰ ὀπίσω cum ABC .. DEK ἐπ' αὐτούς, II. Pos (L Pos τὸν ἡ παῖς) ἐπ' αὐτοῖς, F^a πρὸς αὐτούς | ἦν δέ .. A καὶ ἦν .. I (add ἦν post Μαρία) L (add ἦν post κυρίου) ἡ δέ | Μαρία cum A (ἡ Μαρ.) BDF^aIKL Pos .. CL Μαριάμ | ἐν τῷ ναῷ (D οἴκῳ) κυρ. (A om) h. l. cum ABF^aK .. C Pos post νεμομένη | ὡς cum BF^aKL .. AC ὡσεὶ | I om ὡς περιστ. νεμομ. | D ἐλάμβ. δὲ καὶ | ἀγγέλου: B κυρίου

2. δωδεκαετοῦς cum ABCK etc Eust .. F^aI δώδεκα ἐτῶν (I add ἐν ναῷ

καστοῦς, σύμβούλιον ἐγένετο τῶν ἱερέων λεγόντων Ἰδοὺ ἡ Μαρία
 γέγονεν δωδεκαετῆς ἐν τῷ ναῷ κυρίου· τί οὖν αὐτὴν ποιήσωμεν,
 μὴ πως μιάνῃ τὸ ἅγιασμα κυρίου; καὶ εἶπον τῷ ἀρχιερεὶ Σὺ
 ἔστηκας ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κυρίου, εἰσελθε καὶ πρόσευξαι περὶ
 αὐτῆς, καὶ ὃ ἐὰν φανερώσει σοι κύριος, τοῦτο καὶ ποιήσωμεν.
 3 Καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἀρχιερεὺς λαβὼν τὸν δωδεκακῶδωνον εἰς τὰ
 ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ ἠῤῥατο περὶ αὐτῆς. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος
 κυρίου ἐπέστη λέγων αὐτῷ Ζαχαρία Ζαχαρία, ἔξελθε καὶ ἐκκλη-
 σίασον τοὺς χηρεύοντας τοῦ λαοῦ, καὶ ἐνεγκάτωσαν ἀνά βρά-
 βδον, καὶ ᾧ ἐὰν ἐπιδείξῃ κύριος σημεῖον, τούτου ἔσται γυνή.

κυρίου) .. Fb** τεσσαρακαίδεκα ἐτῶν | E συμβ. ἐποίησαν οἱ ἀρχιερεῖς λέγοντες
 .. Eust οἱ ἱερεῖς συμβούλ. ἐποίησαντο | ἡ Μαρία cum ABFa (BFa om η) K ..
 C Pos Μαριάμ | IK ἐγένετο | L ἐτῶν δώδεκα .. Fb** τεσσαρακαίδεκαετῆς ..
 Pos *annorum decem* | ἐν τῷ ναῷ κυρίου (K add τοῦ θεοῦ ἡμῶν): EFa om | τί
 οὖν (EI om) αὐτὴν (Fa αὐτῆ) ποιήσωμεν (B -σομεν; C Pos ante αὐτὴν pon) |
 μιάνῃ (sic codd. mei, non μιανῆ ut Thi edidit) cum ABDEIKL .. Fa μιανῆ,
 Pos *macularetur* .. C praem ἐπέλθῃ αὐτῇ τὰ γυναικῶν καὶ | ἅγιασμα .. Fb ἅγια-
 στήριον | κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν (K om) cum ABDEFbKL Pos .. Fa τοῦ κυρ.
 θε. ἡμ. .. C κυρίου | B εἶπαν .. L εἶπασιν | τῷ ἀρχιερεὶ (L ἱερεὶ) cum
 ADEL; item praemisso οἱ ἱερεῖς I Pos .. BCK οἱ ἀρχιερεῖς τῷ Ζαχαρίᾳ, item
 Fb τῷ Ζαχ. οἱ ἀρχιερ., item Fa οἱ ἱερεῖς πρὸς Ζαχαρίαν | Σὺ (A praem EI)
 ἔστηκας (A ἔστησας, E ἔστης) cum ABCEK .. FaIL Pos σὺ στήθι | ἐπὶ τὸ
 (DE τοῦ) θυσιαστήριον (DE -ριου) κυρίου (D add τοῦ θεοῦ) .. L ἐν τῷ θυσια-
 στήριῳ κυρίου .. K ἐνώπιον κυρίου ἐπὶ τὸ θυσ. | εἰσελθε (FaI praem καὶ) cum
 BC .. ADEFaIK add εἰς (K οὖν εἰς) τὸ (D ἐν τῷ) ἅγιασμα (D -άσματι) κυ-
 ρίου (EFaK om) .. FbL Pos plane om | L εὐξαι | καὶ ὃ (I om) ἐὰν (C ἄν,
 D om) φανερώσει (-σει cum ABDK; CFa -ση) σοι (AEI om) | κύριος cum B
 (ὁ κύρ.) EFaIK .. AC κύρ. ὁ θεός .. Pos *deus* | τοῦτο καὶ cum AC; BDEFa
 FbIK Pos om καὶ | ποιήσωμεν cum ABDEFbIKL .. C -σομεν (Pos *faciemus*)
 .. Fa πόψησον

3. Καὶ εἰσῆλθὼν (D εἰσελθὼν -- καὶ εἰσῆει εἰς τὰ) ὁ ἀρχιερ. (cum ADFbI
 Pos; BCFaK ὁ ἱερεύς. L add εἰς τὸ θυσιαστήριον) λαβὼν (L φορῶν) τὸν δω-
 δεκακῶδωνα (cum BDEFaIK; A δωδεκακόδωνον (sic), CL τὸ δωδεκακῶδωνον.
 L add ἱεροπρεπέε ἱμάτιον) | DL προσηῤῥατο | περὶ αὐτῆς cum ADEFaIKL
 Pos .. BC om | ἐπέστη cum BCDFaI Pos .. FbK ἔστη .. AEL ἦλθεν | λέ-
 γων αὐτῷ ABEFaFbKL Pos; C αὐτῷ λέγων .. D λέγ. τῷ ἀρχιερεὶ .. I τῷ
 Ζαχαρίᾳ καὶ εἶπεν αὐτῷ | Ζαχ. Ζαχ. cum CFaK Pos .. ABDIL om alterum |
 ἐκκλησίασον: L κάλεσον | EFa Eust πάντας τ. χηρεύοντ. | τοῦ λαοῦ (ita etiam
 Eust) .. L ἐκ τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ .. A τῶν ἱερέων τοῦ λαοῦ | A ἐνεγκέτωσαν |
 ἀνά βράβδον (D τὰς βράβδους αὐτῶν): L πᾶς (cod. πᾶσα?) εἰς, καὶ λάβε αὐτάς
 καὶ θῦσον αὐτάς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον | καὶ ᾧ (L οὐ; codd. plerique ὃ) ἐὰν
 (Fa Eust ἄν) ἐπιδείξῃ (D -ξε) cum ADEFaKL Pos Eust .. BCI καὶ εἰς (B ἐφ')
 ὃν ἐὰν (B ἄν, I om) ἐπιδείξῃ (C δείξῃ) | κύρ. cum ADI .. BCFaK κύρ. ὁ θεός
 (K add ἡμῶν) .. Pos Eust ὁ θεός | L σημεῖον ἐπὶ τὴν βράβδον αὐτοῦ | τούτου
 cum ACFaK Pos .. BE τούτῳ .. D τοῦτο | ἔσται .. AD ἐστίν | γυνή .. I Pos

ἐξῆλθον δὲ οἱ κήρυκες καθ' ἑλης τῆς περιχώρου τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἤχησεν ἡ σάλπιγξ κυρίου, καὶ ἔδραμον πάντες.

IX.

Ἰωσήφ δὲ βίψας τὸ σκέπαρον ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῶν· καὶ συναχθέντες ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἀρχιερέα, λαβόντες τὰς βάρβδους. λαβῶν δὲ ἀπάντων τὰς βάρβδους εἰσήλθεν εἰς τὸ ἱερόν καὶ ἠῤῥατο. τελέσας δὲ τὴν εὐχὴν ἔλαβε τὰς βάρβδους καὶ ἐξῆλθε καὶ ἐπέδωκεν αὐτοῖς· καὶ σημεῖον οὐκ ἦν ἐν αὐταῖς. τὴν δὲ

γυνὴ εἰς τήρησιν .. D εἰς τήρησιν τῆς καρδένου | ἐξῆλθον δὲ οἱ κήρ. cum BF^b IKL Pos; item AE ἐξῆλθεν (-θε) δὲ ὁ κήρυξ .. CF^a καὶ ἐξῆλθον οἱ κήρ. | κατ' ὅλης (AB κατ' ὅλου) τῆς (B τοῦ) περιχ. (F^a IL om τ. περιχ.) τῆς Ἰουδ. (K ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ) | I ἤχησεν ὡς σάλπ. | κυρίου .. A omⁱ .. I add ἡ μεγάλη | καὶ ἔδραμ. πάντ. cum BC Pos .. ADEF^a KL καὶ εὐδύς (ita AK; DL ἰδοῦ εὐδύς; EF^a ἰδοῦ συν-) ἔδραμον (K add οἱ; L add οἱ χηρεύοντες) πάντες (F^a add εἰς ἀπάντησιν) | Eust pergit: Γενομένης δὲ αὐτῆς δωδεκαετούς, οἱ ἱερεῖς συμβούλιον ἐποίησαντο τίνι (editum est τῶν τινι) αὐτὴν πρὸς γάμον συνάψωσιν, καὶ ἐπιτρέπουσι τὸν ἀρχιερέα Ζαχαρίαν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσελθόντα αἰτήσασθαι τὸν θεὸν ἀποκαλύψαι αὐτῷ τὸ τίνι προσήκει ζευχθῆναι αὐτὴν. καὶ τοῦ Ζαχαρίου εὐχομένου ἄγγελος ἐπιφανεὶς σημαίνει πάντας συναγαγεῖν τοῦ λαοῦ τοὺς χηρεύοντας καὶ κατέχειν ἕκαστον βάρβδον, καὶ ὡς ἂν ὁ θεὸς ἐπιδείξῃ σημεῖον, τούτῳ συνάψαι τὴν καρδένον.

IX, 1. Ἰωσήφ δέ (L καὶ Ἰωσ.) .. F^b add ἀκούσας τῆς σάλπιγγος | βίψας: K praem καὶ αὐτός | B τὸ σκέπ. αὐτοῦ | ἐξῆλθεν εἰς συνάντ. αὐτῶν cum AEF^a IKL Pos; item D omissis εἰς συν. αὐτ. .. BC ἔδραμε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν συνάντ. αὐτῶν (C εἰς τὴν συναγωγὴν) | συναχθέντες .. A συνελθόντες .. BF^b K add πάντες (K οἱ πάντ.) | I ἦλθον | πρ. τ. ἀρχιερέα cum ABDF^a IK Pos .. CL πρ. (L εἰς) τ. ἱερά | λαβόντες (L καὶ ἔδωκαν αὐτῶν) τὰς βάρβ. (F^b ἀνὰ βάρβδον) cum ABEF^a F^b KL Pos .. C (et alii?) om | λαβῶν δέ cum ADEGI .. C ἔλαβε δὲ -- καὶ .. BF^a KL δεξάμενος δέ (B οὖν; L καὶ δεξάμ.) | ἀπάντων (C πάντ.) τ. βάρβ. cum BC; item τὰς (F^a om) βάρβ. πάντ. F^a K, item πάντων τ. β. αὐτῶν Eust .. ADEG Pos τὰς βάρβ. (G Pos add ἀπ', D ἐκάστου) αὐτῶν .. I τὰς βάρβ., L αὐτάς. Praeterea praem EK ὁ ἱερεύς, F^a G ὁ (F^a om) ἀρχιερεύς; contra add CF^b (sic habet: Πάντων δὲ λαβόντων [corrigere λαβῶν] τὰς β. ὁ ἱερ.) L ὁ ἱερεύς, A ὁ ἀρχιερεύς .. cuiusmodi nihil habent BDI Pos | καὶ ἠῤῥατο (G προσῆξ., D add πρὸς κύριον) .. F^a προσεῤῥασθαι | L καὶ τελέσας δέ | ἔλαβε τὰς (F^a τοὺς) βάρβ. καὶ cum ABDEF^a KL Pos .. CI om | ἐξῆλθε καὶ .. F^a ἐξελθῶν .. D om | καὶ ἐπέδωκεν (cum CEKL; BI ἀπέδ., DF^a ἔδωκεν) αὐτοῖς (cum DEF^a L, K αὐτούς. BI ἐκάστῳ αὐτῶν, G ἐν ἐκάστῳ τὴν ἑαυτοῦ βάρβδον) .. A ἐκάστῳ δὲ διέδωκεν post ἐν αὐτοῖς positum | L καὶ τὸ σημεῖον | οὐκ ἦν ἐν (F^a ἐπ') αὐταῖς cum EF^a F^b, item ἐν αὐταῖς οὐκ ἐφάνη

ἑσχάτην ῥάβδον ἔλαβεν Ἰωσήφ· καὶ ἰδοὺ περιστέρα ἐξῆλθεν ἐκ τῆς ῥάβδου καὶ ἐπετάσθη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἰωσήφ. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς τῷ Ἰωσήφ Σὺ κεκλήρωσαι τὴν παρθένον κυρίου παραλαβεῖν εἰς τήρησιν ἑαυτῶ. ² Καὶ ἀντεῖπεν Ἰωσήφ λέγων Υἱοὺς ἔχω καὶ πρεσβύτης εἰμὶ, αὕτη δὲ νεάνις· μὴ πῶς περιγέλωσ γένομαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς τῷ Ἰωσήφ Φοβήθητι κύριον τὸν θεόν σου, καὶ μνησθήτη ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς Δαθὰν καὶ Ἀβειρών καὶ Κορέ, πῶς ἐδιχάσθη ἡ γῆ καὶ κατεπόθησαν διὰ τὴν ἀντιλογίαν αὐτῶν. καὶ νῦν φοβήθητι, Ἰωσήφ, μὴ πῶς ἔσται ταῦτα ἐν τῷ οἴκῳ σου. ³ Καὶ φοβηθεὶς Ἰωσήφ παρέλαβεν αὐτὴν εἰς τήρησιν ἑαυτῶ. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ τῇ Μα-

BI Pos .. ACDK οὐκ ἦν (A ἐφάνη, D ἐφαίνεται) ἐν αὐτοῖς | Ἰωσήφ cum ABEF=IK .. C ὁ Ἰωσήφ (D sic: τῇ δὲ ἑσχάτῃ ῥάβδῳ ἐφάνη περιστέρα, καὶ ἐπέβωκε τῷ Ἰωσήφ) | F^a περιστ. ἦλθεν .. E ἐξῆλθε περιστ. | ἐκ: A ἀπό | ῥάβδου: L add αὐτοῦ | ἐπετάσθη cum ABEF=IK; L πετασθεῖσα ἦλθεν .. C ἐπέτασεν | F^a ἐπάνω τῆς κεφαλῆς | καὶ εἶπ. ὁ ἱερεὺς τῷ Ἰωσ. (E om τ. Ἰωσ.; C αὐτῷ ὁ ἱερ.) cum BCEKL Pos .. ADF=I x. εἶπ. ὁ (I om) ἀρχιερεὺς τῷ (F^a om; D πρὸς τὸν) Ἰωσ. (A om τῷ Ἰωσ.). Ex his ADEKL pergunt Ἰωσήφ (DL Ἰωσ. Ἰωσ.) | Σὺ κεκλήρωσαι cum CDF^a K .. ABEL Σὸλ (A Σὺ) κεκλήρωται | τὴν παρθ. κυρ. (A om) παραλαβ. (A ante τὴν pos) .. L ἡ παρθένος αὕτη | εἰς τήρησιν ἑαυτῶ (F^a αὐτῶ) cum BEF=I .. AD εἰς τήρ. αὐτῆς (D om) .. K om .. CL παράλαβε (L add οὖν) αὐτὴν εἰς τήρ. σεαυτῶ (L om)

2. Καὶ ἀντεῖπ. cum ABDEF=IKL Pos .. C Ἄντεῖπ. δέ | F^a ὁ Ἰωσήφ | A om λέγων | Υἱοὺς ἔχω: D add νεανίσκους | καὶ (D καγῶ) πρεσβύτης: AI x. πρεσβύτερος | αὕτη (ita AK; F^a et Thilo αὐτή; Pos ipse) δέ: B καὶ αὕτη | νεάνις cum ABDEF^a F^b IKL .. C νεώτερα. Praeterea L add ἐστὶ, D καὶ πῶς ἔσομαι αὐτῆς φύλαξ, F^b Pos καὶ φοβούμαι | E μὴ ποτε | περιγέλωσ cum ADK .. CEF=L κατάγελωσ .. BI γέλωσ | γένωμα (BI ante γέλωσ) cum ABCEI Pos .. F^a KL ἔσομαι ante περιγ. (κατάγ.) .. D φανήσομαι | καὶ εἶπεν cum ABEF=KL .. C Pos εἶπε δέ | ὁ ἱερεὺς cum CEKL .. ABDF=I Pos ὁ ἀρχιερεὺς | τῷ (F^a CK om) Ἰωσήφ cum BCF^a KL Pos; sed C (add αὐτῶ ante ὁ ἱερεὺς) K add seqq trahunt .. A (sed add Ἰωσήφ post Φοβήθητι) E om | κύρ. (D om) τ. Σε. σου cum BDEF=IK Pos; item omisso σου AC .. L om | καὶ μνήσθ. cum ABDEF=IK Pos .. L om .. C om μνήσθ. | ὅσα: I ὅ τι | ὁ θεός cum BDF^a K Pos .. EL κύριος ὁ θεός .. AC om | C Δαθάμ | Ἀβειρών cum B, item Ἀβειρώ E, Ἀβειρόν D; AIK Ἀβηρών, LM Ἀβηρώ .. C Ἀμηρών post Κορέ καὶ | LM om καὶ Κορέ | κατεπόθησαν cum AKE; item CL κατεποντίσθησαν (C add ἅπαντες, K πάντες, L ἀμρότεροι) .. BDF=I καὶ κατέπιεν αὐτοῦ (D πῶς ἀνοίξασα ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατ. αὐτ.) | φοβήθητι Ἰωσήφ cum ACF^b .. K add κύριον τὸν θεόν, item B τὸν θεόν; item τὸν θεόν ante Ἰωσήφ DEF=I Pos | μὴ πῶς: F^a μήτι .. E μὴ ποτε | ἐν (D om; B καὶ ἐν) τ. οἴκ. σου .. K ἐπὶ σέ

3. A καὶ ἐφοβήθη Ἰωσήφ, παρέλαβεν δέ | αὐτὴν cum A (add Ἰωσήφ) BCF^a K Pos .. DF^b τὴν παρθένον .. L τὴν τε Μαριάμ | εἰς (C add τὴν) τή-

ριάμ Ἰδοῦ παρελαβόν σε ἐκ ναοῦ κυρίου, καὶ νῦν καταλείπω σε ἐν τῷ οἴκῳ μου καὶ ἀπέρχομαι οἰκοδομῆσαι τὰς οἰκοδομὰς μου, καὶ ἦξω πρὸς σέ· κύριός σε διαφυλάξει.

X.

¹ Ἐγένετο δὲ συμβούλιον τῶν ἱερέων λεγόντων Ποιήσωμεν καταπέτασμα τῷ ναῷ κυρίου. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς Καλέσατέ μοι παρθένους ἀμιάντους ἀπὸ τῆς φυλῆς Δαυίδ. καὶ ἀπῆλθον οἱ ὑπηρέται καὶ ἐζήτησαν, καὶ εὔρον ἑπτὰ παρθένους. καὶ ἐμνή-

ρησιν ἑαυτῶ cum DEF^bKL; item omisso ἑαυτῶ BC, addito αὐτῆς A .. F^a εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ .. I Pos plane om | εἶπεν: I λέγει | Ἰωσήφ cum ADF^aL .. BCEIK Pos om | τῇ Μαριάμ (F^a Μαρία) cum BDF^aL; K πρὸς Μαρίαν Μαρία .. CEI Pos αὐτῇ (E πρὸς αὐτήν) Μαριάμ .. A plane om | Ἰδοῦ cum ABEF^aIL; item C Pos addito ἐγώ .. K om | ἐκ ναοῦ κυρ. cum ADEF^aI Pos .. B add τοῦ θεοῦ, CK τοῦ θεοῦ μου | νῦν: L Ἰδοῦ | καταλείπω cum ADEF^aI KL .. C καταλιμπάνω .. B καταλιπών | καὶ (E κάγω, I add Ἰδοῦ ἐγώ) ἀπέρχ. cum AEI Pos .. B (vide ante) ἀπέρχομαι .. CF^aK ἀπέρχ. γάρ, L ἐγώ γάρ ἀπέρχ. | μου: BK om .. L add ἃς ἔχω τῶν ἀρχόντων | καὶ (L add πάλιν, C ἐν τάχει) ἦξω πρ. σέ (D add ὅταν κύριος βουλήται) cum BCDF^bIKL Pos .. AEF^a om | κύριός (ABL Pos καὶ κύρ., F^a κύρ. δέ; praeterea GL add ὁ θεός) σε διαφυλάξει (A -ττει; BCL Pos διαφ. σε) cum ABCEF^aKL Pos .. I φυλάττειν (-ττει?) σε οὖν κύριος .. D ἔστω δέ σου φύλαξ. Praeterea BI Pos add πάσας τὰς ἡμέρας (B pergīt τῆς ζωῆς σου) | Eust (post παρθένον) haec habet: Ἐξελεθῶν δὲ ὁ Ζαχαρίας ἐποίησεν οὕτως καθὼς ὁ ἄγγελος αὐτῶ προσέταξεν. καὶ λαβὼν πάντων τὰς βάρβδους αὐτῶν ἀπῆλθεν ἐν τῷ ἱερῶ καὶ προσήξατο, καὶ ἐξελεθῶν ἐκάστῳ τὴν ἰδίαν βάρβδον ἀπένειμε. τελευταίον δὲ ἐπιειδοῦς τὴν βάρβδον τῶ Ἰωσήφ, σημεῖον μέγα ἐγένετο. ἀδρόως γὰρ τὴν βάρβδον αὐτοῦ παρὰ τοῦ ἱερέως λαμβάνοντός, περιστερὰ ἐξέπητη ἀπὸ τῆς βάρβδου καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐκαθέσθη τοῦ Ἰωσήφ. καὶ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ συνόντες ἱερεῖς θαυμάσαντες τὸ γεγονός αὐτὸν γενέσθαι μνηστῆρα τῆς κόρης Ἰκριναν. ἦν λαβὼν ὁ Ἰωσήφ ἐφύλασσε, καὶ καταλιπὼν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἀφικνεῖται τὰς οἰκοδομὰς ἐκτελέσων. ἦν γὰρ τέκτων τῇ ἐπιστῆμῃ. *

X, 1. λεγόντων Ποιήσωμεν: AE ποιήσαι | F^a τοῦ cum ABDEF^aIL Pos .. ACF^bK etc .. BDF^aI Pos ὁ ἀρχιερεὺς | καλέσατέ μοι ναοῦ cum ABDEF^aIL Pos .. CK add ὧδε .. F^b καλέσωμεν | παρθ. ἀμιάντ. (A τὰς π. τὰς ἀμ.) cum ABEI Pos .. CDF^a praesm ἑπτὰ, item GKL ὁκτώ .. F^b τὰς θυγατέρας τῶν Ἑβραίων τὰς ἀμιάντ. | ἀπὸ τῆς φυλ. Δ. cum ABDEF^aIK .. C ἐκ φυλ. Δ. .. L om | καὶ ἀπῆλθ. (BI Pos ἀπελθόντες) οἱ ὑπηρ. (Pos om οἱ ὑπ.): G om | καὶ ἐζήτησαν (F^b ἐξεζήτη., B ἐκζητήσαντες, I Pos ζητήσαντες. BI Pos om καὶ sq) cum ABDEF^bI Pos .. CGKLM om | F^b εὔρησαν .. L ἠύρασαν | ἑπτ. παρθ. cum ABD (π. ἐ.) IK Pos (I Pos add ἀμιάντους) .. EF^bGLM ἑπτὰ .. C ἔξ | καὶ ἐμνήσθη ὁ ἱερεὺς (BI Pos ὁ ἀρχιερ.) τῆς καυθ. (K περὶ τῆς φυλῆς παιδ.) Μα-

σθη ὁ ἱερεὺς τῆς παιδὸς Μαρίας, ὅτι ἦν ἐκ τῆς φυλῆς Δαυὶδ, καὶ ἀμίαντος ἦν τῷ θεῷ. καὶ ἀπῆλθον οἱ ὑπηρεταὶ καὶ ἤγαγον αὐτήν. καὶ εἰσήγαγον αὐτὰς ἐν τῷ ναῷ κυρίου· καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς Λάχετε μοι τίς νήσει τὸ χρυσοῦν καὶ τὸ ἀμίαντον· καὶ τὴν βύσσον καὶ τὸ σπριχὸν καὶ τὸ ὑάκινθινον καὶ τὸ κόκκινον καὶ τὴν ἀληθινὴν πορφύραν. καὶ ἔλαχεν τὴν Μαρίας ἢ ἀληθινὴ πορφύρα καὶ τὸ κόκκινον, καὶ λαβοῦσα ἀπίει εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. τῷ δὲ καιρῷ ἐκείνῳ ἐσίγησεν Ζαχαρίας, καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ Σαμουὴλ, μέχρις οὗ ἐλάλησεν Ζαχαρίας. Μαρίας δὲ λαβοῦσα τὸ κόκκινον ἐκλωθεν.

ριάμ (GK Μαρίας), ὅτι ἦν (K ἐστίν) ἐκ (B om) τῆς (K om) φ. Δαυ., καὶ ἀμίαντ. ἦν (Fb K om) τῷ θεῷ cum BFb GIK (item Pos: *Et nominis princeps sacerdotum ipsius Mariam, quod ipsa esset de tribu David, et immaculata erat ante deum*) .. D καὶ ἐμνήσθησαν καὶ τῆς παιδ. Μαρίας, ὅτι καὶ αὕτη ἐκ φυλ. Δ. ἐστίν, καὶ ἀμ. ἦν τῷ θ. .. C καὶ ἐμνήσθη ὁ ἱερεὺς ὅτι Μαρίας ἐκ φ. Δ. ἐστίν, καὶ ἀμ. ἐστίν .. AE om | καὶ (K praem καὶ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτήν) ἀπῆλθον (Fb - θοσαν) οἱ ὑπηρετ. καὶ (K add εὐρόντες) ἤγαγ. (I ἤγον) αὐτήν (GL om κ. ἤγ. α.). καὶ εἰσήγαγ. (I εἰσήγον, K εἰσηνεγκαν) αὐτὰς (B om; Fb om κ. εἰσήγ. αὐτ.) ἐν τ. ν. κυρίου (Fb om) καὶ εἶπ. ὁ ἱερεὺς (BI ὁ ἀρχιερ.) cum BDFb GIK .. C κ. ἀπῆλθ. οἱ ὑπηρετ. κ. ἤγαγ. αὐτήν. καὶ εἰσήγαγεν αὐτὰς ὁ ἱερεὺς ἐν τ. ν. κυρ. κ. εἶπε .. AE brevitier sic: καὶ ἀπήγαγον (E ἤγαγον) αὐτὰς ἐν τῷ ναῷ κυρίου. καὶ εἶπεν ὁ ἀρχιερ. (E ὁ ἱερεὺς); item Pos, omissis καὶ ἀπήγαγον usque κυρίου. F^a post ἀπὸ τῆς φυλῆς Δαβίδ sic pergīt: καὶ ἀπῆλθον οἱ ὑπηρεταὶ καὶ ἤνεγκαν τὰς παρθέτους, καὶ εἰσήγαγον αὐτὰς εἰς τὸν ναὸν κυρίου· καὶ εἶπεν αὐταῖς ὁ ἀρχιερεὺς Λάχετε - - - πορφύραν. καὶ ἐμνήσθη Ζαχαρίας περὶ τῆς Μαρίας ὅτι ἐκ φυλῆς Δαβίδ ἐστίν. καὶ ἐκάλεσεν αὐτήν, καὶ ἔλαχεν αὐτῇ ἢ ἀληθινὴ etc. | AL om ὡδε | νήσει: A νήσοι, F^a νήσεται .. D λάβοι | τὸ χρυσοῦν (K - σόν) cum ABCK etc .. DF^a Fb G Eust τὸν (F^a om) χρυσοῦν. | καὶ τὸ (Fb GL τὸν) ἀμίαντον: F^a om | τὴν βύσσον: C τὸ βύσσινον | κ. τ. σπριχὸν (BC Eust σπριχοῦν, L σπρικοῦν, alii σπριχόν, σειρικόν): F^a om | καὶ τὸ ὑάκινθινον: BDF^a Eust καὶ τὸν (B τό, D om) ὑάκινθον .. I om | καὶ τὸ (F^a τὸν) κόκκιν. cum BCF^a Fb GIML Pos .. ADEK om | F^a hunc ordinem habet κ. τὸν ὑάκινθ. κ. τὸν κόκκινον κ. τὴν βύσσ. | τὴν Μαρίας (K - αν) cum ACDIKL .. EFb G Μαρίας .. B τῇ Μαρίας, F^a αὐτῇ | ἢ ἀλ. πορφ. κ. τ. κοκκί. cum AB DEFb GIL Pos (Eust) .. K τὴν ἀληθινὴν πορφύραν νήσει καὶ τὸ κόκκ. .. C τὸ κόκκ. καὶ ἢ ἀλ. πορφ. .. F^a ἢ ἀλ. πορφ. | DF^a om λαβοῦσα | ἀπίει cum AEF^a Fb GL .. BCDK ἀπῆλθεν | DFb ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς | F^a ἐν δὲ τῷ καιρ. ἐκείνῳ | ἐσίγ. Ζαχ. cum B Pos .. ACK Ζαχ. ἐσίγ. | καὶ ἐγέν. (A ἐγέν. δὲ) ἀντ' αὐτοῦ Σαμ. (Fb K Συμεών, B Σαμ. ἀ. αὐτ.) μέχρις (D ἄχρις) οὗτο (cum AE; K ὅτε; BDF^a Fb I οὐ) ἐλ. Ζαχ. cum ABDEF^a Fb IK Pos (ultima sic habet: usque ad te vero, o Maria, locutus est Zacharias) .. C om (videtur ab altero Ζαχαρίας ad alterum transiluisse) | Μαρίας: AF^a K Μαρία | τὸ κόκκινον: BI Pos praem τὴν ἀληθινὴν πορφύραν καὶ .. F^a τὴν ἀληθινὴν πορφύραν | ἐκλωθεν cum AEFb GIKL .. BC ἐκλωσεν (-σε) .. F^a ζηνθεν .. D (omissis λαβ. τὸ κόκκ.)

XI.

¹ Καὶ ἔλαβεν τὴν κάλπην καὶ ἐξῆλθεν γεμίσει ὕδωρ· καὶ ἰδοὺ φωνὴ λέγουσα Χαίρε κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. καὶ περιεβλέπετο δεξιὰ καὶ ἀριστερά, πόθεν αὕτη ἡ φωνή. καὶ σύντρομος γενομένη ἀπῆλθε εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς καὶ ἀνέπαυσεν τὴν κάλπην, καὶ λαβοῦσα τὴν πορφύραν ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτῆς καὶ εἶλεεν αὐτήν. ² Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἔστη ἐνώπιον αὐτῆς λέγων Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὔρες γὰρ χάριν ἐνώπιον τοῦ πάντων δεσπότου, καὶ συλλήψῃ ἐκ

ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς ἐκαθίζετο. | Eust pergit: Κατ' ἐκείνον δὲ τὸν καιρὸν ἔδοξε τοῖς ἱερεῦσι κατασκευασθῆναι ὑπὸ ἀγνῶν παρθένων τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ καταπέτασμα, καὶ εὐρέθησαν ἐν τῇ φυλῇ Ἰούδα παρθένοι ἑπτὰ. καὶ τῆς Μαρίας δὲ μνηστῆρι Ζαχαρίας ἐκέλευσε καὶ αὐτὴν παρεῖναι εἰς τὸν κατάλογον. καὶ εἰσαγαγὼν αὐτὰς εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ κλῆρον βαλεῖν προσέταξεν, ποίαν οἶσαι τὸν χρυσὸν καὶ τὸ ἀμίαντον καὶ τὴν βύσσον καὶ τὸ σηρικοῦν καὶ τὴν ἀληθῆ πορφύραν καὶ τὸν ὑάκινθον καὶ τὸν κόκκον· καὶ ἐκληρώθη Μαρία τὴν πορφύραν καὶ τὸν κόκκον ἐργάζεσθαι.

XI, 1. Καὶ ἔλαβ. τὴν κάλπ. (D add αὐτῆς, item L) καὶ ἐξῆλθ. cum BDEIK .. ACF^a καὶ λαβοῦσα τὴν (C om) κάλπ. ἐξῆλθε (C add δέ) | DI τοῦ γεμίσει | καὶ ἰδοὺ φωνή (F^b add ἤλθεν): F^a καὶ ἤκουσε φωνῆν | λέγουσα cum CK .. BDEF^aI Pos λέγουσα (F^a -σαν) αὐτῇ, F^b αὐτῇ λέγ. .. L λέγ. πρὸς αὐτήν, A ἐπ' αὐτὴν λέγ. | κεχαριτωμένη: L add Μαριάμ | εὐλ. σὺ ἐν γυναιξί. (L add καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου) .. HK om | καὶ (K ἢ δέ) περιεβλέπετο (E -βλέψατο) .. D add Μαριάμ, item BIL (IL ἢ Μαριάμ) post ἀριστερά .. A add ἰδεῖν | F^b δεξιὰ τε καὶ | ἀριστερά: D add καὶ διελογίζετο | αὕτη (H om) ἡ φωνή cum F^a HKL .. BDI ἄρα (D om) εἴη (D εἰ; I om) ἡ φ. αὕτη .. AE ἤκει ἡ φ. .. C αὕτη (ita edd) ἡ φ. ὑπάρχει | σύντρομος cum ABDF^aIKL .. CH ἔντρομος | AH γεναμένη | ἀπῆλθε (-ῆει A) cum AEF^aHL; B εἰσήει .. CK ἀπῆλθεν, I εἰσηλθεν | F^aL ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς | καὶ ἀνέπαυσεν (I -παύσατο) τ. κάλπ. (A add αὐτῆς) καὶ cum AEF^aHI Pos .. CKL(D) κ. ἀναπαύασα (D ἀποδείξα) τ. κάλπην .. B καὶ | λαβοῦσα (I συλλαβοῦσα) τ. πορφ. cum BEF^aHI Pos .. CDKL ἔλαβε (C add πάλιν) τ. πορφ. καὶ (L om καὶ) .. A καὶ | ἐκάθισεν (cum BCEHIK; F^a ἐκαθίσθη, D καθέσθισα) ἐπὶ τοῦ θρόνου (C ἐπὶ τὸν θρόνον) αὐτῆς (C om): AL om | καὶ εἶλεεν αὐτήν (E om; K τὴν πορφύραν) cum CEF^aK .. BI Pos τοῦ ἐργάζεσθαι .. AD ἐκλώθεν .. F^bHL om

2. H ὁ ἄγγ. κυρίου .. F^b ἄγγ. τοῦ θεοῦ Γαβριὴλ | ἔστη (K ante ἄγγ. προ) ἐνώπ. αὐτ. λέγων cum ABDEF^bHKL Pos .. CF^a ἐπέστη λέγων αὐτῇ | ἐνώπ. τοῦ πάντων δεσπότου cum ABEHK .. C ἐν. τοῦ θεοῦ .. F^aI Pos ἐν. κυρίου .. D παρά κυρίῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐνώπιον τῆς αὐτοῦ δόξης | καὶ (D om) συλλήψῃ (AD -ψει; E συλλ. γάρ, A συλλ. οὖν) ἐκ λόγ. (B add ἁγίου) αὐτοῦ (I

λόγου αὐτοῦ. ἡ δὲ ἀκούσασα διεκρίθη ἐν ἑαυτῇ λέγουσα Εἰ ἐγὼ συλλήψομαι ἀπὸ κυρίου θεοῦ ζώντος, καὶ γεννήσω ὡς πᾶσα γυνὴ γεννᾷ; ³ Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος κυρίου Οὐχ οὕτως, Μαριὰμ· δύναμις γὰρ κυρίου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον κληθήσεται υἱὸς ὑψίστου. καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. καὶ εἶπεν Μαριὰμ Ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου κατενώπιον αὐτοῦ· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου.

XII.

¹ Καὶ ἐποίησεν τὴν πορφύραν καὶ τὸ κόκκινον, καὶ ἀπήγα-

κυρίου. A ἐκ πνεύματος ἁγίου) cum ABCDEHIK .. F^b καὶ Ἰδοὺ συλλήψη ἐν γαστρὶ .. F^a Pos om | ἡ δὲ ἀκούσασα cum ADEF^aH; GL ἡ δὲ Μαριὰμ ἀκούσ. (L add ταῦτα) .. BC ἀκούσασα δὲ Μαριὰμ (Pos et audiens Maria) .. K ἡ δὲ Μαριὰμ | διεκρίθη: A διαταράχθη | Εἰ ἐγὼ συλλήψομαι (ΔΗΚ - ψωμαι) ἀπὸ (I ὑπὸ) κυρίου (BF^aIK Pos om) θεοῦ (GL om) ζώντος cum ABDEF^aF^bGHIK Pos .. C nil nisi Εἰ ἐγὼ συλλήψομαι. Praeterea F^a praem haec: Ποταπὸς μοι ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. καὶ ὁ ἄγγελος εἶπε πρὸς αὐτὴν Ὁ κύριος μετὰ σοῦ, καὶ συλλήψη ἐν γαστρὶ. Iam sic pergit: καὶ εἰ ἐγὼ, φησί, συλλήψομαι etc | καὶ γεννήσω (BI Pos τέξομαι) ὡς π. γ. γενᾶ cum ABEF^aF^bI Pos .. H ἡ ὡς πᾶσα γ. γενᾶ .. CDGKL nil nisi ὡς πᾶσα γ. γ. Praeterea F^b add μέγα μοι τοῦτο τὸ μυστήριον.

3. Καὶ εἶπ. ὁ ἄγγ. κυρ. (I add αὐτῇ) cum BHI Pos .. A καὶ εἶπ. αὐτῇ ὁ ἄγγ., F^a εἶπε δὲ ὁ ἄγγ., D καὶ ὁ ἄγγ. κυρ. λέγων, C καὶ λέγει πρὸς αὐτὴν ὁ ἄγγ., L καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγ. εἶπ. αὐτῇ .. K καὶ Ἰδοὺ ἔστη ἄγγ. λέγων αὐτῇ, EF^b καὶ Ἰδοὺ ὁ ἄγγ. (F^b add Γαβριήλ) ἐπέστη (F^b ἔστη) λέγων (F^b add αὐτῇ) | K om Οὐχ οὕτ. Μαρ. | δύν. γ. κυρίου (B Pos θεοῦ) ἐπισκ. σοι cum ABDHIL Pos .. C δ. γ. ὑψίστου ἐπ. σοι .. EF^aK ἀλλά (K om) πνεῦμα ἁγίου ἐπελευσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι | γεννώμενον (A γεννόμε.) cum ABC Pos .. DEF^aF^bH^{IK} γενόμενον | ἐκ σοῦ cum BEF^aI Pos .. ACDFF^bHK om | ἅγιον: I add τῷ θεῷ | κληθῆσ. (C post ὑψ., K add ὡς ἐκ πνεύματος ἁγίου τεχθέν) υἱ. ὑψίστ. cum CEKL; I υἱ. αὐτοῦ κληθῆσ. .. ABF^aF^bH Pos κληθῆσ. υἱ. θεοῦ (F^a add ζώντος) | Ἰησοῦν: K υἱὸς ὑψίστου | αὐτός: D οὗτος | ἀπὸ τ. ἁμαρτ. αὐτῶν: F^a h. l. add καὶ Ἰδοὺ ἡ συγγενὴς σου Ἐλισάβετ συνειληφυσία ἔστιν υἱὸν ἐν γήρῃ (γῆρα ed. Neandr. altera) αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἔστιν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρα· ὅτι οὐκ ἀδυνατήσῃ πᾶν ῥῆμα παρὰ τῷ θεῷ. | Μαριὰμ: K Μαρία | F^a τοῦ κυρίου | κατενώπ. αὐτοῦ cum AEK .. BCF^aM Pos om | κατὰ τ. ῥ. σου: DF^b add καὶ ἀπήλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος | Eust pergit his (post ἐργάζεσθαι): καὶ δὴ ἐπὶ τοῦ οἴκου ἐργαζομένης αὐτῆς ἐπιφανείς ἄγγελος τὸν παράδοξον τόκον εὐαγγελίζεται αὐτῇ, καὶ ὡς ἱστορεῖ τὰ εὐαγγέλια.

XII, 1. ἐποίησεν (F^a ποιήσασα, omisso καὶ sq): A ἔλωσε | καὶ τὸ κόκκ. cum ABCHK Pos .. F^aF^b om | ἀπήγαγεν (F^b ἤγαγε) cum AF^aF^bK .. BΘH ἀπήνεγκεν (- κα). Praeterea CH aliiq̄ue add αὐτά, D ταῦτα, F^a ταύτην: nihil

γεν τῷ ἱερεῖ. καὶ εὐλόγησεν αὐτὴν ὁ ἱερεὺς καὶ εἶπεν Μαριάμ, ἐμεγάλυνεν κύριος ὁ θεὸς τὸ ὄνομά σου, καὶ ἔση εὐλογημένη ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς τῆς γῆς. ² Χαράν δὲ λαβοῦσα Μαριάμ ἀπῆκε πρὸς Ἑλισάβετ τὴν συγγενίδα αὐτῆς. καὶ ἔκρουσεν πρὸς τὴν θύραν. καὶ ἀκούσασα ἡ Ἑλισάβετ ἔρριψεν τὸ κόκκινον καὶ ἔδραμεν πρὸς τὴν θύραν καὶ ἤνοιξεν, καὶ ἰδοῦσα τὴν Μαριάμ εὐλόγησεν αὐτὴν καὶ εἶπεν Πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς μέ; ἰδοὺ γὰρ τὸ ἐν ἐμοὶ ἐσκήρτησεν καὶ εὐλόγησέν σε. Μαριάμ δὲ ἐπελάθετο τῶν μυστηρίων ὧν ἐλάλησεν αὐτῇ Γαβριὴλ ὁ ἀρχάγγελος, καὶ ἤτένισεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ

eiusmodi add ABF^bK Pos | τῷ ἱερεῖ cum ABCF^bHK Pos .. F^a τ. ἀρχιερεῖ .. L εἰς τὸν ναὸν κυρίου | F^aIK ἠύλόγησεν (-σέ) αὐτήν: F^a ταύτην | ὁ ἱερεὺς: I om .. F^a ὁ ἀρχιερεὺς | καὶ εἶπεν: F^a λέγων | DL Ὡ Μαριάμ .. AF^aK Μαρία .. N om | ἐμεγάλυνεν (-νε) κύρ. ὁ θε. (L om ὁ θε.) τὸ ὄν. σ. cum ACDF^aHKL .. BI Pos ἐμεγαλύνθη τὸ ὄν. σ. Praeterea C add ἐν πάσαις (sine ταῖς?) γενεαῖς τῆς γῆς, contra ABDEF^aHIKL Pos. N sic: Εὐλόγησέ σε κύριος ὁ θεός, καὶ τὸ ὄνομά σου εὐλογημένον ἐστὶν ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς τῆς γῆς. | ἔση εὐλογημένη .. C εὐλ. ἔση .. D ἔσται εὐλογημένη | ἐν πάσαις ταῖς γε. τ. γ. (L om τ. γ.) cum ADEF^aHKL .. BI Pos ἐν πάσῃ τῇ γῇ .. C ὑπὸ κυρίου

2. Χαράν: A χάριν | Μαριάμ: HF^aKL ἡ (F^aL om) Μαρία (L sic: Μαρία δὲ χαρ. λαβ.) | ἀπῆκε cum AEF^aIKL; jtem ἀπῆκε BDH .. C ἀπῆλθε | πρ. Ἑλισάβ. τ. συγγενίδα (D συγγενή) αὐτ. cum ABDEF^a Pos .. CHK πρ. τ. συγγ. αὐτ. Ἑλισ. .. L εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς habet, additque usque cap. 14. medium plura a textu prorsus aliena. | καὶ ἔκρουσε πρὸς (F^aL om) τὴν θύραν (G τῆ θύρα; KL Pos add αὐτῆς). καὶ ἀκούσ. ἡ (cum BF^aK; C om) Ἑλισ. ἔρρ. τὸ κόκκ. (τὸ κόκκ. cum BDF^bIK; G τὸ ἔριον; C τὸ ἐν χερσὶ) καὶ (EF^a Pos om ἔρρ. τ. κ. καί; contra I om ut videtur ἔκρουσε usque Ἑλισ.): haec om AH | καὶ ἔδραμ. (A καὶ κράξασα ἔδρ. αὐτῆ; G δραμοῦσα omisso καὶ sq) πρ. τ. θύρ. (D add αὐτῆς) καὶ ἤνοιξεν (F^b ἠσπάσατο; F^b GIK add αὐτήν; B Pos add αὐτῆ) cum ABDEF^bGIK Pos .. CF^a καὶ (F^a om) δραμοῦσα ἤνοιξεν αὐτῇ .. H (vide quae H ante om) καὶ κρούσασα τὴν θύραν καὶ ἤνοιξεν | καὶ ἰδοῦσα τ. Μαριάμ (A -ρίαν; ἰδ. τ. M. cum AEH; BCF^aK om) εὐλόγ. (B ἠύλόγ.) αὐτ. κ. εἶπεν cum AEH, BCF^aK .. GI Pos καὶ εἶπε | Πόθεν (F^a Pos Καὶ πόθ.) cum ABD EF^aIKH Pos .. CF^a praem Εὐλογημένη σὺ ἐν γενεαῖς, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου | Ἐλθῃ h. l. cum AK Pos .. BCF^aH. post μου pon | ἰδοὺ γὰρ τὸ ἐν (ita ACEHK [item DF^aF^b]; BI Pos τὸ γὰρ ἐν) ἐμοὶ (E add ὄν, C βρέφος) ἐσκήρτ. (AEH add ἐν τῇ κοιλίᾳ μου) cum ABCEHIK Pos .. F^aF^b ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ὁ ἀσπασμὸς σου (F^b ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ) εἰς τὰ ὠτά μου, τὸ ἐν ἐμοὶ ἐσκήρτ. (F^b ἐσκήρτ. τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει) .. D ἰδοὺ γὰρ ἐσκήρτ. τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου | K ἠύλόγησέν με | Μαρ. δὲ ἐπελάθετο: AEF^a καὶ Μαρία ἐπελάθ., K καὶ ἐπελ. Μαρία | D τὸ μυστήριον κυρίου ᾧ ἐλάλησεν cum ABDEF^aF^bHIK .. C εἶπε | αὐτῇ cum BEF^aHIK Pos .. CDF^b πρὸς αὐτήν .. A om | Γαβρ. ὁ ἀρχάγγ. (K ὁ ἀ. Γ.) cum AB (add κυρίου) EF^aHK Pos .. I ὁ ἀρχιστράτηγος Γαβρ. .. C Γαβριὴλ .. DF^b ὁ ἄγγελος | ἤτένισεν

εἶπεν Ἰς εἰμι ἐγώ, κύριε, ὅτι πᾶσαι αἱ γενεαὶ τῆς γῆς εὐλογοῦσίν με; ³ Καὶ ἐποίησεν τρεῖς μῆνας πρὸς τὴν Ἐλισάβετ. ἡμέρα δὲ καὶ ἡμέρα ἡ γαστήρ αὐτῆς ὠγκουτο· καὶ φοβηθεῖσα Μαριάμ ἀπέηλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, καὶ ἐκρυβεν ἑαυτὴν ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. ἦν δὲ ἑτῶν δέκα ἕξ ὅτε ταῦτα ἐγένετο τὰ μυστήρια.

XIII.

¹ Ἐγένετο δὲ αὐτῇ ἕκτος μῆν, καὶ ἰδοὺ ἦλθεν Ἰωσήφ ἀπὸ τῶν οἰκοδομῶν αὐτοῦ, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ εὗρεν αὐτὴν ὠγκωμένην. καὶ ἔτυψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἔρριψεν ἑαυτὸν χαμαὶ ἐπὶ τὸν σάκκον, καὶ ἐκλαυσε πικρῶς λέγων Πόιω

(K add Μαρία) εἰς τ. οὐρ. καὶ cum AF^aK .. BCDH Pos ἀτενίσασα (D ἀναβλέψασα) εἰς τ. οὐρ. .. F^b om | F^b εἶπεν ἐν ἑαυτῇ | κύριε cum AK; item (ante Ἰς pon) DF^a .. BCH Pos om | πᾶσαι αἱ (I om) γεν. τῆς γῆς cum ACEF^a .. BDIH Pos om τῆς γ. | εὐλογ. με cum AEH .. BCI μακαριουσί με (C - σιν ἐμέ); F^a Pos ἐμέ μακαρίζουσιν. D sic: ὅτι ἰδοὺ μακαριουσί με π. αἱ γεν.

3. Καὶ ἐποίησ. (GD Ἐποίησ. δέ) τρ. μ. (A μ. τρ.) πρὸς τὴν Ἐλισ. (D μετὰ Ἐλισ.) cum ABCDEF^bHI .. F^a Pos om. Praeterea ex illis CF^b add h. l. καὶ ἀπέηλθεν (F^b καὶ οὕτως ὑπέστρεψεν) εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. | B Ἡμέρας δὲ καὶ ἡμέρας | A ὄγκουτο | κ. φοβηθεῖσα (D περίφοβος γενομένη) Μαριάμ (I Pos ἡ Μαρία; DF^a om) ἀπέηλθεν (cum BHI; DF^a ἦλθεν; AE ἀπίε) ε. τ. οἶκ. αὐτῆς cum ABDEF^aHI Pos .. CF^b om | DH περιέκρυβεν .. B ἔκρυψεν | ἑαυτὴν: A αὐτὴν | ἑτῶν: H χρόνων | δέκα (I δώδεκα) ἕξ cum ABDEI Pos .. F^a δεκατεσσάρων .. C πεντεκαίδεκα, F^b** δέκα πέντε .. H δέκα ἐπτὰ | ὅτε cum ABDE Pos .. H ὅταν .. CF^a ὅτι | ταῦτα (DE add αὐτῇ, F^b εἰς ἑαυτὴν) ἐγένετο τὰ μυστ. cum ADEF^b .. BC τὰ μ. ταῦτα ἐγένετο (C - νοντο) .. H ἐγένετο τὰ μ. ταῦτα .. Pos haec febant | Eust in hunc modum pergit: Τὸ γοῦν ὄρισθὲν αὐτῇ ἔργον ἐκτελέσασα δίδωσι τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εὐλογηθεῖσα παρ' αὐτοῦ ἄπεισι. Iam vero statim pergit καὶ μετὰ χρόνον τίττει τὸν Χριστὸν κατὰ σάρκα. καὶ τῶν μαγῶν etc. Cf. ad cap. XXI.

XIII, 1. D Καὶ ἐγένετο | αὐτῇ cum BDEF^aI Pos; item AH αὐτῆς .. C om | ἰδοὺ cum ABDF^aH Pos .. C om | ἀπό: A ἐκ | EF^a οἰκοδομῶν | D om αὐτοῦ | εἰσελθὼν (C εἰσηλθὼν -- καὶ) ἐν τῷ οἴκῳ (BI εἰς τὸν οἶκον) αὐτ. cum BCF^aI Pos .. AEH om | εὗρεν (H ἤρ.) cum ACF^aH .. BD (praem ἀτενίσασ πρὸς τὴν Μαριάμ) I Pos εἶδεν (D ἶδεν) | αὐτὴν cum ABDEF^aI Pos .. CH τὴν Μαριάμ .. F^a τὴν παρθένον | ὠγκωμένην cum B etc; item F^aC alii que (nisi falsus est Thilo) ὄγκωμένην .. A ὄγκουμένην .. H ὄγκουμένην | καὶ ἔτυψε (F^a ἐτύπησε, Pos demissa facie, unde Fabric. suspicatus est ἐταπεινώσε) τὸ πρόσωπον αὐτοῦ cum BCF^a Pos .. ADEF^bH om | ἔρριψ. ἑαυτόν: I ἔκρυψεν αὐτόν | χαμαὶ ἐπὶ τὸν (AE om) σάκκον (A - κκου) cum ABEH; item omisso χαμαὶ D (ἐπὶ σάκκον) I (ἐ. τὸν σ.) .. C Pos nil nisi χαμαὶ | πικρῶς cum ABDEHI Pos .. CF^b om | F^a om omnia quae sunt inter τὸ πρόσωπ. αὐτοῦ et

προσώπω ἀτενίσω πρὸς κύριον τὸν θεόν μου; τί δὲ εὐξομαι περὶ τῆς κόρης ταύτης; ὅτι παρθένον παρέλαβον αὐτὴν ἐκ ναοῦ κυρίου, καὶ οὐκ ἐφύλαξα. τίς ὁ θηρεύσας με; τίς τὸ πονηρὸν τοῦτο ἐποίησεν ἐν τῷ οἴκῳ μου καὶ ἐμίανε τὴν παρθένον; μή τι εἰς ἐμὲ ἀνεκεφαλαιώθη ἡ ἱστορία τοῦ Ἀδάμ; ὥσπερ γὰρ ὁ Ἀδάμ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς δοξολογίας αὐτοῦ ἦν καὶ ἦλθεν ὁ ὄφις καὶ εὔρε τὴν Εὐάν μόνην καὶ ἐξηπάτησεν, οὕτως καί μοι ἐγένετο. ² Καὶ ἀνέστη Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ σάκκου, καὶ ἐκάλεσε τὴν Μαριάμ καὶ εἶπεν αὐτῇ Μεμελημένη τῷ θεῷ, τί τοῦτο ἐποίησας καὶ ἐπέλαθου κυρίου τοῦ θεοῦ σου; τί ἐταπεινώσας τὴν ψυχὴν σου, ἢ ἀνατραφεῖσα εἰς τὰ ἅγια τῶν ἀγίων καὶ τροφὴν λαβοῦσα ἐκ χειρὸς ἀγγέλου; ³ Ἡ δὲ ἔκλαυσε πικρῶς λέγουσα ὅτι καθαρά εἰμι ἐγὼ καὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω. καὶ εἶπεν αὐτῇ Ἰωσήφ Πόθεν

λέγων | I Πιστὴ τρόπῳ | F^a ἀτενίζω | μου: BH Pos om | τί δέ: E om δέ | εὐξομαι cum ADEF^b; item προσεύξ.: BI; oratio Pos .. H φθέζομαι, F^a λέξω, C εἶπω | F^a om τῆς | κόρης: F^a παιδός .. F^b νεάνιδος | παρέλαβ. αὐτὴν cum ABH .. CF^a αὐτ. παρὲλ. | τοῦ θεοῦ. μου cum BEF^a HI, item omisso μου Pos .. AC om | ἐφύλαξα cum BDHI Pos .. ACF^a add αὐτὴν | θηρεύσας με (ita etiam Germ I. I. p. 1437.): A θηρ. αὐτὴν .. F^b ταύτην θηράσας | τίς (C add ὁ) τὸ πον. τοῦτ. (BH Pos τοῦτ. τὸ πον.) ἐποίησ. (C ποιήσας, D add πανούργημα) ἐν τ. οἴκ. μ. cum BCDEF^a HI Pos .. A om | καὶ ἐμίανε τ. παρθ. cum BEHI Pos .. D τίς ἐμίανε καὶ ἠχμαλώτευσεν τὴν παρθένον .. CF^a τίς (F^a καὶ) ἠχμαλώτευσεν τὴν παρθ. ἀπ' ἐμοῦ καὶ ἐμίανεν αὐτὴν .. A om | μή τι: AH μή | εἰς ἐμὲ: AF^a H ἐν ἐμοί | A ἀνακεφαλαιώσῃ | τοῦ Ἀδάμ cum ABDEF^a HI .. C om τοῦ | ὥσπερ γὰρ (ὥσπ. γ. cum DF^b H; I Pos ὅτι, B ὅτε; EF^a ἐν γάρ) ὁ (D om) Ἀδάμ (F^b γὰρ ἐκεῖνος; BEF^a I om ὁ Ἀδ.; A om ὥσπ. γ. ὁ Ἀδ.) ἐν (BI om) D ἦν ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ ἐν) τῇ ὥρᾳ τῆς δοξολογίας αὐτοῦ (αὐτοῦ: F^b τοῦ θεοῦ) ἦν (F^b μετὰ ἀγγέλων συνῆν) καὶ (cum H; A ὅτε; BEF^a F^b I Pos om) ἦλθεν (B εἰσηλθεν) ὁ ὄφ. καὶ εὔρε (H ἤυρεν) τ. Εὐ. μ. καὶ ἐξηπάτ. (AE ἠπάτησεν. AEF^a I Pos add αὐτὴν), οὕτως (BH οὕτω) καί μοι (AD καὶ ἐμοί; E καὶ ἐν ἐμοί; I καὶ εἰς ἐμὲ) συνέβη (D συμβέβηκεν) cum ABDEF^a F^b HI Pos .. C καὶ ὥσπερ τὴν Εὐάν (hunc accentum codd. plures tuentur), ἐξηπάτησε καὶ αὐτὴν ὁ ὄφις;

2. ἀπὸ τοῦ σάκκου: F^a ἀπὸ τοῦ ἐδάφους .. F^b ἀπὸ τῆς γῆς | x. ἐκάλεσε τ. M. x. εἶπεν αὐτῇ cum ABCH etc .. D καὶ εἶπε πρὸς τὴν Μαριάμ .. F^a καὶ καλέσας αὐτὴν εἶπεν | B Μεμελητημένῃ | ἐποίησας cum ABDEF^b (add ἡμῶν) HI .. CF^a ποιοτήσας | καὶ (BDEH om) ἐπελάθου x. τ. S. σου cum ABDEF^b HI Pos .. F^a om .. C (omisso καὶ) post ψυχ. σου habet | τί: A ὅτι | I ἀνατραφεῖσα | ἀγγέλου (F^a τοῦ ἀγγ.; Pos angelorum) cum ABDEF^a HI Pos .. C add καὶ χορεύσασα ἐν αὐτοῖς

3. Ἡ δὲ cum ABCF^a H Pos .. D add Μαριάμ, F^b ἀκούσασα ταῦτα | λέγουσα cum ABF^a EHI Pos .. CD Germ add Ζῆ κύριος ὁ θεός (D Germ om ὁ θε.) | ὅτι cum ADF^b Germ; CE κατότι .. BF^a HI Pos om | ἐγὼ cum BCDF^b H .. AEF^a I Pos Germ om | καὶ εἶπεν cum ADEF^b .. BCH Pos εἶπε δέ | αὐτῇ ..

ὄν ἐστὶ τὸ ἐν τῇ γαστρῇ σου; ἡ δὲ εἶπεν Ζῆ κύριος ὁ θεός μου καθότι οὐ γινώσκω πόθεν ἐστὶ μοι.

XIV.

¹ Καὶ ἐφοβήθη Ἰωσήφ σφόδρα, καὶ ἠρέμησεν ἐξ αὐτῆς, καὶ διελογίζετο τὸ τί αὐτὴν ποιήσει. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Ἐὰν αὐτῆς κρύψω τὸ ἀμάρτημα, εὐρίσκομαι μαχόμενος τῷ νόμῳ κυρίου· καὶ ἐὰν αὐτὴν φανερώσω τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, φοβούμαι μὴ πως ἀγγελικόν ἐστὶ τὸ ἐν αὐτῇ, καὶ εὐρεθῆσομαι παραδιδούς αἷμα ἀθῶον εἰς κρίμα θανάτου. τί οὖν αὐτὴν ποιήσω; λάθρα αὐτὴν ἀπολύσω ἀπ' ἐμοῦ. καὶ κατέλαβεν αὐτὸν ἡ νύξ. ² Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται αὐτῷ κατ' ὄναρ λέγων Μὴ φοβηθῆς τὴν παιδα ταύτην· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ ὄν ἐκ πνεύματός

BH om .. alius πρὸς αὐτήν | οὖν cum BCDEH Pos .. ADF^bI om | ἐστὶ cum BCDF^bHI Pos .. AE om | τό cum BHI (item F^b ut videtur) .. E τοῦτο .. AC τοῦτο τό (D sic: τοῦτό ἐστιν ὃ ἐν τῇ γαστρῇ σου περιέχεις. Pos est ergo quod in uero habes) | F^a om καὶ εἶπ. αὐτῇ Ἰωσήφ usque γαστρῇ σου | ἡ δὲ εἶπεν cum ABEHI .. C εἶπε δὲ αὐτῷ .. D ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπακρίθη .. F^a καὶ εἶπεν αὐτῇ Μαρία .. Pos et respondit Maria | καθότι cum AC; item ὅτι F^aI; Pos quod .. BDH om | πόθεν (F^b Pos add τοῦτο) ἐστὶ μοι (F^bI om; Pos ante ἐστὶ pon) cum BF^bIH Pos .. F^a πὸς. ἐ. τὸ ἐν ἐμοῖ .. CE πὸς. ἐ. τοῦτο τὸ (E om) ἐν τῇ γαστρῇ μου .. D ἀλλ' ὅτι καθαρά εἰμι καὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω

XIV, 1. F^b φοβηθεὶς, omisso καὶ sq | ἐξ αὐτῆς cum ACF^aH .. DF^b ἀπ' αὐτῆς .. BI om | καὶ διελογίζ. cum CF^b (add ἐν ἑαυτῷ) H .. D καὶ ἐσκέπτετο .. AEF^a διαλογιζόμενος .. BI διανοούμενος | τὸ τί cum BDEF^aH (DF^a add ἄν) .. AC τί | αὐτήν cum ACDH .. BEF^a αὐτῇ | EF^a ποιήση | εἶπεν Ἰωσήφ cum BI Pos .. DEF^a ante Ἰωσ. add ἐν ἑαυτῷ, item AH post Ἰωσήφ .. C εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ | αὐτῆς κρ. τὸ (I om) ἀμάρτ. cum ABCHI Pos .. DEF^a κρ. τὸ ἀμ. αὐτῆς | εὐρίσκ. cum AEH .. BCF^a Pos εὐρεθῆσομαι | μαχόμε. cum ACH etc .. BF^aI Pos ἔνοχος | D τ. νόμ. τοῦ κυρίου | καὶ ἐάν: B Pos ἐάν .. I ἐάν δὲ | φανερώσω cum ABDEF^aH (praem πάλιν) I .. C φανεράν ποιήσω | μὴ πως ἀγγελικόν (B ἄγιόν) ἐστὶ τὸ ἐν αὐτῇ cum ABCF^aH etc .. IL μὴ πως ἄγιόν ἐστὶ (Pos ne ratiom iustum sit) | A εὐρεθῆσομαι | παραδιδούς cum ABEF^aHI .. C παραδούς | κρίμα: A χεῖρας | E om οὖν | αὐτήν: F^a αὐτῇ | ποιήσω: F^b add οὐκ οἶδα | I λάθρα οὖν | αὐτήν ἀπολύσω: F^aH ἀπ. αὐτήν .. A om αὐτήν | ἀπ' ἐμοῦ cum ACF^bH etc .. BF^aIL Pos om. Praeterea F^b add αὐτῇ ἡ ἡμέρα κυρίου ποιήσει ὡς βούλεται | καὶ (cum ABEF^aIL Pos; CH add ταῦτα αὐτοῦ ἐνθυμουμένου, D ὡς ταῦτα διελογίζετο) κατέλ. αὐτὸν (H om) ἡ (cum BD HIL; ACF^a om) νύξ .. F^b om

2. αὐτῷ κατ' ὄναρ (B om x. ὄν.) .. A x. ὄν. αὐτῷ, I x. ὄν. τῷ Ἰωσήφ | Μὴ φοβηθῆς cum ABEF^aHI Pos .. C praem Ἰωσήφ, item D Ἰωσήφ Ἰωσήφ, υἱὸς Δαυὶδ .. L add Ἰωσήφ | τὴν παιδα (H - δαν) ταύτην (F^a αὐτήν pro ταύτ., B om) .. DF^a Pos add παραλαβεῖν .. H praem παραλαβεῖν (inter παραλ. et τὴν extincta sunt Μαριάμ τὴν γυναῖκά σου), item B παραλαβ. Μαριάμ | ἐν αὐτῇ:

ἐστὶν ἀγίου· τέξεται δὲ υἷόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. καὶ ἀνέστη Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, καὶ ἐδόξασε τὸν θεὸν Ἰσραὴλ τὸν δόντα αὐτῷ τὴν χάριν ταύτην, καὶ ἐφύλασεν αὐτήν.

XV.

¹ Ἦλθεν δὲ Ἄννας ὁ γραμματεὺς πρὸς αὐτὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ Τί ὅτι οὐκ ἐφάνης ἐν τῇ συνόδῳ ἡμῶν; καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἰωσήφ Ὅτι ἔκαμον ἀπὸ τῆς ὁδοῦ, καὶ ἀνεπαυσάμην τὴν πρώτην ἡμέραν. καὶ ἐστράφη καὶ εἶδε τὴν Μαριάμ ὠγκωμένην.
² Καὶ ἀπῆει δρομαῖος πρὸς τὸν ἱερέα καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἰωσήφ, ὃν σὺ μαρτυρεῖς, ἠνόμησε σφόδρα. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς Τί τοῦτο;

BIL ἐξ αὐτῆς | ὃν cum F^aH .. AC γεννηθέν, BI γεννώμενον, L γεγεννημένον, D γενόμενον .. Pos *palium* | ἐστ. ἀγλ. cum ACF^aH etc .. BIL Pos ἀγλ. ἐστ. | τέξεται (I τέξει) cum ABDEF^aHIL .. C Pos om | ἄμαρτ. αὐτῶν: A ἀμ. αὐτοῦ | ὕπνου: D add αὐτοῦ | D ἐδόξαζε | Ἰσραὴλ cum ACF^aL (praem κύριον) .. BDHI τοῦ Ἰσρ. | IL Pos om ταύτην .. F^b τοκαύτην χάριν | κ. ἐφύλασεν αὐτήν cum BHIL .. ACF^a Pos κ. ἐφύλαξε ((F^a διεφύλ.) τὴν παῖδα, E κ. ἐφύλασσε τ. παῖδα .. F^b τηρήσαι ἀφάρτην παρθένον

XV, 1. Ἦλθ. δέ cum ABCH Pos .. I om δέ .. DF^a Καὶ ἡλθ. † πρὸς (D ἐπ') αὐτ. cum BCDH .. IL Pos πρὸς τὸν Ἰωσήφ .. AEF^a om | αὐτῷ cum BCH etc .. ADEF^a τῷ Ἰωσήφ | Τί ὅτι cum ABEH .. CF^a Διὰ τί .. I Τί .. L Τί οὖν ἐβράδυνας καὶ ὅτι | οὐκ ἐφάνης cum CF^aH, item ut videtur DF^bG .. BI Pos (*adfuisti*) οὐ παρεγένου, L οὐ παραγένοντας .. AE οὐκ ἐφανέρωσας | ἐν (H Pos om) τῇ συνόδῳ (I συνοδίᾳ) ἡμῶν (G om) cum BDGHIL Pos .. F^a τῇ εισόδῳ καὶ συνοδίᾳ ἡμῶν .. CF^b ἐν τῇ συναγωγῇ ἡμῶν .. AE ἡμῶν ἑαυτόν | AE om αὐτῷ | ἔκαμον cum ABDEF^aHIL .. C κεμηκῶς ἡμην, Pos *fessus eram* | ἀπὸ cum AF^aHI .. BC ἐκ | τὴν (F^a om) πρώτ. ἡμέρ. cum ABEF^aF^b HIL Pos .. CD ἡμέραν μίαν (D add ἐν τῷ οἴκῳ μου) | καὶ ἐστράφη cum AC Pos etc .. BH κ. ἐπεστράφη .. F^a ἐστρ. δέ .. D στραφεὶς δέ .. L om | καὶ εἶδε (A κ. ἴδεν, L καὶ βλέπει; D καὶ θεωρήσας *omisso* kal sq) cum BEH etc .. CF^a *praem* Ἄννας, A ὁ Ἄννας, Pos *scriba*; L add Ἄννας | τὴν (BHI om) Μαριάμ cum ABF^bEHIL Pos .. CF^a τὴν παρθένον | ὠγκωμένην cum BH etc .. AF^a ὄγκουμένην .. C *aliquo* (nisi falsus est Thilo) ὄγκωμένην .. F^b ὄγκούσσαν (ἐγκούσσαν? *Idem infra* ἔγκυον οὖσαν)

2. ἀπῆει (B ἀπήει) cum BEHIL .. ADF^a ἀπηλθεν .. C ἀπελθών *omisso* καὶ seq | δρομαῖος cum ABHIL (Pos *currans*) .. CD δρομαίως .. F^a om | ἱερέα cum BCF^aH Pos etc .. ADF^b ἀρχιερέα | καὶ εἶπεν αὐτῷ (BHI om αὐτῷ) .. F^b λέγων αὐτῷ | ὃν cum ACDL .. F^a οὐ .. BEH ᾧ | σὺ μαρτυρεῖς (E συμμαρτ.) cum BCEHL Pos .. ADF^a σὺ μεμαρτύρηκας (F^a συμμεμ.) . Praeterea L add περὶ αὐτοῦ ὅτι δίκαιός ἐστιν | F^a ἠνόμησε | F^a post σφόδρα *statim* pergit τὴν γὰρ παρθένον ἣν παρέλαβεν, *omissis* iis quae *interposita* sunt | ὁ ἱερεὺς cum BCGH Pos etc .. HDI ὁ ἀρχιερ. | Τί τοῦτο: H Τί ἐποίησεν |

καὶ εἶπεν Ἰὴν παρθένον ἦν παρέλαβεν ἐκ ναοῦ κυρίου, ἐμίανεν αὐτήν, καὶ ἐκλεψε τοὺς γάμους καὶ οὐκ ἐφανέρωσεν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἱερεὺς εἶπεν Ἰωσήφ τοῦτο ἐποίησεν; καὶ εἶπεν Ἄννας ὁ γραμματεὺς Ἀπόστειλον ὑπηρέτας, καὶ εὐρήσεις τὴν παρθένον ὠγκωμένην. καὶ ἀπῆλθον οἱ ὑπηρέται καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν, καὶ ἀπήγαγον αὐτὴν ἅμα τῷ Ἰωσήφ εἰς τὸ κριτήριον. ³ Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς Μαρία, τί τοῦτο ἐποίησας; καὶ ἵνα τί ἐταπεινώσας τὴν ψυχὴν σου καὶ ἐπελάθου κυρίου τοῦ θεοῦ σου; ἢ ἀνατραφεῖσα εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων καὶ λαβοῦσα τροφὴν ἐκ χειρὸς ἀγγέλου καὶ ἀκούσασα τῶν ὕμνων καὶ χορεύσασα ἐνώπιον αὐτοῦ, τί τοῦτο ἐποίησας; ἢ δὲ ἐκλαυσε πικρῶς λέγουσα Ζῆ κύριος ὁ θεός μου καθότι καθαρὰ εἰμι ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω. ⁴ Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς πρὸς Ἰωσήφ Τί

καὶ εἶπεν cum AE; addito Ἄννας CH; addito αὐτῷ G. . D ἀπεκρίθη δὲ Ἄννας καὶ εἶπεν. . BIL Pos καὶ λέγει αὐτῷ | I τοῦ κυρίου | H om αὐτήν | καὶ ἐκλεψε τοὺς γάμ. αὐτ. καὶ οὐκ ἐφάνερ. τοῖς υἱ. Ἰσρ. cum ABDEF^aIL Pos. . CH om | κ. ἀποκρ. ὁ ἱερεὺς (I om; Pos ὁ ἀρχιερ.) εἶπεν (C add αὐτῷ) cum BC EHIL Pos. . AF^a κ. εἶπ. ὁ ἀρχιερ. (F^a ὁ ἱερ.) | τοῦτο: D ταῦτα | F^a πεποήθη | κ. εἶπ. Ἄννας ὁ γραμμ. cum BHIL Pos. . ACF^a κ. εἶπ. (F^a add αὐτῷ) Ἄννας. . F^b ὁ δὲ ἔφη | Ἀπόστειλον: F^b Ἀπόλυσον | εὐρήσεις: L εὐρήσουσιν, I εὐροῦσιν, Pos *invenient* | τὴν παρθένον cum BCF^a etc. . AEH τὴν Μαριάμ (-ταν H) . IL Pos αὐτήν | ὠγκωμ. cum B, item (teste Thilone ὄγκωμ.) C etc. . AF^aH ὄγκωμένην. . F^b ἔγκυον (Birch ὄγκ.) οὖσαν | καὶ ἀπῆλθον (F^b ἐλθόντες *omisso* καὶ seq; F^a ἐπορεύθησαν) οἱ ὑπ. κ. εὗρ. (AE add αὐτήν, I αὐτὴν ὄγκωμένην [ὄγκ. ?]) καθὼς (E ὡς; I add καὶ) εἶπεν (F^b add [αὐτοῖς?]) ὁ Ἄννας, D Ἄννας ὁ γραμματεὺς | καὶ ἀπήγαγ. (cum ACEH, item F^b, Pos *adduxere*; BDF^aIL ἦγαγ.) αὐτήν (C post κριτήριον pon; D om) ἅμα τῷ (A om) Ἰωσ. (ἄ. τ. Ἰ. cum ACDEH; BF^aIL Pos καὶ τὸν Ἰ.) εἰς (H *praem* καὶ παρέστησαν αὐτούς, item D καὶ ἔστησεν αὐτούς ὁ ἀρχιερεὺς) τὸ κριτήριον (εἰς τ. κρ.: D ἐπὶ κριτηρίου; I om) . . F^b sic: καὶ παραλαβόντες τὴν παρθένον καὶ τ. Ἰωσ. ἀπήγαγον εἰς τὸν ἱερέα, καὶ ἔστη (ἔστησαν?) εἰς τὸ κριτ.

3. Καὶ εἶπεν. . AEF^a add αὐτῇ | ὁ ἱερεὺς cum CEF^a Pos etc. . ABDH ὁ ἀρχιερεὺς | Μαρία cum ABF^aH. . C Pos Μαριάμ, D πρὸς τὴν Μαριάμ | καὶ ἵνα τί cum BHIL Pos. . DEF^a καὶ τί. . AC καὶ | καὶ (C om) ἐπελάθ. κ. τ. ὁ. σ. cum AB(C)EF^aHL. . I Pos om | τῶν cum CF^a, E om; DH τόν, A om) ὕμνων (cum CEF^a; ADH ὕμνον) cum ACDEF^aH; sed ex his DF^a add αὐτῶν, EH ἐνώπιον αὐτῶν, A ἐκ στόματος αὐτοῦ. . BIL Pos τῶν μυστηρίων αὐτοῦ | καὶ χορεύσασα ἐνώπ. αὐτοῦ cum BCGIL Pos. . ADEF^aH om | F^a τί δὲ τοῦτο | ἢ δέ: DL add Μαριάμ | ἐκλαυσε: F^a ἐδάκρυσεν | λέγουσα, D καὶ εἶπε | μου cum BEF^aHIL Pos. . AC om | καθότι: E διότι, A ὅτι | εἰμι cum ABDEF^aHL Pos. . C add ἐγώ | αὐτοῦ. . BHI Pos κυρίου

4. Καὶ εἶπεν. . F^a εἶπε δέ | ὁ (F^a om) ἱερεὺς: A ὁ ἀρχιερεὺς. . D om | πρὸς (D τῷ; I κρ. τόν) Ἰωσήφ Τί τοῦτο cum BDF^aHIL Pos. . C Ἰωσήφ, τί

τοῦτο ἐποίησας; καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Ζῆ κύριος καθότι καθαρὸς εἰμι ἐγὼ ἐξ αὐτῆς. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς Μὴ ψευδομαρτύρει ἀλλὰ λέγε τὸ ἀληθές· ἔκλειψας τοὺς γάμους αὐτῆς καὶ οὐκ ἐφανέρωσας τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἔκλινας τὴν κεφαλὴν σου ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα ὅπως εὐλογηθῇ τὸ σπέρμα σου. καὶ Ἰωσήφ ἐσίγησεν.

XVI.

¹ Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς Ἀπόδος τὴν παρθένον ἣν παρελαβες ἐκ ναοῦ κυρίου. καὶ περιδρακρυς ἐγένετο Ἰωσήφ. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς Ποτιῶ ὑμᾶς τὸ ὕδωρ τῆς ἐλέγξεως κυρίου, καὶ φανερώσει τὰ ἀμαρτήματα ὑμῶν ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν. ² Καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἐπότισεν τὸν Ἰωσήφ, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τὴν ὄρεινήν· καὶ ἦλθεν ὀλόκληρος. ἐπότισεν δὲ καὶ τὴν Μαρριάμ, καὶ ἔπεμ-

τοῦτο .. E Τί τοῦτο, Ἰωσήφ | A om ἐποίησας | καὶ εἶπεν .. BEF^a εἶπε δέ | Ἰωσήφ cum ABDEHL .. CF^a ὁ Ἰωσ. | κύριος cum A .. BHI add ὁ Θεός, item CF^a ὁ Θε. μου .. E add καὶ ὁ χριστὸς αὐτοῦ καὶ ὁ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ μάρτυς | καθότι cum BEF^aHL, item ὅτι A, quia Pos .. C om .. I οὐ γινώσκω, ἀλλὰ ἐγὼ cum ACEF^bL .. BF^aHI Pos om | ἐξ αὐτῆς cum ACEF^a .. BHIL ἀπ' αὐτῆς | καὶ εἶπεν cum ABCDH Pos .. EF^a εἶπε δέ | ὁ ἱερεὺς cum BCEF^aH Pos .. AD ὁ ἀρχιερ. | ἀλλά: DF^a om | λέγε: F^a εἶπέ | τὸ ἀληθές: E τἀληθῆ .. H τὴν ἀληθειαν | ἔκλειψας: DH praem διὰ τί .. A add γάρ | τ. γάμ. αὐτῆς cum ADEF^aH Pos .. B σου τοὺς γαμ.; I τούτους (σου τοὺς?) γ. .. C τοὺς γάμους· | καὶ οὐκ ἔκλινας; F^a om καὶ | ὑπὸ τὴν (F^a om) κρατ. χεῖρα (H χεῖραν): I ὑπὸ τὴν χεῖρα τὴν μεγάλην καὶ κραταιὰν | ὅπως: F^a ὅπερ | κ. Ἰωσ. ἐσίγ. cum ACH, item ἐσίγ. δὲ Ἰωσ. EF^a .. BIL Pos om

XVI, 1. εἶπεν: H λέγει | ὁ ἱερεὺς .. AD ὁ ἀρχιερ. | ἦν: H καὶ ὡς | ἐγένετο Ἰωσ. cum ABEF^bHL Pos .. DI γενόμενος ὁ Ἰωσ., item C addito ἔστη .. F^a nil nisi γενόμενος | καὶ εἶπεν .. D εἶπε δέ, F^a εἶπε .. F^b εἶτα φησιν | ὁ ἱερεὺς .. AD ὁ ἀρχιερ. | H Ποτίσω | κυρίου cum CF^a Pos (item DI?) .. ABEGHL om, sed ex his BH add κύριος ante φανερώσει, E post φανερώσει; L add κύρ. ὁ Θεός Ἰσραὴλ post τὰ ἀμ. ὑμ. | EF^bI Pos τὸ ἀμαρτήμα ὑμ. | ἐν ὄφθ. ὑμῶν cum BCF^aH Pos; item F^bL ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν (F^b ἡμῶν) .. D ἐνώπιον ἡμῶν, G ἐνώπ. πάντων, I ἐνώπ. τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ .. AE om

2. ὁ ἱερεὺς: A ὁ ἀρχιερ. | ἐπότισεν (F^a ἐπότισε): DL Pos praem τὸ ὕδωρ, item H τὸ ὕδ. τῆς ἐλέγξεως | τὸν (D τῶ) Ἰωσήφ: F^b αὐτούς. Idem pergit καὶ ἔπεμψ. αὐτούς ε. τ. ὄρ. κ. ἡλθον ὀλόκληροί, omissis ἐπότισε δὲ καὶ usque ὀλόκλ. | ἔπεμψεν: A ἀπέστειλεν .. H ἀπέλυσεν | εἰς τὴν ὄρεινήν: ADE εἰς τὴν ἔρημον | ἦλθεν (DH praem μετ' ἡμέρας τρεῖς) .. F^a ἐπανήλθεν, Pos rediit .. B κατέβη, I κατίει | ἐπότ. δὲ καί: AD ὡσαύτως δὲ ἐπότ. καί | τὴν (GI om) Μαρριάμ (BH - (αν) cum BDGHI Pos .. AC τὴν παρθένον, E τὴν παιδα | ἔπεμψεν cum BDGHI Pos .. C ἔπεμψε .. AE ἀπέστειλεν |

ψεν αὐτὴν εἰς τὴν ὄρεινὴν· καὶ ἦλθεν ὀλόκληρος. καὶ θαύμασε πᾶς ὁ λαὸς ὅτι ἀμαρτία οὐκ ἐφάνη ἐν αὐτοῖς. ³ Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς Εἰ κύριος ὁ θεὸς οὐκ ἐφάνερωσε τὰ ἀμαρτήματα ὑμῶν, οὐδὲ ἐγὼ κρίνω ὑμᾶς. καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς. καὶ παρέλαβεν Ἰωσήφ τὴν Μαριάμ, καὶ ἀπῆι εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ χαίρων καὶ δοξάζων τὸν θεὸν τοῦ Ἰσραήλ.

XVII.

¹ Κέλευσις δὲ ἐγένετο ἀπὸ Αὐγούστου βασιλέως ἀπογράφεσθαι πάντας τοὺς ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Ἐγὼ ἀπογράφομαι τοὺς υἱούς μου· ταύτην δὲ τὴν παιδα τί ποιήσω; πῶς αὐτὴν ἀπογράφομαι; γυναῖκα ἐμήν; ἀσχύνομαι

αὐτὴν cum ABEGH .. C Pos καὶ αὐτὴν (eam etiam) | A εἰς τὴν ἔρημον | ἦλθεν cum AC .. G κατῆλθεν .. BDH κατέβη, I κατίει | ὀλόκληρος: A add καὶ αὐτῇ, BH praem καὶ αὐτῇ | F^aL om ἐπότισεν δὲ καὶ usque ὀλόκληρος | F^a θαύμασε δὲ | πᾶς: H praem ὁ ἱερεὺς καὶ | H ἡ ἀμαρτία αὐτῶν | οὐκ ἐφάνη cum ABDEF^aHL Pos .. CF^b οὐχ εὐρέθη | ἐν (A om) αὐτοῖς: F^a ἐπ' αὐτόν .. H om

3. ὁ ἱερεὺς: AD ὁ ἀρχιερ. | Εἰ (Pos om) κύρ. ὁ θεός: F^a om ὁ θεός | τὰ ἀμαρτήματα cum AEIL .. BDF^aH τὸ ἀμάρτημα, C τὴν ἀμαρτίαν, Pos peccatum | κρίνω (hoc accentu ABH; nec aliter CF^a; Pos iudicio) .. E κατακρινῶ | D om καὶ ἀπέλ. αὐτούς | καὶ παρέλ. Ἰωσήφ: DF^a x. παραλαβῶν (F^a παρ. δὲ) ὁ Ἰωσ. omisso καὶ sq | ἀπῆι (BH ἀπήι): A ἀπήλθεν | δοξάζων: F^a ὑμῶν | τοῦ Ἰσρ. cum BCH etc .. AEF^aIL om τοῦ

XVII, 1. Κέλευσ. δὲ ἐγένετο (GHQ ἐξῆλθεν. F^a Pos Ἐγέν. δὲ κέλ.) ἀπὸ (cum ADELQ; BF^aI ὑπό: GH παρά) Αὐγ. βασιλ. (cum ADF^a [τοῦ βασ. Αὐγ.]; BEG [Καῖσ. Αὐγ.] HI [αὐτοῦ τοῦ pro Αὐγ.] LQ Pos Καῖσαρος) cum ABDEF^aG HILQ Pos; praetereaque ex his GH add καὶ (H om) βασιλέως Ἡρώδου .. F^b Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις κέλευσ. ἐγέν. ἀπὸ Αὐγ. Καῖσ. .. C Δόγμα δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθε παρὰ Καῖσ. Αὐγ. | D ἀπογράψασθαι | πάντας τοὺς (EQ ὅσοι εἰσὶν pro π. τ.); F^a add Ἰουδαίους ὅς ἦσαν, L ἀνθρώπους καὶ τὰς γυναῖκας τοὺς, GH παῖδας τοὺς) ἐν (I add τῇ) Βηθλ. τῆς Ἰουδ. (IL Pos om τ. Ἰ.) cum BEF^aGHIHQ Pos .. D πάντ. τ. ἐν Ἱερουσαλήμ, F^b πάντ. τ. ὄντας ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ .. AC πᾶσαν τὴν οἰκουμένην | καὶ εἶπεν (EF^a εἶπ. δὲ) Ἰωσήφ (unus vel duo ὁ Ἰωσ.) cum ABEF^aHILQ Pos .. D praem ἦλθε δὲ αὐτῆ ἡ ἀπογραφὴ καὶ εἰς Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας .. C sic: ἠναγκάζετο δὲ Ἰωσήφ ἀπελθεῖν ἐκ Ναζαρετ εἰς Βηθλεέμ. καὶ εἶπεν | ἀπογράφομαι cum BF^aHIL Pos .. ACQ ἀπογράφομαι (-φωμαι A) | τοὺς υἱούς (DQ τοῖς υἱοῖς) μου .. L praem καὶ .. A post ἀπογρ. pon | L om τὴν παιδα | ELQ om τί ποιήσω | πῶς (L τῆ) αὐτὴν (L om; BDI post ἀπογρ. pon) ἀπογράφομαι (AH -φωμαι) cum ABCDEHILQ Pos .. F^b ἀπογράφομαι, F^a ἀπογράψασθαι αὐτὴν, eaque cum sqq coniungunt | BIL Pos om ἐμήν | ἀσχύνομαι cum DEF^aHQ; item C praemisso ἀλλ' .. BIL Pos ἀλλ' (L om) οὐκ ἔστι μου (L μοι) γυνή. Praeterea Pos add ipsam enim in conservationem accipi ex templo domini. | A om γυναῖκα usque ἀσχύνομαι |

ἀλλὰ θυγατέρα; ἀλλ' οἶδασιν πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὅτι οὐκ ἔστι μου θυγάτηρ. αὐτὴ ἡ ἡμέρα κυρίου ποιήσει ὡς βούλεται κύριος. ² Καὶ ἐπέστρωσεν τὴν ὄνον καὶ ἐπεκάθισεν αὐτήν, καὶ εἶλεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει Ἰωσήφ. καὶ ἤγγισαν ἐπὶ μιλίων τριῶν· καὶ ἐστράφη Ἰωσήφ, καὶ εἶδεν αὐτὴν στυγνὴν, καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ Ἴσως τὸ ἐν αὐτῇ χειμάζει αὐτήν. καὶ πάλιν ἐστράφη Ἰωσήφ, καὶ εἶδεν αὐτὴν γελῶσαν. καὶ εἶπεν αὐτῇ Μαρία, τί σοὶ ἔστι τοῦτο, ὅτι τὸ πρόσωπόν σου βλέπω ποτὲ μὲν γελῶν, ποτὲ δὲ στυγνάζον. καὶ εἶπε Μαριάμ τῷ Ἰωσήφ Ὅτι δύο λαοὺς βλέπω τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, ἓνα

ἀλλὰ (Pos *nonne*; AI om) Συγ. .. D Συγ. δέ | ἀλλ' οἶδασιν cum BF^bI Pos .. DF^a οἶδ. δέ, H καὶ οἶδ., A οἶδαν γάρ .. C οἶδασιν | πάντες οἱ υἱ. Ἰσρ. (B om οἱ υἱ. Ἰσρ.) cum BHIL Pos .. AC οἱ υἱ. Ἰσρ.; DF^a υἱοὶ Ἰσρ. | μου Συγ. .. I Pos μοι Συγ. Praeterea H add τί ποιήσω; item Pos *Quid de hac factum? et pergīt: equidem in ipsa die domini faciam* etc | αὐτῇ: sed ABH αὐτη. Praeterea H add δέ | ὡς: AE καθώς, D καθά | κύριος cum BHIL Pos .. ACF^a om

2. ἐπέστρωσεν (-σε) cum ABEF^bIL .. GF^aH ἔστρωσε. Praeterea BF^bL add Ἰωσήφ, I idem post ὄνον add | τὴν (A τὸν) ὄνον cum BCF^a Pos etc .. ADF^bHL add αὐτοῦ | καὶ ἐπεκάθισ. (CF^a ἐκάθισ.) αὐτήν (F^b ἐπ' αὐτῇ τὴν Μαριάμ) cum ACEF^aF^b .. BIL Pos καὶ ἐποίησεν αὐτήν καθεσθῆναι ἐπὶ τὴν ὄνον (I ἐν τῷ ὄνω) .. H om | καὶ εἶλεν ὁ υἱ. αὐτοῦ καὶ ἠκολ. Ἰωσ. (C αὐτὸς ἠκολ.) cum AC, item omissis κ. εἶλκ. ὁ υἱ. αὐτ. H .. E κ. εἶλκ. εἰ υἱ. α. καὶ ἠκολ. Σαμουήλ: D κ. εἶλκ. ὁ υἱ. α. Σαμουήλ, καὶ ὁ ἕτερος ἠκολ. αὐτῷ: L καὶ ἠκολ. καὶ ὁ υἱ. α. Σαμουήλ ὅπισθεν αὐτῶν .. BF^bI καὶ Ἰάκωβος (B add ἐγὼ) καὶ Σίμων (F^b Συμεὼν) ἐπηκολούθουν (B -λουδοῦμεν; F^b add αὐτῇ) .. F^a Pos Ἰωσήφ δὲ καὶ Σίμων ἠκολούθουν | καὶ (F^b add ἰδοῦ) ἤγγισαν (EHIL -ισεν, B -ισαμεν. Praeterea CF^b add εἰς) ἐπὶ (cum DEF^aHL; BCF^b ἀπό) μιλίων (F^a μιλια; B μιλίων) τριῶν (F^a τρία; E τρίτον. F^b add τῆς Ἰουδαίας) .. A om .. Pos *a pi-ibus tribus (cum sequedantur coniuncta)* | καὶ ἐστράφη (I ἀπεστρ., DF^b Pos στραφεὶς omissis καὶ sq) Ἰωσήφ .. A om | εἶδεν: H ἴδεν | αὐτήν cum ABC Pos .. DEF^aH τὴν Μαριάμ (H -ίαν) .. I om | D στυγνώσαν | καὶ εἶπεν (C λέγει) ἐν ἑαυτῷ cum BCF^a (add Ἰωσήφ) HL Pos .. AE καὶ ἐνεθυμᾶτο (E add Ἰωσήφ) λέγων ἐν ἑαυτῷ (E om ἐν ἑαυτ.) .. DI om | Ἰσ. τὸ ἐν αὐτῇ (cum ABEF^aHL; C add ὄν) χ. αὐτήν (A ταύτην) .. DI om | κ. πάλιν ἐστράφη Ἰωσ. (A om Ἰωσ.) .. BH κ. ἐπεστράφη Ἰωσ. πάλιν .. D κ. πάλιν ἐμβλέψας εἰς αὐτήν .. I om | κ. εἶδ. α. γελῶσαν: I om | αὐτῇ: D πρὸς αὐτήν | Μαρία (C om; I Μαριάμ), τί σοὶ (I om, AE post ἔστ. pon) ἔστι τοῦτο cum ABCEHIL Pos .. F^a Μαρία, τί ἔστιν .. D Μαριάμ, τί ἔστιν ὁ ὄρω ἐν σοὶ | B καὶ ὅτι | L om βλέπω | ποτὲ μὲν γελῶν (A γελοῦν) π. δὲ στυγνάζ. cum ABEHIL Pos .. CDF^a π. μ. στυγνόν, π. δ. γελῶν (F^a γελοῦν) καὶ ἀγαλλιωμένον (D χαίρον) | καὶ εἶπε Μαριάμ (L ἡ Μαρία, D Μαρία) τῷ (D πρὸς τὸν) Ἰωσήφ (I om τ. Ἰ.) cum BDHIL Pos .. A ἡ δὲ εἶπεν .. CF^a καὶ εἶπεν αὐτῷ (F^a πρὸς αὐτόν) Μαριάμ (F^a -ία) | DF^a om Ὅτι | τοῖς ὀφθαλμοῖς μου cum BDEF^a HIL, item praemisso ἐν C Pos .. A om | D τὸν μὲν ἓνα et καὶ τὸν ἕτερον |

κλαίοντα καὶ κοπτόμενον, καὶ ἕνα χαίροντα καὶ ἀγαλλιώμενον.
³ Καὶ ἦλθον ἐν τῇ μέσῃ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ Μαριάμ Κατάγαγε
 με ἀπὸ τῆς ὄνου, ὅτι τὸ ἐν ἐμοὶ ἐπέγει με προελθεῖν. καὶ κα-
 τήγαγεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ὄνου, καὶ εἶπεν αὐτῇ Που σε ἀπάξω
 καὶ σκεπάσω σου τὴν ἀσχημοσύνην; ὅτι ὁ τόπος ἔρημος ἐστίν.

XVIII.

¹ Καὶ εὗρεν σπήλαιον ἐκεῖ καὶ εἰσήγαγεν αὐτὴν, καὶ πα-
 ρέστησεν αὐτῇ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐξελθὼν ἐζήτηε μαίαν ἐν
 χώρᾳ Βηθλεέμ.

κλαίοντ. κ. κοπτόμ. cum ABDEF^aHIL Pos .. C om κ. κοπτ. | χαίρ. κ. ἀγα-
 λιώμενον (H -ιώντα) AEH .. F^a γελῶντα κ. ἀγαλλιώμενον .. BIL χαίροντα κ.
 γελῶντα, D γελ. κ. χαίρ. .. Pos *exultantem et ridentem*

3. Καὶ ἦλθον (cum ABEH; D ἦλθωμεν [sic]; IL Pos ἦλθεν. F^a Ἦλθε
 δὲ πάλιν) ἐν τῇ μέσῃ ὁδῷ (cum BIL Pos. F^aH ἀνά μέσον τῆς ὁδοῦ, AE κατὰ
 τὸ [E om] μέσ. τ. ὁδοῦ. D μέσων [sic] τῆς ὁδ.) .. C Καὶ ὡς ἀνέβησαν ἐν τῇ
 Βηθλεέμ | καὶ (C om) εἶπεν αὐτῷ (EI om) Μαριάμ (A -ρία) cum ABCEHIL
 Pos .. F^a κ. εἶπ. Μαρία τῷ Ἰωσήφ .. D στραφεῖσα δὲ Μαρία λέγει πρὸς τὸν
 Ἰωσήφ | Κατάγαγε (E -γαγον. A praem Ἰωσήφ) .. I κατάγε, F^a κάδελον |
 F^a om ἀπὸ τ. ὄν. | τὸ (I om) ἐν ἐμοὶ: EH add ὄν .. G post ἐπέγ. pon | ἐπέγ.
 (F^b praem λαν) με (I μοι): F^aG om με | προελθεῖν (BL praem τοῦ) cum AB
 EF^aGHL Pos .. CI προσελθεῖν .. D ἐξελθεῖν | καὶ κατήγαγεν (F^b καταγαγών)
 αὐτὴν ἀπὸ τ. ὄν. (ἀ. τ. ὄ. cum BCDHIL Pos; om AEF^bG) .. CF^b add ὁ [F^b
 om] Ἰωσήφ; non item ABF^bHL Pos | καὶ (F^b om) εἶπ. αὐτῇ (D πρὸς αὐτήν,
 AF^b om) .. DI add ὁ Ἰωσήφ | ἀπάξω: A ἐπάξω | καὶ σκεπάσω (A καλύψω;
 F^b Pos om κ. σκεπ.; D his praem καὶ ποῦ σε κρύψω) σου (G om) τ. ἀσχημοσ.
 (cum ADG; BE ἀσχύνην. F^bL Pos om σ. τ. ἀσχ.; H σε) ὅτι ὁ (F^bHL om)
 τόπος ἔρ. ἐστ. cum ABDEF^bGHL Pos .. C ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν τόπος εἰς κατά-
 λυμα | Pro καὶ κατήγαγεν usque ἔρημ. ἐστίν F^a sic: καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Που
 ἀπάξω σε; ὅτι ὁ τόπος ἔρημ. ἐστίν. καὶ εἶπε πάλιν Μαρία τῷ Ἰωσήφ Κατάγαγε
 με· λαν γὰρ τὸ ἐν ἐμοὶ ἐπέγει με. καὶ εὐδὺς κατήγαγεν αὐτὴν Ἰωσήφ.

XVIII, 1. Καὶ εὗρεν (H ἠύρεν. EF^a Εὔρε δέ) cum ACEF^aH .. BDF^bGL
 Pos Καὶ εὐρών, I Εὐρών omisso καὶ sq | ἐκεῖ (I ἐκεῖσε) cum ABDEF^aHIL
 Pos .. CF^bG om | εἰσήγαγ. (D ἀπήγαγ.) αὐτὴν cum ABCH Pos .. EF^a add
 ἐκεῖ, item F^bG ἐν αὐτῷ, D πρὸς αὐτῷ (-τό?) | F^aG καὶ παραστήσας | αὐτῇ
 (D, item G αὐτήν. F^b ἔξω τοῦ σπηλαίου) τοὺς υἱοὺς (D τοῖς υἱοῖς) αὐτοῦ cum
 AB (praem ἡμᾶς) DEF^bGH .. C α. τ. δύο υἱ. αὐτ. .. IL Pos α. τὸν υἱὸν αὐ-
 τοῦ .. F^a αὐτὴν τῷ σπηλαίῳ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ | καὶ (D add αὐτός) ἐξελ-
 θὼν ἐζήτηε (D τοῦ ζητηῖται) μαίαν (I ἐζ. μ. post Βηθλ.) cum BDHIL Pos ..
 ACF^a καὶ (F^a om) ἐξηλθε ζητῆσαι μ., F^bG αὐτός δὲ ἐξήλ. (i. e. ἐξέει) ζητη-
 σαι μ. | μαίαν: ADEF^a add Ἑβραίαν, non item BCF^bGHIL Pos | ἐν (DI add
 τῇ) χώρᾳ (AEL om). Βηθλ.

² Ἐγὼ δὲ Ἰωσήφ περιπάτου, καὶ οὐ περιπάτου· καὶ ἀνέβλεψα εἰς τὸν ἀέρα, καὶ εἶδον τὸν ἀέρα ἐκθαμβον· καὶ ἀνέβλεψα εἰς τὸν πόλον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἶδον αὐτὸν ἐστῶτα καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἡρεμοῦντα· καὶ ἐπέβλεψα ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ εἶδον σκάφην κειμένην καὶ ἐργάτας ἀνακειμένους, καὶ αἱ χεῖρες αὐτῶν ἐν τῇ σκάφῃ· καὶ οἱ μασσώμενοι οὐκ ἐμασσῶντο, καὶ οἱ αἵροντες οὐκ ἀνέφερον, καὶ οἱ προσφέροντες τῷ στόματι αὐτῶν οὐκ προσέφερον, ἀλλὰ πάντων ἦν τὰ πρόσωπα ἄνω βλέποντα· καὶ εἶδον πρόβατα ἐλαυνόμενα, καὶ τὰ πρόβατα εἰστή-

2. Ἐγὼ δὲ Ἰωσήφ etc: prima in his persona utuntur ACDE (F^a) H; tertia BILM Pos; omnia vero usque finem capitis omittunt F^bG | Ἐγὼ δ. Ἰωσ. περιεπ. καὶ οὐ (A καὶ οὐ καὶ) περιεπ. (DH om x. οὐ περ.) cum ACDEH .. F^a Ἐγὼ δέ, λέγει Ἰωσήφ, περιπατῶν .. N Ὁ δὲ Ἰωσ. περιπάτει καὶ οὐ περιπάτει .. BIL Pos Ὡς δὲ περιπάτει Ἰωσήφ | καὶ ἀνέβλ. εἰς τ. ἀέρα, x. εἶδ. τὸν ἀέρα (A αὐτὸν) ἐκῷ· x. ἀνέβλ. εἰς τ. πόλ. τοῦ οὐρ., x. εἶδον αὐτ. (A add ἐκθαμβον καὶ) ἐστῶτα ex A iisque qui similiter habent EHIL Pos. E enim sic: x. ἀνέβλ. εἰς τ. πόλον τ. οὐρ. καὶ εἶδ. αὐτ. ἐστῶτα, x. ἀνέβλ. εἰς τ. ἀέρα x. εἶδ. τὸν ἀέρα ἐκῷ. Item IL καὶ ἀναβλέψας ε. τ. πόλ. τ. οὐρ. εἶδον ἐστῶτα αὐτὸν (I τὸν πόλον), καὶ τὸν ἀέρα ἐκῷ. Item H x. ἀνέβλ. εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρ. καὶ εἶδον τὸν παλεὸν ἐστότα, x. ἐπέβλεψ. ἐπὶ τὸν ἀέραν καὶ εἶδον αὐτὸν ἐκῷ. Pos vidit polium coelumque stantem et aeterni obstupefactum. Posito C καὶ ἀνέβλ. εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ εἶδον τὸν πόλον τοῦ οὐρ. ἐστῶτα .. F^a ἀνέβλεψα εἰς τὸν ἀέρα, καὶ εἶδ. τὸν ἀέρα ἐκθαμβον .. D x. ἀναβλέψας εἰς τὸν πόλ. τοῦ οὐρ. καὶ εἶδον τὸν αἰθέρα ἐκῷ. .. B nil nisi ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε (sequitur statim τὰ πετεινὰ etc | καὶ (B om) τὰ πετ. τ. οὐρ. ἡρεμοῦντα cum ABDEF^aHIL .. C x. τ. π. τ. οὐρ. τρέμοντα. Pos et volatilia in medio cursu cessantia. Praeterea H add ἐν τῷ τρίτειν τὴν παρῆνον | x. ἐπέβλεψα (BIL - ψεν) cum BF^aHIL .. AE x. ἐβλεψα .. C x. ἐνέβλεψα, D x. ἐμβλέψας, Pos et aspiciens | ἐπὶ cum BCF^aHIL .. ADE Pos εἰς | εἶδον: BIL Pos εἶδε | σκάφην: A τράπεζαν | καὶ αἱ χ. αὐτῶν ἐν τῇ σκάφῃ (A τραπέζῃ. F^a ἐπὶ τὴν σκάφην.) cum BHIL .. AC add ἦσαν post καὶ, DEF^a post αὐτῶν, Pos post in scapha | x. οἱ μασσώμενοι (sic BHL; ADF^a μασσόμενοι; EI μασόμενοι) οὐκ ἐμασσῶντο (sic BHL; ADF^a ἐμάσσοντο; EI ἐμάσοντο) cum ABDEF^aHIL Pos (et mandantes non mandebant) .. C om | x. οἱ αἵροντες. (DI ἔρωντες) οὐκ ἀνέφερον .. BHL (Pos nil cariebant, sed is post etiam nil afferebant) add οὐδέν .. F^a x. οἱ ἀναφέροντες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς οὐκ ἀνέφερον | τῷ στόματι (A τὸ στόματι, E τὸ στόμα) αὐτῶν (AF^a om) cum ABDEF^aHIL Pos .. I ἐν τῷ στ. αὐτῶν, C εἰς τὸ στόμα | πάντων cum ABEF^aHIL Pos .. D om .. C πάντων αὐτῶν | ἦν τὰ πρ. ἄνω βλέποντα (H ἀναβλέπ.) A ἦν τὰ πρ. κάτω νεύοντα, E τὰ πρ. κάτω ἐβλεπον | x. εἶδον (BIL ἰδοῦ) πρόβ. (L add ὡς) ἐλαυνόμενα (BL add ἦν. H add ἐπὶ τὸν χειμάρρουν), καὶ τὰ πρόβ. εἰστήκει (F^a ἐστήκεισαν, D ἐστήκεισαν. H x. ἰστήκει τὰ πρ. et add μὴ πίνοντα. BIL Pos καὶ [om τ. πρ.] οὐ προέβαινον ἀλλ' ἕσταντο): AE nil nisi καὶ εἶδον

και, και ἐπῆρεν ὁ ποιμὴν τὴν χεῖρα αὐτοῦ τοῦ πατάξει αὐτά, και ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἔστη ἄνω· και ἐπέβλεψα ἐπὶ τὸν χεῖμαρρον τοῦ ποταμοῦ, και εἶδον τὰ στόματα τῶν ἐρίφων ἐπικείμενα και μὴ πίνοντα, και πάντα ὑπὸ θῆξιν τῷ δρόμῳ αὐτῶν διαλαύνετο.

XIX.

¹ Και εἶδον γυναῖκα καταβαίνουσαν ἀπὸ τῆς ὄρεινης, και εἶπέν μοι Ἄνθρωπε, ποῦ πορεύῃ; και εἶπον Μαίαν ζητῶ Ἑβραίαν. και ἀποκριθεῖσα εἶπέ μοι Ἐξ Ἰσραὴλ εἶ; και εἶπον αὐτῇ Ναί. ἡ δὲ εἶπεν Και τίς ἐστὶν ἡ γεννώσα ἐν τῷ σπηλαίῳ; και εἶπον ἐγὼ Ἡ μεμνηστευμένη μοι. και εἶπέ μοι Οὐκ ἐστὶν σου γυνή; και

(A ἴδον) πρόβ. ἐστῶτα | κ. ἐπῆρεν cum BC (ἐπῆρε δέ) DIL: AEF^aH κ. ἦρεν | ὁ ποιμὴν: DIL ante τοῦ πατάξ. | τὴν χ. αὐτοῦ (B Pos om) cum ABDEF^aIL Pos .. H τὴν βάρβδον .. C om | τοῦ (F^a om) πατάξ. αὐτά cum ACEF^aHIL Pos .. BD τ. πατ. τὰ πρόβατα .. BIL Pos add ἐν (I om) τῇ βάρβδῳ | κ. ἡ χ. αὐτ. ἔστη (B ἦν; H ante ἡ pon; I om) ἄνω (E om): L om | ἐπέβλεψα (BIL -ψεν) cum ABDHIL .. EF^a ἐβλεψα .. C ἀνέβλεψα | ἐπὶ τ. χεῖμαρρ. τοῦ ποτ. cum BDHIL Pos; item EF^a ἐπὶ τ. χεῖμ. ποταμόν .. C εἰς τὸν χεῖμαρρον, A εἰς τὸν ποταμόν | εἶδον (H ἴδον): BIL Pos εἶδε (anus ἴδε) | τὰ στόμ. τ. ἐρίφ. (E τ. ἐρ. τὰ στ.) ἐπικ. cum ABEIL Pos (add aquae) .. CDF^aH ἐρίφους (F^a τοὺς ἐρ.) και τὰ στόμ. αὐτῶν (H add ἦν) ἐπικείμ. τῷ ὕδατι (D ἐπὶ τὸ ὕδωρ; H om) | μὴ πίνοντα: BIL οὐ πίν | και πάντα (H add τὰ): IL Pos ἀλλὰ πάντα .. BF^a om | ὑπὸ θῆξιν (H θῆξιν, L θῆξην, N θρήξιν. AE θῆξει; D θείξης; I θίξει) τῷ δρόμῳ (A τοῦ δρόμου) αὐτῶν διαλαύνετο (cum HM; D συναλαύνετο [ante τῷ δρ. α.], IL ἀπηλαύνετο [I -νοντο], E λαύνοντο. A ἡσύχαζον) cum ADEHILN Pos (sed omnia sub momento ab ipso cursu erant impulsa) .. C ὑπὸ ἐκπληξιν ὄντα .. BF^a om

XIX, 1. Και εἶδον (H ἴδον) γυναῖκα (-καν H) κ. ἡ τ. ὄρεινης (H ὄρη-μον): BIL Pos, item F^bG Και ἴδον (F^bG add κατηγήτησεν αὐτῷ) γυνή καταβαίνουσα etc | εἶπέν μοι: F^bG εἶπ. αὐτῷ .. BIL λέγει αὐτῷ | Ἄνθρωπε (A om): BIL Pos praem Σοὺ (IL σὺ) λέγω (I λέγε) | πορεύῃ: G add και τίνα ζητεῖς | εἶπον (BIL εἶπεν) cum ABHIL .. CF^a Pos add αὐτῇ, D προς αὐτήν | Μαίαν ζητῶ Ἑβραίαν cum A (Ἑβρ. ζητ.) BDEF^aF^b (Ἑβρ. ζητήσαι) HIL Pos .. C om Ἑβραίαν. Praeterea F^a statim pergīt ἐξ Ἰσραὴλ. και εἶπέ μοι Που (apud nos Και τίς) ἐστὶν, mediis omissis | και ἀποκριθεῖσα (Pos om ἀποκρ.) .. A ἡ δέ | εἶπέ μοι cum DEH, item μοι εἶπ. C .. A εἶπεν, I λέγει .. BL Pos λέγει (dixit) αὐτῷ | Ἐξ Ἰσρ. (E Ἰερουσαλήμ) εἶ (H σὺ εἶ, Pos es tu) cum ADEHL Pos .. BC om εἶ | και εἶπον (HI Pos εἶπεν) αὐτῇ .. B λέγει αὐτῇ .. L εἶπε δὲ αὐτῇ .. D κ. εἶπον ἐγὼ | Ναί cum ABDEHIL Pos .. C add κυρία | ἡ δὲ εἶπεν (H add αὐτῷ) cum ABEHIL Pos .. CD και εἶπέ μοι (D πρὸς με) | Και τίς ἐστ. ἡ γεννώσα ἐν τ. σπ. cum ABDEGHI Pos .. C Τίς ἐστ. ἡ γεννήσασα ἐν τ. σπ. .. F^a Που ἐστὶν ἡ γεννώσα; και εἶπον Ἐν τῷ σπ., statimque pergīt και μεμνηστ. μοὶ ἐστὶν | εἶπον ἐγὼ (A om) .. EGH εἶπον αὐτῇ, BI Pos εἶπεν αὐτῇ | Ἡ μεμνηστ. (E Ἐμνηστευμένη) μοι (F^b μου. DF^b add ἐστὶν, item F^a) .. A om | και εἶπ

εἶπον αὐτῇ Μαριάμ ἐστὶν ἡ ἀνατραφεῖσα ἐν τῷ ναῷ κυρίου, καὶ ἐκκληρωσάμην αὐτὴν γυναῖκα· καὶ οὐκ ἔστιν μου γυνή, ἀλλὰ σύλληψιν ἔχει ἐκ πνεύματος ἁγίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἡ μαῖα Τοῦτο ἀληθές; καὶ εἶπεν αὐτῇ Ἰωσήφ Δεῦρο καὶ ἴδε. καὶ ἀπίει ἡ μαῖα μετ' αὐτοῦ. ² Καὶ ἔστησαν ἐν τῷ τόπῳ τοῦ σπηλαίου, καὶ ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπισκιάζουσα τὸ σπήλαιον. καὶ εἶπεν ἡ μαῖα Ἐμεγαλύνθη ἡ ψυχὴ μου σήμερον, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου παράδοξα, ὅτι σωτηρία τῷ Ἰσραὴλ ἐγεννήθη. καὶ παραχρῆμα ἡ νεφέλη ὑπεστελλετο ἐκ τοῦ σπηλαίου, καὶ ἐφάνη φῶς μέγα ἐν τῷ σπηλαίῳ ὥστε τοὺς ὀφθαλμοὺς μὴ φέρειν. καὶ πρὸς ὀλίγον τὸ φῶς ἐκέينو ὑπεστελλετο, ἕως οὗ ἐφάνη τὸ βρέφος καὶ

μοι (D πρὸς μέ, BI Pos αὐτῷ. F^a εἶπε δὲ ἡ μαῖα) Οὐκ ἐ. σου (B σοι) γυνή; καὶ εἶπον αὐτῇ (BF^a IL Pos καὶ [L om] εἶπεν [B εἶπε δὲ] Ἰωσήφ. D a γυνή ad γυνή quod sequitur transitit): AEF^b H haec omnia om | Μαριάμ (ABF^a - ρία. E praem Aὔτη; BL praem Οὐκ ἔστι μου γυνή;) ἐστὶν (C add καὶ ἐκκληρωσάμην αὐτὴν εἰς γυναῖκα) ἡ ἀνατραφεῖσα (C ἦτις καὶ ἀνετραφῆ) ἐν (CF^a praem εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, non item ABHIL Pos) τῷ ναῷ (cum ABHIL Pos; CF^a οὐκ) κυρίου (E om ἡ ἀνατρ. usque κυρίου), καὶ ἐκκληρ. αὐτὴν γυναῖκα (γυν. cum AB EHIL; C [vide ante] F^a om. Pos om κ. ἐκλ. α. γυν.) .. F^b rursus haec omnia om | σύλληψιν: F^a σύλλημα | καὶ εἶπ. αὐτῷ (cum ABHI Pos; EF^a L om) ἡ μαῖα Τοῦτο ἀληθές (cum BEHI; item addito ἐστὶν AF^a L Pos) cum ABEF^a H IL Pos .. C καὶ εἶπεν Εἶπέ μοι τὸ ἀληθές .. D om | καὶ (Pos om) εἶπεν αὐτῇ (D πρὸς αὐτὴν) Ἰωσήφ (F^a Pos om) cum BDF^a HIL Pos .. A ὁ δὲ εἶπεν .. C καὶ εἶπον αὐτῇ | Δεῦρο cum BDF^a HIL .. AE Ἔρχου, C Ἐλθέ | καὶ ἀπίει (B aliiue ἀπίει. I ἀπίγεν, F^a ἐπορεύθη, C ἀπῆλθε) ἡ μαῖα (C om) μετ' αὐτοῦ | Supra pro Καὶ τίς -- Οὐκ ἔ. α. γυνή L habet Διὰ τῆν γυναῖκά σου;

2. ἔστησαν cum ABDEGHL .. CF^a Pos ἔσθη | ἐν τῷ (DGL om) τόπ. τ. σπηλ. cum BCDGHL Pos .. AEF^a ἐν τῷ σπηλαίῳ | καὶ ἰδοὺ (cum BDHIL Pos; ACEF^a ἦν, quod D add post φωτεινῇ) νεφ. φωτεινῇ (cum ABDEF^a IL Pos, item φωτός H; C om) ἐπισχ. (C add ἐπί, non item ABDEF^a HIL Pos) τὸ σπηλ. (B τῷ σπηλαίῳ) .. A his praem καὶ ἐφάνη φῶς μέγα ἐν τῷ σπηλαίῳ | Ἐμεγαλύνθη: D praem Τί ὅτι | σήμερον cum ABDEF^a IL Pos .. C τῇ σήμε. ἡμέρᾳ | ὅτι εἶδον οἱ ὀφθ. μου παράδ. (H τὰ παράδ. ταῦτα) cum ABD (add σήμερον) EF^a HI Pos .. C ὅτι εἶδον καινὸν ἄεμα καὶ παράδοξον .. L om | ὅτι (F^a καὶ ὅτι; AB om) σωτηρ. (AB add γάρ) τῷ Ἰσρ. (F^a τῷ Ἰσρ. σωτ.) ἐγεννήθη (ita F^a, item ABH; Thilo edidit ἐγενήθη) .. Pos om | καὶ παραχρ. .. F^a HI Pos παρ. δέ | ἡ νεφ. ὑπετέλλ. ἐκ (L ἀπὸ) τ. σπηλ. καὶ ἐφ. φ. μ. ἐν τῷ σπηλ. (cum AC; H ἐν αὐτῷ; D om ἐ. τ. σπ.; L om καὶ ἐφ. usque σπ.) cum ACDHL; item ut videtur (dicuntur ἡ νεφ. et ἐκ omittente) F^b G .. BI Pos ἐγένετο νεφέλη ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ φῶς μέγα .. F^a ἡ νεφ. ἐγένετο φῶς μέγα ἐν τῷ σπ. | τοὺς ὀφθαλμοὺς cum ADF^b G .. BCHIL Pos add ἡμῶν, F^a αὐτῶν | μὴ φέρειν: F^b G μὴ θύνασθαι βλέπειν τηλικούτο φῶς | πρὸς ὀλίγον: BF^a HI κατ' ὀλίγον | ἐκέينو (F^a ἐκεῖ) .. AE om | ἕως οὗ cum ADHI .. F^a ἕως ἄν .. BCE ἕως .. L καὶ οὕτως | ἐφάνη τὸ (D om) βρ. cum ACDHIL Pos .. BEF^a τὸ βρ. ἐφ. | καὶ

ἦλθε καὶ ἔλαβε μασθὸν ἐκ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας. καὶ ἀνεβόησεν ἢ μαῖα καὶ εἶπεν Μεγάλη μοι σήμερον ἢ ἡμέρα αὕτη, ὅτι εἶδον τὸ καινὸν θέαμα τοῦτο. ³ Καὶ ἐξῆλθεν ἡ μαῖα ἐκ τοῦ σπηλαίου, καὶ ὑπήντησεν αὐτῇ Σαλώμη. καὶ εἶπεν αὐτῇ Σαλώμη Σαλώμη, καινὸν σοι θέαμα ἔχω διηγήσασθαι· παρθένος ἐγέννησεν ὃ οὐ χωρεῖ ἡ φύσις αὐτῆς. καὶ εἶπεν Σαλώμη Ζῆ κύριος ὁ θεός μου, ἐάν μὴ βαλῶ τὸν δάκτυλόν μου καὶ ἐρευνησῶ τὴν φύσιν αὐτῆς, οὐ μὴ πιστεύσω ὅτι παρθένος ἐγέννησεν.

XX.

¹ Καὶ εἰσῆλθεν ἡ μαῖα καὶ εἶπε τῇ Μαρίας Σχημάτισον σεαυτήν· οὐ γὰρ μικρὸς ἀγὼν περικείται περὶ σοῦ. καὶ ἔβαλε

ἡλθ. (cum BDEH; ACF^aI Pos om) καὶ ἔλαβ. μασθὸν (B μασθὸν) ἐκ (BI παρά, sed I om x. ἔλ. μασθ.) τ. μ. αὐτ. Μαρίας (cum BDEF^aHI; C? Pos Μαρίας; AD om) .. L nil nisi μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ | καὶ ἀνεβόησ. (cum ABDEHL; F^a ἀνεβόησ.) ἡ μαῖα x. εἶπ. Μεγάλη (A Ἐμεγαλύνθη. D praem ὦ, item F^a aliique ut videtur ὡς) μοι σήμερ. ἢ ἡμέρ. αὕτη. (E μοι σήμερ. ἡμέρα; D μου ἢ ἡμέρ. σήμερον. F^a om μοι σήμερον; A om μοι et αὕτη) ὅτι εἶδον (cum ABGHIL Pos; F^a [et E?]) add οἱ ὄφθαλμοί μου. D ὅτι ἴδου οἱ ὄφθ. μ., addito εἶδον in fine) τὸ (F^a om) καιν. θέαμ. τοῦτο (EF^a om) cum ABDEF^aGHIL Pos .. CF^b om

3. ἐξῆλθ. ἡ μαῖα (F^b add δεδικαιωμένη) ἐκ (F^a ἀπό) τ. σπ. cum ABF^aF^b HIL Pos; item CE ἐξ. ἐκ (E om) τ. σπ. ἡ μαῖα .. D ἐξ. ἐκ τ. σπ. θουμάζουσα | ὑπήντησεν (cum ABHI; DEF^aL ἀπήντ.) a. Σαλ... C ἀπήντησεν Σαλώμην | αὐτῇ (D πρὸς αὐτήν. EF^a add ἡ μαῖα) .. BH [item I?] L Pos ἡ μαῖα τῇ Σαλώμῃ | Σαλώμη Σαλώμη: BHIL Pos om | καιν. σοι θέαμ. (F^b θαῦμα) ἔχ. διηγῆσ. (G ἔχω ἐξηγ.; F^a ἐξηγήσομαι) cum B(F^a)F^b(G)HL Pos .. C καιν. σοι ἔχω διηγ. θέαμ. .. ADE καιν. θέαμ. ἔχω ἐξηγήσασθ. σοι (D σοι ἐξηγ.) | D ὅτι παρθέν. ἐγένν. ὃν οὐ | ἡ φύσ. αὐτῆς cum DEF^aF^bHI Pos .. ἢ φ. αὕτη B, ἢ φ. αὕτη (sio) A .. C ἢ φ. ἀνθρωπίνη .. L ἡ φύσις. Praeterea add BI Pos καὶ ἡ παρθένος μένει παρθένος, item AF^b καὶ πάλιν μένει παρθ.; H x. πάλ. παρθ. ἐστίν | καὶ εἶπεν: F^a εἶπε δέ | μου cum ABF^aHI Pos .. C om | ἐάν: DF^a praem ὅτι | μὴ βαλῶ τὸν δάκτ. μου καὶ ἐρευν. τ. φύσ. αὐτ. cum DF^b .. GH μὴ βαλῶ τὴν χειρά (H -ραν) μου εἰς αὐτήν καὶ ἐρευν. (G om x. ἐρευν.) .. BF^aIL Pos μὴ ἐρευνησῶ (F^a κατανοήσω) τὴν φύσ. αὐτῆς .. AE μὴ ἴδω, C μὴ κατανοήσω | πιστεύσω: E πισθῶ | F^aI ὅτι ἡ παρθ.

XX, 1. Καὶ εἰσῆλθεν (A ἡλθ.) cum ACDEF^b .. F^a Ἦλθε δέ .. BHIL Pos Καὶ εἰσελθοῦσα, omisso καὶ sq | ἡ μαῖα cum ABDEF^bHIL Pos .. CF^a Σαλώμη | εἶπε τῇ Μαρίας (-ρία A; D πρὸς Μαρίας) cum ABDHIL Pos .. CEF^aF^b εἶπε (F^a -πεν ἡ μαῖα) Μαρίας (F^a alii Μαρία) | Σχημάτισον cum ACF^a (item DEF^b ut videtur) .. BHIL Pos Ἀνάκλινον | A εαυτήν | περικ. περὶ σοῦ cum ADEF^a .. I περικ. σοι .. BF^bHL Pos ἐπίκειται σοι .. C περικ. μοι. Praeterea H add καὶ ἡ Μαρία ἀκούσασα ταῦτα ἐσχημάτισεν εαυτήν | x. ἔβαλε

Σαλώμη τὸν δάκτυλον αὐτῆς εἰς τὴν φύσιν αὐτῆς, καὶ ἠλάλαξε καὶ εἶπεν Οὐαὶ τῇ ἀνομίᾳ μου καὶ τῇ ἀπιστίᾳ μου, ὅτι ἐξεπείρασα θεὸν ζῶντα, καὶ ἰδοὺ ἡ χεὶρ μου πυρὶ ἀποπίπτεται ἀπ' ἐμοῦ. ² Καὶ ἔκλινε τὰ γόνατα αὐτῆς πρὸς τὸν δεσπότην λέγουσα Ὁ θεὸς τῶν πατέρων μου, μνήσθητί μου ὅτι σπέρμα εἰμι Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ· μὴ παραδειγματίσης με τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ἀλλὰ ἀπόδος με τοῖς πένησιν· σὺ γὰρ οἶδας, δέσποτα, ὅτι ἐπὶ τῷ σῶ ὀνόματι τὰς θεραπειὰς μου ἐπετέλουν καὶ τὸν μισθὸν μου παρὰ σοῦ ἐλάμβανον. ³ Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη λέγων πρὸς αὐτὴν Σαλώμη Σαλώμη, ἐπήκουσέν σου

(D -λλε) Σαλ. τὸν δάκτυλ. αὐτ. εἰς (D πρὸς) τ. φύσιν αὐτῆς cum DF^b .. GH x. εἰσελθούσα ἢ Σαλ. ἔβαλε τὴν χεῖρα αὐτῆς εἰς αὐτήν .. Pos cum autem in ipso loco rairantū eam Salome .. BF^aIL x. ἐσημειώσατο αὐτήν (F^a om; B add τῆ) Σαλ. .. C x. κατενόησεν αὐτήν .. AE καὶ πιστωθεῖσα Σαλώμη. Praeterea add F^a καὶ ἐξηράνθη ἡ χεὶρ αὐτῆς, item H καὶ εὐδύς ἡ χεὶρ αὐτῆς πυρ (sic. πυρὶ? πυρῶθεισα?) ἀπεκόπτετο ἀπ' αὐτῆς | καὶ (AE om) ἠλάλαξε (F^b add Σαλώμη, F^a πικρῶς) x. εἶπεν cum AEF^aF^b .. DH καὶ ἀνέκραξεν ἀλαλάζουσα (H om) ἢ Σαλώμη x. εἶπ. .. C καὶ ἠλάλαξε Σαλ. καὶ ἔκραυσε λέγουσα .. BIL Pos καὶ ἐξῆλθεν ἔξω (I add ἡ Σαλ.) λέγουσα .. G nil nisi καὶ εἶπεν | Οὐαὶ τῇ ἀνομ. μ. καὶ (C add οὐαὶ) τῇ ἀπιστ. μ. cum BCF^bH Pos .. ADEG Οὐαὶ (D add μοι) τῇ ἀνομ. μ. καὶ τῇ ἀμαρτίᾳ μ. (G add καὶ τῇ ἀπιστίᾳ μου) .. F^aI Οὐαὶ (I add μοι) τῇ ἀνομ. μου .. L Οὐαὶ μοι τῇ ἀπιστίᾳ | BF^aH ζῶντα θεόν | καὶ ἰδοὺ ἡ χ. μ. cum ACDEF^bIL Pos .. F^a ἰδοὺ γὰρ ἡ χ. μ. .. BH καὶ ἡ χ. μ. | πυρὶ (I praem πυρῶν [?]; BD Pos add καιομένη) ἀποπ. ἀπ' ἐμ. cum AB DEF^bI Pos; item omisso πυρὶ F^aL .. C πυρὶ φλέγεται .. GH ὡς δαλὸς πυρὸς καίεται καὶ ἀποπ. ἀπ' ἐμ.

2. Καὶ ἔκλινε (F^a κλίνασα. AF^a add Σαλώμη) τὰ γόν. αὐτῆς (BHI Pos om. C aliique add h. l. Σαλώμη) πρ. τ. δεσπότη. (BHIL Pos θεόν. G add τοῦ παντός. BH h. l. add Σαλώμη, quod nomen plane om F^bGIL Pos) λέγουσα (F^a εἶπε. G κλαίουσα καὶ λέγ.) | Ὁ θεός cum ABCH etc .. DEF^aL Ὁ θεός | μου: L ἡμῶν | ὅτι σπέρμα: DF^a σπ. γάρ | εἰμι (A post Ἀβρ.) .. DEF^a εἰμι ἐγὼ post Ἰακώβ μου | ἀλλὰ cum ABEF^aH .. CD ἀλλ' | ἀπόδ. με (E μοι. H add ὑγιῆ) τοῖς πένησιν cum ABEH .. F^aL Pos ἀπ. με τοῖς γονεῦσί μου (Pos om) .. DG ἀπ. μοι (G add ὑγιῆ) τὴν χεῖρά μου; item C ἀπ. μοι τὴν ἐμὴν ὀλοκληρίαν .. I πῶσον μετ' ἐμοῦ τὸ εἶδος σου; item I βοῆθει μοι | σὺ γὰρ οἶδας (cum ABHIL Pos; F^aG εὐ σὺ οἶδ.; E οἶς σὺ οἶδ.; D ὅτι οἶς οἶδ.), δέσπ. ὅτι (D τοῖς πένησιν pro δέσπ. ὅτι) ἐπὶ τ. σῶ ὄν. (D ὄν. σου) τὰς (L Pos πάσας τὰς) θεραπ. μου (μου cum ABEH Pos; D aliique om. BH add πάσας) ἐπετέλουν (cum BD [ante τὰς] F^aG [add τοῖς πένησι] HIL Pos; AE ἐπόλουν), καὶ τ. μισθ. μου (cum AEF^aGHL; BDI Pos om) π. σοῦ ἐλάμβ. cum ABDEF^aGHL Pos .. C om

3. Καὶ ἰδοὺ (E add εὐδύς. Pos om) ἄγγ. κυρ. (E om): A nil nisi Καὶ | ἐπέστη (G ἔστη) λέγ. πρ. αὐτήν (G πρ. α. λέγ., L λέγ. αὐτῆ) Σαλ. Σαλ. (EG om alteram, D utrumque) cum BDEGHIL Pos .. F^b ἐπέστη λέγ. τῇ Σαλώμῃ; item CF^a ἐπέστη (C ἔστη) πρὸς Σαλώμην λέγων .. A εἶπεν πρὸς αὐτήν ἡ Μαρία Σαλώμη | A εἰσήκουσε | σου κύριος cum BIL Pos .. AC, DE, H κύριος

κύριος· προσένεγκε τὴν χεῖρά σου τῷ παιδίῳ καὶ βάσταξον αὐτό, καὶ ἔσται σοι σωτηρία καὶ χαρὰ. ⁴ Καὶ προσῆλθε Σαλώμη καὶ ἐβάσταξεν αὐτό, λέγουσα Προσκυνήσω αὐτῷ, ὅτι βασιλεὺς ἐγεννήθη μέγας τῷ Ἰσραήλ. καὶ ἰδοὺ εὐθὺς ἰάθη Σαλώμη, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ σπηλαίου δεδικαιωμένη. καὶ ἰδοὺ φωνὴ λέγουσα Σαλώμη Σαλώμη, μὴ ἀναγγεῖλης ὅσα εἶδες παράδοξα, ἕως οὗ εἰσελθῆ εἰς Ἱερουσαλήμ ὁ παῖς.

ὁ θεός (pro his DE ὁ δεσπότης, H ὁ θεός) τῆς δεήσεώς σου | προσένεγκε (B praem καὶ) cum BGH (add τόνων) IL Pos (offer) .. D πρόσφερε .. AEF^aF^b πρόσασον .. C ἔγγισον | τὴν χεῖρά (F^a τῆ χειρὶ) σου τῷ παιδίῳ (DE τ. παιδί, F^b τ. παιδαρίῳ; AF^a τὸ παιδίον, item praemisso ἐπί IL) .. C nil nisi πρὸς τὸ παιδίον | βάσταξον (GH praem προσκυνήσασα) cum ADE (ἀναβάστ.) H aliiisque ut videtur .. BCF^aG βάστασον | σωτηρία καὶ χαρὰ cum ABDEF^bGHIL Pos .. C σωτηρία μεγάλη .. F^a εἰς σωτηρίαν

4. Καὶ προσῆλθ. Σαλ. (E add τῷ παιδίῳ) κ. ἐβάσταξεν (ita AH etc; BC etc -ασεν) αὐτό, λέγουσα (C καὶ εἶπεν) cum ABCEHIL Pos .. F^aF^b Λαβοῦσα δὲ χαρὰν μεγάλην (F^b Δραμοῦσα δὲ) Σαλ. προσῆλθε τῷ παιδίῳ λέγουσα .. D Καὶ προσελθοῦσα ἡ Σαλ. ἐβάσταξε τὸ βρέφος καὶ εἶπεν; item G Λαβοῦσα δὲ ἡ Σαλ. προσῆλθε κ. ἐβάστασεν αὐτό καὶ εἶπεν | Προσκυνήσω (A καὶ προσκυνούσα) αὐτῷ (I αὐτό), ὅτι (A om) βασιλ. ἐγένν. μέγ. (cum BH; IL μέγ. ἐγ. [L add σήμερον] βασι.; A βασι. οὗτος ἐγένν.; D θεός μου καὶ βασιλ. μου οὗτος ἐγένν.; Pos rex magnus natus est) τῷ (L τοῦ) Ἰσρ. cum ABDHIL Pos .. E Προσκυνήσω αὐτό. καὶ εἶπε Βασιλ. οὗτ. ἐγένν. τῷ Ἰσρ., item F^b Προσκυνήσω καὶ βασταξῶ καὶ ἰαθήσομαι. καὶ εἶπε Σαλώμη Ἀληθῶς βασι. οὗτ. μέγας ἐγένν. τῷ Ἰσρ. .. C Ὀντως βασιλ. μέγας ἐγεννήθη τῷ Ἰσρ. .. G Ἰσααί με τῆ χειρὶ σου. καὶ προσκύνῃσαι τῷ παιδίῳ καὶ εἶπε Σαλώμη Βασιλ. οὗτ. μέγ. ἐγ. τῷ Ἰσρ. .. F^aN Ἄψομαι αὐτοῦ; καὶ διενσήθη (N τοῦτο γὰρ ὑπενόησε) Σαλώμη (N add τοῦ) προσκυνήσαι τῷ παιδίῳ· καὶ εἶπε Σαλώμη Βασιλ. οὗτ. μέγ. ἐγ. τῷ Ἰσρ. | καὶ ἰδοὺ εὐθὺς cum ADEG .. BCHIL Pos om ἰδοὺ .. F^a παραχρῆμα δέ .. F^b om. Praeterea BHI Pos praem καὶ ἐβάστασε (-ξε) τὸ παιδίον | ἰάθη (E ἰαθεῖσα, omisso καὶ sq) Σαλώμη (cum BCEF^aGH; ADI. ἡ Σαλ.) .. I Pos ἰάθη ἡ χεῖρ αὐτῆς .. F^b om | καὶ ἐξῆλθ. (F^a ἐξ. δέ; F^bI add Σαλώμη, item F^a ἡ μαῖα) ἐκ τ. σπηλ. δεδικ. .. A nil nisi δεδικαιωμένη .. L om | λέγουσα cum AG .. I πρὸς αὐτήν, BH Pos πρ. αὐτ. λέγουσα .. C λέγ. αὐτῇ, F^b ἡ αὐτῇ λέγ., E αὐτῇ λέγ. ἀπὸ τοῦ ἀγγέλου .. L ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου λέγ. πρὸς Σαλώμην .. F^a γέγονε πρ. Σαλ. | Σαλ. Σαλ. cum AC (item D ut videtur) F^bG .. BEHI Σαλώμη .. F^aL Pos plane om | ἀναγγεῖλης (IL -γγελης) .. G add τινί | ὅσα (EF^b ᾧ; F^aL add οὗ) εἶδες (A οἶδας, D οἶδατε, F^b ἴδης) παράδ. (F^b add ἐν Βηθλῆμ) .. G τὰ παράδοξα | ἕως οὗ (F^a ἄν; E om) εἰσελθῆ (BF^aGH ἔλθη) εἰς Ἱερουσαλήμ (DL ἐν Ἱερ., F^aI εἰς [F^a add τὰ] Ἱεροσόλυμα) ὁ παῖς (F^a τὸ παιδίον. DF^aG Pos ante εἰς [ἐν] pon) cum ABDEF^aGHIL Pos .. C om | F^a in fine add καὶ ἐκπορεύθη (ἐπορεύθη?) Σαλώμη δεδικαιωμένη.

XXI.

¹ Καὶ ἰδοὺ Ἰωσήφ ἠτοιμάσθη τοῦ ἐξελθεῖν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. καὶ θόρυβος ἐγένετο μέγας ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· ἦλθον γὰρ μάγοι λέγοντες Ποῦ ἔστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἰδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἦλθομεν προσκυνῆσαι αὐτόν. ² Καὶ ἀκούσας Ἡρώδης ἐταράχθη, καὶ ἐπεμψεν ὑπηρέτας πρὸς τοὺς μάγους· καὶ μετεπέμψατο τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἀνέκρινεν αὐτοὺς λέγων Πῶς γέγραπται περὶ τοῦ Χριστοῦ, ποῦ γεννᾶται; λέγουσιν αὐτῷ Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως γὰρ γέγραπται. καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς. καὶ ἀνέκρινε τοὺς μάγους λέγων αὐτοῖς Τί εἶδετε σημεῖον ἐπὶ τὸν γεννηθέντα βασιλέα;

XXI, 1. Καὶ ἰδοὺ Ἰωσήφ .. F^a Ἰωσ. δέ | DL ἠτοιμάσθη Ἰωσ. | τοῦ ἐξελθ. cum BDEF^aHIL .. AC om τοῦ | εἰς τὴν Ἰουδαίαν cum ABC Pos etc .. D ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ .. GH ἐξ (H ἐκ τῆς) Ἰουδαίας .. F^a om | καὶ θόρυβος: BD ὅτι θόρ., F^a θόρ. γάρ, F^b θόρ. δέ | ἐγέν. μέγ. cum ABD (μέγ. ἐγ.) EIL Pos (*magnus factus est*) .. F^a γέγονεν .. C om μέγας | ἐν Βηθλ. τῆς Ἰουδ. cum ABEL .. CF^a Pos om τ. Ἰουδ. .. D ἐφ' ὄλην τὴν Ἰουδαίαν | ἦλθον γάρ .. D ἦλθσαν .. F^a ὅτι παρεγένοντο .. H καὶ ἰδοὺ, omissis καὶ θόρυβος usque Ἰουδαίας | μάγοι cum ABEG (ζητοῦντες μάγοι καὶ λέγ.) HIL Pos .. F^b add ἐκ Περσίδος .. CF^a (item D?) add ἀπὸ ἀνατολῶν | λέγοντες: H praem παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα | ὁ τεχθ. (B γεννηθεὶς; E om) β. τ. Ἰουδ. .. F^a ὁ βασ. τ. Ἰ. γεννηθεὶς | I εἶδ. γ. ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τ. ἀνατ. λάμποντα | αὐτόν: BE F^a HL αὐτῷ

2. Καὶ ἀκούσας: AEF^a Ἀκούσ. δέ | Ἡρώδης: AL add ὁ βασιλεὺς | ἐταράχθη: DF^a add λαν | καὶ ἐπεμψεν (DF^aF^b πέμψας) ὑπηρ. πρὸς (F^a ἐπί, I εἰς) τ. μάγ. | καὶ μετεπέμψ. (cum ABEF^bGHI Pos; D μετέπεμψε; L μετεκαλέσατο, C ἀπέστειλε πρὸς) τοὺς (F^b αὐτοὺς καὶ τοὺς; H αὐτοὺς καὶ καλεῖται τοὺς) ἀρχιερ. (D ἱερεῖς; H ἀρχ. καὶ τοὺς γραμματεῖς) .. F^a nil nisi καὶ ἱερεῖς | καί: F^aH om | ἀνέκρινεν αὐτ. λέγων: DEF^aG ἀνέκρ. (G ἔκρινεν) αὐτ. ἐν τῷ πραιτωρίῳ αὐτοῦ (EF^a om) λέγ. αὐτοῖς (D om) .. H ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν | Πῶς (DEF^b Ποῦ) γέγρ. (AF^b add ὑμῖν; E add τὰ) περὶ τ. Χρ., ποῦ (F^b ὅτι) γενν. cum ABDEF^bIL Pos .. F^a Ποῦ γέγρ. ὑμῖν περὶ τοῦ βασιλέως Χριστοῦ, ἣ ποῦ γενν. .. CH Ποῦ ὁ Χριστὸς γενν. | λέγουσιν αὐτῷ cum BEF^a (praem τότε) F^bHIL Pos .. AC οἱ δὲ εἶπον .. D om | γέγραπται: H add ἐν τῷ προφήτῃ .. DF^a add Καὶ σὺ Βηθλεὲμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τῷς ἡμέρῳσιν Ἰουδα· ἐκ σοῦ γάρ (D om) μοι ἐξελεύσεται ἠγοούμενος (D εἰς ἄρχοντα καὶ ἠγούμενος), ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν (D τῷ λαῷ τῷ) Ἰσραὴλ | καὶ ἀπέλυσεν (F^aF^b ἀπολύσας) αὐτούς (F^a τοὺς ἀρχιερεῖς). καὶ (F^aF^b om) ἀνέκρ. τοὺς μάγ. (F^a αὐτοὺς ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοὺς μάγους) λέγ. αὐτοῖς (F^b om) .. GH τοῖς δὲ (H καὶ τοῖς) μάγους εἶπεν, item D καὶ εἶπε πρὸς τοὺς μάγους Ἡρώδης | Τί (I ἡ [lege εἶ] τι) εἶδετε (A ἴδεται, I ἴθηται) σημεῖον (D σημ. εἶδ.) ἐπὶ τ. γεννηθ. (AF^a τεχθέντα) βασιλέα (H -λέαν; D Χριστὸν βασιλέα) .. BIL Pos add

καὶ εἶπον οἱ μάγοι Εἶδομεν ἀστέρα παμμεγέθη λάμπαντα ἐν τοῖς
 ἄστροις τούτοις καὶ ἀμβλύνοντα αὐτούς, ὥστε τοὺς ἀστέρας μὴ
 φαίνεσθαι· καὶ ἡμεῖς οὕτως ἔγνωμεν ὅτι βασιλεὺς ἐγεννήθη τῷ
 Ἰσραὴλ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτόν. καὶ εἶπεν Ἡρώδης
 Ὑπάγετε καὶ ζητήσατε· καὶ εἰάν εὔρητε, ἀπαγγεिलाτέ μοι, ὅπως
 κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτόν. ³ Καὶ ἐξῆλθον οἱ μάγοι. καὶ
 ἰδοὺ ὃν εἶδον ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτούς ἕως οὗ
 ἤλθον ἐν τῷ σπηλαίῳ, καὶ ἔστη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ σπηλαίου.

ἀναγγεिलाτέ (I ἀγγελί.) μοι | κ. εἶπ. (BIL Pos add αὐτῷ) οἱ μάγοι .. F^a οἱ
 δὲ εἶπ. αὐτῷ | Εἶδομεν (F^bH ἴδομεν) ἀστέρα παμμεγέθη (G - δῆτατον, H
 -δέστατον; F^b om, sed add ἐν τῇ ἀνατολῇ) λάμπαντα (cum CF^aGH, item F^b
 ὑπερλάμπαντα; AE om) ἐν τ. ἄστρ. τούτοις (cum CE, [item D, vide infra];
 AF^aGH τοῦ οὐρανοῦ. F^b ὑπὲρ πάντα ἀστέρα) καὶ ἀμβλύνοντα (cum AEF^aF^bG;
 H καταμβλ.; C ἀμβλύναντα) αὐτούς (E αὐτά, F^a τοὺς ἄλλους ἀστέρας) cum
 ACEF^aF^bGH .. BIL Pos Ἄστηρ αὐτοῦ ἐγεννήθη (Pos *pala est.* B ἐράνη) καὶ
 λαμψεν ἐν τοῖς ἄστροις τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἤμβλυον αὐτούς | ὥστε τοὺς ἀστ. (I
 Pos om τ. ἀστ.; F^a αὐτούς post φαίν.) μὴ φαίνεσθ. cum ABEF^aHIL Pos ..
 F^b ὥστε μὴ φαίνειν .. C τοῦ φαίνειν | καὶ ἡμεῖς (BH Pos om) οὕτως (IL om)
 ἔγνωμεν (F^b ἐγνώκαμεν) cum BEF^bHIL Pos .. A κ. ἡμεῖς οἴδαμεν .. CF^a κ.
 ἔγνωμεν | βασιλ. ἐγενν. (F^b ἐτέχθη) τῷ (E ἐν τῷ) Ἰσρ. cum ACEF^a .. BF^aHIL
 Pos βασ. (F^a ὁ βασιλ.) ἐγ. μέγ. (F^aIL μέγ. ἐγ.; Pos *paius est rex magnus*) τῷ
 (F^a ἐν τῷ) Ἰσρ. | καὶ ἦλθ. π. α. cum BEF^bHIL Pos .. CF^a κ. διὰ τοῦτο ἦλθ. π.
 α. .. A om | D inde ab Εἶδομεν usque προσκ. αὐτόν sic: Εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν
 ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτόν. ὁ δὲ ἀστήρ ὁ προάγων
 ἡμᾶς ὑπερφαίνων ἦν τοῖς ἄστροις τούτοις, καὶ οὕτως ἔγνωμεν ὅτι βασιλ. ἐγεν-
 νήθη τῷ Ἰσρ. | καὶ εἶπ. (F^aE εἶπε δὲ) αὐτοῖς (cum ABEF^aHIL; D πρὸς αὐ-
 τοὺς; C Pos om) Ἡρ. (DIL Ὁ Ἡρ.; F^b add ὁ βασιλεὺς) | Ὑπάγ. καὶ ζητήσατε
 (D ἐκζητ.) cum BDF^bHIL Pos .. A Πού γεννάται ἀναζητήσατε, E Ἀναζητή-
 σατε πού γεγέννηται .. F^a Πορευθέντες ἀναζητήσατε ἀσφαλῶς, C Πορευθέντες
 ἀκριβῶς ἐκζητήσατε περὶ τοῦ παιδίου | εἰάν cum ABEF^aHI .. CD ἐπάν .. L
 om | L εὐρήσατε .. D εὔροιτε αὐτόν | BIH ἀναγγεिलाτε | D ἕνα ἐλθὼν κἀγὼ
 | BH προσκυνήσω αὐτῷ. Item antea BHI προσκυνῆσαι αὐτῷ.

3. Καὶ ἐξῆλθ. (D add ἀπ' αὐτοῦ) οἱ μάγοι. (BH add ἀπὸ προσώπου τοῦ
 βασιλέως): I Καὶ ἐξελθόντες οἱ μάγοι .. F^a Ἐξελθόντες δὲ οἱ μάγ. ἐπορεύοντο |
 καὶ ἰδοὺ (F^b add εὐθέως) ὃν εἶδον ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατ. cum ABEF^aG; item L
 κ ἰδοὺ ὃν ἴδον οἱ μάγοι ἀστέρα .. CDF^aHI Pos κ. ἰδοὺ ὁ (DF^a om) ἀστήρ, ὃν
 εἶδον ἐν τ. ἀνατ. | προῆγεν (DEF^aF^b προσήγ.) αὐτούς cum ABEF^aF^bGHIL ..
 D πρ. αὐτοῖς, C πρ. αὐτῶν | ἕως οὗ (BF^bL om) ἤλθον (cum DF^bI; BL εἰσηλθ.)
 ἐν τῷ σπηλ. (cum DF^b; BL εἰς τὸ σπηλαῖον; I ἐπὶ τὸ σπηλ.) cum BDF^bIL; D
 ἕως οὗ εἰσηλθεν, item Pos *quousque intravit in speluncam* .. ACF^aGH ἕως οὗ
 (AGH om) ἐλθὼν | καὶ ἔστη (B add ὁ ἀστήρ) ἐπὶ τὴν κεφαλὴν (E ἐ. τῇ - λῆ;
 B ἐπάνω) τοῦ σπηλαίου (D τοῦ παιδίου, E οὗ ἦν τὸ παιδίον; L add οὗ ἦν τὸ
 παιδ.) cum (B)(D)(E)I(L) Pos; F^b οὗ ἦν τὸ παιδ., καὶ ἔστη ἐκεῖ .. CGH ἔστη
 ἐν τῷ σπηλαίῳ (C ἐπάνω τοῦ σπηλαίου) ἐπὶ τὴν κεφαλὴν (C ἐ. τῆς - λῆς; G ἐ.
 τῇ - λῆ) τοῦ παιδίου .. A ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον .. F^a ἔστη ἐπάνω τοῦ

καὶ εἶδον οἱ μάγοι τὸ παιδίον μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας, καὶ ἐξέβαλον ἀπὸ τῆς πήρας αὐτῶν χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. ⁴ Καὶ χρηματισθέντες ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

XXII.

¹ Γνοῦς δὲ Ἡρώδης ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ὄργισθεις ἐπεμψεν φονευτὰς λέγων αὐτοῖς Τὰ βρέφη ἀπὸ διетуῶς καὶ

σπλαίου, οὗ ἦν τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ | καὶ εἶδον (IL B.) οἱ μάγ. (I add καὶ προσεκύνησαν) τὸ παιδ. μετὰ τ. μ. α. Μαρίας (Pos Mar. τ. μ. α.) cum BIL Pos; F^a καὶ ἰδόντ. τὸ παιδ. μετὰ Μαρ. τ. μ. αὐτ.; E ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ μ. ἰστώτα μετὰ τ. μ. α. Μαρίας .. ACD καὶ ἰδόντ. (A ἰδόντ. δι) οἱ μάγ. τὸ παιδ. (C αὐτὸ οἱ μ., D αὐτὸν οἱ μ.) μετὰ τ. μ. α. Μαρίας (AD με. Μαρίας τ. μ. α.), πεσόντες (C om) προσεκύνησαν αὐτῷ (C αὐτό, D αὐτόν) .. GH ἰδόντ. δὲ οἱ μάγ. τὴν τε (G om) Μαρίαν καὶ τὸ παιδίον, ζέντες τὰ γόνατα προσεκύνησαν αὐτῷ .. F^a om | καὶ (EF^b om) ἐξέβαλον (cum F^aF^bGHIL; B Pos ἐκβαλόντες; AE ἐξενέγκαντες) ἀπὸ (L ἐκ) τῆς πήρας (cum ABEF^bGHIL; F^aI ἀπὸ τῶν θησαυρῶν; Pos *de suis marsuriis*) χρυσὸν (cum AF^aGH; BEF^bIL Pos *praem* δῶρα), καὶ (B Pos om) λίβ. κ. σμύρν. (cum F^aGH; BEI add [I καὶ] προσήνεγκαν αὐτῷ, A αὐτῷ προσήνεγκαν; Pos *dederunt illi ante* χρυσόν; F^b προσεκύνησαν αὐτῷ .. L add καὶ δώσαντες αὐτὰ τῷ Χριστῷ) .. C καὶ ἀνοξάντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσόν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν.

4. L Καὶ παρατίκα χρηματισθ. | ὑπὸ τοῦ (cum BF^aHL; C ἀγίου; AEG om) ἀγγέλου .. DI κατ' ὄναρ .. F^a *praem* κατ' ὄναρ | μὴ εἰσελθεῖν (cum ACE; GH ἐπανελθεῖν) εἰς τὴν Ἰουδαίαν (G ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ; C add πρὸς Ἡρώδη) cum ACEGH .. BDF^aIL Pos μὴ (D *praem* τοῦ) ὑποστρέψαι (BDF^a ἀνακάμψαι) πρὸς Ἡρώδη (B Ἰουδαίαν; F^a add εἰς τὴν Ἰουδαίαν) | B δι' ἑτέρας ὁδοῦ | ἐπορεύσθ. cum ABCH .. DF^aIL ἀνεχώρησαν | εἰς τ. χώραν αὐτῶν: L, εἰς τὰ ἰδια. In fine capituli N add (ex Matthaео) ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων Ἀναστὰς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ Ἰσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ὁ δὲ Ἰωσήφ φοβηθεὶς νυκτὸς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἀπήλθεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ διήγεν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευταίας Ἡρώδου. καὶ ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

XXII, 1. Γνοῦς δὲ cum CF^a .. BHIL Pos ἰδῶν δέ .. ADEF^b τότε ἰδῶν (item N τότε Ἡρώδ. ἰδῶν) | I ἀπὸ τ. μάγων .. L ὑπὸ τ. ἀστρολόγων | ὄργισθεις (F^a *praem* κατ) .. N θυμωθεὶς .. DF^b ἐθυμώθη λίαν, καὶ | ἐπεμψ. φον. cum AEF^aL Pos .. BCDI ἐπ. αὐτοῦ (C om; D post φον. φον) τοὺς φον. .. F^b πέμψας, N ἀποστειλας .. H αὐδὶς | λέγων αὐτοῖς Τὰ βρέφη ἀπὸ διетуῶς καὶ κατωτέρω ἀποκτείνετε cum AE .. CF^a κελεύων (C κελεύσας) αὐτοῖς ἀνελεῖν πάντα (C om) τὰ βρέφη ἀπὸ διετ. κ. κατ. .. BIL Pos ἀνελεῖν πάντα τὰ παιδιά (L πάντας τοὺς παιδιάς) ἀπὸ δ. κ. κατ. .. DF^bH καὶ (F^bH om) ἀνελεῖν πάντας

κατωτέρω ἀποκτείνατε. ² Καὶ ἀκούσασα Μαριάμ ὅτι ἀναιροῦνται τὰ βρέφη, φοβηθεῖσα ἔλαβε τὸ παιδίον καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸ καὶ ἔθηκεν ἐν φάτῃ βοῶν. ³ Ἡ δὲ Ἐλισάβετ, ἀκούσασα ὅτι Ἰωάννης ζητεῖται, λαβοῦσα αὐτὸν ἀνέβη εἰς τὴν ὄρεινὴν, καὶ περιεβλέπετο ποῦ αὐτὸν κρύψει· καὶ οὐκ ἦν τόπος ἀποκρυφῆς. καὶ στενάξασα ἡ Ἐλισάβετ φωνῇ μεγάλῃ λέγει Ὅρος θεοῦ, δέξαι μητέρα μετὰ τέκνου. καὶ παραχρῆμα ἐδι-

τούς παιδας (H πάντα τὰ βρέφη) ἀπ. δ. κ. κατ. Praeterea BDF^bI Pos add τοὺς (B τά; I om) ἐν (D add τῇ) Βηθλεέμ; item GH κατὰ τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. N vero sic (post Συμῶεις ἀποστείας): ἀνέιλε πάντας τοὺς ἐν Βηθλεέμ παιδας καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὄριαις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥῆζεν ὑπὸ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου Φωνῇ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη, ἤρθωσεν καὶ κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμός πολλός· Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσόν.

2. Καὶ ἀκούσασα cum ABDHIL Pos .. CF^aF^b (item E ut videtur) Ἀκούσ. δέ | AF^aF^b Μαρία | ὅτι ἀναιροῦνται (A ἀναιρεῖ; E ἀναιρεῖται) τὰ βρ. (A add ὁ Ἡρώδης, D ὑπὸ Ἡρώδου) cum ABDL Pos .. CF^aH (item E hoc ordine?) β. τὰ βρ. ἀναιροῦνται .. F^b om | φοβησ. (F^b praem καὶ) ἔλαβε (F^b ἐσπαργάνωσε; E add καὶ αὐτῇ) τὸ παιδίον (BEI τὸν παιδα; D add Ἰησοῦν) κ. ἐσπαργάνωσεν (I σπαργανώσασα) αὐτὸ (BDI αὐτόν. EF^b om κ. ἐστ. αὐτ.) καὶ (I om) ἔθηκε. (DH Pos ἀνέκλινεν; F^b ἐκρυψεν) ἐν (cum EIL; F^a [item F^bG?]) praem αὐτό, BDH αὐτόν. Post ἐν DEH add τῇ) φάτν. (EH add τῶν βοῶν (DF^bL om. F^a add διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.) cum BDEF^aF^bGHIL Pos .. A φοβ. ἔλαβε τὸ παιδίον καὶ ἐπορεύθη εἰς Αἴγυπτον; item C φοβ. ἔλ. τὸ παιδ. μετὰ Ἰωσήφ καὶ ἀπεδήμησεν εἰς Αἴγυπτον, καθὼς ἐχηρηματίσθη αὐτοῖς. Praeterea vero ex decem illis addunt F^bGH haec: καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ (H om κ. δ.) ἐφάνη (H παρέστη) τῷ Ἰωσήφ λέγων Ἀναστάς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ὑπάγε (F^b φεύγε) εἰς Αἴγυπτον, perguntque GH ἕως ἂν ἔλθω (G ἔλθῃ?) πρὸς σέ; F^b vero sic pergit: μέλλει γάρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ βρέφος τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ἐγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἀπέηλθεν εἰς Αἴγυπτον· ὅπως πληρωθῆν τὸ ὑπὸ τοῦ προφήτου ῥηζέν Ἐξ Αἴγυπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

3. ἀκούσασα ὅτι Ἰωάν. ζητ. (F^a ὅτι ὁ υἱὸς αὐτῆς μέλλει ζητεῖσθαι) λαβ. αὐτόν (H λαβ. τὸν Ἰωάννην; Pos haec om) cum ABDEF^aHIL Pos .. C nil nisi λαβοῦσα τὸν Ἰωάννην | D ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος | ποῦ (A add ἂν) αὐτόν: F^a τόπον ἐν ᾧ, posito αὐτόν post ἀποκρύψ. | κρύψει (-ψη E, -ψαι D) cum ABD EH .. CF^a ἀποκρύψει, F^b κατακρύψει | καὶ οὐκ ἦν cum ABEF^aHIL Pos .. C add αὐτοῖς, D αὐτῇ | ἀποκρυφῆς .. AF^aEH ἀπόκρυφος .. D om | καὶ στενάξ. (A στεν. δέ, D τότε στεν.) ἡ (I om) Ἐλισ. (AD om ἡ Ἐλ.) φω. μεγ. (A μεγ. τῆσ φω.) λέγει (A ante μεγ.; I ἔφη; D εἶπε ante φω.) cum ABDHIL Pos; similiter L καὶ ἀναβλέψασα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ κράξασα ἡ Ἐλισάβ. φω. μεγάλη καὶ ἀναστενάξασα εἶπεν .. E στεν. δὲ Ἐλισ. λέγει .. F^aC καὶ (C τότε) στενάξουσα (C -ξασα) λέγει | Ὅρος θεοῦ cum ABF^aEHIL Pos .. C Ὅρος ὄρος .. D Ὁ ὄρος | δέξαι .. D οὐ δέχει | μετὰ τέκνου (E add ἀδικῶς διασωκόμενος)

χάσθη τὸ ὄρος καὶ ἐδέξατο αὐτήν. καὶ ἦν διαφαιῖνον αὐτοῖς
φῶς· ἄγγελος γὰρ κυρίου ἦν μετ' αὐτῶν, διαφυλάσσων αὐτούς.

XXIII.

Ἡ δὲ Ἡρώδης ἐζήτηί τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀπέστειλεν ὑπη-
ρέτας πρὸς Ζαχαρίαν λέγων Που ἀπέκρυψας τὸν υἱόν σου; ὁ δὲ
ἀπεκρίνατο λέγων αὐτοῖς Ἐγὼ λειτουργὸς ὑπάρχω τοῦ θεοῦ καὶ
προσεδρεύω τῷ ναῷ κυρίου, οὐκ οἶδα ποῦ ἔστιν ὁ υἱός μου.

cum AF^b .. BCDEF^aF^bHIL Pos add οὐ γὰρ ἠδύνατο (HI ἐδύν.) ἀναβῆναι (E
ἀνελεῖν; F^aF^b προσαναβῆναι post ἡ Ἐλισ.; C πορεύεσθαι; L κρύψαι αὐτό post
ἡ Ἐλισ.) ἡ Ἐλισ. (CI om. D add τὸ ὄρος διὰ τὸν φόβον) | F^b om παρα-
χρημα | τὸ ὄρος (EF^aI add ἐκεῖνο) .. L ἡ γῆ | αὐτήν cum BC Pos, item ut
videtur EI, item H additis μετὰ τοῦ τέκνου αὐτῆς .. D τὴν Ἐλισάβετ .. AF^b
αὐτούς .. L αὐτὸν μετ' αὐτῆς .. F^a om | καὶ (BHL add τὸ ὄρος) ἦν (C add
τὸ ὄρος ἐκείν) διαφαιῖνον (C φαῖνον, F^a διαφαιῖνον; BHL διάφανεν. I Pos διέ-
φανεν δέ) αὐτοῖς (EG αὐτῆ; I αὐτούς) φῶς (C om; item F^a) cum BCEF^aG
HIL Pos .. A καὶ ἦν φῶς μέγα μετ' αὐτῶν; item D καὶ ἦν φῶς μέγα ἐν τῷ
ὄρει ἐκεῖνῳ ὥστε φαῖνεν αὐτοῖς .. F^b om | ἄγγ. γὰρ κυρ. ἦν μετ' αὐτῶν (F^b
μετ' αὐτούς?), διαφυλάσσων (F^b φυλάττων, L καὶ διεφύλασσε) αὐτούς cum
BEF^bGHL Pos .. AI ἄγγ. γ. κυρ. ἦν φυλάσσων (I διαφυλάττων) αὐτούς ..
F^a (cum antecedd coniungens) ἄγγ. κυρ. καὶ διαφυλάττων αὐτούς; D ἄγγ. γ. ἦν
κυρ. ὁ φαῖνων καὶ φυλάσσων αὐτούς .. C καὶ ἄγγ. κυρ. ἐδηγῶν αὐτούς | Eust
rursus (cf. supra ad cap. XII.) haec habet: καὶ τῶν μάγων ἀπὸ ἀνατο-
λῆς ὡς βασιλεῖ προσκυνησάντων μετὰ δώρων αὐτῶ ὁ Ἡρώδης
ἐταράχθη, καὶ διενεοῖτο ἀνελεῖν παραχρημα αὐτόν. ὁ δὲ ὑπὸ
Ἰωσήφ καὶ τῆς Μαρίας εἰς Αἴγυπτον ἀπεκομίσθη καὶ τὸν ἐξ
Ἡρώδου διέφυγε ἡ ἀνάτοιν. αὐτὸς δὲ ἀγνοήσας τὴν φυγὴν πάντα
τὰ ἐν τῇ Βηθλεὲμ παιδία ἀναιρεθῆναι προσέταξεν, ἐν οἷς καὶ
τὸν Ἰωάννην ἔτι νηπίον ὄντα ἀνελεῖν ἐσπούδα. ἡ δὲ Ἐλισάβετ
ἀρπάσασα αὐτόν εἰς τὴν ἔρημον ἔφυγε, καὶ εὐξαμένης αὐτῆς
δισεσχίσθη τὸ ὄρος καὶ μετὰ τοῦ παιδίου αὐτήν ἐδέξατο, καὶ
ἄγγελος κυρίου διεφύλαττεν αὐτούς.

XXIII, 1. F^a ζητήσας τὸν Ἰω. ἀπέστειλεν | D καὶ ἀποστειλας | ὑπηρέ-
τας cum ABDEF^aIL Pos .. C add εἰς τὸ θυσιαστήριον κυρίου, item H ἐν τῷ
θυσιαστηρίῳ, item (post Ζαχαρ.) F^a ὄντα ἐν τῷ θυσιαστ. | πρ Ζαχαρίαν cum
ACEI, item F^a .. BDHL Pos add τὸν πατέρα αὐτοῦ | D λέγων αὐτῷ .. F^a καὶ
εἶπεν αὐτῷ | ἀπέκρυψας (I ἐκρυψας) τ. υἱ. σου .. D ἔστιν ὁ υἱός σου | ὁ δὲ
ἀπεκρίνατο (cum AEH; BD ἀπεκρίθη) λέγ. αὐτοῖς (cum AE; DH αὐτ. λέγ.; B
Pos om αὐτ.) cum ABDEH Pos; item L ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει .. I ὁ δὲ ἔλεγεν
.. GF^a ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς | ὑπάρχω .. D εἰμί | τοῦ θεοῦ cum BDEF^aIIIL
Pos .. C κυρίου τοῦ θεοῦ .. A κυρίου μου | προσεδρ. cum AEF^aH, item Eust
.. BC aliiqne παρεδρεύω (B - εὔων) | τῷ ναῷ κυρίου cum BHIL Pos .. A τ. ν.
τοῦ θεοῦ .. C aliiqne τ. ν. αὐτοῦ .. F^a; item Eust τῷ θυσιαστηρίῳ | οὐκ (DL
καὶ οὐκ) οἶδα ποῦ etc cum BDHL Pos .. C καὶ οὐ γνώσκω ποῦ etc .. F^a καὶ
πόθεν γνώσκω ποῦ etc .. AE ὁ δὲ υἱός μου οὐκ ἔστιν σὺν ἐμοί

² Καὶ ἀπῆλθον οἱ ὑπηρέται καὶ ἀνήγγειλαν τῷ Ἡρώδῃ ταῦτα πάντα. καὶ ὀργισθεὶς ὁ Ἡρώδης εἶπεν Ὁ υἱὸς αὐτοῦ μέλλει βασιλεύειν τοῦ Ἰσραήλ. καὶ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πάλιν λέγων Εἰπέ τὸ ἀληθές· ποῦ ἔστιν ὁ υἱὸς σου; οἶδας γὰρ ὅτι τὸ αἷμά σου ὑπὸ τὴν χεῖρά μου ἔστιν. ³ Καὶ εἶπε Ζαχαρίας Μάρτυς εἰμι τοῦ θεοῦ; εἰ ἐκχέεις μου τὸ αἷμα· τὸ γὰρ πνευμά μου ὁ δεσπότης δέξεται, ὅτι αἷμα ἀθῶων ἐκχέεις εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ

2. Καὶ ἀπῆλθ. οἱ ὑπῆρ. (E add αὐτοῦ) καὶ ἀνήγγ. (AF^b ἀπήγγ.) τῷ Ἡρ. (E om τ. Ἡρ., F^b αὐτῷ; A Pos post ταῦτ. π ρου) ταῦτ. πάντ. (F^b πᾶ. τὰ ῥήματα ταῦτα; Pos om πάντ.) cum AB EF^b HIL Pos .. F^a πορευθέντες δὲ ὑπηρέται ἀνήγγ. τῷ Ἡρώδῃ ταῦτα, item C οἱ δὲ ὑπῆρ. πορευθέντ. ἀνήγγ. τῷ Ἡρώδῃ .. D καὶ ἀπήγγελλῃ ταῦτα τῷ Ἡρώδῃ. Praeterea vero ADE add·καὶ (E om) ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ μέλλει (D post ὅτι) βασιλεύειν (E add ἐν Ἰσραήλ) | καὶ (F^b add ἐπὶ πλείον) ὀργισθ. (F^a ὀργ. δὲ) ὁ Ἡρ. εἶπεν Ὁ (F^a Μη ὁ; F^b Τάχα ὁ) υἱ. αὐτ. μ. βασ. τοῦ (F^a I ἐν τῷ) Ἰσρ. cum BF^a F^b HIL Pos .. C nil nisi καὶ ὀργισθεὶς ὁ Ἡρώδης .. ADE plane om | κ. ἀπέστ. πρ. αὐτ. (D om; Pos ad Zachariam post πάλιν) πάλιν (D add ὑπηρέτας) λέγ. cum BHIL Pos .. C ἀπέστ. ἐκ δευτέρου πρὸς Ζαχαρίαν λέγων .. AEF^b κ. ἐπεμψεν ἐκ δευτ. (F^b om ἐ. δ.) τοὺς (A praem Ἡρώδης) ὑπηρέτ. αὐτοῦ πρὸς Ζαχαρ. (A om πρ. Ζαχ.) λέγ. .. F^a κ. πέμψας τοὺς ὑπηρέτ. αὐτοῦ πρὸς Ζαχαρ. εἶπε | Εἰπέ τὸ ἀληθές (E τάλῃ-σῃ) cum AB E HIL Pos .. CF^a F^b Εἰπέ μοι (F^a ἤμῃ) τὸ ἀληθ. (F^b τὰ ἀληθῆ) .. D Εἰπέ μοι | ποῦ ἔ. ὁ υἱ. σου .. D ποῦ ἐκρυψας τὸν υἱόν σου | οἶδας γὰρ cum ACF^a, item E ut videtur .. DH Pos Eust οὐκ οἶδας .. BIL εἰδώς | A ὑπὸ τὰς χεῖράς μου .. D ὑπὸ τῆς χειρός μου | ἔστιν cum AD .. sed BF^a HIL Pos add καὶ ἀπῆλθον οἱ (I om) ὑπηρέται καὶ ἀπήγγειλαν (I εἶπον) αὐτῷ ταῦτα πάντα (F^b om τα. πάντα. Pos talia ipsi Zachariae); item EF^a οἱ δὲ ὑπῆρ. ἀπελθόντες ἀπήγγ. αὐτῷ ταῦτ. πάντα .. C οἱ δὲ ὑπῆρ. ἀπῆλθον καὶ ἀνήγγειλαν τῷ Ζαχαρίᾳ ταῦτα. Pergit Eust: πέμπει γοῦν πρὸς Ζαχαρίαν ὁ Ἡρώδης Δὸς τὸν υἱόν σου· ποῦ ἐκρυψας αὐτόν, ἀπάγγειλόν μοι. ὁ δὲ Ζαχαρίας ἀνεπιστέλλει φάσκων αὐτῷ Ἐγὼ τῷ Συσιαστῆρῳ προσεδρεύων ἀεί, τί ἐγένετο ὁ υἱός μου οὐκ ἐπίσταμαι. καὶ ὀργισθεὶς ὁ Ἡρώδης πάλιν ἐπέστειλεν αὐτῷ Δὸς ἔξω, λέγων, τὸν υἱόν σου· οὐκ οἶδας ὅτι τὸ αἷμά σου ὑπὸ τὴν χεῖρά μου ἔστιν;

3. Καὶ εἶπε Ζαχ. cum AB E HIL, item omisso Ζαχ. F^b, item Pos Dixit autem .. C καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ζαχ. .. D καὶ ἀκούσας ταῦτα Ζαχ. ἀνταπεκρίθη λέγων | Μάρτυς εἰμι (H γίνωμαι) τοῦ θεοῦ (ita AEF^a F^b [add τοῦ ζῶντος] HL, etiam Eust; sed BI Pos Μάρτυς ὁ θεός ὅτι [I om] οὐ γνωσκω ποῦ ἔστιν [Pos add filius meus] εἰ ἐκχέεις (cum A [-χέης] E; F^a καὶ ἐάν χέητε; F^b ἐκχέου; L ὅτι ἐκχεεῖ; H ἐκχεεῖ; BI Pos σὺ μὲν [I om] οὐν ἐκχεεῖς, similiter Eust) μου τὸ αἷμα· τὸ γὰρ (cum AE Pos; BF^b IL τὸ δέ; F^a II τὸ) πν. μου ὁ δεσπότης. (cum AEF^b; BF^a HIL Pos Eust ὁ θεός) δέξεται (cum AB E HIL Pos, item ut videtur Eust; F^b δέχεται; F^a λήψεται), ὅτι (F^a πλὴν ὅτι) αἷμ. ἀθῶ. (cum AEH Pos; BF^b IL Eust ἀθ. αἷμ.) ἐκχέεις (cum ABF^b I Pos Eust; E ἐκχύνεις; HL ἐκχεεῖ. F^a αἷμ. ἐκχεεῖτε ἀθῶ.) εἰς (A ἐπὶ) τὰ πρόθ. τ. ν. κυρ. (εἰς usque κυρ. cum AB E HIL Eust; F^a [cum sqq coniuugens] add παρὰ τὰ πρόθ. τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ

ναοῦ κυρίου. καὶ περὶ τὸ διάφανμα ἐφονεύθη Ζαχαρίας. καὶ οὐκ ᾔδεισαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὅτι ἐφονεύθη.

XXIV.

¹ Ἀλλὰ τῇ ὥρᾳ τοῦ ἀσπασμοῦ ἀπῆλθον οἱ ἱερεῖς, καὶ οὐκ ἀπῆντησεν αὐτοῖς κατὰ τὸ ἔθος ἡ εὐλογία τοῦ Ζαχαρίου. καὶ ἔστησαν οἱ ἱερεῖς προσδοκῶντες τὸν Ζαχαρίαν τοῦ ἀσπάσασθαι αὐτὸν ἐν τῇ εὐχῇ καὶ δοξάσαι τὸν ὕψιστον. ² Χρονίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐφοβήθησαν ἅπαντες· ἀποτολήμας δὲ εἰς ἐξ αὐτῶν εἰσηλθεν, καὶ εἶδε παρὰ τὸ θυσιαστήριον αἷμα πεπηγὸς καὶ

θυσιαστηρίου, item Pos omissis κ. τ. θυσιαστ.) cum ABEF^a Fb HI (add, cum εἰς τὰ etc coniungens, παρατίθημι [-θεμαι?] τὸ πνευμά μου) I. Pos (Eust) .. C Εἴπατε τῷ Ἠρώδῃ Εἰ καὶ τὸ αἷμά μου ἐκχεεῖς, τὸ πνευμά μου ὁ θεὸς λήφεται· πλὴν ὅτι ἄθῶον αἷμα ἐκχύνεις παρὰ τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ κυρίου· οὐ γὰρ γινώσκω πῶς ἔστιν ὁ υἱός μου .. D Εἰ καὶ τὸ αἷμά μου ἐκχεεῖς, ἀλλ' ὁμοῦ τὸ πνεῦμα ὁ θεοπότης κύριος εἰσδέχεται. | διάφανμα cum AB (-φανυμα) DEHL Eust (vide infra) .. CF^a Pos διάφραγμα (*interseptum*) | ἐφονεύθη .. Α ἐσφαγή | καὶ οὐκ ᾔδ. οἱ υἱ. Ἰσρ. (F^a οἱ δὲ υἱ. Ἰσρ. οὐκ ἔγνωσαν) ὅτι (cum AE; CF^b H πῶς; F^a πότε) ἐφονεύθη (Α πεφόνευται) cum AE, CF^b H, F^a .. BDL Pos om | Eust pergit: καὶ ὁ Ζαχαρίας ἔφη Μάρτυς εἰμι τοῦ θεοῦ, σὺ μὲν ἔχε (ἔχες? χέε?) μου τὸ αἷμα, τὸ δὲ πνευμά μου ὁ θεός. δέξαι δὲ καὶ (corrige ὁ θεός δέχεται. καὶ) γίνωσκε ὅτι ἄθῶον αἷμα ἐκχέεις εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ κυρίου. καὶ ὁ Ἠρώδης ἐπὶ τούτοις ὀργισθεὶς μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου ἀναιρεθῆναι αὐτὸν πρὸ τοῦ διαφάσσαι προσέταξεν, πρὸς τὸ μὴ ὑπὸ τοῦ λαοῦ κωλυθῆναι αὐτοῦ τὴν ἀναίρεσιν.

XXIV, 1. Ἀλλὰ τῇ ὥρᾳ τ. ἀσπ. ἀπῆλθον (F^a ἦλθ.) οἱ ἱερ. cum CF^a H. item ut videtur E aliisque; similiter A Κατὰ δὲ τὴν ὥραν τ. ἀσπ. etc, D Ἐν δὲ τῇ ὥρᾳ τ. ἀσπ. etc .. BL Pos Καὶ ἀπῆλθον οἱ ἱερεῖς εἰς τὴν ὥραν τ. ἀσπ. | καὶ οὐκ ἀπῆντ. αὐτ. κατὰ τ. ἔθος (A om κ. τ. ἔθ.) ἡ εὐλογία τοῦ Ζαχ (A ἡ εὐχὴ Ζαχ.) cum ABF^b HL Pos .. DF^a κ. οὐκ ἀπ. αὐτ. Ζαχαρίας κατὰ τὸ ἔθος (D εἰωθός) καὶ (F^a εἰς) ὑψόλογησεν (F^a εὐλογεῖ) αὐτούς .. C κ. οὐκ ἀπ. αὐτ. Ζαχαρίας κατὰ τὸ εἰωθός .. E καὶ αὐτὸς οὐκ ἀπῆντ. αὐτοῖς | καὶ ἔστησαν (F^a ἔστησαν) οἱ ἱερ. (E om) .. D om ἰσχυρὸν τὸν ὕψιστον | προσδοκῶντες (F^a - κοῦντες) τ. Ζαχ. (G om) τοῦ (G om) ἀσπάσασθαι (G ἀσπάσαι) αὐτὸν (F^a αὐτούς. A τοῦ ἀπαντῆσαι αὐτοῖς) ἐν τῇ (E om) εὐχῇ (F^a F^b om ἐ. τ. εὐχ.) cum ACEF^a Fb GH .. BL τοῦ (L praem εἰς τὴν ὥραν τοῦ ἀσπασμοῦ) τοῦ ἀσπάσασθαι Ζαχαρίαν, Pos salutare illum | καὶ δοξάσαι τὸν ὕψιστ. (C τ. θεόν, A τ. θεόν τ. ὕψιστ.) cum ABCEHL Pos .. F^a (item F^b G?) om

2. F^a Χρονίζοντας | ἐφοβ. ἅπαντες (cum CH; ADEG πάντες; BL Pos om) .. F^a om | ἀποτολήμας cum C Eust .. reliqui τολήμας | δέ .. F^a L om | εἰς .. AEH τις .. Eust εἰς τις | εἰσηλθεν cum BC (item L ut videtur) Pos, item Eust .. ADEF^a Fb GH add εἰς τὸ ἀγίασμα (F^a add τοῦ θυσιαστηρίου) | καὶ εἶδε (H ὤν, A οἶδε) παρὰ (AE περὶ) τὸ θυσιαστ. (A ἀγιαστήριον; G add τοῦ) κυρ.

φωνήν λέγουσαν *Ζαχαρίας* πεφόνευται, και οὐκ ἐξαλειφθήσεται τὸ αἷμα αὐτοῦ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ ἐκδικος αὐτοῦ. και ἀκούσας τὸν λόγον ἐφοβήθη, και ἐξήλθε και ἀνήγγειλε τοῖς ἱερεῦσιν. ³ Και τολμήσαντες εἰσῆλθον και εἶδον τὸ γεγονός, και τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ὀλόλυξαν, και αὐτοὶ περιεσχίσαντο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. και τὸ σῶμα αὐτοῦ οὐχ εὔρον, ἀλλ' εὔρον τὸ αἷμα αὐτοῦ λίθον γεγεννημένον. και φοβηθέντες ἐξήλθον και ἀνήγγειλαν

(F^a F^b add τό, G τὸ αὐτό. F^a om π. τὸ ὕσ. κυρ.) αἷμα (F^a F^b add κείμενον και) πεπηγός cum ACEF^a F^b GH .. BL και ἰδοῦ (L add τὸ) αἷμα παρὰ (L πρὸς) τὸ ὕσιαστ. κυρίου .. Pos om una cum sqq. Statim enim pergit: *et renunciavit sacerdotibus quia Zach. est occisus. Et audientes audientesque ingressi sunt.* | και φωνήν λέγουσαν cum AF^b GH .. BDEL και φωνή λέγουσα, item CF^a κ. ἰδοῦ φωνή λέγουσα | ἕως ἂν cum ABDEHL Eust .. CF^a ἕως οὐ | D ἔλθῃ | ὁ ἐκδικος αὐτοῦ (Eust om): F^a ὁ ἐκδικῶν, item D ὁ ἐκδικῶν αὐτός (αὐτόν?) | και ἀκούσας cum ABDEF^b GHL .. CF^a ἀκούσ. δέ | τὸν λόγον cum BHL .. F^a τοῦ λόγου .. AC (item E ut videtur) G τὸν λόγ. ταῦτον .. F^b τοὺς λόγους τούτους | ἐφοβήθη .. BL add σφόδρα | και ἐξήλθε και (DF^a Eust κ. ἐξελεύσων) cum AB EF^b L, item DF^a .. C κ. ἔλθῶν | AD Eust ἀπήγγειλε | τ. ἱερεῦσιν cum BL (item Eust ut videtur) .. sed ACD [item E?] F^a GH add ἃ (D ταῦτα ἅπερ) εἶδε (A οἶδε, H ἴδεν) και (H add ἃ) ἤκουσεν. De Pos vide supra. Praeterea GH add ἠνέωξεν (-ξε) δὲ τὰς πύλας τοῦ ναοῦ τοῦ (H om) κυρίου | Eust sic pergit: Ὁρῶρον δὲ οἱ ἱερεῖς παραγενόμενοι εἰς τὸν ναὸν ἐξενέζοντο κατὰ τὸ εἰωθὸς μὴ ὑπαντήσαντος αὐτοῖς τοῦ ἀρχιερέως, και ἐπέμενον ἕξω. ὥρας οὖν παρελκούσης εἰς τις ἐξ αὐτῶν εἰσελεύσιν ἀπετόλμησεν. ὁ δὲ θεωρεῖ αἷμα πεπηγός παρὰ τὸ ὕσιαστήριον, και ἀκούει φωνῆς λεγούσης *Ζαχαρίας* πεφόνευται, και οὐκ ἐξαλειφθήσεται τὸ αἷμα αὐτοῦ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ ἐκδικος αὐτοῦ. ἀκούων γοῦν ταῦτα ἔμφοβος ἐγένετο, και ἐξελεύσων τοῖς ἱερεῦσιν ἀπήγγειλεν.

3. Και τολμήσαντες (E ἐτόλμησαν και) εἰσῆλθ. cum ACE .. BHL ὡς δὲ ἤκουσαν, (L add παρατυκῶ) ἐτόλμησαν εἰσελεύσιν (L και εἰσῆλθον); similiter Pos (vide supra) .. DF^a και εἰσῆλθον (D add ἅπαντες). Praeterea D add ἐν τῷ ναῷ, item L ἔβδον τοῦ ὕσιαστηρίου | AH ἴδον | και τὰ (F^a τὰ τε, C τὰ δὲ) φατνώμ. (AE πατνώματα) τοῦ να. ὀλόλυξαν (sic AH aliique ut videtur; CF^a ὠλόλ) cum ACEF^a F^b H .. L Pos και ὀλολύζοντα τὰ φατν. τ. ναοῦ .. D τὰ φατν. τ. ν. πεπηγμένον αὐτοῦ τοῦ αἵματος (?) .. B om | και αὐτοὶ (F^b αὐτοὶ δέ; D om αὐτοὶ) περιεσχίσαντο (F^b -σχισαν. C διεσχίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν) ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω (E ἔ. κάτωθεν) cum BCDEF^b HL .. F^a αὐτὰ δὲ περιεσχίσαντο ἀπὸ etc, similiterque Pos *ei ipsa erant fissa a summo usque deorsum* .. A και οὔτοι ἐβρήθησαν βρήθησαν μέγαν | και τὸ (C τὸ δὲ) σῶμα (cum ACDF^a Eust; BEF^b HL πτώμα) αὐτοῦ (D om) οὐχ εὔρον (F^b οὐχ εὔρέθη) | ἀλλ' (D ei μή) εὔρον (DEF^a om, L post αὐτοῦ pon) τὸ αἷμα (A σῶμα) αὐτ. (F^a add μόνον) | λίσον (cum ADEF^b GH; BL praeterea ὡς, C ὡσεὶ) γεγεννημένον (A γεγεννημ., G γενόμενον) .. F^a και γενόμενος ὡσεὶ λίσος | και φοβηθέντες. ἐξήλθ. και ἀνήγγ. (AF^b ἀπήγγ.) cum ABEF^b HL Pos .. F^a κ. ἀπελεύσοντας ἀπώγγ., item C ἐξελεύσονται.

τῷ λαῷ ὅτι Ζαχαρίας πεφόνευται. καὶ ἤκουσαν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπένησαν αὐτὸν καὶ ἐκόψαντο τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. ⁴ Μετὰ δὲ τὰς τρεῖς ἡμέρας ἐβουλευσάντο οἱ ἱερεῖς τίνα ἀντ' αὐτοῦ στήσωσιν, καὶ ἀνέβη ὁ κληρὸς ἐπὶ Συμεῶνα· οὗτος γὰρ ἦν ὁ χρηματισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος, μὴ ἰδεῖν θάνατον ἕως ἂν ἴδῃ τὸν Χριστὸν ἐν σαρκί.

δὲ ἀπήγγ. . . D καὶ ἀνήγγειλαν, Q καὶ ἀπήγγειλαν | τῷ λαῷ cum C (item E ut videtur) F^a Pos Eust, item praemisso παντὶ BHL (D ἅπαντα τὸν λαόν) . . AF^bQ om | BLQ Pos om πᾶσαι | τοῦ λαοῦ cum BCHQ Pos . . DF^aL τοῦ Ἰσραὴλ . . AE om | καὶ ἐπένησαν αὐτ. κ. ἐκόψαντο (B ἐκόπτοντο, F^a ἐκοψαν; F^b κ. ἐκόψαντο αὐτὸν ante κ. ἐπένη. α.) cum BEF^aF^bLQ Pos; item CGH (item D ut videtur) omissis κ. ἐκόψαντο . . A καὶ ἐβήτησαν | D om τρ. ἡμέρ κ. τρ. νύκτ. . . BF^aF^b om κ. τρ. νύκτ. | Eust pergit: οἱ δὲ εἰσελθόντες τὸ μὲν σῶμα οὐκ εἶδον, εἰ μὴ τὸ αἶμα, καὶ τὰς στολάς ἑαυτῶν διαρρηξάντες ἐκόψαντο καὶ τῷ λαῷ ἀνήγγειλαν. καὶ τρεῖς νυχθήμερα ἐπ' αὐτῷ βήτησον ἐποίησαν.

4. Μετὰ δὲ τ. τρ. ἡμ. cum BEL Pos . . C μετὰ δὲ τ. ἡμέρ. ἐκείνας . . ADH μετὰ δὲ (A καὶ μετὰ) ταῦτα . . F^a nil nisi καί, item Q nil nisi δὲ post ἐβουλευσάντο | D om οἱ ἱερεῖς | τίνα ἀντ' αὐτοῦ (D add ἀρχιερέα) στήσωσιν (B -σους, D καταστήσωσιν) cum BDL Pos . . CF^aH τίνα στήσωσιν (C ἀναστήσωσιν, F^a ἀναστήσουσιν) εἰς τὴν τόπον τοῦ (C om) Ζαχαρίου (F^a τόπ. αὐτοῦ) . . AE ἵνα ἀναστήσουσιν (E -σωσιν) ἀντ' αὐτοῦ ἕτερον (E ἀντ. αὐτ. τινα εἰς τὸν τόπον τοῦ Ζαχαρίου), item Q ἵνα (corrigere τίνα?) ἀναστήσωσιν εἰς τὸν τόπον Ζαχαρίου | καὶ ἀνέβη (F^b ἐπέπεσεν) ὁ κληρ. ἐπὶ (B add τὸν) Συμεῶνα (BH -μεῶν) cum ABDEHL Pos, item F^b ut videtur . . CQ καὶ ἔβαλον κληρὸς, καὶ ἔπεσεν ὁ κλ. ἐπὶ Συμεῶνα (Q Συμεῶν), item F^a καὶ ἔβαλε Συμεῶν καὶ οἱ ἱερεῖς κληρὸς αὐτῶν, ἀνέβη ὁ κλ. ἐπὶ Συμεῶν | οὗτος γὰρ (L δέ, Q om) ἦν cum BDEF^aHLQ Pos; item F^b τούτῳ γὰρ ἦν . . AC αὐτὸς γὰρ ἦν | ὁ χρηματισθεὶς cum ABHL; item CF^a omissio ὁ . . Q κεχρηματισμένος . . F^b χρηματισμένον | LQ ὑπὸ τ. πνεύμ. τοῦ ἀγ. | μὴ cum ABDEF^aHL Eust . . CQ τοῦ μὴ | ἕως ἂν . . D πρὶν ἂν, Q πρὶν | τὸν Χρ. (G add κυρίου) ἐν σαρκὶ cum ABEF^bGHLQ Pos . . F^a τ. Χρ. κυρίου ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα . . C (item ut videtur D) Eust τ. Χρ. κυρίου | Post haec N add (ex Matth. 2, 19 sqq) τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου ἰδοῦ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ λέγων Ἄναστας παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς Αἴγυπτον· τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὸ παιδίον. ὁ δὲ Ἰωσήφ ἀναστας καὶ παραλαβὼν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ. ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχελαὸς βασιλεύει ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐλθὼν κατοικήσεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ· ὅπως πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν· ὅτι Ναζαριῶς (?) κληθήσεται. Eust vero his absolutit historiam: καὶ μετὰ ταῦτα Συμεῶνα εἰς τὴν τάξιν αὐτοῦ κληρῷ κατέστησαν, ἕς ὑπῆρχεν ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος χρηματισθεὶς μὴ ἰδεῖν θάνατον ἕως ἂν ἴδῃ τὸν Χριστὸν κυρίου.

XXV.

Ἐγὼ δὲ Ἰάκωβος ὁ γράψας τὴν ἱστορίαν ταύτην ἐν Ἱερουσαλήμ, θορύβου γενομένου, ὅτε ἐτελεύτησεν Ἡρώδης, συνέστελα ἑμαυτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἕως κατέπαυσεν ὁ θόρυβος ἐν Ἱερουσαλήμ, δοξάζων τὸν δεσπότην θεὸν τὸν δόντα μοι τὴν δωρεάν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ γράψαι τὴν ἱστορίαν ταύτην. ² Ἔσται δὲ ἡ χάρις μετὰ τῶν φοβουμένων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

XXV, 1. Ἐγὼ δὲ cum ACF^aLMOP Pos .. N Ἐγὼ οὖν .. BEH Ἐγὼ | ὁ γράψας cum AEHLMP; item ὁ συγγραψάμενος BO .. CF^aN, item D ut videtur, ἔγραφα | O τὴν Σαυμαστὴν ταύτην ἱστορίαν | ἐν Ἱερουσαλήμ (F^aP Ἱεροσολύμοις) .. H om | Θορύβου (cum ABF^bGHLMNOP; EF^a add δὲ) γενομένου (O γεγονότος), ὅτε (cum AEGMOP; BHL ὅτι; F^b ἕως οὐ, N ἕως ὅτε. F^a ἕως οὐ ἐτελ. Ἡρώδ. post ἐρήμῳ pon coniungens verbis καὶ κατεπαύθη etc.) ἐτελεύτ. (G add ὁ) Ἡρώδ. (O ante ἐτελ., GH add πικρῶ θανάτῳ. P ὅτε ἀπέστειλεν Ἡρώδης στρατιώτας ἀποκτείνειν τὰ βρέφη ἐν Βηθλεέμ), συνέστελα (cum BF^aF^bGHNO; AELM συνέστελλον; P ὑπέστελα καὶ ἔκρυφα. F^a add ἐγὼ, F^b γάρ) ἑμαυτὸν (AE αὐτόν, L ἑαυτόν, M αὐτήν) ἐν τῇ (cum BHLNO; F^bG τῷ [?]; AEF^aM τόπῳ) ἐρήμῳ (P om ἐ. τ. ἐρ.) ἕως (cum ABF^bGHN; [F^a] LMO ἕως οὐ; P ἄχρις οὐ) κατέπαυσεν (cum BF^bHNOP; A -παύσατο, E -παύσεται, F^aGLM -παύθη. O add τελείως) ὁ Σός. ἐν (A ἐξ) Ἱερουσαλήμ (cum AEF^a[ἐ. Ἱεροσολύμοις] GHLM Pos; BF^bNOP om) cum ABF^aF^bGHLMNOP Pos .. CD om | δοξάζων cum BDF^bN; item O praemissis καὶ ἤμην et additis καὶ ὑμῶν, item F^a praemissis τότε λοιπὸν ἤμην; L δοξάζοντός μου δέ .. A δοξάζω, item addito δὲ EHM Pos; G -σω δέ .. P χαίρω δὲ καὶ δοξάζω .. C καὶ ἐδόξασα | τ. δεσπότη. Θεόν cum CF^bHN; item AEM omisso Θεόν .. DG τ. δεσπ. Χριστόν .. BF^aLOP Pos τὸν Θεόν | τὴν δωρεάν καὶ τὴν σοφ. cum BLO (τὸν τὴν δωρ. κ. σοφ. δεδωκότα μοι) .. GH τ. σύνεσιν κ. τ. σοφίαν .. F^bN σοφίαν, EM τὴν σοφίαν, F^a τοιαύτην σοφίαν .. D χάριν, A τὴν χάρ. ταύτην .. P σύνεσιν .. Pos hoc nuncius | τοῦ (G add γνωρίσαι καὶ) γράψ. (O συγγράψαι) τ. ἱστορ. ταύτην (A τήνδε) cum ABDEF^bGHLMNOP Pos .. F^a τοῦ γράψ. ἡμῖν (ὑμῖν?) τοῖς πνευματικοῖς καὶ ἀγαπῶσι τὸν Θεόν. C vero pro τὸν δόντα usque τ. ἱστορ. ταύτην sic: τὸν ἀποκαλύψαντα ἡμῖν τὰ μυστήρια ταῦτα

2. Ἔσται (BOI ἔστω) δὲ (HG καὶ ἔσται) ἡ χάρις (D ἡ χαρὰ) μετὰ (DO add πάντων) τῶν φοβ. τ. κυρ. ἡμῶν Ἰησ. Χριστ. cum BDGHLO Pos; item A εἰς χαρὰν πάντων τῶν φοβ. τ. κυρ. ἡμ. Ἰ. Χρ., item EM καὶ ἔσται χαρὰ μεγάλη πάντων τῶν φοβ. τ. κύριον Ἰ. Χρ. .. F^bN ἡ χάρις τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ (F^b om) υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος (F^b καὶ πνεύμ. ἁγίου) μετὰ πάντ. ὑμῶν (N ἡμῶν) ἀμήν, omissis omnibus iis quae sequuntur .. CF^aP om | ᾧ (GO αὐτῷ) ἡ δόξα (cum EGHM; BF^aLO add καὶ τὸ κράτος) εἰς τ. αἰών. τῶν αἰώνων (H om τῶν αἰών.) ἀμήν cum EGHM, item BF^aLO; item D ᾧ ἡ δόξ. καὶ τὸ κράτ., ἡ χάρις καὶ ἡ τιμὴ εἰς τ. αἰ. τ. αἰ. ἀμήν .. A Pos ᾧ ἡ δόξ. καὶ τὸ κράτ. σὺν τῷ πατρὶ

καὶ τῷ παναγίῳ πνεύματι (Pos cum aeterno patre et dono vivificoque spiritu sancto) νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰ. τῶν αἰ. ἀμήν . . C ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα κράτος εἰς τοὺς αἰ. τῶν αἰ. ἀμήν . . P ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰ. τῶν αἰ. ἀμήν . . de F^bN iam ante relatum est. Q ad finem capituli XXIV., capite extremo omisso, annexa habet μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ καὶ παναγίῳ πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

R caput extremum sic habet: ¹ Ἐγὼ Ἰάκωβος ὁ γράψας τὴν ἱστορίαν ταύτην ἐν Ἱερουσαλήμ. Δορύβου δὲ γενομένου ἐτελεύτησεν ὁ Ἡρώδης, καὶ συνέστανον αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἕως οὗ μετεπαύθη ὁ Δεόρυβος ἐν Ἱερουσαλήμ. Δοξάζω δὲ τὸν θεὸν τὸν δόντα μοι τὴν δωρεάν καὶ τὴν σοφίαν γράψαι τὴν ἱστορίαν ταύτην. ² Ἔστω δὲ ἡ χάρις μετὰ τῶν φοβουμένων αὐτὸν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν.

INCIPIIT LIBER DE ORTU BEATAE MARIAE ET INFANTIA SALVATORIS.

A BEATO MATTHAEO EVANGELISTA HEBRAICE SCRIPTUS ET A BEATO
IERONIMO PRESBYTERO IN LATINUM TRANSLATUS.

A.

Dilectissimo fratri suo Ieronimo presbytero Cromatius et
Eliodorus episcopi in domino salutem.

Ortum Mariae virginis et nativitatem et infantiam do-
mini nostri Iesu Christi in apocryphis libris invenimus. In
quibus multa contraria fidei nostrae considerantes scripta,
recusanda credidimus universa, ne per occasionem Christi
traderemus laetitiam antichristo. Ista ergo nobis consideran-
tibus exstiterunt viri sancti Parmenius et Virinus qui dicerent,
sanctitatem tuam beatissimi Matthaei evangelistae manu scri-
ptum volumen hebraicum invenisse, in quo et ipsius virginis
matris ortus et Salvatoris nostri infantia esset scripta. Et id-
circo tuam rogamus caritatem per ipsum dominum nostrum

* Ita titulus est in A.

C sic: *Incipit historia de Ioaehim et Anna et de nativitate beatae dei genitricis
semperque virginis Mariae et de infantia Salvatoris.*

D post prologum Ego Iacobus etc ita: *Incipit libellus de miraculis infantiae
domini Iesu Christi et de patre et matre beatae Mariae.*

Praeterea cf. Prolegomena.

A. suo: vulg om | vulg Hieronymo, item Chromatius et Eliodorus | vulg
salutem in domino.

vulg Ortum M. reginae virg. simul et nativ. atque | vulg invenimus libris | A
credimus | vulg laetitiam antichr. trad. | ergo: vulg igitur | vulg viri dei Armenius
| tuam: A om | vulg om ipsius, item ortus, item nostri | vulg om rogamus |

Iesum Christum expetentes ut illud ex hebraico latinis auribus tradas, non tam ad percipienda ea quae sunt Christi insignia quam ad haereticorum excludendam astutiam; qui ut doctrinam malam instituerent, bonae Christi nativitati sua miscuerunt mendacia, ut per vitae dulcedinem mortis amaritudinem occultarent. Erit ergo purissimae pietatis ut vel rogantes fratres tuos exaudias, vel episcopos exigentes debitum caritatis quod idoneum credideris recipere facias. Vale in Christo et ora pro nobis.

B.

Responsio epistolae per Ieronimum ad ipsos.

Dominis sanctis ac beatissimis Chromatio et Eliodoro episcopis Ieronimus exiguus Christi servus in domino salutem.

Qui terram auri consciam fodit, non illico arripit quicquid fossa profuderit lacerata; sed priusquam fulgidum pondus vibrantis iactus ferri suspendat, interim invertendis suspendendisque immoratur cespitibus, et specialiter qui nondum lucris augetur. Arduum opus iniungitur, cum hoc fuerit a vestra beatitudine mihi imperatum quod nec ipse sanctus Matthaeus apostolus et evangelista voluit in aperto scribi. Si enim hoc secretius non egisset, evangelio quoque suo quod edidit addidisset. Sed fecit hunc libellum hebraicis litteris obsignatum, quem usque adeo non edidit ut hodie manu ipsius liber scriptus hebraicis litteris a viris religiosissimis habeatur, qui eum per successus temporum a suis prioribus

vulg expetimus quatenus et illud ex hebraeo | vulg non tantum ad percipiendum quae -- quantum ad haeret. astut. exclud. | instituerent: A insisterent | vulg bonam Chr. nativitatem suo mendacio miscuerunt | per: vulg post | pietatis: A caritatis | ut vel: vulg vel ut | vulg om tuos | vulg charitatis debitum | vulg Vale in domino

B. Responsio etc ex solo A.

ac: vulg et | vulg Chromatio et Heliodoro, item Hieronymus | vulg fulgens pondus | vibrantis: A iubentis | interim: A in terra | vulg vertendis | vulg mihi a vestr. beatil. | vulg conscribi | enim: A om | secretius non egisset: vulg secretum non esset | quoque: vulg utique | usque adeo non: vulg om non | hodie: vulg ex | qui eum: vulg qui etiam | vulg a suis prior. per succ. temp. |

susceperunt. Hunc autem librum ipsum tum nunquam alicui transferendum tradiderunt. Sicque factum est ut a Manichaei discipulo nomine Leucio, qui etiam apostolorum gesta falso sermone conscripsit, hic liber editus non aedificationis sed destructionis exhiberet materiam, et qui talis probaretur in synodo cui merito aures ecclesiae non paterent. Cessent nunc oblatantium morsus: non enim istum libellum canonicis nos superaddimus scripturis, sed ad detegendam haereos fallaciam apostoli et evangelistae scripta transferimus. In quo opere tam iubentibus piis episcopis obtemperamus, quam impiis haereticis obviamus. Amor ergo Christi est cui satisfacimus, credentes quod nos suis adiuvent orationibus qui ad Salvatoris nostri sanctam infantiam per nostram potuerint obedientiam pervenire.

Explicit prologus.

vulg ipsum librum | tum: vulg om | tradiderunt: vulg add (nulla praemissa copula, e. c. tum) *textum eius aliter atque aliter narraverunt* | Sicque: vulg Sed | Leucio: vulg Seleuco | vulg non aedificationi, sed destructioni materiam exhibuerit, et quod talis | A Cesset nunc obsaturantium | non enim: vulg om enim | vulg detegendum | tam: vulg non tam | vulg piis iubentibus | vulg igitur est Christi | vulg orat. adiuvent | vulg sanct. nostri | potuerint: A om

Porro alia Pseudo-Hieronymi epistola ad eodem episcopos scripta circumfertur, eaque et ipsa libro de nativitate Mariae praefationis loco praeposita. Ea sic habet:

Petit a me ut vobis rescribam quid mihi de quodam libello videatur qui de nativitate S. Mariae a nonnullis habetur. Et ideo scire vos volo, multa in eo falsa inveniri. Quidam namque Seleucus, qui passiones apostolorum conscripsit, hunc libellum composuit. Sed sicut de virtutibus eorum et miraculis per eos factis vera dixit, de doctrina vero eorum plura mentitus est, ita et hic multa non vera de corde suo confinxit. Proinde ut in hebraeo habetur, verbum ex verbo transferre curabo, siquidem sanctum evangelistam Matthaeum eundem libellum liquet composuisse et in capite evangelii sui hebraicis literis obsignatum apposuisse (ita Fabric. correxit pro opposuisse); quod an verum sit, auctori praefationis et fidei scriptoris committo: ipse enim ut haec dubia esse pronuncio, ita liquido falsa non affirmo. Illud autem libere dico, quod fidelium neminem negaturum puto, sive haec vera sint sive ab aliquo conficta, sacrosanctam (ita Fabric. pro sacrosancta) sanctae Mariae nativitatem (nativitatem ex conjectura addidit Fabric.) magna miracula praecessisse, maxima consecuta fuisse; et idcirco salva fide ab his qui deum ista facere posse credunt sine periculo animae suae credi et legi posse. Denique in quantum recordari possum, nesum non verba scriptoris sequens, et nunc eadem semita non iisdem vestigiis incedens, nunc quibusdam diverticulis ad eandem viam securrens, sic narrationis stylum tentabo, et non alia dicam quam quae aut scripta sunt tibi aut consequenter scribi potuerunt.

CAPUT I.

¹ In diebus illis erat vir in Ierusalem nomine Ioachim de tribu Iuda. Hic erat pastor ovium suarum, timens dominum in simplicitate et bonitate sua. Cui nulla erat alia cura nisi gregum suorum, de quorum fructibus alebat omnes timentes deum, et duplicita offerens in timore dei munera in doctrina laborantibus iis qui ministrabant ei. Ergo sive in agnis sive in ovibus sive in lanis sive in omnibus rebus suis quascumque possidere videbatur tres partes faciebat: unam partem dabat orphanis, viduis et peregrinis atque pauperibus; alteram vero partem dabat colentibus deum; tertiam partem sibi et omni domui suae reservabat. ² Haec autem eo faciente multiplicabat ei dominus greges suos ita ut non esset

Rursus vero CD loco prologi, quemadmodum in A est, haec habent:

Ego Iacobus filius Iosephi (ita D; C Ioseph) conversans in timore dei perscripsi omnia quae oculis meis ipse vidi fieri in tempore natiuitatis (D om) sanctae Mariae virginis (C om) sive domini (C om) Salvatoris: gratias agens deo qui mihi dedit sapientiam in historiis aduentus sui, ostendens plenitudinem duodecim tribubus Israel (D tribuum, omisso Isr.)

1. In A epistola episcoporum *caput primum*, responsio Hieronymi *caput secundum* dicitur, ita ut iam sequatur *caput tertium*. A quo ordine in edendo recedendum videbatur.

1. *In dieb. illis erat vir:* ita AB; CD *Erat vir | in Ierusalem* cum ABD, C *in Israel | Ioachim:* A passim *Iohachim, Iohachym | de* cum A; BCD *ex | CD et hic erat | B om suarum | CD timens deum | CD in bonitate | CD cura nulla alia erat | nisi: B quam | suorum et quorum* cum BCD; A *suarum et quarum*, sed idem aliter postea. | *fructibus:* BCD *fructu | alebat* cum AB; C *pascibat*, D *pascibat vel alebat | omnes timentes:* B *pauperes et timentes | et (cum AD; C om) dupl. offerens (C perferens) in timore dei -- ministrabant ei (C munera in tim. dei egentibus [et] in doctr. laborantibus. D munera iis qui ministrabant ei in timore domini, egentibus [et] in doctrina divina laborantibus): B haec munera offerens simpliciter (dupl. iter?). | Ergo (C om) -- sive in ovibus (C om haec) -- quascumque (C quaecumque) -- orphanis, viduis (C vid. orph.) et (C om) -- vero (C om) - dabat (C om) colentibus (D praem in templo domini servientibus et) deum -- omni domui (A omni populo domui) suae reserv.: B Nam omnem substantiam suam trifarie dividebat: unam partem templo et templi sacerdotibus impertiebat; aliam partem peregrinis et pauperibus erogabat; tertiam sibi et familiae suae usui reservabat. Ita domino iustus et hominibus pius videbatur.*

2. *Haec autem (B om) eo (C illo) -- ei (BC om) dominus (BC deus) greges suos (B gregem suum, C gregem ipsius) ita ut (B quod) non esset (B erat)*

homo similis illi in populo Israel. Hoc itaque inchoavit facere quindecim annorum habens aetatem. Cum esset viginti annorum, accepit Annam filiam Achar uxorem ex tribu sua, id est de tribu Iuda, ex genere David. Cumque simul permansissent per annos viginti, filios aut filias ex ea non habuit.

CAPUT II.

¹ Factum est autem ut in diebus festis inter eos qui offerebant incensum domino staret Ioachim munera sua paraus in conspectu domini. Et accedens ad eum sacerdos nomine Ruben dixit Non tibi licet inter sacrificia dei agentes consistere, quia non te benedixit deus ut daret tibi germen in Israel. Passus itaque verecundiam in conspectu populi abcessit de templo domini plorans, et non est domi reversus, sed abiit ad pecora sua secum ducens pastores in montes in longinqua terra, ita ut per quinque menses nullum nuntium potuisset audire de eo Anna uxor eius. ² Quae dum fleret

homo (B ei, C om) similis illi (B om) -- Hoc (C Haec) itaque (BC autem) -- quind. ann. habens aetatem (B cum esset aetatis XV annorum; C a quintodecimo aetatis suae anno) | Cum esset (B add Ioachim) viginti ann. (C ann. vig., B XXX ann.) -- Achar (cum CB [Agar] D [Aguar]. A Ysachar) uxorem (B in uxorem) -- sua, id est (B videlicet) de tribu Iuda (B haec om) ex (A om, C e) | Cumque simul permansissent (C moratus esset cum ea) -- filios aut filias (C om aut fl.) -- habuit (C excepit): B cumque morati fuissent simul per annos viginti, castum domi coniugium sine liberorum procreatione exercebant. Voverunt tantum, si deus daret eis sobolem, eam se templi servitio mancipaturos: cuius rei gratia et templum domini singulis festis per annum frequentare solebant.

II, 1. autem: A om | munera sua parans: C portans munera sua | sacerdos: C scriba templi domini, item D praemisso sacerdos | dixit: C ait ad eum | C licet tibi | agentes cum AD; C om | te benedixit: C benedixit tibi | C de templo dei | domi reversus: C reversus ad domum suam | secum ducens: C et duxit secum | in montes: C inter montes | C per quinq. mens. nunquam de eo audire potuisset nec Anna ux. eius

B sic: Factum est autem cum enciniorum festivitas appropinquaret, Ioachim cum nonnullis contribulibus suis Ierusalimam ascendit. In ea festivitate [Isaschar] tibi pontifex erat: qui, cum [inter] ceteros cives suos et Ioachim cum oblatione videret anstantem, despexit eum et eius munera sprevit, interrogans cur inter secundos infecundus vir [stare] praesumeret, dicens munera sua deo indigna posse videri quoniam ipsum prole indignum iudicabat, scriptura dicente maledictum hominem qui non genuisset masculum vel feminam in Israel: prius enim a maledictione sobolis solvendus, et sic [in] templum in conspectu domini cum oblationibus esset venturus.

in oratione sua et diceret Domine deus Israel fortissime, iam quia filios non dedisti mihi, virum et meum quare tulisti a me? Ecce iam quinque menses sunt quod virum meum non vidi. Et nescio ubi iam moratus sit; vel si mortuum scissem, sepulturam eius fecissem. Et dum nimis fleret, ingressa est in pomerium domus suae, prosternens se in oratione, precesque coram domino fudit. Post haec surgens ab oratione, elevans oculos ad deum vidit nidum passerum in arbore lauri, et emisit vocem ad dominum cum gemitu et dixit Domine deus omnipotens, qui dedisti filios omni creaturae, bestiis et iumentis, serpentibus et volucris et piscibus, et gaudent omnes super filios suos, me solam a benignitatis tuae dono excludis. Tu enim, deus, nosti cor meum, quia ab initio coniugii mei hoc vovisse me confiteor, ut si tu, deus, dedisses mihi filium aut filiam, obtulissem eos tibi in

Cuius obprobrii obiectu et pudore confusus Ioachim ad pastores qui cum pecoribus suis pascendis erant secessit: neque enim domum repedare voluit, ne forte a contribulibus qui erant et insimul aderant et haec a sacerdote audierant eodem obprobrii elogio vocaretur. (notaretur? Cf. ad haec totum cap. II. evangelii de nativitate Mariae.) In deserto enim (igitur?) per V menses permansit, ubi pascabantur oves suae: nullum nuntium de eo potuit domina (Anna?) uxor eius audire.

2. C om sua et iam | virum et meum quare: C quare virum meum | Haec B ita habet: Quae tunc in oratione sua dicere coepit Domine deus Israel fortissime, qui mihi filios non dedisti, et si non dedisti, quare virum meum abstulisti mihi? | Ecce iam etc: C Ecce enim quinq. m. transierunt et virum meum non video. | Et nescio -- sepulturam (A ad ubi) eius fecissem: C Et nescio ubi mortuus sit, ut vel sepulturam illi fecissem . . B Nescio vero si mortuus sit et ubi sepulcrum eius inveniam | B fletet nimium | ingressa est in pomerium (ita B; A ut videtur viduanum) domus suae (B add cum lacrimis et) -- in oratione (B add fundensque) precesque (B preces suas) -- fudit (B om): C ingressa in interiore domo sua cadens in oratione preces deo fundere coepit | C Et post haec | elevans oculos: B et cum levaret oculos suos | B ad dominum | C passeris | B vocem ad dominum cum gemitu dicens | dedisti filios omni (B omnibus) creaturae (B creaturis): C omni erodasti fil.; D omnia creasti, tu dedisti filios | B om best. et ium. (C add et) serp. et vol. et pisc. (C serp. pisc. et vol.) | et gaudent omnes (C om): B omnes facis gaudere | super filios suos (B om): C super eos, D super illis | me (B et me) solam -- excludis: C tibi soli gratias ago quia ut voluisti ita ordinasti, ut me solam a benignitatis tuae munere excluderes | Tu enim deus (C domine): B Tu domine | quia ab initio -- vovisse me (ita C; A me voluisse) confiteor, ut si tu, deus (C domine) dedisses; B quia si dedisses | C om eos

templo sancto tuo. ³ Et dum ista diceret, subito ante faciem eius apparuit angelus domini dicens Noli timere, Anna, quoniam in consilio dei est germen tuum: quod enim ex te natum fuerit, erit in admiratione omnibus seculis usque in finem. Et cum haec dixisset, ab oculis eius elapsus est. Illa autem timens et pavens quod vidisset talem visionem et talem audivisset sermonem, demum ingressa in cubiculum iactavit se in lecto, quasi existens mortua. Et tota die ac nocte in tremore nimio ac oratione permansit. ⁴ Post haec vero vocavit ad se puellam suam et dixit ad eam Vides me viduitate deceptam et in angustia positam, et tu ingredi ad me nolisti? Tunc illa parvo murmure sic respondit dicens Si deus conclusit uterum tuum et virum tuum a te abstulit, quid ego tibi factura sum? Hoc audiens Anna, emittens vocem cum clamoribus flebat.

CAPUT III.

¹ Eodem tempore apparuit quidam iuvenis in montibus Ioachim, ubi greges suos pascibat, dixitque ad eum Quare non reverteris ad uxorem tuam? Dixitque Ioachim Per viginti annos eam habui, et noluit ex ea mihi deus dare filios. Ego ergo cum verecundia de templo domini exprobratus exivi.

3. *ista*: C haec | C dicens ei | *germen tuum*. Quod enim (C Et quod) -- fuerit: B *germen quod ex te nascitur* | C in admirationem | C usque ad | *elapsus*: B *sublevatus* | *Illam autem*: B *Tunc ipsa* | *timens*: C tremens | C *talem vidisset* | C *audisset* | BC om *demum*. | BC *ingressa est* (C add in) *cubiculum et iactavit se* | B in lectum | C om existens | C per totum diem et totam noctem | ac (B et): C atque in

4. C om vero | B Vides (C Vidisti) in amaritudine et angustia positam et in viduitate desertam | et tu (C add nec) ingr. ad me nolisti (C voluisti): D et tu quare ad me ingr. nol. | parvo (C in) murm. sic (C om) respondit dicens (C respondens ait): B murmurare coepit dicens | C conclusit deus | B quid ego factura sum tibi; C ego quid tibi fact. sum | C Et haec audiens | cum clamoribus: A cum lacrimis

III, 1. C In ipso autem tempore opp. iuv. quid. inter montes, ubi Ioach. pasc. gregem suum, et dixit ei | Dixitque (B add ad eum): C et dixit | C habui eam, nunc vero quia noluit deus mihi ex ea dare filios, cum verecundia | Ego ergo: B Sed | domini (C dei): B om | exivi: A solus add et semper despectus et valde

Ut quid revertar ad eam, semel abiectus et valde despectus? Hic ergo cum ovibus meis ero: et quamdiu huius seculi deus mihi lucem concedere voluerit, per manus puerorum meorum pauperibus et orphanis et deum colentibus suas partes libenter tribuam. ² Et cum haec dixisset, respondit ei iuuenis Ego sum angelus dei, qui apparui hodie uxori tuae flenti et oranti, et consolatus sum eam, quam scias ex semine tuo concepisse filiam, et tu nesciens reliquisti eam. Haec in templo dei erit, et spiritus sanctus requiescet in ea: et beatitudo eius erit super omnes sanctas feminas, ita ut nullus possit dicere aliquam ante eam similem ei- fuisse, nec post eam futuram in hoc seculo. Propterea descende de montibus et revertere ad coniugem tuam, quam invenies habentem in utero: excitavit enim deus semen in ea de quo gratias referas deo, et semen eius erit benedictum, et ipsa erit benedicta et mater benedictionis aeternae constituetur. ³ Tunc adorans angelum Ioachim dixit ei Si inveni coram te gratiam, sede modicum in tabernaculo meo et benedic servum tuum. Di-

abiectus hic cum ovibus meis fui. | B om *semel* | *et valde*: BC atque | *Hic ergo* (B *Sed ero*) -- *ero* (B om): *et* (B om) -- *seculi* (B *mundi*) -- *voluerit*: haec omnia C om | *per* (B *et per*) *manus* (C add *autem*) *puerorum meorum* (B add *de bonis meis*) *pauperibus* (C add *viduis*) | B om *et orphanis* | *deum colentibus* (C col. *deum*): B *deum timentibus et excolentibus* | A om *suas* (C post *partes*) | *tribuam*: C *restituam*

2. C *respondit ille iuuenis dicens Ang. dei ego sum* | C om *hodie* | *flenti et oranti, et consolatus*: B *Annae*; *consolatus* | *quam scias* -- *concepisse filiam, et* (A *quam*) *tu* -- *eam* (A *ei*) *cum* BA, similiterque ut videtur D: C *vero quia* (*codex quis*) *tu nimis eam reliquisti tristem, quam scias ex semine tuo concipere filiam.* | B om *et spiritus* -- *in ea* | C *erit beat. eius* | C *ita ut nullus possit dicere quia fuit talis antea aliqua, sed et postea nunquam erit ei similis ventura in hoc seculo.* B *ita quod nulla poterit dicere se similem illi esse.* Praeterea C h. l. add *et semen eius erit benedictum, et ipsa erit benedicta et mater benedictionis aeternae constituetur.* | *Propterea*: B *Et propterea*; CD *Propter quod* | B om *descende de montibus* (CD *monte*) *et* | *quam invenies* (D *et invenies eam*) *hab. in utero* (D add *de spiritu sancto*) *cum* ABD; C om | *excitavit* -- *constituetur*: B (cum praecedentibus coniungens) *benedictum semen, et ipsa constituetur mater aetern. bened.* C *et referatis ambo gratias omnipotenti deo* (posteriora „*et semen eius*“ etc is iam supra habuerat; vide ante) .. D *unde gratias referas deo, videturque similiter pergere atque A.*

3. C *Et adorans eum* | C *gratiam coram te* | *sede modicum*: B add *et comede* | *bene-*

xitque illi angelus Noli dicere te servum sed conservum: unius enim servi domini sumus. Sed et cibus meus invisibilis est, et potus meus a nullo mortali potest videri. Ideo me rogare non debes ut intrem tabernaculum tuum; sed si quid mihi daturus eras, offer domino in holocaustum. Tunc Ioachim accepit agnum immaculatū, dixitque ad angelum Non ausus essem domino holocaustum offerre nisi iussio tua daret mihi pontificium offerendi. Et dixit illi angelus Non ego te ad offerendum invitarem nisi domini voluntatem cognovissem. Cum autem offerret deo Ioachim sacrificium, simul angelus et odor sacrificii cum fumo perrexit ad coelum.

⁴ Tunc Ioachim in faciem se prosternens ab hora diei sexta usque ad vesperam iacuit in oratione. Videntes autem pueri ac mercenarii eius qui cum eo erant, nescientes qua de causa iaceret, putabant eum esse mortuum; et accedentes vix elevaverunt eum de terra. Quibus cum visionem angeli enarrasset, nimio timore et admiratione impulsus eum hortabantur ut sine mora visionem angeli perficeret et ad suam coniugem velociter remearet. Cumque Ioachim in animo suo revolvendo cogitaret si reverteretur an non, contigit ut sopore gravaretur, et ecce angelus, qui ei vigilantiam iam appa-

dit: BC add me | C Et dixit | te servum: C servum tuum | conservum cum B; C add meum, A tuum me facias | C domini servi | Sed et: C Nam | C ab hominibus mortalibus videri non potest | BC Et ideo | C non debes tu me hoc rogare -- in tabernaculo tuo | si quid: BC quod | daturus eras (C er. dat.): B dat. es | BC tu (B om) in holocaustum offeras (B off. in hol.) deo | immaculatum: B add et omnium agnorum pinguissimum | C et dixit | C Ego non essem ausus offerre holoc. | illi: C ei | C Nec ego | B om ad offer. | domini voluntatem (A voluptatem): C volunt. dei .. B add esse | A agnovissem | C Factum est autem cum offerret deo sacrificium | angelus et odor: C cum odore | cum fumo: D om; C praem quasi | C ad coelos

4. C -- cecidit in faciem suam ab -- et iacuit usque ad vesperam. | B ab hora diei VII. usque ad vespertinam in oratione permansit | Videntes autem -- qua de causa (B add ita) iaceret -- de terra: C Venientes autem pueri eius et merc. nescientes quid causae esset expaverunt, et putantes quod ipse se vellet interficere accesserunt ad eum, et vix eum elev. a terra | vis. ang. enarrasset: C enarr. quae vidisset | nimio timore: C stupore nimio. Praeterea A praem cum | C atque velociter ad -- remearet | C haec in animo suo discuteret, si reverti deberet | B aut non | contigit (C factum est) ut (C add a) sopore gravaretur (C teneretur. D ut soporaretur): haec B om | et (B om) ecce: A Dumque dormisset, ecce | C angelus

ruerat, apparuit ei in somnis dicens Ego sum angelus qui a deo custos tibi datus sum: descende securus et revertere ad Annam, quia misericordiae quas tu et Anna uxor tua fecistis in conspectu altissimi recitatae sunt; vobisque deus talem dabit fructum qualem ab initio nunquam habuerunt prophetae nec sanctus aliquis nec habituri sunt. Cum autem Ioachim evigilasset a somno, omnes gregarios ad se vocavit eisque somnium indicavit. Illi vero adoraverunt dominum et dixerunt ei Vide ne ultra angeli dicta contempnas. Sed surge proficiscamur hinc, et pascentes greges lento gradu redeamus.

⁵ Qui cum spatio triginta dierum morando revertentes iam prope essent, ecce angelus domini stanti Annae et oranti apparuit dicens ei Vade ad portam quae dicitur porta aurea, et occurre viro tuo in via, quia hodie ad te veniet. Illa ergo festinanter perrexit ad eum cum puellis suis, et deprecando dominum stans in porta diu expectabat eum. Quae cum nimia expectatione deficeret, elevans oculos vidit procul Ioachim venientem cum pecoribus; et occurrens illi ad collum eius se suspendit, agens gratias deo et dicens Vidua eram,

domini qui app. ei vigil. | C datus sum tibi custos | ad Annam: B add uxorem tuam | misericordiae: B orationes | B quas tu et ipsa fecistis; C quas fecisti tu et uxor tua | vobisque (B vob. entm) -- sanctus aliquis: C et tale datum est vobis germen quale nunquam ab initio nec prophetae nec sancti habuerunt | C Et factum est cum evigilasset Io. a somno | omnes gregarios (C greg. suos): BD secretarios suos | eisque somn. (B add huiusmodi) indicavit (B recitavit): C et indic. eis somn. suum | C At illi | adorav. dominum et dix. ei cum C; A deum adorav. atque dixerunt | Vide (B praem ioachim) ne ultra angeli dicta contempnas (C cont. angelum dei): A Vade (Vide?) et iam dictum (videtur) angeli ne cont. | proficiscamur hinc (C om): B hinc et prof. | redeamus: B reducamus. C sic: et lento gradu pascentes eamus.

5. C Cumque triginta dies ambulantes essent iam prope, apparuit Annae in oratione stanti ang. dom. dicens ei | Vade: solus A add et ascende in Ierusalem | quae dicitur (C vocatur) porta (C om) aurea: B auream | in via, quia hodie: B in via qua, C quoniam | C veniet ad te hodie .. B ad te venit | Illa ergo festinanter (B surgens festinavit atque laetissime) perrexit (A praem currens? occurrens? surgens?) -- expectabat eum: C At illa festinanter perrexit cum puellis suis, et coepit in ipsa porta stans orare | Quae -- deficeret: C Et cum diutius exspectaret et longa expectatione deficeret | C oculos suos | C om procul | C cum pecor. suis | et occurrens -- suspendit (B add ipsum amplezando cum osculo) agens -- dicens (B et gratias agendo domino dixit): C occurrensque Anna suspendit se in collo eius gratias agens deo et dicens | B Vidua eram, et per dei gratiam iam |

et ecce iam non sum; sterilis eram, et ecce iam concepi. Itaque adorato domino domum sunt ingressi. Hoc audito factum est gaudium magnum vicinis omnibus et notis eius, ita ut universa terra Israel de ista fama gratularetur.

CAPUT IV.

Post haec autem expletis mensibus novem peperit Anna filiam, et vocavit eam Mariam. Quam cum tertio anno ablactasset, abierunt simul Ioachim et Anna uxor eius ad templum domini, hostias deo oblaturi, tradentes infantulam nomine Mariam in contubernio virginum, in quo die et nocte virgines in dei laudibus permanebant. Quae cum posita esset ante foras templi, ita veloci cursu ascendit quindecim gradus ut penitus retrorsum non respiceret, neque, ut solitum est infantiae, parentes requireret. Unde parentes eius solliciti uterque infantem requirentes, pariter ambo stupuerunt, quousque eam invenerunt in templo, ita ut et ipsi templi pontifices mirarentur.

sterilis eram (C om) -- iam (CD om) *concepi* (C concipiam) | *Itaque* -- hoc audito factum est: C nil nisi *Et factum est* | C *gaudium cum omnibus notis et affinis eorum* | *ita ut* (A add in) -- *de ista* (A ex hoc) *fama gratul.*: B *ita quod hoc gratulabantur universa terra.*

IV. *Post haec autem expletis* (D completis) *mensibus novem* (B IIII mensibus) -- *filiam*: C *Post* -- *concepit Anna expletisque mensibus novem peperit filiam* | *eam*: C *nomen eius* | *Quam cum tert. anno* (A add *eam*) *ablactasset*: C *Cum autem t. a. perlactasset eam* | *hostias* -- *nomine Mariam*: C *et offerentes hostias domino tradiderunt infantulam suam Mariam* | *in quo die et nocte virgines*: C *quae die noctuque* | C *manebant* | C *ante templum domini, quindecim gradus ita cursim ascendit, ut penitus non aspiceret retrorsum, et* (D *nec*) *ut solitum est* (D *ut solet*) *parentes* (D add *suos*) *requirere* (D *requireret*). B sic: *Nam* (praecedunt similia cum his: *Erant autem circa templum iuxta quindecim graduum psalmos quindecim ascensionis gradus, cf. evang. de nativ. Mar. cap. 6.) templum in monte erat, et ibi erat altare constructum holocausti, quod foris secus (forinsecus?) adiri nisi gradibus non valebat. Cumque ipsi vestimenta quae in itinere habebant exuerent et ex more mundioribus se vestimentis induerent, virgo domina Maria sigillatim gradus sine ducentis manu ac elevantis adscendit. | Unde parentes -- mirarentur: B *Unde parentes pariter stupuerunt, et ipsius templi pontifices admirati sunt vehementer* .. C *In quo facto omnes stupore attoniti tenebantur, ita ut pontifices templi mirarentur.**

CAPUT V.

Tunc Anna repleta spiritu sancto in conspectu omnium dixit Dominus deus omnipotens exercituum memor factus verbi sui visitavit plebem suam in bona visitatione et sancta, ut gentes quae insurgebant in nos, corda eorum humiliet et ad se convertat: aures suas precibus nostris aperuit: exclusit a nobis omnium exultationes inimicorum nostrorum. Sterilis facta est mater, et genuit exultationem et laetitiam Israel. Ecce posita munera offerre domino meo, et non potuerunt a me prohibere inimici mei. Deus autem convertit cor eorum ad me, et ipse dedit mihi gaudium sempiternum.

CAPUT VI.

¹ Erat autem Maria in admiratione omni populo Israel. Quae cum trium esset annorum, tam maturo gressu ambulabat, tam perfectissime loquebatur tamque assidue in dei laudibus vacabat ut omnes super ea stuperent et admirarentur; et quia non infantula putabatur esse, sed ut adulta quasi

V. Tunc Anna etc: h. l. codex A capite V. pergit, quod inchoavit verbis *Post haec etc* | *Dominus deus omnipotens* (C om) -- *factus* (C add est) *verbi sui* (C add et) *pleb. suam* (item D; C *populum suum*) in (C om) *bona* (C om) *visit.* et *sancta* (C *visit. sa. sua*) -- in *nos, corda eorum humiliet et ad se convertat* (C in *nos, humiliet et convertat cor eorum ad se*; D in *nos, in humilitate corda eorum converterentur*): B *Domine deus omnipotens, qui eras et qui es, memor factus es verbi tui sancti et visitasti plebem tuam* -- *sancta, ut converteres corda gentium ad salutem et excluderes exultationes earum* (sic) *qui non crediderunt* (*credid.*: ita videntur) | *aures suas* (B *tuas*) *prec. nostr. aperuit* (C ante *aures*; B *aperuisti*) | *exc.* (C et *exc.*) -- *omnium* (Com) *exultationes* (C *insult.*) *nostr.*: B om | B *Quae fueram sterilis, mater facta sum; exult. et laetit. genui in Isr.* | C *laetitiam in Israel* | *posita munera offerre*: C *polero off. mun.* | C om *meo* | *et non potuerunt a me prohibere*: C et (?) *qua re me prohibere volebant* | *Deus autem convertit* (B *convertat*) *cor* (B *corda*) -- *et ipse dedit mihi* (pro his B *detque*) *gaud. sempit.* (B *gaud. suum cognoscere*: D *Dominus convertat corda eorum ad me et det nobis gaud. sempit.* . . C *Dom. enim evertit eos a me, et dedit mihi gaud. semp.*

VI, 1. in admiratione: B in *expectatione* | C om *Israel* | *Quae cum trium* (B V) -- *loqueb.* (B om) *tamque assidue* (pro his B *semper*) -- *admirarentur*: C *quia cum trium esset annorum, maturo gr. ambulabat* (D *incedebat*), *et ita perfectiss. in dei laud. permanebat* (D *vacabat*) *ut omnes stupore et admiratione subiacerent* | *et quia*: C *quia* | D *non ut infantula* | *putabatur esse* (C om *esse*): B *esset* | *sed ut adulta* (B om *ut ad.*) *quasi ann. triginta*: C *sed* (D add *ut*) *magna et quasi*

annorum triginta: ita orationi insistebat. Eratque in tantum speciosa et splendida eius facies, ita ut vix aliquis in illius vultum posset intendere. Insistebat autem operi lanifico, ut omnia quae mulieres antiquae non poterant facere, ipsa in tenera aetate posita explicaret. ² Hanc autem regulam sibi statuerat ut a mane usque ad horam tertiam in oratione persisteret; a tertia usque ad nonam textrino se opere occuparet: a nona vero iterum insistebat orationi. Ab oratione non recedebat usque dum illi angelus dei appareret, de cuius manu escam accipiebat: et ita maius et melius in opere dei proficiebat. Deinde cum seniores virgines a dei laudibus vacarent, ipsa nihil vacabat, ita ut in laudibus et in vigiliis dei nulla prior ea inveniretur; nulla in sapientia legis dei eruditior, in humilitate humilior, in carminibus elegantior, in omni virtute perfectior. Erat quidem constans, immobilis, immutabilis, et quotidie in meliora proficiens. ³ Hanc irascentem nullus vidit nec maledicentem audivit. Omnis autem eius sermo erat ita gratia plenus ut cognosceretur in lingua esse eius deus. Semper in oratione et perscrutatione legis insi-

iam plena annorum (D triginta iam annorum) | C in oratione consistebat | Eratque in tantum -- posset intendere: C Etiam resplendebat facies eius sicut nix, ita ut vix possent in eius vultum intendere; B om | Insistebat autem (A ergo) operi (C ad opus) lanifico (C lanificii) ut (CD et. B add ab omnibus videretur sapientiam habere, ita quod) omnia (D opera) quae -- ipsa (C ista) -- explicaret (C explicabat, D explebat)

2. *statuerat ut: B instituerat, quam diligentissime observabat, videlicet | a mane: D a prima | in orat. persisteret: C orationibus insisteret, B orationi instabat | a tertia: C add autem | textrino (A testrino) se opere occuparet (A op. se occupasset): B lanifico et aliis operibus permanebat | vero: C add hora | C om insistebat orationi | C donec ang. domini ei -- acciperet | et ita (B et totum quod in templo dei [ei?] dabatur pauperibus ministrabat, et sic) maius et mel. in -- proficiebat: C ut melius atque melius in dei amore proficeret | Deinde cum -- vacabat: C Denique cum senioribus virginibus in dei laudibus ita docebatur | ita ut -- inveniretur: C ut iam nulla ei in vigiliis prior inv. | nulla in: C in | in humilitate -- carminibus (C add Davidicis) eleg. (C add in caritate gratiosior, in castitate purior): B et in caritate gloriosior et in canticis et carminibus elegantior et | quidem: C enim | constans: D casta | et (C atque) quotidie in (C ad) meliora (B de bono in melius) proficiens (D proficiebat, C proficiscebatur)*

3. *C Hanc maledic. nunquam ullus audivit, hanc iraso. nunquam ullus vidit | esse eius (D eius esse) deus: solum C eius dei veritas. | C vel scrutatione legis dei*

sebat, et sollicita erat ne aliquo sermone peccaret circa socias: deinde timebat ne quid in risu aut pulchrae vocis sono committeret, aut aliqua iniuria aut superbia circa parem suam existeret elata. Sine intermissione dominum benedicebat; et ne forte vel in salutatione sua a dei laudibus cessaret, si quis eam salutabat, illa pro salutatione *Deo gratias* respondebat. Quod primum exiit ab ea quod homines, cum se invicem salutarent, *Deo gratias* responderent. Esca quam quotidie de manu angeli accipiebat ipsa tantum se reficiebat; escam vero quam a pontificibus consequabatur pauperibus dividebat. Frequenter videbantur cum ea angeli dei loqui, et diligentissime obtemperabant ei. Si quis de infirmantibus eam tetigisset, eadem hora salvus ad domum remeabat.

CAPUT VII.

Tunc Abiathar sacerdos obtulit munera infinita pontificibus ut acciperet eam in uxorem filio suo. Prohibebat autem eos Maria dicens Non potest fieri ut ego virum cognoscam aut me vir cognoscat. Pontifices autem et omnes eius affines dicebant ei Deus in filiis colitur et in posteris adoratur, sicut semper fuit in filiis Israel. Respondebat autem Maria et dicebat eis Deus in castitate colitur, ut primo omnium com-

permanebat | C et erat sollicita circa socias suas, ne aliqua ex iis vel in uno sermone peccaret, ne aliqua in risu exaltaret sonum suum, ne aliqua in irrisu aut in superbia circa (D iniuriosa aut superba erga) patrem suum aut (D et in) matrem existeret. | C benedicebat deum | vel in (C om haec) salut. sua: D in salut. sua vel aliqua | cessaret: C tolleretur | salutabat: A salutare volebat | C pro salutatione sua | Quod primum: C Denique primum | quod (D ut) homines -- responderent: C ut cum resalutent homines sancti, deo gratias dicant | Esca (D add vero) quam -- ipsa tantum se (pro his D ipsam) reficiebat: C Quotidie esca quam de manu angeli accipiebat ipsa tantum reficiebatur | escam vero quam a pontif. (C add templi) -- dividebat: D illud autem quod -- erogabat | videbantur (D videbatur) -- angeli (D angelus) dei (C om) loqui | et diligentissime: C et quasi carissime | C Si quis autem | C salvus ad dom. suam ead. hora revertebatur

VII. Abiathar: A Abiathar, B* Abiathar (correctum videtur Abiathar), D Abyathar. Similiter codd. differunt alibi; sed vide quae quovis loco notavimus. | C eam filio suo tradendam uxorem | C ut aut ego virum | aut me vir cognoscat: C aut a viro cognoscat | in filiis: C a filiis | et in: C exim in | C in populo Israel | C Respondens autem Maria dixit illis Deus castitate primo omnium probatur

probatur. Nam ante Abel nullus fuit iustus inter homines, et ipse per oblationes placuit deo, et ab eo qui displicuit inclementer occisus est. Duas itaque coronas oblationis accepit et virginitatis, quia in carne sua pollutionem non admisit. Helias vero cum esset in carne, in carne assumtus est, quia carnem suam virginem custodivit. Ego autem ab infantia mea in templo dei didici quod satis cara possit esse deo virginitas. Et ideo quia carum deo possum offerre, statui ei in corde meo ut virum penitus non cognoscam.

CAPUT VIII.

¹ Factum est autem cum XIII aetatis annos haberet, et hoc esset occasio quae Pharisaeos faceret dicere, iam consuetudinem adesse quod femina in templo dei illius aetatis

aut colitur (D *colitur*, ut comprobatur) | C *et iste pro oblatione* | *et ab eo*: C *ab eo autem* | *itaque*: C *tamen* | C *accepit* (D *a David* [?] *accepit*), *oblationis* | C *in carnem suam nunquam pollut. admis.* | *Helias vero*: C *Denique et Helyas* | *cum esset* (D *add virgo*) *in carne*, *in carne* (alterum in carne de coniectura addidi) *assumtus est* .. A *cum in carne* [esset, in earne] *rattus* (assumtus? assumtus esse ratus?) *est* | C *Haec ego didici in templo domini ab infantia mea quod deo cara esse possit virgo. Ideo hoc statui in corde meo etc*

B hoc capite a codd. reliquis ita differt ut post verba *in uxorem filio suo*, statim addat initium capituli VIII. in hunc modum: *Factum est autem cum XII aetatis annos haberet, et fama esset ac consuetudo talis quod, postquam ad legitimam aetatem perveniebant virgines in templo domini commorantes, accipere debebant in coniugio viros suos, inventum est tale consilium ut mittatur praeco per omnes tribus Israel, ut in templo domini convenirent in unum pontifices. Iamvero sic pergit: At omnes virgines Mariae affines, timentes ne propter pulcritudinem eius aliquis iuvenis ipsam seduceret, monebant ipsam ut virum acciperet de maioribus Israel. Tunc ipsa respondens dixit Non potest hoc fieri quod virum cognoscam vel vir cognoscat me. At illae dixerunt ei Timemus ne propter pulcritudinem tuam, nisi cognoscaris a viro et nubaris secundum quod aliae virgines te in templo domini praecedentes fecerunt, aliquis iuvenis subducat te. Respondit eis virgo Maria Deum in castitate colitura et veneratura sum perpetuo. Nam ante Abel nullus erat inter homines iustus, et ipse per oblationes placuit deo; et cum esset occisus quod (occis. ab eo qui?) domino displicuit, duas coronas accepit a domino, oblationis et virginitatis, quia in carne sua pollutionem non fecit, quia in virginitate custodivit eam. Ego ab infantia mea virginitatem meam deo obtuli [et] in corde meo statui ut virum penitus non cognoscam. Iamvero sequuntur haec: Interea cum universus populus conventisset etc, de quibus vide infra ad cap. VIII.*

VIII, 1. *cum XIII* (BD *duodecim*) *aetatis* (D *om*) *ann. haberet*: C *ut quartus decimus annus aetatis ei accederet* | C *et esset occasio qua Pharisaei dicerent* | *iam consuet. adesse quod* (quod in codice deest) -- *morari*: C *iam pro consuetu-*

non possit morari, invenitur tale consilium ut mittatur praeco per omnes tribus Israel, ut omnes die tertia convenirent in templum domini. Ut autem universus populus convenerat, surrexit Abiathar pontifex et ascendit in altiorem gradum, ita ut ab omni populo audiri et videri posset; et facto silentio magno dixit Audite me, filii Israel, et auribus percipite verba mea. Ex quo aedificatum est istud templum a Salomone, fuerunt in eo filiae regum virgines et filiae prophetarum et summorum sacerdotum et pontificum; et magnae exstiterunt et admirabiles. Ut autem pervenerunt ad legitimam aetatem, viris datae sunt in coniugium et secutae sunt priorum suarum ordinem, et deo placuerunt. A sola autem Maria novus ordo vivendi inventus est, quae promittit deo se virginem permanere. Unde mihi videtur ut per interrogationem nostram et responsionem dei studeamus cognoscere cui debeat custodienda committi. ² Tunc placuit iste sermo omni synagogae. Et missa est sors a sacerdotibus super duodecim tribus, et cecidit sors super tribum Iuda. Dixitque sacerdos Insequenti die quicumque sine uxore est veniat et deferat virgam in manu sua. Unde factum est ut Ioseph cum iunioribus virgam deferret. Cumque tradidissent summo pontifici virgas suas, obtulit sacrificium domino deo, et interrogavit dominum. Et dixit dominus ad eum Intromitte virgas omnium in sancta

dine foeminam in templo dei orare non posse (D non posse morari) | C Et inventum est tale -- praeco mitteretur per totas -- die tertia (D die octava. A vero die tertia [hora?] octava) in l. d. convenirent | C Cum autem -- convenisset | Abiathar: A Abyathar, B Isacar | C ascendit in altioribus gradibus . . B in eminentiori gradu ascendit | C audiri potuisset et videri | verba mea: B add quae loquor ad vos | C templum hoc | B LXX fuerunt in eo | C in eo regum virgines filiae et prophetarum | C magn. ac mirab. exstii. | ut autem pervenerunt (D venerunt): C tamen venientes | C viros in coniugio sunt adeptae, et secutae priorum suarum (A suorum) ordinem deo placuerunt | C Nunc vero apud Mariam novus ordo placendi domino -- se deo in virginitate permanere | videtur: B bonum videtur | C ex interrogatione nostra et responsis dei possimus agnoscere | B in fine add ne aliquis eam decipere possit.

2. tribus: C add Israel | C Iudae | quicumque: B add de tribu Iuda | ut Ioseph: B add cum non haberet uxorem, nolens mandatum sacerdotis contemnere | C cum iuvenibus | C virg. deferr. suam | summo (C om) pontifici: B add Isacar, item post sacrificium | domino deo: C om domino | C omnium virgas | in: A inter,

sanctorum dei, et ibi maneant virgae. Et praecipe eis ut mane veniant ad te ad recipiendas virgas suas: et ex cuius cacumine virgae egredietur columba et volabit ad coelos, in cuius manu virga reddita dederit hoc signum, ipsi tradatur custodienda Maria.

³ Altero vero die cum maturius convenirent universi, et facta oblatione incensi, ingressus pontifex in sancta sanctorum protulit virgas. Cumque singulis erogasset et ex nulla virga exisset columba, induit se pontifex duodecim tintinnabulis et veste sacerdotali, et ingressus in sancta sanctorum incendit sacrificium et effudit illic orationem. Apparuitque angelus dei dicens Est hic virga brevissima quam pro nibilo computasti, illamque cum ceteris posuisti, sed cum ceteris non protulisti: hanc cum tu protuleris et dederis illi cui est, in ipsa apparebit signum quod locutus sum tibi. Erat illa virga Ioseph, et quia senex tanquam abiectus erat ut non posset accipere eam, sed nec ipse voluit requirere virgam suam. Cumque staret humilis et ultimus, pontifex clara voce clamavit ad eum dicens Veni Ioseph et accipe virgam tuam,

C intra | BC om dei | et ibi man. (C add omnium) virgae: B et super allare maneant | et praecipe -- virgas suas: B et tunc venientes ceteri ad te per te recipiant | Et ex cuius (C om; Thi post cacumine suppleri voluit unius) -- ad coelos: in cuius (C add autem) -- ipsi (A sibi) -- Maria: B Et in cuius virga hoc signum apparebit, videlicet illa quae fronderit et nuces protulerit, et de cuius cacumine egredietur columba et volabit ad coelos, illi tradas Mariam.

3. Altero vero (D autem) die cum maturius (D mane) conv. universi (D univ. conv.) et (D om) facta: C Factum est autem ut altero die maturius venirent universi, et facta | in (C intra) sanct. sanctorum: B add et facta oratione | C protulit (?) | Eumque singulis (D add virgas suas) erogasset: C Cumque erogasset singulas ad tria millia virgas | ex nulla (C add earum omisso virga) -- columba: B add solus Ioseph, qui senex et despectus inter iuvenes existerat nec volebat requirere virgam suam, remansit: tunc Abiathar | pontifex: C praem Abiathar | B om incendit sacrif. | et effudit illic orationem. (B oral. fudit ad dominum). Apparuitque: C Et effundente illo orationem apparuit ei | C om dei | C simul cum ceteris | C om sed cum cel. non protulisti | C hanc tu dum tuleris et dederis, in ipsa | C Erat autem haec virga Ioseph, eratque ipse abiectus habitus quoniam senex erat (D Ioseph qui senex abiectus erat); et ne forte cogereetur accipere eam, requirere noluit virgam suam: B haec omnia om | Cumque staret etc: B Cumque Abiathar pontifex Ioseph humilem ac ultimum stantem videret | C ultimus, voce magna cl. ad eum Abiathar

quia tu expectaris. Et accessit Ioseph expavescens quia summus pontifex cum clamore nimio vocaret eum. Mox autem ut extendit manum accepit virgam suam, et statim de cacumine eius egressa est columba nive candidior, speciosa nimis; et diu evolans per templi fastigia petivit denique coelos. ⁴ Tunc universus populus congratulabatur seni dicentes Beatus factus es tu in senectute tua, pater Ioseph, ut idoneum te deus ostenderit ad accipiendam Mariam. Et cum sacerdotes dixissent ei Accipe eam, quia ex omni tribu Iuda tu solus es electus a deo, Ioseph coepit adorare eos cum verecundia dicens Senex sum et filios habeo, ut quid mihi infantulam istam traditis, cuius etiam aetas minor est nepotibus meis? Tunc Abiathar summus pontifex dixit ad eum Memor esto, Ioseph, quemadmodum Dathan et Abiron et Core perierant, quia voluntatem dei contemserunt. Ita tibi eveniet si hoc quod tibi a deo iubetur contemseris. Respondit ei Ioseph Ego quidem voluntatem dei non contemno, sed custos eius ero, quousque hoc de voluntate dei cognoscam, quis possit eam habere ex filiis meis coniugem. Dentur illi aliquae virgines ex sodalibus eius ad solatium, cum quibus interim degat. Respondit Abiathar pontifex dicens Virgines quidem quinque ad eius solatium dabuntur, quousque dies

pontifex dicens | C om Ioseph | C quoniam tu | quia: C quod | C vocasset | C Mox autem extendens manum ut suam virg. acciperet, statim de cac. virgae | C volans diu -- fastigium | C om denique

4. C dicens | C om pater Ioseph | ut idoneum -- ostenderit (D -deret) ad accip. (B add virginem) Mariam: C et deus te idoneum elegit ad acc. M. | C Cum autem sacer. dicerent ei -- quia ex omnibus beatus solus tu a deo electus es; tunc coepit adorare et rogare eos Ioseph atque cum verecundia dicere Senex | cuius etiam (B om) -- nepotibus meis (B nepotum meorum): C om | Abiathar: A Abyatar, B Abyachar | C om ad eum | Abiron: A Abyram, B Biron | et Core (A Chore) cum ABD; C om | B voluntatem domini | Respondit: C Et dixit | Ego quidem (D om) vol. dei (D domini) | sed (D add quia) custos eius (B istius infantulae) ero -- de (D om) voluntate dei cognoscam (D cognosci possit) quis possit (D poterit) -- coniugem: C (prioribus omissis) si cognoscere possim quis eam possit etc | Dentur (B add ergo) illi (D ei, C om) aliq. virgines (C virg. post eius) ex sod. eius (D haec om) ad solatium (D ante, aliquae; C om | interim: D interea | Resp. Abiathar (sic h. l. etiam A; B Abyachar) pont. dicens: C Iterum Abi. pont. dixit | C om quinque

statutus veniat in quo ipsam accipias: non enim poterit alii in matrimonium copulari.

⁵ Tunc Ioseph accepit Mariam cum aliis quinque virginibus, quae essent cum ea in domo Ioseph. Erant autem istae virgines Rebecca, Sephora, Susanna, Abigea et Cael: quibus datum est a pontifice sericum et hyacinthus et byssus et coccus et purpura et linum. Miserunt autem inter se sortes quid quaeque virgo faceret: contigit autem ut Maria purpuram acciperet ad velum templi domini. Quam cum acciperet, dixerunt ei illae virgines Cum tu sis ultima et humilis et minor omnibus, purpuram meruisti accipere et obtinere. Hoc autem dicentes quasi in fatigationis sermone coeperunt eam appellare virginum reginam. Dum ergo haec agerent inter se, apparuit angelus domini in medio illarum dicens illis Non erit sermo iste in fatigationem missus sed in prophetationem verissimam prophetatus. Expavescentes ergo in conspectu angeli et in verbis eius, rogaverunt eam ut iudulgeret eis et oraret pro eis.

CAPUT IX.

¹ Altera autem die dum Maria iuxta fontem staret ut urceolum impleret, apparuit ei angelus domini dicens Beata es, Maria, quoniam in utero tuo habitaculum parasti domino.

ipsam: C tu eam | accipias: B add in uxorem

5. in domo Ioseph: C in domo sua | Rebecca ex C; A Reutha, B Retram | Sephora (D Sefora): B Sophera, C Sephiphora | Cael cum A; B Agabel, C Zachel | C a pontificibus | sericum: A siricum | et hyacinthus (A iacintus) et byssus (A biss.) et coccus (A cocus): C iacintum (D iacinctum) et (D praem cocoinus) byssum | C unaquaque | C et factum est ut Maria purpuram nendam | D quam cum accepisset | illae: A aliae | Cum tu sis -- virginum reginam: C Cum iunior tu sis (D tu sis minor) omnibus, purpuram obtinere meruisti. Et hoc dicentes quasi in fatigationem sermonis reginam virginum eam app. coep. B vero sic: Filiae regum sumus, et tu cum minor sis, purpuram quasi regina nostra accipere meruisti et obtinere. Et tunc coeperunt eam app. reginam. | C Cumque haec inter se agerent | illarum: AC eorum | dicens illis: C et dixit | prophetationem: C probationem | D prophetantis | C Expaverunt autem in -- eius, et coeperunt rogare Mariam -- rogaret pro eis.

IX, 1. C dum staret iuxta fontem, apparuit | A dicens illi | Beata es -- in utero tuo (ita AB; C in mentem tuam) habitaculum (B habitationem) parasti

Ecce veniet lux de coelo et habitabit in te, et per te universo mundo resplendet.

² Iterum tertia die dum operaretur purpuram digitis suis, ingressus est ad eam iuvenis; cuius pulchritudo non potuit enarrari. Quem cum vidit Maria, expavit et contremuit. Cui ille ait Ave Maria, gratia plena, dominus tecum; benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui. Quae cum audivit, tremuit et expavit. Tunc angelus domini adiunxit Noli timere, Maria; invenisti gratiam apud deum: ecce concipies in utero et paries regem, qui non solum terram implet sed coelum, et regnat in secula seculorum.

CAPUT X.

Cum haec agerentur, Ioseph in fabricandis tabernaculis regionum maritimarum erat opere praecoccupatus: erat enim ligni faber. Post vero menses novem reversus est in domum suam et invenit Mariam praegnantem. Unde totus in angustia positus contremuit et exclamavit dicens Domine deus, accipe spiritum meum: quoniam melius est mihi mori quam amplius vivere. Cui dixerunt virgines quae cum Maria erant Quid ais, domine Ioseph? Nos scimus quoniam vir non tetigit eam; nos sumus testes quoniam virginitas et integritas perseverat in ea. Nos custodivimus super eam: semper in

(BC praeparasti) domino (C ante praepar.): D om | C ut habitet in te et per te universum mundum resplendet.

2. Iterum (C Item): h. l. A novum caput (et quidem X.) habet. | Quem cum vidit: D Quem videns, C Tunc (Hunc?) videns | Ave Maria -- tecum (post haec A habet etc et pergit Noli timere. Sed B et D textum plene exhibent.); benedicta -- Quae cum -- adiunxit (Quae usque adiunxit ex B sunt; D non habet.): haec omnia C om | in utero: C om; B add de spiritu sancto qui umbrabit tibi | regem: B add et vocabitur nomen eius Emanuel | C qui imperat non solum in terra sed etiam in coelis, et regnabit in sec. sec. amen.

X, 1. C Cum autem haec ag., Ios. in Capharnaum maritima erat in opera (D opere erat Ignorum) occupatus: erat enim faber ligni (D lignarius) | Post vero -- et invenit: C ubi moratus est mensibus novem. Reversusque in d. suam invenit | Unde -- Domine deus (B add meus): C et totus contremuit, et positus in angustia exclamavit et dixit Domine domine | C om amplius | virgines: B quinque virg., C virg. illae | C om Quid ais, dom. Io. | nos sumus testes -- in ea: C nos scimus quia integritas et virg. in ea immaculata perseverat. | Nos cust. super eam:

oratione nobiscum permansit; quotidie angeli dei cum ea loquuntur; quotidie de manu domini escam accepit. Nescimus quomodo fieri possit ut sit peccatum aliquod in ea. Nam si suspicionem nostram tibi vis ut paudamus, istam gravidam nemo fecit nisi angelus domini. ² Ioseph dixit Ut quid me seducitis ut credam vobis quoniam angelus domini impraegnavit eam? Potest enim fieri ut quis se finxerit angelum domini et deceperit eam. Et haec dicens flebat et dicebat Qua fronte ad templum domini respiciam, aut qua facie visurus sum dei sacerdotes? Quid facturus sum? Et haec dicens cogitabat ut fugiens dimitteret eam.

CAPUT XI.

Cumque cogitaret exsurgere et occultare se et habitare in occultis, ecce in ipsa nocte apparuit in somnis ei angelus domini dicens Ioseph fili David, noli timere; accipe Mariam coniugem tuam: quod enim in utero eius est, de spiritu sancto est. Pariet autem filium, et vocabitur nomen eius Iesus: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Exsurgens autem Ioseph a somno gratias egit deo; et locutus est Mariae et virginibus quae erant cum ea, et narravit visum suum. Et consolatus est super Maria, dicens Peccavi, quia suspicionem aliquam habui de te.

B nos enim semper cum ea futmus. . C nam custodita est a deo | C om nobiscum | C Quot. cum ea angelus domini loquitur; quot. escam de manu angeli accepit | Nescimus -- possit: C Quomodo fieri potest | Nam si -- nemo (C non) -- domini (C dei. Addit vero A qui eam impraegnavit): B Non sit in te aliqua suspicio de te, quia non nisi spiritus sanctus gravidam eam fecit

2. Ios. (C add autem) dixit: B Tunc Ios. cum suspicionis amaritudine suae dixit | C quia ang. dom. impraegnavit eam | D ut quisquam finx. se esse angelum domini ut deciperet eam. . C haec vitiose exhibet | respiciam, aut qua: C iturus sum? Qua | C cogitabat occultare se et eam dimittere

XI. Cumque: A h. l. non habet novum caput. | C Cumque ordinasset in nocte exsurgere, ut fugiens habitaret in occultis | C ei angel. dom. in somnis | accipe: C accipere | quod enim: C quoniam quod | et vocabitur (B - bis) nom. ei. Iesus (B Iesum) cum ABD; C qui vocabitur Iesus | C om a somno | C deo suo | B beatae Mariae et virg. quinque | C visionem suam | super Maria: B Mariam | qua (C quoniam) -- de (C in) te: B suspicionem nequam habens de te

CAPUT XII.

¹ Post haec factus est rumor magnus quod Maria esset gravida. Et comprehensus Ioseph a ministris templi ductus est cum Maria ad pontificem, qui una cum sacerdotibus coepit exprobrare illi et dicere Ut quid fraudatus es istam talem et tantam virginem, quam sicut columbam angeli dei in templo nutrierunt, quae virum nunquam voluit videre nec habere, quae in lege dei optimam habuit eruditionem? Tu si ei violentiam non fecisses, adhuc in virginitate sua permaneret. Ioseph autem iurans devovit quod nunquam penitus tetigisset eam. Cui Abiathar pontifex respondit Vivit deus quia modo faciam te potare aquam potationis domini, statimque apparebit peccatum tuum.

² Tunc congregata est multitudo populi, quae dinumerari non poterat, et adducta est Maria ad templum. Sacerdotes vero et affines et parentes eius flentes dicebant ad Mariam Confitere sacerdotibus peccatum tuum, quae eras sicut columba in templo dei et accipiebas cibum de manu angeli. Rursus Ioseph vocatus est ad altare, et data est ei aqua potationis domini: quam cum gustasset aliquis mentiens et circumisset septies altare, dabat deus signum aliquod in facie eius. Cum ergo bibisset securus Ioseph et girasset septies altare, nullum signum peccati apparuit in eo. Tunc iustifi-

XII, 1. C *Factum est autem post haec exiti rumor quod* | B *o magnatibus templi* | ductus est: A add *cum Maria* | ad pontificem: B add *Abiathar* | cum sacerdotibus: B add *et magnatibus templi* | istam -- virginem: C *nuptias tantae ac talis virginis* | C *in templo dei* | C *nunquam nec videre voluit, quae* | C *Tu autem si* | adhuc -- permaneret (B *permansisset*): C *illa hodie virgo perseverasset* | iurans devovit: C *devotabat se iurans*, B *coepit detestari firmiter* | C *om penitus* | Abiathar: A *Abyathar*, B *Isachar* | C *dixit Vivit dominus* | quia (C *quoniam*): B *et ego* | C *et statim*

2. C *omnis multitudo Israel -- poterat .. B maxima pars virorum in templo domini et mulierum, ut in iudicium eius prospicerent* | et adducta est (C *Add. est otiam*) -- templum (C *add domini*): B *om* | ad Mariam: C *ad eam* | C *Vocatus est autem et Ioseph ad altare sursum* | C *quam si gust. homo metuens (D nesciens)* | C *in faciem eius* | C *gyrasset, omisso septies* | apparuit in facie eius. | iustificaverunt: A *sanctific.*

caverunt eum sacerdotes omnes et ministri et populi dicentes Beatus factus es, quoniam nullus reatus inventus est in te³ Et vocantes Mariam dixerunt ei Et quam excusationem tu poteris habere? aut quod signum maius in te apparebit quam hoc quod prodit te conceptus ventris tui? Hoc solummodo requirimus a te ut, quia Ioseph mundus est a te, confiteare quis est qui te deceptit. Melius est enim ut tua confessio te prodatur, quam ira dei dans signum in facie tua in medio populi te manifestet. Tunc Maria constanter et intrepida dixit Domine deus rex omnium, qui es conscius secretorum, si est aliqua pollutio in me aut aliquod peccatum, aut aliqua sive concupiscentia vel impudicitia, detegas me in conspectu omnium populorum, ut omnibus sim emendationis exemplum. Hoc dicens accessit ad altare domini confidenter et bibit aquam potationis, et septies circumvit altare, et non est inventa in ea ulla macula.

⁴ Cumque omnis populus exstaret stupore, videntes ventris conceptum et nullum signum in facie eius apparuisse, coeperunt inter se populi varia loquacitate turbari. Alii dicebant sanctam et immaculatam; alii vero malam et contaminatam. Tunc Maria videns se in suspitione populi esse nec se eo integre videri purgatam, omnibus audientibus clara voce dixit Vivit dominus Adonai, dominus exercituum, in

C *Beatus es tu, quoniam non est inventus reatus in te*

3. C *Tu quam excus. afferre (D habere) poteris | quod prodit te: C quod prodidit | mundus est a te: C mundatus est | C confitearis | A om enim | ut tua -- prodatur cum ABD; C vitam tuam confessio prodatur | CD in faciem tuam | te manifestet: D vitam tuam manifestet | C om constanter et | BC om Domine deus usque secretorum | aut aliqua sive - impudicitia: C aut fuit in me aliqua concupiscentia impudicitiae (D vel impudicitia) | detegas me: BC detegat me (B illud) deus | ut omnibus sim emend. (B add et corruptionis) exempl.: C ut fiam omnibus mendacibus (D emendationis) exempl. | C Et accessit | A circumv. ad altare*

4. C *Et cum omnis populus stuperet et haesitaret (D omnes populi stuperent et haesitarent) | et nullum: C at nullum | C in facie eius. | C inter se varia populi | C Alii dic. sanctitatem (D add ex innocentia); alii vero per malam conscientiam accusabant eam . . B Alii dicebant quod pro mala conscientia accusabant eam; alii dicebant Grande signum est illud. | C videns populi suspitionem non (D nec se) ex integro fuisse purgatam | C domin. Adonai (A - nay) exercituum . . D*

cuius conspectu sto, quoniam virum nunquam cognovi; sed ab eo cognoscor cui ab infantia meae aetatis mentem meam devovi. Et hoc deo meo votum feci ab infantia mea, ut in ipso qui me creavit in integritate permaneam, in qua me confido ipsi soli vivere et ipsi soli servire: et in ipso quamdiu vixero sine pollutione permanebo. Tunc omnes coeperunt osculari pedes eius et genua eius amplecti, rogantes eam ut malis suspicionibus eorum daret indulgentiam. Et deduxerunt eam populi et sacerdotes et omnes virgines cum exultatione et gaudio magno usque ad domum suam, clamantes et dicentes Sit nomen domini benedictum in secula, quia manifestavit sanctitatem tuam universae plebi suae Israel.

CAPUT XIII.

¹ Factum est autem post aliquantum tempus ut fieret professio ex edicto Caesaris Augusti, ut profiteretur universus orbis, unusquisque in patria sua. Haec professio facta est a praeside Syriae Cyrino. Fuit ergo necesse ut Ioseph profiteretur cum beata Maria in Bethleem, quia inde erat Ioseph et Maria, de tribu Iuda et de domo et familia David. Cum ergo Ioseph et beata Maria irent per viam quae ducit Bethleem, dixit Maria ad Ioseph Duos populos ante me video, unum flentem et alium gaudentem. Cui Ioseph respondit

domin. exercituum, Adonai | sed ab eo -- devovi: C sed nec cognoscere habeo; quia ab infantia aetatis meae in hoc mentem defnivi | C om ab infant. mea | ut in ipso: C ut ipsi | C vivere et ipsi soli (om servire: et in ipso) sine aliqua pollutione quamdiu vixero permanere | C Tunc omnes osculabantur eam rogantes | B rog. eam humiliter | B pie daret veniam | B reduxerunt | C omnes populi | C om magno | C dicentes ei | C om in secula | quia manifestavit: C qui manifestabit | sanctitatem tuam (A suam): B sanctitatem virginitalis suae | plebi suae (C om) Israel: B plebi huic

XIII, 1. *ut profiteretur -- in patria sua (B in provinciam suam): C ut proficisceretur unusquisque in patriam suam | facta est: C praem prima, B add primo | B sub praeside | C Necesse autem fuerat ut et Ioseph | profiteretur (B proficisceretur) cum b. M. (B add coniuge sua: C cum Maria proficisceretur | C quia exinde erat, et Maria de tribu | et familia: CD ac patria. D sic: Necesse autem fuerat ut Ioseph, qui exinde erat, et Maria de tribu Iuda et de domo ac patria David, irent per viam etc | C om beata | CD ducit ad (D in) Bethleem | D Dixit qualem Maria ad Ioseph | C Cui respondit Ioseph et dixit Sede et tene te |*

Sede in iumento tuo et noli superflua verba loqui. Tunc apparuit puer quidam speciosus ante eos, indutus veste candida, qui dixit ad Ioseph Quare dixisti verba superflua esse de duobus populis de quibus locuta est Maria? Populum enim Iudaeorum flentem vidit, qui recessit a deo suo, et populum gentium gaudentem, qui iam accessit et prope a domino factus est, secundum quod promisit patribus nostris Abraam, Isaac et Iacob: tempus enim advenit ut in semine Abrahae ribuatur omnibus gentibus benedictio.

² Et cum hæc dixisset, angelus iussit stare iumentum, quia tempus pariendi advenerat; et praecepit beatæ Mariæ ut descenderet de animali et ingrederetur speluncam subter caverna, in qua lux nunquam erat sed semper tenebrae, quia lumen diei recipere non poterat. Cumque ingressa fuisset beata Maria in eam, coepit tota splendore clarescere, quasi hora diei sexta esset: ita speluncam lux divina illustrabat ut nec in die nec in nocte lux ibi defuerit, quamdiu ibi fuerat beata Maria. Et ibi peperit masculum, quem angeli statim circumdederunt nascentem, quem natum et super pedes suos mox stantem adoraverunt dicentes Gloria in excelsis deo et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. ³ Iam enim natiuitas domini advenerat, et Ioseph perrexerat quaerere obstetrices. Qui cum invenisset, reversus est ad speluncam et in-

C om quidam | B apparuit ei angelus domini, indutus | C veste splendida, et dixit | C om esse | de quibus -- Maria: C quæ audisti dicentem Mariam | C quia recessit | C quia access. et pr. factus est ad dominum | promisit: B add deus | D om in semine | Abraam et Abrahæ: sic plane codd. | C benedictio omn. gent. tribuatur

2. Hoc loco in A est caput XIII. | B angelus domini | C adven. pariendi | descenderet: A discederet | B et subterranean speluncam intraret. C sic: Et praecepit descendere de animali Mariam et ingredi in speluncam subterranean, in qua lux non fuit unquam | tenebrae: C add fuerunt | recipere non poterat: C penitus non habebat | C Ad ingressum vero Mariæ coepit tota spelunca splendorem habere, et quasi sol ibi esset, ita tota fulgorem lucis ostendere; et quasi esset ibi hora diei sexta, ita eandem speluncam lux divina illustravit; nec in die nec in nocte lux ibi divina defuit quamdiu ibi Maria fuit. | C quem circumded. angeli nascentem et natum adorav. dicentes

3. C Iam enim dudum Ios. perrexerat ad quaerendam (D - das) obstetricem (D - ces): qui cum reversus esset ad speluncam, Maria iam infantem genuerat. |

venit cum Maria infantem quem genuerat. Et dixit Ioseph ad beatam Mariam Ego Zelomi et Salome adduxi tibi obstetrices, quae stant foris ante ostium speluncae, prae nimio splendore non audentes huc ingredi. Audiens autem beata Maria subrisit. Cui Ioseph dixit Noli subridere, sed cauta esto ut te visitent, ne forte indigeas medicina. Tunc iussit eas intrare ad se. Cumque ingressa fuisset Zelomi, Salome non ingressa, dixit Zelomi ad Mariam Dimitte me ut tangam te. Cumque se scrutari permisisset, exclamavit voce magna obstetrix et dixit Domine domine magne, miserere. Nunquam hoc auditum est nec in suspicione habitum ut mamillae cuiusquam plenae sint lacte et natus masculus matrem suam virginem ostendat. Sed et nulla sanguinis pollutio facta est in nascente; nullus dolor in parturiente. Virgo concepit, virgo peperit et virgo permansit. ⁴ Audiens autem hanc vocem Salome dixit Permite ut palpem te et probem utrum verum dixerit Zelomi. Cumque beata Maria se permisisset ab ea palpari, misit manum suam Salome. Dum autem manum suam a palpitatione retraheret, aruit manus eius, et prae nimio dolore coepit flere vehementer et angustiari, clamando dicens Domine deus, tu nosti quia semper te timui, et omnes pauperes sine retri-

Et dixit: A om Et | C om beatam | C Ego tibi Zelemi (D ut videtur Zaelem) et Salomen obst. add. quae foris ante spel. stant et prae spl. nimio hic non possunt introire. | C Aud. autem haec Maria subr. Et dixit ad eam Ios. | A om sed | C om ut te visitent | medicina: B curamine | - eas intrare: C unam ex illis introire | C Cumque ingr. esset Zelemi, ad Mariam dixit | se scrut. (B tangi) permisisset: C permisiss. se Mar. tangi | B Domine deus meus: nunquam | C om magne | C adhuc hoc nec audivi nec in suspicionem habui ut mamillae plenae sint lacte | C Nulla poll. in nascentem facta est, -- in parturientem. | et (B add post partum) v. permansit: C virgo permansit

4. C om autem | C alia obstetrix nomine Salome | Permite -- Zelomi: B Quod audio, nisi probavero, certe non credam. Ingressa ad beatam virginem dixit Volo probare palpando te utrum verum sit quod dixit Zelomi. . C Quod ego audio non credam, nisi forte ipsa (D donec et ipsa) probavero. Et ingressa Salome ad Mariam dixit Permite me ut palpem te et probem utrum verum dixerit Zelemi. | C Cumque permisisset Mar. ut eam (D se) palparet | misit manum suam Salome: haec A praetermittit | dum autem etc: C et cum misisset et tangeret, statim exaruit m. e. | C om nimio | C vehementissime | C et clamare et dicere | C om deus | et omnes cum BC. . A homines | D sine retributionis munere . . C sine acceptione

butione curavi, de vidua et orphano nihil accepi, et inopem a me ire vacuum non dimisi. Et ecce misera facta sum propter incredulitatem meam, quia sine causa tentare volui virginem tuam.

⁵ Cum haec diceret, apparuit iuxta eam iuvenis quidam valde splendidus dicens ei Accede ad infantem et adora eum et tange de manu tua, et ipse salvabit te: quia ipse est salvator seculi et omnium in se sperantium. Quae confestim ad infantem accessit, et adorans eum tetigit fimbriam pannorum in quibus infans erat involutus, et statim manus eius sanata est. Et exiens foras coepit clamare dicens magnalia quae viderat et quae passa fuerat, et quemadmodum curata fuerat, ita ut per praedicationem eius multi crederent.

⁶ Nam et pastores ovium asserebant se angelos vidisse in medio noctis hymnum dicentes, deum coeli laudantes et benedicentes, et dicentes quia natus est salvator omnium, qui est Christus dominus, in quo restituetur salus Israel.

⁷ Sed et stella ingens a vespere usque ad matutinum super speluncam splendebat, cuius magnitudo nunquam visa fuerat ab origine mundi. Et prophetae qui erant in Ierusalem hanc stellam dicebant Christi nativitatem indicare, qui restauraret promissionem non solum Israeli sed et omnibus gentibus.

retributionum | orphano cum ABD; C orphana | C nunquam dimisi omisso ire | C quia ausa fui temptare | virginem tuam: A solus add quae venit lumen verum et post partum virgo permansit

5. Hoc loco in A est caput XV. | C Cumque | C iuxta illam iuvenis splendidus | et (B atque vestimenta eius) tange de: C et continge | salvabit te: C solus sanabit eam | C Et confestim -- access. Salome | C fimbrias | B in quibus a sancta Maria matre erat involutus | C et dicere magnalia virtutum quae | viderat: B add in spelunca | curata fuerat: C om fuerat | per: C ad

6. Hoc loco A habet caput XVI. | past. ovium: B past. qui erant in regione illa custodientes gregem suum | in medio noctis: B add silentio, et audivisse | deum coeli (C Helye) laudantes (D laudate) et benedicentes (D benedicite) et dicentes (D haec om) -- salvator omnium: B Gloria in excelsis deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis. Qui et dixerunt Natus est nobis hodie salv. mundi | Christ. dominus: D add in civitate David | salus Israel: C omne regnum Isr.

7. Hoc loco in A incipit caput XVII. | ad matutinum: C ad mane | C qui fuerant | C non solum Israel sed et omnium gentium | sed et omnibus: A sed in omnibus

CAPUT XIV.

Tertia autem die nativitatis domini nostri Iesu Christi beatissima Maria egressa est de spelunca, et ingressa stabulum posuit puerum suum in praesepio, quem bos et asinus adoraverunt. Tunc adimpletum est quod dictum est per Isaiam prophetam dicentem Cognovit bos possessorem suum et asinus praesepe domini sui. Ipsa ergo animalia, bos et asinus, in medio eum habentes incessanter adorabant eum. Tunc impletum est quod dictum est per Abacuc prophetam dicentem In medio duorum animalium innotesceris. In eodem loco moratus est Ioseph cum Maria tribus diebus.

CAPUT XV.

¹ Sexta autem die ingressi sunt Bethleem, ubi impleverunt septimam diem. Octavo vero die circumcidentes puerum, vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab angelo antequam in utero conciperetur. Postquam autem impleti sunt dies purgationis Mariae, secundum legem Moysi, tunc duxit Ioseph infantem ad templum domini. Cumque accepisset parhithomum infans — parhithomus id est circumcisio —, obtulerunt pro eo par turturum aut duos pullos columbarum.

XIV. C *Tertio* | C om nostri Ies. Chr. | C *beata* | C *ingr. est stab. et posuit* | C om suum | in *praesepto*: B add quia non erat ei locus magis aptus in diversorio conditus | quem -- adoraverunt: BC Tunc (C Et) -- ador. eum | Ipsa ergo: C *Ipsa autem*, D *Ipsa enim* | animalia: C add id est, D scilicet | eum habentes: A stantes | Tunc impletum (C adimpl.): B Et tunc et impl. | Abacuc: Thilo (ex C ut videtur) *Habacuc* | innotesceris: B cognosceris | C In eodem autem | C Ioseph et Maria cum infante . . B Ios. et beata virgo Maria cum puero

XV, 1. CD *Sexto autem* (D om) die cum beata Maria ingressus est Ioseph Bethl. | ubi impleverunt -- parhithomum (servavi codicis scripturam; ibidem post est parhithomus) -- obtulerunt pro eo: C ubi impletis triginta diebus duxit infantem ad templum domini, et obtulerunt pro eo . . D ubi octavo die circumciderunt puerum, et vocatum est nomen eius Iesus. Tercio decimo vero die venerunt magi ab oriente in Hierosolymis etc cf. caput apud nos XVI. Magorum vero historiam in cod. D excipiunt verba haec: *Impletis igitur quadraginta diebus Ioseph duxit infantem in templum domini, et obtulerunt pro eo etc usque finem capitis nostri XV. | aut duos*: BCD et duos | columbarum: B add sicut scriptum est in lege domini.

² Erat autem in templo vir quidam dei, perfectus et iustus, cui nomen Symeon, annorum centum duodecim. Hic responsum a domino acceperat quia non gustaret mortem nisi videret Christum filium dei viventem in carne. Hic cum vidisset infantem, exclamavit voce magna dicens Visitavit deus plebem suam, et implevit dominus promissionem suam. Et festinans adoravit eum. Et post hoc suscepit eum in pallium suum et osculans pedes eius dixit Nunc dimittis servum tuum, domine, secundum verbum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium et gloriam plebis tuae Israel.

³ Erat quoque in templo domini Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Asser, quae vixerat cum viro suo annos septem a virginitate sua: et haec vidua erat iam per annos octoginta quattuor: quae nunquam discessit a templo domini, ieiuniis vacans et orationibus. Haec quoque similiter adorabat infantem dicens quoniam in isto est redemptio seculi.

2. Hic in codice A est caput XX. | *vir quidam* (C om) -- *iustus*: B *quidam homo iustus et timoratus* | C *nomine Simeon* | C *ann. cent. tredecim* .. B *om* | B *a spiritu sancto acceperat* | C *quod non gustasset* -- *vidisset* -- *dei filium in carne* (D *add viventem*) .. B *non visurum se mortem nisi prius videret Christum dominum in facie* | Hic: C *Qui* | *Visitavit* -- *dominus* (A om) *promiss. suam*: B *Visitavit et fecit redemptionem plebis suae Israel benedictus dominus deus noster* | *festinans*: B *add se ad portam templi* | *ador. eum*: B *add osculans palmas eius* | *Et post hoc* (C *haec*) *suscepit* (C *suscipiens*) *eum in pallium suum* (C *in pallio suo*) *et* (C *adoravit eum iterum et*) *osculans* (C *osculabatur*) *pedes* (C *plantas*) *eius dixit* (C *dicens*): B *Et accepit in ulnas suas et dixit* | A *om domine* | *Israel*: B *add Et cum CXII esset annorum et vix posset se ipsum regere, portavit puerum in ulnis suis usque ad altare templi domini. Senex puerum portabat, sed puer senem regebat. Tunc locutus est Iesus dicens Exaudita est oratio tua, Symeon. Et stupefacti sunt omnes magistri templi de verbo quod infans locutus erat.*

3. A h. l. habet caput XXI. | C *Erat autem in* | BC *om prophetissa* | C *annis septem* | C *om a* (B *in*) *virgin. sua* | B *erat*: *quae non discedebat a templo domini* (C *dei*) *LXXX annis ieiun. etc* | *Haec quoque similiter adorab.* (C *Haec accedens adorabat*) -- *seculi* .. B *Quae dixit Ecce positus est in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel: ipse animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes: qui seculi redemptio est. Tunc reversi sunt cum eo parentes eius in Bethleem.*

CAPUT XVI.

¹ Transacto vero secundo anno venerunt magi ab oriente Ierusalimam, magna deferentes munera. Qui instanter interrogaverunt Iudaeos dicentes Ubi est rex qui natus est vobis? Vidimus enim stellam eius in oriente, et venimus adorare eum. Haec autem opinio pervenit ad Herodem regem, et ita eum terruit ut congregaret scribas et Pharisaeos et populi doctores, inquirens ab eis ubi Christum nasciturum prophetae praedixerunt. At illi dixerunt In Bethleem Iudae. Scriptum est enim Et tu Bethleem, terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda; ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israel. Tunc Herodes rex vocavit magos ad se et diligenter inquisivit ab eis quando eis apparuit stella. Deinde mittens eos in Bethleem dixit Ite et interrogate diligenter de puero; et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut et ego veniens adorem eum.

² Euntibus autem magis in via apparuit eis stella, quae quasi dux eis erat, antecedens eos quousque pervenirent ubi puer erat. Videntes autem stellam magi gavisi sunt gaudio magno, et intrantes in domum invenerunt infantem Iesum sedentem in sinu matris. Tunc aperuerunt thesauros suos,

XVI, 1. *Transacto vero secundo anno venerunt*: B *Et transactis duobus annis ecce venerunt* .. C *Transactis autem duobus diebus venerunt* .. D (ut iam relatum est) *Tertio decimo vero die venerunt* | *Ierusalimam*: C *Hierosolymam*, D in *Hierosolymis* | *D afferentes* | *vobis*: C *nobis* (?) | *stellam eius*: A *om eius* | C *om in oriente* | B *et venimus cum muneribus* | C *Haec opinio perterruit omnes* (D *Iudaeos*); *et misit Herodes ad scribas* .. B *Haec verba terruerunt omnes Iudaeos. Et tunc Herodes congregavit scribas* | C *ut inquireret ab eis* | C *propheta nasciturum praedixerat* | *Iudae* (codex Iude) cum ABD; C *om* | BC *Sic enim scriptum est* (B *add per prophetam*) *Et* (B *om*) *tu* | *Iuda* bis: B *Iude* bis | *enim* cum BC; A *om* | C *qui reget* | *Tunc Herodes* -- *ad se* (C *om*) -- *ab eis* (C *om*) -- *deinde mittens* (C *et misit*) *eos in* (C *ad*) *Bethl. dixit* (C *dicens*): B *Deinde quia magi stellam quam viderant dum venirent Ierusalimam ad Herodem in astris aspicere non valebant, dixit eis* | D *et mihi* (?) *rogate* .. in C plura male desunt | C *inveneritis eum* | B in fine *add Hoc autem dicebat ut ipsum fraudulentem perderet.*

2, *in via*: D *om* | *eis*: C *om* | C *stella, et quasi quae ducatum praestaret illis, ita antecedebat eos* etc | C *et ingressi domum* | B *invenerunt puerum cum Maria matre eius, et procidentes adoraverunt eum* | *Tunc aperuerunt* -- *magnis*

et magnis muneribus muueraverunt beatam Mariam et Ioseph. Ipsi autem infanti obtulerunt singuli singulos aureos: similiter unus aurum, alius thus, tertius vero myrrham. Qui cum ad Herodem regem vellent redire, in somnis ab angelo moniti sunt ne redirent ad Herodem: et per aliam viam reversi sunt in regionem suam.

CAPUT XVII.

¹ Videns autem Herodes quod illusus esset a magis, inflatum est cor eius, et misit per omnes vias volens eos capere et interficere. Quos cum penitus non inveniret, denuo misit in Bethleem et omnes fines eius, et occidit omnes pueros quos invenit a bimatu et infra, secundum tempus quod exquisiverat a magis.

² Ante unum vero diem quam hoc fieret, admonitus est Ioseph in somnis ab angelo domini qui dixit ei Tolle Mariam et infantem, et per viam cremi perge in Egyptum. Ioseph autem secundum angeli dictum ivit.

(C ingentibus) muneribus - beatam (C om) -- singuli: B et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera | singulos aureos (ita AC; D munera): similiter (unus A similiter post haec aurum, thus et mirram; similiter) unus -- myrrham (codd. mirram) .. B pro his Guaspar mirram, Melchion (Melchior?) thus, Balthasar aurum | C reverti vellent, admoniti sunt in somniis (?) ne | et per aliam: C praem Illi autem adoraverunt infantem cum omni gaudio

XVII, 1. Quae priore sectione huius capituli traduntur, ea codex A capiti quod praecedit annexa habet. | Videns autem Herodes: D Anno sequenti Herodes rediens a Roma cum videret | per omnes vias: B add et confines regni sui | non inveniret: C invenire non potuisset | C om denuo | C ad Bethleem | et omnes fines (B confines) eius .. D et in omnibus finibus eius .. C om | C et omnes occidit infantes | quos invenit .. D qui erant in eis .. C om

2. Hoc loco in A incipit caput XXIII., quod complectitur omnia quae apud nos sequuntur usque ad initium capituli XX. | C (non item D) om in somnis | C dixit illi | C perge et vade | Ios. autem (D vero) -- ivit: C om | B vero hanc sectionem sic habet: Sed deus omnipotens, qui scit omnia antequam fiant, ammonuit per angelum suum Ioseph in somnis dicens Surge et tolle puerum et matrem eius et fuge in Egyptum, et esto ibi usque quo dicam tibi: futurum est enim ut Herodes quaerat puerum ad perdendum. Tunc Ioseph imposuit beatam virginem cum puero super iumentum, et ipse super aliud ascendit, et arripuit iter per montana et per desertum, ut in Egyptum securus perveniret: non enim per maritimum propter insidias pergere voluerunt.

CAPUT XVIII.

Cumque venissent ad quandam speluncam et vellent in ea requiescere, descendit beata Maria de iumento, et sedens tenebat puerum Iesum in gremio suo. Erant autem cum Ioseph tres pueri et cum Maria quaedam puella simul iter agentes. Et ecce subito de spelunca egressi sunt multi dracones, quos videntes pueri prae nimio timore exclamaverunt. Tunc descendens Iesus de gremio matris suae, pedibus suis stetit ante dracones: illi vero adoraverunt Iesum; deinde recesserunt ab eis. Tunc adimpletum est quod dictum est per David prophetam dicentem Laudate dominum de terra dracones, dracones et omnes abyssi. Ipse autem infantulus Iesus ambulans ante eos praecepit eis ut nulli hominum nocerent. Sed Maria et Ioseph valde timebant ne forte infantulus laederetur a draconibus. Quibus Iesus ait Nolite timere, nec me considerate quia infantulus sum: ego enim perfectus fui semper et sum; necesse est ut omnes ferae silvarum mansuescant ante me.

CAPUT XIX.

¹ Similiter leones et pardi adorabant eum et comitabantur cum eis in deserto: quocumque Ioseph et beata Maria ibant, antecedeabant eos, ostendentes viam et inclinantes capita sua; servitiumque caudis adulantibus exhibentes grandi

XVIII. B Cumque pervenissent (A venisset et vellet) ad desertum ad quandam speluncam .. C Cumque pervenissent (D Cum autem venissent) ad sp. quand. | C om beata | tenebat: C habebat | C (non item D) om quaedam | C om simul | C (non item D) om prae nimio timore | C om suae | C illi autem adoraverunt eum, et cum adorassent abierunt | C (non item D) om David | C om dracones et omn. abyssi | C Ipse autem infantulus ambulabat ante eos et praecepit iis | valde timebant: C in gravi pavore erant | C (non item D) ait Nolite me considerare | C ego enim vir perf. sum, et necesse est

XIX, 1. C Similiter autem et leones | pardi: B add atque aliarum ferarum genera | adorabant -- Quocumque (C Quacunque) Ios. et be. Mar. (C Maria et Ios.) ibant -- viam: B conveniebant et antecedeabant eos per desertum ostend. eis viam | et inclinantes -- adorabant eum: C et inclin. cap. sui adorabant Iesum ..

Evang. apoer. ed. Tischendorf.

cum reverentia adorabant eum. Primo autem ut vidit Maria leones et pardos circa eos venientes et varia ferarum genera, vehementer expavit. Cui infans Iesus laeto vultu in faciem eius respiciens dixit Noli timere, mater: non enim ad iniuriam tuam veniunt, sed ad obsequium tuum et meum venire festinant. Ex his dictis amputavit timorem de corde ipsius.² Ambulabant autem leones simul cum eis et cum bobus et asinis et summariis qui eis necessaria portabant, et nullum laedebant quamvis simul manerent; sed erant mansueti inter oves et arietes, quos secum de Iudaea adduxerant et secum habebant. Inter lupos ambulabant et nihil formidabant, et nullus ab alio laedebatur. Tunc adimpletum est quod dictum est per prophetam Lupi cum agnis pascentur; leo et bos simul paleas comedent. Erant simul duo boves et plaustrum in quo necessaria portabant, quos leones dirigebant in itinere eorum.

CAPUT XX.

¹ Factum est autem die tertia profectionis suae ambulantis eis ut beata Maria nimio calore solis fatigaretur in eremo, et videns arborem palmae dixit ad Ioseph Quiescam paululum sub umbra arboris huius. Ioseph itaque festinans duxit eam ad palmam et descendere fecit eam de iumento.

B plane om | C (non item D) *Prima autem die vidit* -- et *expavit* | C om et *pardos* | C *circa se* | C om *vehementer* | C *expavit*. In cuius faciem infans Iesus laeto vultu aspiciens dixit | C om *veniunt*, item *et meum* | Ex (C Et) *his* -- de corde ipsius (C de cordibus eorum): B om

2. *bobus et asinis*: A *asinibus* (sic) et *bobus* | C *quae eis necessaria erant portantibus* | C *quamvis ipsi* | *ab alio*: C *ab aliquo* | *Ambulabant autem* -- *ab alio laedebatur*: pro his omnibus B habet *Simul cum eis et cum somariis lupi erant et pecora* | B *per Ieremiam prophetam* | B *Lupi autem cum agno* | B *simul comedent paleas* | *comedent*: C *vescentur* | C *Erant autem duo* | C *portabantur*, omissis quos leones -- eorum.

XX, 1. C *in die*. Idem om *ambulantibus eis et beata*; idem habet *ardore solis* | *nimio*: A *nimum* | B *Factum est autem cum die* -- *suae aqua in ydribus* (hydris) *deficeret et beata M. prae nimio calore esset fatigata, dixit Quiescam* | C om *palmam* | C *aliquantulum sub umbra eius* | C *Ios. autem festin.* | C om

Cumque resedisset ibi beata Maria, respiciens ad comam palmae vidit eam plenam pomis, et dixit ad Ioseph Desidero ut fieri posset ut ex istis fructibus huius palmae perciperem. Et ait ad eam Ioseph Miror hoc te dicere, cum videas quantae sit altitudinis palma ista, et quod tu de palmae fructibus cogitas edere. Ego magis de aquae penuria cogito, quae nobis iam defecit in utribus, et non habemus unde nos et iumenta refocillare valeamus. ² Tunc infantulus Iesus laeto vultu in sinu matris suae residens ait ad palmam Flecte arbor ramos tuos, et de fructu tuo refice matrem meam. Et confestim ad hanc vocem inclinavit palma cacumen suum usque ad plantas beatæ Mariae, et collegerunt ex ea fructus quibus omnes refectioni sunt. Postquam vero collegerunt omnia poma eius, inclinata manebat, expectans ut eius ad imperium resurgeret ad cuius imperium fuerat inclinata. Tunc Iesus dixit ad eam Erige te, palma, et confortare et esto consors arborum mearum quae sunt in paradiso patris mei. Et aperi ex radicibus tuis venam aquae quae abscondita est in terra, et fluant aquae ad satietatem nostram ex ea. Quae statim erecta est, et coepit ad radicem eius fons aquarum egredi limpidissimus, frigidissimus et lucidissimus nimis. Videntes autem aquae fontem gavisi sunt gaudio magno, et satiati sunt ipsi et omnia iumenta et bestiae: unde gratias egerunt deo.

ibi beata | C respexit -- vidensque -- pomis dixit | pomis: B add quae dattuli vocantur | C Desiderium mihi est, si fieri posset, ut | C om istis | C quantam altitudinem habeant rami palmae huius | et quod (D quidem) tu -- cogito: C (prioribus omissis) Ego autem gravissime de aqua cogito | B om quae nobis -- in utribus | et non: B quoniam non | C unde eos replere aut nos ipsos refocill. debeamus.

2. C matris suae Mariae virginis | residens (A audiens?): C om | Flecte (C Reflecte, D Flectere) arbor ramos tuos (cum BC; D om; A palmam. B add ad terram) | BC de fructibus tuis | matrem meam: B add et nos | Et confestim: C Statim | B usque ad terram et usque ad palmas Mariae virginis | C et colligentes ex ea fructus quos habebat omnes referti sunt | C Postea vero quam collecta sunt | C eius imperio surg. cuius imperio f. declinata | C Aperi autem | C venam quae occulta (D abscondita) est | D fluat ex ea aqua ad | C Et statim erecta est palma, et coeperunt per radices eius egredi fontes aquarum limpidissimi et frigidi et dulcissimi nimis. Videntes autem (A om) fontes aquarum | C satiati sunt cum omnibus iumentis et hominibus (D bestiis suis) gratias agentes deo.

CAPUT XXI.

Die vero altera cum inde proficiscerentur, et in hora qua iter agere coeperunt Iesus ad palmam conversus dixit Hoc privilegium do tibi, palma, ut unus ex ramis tuis transferatur ab angelis meis et plantetur in paradiso patris mei. Hanc autem benedictionem in te conferam ut omnes quicumque in aliquo certamine vicerint, dicatur eis Pervenistis ad palmam victoriae. Haec eo loquente, ecce angelus domini apparuit stans super arborem palmae, et auferens unum ex ramis eius volavit ad coelum, habens ramum in manu sua. Quod videntes ceciderunt in faciem suam et facti sunt velut mortui. Quibus Iesus locutus est dicens Quare tenet formido corda vestra? An nescitis quia palma haec, quam feci transferri in paradysum, parata erit omnibus sanctis in loco deliciarum, sicut nobis parata fuit in huius loco solitudinis? At illi gaudio repleti sunt, et fortes effecti surrexerunt omnes.

CAPUT XXII.

¹ Post haec iter agentibus ipsis dixit Ioseph ad Iesum Domine, calor iste decoquit nos: si tibi placet, viam teneamus iuxta mare, ut possimus per civitates maritimas requiescere. Dixit ei Iesus Noli timere, Ioseph; ego viam vobis breviabo, ut quod spatio triginta dierum ituri eratis, in hac

XXI. Quae hoc capite continentur, codex A annexa habet capiti priori. | C Die autem altera profecti sunt; et in hora -- ait Hoc ex praecepto meo tibi dico, palma -- de ramis tuis | A Hanc bened. meam | D qui in aliquo dono cert. vicerint .. C qui certamine positi vicerint | A Haec autem eo | C et volans per medium coelum, habens ramum arboris palmae in manu sua | C Cumque haec viderent, facti sunt velut mortui. Tunc Ies. loc. est ad eos dicens Quare form. obtinuit cor vestrum? | C in paradiso, erit | C sicut vobis -- in loco deserti huius | C om At illi -- omnes.

XXII, 1. C Et dum (D Cum autem) iter agerent, dixit ei Ioseph | C calor nimis | decoquit nos: B add et valde difficile est nobis ire in Egyptum propter montana deserti; adhuc XXXVII diebus usque in Egyptum oporteret nos ambulare. | C teneamus viam maris (non item D) -- requiescendo transire | C ego vobis mansiones brev. ita ut quod per trig. dies vobis perpetrandum (cod. perperandum) erat,

una die perficiatis. Haec illis loquentibus, ecce prospicientes montes Egyptios et eius civitates videre coeperunt.

² Et gaudentes et exultantes devenerunt in finibus Hermopolis, et in quandam civitatem Egypti quae Sotinen dicitur ingressi sunt: et quia in ea nullus erat notus a quo petissent hospitium, templum ingressi sunt quod capitolium Egypti vocabatur. In quo templo trecenta quinquaginta quinque idola posita erant, quibus singulis diebus honor deitatis in sacrilegiis perhibebatur. Egyptii vero eiusdem civitatis ingressi sunt capitolium, in quo eos admonebant sacerdotes quot singulis diebus secundum honorem deitatis eorum obtulissent sacrificia.

in hac una diei mansiuicula pertingatis. Adhuc eo loquente ecce perspicientes videre coeperunt montes Eg. et civ. eius.

2. devenerunt -- et (A om) in -- quae Sotinen (B Sotrina) dicitur (A om) ingressi sunt (B add vespertina diei hora) . . C in unam ex civitatibus (D in quadam civitate) quae Sotinen dicitur ingressi sunt | quia: C quoniam | C opud quem potuissent hospitari -- quod Aegyptii eiusdem civitatis Capitolium vocabant: in quo diebus singulis honor deitatis sacrilegis praebatur. Idem om reliqua Egyptii vero -- sacrificia.

In codice B post verba *nullus erat notus* longe a textu nostro diversa leguntur. Pergitur enim sic: *in cutus hospitio declinarent, in domo cuiusdam Iudaei (viduae? Cf. infra extrema verba cap. XXIV. in cod. D; item cap. XXV. ex cod. B) hospitali sunt. Et cum in eadem domo solarium esset, et multitudo puero- rum ad Iesum venissent ad solarium illud ubi erat, quidam de infantulis impulsit unum de pueris de solario, qui cadens ad terram mortuus est. Et cum parentes mortui cucurrissent, pueros interrogantes qui eum praecipitaverat de solario, unus post alium affirmabat quia Iesus praecipitaverat eum. Hoc autem dicebant, non quia ignotus erat eis et advena, [sed] ut manifestaretur potentia virtutis eius. Et hoc factum est. Tunc parentes mortui clamabant contra Ioseph et contra beatam virginem dicentes Filius vester filium meum interfecit, et mortuus est. Non potestis manus nostras evadere, quin interficiamus (cod. - cinus) vos. Iesus autem tacebat et non eis respondebat. Venerunt autem ad Iesum Maria et Ioseph et dixerunt ei Miserere, miserere domine. In terra enim sumus extranea, et isti clamant contra nos. Tunc Iesus descendit de solario, vocavit nomen pueri qui iacebat super terram et dixit Zeno. Qui respondit Domine. Dixitque illi Iesus Utrum praecipitaverim te de solario, dic modo coram omnibus; in conspectu omnium veritas declaretur. At ille dixit Non me praecipitasti tu, domine. Tunc parentes mortui rogantes Iesum dicebant Dic ergo ut ostendat nobis ipsum qui de solario eum impulit. Dixit Iesus Hoc nullatenus faciam quod dicitis: satis sit vobis quod non est inventa in me iniquitas. Tunc coepit ipsum rogare beata virgo ut mortuum puerum pro eo quod venerat ad videndum eum resuscitaret. Dixit Iesus matri suae Quodcunque volueris, mater, ego semper faciam. Tunc dixit Zeno, surge et noli mori sed vive. Qui statim se super*

CAPUT XXIII.

Factum est autem cum beatissima Maria cum infantulo templum fuisset ingressa, universa idola prostrata sunt in terram, ita ut omnia convulsa iacerent penitus et confracta in faciem suam; et sic se nihil esse evidenter docuerunt. Tunc adimpletum est quod dictum est per prophetam Isaiam Ecce dominus veniet super nubem levem et ingreditur Egyptum, et movebuntur a facie eius omnia manufacta Egyptiorum.

CAPUT XXIV.

Tunc cum Affrososio duci civitatis illius nuntiatum fuisset, cum universo exercitu suo venit ad templum. Pontifices vero templi ut viderunt quod Affrososio cum universo exercitu suo venit ad templum, properare putabant se tantum vindictam videre in iis quorum causa dii corruerant. Ille autem ingressus templum, ut vidit omnia idola in facies suas prostrata iacere, accessit ad beatam Mariam quae in sinu suo

pedes suos erexit. Illi autem de civitate quae Sotrina dicitur laudaverunt dominum dicentes Hic puer vere est salvator mundi; beatam Mariam, Ioseph et alios qui cum eis venerant cum maxima diligentia honorabant. Et steterunt in eadem civitate per unum annum. Quam historiam cf. cum iis quae infra capite XXXII. narrantar.

XXIII. D Factum -- beata M. cum inf. suo templ. fuisset ingressa, ut universa idola in terra corruerent, ita ut omnia convulsa et confr. in facies suas iacerent, ac si nihil essent: ne evidentiùs aliquid praediceretur quam quod impletum esset quod proph. Isaias praedixerat .. C Factum est ut ingressa Maria templum cum infantulo univ. id. corruerent, et omnia ipsa idola in facies suas comminuta sunt, ita ut nihil esse evidentiùs praediceretur. Nam tunc adimpl. est quod proph. praedixerat .. B Factum est autem, cum Iesus esset trium annorum, simul cum matre sua Maria capitolium in templo idolorum Egypti ingressus est. Et dum ingressus fuisset templum illud, univ. id. prostrata sunt etc | C om et ingred. Egyptum | C et commoveb. omnia manufacta Aeg. a fac. eius

XXIV. C Tunc Afrososio (D Cum autem ab Afrososio) duci -- ad templum et cum omnibus comitibus suis. | Pontifices -- viderunt (A viderent) quod (supplevi) Affrososio (sic utroque loco nomen istud in A scriptum est; in B Fradosio) -- venit (C Afrososium -- properantem) ad templum, properare (C om) putabant (C viderunt) se tantum (C se omisso tantum) -- in iis (C in eos) -- corruerant .. B pro his omnibus sic: putans quia dii deo vindictam facerent ad cuius ingressum corruerant | ut vidit: C (non item D) et videns | C (non item D) in faciem suam in terra iacere | C ad Mariam et adoravit infantem, quem ipsa in sinu suo

dominum portabat, et adorans eum ad universum exercitum suum et ad omnes amicos suos dixit Nisi hic deus esset deorum nostrorum, dii nostri coram eo in facies suas minime cecidissent, neque in eius conspectu prostrati iacerent: unde eum dominum suum taciti protestantur. Nos ergo deos nostros quod videmus facere, nisi cautiù fecerimus omnes, poterimus periculum eius indignationis incurrere et universi in interitum devenire, sicut contigit Pharaoui regi Egyptiorum, qui tantis virtutibus non credens cum omni exercitu suo in mare demersus est. Tunc omnis populus eiusdem civitatis credidit domino deo per Iesum Christum,

CAPUT XXV.

Non post multum tempus dixit angelus ad Ioseph Revertere in terram Iuda; mortui sunt qui quaerebant animam pueri.

portabat. Et cum adorasset eum, allocutus est universum exercitum suum et amicos suos dicens | deorum nostrorum: BC om; sed B add non resuscitasset Zenonem puerum qui cecidit de solario, pergitque (sine copula) dii isti in facies suas etc | C iacerent; dominum enim suum esse | C quod deos nostros vidimus facere, nisi cauti et solliciti fecerimus, omnes indignationis eius in periculum incurrere poterimus | in interit. devenire (ita etiam D): C in interit. mortis cademus | sicut (D sic enim) -- in mare (D in mari) -- credidit -- per I. Christ. (B pro credidit -- Christ. sic: adoraverunt Iesum Christum dicentes Benedicamus deum coeli qui magnum prophetam dedit nobis ex Israel) cum ABD; C breviter sic: sicut evenit Pharaoni regi, qui deum audire contempsit

XXV. Non post multum -- mortui (C add enim) -- pueri cum AC.. D Ioseph autem et Maria hospitium acceperunt in domo cuiusdam viduae, feceruntque annum in eodem loco .. De B vide infra sub XXV e.

Haec apud Thilonem ex codice C capiti XXIV. annexa sunt. Neque magis in codice A a praecedentibus seiunguntur. In B vero tum demum sequuntur postquam plura quae ante reditum ex Egypto accidisse dicuntur scripta sunt. De quibus ea quae B solus habet, haec capiti XXV. inferenda videbantur. Leguntur ea quidem in ipso codice post caput nostrum XXVI., cuius historiam et ipsam reditum ex Egypto praegressam poni clarum est. Ceterum D codicem ad codicis B similitudinem accedere iam iis probatur quae inde pro verbis *Non post multum tempus* etc allata sunt. Reliqua vero (non ita multa) ex codice D a Thilone exscripta conferre praestabit cum capitibus quattuor prioribus evangelii nostri latini quod inscribitur De pueritia Iesu secundum Thomam.

XXV a. Deambulante Iesu per ripam maris, piscem maris mortuum ac aridum vidit: accepit ipsum in pelvis [et] praecepit ut palparet: qui statim in aqua coepit huc et illuc discurrere. Videntes autem vicini nuntiaverunt viduae, in cuius domo

CAPUT XXVI.

¹ Et factum est quod post regressionem Iesu de Egypto, cum esset in Galilaea, iam inchoante quarto aetatis anno, una die sabbati ipse ludebat cum infantibus ad alveum Iordanis. Cum ergo sedisset, fecit Iesus sibi septem lacus de luto, quibus singulis fecit araciunculas, per quas de torrente ad suum imperium aquas ducebat in lacum et iterum reducebat. Tunc unus ex infantibus illis, filius diaboli, animo invido clausit aditus qui ministrabant aquas in lacus, et evertit quod operatus fuerat Iesus. Tunc dixit illi Iesus Vae tibi, fili mortis, fili satanae. Opera quae operatus sum tu dissipas? Et statim qui hoc fecerat mortuus est. ² Tunc seditiosa voce clamabant parentes mortui contra Mariam et Ioseph, dicentes eis Filius vester maledixit filium nostrum, et mortuus est. Cum

fuerant hospitali. Illa vero ut audivit, existimavit quod magi essent, [et] cum festinatione eiecit eos de domo sua. Cf. haec ad evangelii Thomae latini cap. primum.

XXV^b. *In illa quidem die exiens Iesus de civitate illa perrexit in agrum [et] tulit de spicis frumenti in manu sua. Reversus ad civitatem illam posuit eas super ignem triturans eas, et coepit edere. Dedit autem talem gratiam illi agro ut singulis annis cum fuerit seminatus, tot modios grani domino suo reddat quot grana de ipso sumserat. Factumque est. Cf. evangelii Thomae latini cap. decimum.*

XXV^c. *Post haec angelus domini accessit ad Ioseph et ad Mariam matrem Iesu et dixit ad eos Accipite puerum, revertimini in terram Israel: defuncti sunt enim qui quaerebant animam pueri.*

XXV^d. *Surrexerunt autem [et] venerunt Nazaret, ubi Ioseph bona paterna habebat et possidebat. Et cum factus esset Iesus annorum septem, facta est tranquillitas in regno Herodis de omnibus illis qui quaerebant animam pueri. Reversi in Bethleem morabantur ibi. Iam vero quae sequuntur Tunc accesserunt ad Ioseph principes sacerdotum et ad Mariam, et rogaverunt eos ut puerum Iesum -- darent ad addiscendum, infra adhibenda erunt ad caput XXXIX. et XXXVIII.*

XXVI, 1. B sic: *Et cum quadam die puer Iesus extra muros civitatis cum infantibus civitatis illius exiret, in ripa maris super arenam in litore, ubi aquarum confluxebant rivuli, duodecim lacus faciens, ad eius imperium de torrente aquae ducebantur, quamvis usque ad summum pleni fuissent cursus aquarum. Quidam puer, filius sacerdotis templi in quo idola confracta fuerant, accessit [animo] invido, et nimio furore aditus qui ministrabant aquas in lacus, quos fecerat Iesus, pedibus suis evertit. Dixit ei O fili satanae, semen iniquitatis, pessime (sic), vere radices tuae erunt sine humore, rami tui non ferentes fructum. Videntibus ceteris puer ille arefactus est totus. Extrema cf. ad cap. XXVIII.*

2. B pergit: *Accesserunt ad beatam Mariam et Ioseph parentes pueri mortui [et] discerunt Unde est iste puer vester natus? Manifestavit verum esse quod dicit;*

andissent Ioseph et Maria, statim venerunt ad Iesum propter seditionem parentum pueri et accumulationem Iudaeorum. Sed Ioseph dixit secreto Mariae Ego non audeo illi dicere; tu vero mone eum et dic Quare excitasti nobis odium populi, et sustinemus odium molestum hominum? Et cum venisset mater ad eum, rogabat eum dicens Domine mi, quid faciendo iste fecit ut moreretur? At ille dixit Dignus erat morte, quia dissipavit opera quae ego fueram operatus. ³ Rogabat ergo eum mater dicens Noli, domine mi, quia insurgunt in nos omnes. At ille nolens matrem suam contristari, pede suo dextro percutiens nates mortui dixit ad eum Exurge, fili iniquitatis: non enim dignus es intrare in requiem patris mei, quia dissipasti opera quae ego fui operatus. Tunc qui erat mortuus surrexit et abiit. Iesus vero ad imperium suum per aquae ductum aquas ducebat in lacus.

CAPUT XXVII.

Et factum est quod post haec videntibus cunctis cepit lutum de lacis quos fecerat Iesus et ex eo fecit duodecim passeris. Erat autem sabbatum quando fecit hoc Iesus, et infantes plurimi erant cum eo. Cum ergo vidisset quidam de Iudaeis eum hoc facientem, dixit ad Ioseph Ioseph, nonne vides infantem Iesum in sabbato operari quod ei facere non licet? Fecit enim de luto duodecim passeris. Hoc audito

frequenter antequam dicit, adimpletur. Maledixit filium nostrum, [et] mortuus est. Unde tolle eum a nobis: non enim potestis hic habitare nobiscum; aut certe docete eum benedicere et non maledicere. Accedens autem Ioseph ad Iesum monebat eum dicens Ut quid, fili, mirabilia facis? Iam multi sunt contra nos propter te, et eorum molestias sustinemus. Respondit illi Iesus Nullus filius sapiens nisi quem erudierit pater eius, et talis filius non nocet nisi male agentibus. Tunc congregati sunt omnes parentes mortui et accusabant Iesum. Ioseph perterritus est nimis, timens clamorem seditionis parentum mortui, [et] dixit sanctae Mariae secreto sermone Voca tu illum, dic illi quia nobis excitavit odium populi. Tunc mater eius rogabat eum dicens Domine, quid iste puer fecit ut moriatur? At ille dixit ei Dignus erat morte, quia dissipavit opera quae ego fueram operatus. Cf. haec ad caput XXIX.

seditiosa et seditionem: in codice scriptum est seductiosa et seductionem.

3. nates: B terga

XXVII. Erat autem: codex Erat enim

Ioseph arguit eum dicens Quare in sabbato talia facis quae nobis non licet facere? Iesus autem audiens Ioseph et percutiens manum ad manum dixit passeribus suis Volate. Et ad vocem imperii sui coeperunt volare. Et astantibus omnibus illic et videntibus et audientibus dixit avibus Ite et volate per orbem et per omnem mundum et vivite. Videntes vero qui aderant talia signa, repleti sunt stupore magno. Alii laudabant eum et admirabantur eum; alii vero vituperabant. Et abierunt quidam ad principes sacerdotum et ad primates Pharisaeorum et adnuntiaverunt eis quod Iesus filius Ioseph in conspectu totius populi Israel signa magna fecisset et virtutes. Et adnuntiatum est hoc in duodecim tribus Israel.

CAPUT XXVIII.

Iam iterum filius Annae sacerdotis templi, qui cum Ioseph advenerat, tenens virgam in manu cunctis videntibus cum furore nimio exclusit lacus quos Iesus manibus suis fecerat, et effudit ex eis aquas quas congregaverat de torrente in eis. Nam et ipsum aquae ductum, per quem intrabat aqua, clausit et postea evertit. Cumque haec vidisset Iesus, dixit ad puerum illum qui dissipaverat lacus suos O semen iniquitatis pessimum, o fili mortis, officina satanae, vere erit fru-

laudabant eum: codex laud. deum

In B ista historia excipit eam quae nostro capite XXXXI. continetur. Legitur autem sic: *Post haec abierunt [Ioseph] et Maria in civitatem Nazaret, [et] erat ibi cum parentibus suis. (His respondet initium cap. XXXII.) Factum est cum sumsisset Iesus lutum de lacu, fecit ex eo duodecim passeris, videntibus omnibus qui astabant, percussit manum ad manum [et] passeribus illis dixit Vivite et volate. Et ad imperium eius coeperunt volare et clamare. Erat autem sabbatum quando haec fecit Iesus. Tunc Iudaei repleti stupore dixerunt Ioseph, nome vides quid facit puer tuus in sabbato, quo non licet facere aliquid? Alii admirabantur dicentes Magnus puer est iste, et magna virtus est in eo. Et abierunt quidam Iudaei ad principes sacerdotum [et] Pharisaeorum et nuntiaverunt eis quod Iesus filius Ioseph sabbato in conspectu populi signa magna et virtutem fecit. Divulgatum est hoc verbum duodecim tribus Israel.*

XXVIII. *filii Annae sacerdotis templi -- advenerat: huc cf. quae ex B ad XXVI, 1. allata sunt: filius sacerdotis templi in quo idola confraeta fuerant | O semen iniquitatis -- mortuus est: his longe maximam partem respondent quae ex B l. 1. sequuntur.*

ctus seminis tui sine vigore, et radices tuae sine humore, et rami tui aridi, non ferentes fructum. Et mox videntibus cunctis arefactus est puer et mortuus est.

CAPUT XXIX.

Deinde tremuit Ioseph et tenuit Iesum, et ibat cum eo ad domum suam, et mater cum eo. Et ecce subito ex adverso puer quidam, et ipse operarius iniquitatis, currens intulit se super humerum Iesu, volens eum eludere aut nocere si posset. Dixit autem ei Iesus Non revertaris sanus de via tua qua vadis. Et statim corruit et mortuus est. Et exclamaverunt parentes mortui, qui viderant quod factum est, dicentes Unde natus est hic infans? Manifestum est quod omne verbum quod dicit verum est; et frequenter antequam dicat adimpletur. Et accesserunt parentes pueri mortui ad Ioseph et dixerunt illi Tolle istum Iesum de loco isto: non enim potest habitare nobiscum in hoc municipio. Aut certe doce illum benedicere et non maledicere. Accessit autem Ioseph ad Iesum et monebat eum dicens Ut quid talia facis? Iam multi dolentes contra te sunt et propter te habent nos odio, et molestias hominum sustinemus propter te. Respondeus Iesus dixit ad Ioseph Nullus filius sapiens est nisi quem pater suus secundum scientiam huius temporis erudierit, et patris sui maledictum nemini nocet nisi male agentibus. Tunc congregati sunt adversus Iesum et accusabant eum ad Ioseph. Ut hoc vidit Ioseph, perterritus est nimium, timens vim et seditionem populi Israel. Eadem hora apprehendit Iesus infantem mortuum ab aure et suspendit eum a terra in conspectu omnium; et viderunt Iesum loquentem cum eo tanquam patrem cum filio suo. Et reversus est spiritus suus in ipsum, et revixit. Et mirati sunt universi.

XXIX. *eludere*: codex *elidere* | *Unde natus est hic infans*: ab his inde verbis conferenda sunt quae ex codice B sub XXVI, 2. exscriptimus. | *accusabant*: ita in codice per compendium scriptum est. Consentit codicis B scriptura. Propter sequentia (*ad Ioseph. Ut hoc vidit Ioseph*) suspicari possis *adducebant* | *suus*: codex *s̄cs* (i. e. sanctus)

CAPUT XXX.

¹ Magister autem quidam Iudaeus nomine Zachyas audivit talia Iesum verba loquentem, et videns quia erat insuperabilis scientia virtutis in eo factus est dolens, et coepit indisciplinate et stulte et sine timore loqui contra Ioseph. Et dicebat Tu non vis filium tuum tradere ut doceatur scientia humana et timore? Sed video te et Mariam plus velle diligere filium vestrum quam contradictiones seniorum populi. Oportebat enim nos plus honorare, presbyteros totius ecclesiae Israel, et ut cum infantibus mutuam haberet caritatem et inter nos iudaica erudiretur doctrina. ² Cui e contrario dixit Ioseph Et si quis est qui possit hunc infantem tenere et docere? Sed si potes tu tenere et docere eum, nos minime prohibemus eum a te doceri quae ab omnibus discuntur. Auditis Iesus quae dixerat Zachyas respondit ei et dixit Praecepta legis quae paulo ante dixisti et omnia quae nominasti oportet servari ab iis qui hominum docentur institutis: sed extraneus sum a foris vestris, quia parentem carnalem non habeo. Tu qui legem legis et instructus es, in lege permanes: ego autem ante legem eram. Sed cum putes te non habere parem in doctrina, erudieris a me, quoniam nemo alius potest docere nisi haec quae nominasti. Ipse enim potest qui dignus est. Ego autem cum exaltatus fuero in terra,

XXX. Haec historia in codice B sequitur, absoluta ea quae cum capite nostro XXXVIII. convenit.

1. *Zachyas*: ita constanter scriptum est in codice A, quemadmodum etiam in altero Parisiensi passim legitur *Zachias*. In cod. B est *Zachameus* et *Zacheus*, *Zachaeus*. Quae posterior eiusdem nominis forma in Thomae evangelio graeco legitur; cf. cap. VI. Ζαχαρίας.

B sic: *Magister autem, Zachameus nomine, cum audisset eum talia verba loquentem, coepit sine timore loqui contra Ioseph dicens (codex dicentem) Tu vis quod filius tuus crescat non intelligens mandata legis? Cur ipsum dum puer est non doces, et non facis ut caritatem habeat inter filios Israel? Iudaica erudiatur doctrina.*

2. *Auditis*: ita codex, non (quod suspicari possis) *audiens* | *Praecepta*: ita edendum videbatur, quamquam *praeceptor* ex codice notavi | *Ipse enim potest qui dignus est*: non aliter codicis scriptura legi potest: quae si non ferenda videatur, coniecerim *Quisque enim potest quibus dignus est*. Fortasse iam in iis quae proximo

cessare faciam omnem genealogiae vestrae mentionem. Tu quando natus es, ignoras: ego autem solus scio quando nati estis et quanto tempore vita vestra est in terra. ³ Tunc omnes qui audierunt verba haec patefacta obstupuerunt et clamaverunt dicentes O, o, o: hoc mire magnum et admirabile sacramentum. Nunquam audivimus huiusmodi. Nunquam ab aliquo alio auditum est, nec a prophetis nec a Pharisaeis nec a grammaticis dictum est vel aliquando auditum. Nos scimus hunc unde natus est, et vix est annorum quinque: et unde haec verba loquitur? Responderunt Pharisaei Nos nunquam audivimus talia verba ab infante alio dicta in tali infantia. ⁴ Et respondens Iesus dixit eis In hoc vos admiramini quia talia dicuntur ab infante? Quare ergo non creditis mihi in iis quae locutus sum vobis? Et quia dixi vobis quod scio quando nati estis, omnes miramini. Ampliora dicam vobis, ut magis miremini. Abraham quem vos dicitis patrem vestrum ego vidi et cum eo locutus fui, et ille me vidit. Et audientes hoc obticuerunt, nec quisquam eorum audebat loqui. Et dixit eis Iesus Fui inter vos cum infantibus, et non

antecedunt *quoniam nemo alius etc laet vitium. | in terra: nescio an praestet a terra.*

B ita pergit: Cui Ioseph dixit Quis est qui infantem istum tenere et docere possit? Respondit Zachaeus [et] dixit Tu tradas eum mihi; ego cum scholaribus meis diligenter ipsum docebo. Audiens autem Iesus quae dixerat Zachaeus [dixit] ad eum Tu qui [dele?] me vis in doctrina legis instruere; ego [autem] ante leges sum: tu quando natus es ignoras; ego autem solus scio quando nati estis omnes, et quanto tempore vita vestra erit super terram.

3. B Tunc omnes qui audierunt stupefacti sunt et clamaverunt dicentes O mirum magnum miraculum, admirabile sacramentum, quod nunquam a prophetis vel a sacerdotibus aut aliquo philosopho dictum est. Tunc Pharisaei dicebant Nos nunquam audivimus talia verba in tali infantia loqui. | Nos: sic, et ut videtur recte.

4. B Dixit Iesus ad eos Qui Aleph non novit, quomodo Thau (sic de coniectura posui: in codice enim scriptum est chu) intelligere potest? Coepit dicere Zachaeo Ego te docere possum quae a te ipso dicuntur. (Cf. XXXI, 2.) Tunc coepit dicere Zachaeus voce magna Non debet supervenire (corrigen-dum videtur supervivere vel potius super terram vivere) iste puer nec cum hominibus (in cod. est omnibus) conversari: credo quia ante cataclismum [natus est]. Quae enim mater illum genuit? Aut quis venter ipsum portavit, vel quae ubera ipsum lactaverunt? Cum ego putassem ipsum habere discipulum, inveni eum magistrum. Quid dicam? Aut magnus est ut deus, aut angelus dei loquitur in eo. (Cf. XXXI, 3.) Tunc Iesus dixit eis Quia videtis me infantem, qui dixi Scio quando nati estis, omnes miramini, non intelligentes vocem meam. Adhuc ampliora dico vobis, ut magis miremini. Omnes minores estis

cognovistis me. Locutus sum vobis quasi cum prudentibus, et non intellexistis vocem meam, quia minores me estis et modicae fidei.

CAPUT XXXI.

¹ Iterum magister Zachyas, legis doctor, dixit ad Ioseph et Mariam Date mihi puerum, et ego tradam illum magistro Levi qui doceat eum litteras et erudiat. Tunc Ioseph et Maria blandientes Iesum duxerunt in scholas ut doceretur litteras a sene Levi. Qui cum introisset, tacebat. Et magister Levi unam litteram dicebat ad Iesum, et incipiens a prima littera Aleph dicebat ei Responde. Iesus autem tacebat et nihil respondebat. Unde praeceptor Levi iratus apprehendens virgam storatinam percussit eum in capite. ² Iesus autem dixit ad didascalum Levi Ut quid me percutis? In veritate scias quia ipse qui percuitur magis docet percutientem se quam ab eo doceatur. Ego enim te possum docere quae a te ipso dicuntur. Sed hi omnes caeci sunt qui dicunt et audiunt, quasi aes sonans aut cymbalum tinniens, in quibus non est sensus eorum quae intelliguntur per sonum illorum. Et subiungens Iesus dixit Zachyae Omnis littera ab Aleph usque ad Thet dispositione discernitur. Dic ergo tu primum quid sit Thet, et ego dicam tibi quid sit Aleph. Et iterum dixit ad eos Iesus Qui non norunt Aleph, Thet quomodo dicere possunt, hypocritae? Dicite quid sit primum Aleph, et ego tunc vobis credam cum dixeritis Beth. Et coepit Iesus singularum litterarum nomina interrogare, et dixit Dicat magister legis, prima littera quid sit, vel quare triangulos habeat multos, gradatos, subacutos, mediatos, obductos, productos, erectos, stratos, curvistratos. Cum au-

me: ego cum exaltatus fuero a terra, generis mei faciam cessare mentionem (haec non recte habere videntur. Vox mentionem non planissime legi poterat.). Iudaei autem qui astabant [et] audiebant sermonem eius, mirati sunt dicentes Tales sermones nunquam audivimus quales locutus est iste puer.

XXXI, 2. Ego enim te possum docere etc: cf. B ad XXX, 4. | Thet: potius ubique Thau? | possunt: supplevi. | gradatos usque curvistratos: haud dubie corruptus est textus.

tem Levi hoc audisset, obstupefactus est ad tantam dispositionem nominum litterarum. ³ Tunc coepit cunctis audientibus clamare et dicere Num debet iste super terra vivere? Imo in magna cruce dignus est appendi. Nam potest ignem extinguere et alia deludere tormenta. Ego puto quod hic ante cataclismum fuerit, ante diluvinum natus. Quis enim venter illum portavit? Aut quae mater genuit illum? Aut quae ubera illum lactaverunt? Fugio ante eum; non enim valeo sustinere verbum ex ore eius, sed cor meum stupescit talia verba audire. Nullum enim hominum puto eius consequi verbum nisi fuerit deus cum eo. Nunc ego ipse infelix tradidi me huic in derisum. Cum enim me putarem habere discipulum, inveni magistrum meum, ignorans eum. Quid dicam? Non valeo sustinere verba pueri huius: de hoc iam municipio fugiam, quia non valeo haec intelligere. Ab infante senex victus sum, quia neque initium de quibus ipse affirmat invenire non possum nec finem. Difficile enim est initium ex se ipso reperire. Certe dico vobis, non mentior, quod ante meos oculos operatio huius pueri et initia sermonis eius et intentionis exitus nihil cum hominibus commune videtur habere. Hic ergo nescio an magus aut deus sit; aut certe angelus dei loquitur in eo. Unde sit aut unde venerit aut quis futurus sit, nescio. ⁴ Tunc Iesus laeto vultu sub-

3. Num debet iste super terra vivere etc: cf. rursus B ad XXX, 4. | ex se ipso: codex ex se ipso

Historia in codice B h. l. posita a codice A valde differt, licet simile argumentum habeat. Ita enim ibi scriptum est: *Igitur post paucos dies venit alius doctor, amicus Ioseph [et] dixit ad eum Amice karissime (ita videtur scriptum esse; nisi forte potius eiusmodi aliquid quo supplementum nostrum si vis exprimitur.), filium tuum statura crescentem inter homines per dei gratiam [si vis] proficere, tradas eum mihi, quoniam ego cum multa suavitate docebo eum gentilitatis (sic) litteras [et] hebraicas, postea grammaticam, et alias facultates quibus poterit a maioribus Israel honorari. Dixit ad eum Ioseph Si praevales eum, ad disciplinandum accipe; fiat cum gaudio. Et cum accepisset eum doctor et ad domum doctoris cum exultatione venissent, invenit Iesus Ibrum unum in terra (cf. ad haec et sequentia cap. XXXIX.): et cum accepisset eum, aperuit os suum [et] loquebatur de spiritu sancto, [et] de lege docebat universos. Omnes quidem qui astabant, libenter eum audiebant, [et] deprecabantur eum ut ulterius doceret eos. Magister ille iuxta eum sedebat cum timore magno, quia, cum non esset decem annorum, de ore*

ridens de eo dixit cum imperio cunctis filiis Israel astantibus et audientibus Fructificent infructuosi et videant caeci et claudi ambulent recte et pauperes fruantur bonis et reviviscant mortui, ut redintegrato statu unusquisque revertatur et permaneat in eo ipso qui radix est vitae et dulcedinis perpetuae. Et cum hoc dixisset infans Iesus, continuo sunt omnes restituti qui sub malis deciderant infirmitatibus. Et amplius non audebant dicere ei aliquid aut audire ab eo.

CAPUT XXXII.

Post haec abierunt inde Ioseph et Maria cum Iesu in civitatem Nazareth; et erat ibi cum parentibus suis. Et cum esset ibi una sabbati, dum Iesus luderet cum infantibus in solario cuiusdam domus, contigit ut quidam de infantibus alium depelleret de solario in terram, et mortuus est. Et cum non vidissent parentes mortui, clamabant contra Ioseph et Mariam dicentes Filius vester filium nostrum misit in terram, et mortuus est. Iesus vero tacebat et nihil eis respondebat. Venerunt autem festinantes Ioseph et Maria ad Iesum, et rogabat mater sua dicens Domine mi, dic mihi si tu misisti eum in terram. Et statim descendit Iesus de solario in terram et vocavit puerum per nomen suum Zeno. Et respondit ei Domine. Dixitque illi Iesus Num ego praecipitavi te in

ipsius subtilissimi sermones exhibant. Currrens autem magister ad Ioseph dixit ei Scias frater quod infans tuus, quem ad disciplinandum suscepi, sapientia et multa gratia est repletus. Ecce tolle eum in domum tuam, quod gratia quam habet a domino deo data est ei. Cum autem audisset Iesus magistrum illa loquentem, respondit et dixit ei Verum dixisti, quia omnis potestas data est mihi a patre meo qui me misit. Sed [propter] verbum quod de me locutus es ille magister qui me percussit surgere habet, qui mortuus est. Et subito surrexit qui fuerat mortuus, et venit ad domum suam. Cf. haec in primis ad evang. Thom. latin. cap. XIII. Praeterea non obliviscendum est, historiam de magistro ex devotione mortuo, quae ex codice A capite XXXVIII. habetur, in codice B iam ante caput nostrum XXX. positam esse.

XXXII. *Post haec abierunt* (ita codex B; cod. A *abierant*) -- *cum parentibus suis*: haec in cod. B ad historiam capituli nostri XXVII. pertinent, cuius ad initium scripturam codicis B apposuimus. | *Et cum esset ibi una sabbati* etc: eandem historiam ex codice B ad caput nostrum XXII. adscripsimus. | *Et resp. ei Domine*: in cod. scriptum est *bene pro domine*.

terram de solario? At ille dixit Non, domine. Et mirati sunt parentes pueri qui fuerat mortuus, et honorabant Iesum super facto signo. Et abierunt inde Ioseph et Maria cum Iesu in Iericho.

CAPUT XXXIII.

Erat autem Iesus annorum sex, et misit illum mater sua cum hydria ad fontem haurire aquam cum infantibus. Et contigit postquam hausit aquam, ut quidam ex infantibus impeerit eum et conquassaverit hydriam et fregerit eam. At Iesus expandit pallium quo utebatur, et suscepit in pallio suo tantum aquae quantum erat in hydria, et portavit eam matri suae. At illa videns mirabatur, et cogitabat intra se, et condebat omnia haec in corde suo.

CAPUT XXXIV.

Iterum quadam die exivit in agrum et tulit parum tritici de horreo matris suae, et illud ipse seminavit. Et natum est et crevit et multiplicatum est nimis. Et factum est denique ut ipse meteret, et collegit fructus ex eo tres choros, et donavit multiplicibus suis.

XXXIII. Similem huic historiam codex B exhibet praemissa alia quam in evang. Thom. latin. cap. VIII. habes. Legitur enim ibi in hunc modum:

Cum autem Iesus esset annorum duodecim, puer quidam in vico, ubi habitabat cum parentibus suis, scindebat ligna, et dum scinderet ea, omnes digitos pedis sui dextri detruncavit. Et cum turba vicinorum cucurrisset ad eum, venit Iesus, unxit in pede illius, [et] subito qui laesus fuerat sanus factus est, quod nec signum ali-quod in pede apparuisset. Et dixit illi Iesus Surge et scinde ligna; memorare (sic) mei. Cum autem vidisset turba signum quod fecerat, adoraverunt eum dicentes Vero credimus quia hic est Christus.

Cum beata Maria misisset puellam suam cum hydria, [et] multitudo mulierum ad fontem coadunata fuisset, propter pressuram earum fracta est hydria quam dominica puella portaverat. Tunc perrexit Iesus ad fontem, implevit pallium suum aqua et tulit matri suae. Deinde colligens fragmenta hydriae insimul iungens verbo suo solidavit ita quod scissurae in ea signum minime videretur. Tunc beata Maria osculata est Iesum dicens Benedictus sit deus qui nobis talem filium dedit.

XXXIV. *multiplicibus suis:* ita scriptum est in codice A. Cf. quae horum loco in cod. B leguntur, item in evang. Thom. latin. cap. X.

Hydriam conquassatam in codice B excipiunt narrationes de morsu viperae et de passeribus ex luto factis. Tum vero quae est de tritico sequitur, his con-Evang. apocr. ed. Tischendorf.

CAPUT XXXV.

Est via quae exit de Iericho et tendit ad Iordanis fluvium ubi transierunt filii Israel: ibi arca testamenti dicitur reaedisse. Et erat Iesus annorum octo et exivit de Iericho, et ibat ad Iordanem. Et erat secus viam crypta prope Iordanis ripam ubi leaena catulos nutriebat; et nullus poterat per viam securis ambulare. Veniens autem Iesus de Iericho, cognoscens quod in crypta illa leaena filios suos generasset, videntibus cunctis introivit in eam. At ubi viderunt leones Iesum, cucurrerunt ei obviam et adoraverunt eum. Et Iesus sedebat in caverna, et catuli leonum discurrebant circa pedes eius, blandientes cum eo et ludentes. Leones vero seniores demisso capite a longe stabant et adoraverunt eum, et caudis suis blandiebantur ante eum. Tunc populus qui a longe stabat, non videns Iesum, dixit Hic nisi gravia fecisset peccata aut parentes eius, non se ultro leonibus obtulisset. Et cum populus haec intra se cogitaret et moerori nimio subiaceret, ecce subito in conspectu populi exivit Iesus de crypta et leones antecedeabant eum, et catuli leonum ante pedes eius ludebant inter se. Parentes vero Iesu demisso capite stabant a longe et observabant; pariter et populus propter leones longe stabat: non enim se coniungere eis audebat. Tunc Iesus coepit dicere ad populum Quanto meliores sunt bestiae vobis quae suum agnoscunt dominum et glorificant, et vos homines, qui ad imaginem et similitudinem dei facti estis, ignoratis. Bestiae agnoscunt me et mansuescunt; homines me vident et non cognoscunt.

cepta verbis: *Cum esset Iesus annorum quindecim, quadam die tulit triticum de horreo matris suae [et] seminavit. Aliud (codex illud) super petram cecidit, quod humorem non habuit; aliud in terram bonam, quod natum est: et ex eo collegit centum corbes tritici mensuratas. Vocavit pauperes ac debiles, viduas et orphanas, et eis triticum erogavit; sed [etiam] Ioseph ad imperium ipsius tulit modicum pro benedictione in domo sua. Cf. evang. Thom. latin. cap. X.*

XXXV. Haec de crypta leonum narratio in codice B non legitur. Pariter vero legi videtur in Parisiensi codice eo unde Thilo singulorum capitum titulos exscripsit. Caput enim XLIII. ibi inscriptum est *Quomodo Iesus intravit in cryptam leaenam.*

CAPUT XXXVI.

Post haec Iesus transivit Iordanem cunctis videntibus cum leonibus, et aqua Iordanis divisa est ad dextram et ad sinistram. Tunc dixit leonibus, ita ut omnes audirent, Itē in pace et neminem laedatis: sed nec homo vobis noceat, donec revertamini unde existis. At illi non voce solum sed et corpore vale facientes abierunt ad loca sua. Iesus vero reversus est ad matrem suam.

CAPUT XXXVII.

¹ Et cum esset Ioseph faber lignarius et nihil aliud ex ligno operaretur nisi iuga bobum et aratra et terrae versoria et culturae apta, ligneosque faceret lectos, contigit ut quidam iuvenis illi faciendum grabatum cubitorum sex demandaret. Et iussit Ioseph puero suo incidere lignum seca ferrea secundum mensuram quam miserat. Qui non servavit definitum sibi modum; sed fecit unum lignum brevius altero. Et coepit Ioseph aestuando cogitare quid faciendum ei esset super hoc. ² Et ut vidit Iesus eum sic aestuantem cogitatione, cui res gesta impossibilis erat, consolatoria voce allocuitur eum dicens Veni teneamus capita singulorum lignorum, et coniungamus ea caput ad caput, et coaequemus ea ad se et trahamus ad nos: poterimus enim ea facere aequalia. Tunc Ioseph obtemperavit iubenti; sciebat enim quod posset facere quicquid vellet. Et apprehendit Ioseph capita ligno-

XXXVI. Est haec historiae de crypta leonum quasi altera pars. Neque haec in codice B legitur, sed rursus legi videtur in Parisiensi codice de quo modo dictum est. Ibi enim caput XLIV. hunc titulum habet *Quomodo aqua Iordanis divisa est ante eos.* | solum: supplevi.

XXXVII, 1. *terrae versoria et culturae apta:* sic, nisi fallor; sed lectio dubia est.

In codice B historia ista sic habet:

¹ Post haec quidam architector lignifaber dum faceret aratrum pro iugo boum, venit quidam [et] dixit ei *Fac mihi speciosum grabatum.* Cum omnia ligna grabati operatus fuisset, contigit quod quoddam lignum fuit breve unam spannam. Tunc ille lignifaber coepit contristari. ² Cumque vidisset eum Iesus, consolatus eum dixit ei *Noli contristari; sed apprehende ex una parte, et ego ex alia extendam illud ad me.*

rum et iunxit ad parietem et iuxta se, et tenuit Iesus altera capita lignorum et traxit ad se brevius lignum et coaequavit ligno longiori. Et dixit ad Ioseph Vade operari, et fac quod facturum te promiseras. Et fecit Ioseph quod promiserat.

CAPUT XXXVIII.

¹ Factum est secundo ut Ioseph et Maria rogarentur a populo ut Iesus doceretur litteris in schola. Quod et facere non negaverunt, et secundum praeceptum seniorum ducebant eum ad magistrum ut doceretur ab eo scientia humana. Et tunc coepit magister imperiose eum docere dicendo Dic Alpha. Iesus vero dixit ei Tu mihi dic prius quid sit Betha, et ego dicam tibi quid sit Alpha. Et ob hoc magister iratus percussit Iesum, et mox postquam percussit eum mortuus est.

² Et Iesus reversus est ad matrem suam domum. Timens autem Ioseph vocavit Mariam ad se et dixit ei Vere scias quia tristis est anima mea usque ad mortem propter pue-

Cum autem extendisset illud ad longitudinem alterius ligni, dixit ad eum Ecce modo construe grabatum sicut vis. Architector ille et omnes qui cum eo erant in domo cum vidissent signum quod fecerat, admirantes dixerunt Vero hic est Messias quem expectant filii Israel.

Sequitur hoc loco in codice B narratiuncula quae ab altero codice plane abest. Est autem haec:

Et cum Iesus cum aliis infantulis super radios solus (sic, nisi fallor) ubique plures ascenderet et sederet, multique simili modo facere coeperunt, praecipitabantur et eorum crura frangebantur et brachia. Sed dominus Iesus sanabat omnes.

XXXVIII. Ex codice B huc pertinent ea quae statim post reditum ex Egypto narrantur, ut iam supra significatum est ad caput XXVc. Priora vero respondent iis quae ab initio capituli sequentis leguntur, posteriora in caput XXXVIII. quadrant. In hunc enim modum ibi scriptum est:

¹ *Tunc accesserunt ad Ioseph principes sacerdotum et ad Mariam, et rogaverunt eos ut puerum Iesum blandimentis suis eis darent ad addiscendum. Tunc beata Maria et Ioseph insolentias sacerdotum et minas principum refrenare volentes [codex nolentes] duxerunt ad scholas, scientes quod nihil proficeret et nihil addicere posset ab homine, sed a solo deo coeli [et] terrae scientiam obtinebat. (Huc usque textus cum cap. XXXIX. conferendus est.) Cum autem intrasset Iesus, magister coepit per visionem (?) docere eum dicendo Dic Aleph. Iesus autem dixit ei Dic mihi quid sit Beth, [tum] dicam tibi quid sit Aleph. Ob hoc iratus magister percussit puerum Iesum. [Iesus vero] mox percussit magistrum, qui confestim mortuus est.*

² *Hoc autem facto reversus est Iesus ad matrem suam in domum suam. Tunc Ioseph dixit ad beatam Mariam Vere scias quod anima mea tristis est propter pue-*

rum istum. Fieri enim potest ut aliquando aliquis percutiat in malitia puerum istum, et moriatur. Maria autem respondens dixit Vir dei, noli credere quod hoc fieri possit. Imo secure crede quod qui eum misit inter homines nasci, ipse eum ab omnibus malignitatibus custodiet et in suo nomine conservabit a malo.

CAPUT XXXIX.

¹ Iterum rogaverunt tertio Mariam et Ioseph Iudaei ut ad alium magistrum blandimentis suis ducerent ad addiscendum. Timentes autem populum Ioseph et Maria et insolentiam principum et minas sacerdotum, duxerunt iterum ad scholam, scientes nihil posse ab homine discere qui ex solo deo perfectam haberet scientiam. ² Cum autem Iesus introisset scholam, ductus spiritu sancto accepit librum de manu didascalii docentis legem, et cuncto populo vidente et audiente coepit legere, non quidem quae scripta erant in libro eorum, sed in spiritu dei vivi loquebatur, tanquam si de fonte vivo torrens aquae egrederetur et fons plenus semper permaneret. Et ita in virtute docebat populum magnalia dei vivi, ut et ipse magister caderet in terram et adoraret eum. Cor autem populi, qui consedebat et audierat eum talia dicentem, versum est in stuporem. Quod cum audisset Ioseph, currendo venit ad Iesum, timens ne ipse didascalus moreretur. Quo viso magister dixit ei Tu non dedisti mihi discipulum sed magistrum: et quis potest verba eius sustinere? Tunc adimpletum est quod dictum est per psalmistam Flumen dei repletum est aqua. Parasti cibum illorum, quia ita est praeparatio eius.

rum istum etc. In fine capituli ad *conservabit a malo* additum habet ut *perficiatur opus suum*.

XXXIX, 1. Ad hanc priorem capituli partem cf. quae modo ex B ad caput XXXVIII. adnotavimus.

2. Ad alteram capituli partem cf. quae ad caput XXXI. ex B notata sunt. *audierat*: ita ex emendatione in codice legitur pro *audiebat*.

CAPUT XXXX.

Post haec migravit Ioseph inde cum Maria et Iesu ut venirent in Capharnaum maritimam, propter malitiam hominum sibi adversantium. Et cum habitaret Iesus in Capharnaum, erat in civitate quidam homo nomine Ioseph, dives valde. Sed infirmitate sua deficiens mortuus est, et mortuus in grabato iacebat. Cum autem audisset Iesus in civitate plangentes et flentes et ululantes super mortuum, dixit ad Ioseph Quare huic, cum nomine tuo vocetur, tuae gratiae beneficium non praestas? Cui respondit Ioseph Quae est potestas mea aut facultas huic praestandi beneficium? Cui dixit Iesus Tolle sudarium quod est super caput tuum et vade et pone illud super faciem mortui et dic ei Salvete te Christus. Et mox salvatus erit et resurget defunctus de grabato suo. Quo audito Ioseph statim abiit ad imperium Iesu currens, et intravit domum defuncti, et sudarium quod habebat super caput suum posuit super faciem eius qui iacebat in grabato, et dixit Salvete te Iesus. Et continuo surrexit mortuus de lecto, et quaerebat quis esset Iesus.

XXXX. Haec narratio in codice B non habetur. Sed compensatur quasi iis pluribus quae praecedunt caput extremum, codici B propriis, nisi quod sunt eiusmodi quas ex canonicis evangeliiis inepte depromptas esse appareat. Habent autem ita:

XXXX^a. Et multoties Iesus mittebat se in mare ambulans super aquas, cum praecoedebat navigia et expectabat ea: super faciem aquarum stans ascendebat in ea ad navitas atque docebat eos de regno dei; ubicunque audiebant, pauperes sanabat.

XXXX^b. Quadam vero die cum occurrerent ad eum multae turbae [et] undique confluerent ad eum infirmi, quia virtus ex eo exibat, sanabat omnes: de quinque vero panibus et duobus parvis piscibus quinque milia hominum satiavit: leprosos mundavit, surdos fecit audire, multos loqui, caecos illuminavit.

XXXX^c. Quadam vero die dum caecus, qui nunquam viderat nec haberet oculos, clamaret Miserere mei, fili David, ut videam, Iesus spuit in terram, fecit lutum, posuit super oculos caeci, dixit ad eum Vade lava ad nataloria Siloe, videbis. Ivit et vidit.

XXXX^d. Cum autem quidam nobilis de Bethania (codex bettania), dominus Lazarus, qui consueverat hospitari Iesum [et] amicus eius erat, (cod. add et) mortuus in monumento quadriduanus fuisset, venit Iesus, lacrimatus est super monumentum, vocavit eum dicens Lazare veni foras, [et] continuo ad imperium eius de monumento exiit.

CAPUT XXXXI.

¹ Et abierunt Capharnaum in civitatem quae vocatur Bethleem; et erat Ioseph cum Maria in domo sua, et Iesus cum eis. Et die quadam vocavit Ioseph ad se filium suum primogenitum Iacobum, et misit illum in hortum olerum ut colligeret olera ad faciendum pulmentum. Et subsecutus est Iesus Iacobum fratrem suum in hortum, et hoc Ioseph et Maria uescierunt. Dumque Iacobus colligeret olera, subito exivit de foramine vipera et percussit manum Iacobi, et ipse prae dolore nimio coepit clamare. Et iam deficiens dicebat cum vocis amaritudine Heu, heu: vipera pessima percussit manum meam. ² Iesus vero stans ex adverso ad vocis amaritudinem accurrit ad Iacobum et tenuit manum eius, et nihil aliud fecit sed tantum sufflavit in manum Iacobi et refrigeravit eam. Et statim Iacobus sanatus est, et serpens mortuus est. Et Ioseph et Maria quod factum est ignorabant; sed ad clamorem Iacobi et ad imperium Iesu cucurrerunt ad hortum, et invenerunt serpentem mortuum iam et Iacobum bene sanatum.

XXXX°. *Et post paucos dies quidam iuvenis vicinus eius defunctus fuerat; plorabant eum parentes eius et amici amarissime. Audiens autem Iesus abiit et stetit ante eum, pulsavit in pectore eius et dixit Dic tibi, iuvenis, surge, noli mori sed vive. Et surrexit qui fuerat mortuus. Videntes autem turbæ miraculum dixerunt Cuius filius est iste qui tot animas liberavit a morte? Omnes sanati properantes ad se. Dixerunt ad beatam Mariam Tu es mater istius pueri? Respondit virgo Maria Vere ego sum mater eius: sicut deo placuit, peperit eum. Dixerunt ad eam Beata es tu inter mulieres nullas, quia benedixit dominus fructum ventris tui, quoniam tuum filium gloriosum dedit tibi. Maria autem conservabat omnia verba hæc conferens in corde suo.*

XXXXI, 1. *Capharnaum in civitatem quae vocatur Bethleem: sic emendanda videbatur scriptura codicis, in qua est in civitatem Capharnaum quae vocatur Bethleem.*

In codice B post historiam de hydria conquassata legitur sic:

¹ *Post hæc autem cum quadam die Iacobus Alphaei intrasset hortum ut olera ad faciendum pulmentum colligeret, exivit vipera de foramine et momordit dextram manum eius: qui prae nimio dolore et amaritudine clamare coepit Heu, heu: vipera me momordit.*

² *Iesus vero ex adverso stans cucurrit ad Iacobum fratrem suum, tenens manum suam sufflavit in ea, et continuo sanus factus est, non sentiens ullum dolorem, et serpens mortuus est. Et cum parentes et vicini cucurrissent ad hortum, invenerunt serpentem mortuum, in parte aliqua non laesum, et Iacobum vero sanum.*

CAPUT XXXXII.

¹ Cum autem veniret Ioseph ad convivium cum filiis suis Iacobo Ioseph et Iuda et Simeone et duabus filiabus suis, conveniebant Iesus et Maria mater eius cum sorore sua Maria Cleophae, quam dominus deus donavit patri eius Cleophae et Annae matri eius, eo quod obtulissent Mariam matrem Iesu domino. Et haec Maria vocata est simili nomine Maria ad consolationem parentum. ² Et cum convenirent, Iesus sanctificabat et benedicebat illos, et ipse prior incipiebat manducare et bibere. Nemo enim illorum audebat manducare vel bibere, nec sedere ad mensam aut panem frangere, donec ipse sanctificans eos prius hoc fecisset. Et si forte absens fuisset, expectabant donec hoc faceret. Et quando ipse no-

XXXXII, 1. Haec de cognatis Iesu notitia in codice B sic habet:

Et cum Ioseph senectute decrepitus, mortuus et sepellus cum parentibus suis fuisset, beata (virgo: secundis curis additum) Maria cum nepotibus suis sive cum filiis sororum suarum [erat]. Quoniam Anna et Emerina sorores fuerunt. De Emerina (codex Hemerina h. l.) nata fuit Elisabet mater Iohannis baptistae. Anna (codex quia Anna) beatae Mariae mater cum esset decora valde, mortuo Ioaehim nupsit Cleophae, de quo habuit filiam secundam: vocavit eam Mariam, quam dedit Alphaeo in uxorem, de qua ortus est Iacobus Alphaei et Philippus frater eius. Mortuo secundo marito Anna nupta fuit tertio marito nomine Salome, de quo habuit tertiam filiam: vocavit eam similiter Mariam, quam dedit Zebedaeo in uxorem, de qua natus est Iacobus Zebedaei et Iohannes evangelista.

Pertinet huc alia de eadem re notitia, quae principio evangelii nostri Pseudo-Matthaei praeposita est. Argumenti similitudo suadet ut eam hoc loco apponamus. *Anna et Emeria fuerunt sorores. De Emeria nata est Elisabet, mater Iohannis baptistae. Anna vero tres habuit maritos, Ioaehim, Cleopham et Salome. De Ioaehim habuit Anna Mariam matrem Christi. Mortuo Ioaehim nupsit (codex h. l. et infra nupsit) Cleophae, de quo habuit filiam nomine Mariam, quae agnominabatur Cleophae. Cleophas autem cedit fratri suo Ioseph in uxorem Mariam matrem Christi, quae filiastra sua fuit; et filiam suam Mariam quam ex Anna habuit dedit Alphaeo in uxorem, de quo ortus est Iacobus minor et Ioseph alter, unde dicitur Iacobus Alphaei. Mortuo deinde Cleopha Anna tertio nupsit marito nomine Salome (codex h. l. Salomone), qui genuit filiam similiter vocatam Mariam. Haec nupsit Zebedaeo. Ex hac nati sunt Iacobus maior et Iohannes evangelista. Ieronimus autem in sermone de die paschae (codex pasce) idem dicit ita scribens Quatuor autem fuisse Marias in evangeliiis legimus: unam matrem domini Salvatoris; alteram materteram eius, quae appellata est Maria Cleophae; tertiam Mariam matrem Iacobi et Ioseph; quartam Mariam Magdalenam; licet alii matrem Iacobi et Ioseph materteram eius fuisse contendant.*

lebat ad refectionem accederē, nec accedebant Ioseph et Maria et fratres eius, filii Ioseph. Hi siquidem fratres ante oculos suos tanquam luminaria vitam eius habentes observabant eum et timebant. Et quando Iesus dormiebat, sive in die sive in nocte, claritas dei splendebat super eum. Cui laus sit omnis et gloria in secula seculorum. Amen. Amen.

2. *neq̄ accedebant*: deest in codice *nec*.

In B sic pergitur: *Hi quidem Iesum Christum ante suos oculos habebant tanquam lumen, et observabant ipsum atque timebant: et benedicebat et sanctificabat eos, et claritas dei resplendebat super illos* (ita codex, non *super illum*, quod aptius videtur). *Et nemo ipsorum audebat sedere ad mensam, nisi prius benediceret eam Iesus; et nullus incipiebat tangere panem in mensa, donec Iesus benediceret eum et frangeret. Et si forte absens esset, expectabant eum donec veniret: ipse enim veniebat ad refectionem eorum.*

Haec autem vidit domus sua. Sanctus (codex *quae sanctus*) *apostolus et evangelista Iohannes manu sua scripsit hunc libellum hebraicis litteris consignatum, quem Ieronimus doctor ille perspicuus* (codex *add hoc opus*) *de hebraico in latinum deduxit.*

EVANGELIUM DE NATIVITATE MARIAE.

CAPUT I.

¹ Beata et gloriosa semper virgo Maria de stirpe regia et familia David orinnda, in civitate Nazareth nata, Hierosolymis in templa domini nutrita fuit. Pater eius Ioachim, mater vero Anna dicebatur. Domus paterna ex Galilaea et civitate Nazareth, maternum autem genus ex Bethlehem erat.

² Vita eorum simplex et recta apud dominum, apud homines irreprehensibilis erat et pia. Nam omnem substantiam suam trifariam dividerunt: unam partem templo et templi servitoribus impendebant: aliam peregrinis et pauperibus erogabant: tertiam suae familiae usibus et sibi reservabant. ³ Ita isti deo cari, hominibus pii, per annos circiter viginti castum domi coniugium sine liberorum procreatione exercebant. Voverunt tamen, si forte deus donaret eis sobolem, eam se domini servitio mancipaturos: cuius rei gratia et templum domini singulis per annum festis frequentare solebant.

CAPUT II.

¹ Factum est autem ut encaeniorum festivitas appropinquaret, unde cum nonnullis contribulibus suis Hierosolyman

1, 2. *Nam omnem -- reservabant:* cf. Pseudo-Matth. evang. 1, 1. Proxime accedit Amb. (i. e. B) Pro *servitoribus* habet *sacerdotibus*.

3. *Ita isti -- solebant:* cf. simillima apud Pseudo-Matth. 1, 1-sq. cod. Amb. *Ibi est domino iustus et hominibus pius; item Voverunt tantum si deus daret; item templi servitio.*

II. Per totam sectionem paene ad verbum consentit cod. Amb. in Pseudo-Matth. II, 1.

1. *Ibi est Factum est autem cum -- approp., ioachim cum -- Ierosolimam*

et Ioachim ascendit. Ea vero tempestate Isaschar ibi pontifex erat. Cumque inter ceteros concives suos etiam Ioachim cum oblatione sua videret, despexit eum et munera eius sprexit, interrogans cur inter foecundos infoecundus ipse stare praesumeret; dicens munera nequaquam deo digna posse videri, quoniam ipsum prole indignum iudicasset, scriptura dicente maledictum omnem esse qui non genuisset masculum vel feminam in Israel. Dicebat ergo prius eum ab hac maledictione sobolis generatione solvendum, et sic demum in conspectu domini cum oblationibus esse venturum. ² Cuius opprobrii obiectu pudore magno suffusus Ioachim ad pastores qui cum pecudibus erant in pascuis suis secessit: neque enim domum repetere voluit, ne forte a contribulibus suis, qui simul aderant et hoc a sacerdote audierant, eodem opprobrii elogio notaretur.

CAPUT III.

¹ Verum cum ibi aliquamdiu esset, quadam die cum esset solus, angelus domini ei cum immenso lumine astitit. Qui cum ad eius visionem turbaretur, angelus qui ei apparuerat timorem eius compescuit dicens Noli timere, Ioachim, neque in visione mea turberis: ego enim sum angelus domini, missus ab ipso ad te, ut annuntiem tibi preces tuas esse exauditas et eleemosynas tuas ascendisse in conspectum eius. Videns quippe vidit pudorem tuum et audivit sterilitatis op-

ascendit. In ea festivitate -- videret anstantem -- vir [stare] praes. dic. mun. sua -- quoniam ipsum (scribitur qm ipm. Correx ad hanc codicis Amb. scripturam Fabricii lectionem quae est quem ipse) -- iudicabat -- maledictum hominem (hominem nescio an praestet quam omnem: constat enim saepissime in codd. per incuriam librorum omnem et hominem confusa esse) qui -- masculum vel feminam (hoc additamentum vel feminam, quod deest apud Fabricium, textus evangelii sibi poecere videtur: hinc ex Amb addidimus) -- --.

2. Pro domum repetere Amb habet domum repedare.

III, 1. preces tuas -- et eleemosynas -- in conspectum eius: cf. Ps. Matth. III, 4. misericordiae (Amb orationes) quas tu et Anna uxor tua (Amb tu et ipsa) fecistis in conspectu altissimi recitatae sunt.

probrum nec recte tibi obiectum. Peccati namque, non naturae ultor est deus, et ideo cum alicuius uterum claudit, ad hoc facit ut mirabilius denuo aperiat, et non libidinis esse quod nascitur sed divini muneris cognoscatur. ² Prima enim gentis vestrae Sara mater nonne usque ad octogesimum annum infoecunda fuit? et tamen in ultima senectutis aetate genuit Isaac, cui repromissa erat benedictio omnium gentium. Rachel quoque, tantum domino grata tantumque a sancto Iacobo amata, diu sterilis fuit, et tamen Ioseph genuit, non solum dominum Aegypti sed plurimarum gentium fame periturarum liberatorem. Quis in ducibus vel fortior Sampsonē vel sanctior Samuele? et tamen hi ambo steriles matres habuere. Si ergo ratio verbis meis tibi non persuadet, crede re, dilatos diu conceptus et steriles partus mirabiliores esse solere. ³ Proinde Anna uxor tua pariet tibi filiam, et vocabis nomen eius Mariam: haec erit, ut vovistis, ab infantia sua domino consecrata et spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris. Omne immundum neque manducabit neque bibet, neque inter populares forinsecus turbas sed in templo domini conversatio eius erit, ne quid de ea sinistrum vel suspicari saltem possit vel dici. Itaque aetate procedente sicut ipsa mirabiliter ex sterili nascetur, ita incomparabiliter virgo generabit altissimi filium, qui Iesus vocabitur et secundum nominis etymologiam salvator omnium gentium erit. ⁴ Et hoc tibi eorum quae annuntio signum erit, cum perveneris ad auream in Hierosolymis portam, habebis ibi obviam Annam uxorem tuam, quae de tuae regressionis tardatione modo sollicita tunc in adspectu tuo gaudebit. His dictis angelus discessit ab eo.

CAPUT IV.

¹ Deinde apparuit Annae uxori eius dicens Ne timeas,

Peccati namque -- cognoscatur: hoc proprium est huic evangelio.

2. Haec alibi non inveniuntur.

3. Cf. Ps. Matth. III, 2 et 4.

IV, 1. Plurima ex his evangelio nostro propria sunt.

Anna, neque phantasma esse putes quod vides. Ego enim sum angelus ille qui preces et eleemosynas vestras obtuli in conspectu dei, et nunc missus sum ad vos ut annuntiem vobis nascituram filiam quae Maria vocata super omnes mulieres erit benedicta. Haec a nativitate sua statim domini gratia plena, tribus ablactationis suae annis in domo paterna permanebit; postea servitio domini mancipata a templo usque ad intelligibiles annos non discedet, ibi denique ieiuniis et orationibus nocte ac die deo serviens ab omni immundo se abstinebit, virum nunquam cognoscat, sed sola sine exemplo, sine macula, sine corruptione, sine virili commixtione, virgo filium, ancilla dominum et gratia et nomine et opere salvatorem mundi generabit. ² Itaque surge ascende Hierusalem, et cum perveneris ad portam quae aurea, pro eo quod deaurata est, vocatur, ibi pro signo virum tuum, pro cuius incolumitatis statu sollicita es, obvium habebis. Cum haec igitur ita evenerint, scito quod quae annuntio sine dubio complenda erunt.

CAPUT V.

¹ Igitur iuxta angeli praeceptum uterque de loco in quo erant promoventes ascenderunt Hierusalem, et cum ad locum pervenissent angelico vaticinio designatum, ibi sibi invicem obviaverunt. Tunc de mutua sua visione laeti et promissae prolis certitudine securi debitas domino humilium exaltatori gratias egerunt. ² Itaque adorato domino domum regressi divinum promissum certi et hilares expectabant. Conceptit ergo Anna et peperit filiam, et iuxta mandatum angelicum parentes vocabant nomen eius Mariam.

CAPUT VI.

¹ Cumque trium annorum circulus volveretur et ablacta-

2. Cf. Ps. Matth. III, 5.

complenda: praestare videtur *completa*.

V, 2. *Itaque* -- *regressi*: cf. Ps. Matth. III, 5. ubi eadem fere verba leguntur.

tionis tempus completum esset, ad templum domini virginem cum oblationibus adduxerunt. Erant autem circa templum iuxta quindecim graduum psalmos quindecim ascensionis gradus: nam quia templum erat in monte constitutum, altare holocausti quod forinsecus erat adiri nisi gradibus non valebat. ² In horum itaque uno beatam virginem Mariam parvulam parentes constituerunt. Cumque ipsi vestimenta quae in itinere habuerant exuerent et cultioribus ex more vestibus se et mundioribus induerent, virgo domini cunctos sigillatim gradus sine ducentis et levantis manu ita ascendit ut perfectae aetati in hac duntaxat causa nihil deesse putares. Iam quippe dominus in virginis suae infantia magnum quid operabatur, et quanta futura esset huius miraculi indicio praemonstrabat. ³ Igitur sacrificio secundum consuetudinem legis celebrato et voto suo perfecto virginem inter septa templi cum aliis virginibus ibidem educandam dimiserunt, ipsi vero domum regressi sunt.

CAPUT VII.

¹ Virgo autem domini cum aetatis processu et virtutibus proficiebat et iuxta psalmistam pater et mater dereliquerat eam, dominus autem assumpsit eam. Quotidie namque ab angelis frequentabatur, quotidie divina visione fruebatur, quae eam a malis omnibus custodiebat et bonis omnibus redundare faciebat. Itaque ad quartum decimum annum usque pervenit, ut non solum nihil de ea mali reprehensione dignum confingere possent, sed et boni omnes qui eam noverant vitam et conversationem eius admiratione dignam iudicarent. ² Tunc pontifex publice denuntiabat ut virgines, quae in templo publice constituebantur et hoc aetatis tempus explessent, domum reverterentur et nuptiis secundum morem gentis et aetatis maturitatem operam darent. Cui mandato cum ceterae pronae

VI, 1 et 2. Cf. Ps. Matth. IV. maximeque cod. Amb., ubi plura accurate cum nostris conveniunt.

VII, 1. Cf. Ps. Matth. VI, 3.

paruissent, sola virgo domini Maria hoc se facere non posse respondit, dicens se quidem et parentes suos domini servitio mancipasse, et insuper se ipsam domino virginitatem vovisse, quam nunquam viro aliquo commixtionis more cognito violare vellet. Pontifex vero in angustia constitutus animi, cum neque contra scripturam quae dicit Vovete et reddite, votum infringendum putaret, neque morem genti insuetum introducere auderet, praecepit ut ad festivitatem quae imminebat omnes ex Hierosolymis et vicinis locis primores adessent, quorum consilio scire posset quid de tam dubia re faciendum esset. ³ Quod cum fieret, omnibus in commune placuit dominum super hac re esse consulendum. Et cunctis quidem orationi incumbentibus pontifex ad consulendum deum ex more accessit: nec mora, cunctis audientibus de oraculo et de propitiatorii loco vox facta est, secundum Esaiæ vaticinium requirendum esse cui virgo illa commendari et desponsari deberet. Liquet enim Esaiam dicere Egredietur virga de radice Iesse, et flos de radice eius ascendet, et requiescet super eum spiritus domini, spiritus sapientiae et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiae et pietatis, et replebit eum spiritus timoris domini. ⁴ Secundum hanc ergo prophetiam cunctos de domo et familia David nuptui habiles non coniugatos virgas suas allaturos ad altare praedixit, et cuiuscunque post allationem virgula florem germinasset et in eius cacumine spiritus domini in specie columbae consedisset, ipsum esse cui virgo commendari et desponsari deberet.

CAPUT VIII.

¹ Erat autem inter ceteros Ioseph homo de domo et familia David grandaevus: cunctis vero virgas suas iuxta ordinem deferentibus solus ipse suam subtraxit: Unde cum nihil divinae voci consonum apparuisset, pontifex iterato deum

2. 3. 4. Cf. Ps. Matth. VIII, 1 sqq.

nuptui habiles non coniugatos: Ps. Matth. VIII, 2. quicumque sine uxore est.

VIII, 1. Cf. Ps. Matth. VIII, 3. 5.

consulendum putavit: qui respondit, solum illum ex his qui designati erant virgam suam non attulisse cui virginem desponsare deberet. Proditus itaque est Ioseph. Cum enim virgam suam attulisset et in cacumine eius columba de coelo veniens consedisset, liquido omnibus patuit ei virginem desponsandam fore. ² Igitur nuptiarum iure de more celebrato ipse quidem in Bethlehem recedit civitatem, domum suam dispositurus et nuptiis necessaria procuraturus. Virgo autem domini Maria cum aliis septem virginibus coevis et collectaneis, quas a sacerdote acceperat, ad domum parentum suorum in Galilaea reversa est.

CAPUT IX.

¹ His vero diebus, primo scilicet adventus sui in Galilaeam tempore, missus est ad eam angelus Gabriel a deo, qui ei conceptum dominicum narraret et conceptionis vel modum vel ordinem exponeret. Denique ingressus ad eam cubiculum quidem ubi manebat ingenti lumine perfudit, ipsam vero gratantissime salutans dixit Ave Maria, virgo domini gratissima, virgo gratia plena, dominus tecum, benedicta tu prae omnibus mulieribus, benedicta prae omnibus hactenus natis hominibus. ² Virgo autem quae iam angelicos bene noverat vultus et lumen coeleste insuetum non habebat, neque angelica visione territa neque luminis magnitudine stupefacta, sed in solo eius sermone turbata est, et cogitare coepit qualis ista salutatio tam insolita esse posset quidve portenderet vel quem finem esset habitura. Huic cogitationi angelus divinitus inspiratus occurrens Ne timeas, inquit, Maria, quasi aliquid contrarium tuae castitati hac salutatione praetexam. Invenisti enim gratiam apud dominum, quia castitatem elegisti: ideoque virgo sine peccato concipies et paries filium. ³ Hic erit

cui virginem desponsare deberet: scripsi cui pro qui, quod apud Fabricium ceterosque editum est. Omnino enim cogitatione addendum est *pontifex*.

2. De *septem virginibus* cf. Ps. Matth. VIII, 5.

IX, 1 — 4. Cf. Ps. Matth. IX.

magnus, quia dominabitur a mari usque ad mare et a flumine usque ad terminos orbis terrae: et filius altissimi vocabitur, quia qui in terris nascitur humilis, in coelo regnat sublimis: et dabit illi dominus deus sedem David patris eius, et regnabit in domo Iacob in aeternum, et regni eius non erit finis: ipse quippe rex regum et dominus dominantium est, et thronus eius in seculum seculi. ⁴ His angeli verbis virgo non incredula, sed modum scire volens respondit Quomodo istud fieri potest? Nam cum ipsa virum iuxta votum meum nunquam cognosco, quomodo sine virilis seminis incremento parere possum? Ad hoc angelus Ne existimes, inquit, Maria, quod humano more concipias: nam sine virili commixtione virgo concipies, virgo paries, virgo nutries: spiritus enim sanctus superveniet in te, et virtus altissimi obumbrabit tibi contra omnes ardores libidinis: ideoque quod nascetur ex te solum erit sanctum, quia solum sine peccato conceptum et natum vocabitur filius dei. Tunc Maria manibus expansis et oculis ad coelum levatis dixit Ecce ancilla domini, neque enim dominae nomine digna sum, fiat mihi secundum verbum tuum. ⁵ Longum forte et quibusdam taediosum erit, si cuncta huic opusculo inserere voluerimus quae nativitatem dominicam vel praecessisse vel subsecuta fuisse legimus: unde his omissis quae in evangelio plenius scripta sunt, ad ea quae minus habentur narranda accedamus.

CAPUT X.

¹ Ioseph igitur a Iudaea in Galilaeam veniens desponsatam sibi virginem uxorem ducere intendebat: iam namque tres fluxerant menses et quartus instabat ex eo tempore quo sibi desponsata fuerat. Interea paulatim utero puerperae intumescente puerperam se manifestare coepit, neque hoc latere potuit Ioseph: nam sponsi more liberius ad virginem introiens et familiariter cum ea loquens gravidam esse depre-

5. In promptu est hoc additamentum fingi esse Hieronymi.

X, 1. Cf. Ps. Matth. X.

Evang. apocr. ed. Tischendorf.

hendit. Aestuare itaque animo et fluctuare coepit, quia ignorabat quid sibi potissimum esset faciendum: neque enim eam traducere voluit, quia iustus erat; neque fornicationis suspicionem infamare, quia pius. Itaque cogitabat clam dissolvere coniugium et occulte dimittere eam. ² Haec autem eo cogitante, ecce angelus domini ei apparuit in somnis dicens Ioseph, fili David, noli timere: hoc est, ne velis fornicationis suspicionem in virgine habere vel aliquid sinistrum cogitare, neque timeas eam in uxorem ducere: quod enim in ea natum est et nunc animum tuum angit, non hominis sed spiritus sancti est opus. Pariet enim omnium virgo sola dei filium, et vocabis nomen eius Iesum, id est salvatorem: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. ³ Igitur Ioseph secundum angeli praeceptum virginem uxorem duxit, nec tamen cognovit eam sed caste procurans custodivit. Iamque nonus a conceptione instabat mensis, cum Ioseph, uxore cum aliis quae necessaria erant assumpta, Bethlehem civitatem unde ipse erat tetendit. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret, et peperit filium suum primogenitum, sicut sancti evangelistae docuerunt, dominum nostrum Iesum Christum, qui cum patre et filio et spiritu sancto vivit et regnat deus per omnia secula seculorum.

2. Cf. Ps. Matth. XI.

3. Haec ad „sanctorum evangelistarum“ textum conformata esse, facile patet.

HISTORIA IOSEPHI FABRI LIGNARI.

IN NOMINE DEI UNIUS IN SUA ESSENTIA ET TRINI IN SUIS PERSONIS.

HISTORIA MORTIS PATRIS NOSTRI SANCTI SENIS IOSEPHI FABRI LIGNARI.

Benedictiones eius et preces servant nos omnes, o fratres, amen.

Fuit tota ipsius vita centum et undecim annorum, contigitque migratio eius ex hoc mundo vicesimo sexto (die) mensis Abib, qui respondet mensi Ab. Oratio eius servet nos, amen. Et quidem dominus noster Iesus Christus ille ipse (fuit) qui retulit hanc (historiam) discipulis suis sanctis in monte oliveti, atque omnem laborem eius (Iosephi) et dierum ipsius consummationem. Apostoli autem sancti conservarunt hunc sermonem et litteris consignatum reliquerunt in bibliotheca Hierosolymis. Oratio eorum servet nos, amen ¹⁾).

CAPUT I.

Contigit una die cum salvator magister deus et salvator noster Iesus Christus sederet una cum suis discipulis, congregatique in monte oliveti omnes essent, ut diceret illis O fratres et amici mei, filii patris qui vos elegit de omnibus hominibus. Scitis me vobis saepius retulisse quod oporteat me crucifigi et mori propter salutem Adami et posteritatis eius, et quod surgam de mortuis. Committam autem vobis

1) Coptus sic: *Die XXVI. Epep. Hic est exitus e corpore patris nostri Iosephi fabri lignarii patris Christi secundum carnem, qui natus erat annorum CXI. Narra-
vit salvator noster omnem vitam eius apostolis in monte oliveto, apostoli autem
scripserunt eam et intulerunt bibliothecae quae Hierosolymis est. Etiam quod dies quo
sanctus senex deposuit corpus fuit XXVI. mensis Epep. In pace dei, amen.*

doctrinam evangelii sancti (vobisque antea) nuntiati, ut praedicetis illud per omnem mundum. Et induam vos virtute de alto, ac implebo vos spiritu sancto. Aduentiabitis vero cunctis gentibus poenitentiam et remissionem peccatorum. Nam scyphus aquae unicus si eum invenerit homo in saeculo futuro, praestantior (est) et maior cunctis divitiis huius totius mundi. Et locus, (quantum occupare potest) pes unus, in domo patris mei maior (est) et excellentior omnibus opibus terrae. Imo hora unica in laeto piorum habitaculo felicior (est) et magis pretiosa mille annis inter peccatores: quippe fletus eorum et planctus non desinet, et lacrimae eorum non cessabunt, neque invenient sibi solatium vel quietem ullo unquam tempore. Et nunc, o membra mea honoranda, ite praedicate omnibus gentibus, nuntiate et dicite illis Utique servator diligenter inquirat in haereditatem debitam, et (est) administrator iustitiae. Et illi (angeli) profligabunt (inimicos), et pugnabunt pro illis in die conflictus. Atque ille (deus) examinabit unum quodque verbum quod loquuntur homines ineptum et otiosum, (et) reddent de eo rationem. Quemadmodum enim nemo a morte excludetur, sic uniuscuiusque etiam opera patebunt die iudicii, sive bona fuerint sive mala. (Nuntiate) quoque hoc verbum quod dixi vobis hodie Ne gloriatur fortis de fortitudine sua nec dives de suis divitiis, sed qui gloriari vult gloriatur in domino.

CAPUT II.

Fuit vir cui nomen Iosephus, gente oriundus Bethlehemitica, de urbe Iuda et civitate Davidis regis. Hic ipse scientia et doctrinis probe instructus, sacerdos factus est in templo domini. Calluit praeterea artem fabrilem lignariam, et more cunctorum hominum uxorem duxit. Genuit quoque sibi filios filiasque, quattuor (nimirum) filios atque duas filias. Haec vero sunt eorum nomina Iudas, Iustus, Iacobus et Simon: nomina duarum filiarum (erant) Assia et Lydia. Tandem morte decessit uxor Iosephi iusti, gloriae divinae intenta

in omnibus suis operibus. At Iosephus vir iste iustus, pater meus secundum carnem (et) sponsus Mariae matris meae, abivit una cum suis filiis ad professionem suam, artem exercendo fabri lignarii.

CAPUT III.

Cum vero viduus factus fuit Iosephus iustus, iam impleverat Maria mater mea benedicta sancta (et) pura duodecim annos. Quippe parentes ipsius obtulerunt eam in templo tres annos natam, mansitque illa in templo domini novem annos. Tunc ut viderunt sacerdotes virginem sanctam (et) timentem dominum adolescere, se invicem allocuti sunt dicentes Quaeramus virum iustum (et) pium, cui committatur Maria usque ad tempus nuptiarum: ne manenti in templo accidat quod accidere solet mulieribus, eoque nomine peccemus, et succenseat nobis deus.

CAPUT IV.

Proinde statim emissis (nuntiis) convocarunt duodecim senes de tribu Iuda. Et scripserunt nomina duodecim tribuum Israelis. Cecidit autem sors super senem pium, Iosephum iustum. Tunc respondentes dixerunt sacerdotes matri meae benedictae Ito cum Iosepho et esto apud illum usque ad tempus nuptiarum. Accepit ergo Iosephus iustus matrem meam, eamque abduxit in domum suam. Et invenit (Maria) Iacobum minorem in domo patris sui fractum animo atque moestum propter orbitatem (matris), et educavit illum. Hinc appellata est Maria mater Iacobi. Deinde relinquens eam Iosephus in domo sua abivit ad officinam ubi exercetur ars fabrilis lignaria. Postquam vero exegerat sancta virgo in domo eius biennium, facta est praecise aetas eius quattuordecim annorum, incluso simul tempore quo eam recepit (Iosephus).

CAPUT V.

Dilexi (autem illam peculiari quodam) voluntatis motu,

cum beneplacito patris mei et consilio spiritus sancti. Et incarnatus fui de illa, mysterio creaturarum rationis captum superante. Sed elapsis a conceptione tribus mensibus rediit vir iustus (Iosephus) de loco ubi artem suam exercuit; atque ubi deprehendit virginem matrem meam gravidam, mente conturbatus cogitavit eam clanculum dimittere. Prae timore etiam, tristitia et pectoris sui angustia nec edere nec bibere illo die sustinuit.

CAPUT VI.

Sub medio autem die apparuit ipsi angelorum princeps sanctus Gabriel in somnio, mandato instructus patris mei, et dixit illi Iosephe fili David, ne timeas accipere Mariam sponsam tuam: quippe concepit de spiritu sancto, et pariet filium, cuius nomen appellabitur Iesus. Hic ille (est) qui gubernabit omnes gentes sceptro ferreo. (Haec prolocutus) discessit ab eo angelus. Surrexit vero Iosephus de somno suo, et fecit quemadmodum ipsi dixerat angelus domini: et permansit Maria apud illum.

CAPUT VII.

Interiecto deinde tempore prodiit mandatum ab Augusto Caesare (et) rege ut describeretur universus orbis habitabilis, unusquisque in civitate sua. Surgens itaque senex iustus Iosephus accepit (secum) Mariam virginem, et venerunt Bethlehenum, quia instabat partus eius. Inscripsit autem (Iosephus) nomen suum catalogo: nam Iosephus filius David, cuius sponsa (erat) Maria, fuit de tribu Iuda. Et quidem Maria mater mea peperit me Bethlehemi, in spelunca proxima sepulcro Rachel uxoris Iacobi patriarchae, quae (fuit) mater Iosephi et Beniamin.

CAPUT VIII.

Sed satanas ivit retulitque (hoc) Herodi Magno, patri Archelai. Idemque hic Herodes (erat) qui capite truncari

iussit Iohannem amicum et cognatum meum. Proinde me diligenter perquisivit, existimans regnum meum fore de hoc mundo. Verum admonitus fuit (hac de re) Iosephus senex ille pius per somnium. Ideo surgens accepit Mariam matrem meam, et ego in ipsius sinu (recubui); comitem etiam itineris ipsis se praebuit Salome. Profectus ergo domo in Aegyptum secessit, permansit(que) ibi spatium unius integri anni, donec transiit invidia Herodis.

CAPUT IX.

Obiit vero (Herodes) pessimo mortis genere, poenam luens effusi puerorum sanguinis, quos e medio inique sustulit quum ipsis non inesset peccatum. Atque extincto tyranno isto impio Herode reversi sunt (cum Iesu parentes) in terram Israelis, et habitarunt in urbe Galilaeae quae appellatur Nazareth. Iosephus autem professionem artis lignariae repetens manuum suarum opere vitam sustinuit: neque enim alieno labore victum gratis quaerebat unquam, quemadmodum (olim) praeceperat lex Mosis.

CAPUT X.

Tandem iucrescentibus annis provectae aetatis senex evasit. Nulla tamen corporis laboravit infirmitate, nec defecit visus neque ullus de ore eius dens periit; mente quoque toto aetatis tempore nunquam deliravit: sed similis puero iuvenilem semper in negotiis suis vigorem praestitit, et membra eius integra permanserunt omni(que) dolore vacua. Tota autem eius vita centum constabat et undecim annis, producta quam diutissime ipsius senecta.

CAPUT XI.

Iustus vero et Simeon seniores Iosephi filii ductis uxori-
bus in familias suas abiverunt. Ambae pariter nupserunt filiae
et in suas secesserunt aedes. At remanebant in domo Iosephi
Iuda et Iacobus minor nec non mater mea virgo. Ego insuper

una cum illis (ibidem) permansi, haud aliter ac si unus fuissem de filiis eius. Trausegi autem omnem aetatem meam sine culpa. Mariam appellavi matrem meam et Iosephum patrem, atque in omnibus quae dixerunt morem ipsis gessi: neque repugnaui illis unquam sed obtemperavi eis, ut facere solent reliqui quos terra producit homines: nec iram illis concitavi ullo die, aut verbum aliquod seu responsum (duriusculum) ipsis opposui; e contrario ingenti eos prosecutus sum amore, ceu pupillam oculi.

CAPUT XII.

Contigit post haec ut adpropinquaret mors senis illius pii Iosephi ipsiusque de hoc mundo exitus, more reliquorum hominum qui huic terrae ortum debent. Atque nutante ad interitum corpore eius indicavit ipsi angelus domini iam iustare mortis horam. Proinde eum timor et ingens animi perturbatio invasit. Surgens autem abiit Hierosolimam, et ingressus templum domini effusisque ibi coram sanctuario precibus dixit

CAPUT XIII.

„O deus, (qui) auctor (es) omnis solatii, deus omnis misericordiae et dominus universi humani generis, deus (inquam) animae spiritus et corporis mei. Supplex te veneror, o domine et deus mi: si iam consummati sunt dies mei, tempusque adest quo mihi exeundum est ex hoc mundo, mittas (, quaeso, mihi) Michaellem magnum, angelorum tuorum sanctorum principem; maneat(que) mecum, ut egrediatur anima mea misera ex aerumnoso hoc corpore sine molestia, sine terrore et impatientia. Etenim ingens timor et tristitia vehemens omnia occupat corpora in die mortis eorum, sive mas sit sive femina, sive bestia sive fera, quicquid vel humi reptat vel in aere volitat: in summa creaturae omnes quae (sunt) sub coelo quibus(que) inest vitalis spiritus horrore concutiuntur, metu magno et lassitudine ingenti discedentibus de

corporibus suis illarum animabus. Nunc igitur, o domine et deus mi, adsit auxilio suo angelus tuus sanctus animae meae et corpori, donec a se invicem dissolventur. Neque facies angeli mihi ad custodiam inde a formationis meae die designati aversa sit a me; verum praebeat se mihi itineris socium, usque dum me ad te perduxerit: sit vultus eius mihi amoenus et hilaris, et comitetur me in pace. Ne autem permittas ut (daemones) adspectu formidabiles accedant ad me in via qua iturus sum, donec ad te feliciter perveniam. Neque sinas ut ostiarii animam meam ingressu (paradisi) prohibeant. Neque detegendo delicta me probro exponas coram tribunali tuo terribili. Neque irruant in me leones. Neque prius submergant animam meam fluctus maris ignei — hoc (enim) omnis pertransire debet anima —, quam gloriam divinitatis tuae conspexero. O deus, iustissime iudex, qui in iustitia et aequitate mortales iudicabis et retribues unicuique secundum opera eius, o domine (quaeso) et deus mi, adesto mihi misericordia tua, et viam meam illumina ut perveniam ad te: tu (enim) es fons omnibus abundans bonis et gloria in aeternum, amen.“

CAPUT XIV.

Factum deinde est cum domum suam in urbe Nazareth rediit, ut morbo correptus lecto teneretur. Atque hoc erat illud tempus quo diem obiit, sicut destinatum est omnibus hominibus. Graviter autem hoc morbo laborabat, neque ut in praesentia aegrotaverat unquam a nativitatis suae ortu. Et ita certe res Iosephi iusti disponere Christo placuit. Quadraginta (vixit) annos ante initum matrimonium: mansit deinde uxor sub tutela eius quadraginta et novem annos, (quibus elapsis) mortua est. Uno autem post mortem eius anno commissa ipsi (Iosepho) fuit mater mea beata Maria a sacerdotibus, ut eam custodiret usque ad tempus nuptiarum. Bienenium illa in domo eius consumpsit (nulla re memorabile): at tertio commorationis eius anno apud Iosephum, suae vero

aetatis decimo quinto, peperit me in terra mysterio, quod nec penetrare nec capere potest ulla creatura, nisi ego paterque meus et spiritus sanctus, unam mecum constituens essentiam²⁾.

CAPUT XV.

Tota itaque aetas patris mei, senis illius iusti, centum confecit et undecim annos, ita decernente patre meo (coelesti). Et dies quo deseruit anima corpus eius erat vigesimus sextus mensis Abib³⁾. Coepit enim iam aurum exquisitum splendorem perdere et argentum usu deteri, intellectum innuo et scientiam eius. Cibum quoque fastidivit et potum, atque cessavit peritia artis fabrilis lignariae neque eius ullam amplius rationem habuit. Contigit igitur prima luce vigesimi sexti diei (mensis) Abib ut inquieta redderetur anima senis Iosephi iusti (decumbentis) in lecto suo. Quare aperuit os suum suspiria edens, manusque suas adversus invicem collisit, et alta voce exclamavit in hunc modum dicens

CAPUT XVI.

„Vae⁴⁾ diei quo natus sum in mundum. Vae utero qui

2) Sahidicus textus sic: *Haec est summa vitae dilecti patris mei Iosephi: annos natus XL uxorem duxit, cum qua vixit annis IX (corrigen- dum videtur XLIX.). Post mortem eius annum unum (ita Zoega, sed Dulaurier deux ans) viduus mansit; duobus autem annis in domo eius vixit mater mea antequam ipsi nuberet (ita Zoega; Dulaurier depuis qu'il eut choisie pour sa compagne): siquidem a sacerdotibus eam custodire iussus erat usque ad tempus nuptiarum. Peperit autem me Maria mater mea initio anni tertii quo fuit in domo Iosephi, anno aetatis suae XV. Genuit me mater mea in spelunca (in spelunca: ita et Zoega et Dulaurier; nihilominus cum Thilone puto mysterio legendum esse. Illud quum non videatur tribuendum errori interpretum nostrorum, ex errore Copti esse existimandum erit. De spelunca cf. supra cap. 7.), quam nec nominare licet nec quaerere (Dulaurier qu'il est défendu de révéler, et qu'il est impossible de trouver), neque est in tota creatione homo qui eam noverit praeter me et patrem meum et spiritum sanctum.*

3) Sahid. text. sic: *Omnes autem dies patris mei Iosephi benedictae senectutis sunt anni CXI, secundum voluntatem patris mei (haec verba secundum etc Dulaurier cum seqq. coniungit). Dies mortis eius est XXVI. mensis Epep.*

4) Huius capituli Sahidice scripti argumentum Zoega breviter his exhibuit: *Iosephus aegrotans in Nazareth terrore et luctu afficitur, exclamatque super peccatis suis.*

gestavit me. Vae visceribus quae admiserunt me. Vae uberibus quae lactaverunt me. Vae pedibus super quos sedens quievi. Vae manibus quae portarunt et educarunt me usque dum adolevi. Quippe in iniquitate conceptus sum, et in peccatis concupivit me mater mea. Vae linguae et labiis meis, quae protulerunt et locuta sunt vanitatem, obtreccionem, mendacium, inscitiam, irrisionem, figmentum, versutiam et hypocrisin. Vae oculis meis, qui conspexerunt scandalum. Vae auribus meis, quae calumniatorum sermonibus delectabantur. Vae manibus meis, quae rapuere ad se non iure pertinentia. Vae ventri meo et intestinis, quae appetivere escam ipsis esu interdictam. Vae gutturi meo, instar ignis omnia quaecumque inveniebat consumentis. Vae pedibus meis, qui saepius deo ingratas ambularunt vias. Vae corpori et vae animae meae tristi, iam a deo auctore suo aversae. Quid faciam cum ad locum illum perrexero ubi consistendum mihi est coram iustissimo iudice, et ille me reprehensurus est propter opera quae cumulavi in iuventute mea? Vae omni homini morienti in peccatis suis. Profecto eadem illa hora terribilis quae contigit patri meo Iacobo, cum evolaret ex corpore anima eius, ecce mihi iam imminet. O quam ego miser hodie sum et lamentatione dignus. Verum solus deus est director animae et corporis mei, ille etiam pro labitu cum illis aget.“

CAPUT XVII.

Haec sunt quae locutus est Iosephus, senex ille iustus. Ego autem ingressus apud illum deprehendi animam eius vehementer commotam: erat enim in magna angustia constitutus. Et dixi illi Salve, mi pater Iosephe, vir iuste: qui vales? Ille vero respondit mihi Plurimum salve, o filiule mi dilecte. Equidem dolor metusque mortis iam circumdedere me; sed statim ac audivi vocem tuam, requievit anima mea. O Iesu Nazarene, Iesu sospitator mi, Iesu liberator animae meae, Iesu protector mi. Iesu, o suavissimum nomen in

ore meo omniumque amantium illud. Oculi qui vides et auris quae audis, exaudi me. Ego servus tuus hodie humillime te veneror, et coram te lacrimas meas effundo. Tu es omnino deus meus, tu es dominus meus, quemadmodum mihi sacpissime retulit angelus, praecipue autem eo die quo fluctuavit animus meus cogitationibus perversis ob puram (et) benedictam Mariam in utero gestantem, quamque ego secreto dimittere cogitabam. Haec vero mihi meditati ecce apparere per quietem angeli domini miro mysterio dicentes mihi O Iosephe fili David, ne timeas accipere Mariam sponsam tuam, neque contristeris, neque verba indecora loquaris de conceptione eius, quia gravida est de spiritu sancto et pariet filium cuius nomen vocabitur Iesus: ille enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Ne autem ob hanc causam mihi male cupias, o domine: ignoravi enim mysterium nativitatis tuae⁵⁾. Recordor etiam, mi domine, diei istius cum morsu serpentis puer iste necabatur. Voluerunt autem propinqui eius tradere te Herodi, dicentes te interfecisse illum: sed resuscitatum a mortuis eum illis reddidisti. Tunc ego accedens et prehensa manu tua dixi Mi fili, cave tibi. At tu respondisti mihi Nonne tu es pater meus secundum carnem? docebo te quis ego sum. Nunc igitur, o domine et deus mi, ne mihi succenseas vel condemnes me propter illam horam. Ego sum servus tuus et filius ancillae tuae; tu vero es dominus meus, deus et servator meus, filius dei certissime.

CAPUT XVIII.

Haec ubi dixerat pater meus Iosephus, flere amplius non potuit. Et conspexi mortem iam ipsi dominantem. Sur-

5) Pergit Zoega in exhibendo Sahidici textus argumento *Venit Iesus enim consolaturus. Supplicat Ioseph Iesum, dominum suum appellans, regem verum, salvatorem, redemptorem, deum verum et perfectum; veniamque petit quod aliquando cogitasset de matre eius domo pellenda, donec ab angelo certior factus esset de conceptione eius e spiritu sancto.* Statim ad ea quae sequuntur Zoega sic pergit: *pariterque quod olim ipse Iesum puerum, qui parvulum a ceraste morsum in vitam revocaverat, dextra aure traxisset (ab his igitur differt Arabs), monens ut ab operibus invidiam sibi constantibus abstineret.*

gens autem mater mea, virgo illibata, et accedens ad me dixit O mi fili dilecte, iam iam moritur hic pius senex Iosephus. Et respondi ego O mater mea amantissima, utique omnibus creaturis, quae in hoc mundo generantur, eadem incumbit moriendi necessitas: mors enim in uniuersum genus humanum ius obtinet. Tibi etiam, o mater mea virgo, idem ac reliquis mortalibus vitae exitus expectandus est. Attamen mors tua, ut et mors huius pii, mors non est sed vita perennis in aeternum. Quin oportet etiam me emori qua corpus quod a te suscepi. Verum surge, o mater mea ueneranda, ito et ingredere ad Iosephum senem benedictum, ut videas quid adscendente (de corpore anima) eius continget⁶.

CAPUT XIX.

Ibat ⁷) igitur Maria mater mea pura et ingrediebatur locum ubi erat Iosephus. Atque ego ad pedes eius sedebam, illum respiciens; signa uero mortis iam apparuere in vultu eius. At senex ille benedictus levato capite et defixis oculis faciem meam intuebatur: nulla tamen me alloquendi ipsi uis inerat ob mortis qui eum circumseptum tenuit dolorem; sed multa trahebat suspiria. Ego autem manus eius per unius integrae horae spatium tenui: et conversa ille ad me facie indicabat ne ipsum desererem. Imposita deinceps pectori eius manu mea deprehendi animam eius iam faucibus vicinam abitum parare de suo receptaculo.

CAPUT XX.

Ut autem conspexit me mater mea virgo tangentem corpus eius, tetigit et illa pedes. Atque inueniens illos iam emortuos et calore destitutos, dixit mihi O fili mi dilecte, profecto incipiunt iam pedes eius frigescere et nivis algorem

6) Pergit Zoega Haec audiens Iesus plorat, secum reputans amaritudinem mortis et diem quando Iudaei eum pro salute totius mundi in crucem essent sublaturi. *Mox uocat matrem suam.*

7) Pergit Zoega considuntque ipse ad caput, illa ad pedes Iosephi agonizantis.

imitantur. Proinde convocatis filiis et filiabus eius dixit eis Venite quotquot estis et accedite ad patrem vestrum: certe enim ad extrema nunc perventum est. Respondit Assia filia eius (Iosephi) dicens Vae mihi, o fratres mei, utique hic idem est morbus qui (fuit) matris meae dilectae. Eiulabat autem et lacrimabatur, simul plorantibus reliquis omnibus Iosephi liberis. Ego etiam et Maria mater mea una cum illis flevimus⁸⁾.

CAPUT XXI.

At converteus ego ad meridianam plagam oculos vidi mortem iam adventantem totamque cum illa gehennam, exercitu suo et satellitibus stipatam; et vestimenta, vultus et ora illorum fundebant ignes⁹⁾. Haec ubi conspexit pater meus Iosephus recta ad se pergere, in lacrimas oculi eius soluti sunt: eodemque tempore mirum in modum ingemuit. Proinde visa suspriorum eius vehementia mortem repuli ac totum quod ipsam comitabatur famulorum agmen. Atque invocavi patrem meum bonum dicens¹⁰⁾

8) Pergit Zoega *Advocat etiam filios filiasque Iosephi, in quibus natus maxima Lysia purpuraria. Omnes flet super patre moribundo.*

9) Haec ex Sahidico Zoega sic traustulit: *Tunc respei ad latus portae meridionale et vidi mortem quam comitabantur orcus consiliarius et diabolus veterator ab initio cum innumeris deconorum monstris igne indutis oreque sulphur et flammis spirantibus.*

10) Horum argumentum breviter Zoega sic dedit: *His terrefacta anima Iosephi exclamat et quaerit refugium. Iesus expellit orcum et comites. Mors timore percussa pone portam se abscondit. Dalaurier vero Sahidicum his interpretatus est: Dès que mon père Ioseph eut jeté les yeux sur ces êtres épouvantables qui étaient venus auprès de lui, il les aperçut terribles comme lorsque la colère et la fureur les animent contre une âme qui vient de quitter son corps, surtout si c'est celle d'un pécheur dans laquelle ils ont trouvé la marque qui caractérise leur sceau. Mon père, à la vieillesse vénérable, en apercevant ces monstres autour de lui, fut saisi d'épouvante, et ses yeux laissèrent couler des larmes. Son âme voulut se réfugier dans les ténébreuses épaisses, et cherchant un lieu pour se cacher elle ne le trouva point. Dès que je vis que le trouble s'était ainsi emparé de l'âme de mon père, et que ses regards ne tombaient que sur des spectres aux formes les plus diverses et d'un aspect hideux, je m'avançai pour gourmander celui qui était l'organe du diable, ainsi que les légions infernales qui étaient accourues avec lui: elles s'enfuirent aussitôt à ma voix dans le plus grand désordre. Mais aucun de ceux qui étaient rassemblés autour de mon père n'eut connaissance de ce qui venait de se passer, non plus que ma mère Marie. Dès que la mort eut été témoin de la manière sévère dont j'avais traité*

CAPUT XXII.

„O pater omnis clementiae, oculus qui vides, et auris quae audis, exaudias supplicationem ac preces meas pro sene Iosepho, et mittas Michaellem angelorum tuorum principem atque Gabrielem praeconem lucis omnemque angelorum tuorum lucem: et (totus) eorum ordo ambulet cum anima patris mei Iosephi, donec perduxerint eam ad te. Haec est hora qua opus habet pater meus misericordia.“ Ego autem dico vobis quod omnes sancti, imo quotquot in mundo nascuntur homines, sive iusti sint sive perversi, necessario gustare debeant mortem¹¹⁾.

CAPUT XXIII.

Venerunt itaque Michael et Gabriel ad animam patris mei Iosephi, et acceptam eam involverunt involucro lucido.

les puissances des ténèbres qui formaient son cortège, dès qu'elle eut vu que je les avais mises en fuite et qu'aucune d'elles n'était restée auprès de mon père Ioseph, saisie de crainte à son tour elle s'enfuit et alla chercher un asile derrière la porte. J'adressai alors à mon père bon une prière conçue en ces termes.

11) Argumentum capituli Sahidici apud Zoegam sic exprimitur: *Jesus invocat patrem suum coelestem ut mittat Michaellem et Gabrielem cum choro angelorum, qui custodiant animam Iosephi et conducant per septem aënes tenebrarum et vias caliginosas iuxta flumen igneum et locum carnificum. Dulaurier vero ipsum textum sic reddidit: O mon père, toi qui es la source de toute bonté, toi l'auteur de la vérité, l'œil qui voit tout, l'oreille qui entend tout, écoute ton fils unique, exauce-moi; je t'implore pour une de tes créatures, pour mon père Ioseph. Fais descendre vers moi un de tes grands chérubins accompagné du chœur des anges, de Michel le dispensateur des biens et de Gabriel celui de tes éons resplendissants qui est chargé de tes heureux messages; qu'ils viennent prendre soin de l'âme de mon père, qu'ils la guident vers toi jusqu'à ce qu'elle ait traversé les sept éons de ténèbres, et qu'elle ait dépassé les routes obscures qui inspirent tant d'effroi, et où l'on a le spectacle de châtimens dont la vue inspire l'horreur; que le fleuve de feu coule semblable à de l'eau, que la mer aux ondes furieuses cesse d'être agitée, que ses flots deviennent tranquilles pour l'âme de mon père Ioseph: car c'est maintenant que la miséricorde lui est nécessaire. Je vous le dis à vous, qui êtes les saintes parties de moi-même, o mes apôtres bénis, que tout homme qui est venu dans ce monde a connu le bien et le mal, et tant que dure sa vie, quelque grand qu'il soit à ses propres yeux, lorsqu'il est près de sa fin, il a besoin de la compassion de mon père céleste à l'heure de sa mort, à celle du voyage qui la suit, et au moment où il doit rendre ses comptes devant le tribunal redoutable. Mais je veillerai sur les derniers moments de mon père Ioseph aux souvenirs si purs.*

Sic commisit spiritum in manus patris mei boni, et (hic) impertivit ipsi pacem. Nondum autem ullus ex liberis eum obdormivisse scivit. At angeli conservarunt animam eius a daemonibus tenebrarum qui erant in via, et laudaverunt deum usque dum eam perducerent ad habitaculum piorum¹²⁾.

CAPUT XXIV.

Corpus vero eius prostratum iacuit et exsanguis: quare admota oculis eius manu eos composui ipsiusque os clausi,

12) Zoega et Dulaurier sic: *Veniunt angeli.* (Dulaurier: *Lorsque j'eus dit Amen, ma mère le répéta après moi en un langage céleste, et aussitôt Michel et Gabriel et le chœur des anges descendirent du ciel et se tinrent sur le corps de mon père Joseph. On entendit alors retentir sur lui des plaintes et des gémissements, et je connus que sa dernière heure était arrivée. Il éprouva des douleurs semblables à celles d'une femme en mal d'enfant. La souffrance le tourmentait aussi forte qu'un vent violent et qu'un feu ardent qui dévore de nombreux aliments. Quant à la mort, la crainte ne lui avait pas permis d'entrer pour se placer sur le corps de mon père Joseph, et pour opérer la fatale séparation, parce qu'en dirigeant ses regards dans l'intérieur de la maison elle m'avait aperçu assis auprès de sa tête et incliné sur ses tempes.) Surrexi portamque egressus inveni mortem* (Dulaurier: *Dès que je vis qu'elle hésitait à entrer par suite de la frayeur que je lui inspirais, je franchis le seuil de la porte et je la trouvai là) solitarie sedentem in magno timore. Et dixi et O tu quae venisti a plaga meridionali, ingredere statim et perfice quae pater meus tibi praecepit. Sed custodi Iosephum ut lucem oculorum tuorum: nam ille est pater meus secundum carnem.* (Rursus h. l. Zoega nonnulla omittit. Legatur vero apud Dulaurier post verba *car c'est lui à qui je dois la vie suivant la chair, hunc in modum: et il a eu souvent à supporter les tribulations pour moi pendant mon enfance, fuyant d'un lieu dans un autre pour éviter les embûches d'Hérode; j'ai reçu de lui des instructions comme tous les enfants en reçoivent de leurs parents pour leur utilité.) Tunc Abbaton (eodem modo hoc nomen apud Dulaurier legitur) intravit et sumisit animam patris mei Iosephi et emisit eam e corpore.* (Dulaurier addit a Zoega praetermissa haec: *C'était à l'heure où le soleil est prêt à se montrer sur l'horizon, le 26. du mois Epiphî, en paix. La vie entière de mon père Joseph a été de cent-onze ans.) Michael autem apprehendit lacinias duas mappae* (Dulaurier *les deux bouts d'un tapis) holosericae, Gabriel reliquis laciniis duas, et amplexi animam patris mei Iosephi deposuerunt eam in mappa.* (Hoc loco rursus addit Dulaurier *Personne de ceux qui siégeaient auprès du mourant ne s'aperçut qu'il avait cessé de vivre, non plus que ma mère Marie.) Et praecepit eis* (Dulaurier *Je prescrivis alors à Gabriel et à Michel) ut eam custodirent a furibus in viis* (Dulaurier *de veiller sur l'âme de mon père Joseph et de la défendre des monstres ravissants qui allaient se trouver sur son passage.), et iussi angelos hymnos canere ei donec recepta esset in caelum.* (Dulaurier *J'ordonnai aussi aux anges incorporels de la précéder en chantant des hymnes, jusqu'au moment où ils l'auraient conduite dans les cieux auprès de mon père bon.)*

atque Mariae virgini dixi O mater mea, ubi est ars eius quam professus est toto isto tempore quo in hoc mundo (vixit)? Ecce perit iam illa, (factaque est) quasi nunquam exstisset. (Haec) ubi audiverunt liberi eius me loquentem cum matre mea virgine pura, cognoverunt eum iam exspirasse, admixtisque lacrimis eiularunt. Dixi autem illis Utique mors patris vestri mors non est sed vita sempiterna: etenim liberatus aerumnis huius saeculi ad requiem transit perpetuam (et) aeternum duraturam. Hisce auditis sciderunt vestes suas flentes.

CAPUT XXV.

Et quidem incolae (urbis) Nazareth et (totius) Galilaeae cognito ipsorum planctu ad eos confluxere, et fleverunt ab hora tertia usque ad nonam. Hora autem nona omnes ad cubiculum eius (Iosephi) simul abiverunt. Atque sustulerunt corpus eius, postquam illud unguentis sublimibus imbuerant. Ego vero precabar patrem meum oratione coelestium: haec eadem illa (est) quam manu mea prius exaravi quam utero portarer Mariae virginis matris meae. Simul autem ac eam absolvi et enuntiavi Amen, ingens angelorum multitudo accessit: duobusque ex illis mandavi ut vestem expanderent lucidam eaque corpus senis benedicti Iosephi obvolverent.

CAPUT XXVI.

Et affatus Iosephum dixi Non dominabitur in te odor mortis vel foetor, neque prodibit vermis de corpore tuo unquam. Non frangetur de eo membrum vel unicum, neque ullus mutabitur in capite tuo pilus: neque peribit quicquam de corpore tuo, o mi pater Iosephe, sed manebit integrum et incorruptum usque ad convivium mille annorum. Et quisquis mortalium curam habuerit oblationis die recordationis tuae, ipsi ego benedicam et retribuam in congregatione virginum. Et quicumque cibum dederit miseris pauperibus viduis et orphanis de labore manuum suarum, die quo tua

celebratur memoria, (et quidem) in nomine tuo, non (ille) destituetur bonis omnibus vitae suae diebus. Quisquis etiam scyphum aquae vel vini bibendum praeberit viduae aut orphano in nomine tuo, dabo tibi illum ut ingrediaris cum illo ad convivium mille annorum. Omnisque homo cui curae erit oblatio die commemorationis tuae, ipsi benedicam et remunerationem praestabo in ecclesia virginum: reddam (inquam) ipsi pro uno triginta, sexaginta et centum. Et quicumque historiam vitae tuae descripserit, laboris tui et migrationis de hoc mundo, sermonemque (hunc) ore meo prolatum, illum tuae tutelae committam dum in hac vita versabitur. Discedente autem de corpore anima eius, et ubi hic ipsi mundus deserendus est, librum delictorum eius comburam, nec ullo eum torquebo supplicio in die iudicii; sed traiciet mare igneum, atque sine molestia et dolore illud pertransibit. Hoc (est) quod incumbit omni homini egeno, qui praestare nequit quicquam ex iis quae commemoravi: nimirum si nascitur ipsi filius, vocabit nomen eius Iosephum. Sic locum non habebit in illa domo vel penuria vel repentina aliqua mors in sempiternum.

CAPUT XXVII.

Convenerunt deinceps optimates urbis in locum ubi positum erat corpus senis benedicti Iosephi, et afferentes secum amicula feralia voluerunt illud (eis) involvere secundum consuetudinem qua componere solent (cadavera) Iudaei. Sedprehenderunt eum sindonem suam (quasi adstrictam) tenere: ita enim illa corpori eius adhaesit ut cupientibus eam exuere inventa sit instar ferri immobilis et indissolubilis. Neque ullas in sindone illa reperire potuerunt extremitates, quae res maximam ipsis admirationem iniecit. Tandem extulerunt eum ad locum ubi sita erat spelunca, et aperuerunt ianuam, ut conderent corpus eius inter corpora patrum eius. Tunc mihi in mentem veniebat dies qua mecum ambulavit in Aegyptum, summaque illa molestia quam mea causa sustinuit. Proinde

(mortem) eius multo tempore deflevi, et reclinans me super corpus eius dixi

CAPUT XXVIII.

„O mors quae omnem scientiam reddis evanidam ac tot lacrimas excitas et eiulatus, certe deus pater meus ille ipse (est) qui hanc tibi potestatem concessit. Ob transgressionem enim Adami et coniugis eius Evae intereunt (homines), neque parcit mors vel uni. Nemini tamen accidit aut infertur quicquam sine mandato patris mei. Utique exstiterunt homines qui vitam produxerunt ad nongentos usque annos, sed denati sunt. Imo, licet eorum nonnulli diutius vixerint, eidem nihilominus fato succubere, nec ullus de ipsis unquam dixit Ego non gustavi mortem. Quippe dominus nunquam eandem poenam infert nisi semel, cum patri meo placuerit eam homini immittere. Eodemque momento ubi procedens illa conspicit mandatum ad se descendens de coelo, ait Prodiibo contra illum (hominem, ingentem excitatura) commotionem. Tunc fit sine mora in animam impetus, et dominatur ipsi (mors), ad suum arbitrium cum illa agens. Propterea enim quod Adam non fecit voluntatem patris mei sed transgressus est mandatum eius, ad iram contra illum concitatus pater meus eum addixit morti, et (hac ratione) ingressa est mors in mundum. Quod si observasset Adam praeceptum patris mei, nunquam illi mors obtigisset. Putatisne me petere posse a patre meo bono ut mihi mittat currum ignem, qui suscipiat corpus patris mei Iosephi illudque transferat in locum quietis, ut habitet cum spiritalibus? Verum ob praevaricationem Adami descendit ista aerumna et mortis violentia in universum genus humanum. Atque haec est causa cur me oporteat mori secundum carnem, (nimirum) pro opere meo (seu hominibus) quos creavi, ut consequantur gratiam.“

CAPUT XXIX.

Haecce locutus amplexabar corpus patris mei Iosephi,

et flebam super illud: (reliqui) vero sepulcri ianuam aperuerunt et reposuerunt corpus eius in eo iuxta corpus patris eius Iacobi. Tempore autem quo obdormiuit completi ipsi erant centum et undecim anni. Nunquam ipsi doluit dens ullus in ore eius, nec hebes reddita fuit oculorum acies, nec statura eius incurva, neque decreverunt vires: sed operam dedit arti fabrilis lignariae usque ad extremum vitae suae diem. Et hic dies erat sextus et vigesimus (mensis) Abib.

CAPUT XXX.

Nos vero apostoli ubi (ista) audivimus a servatore nostro, laeti surreximus et prono corpore ipsi honorem exhibentes diximus O servator noster, tuam nobis exhibeto gratiam: equidem nunc audivimus sermonem vitae. Miramur tamen, o servator noster, fata Henochi et Eliae, eos nimirum nulli obnoxios fuisse morti. Enimvero sedem incolunt iustorum in praesentem usque diem, neque viderunt corpora eorum corruptionem. At senex ille Iosephus faber lignarius erat tamen pater tuus secundum carnem. Iussisti autem ut euntes per totum mundum praedicemus sanctum evangelium, et dixisti Nuntiate illis (etiam) mortem patris mei Iosephi, et festum ipsi diem (ac) sacrum anniversaria solemnitate celebrate. Quicumque vero diminuerit quicquam de hoc sermone sive illi aliquid addiderit, ille delinquit. Miramur utique (Iosephum) inde ab illo die quo natus fuisti Bethlehemem te appellavisse filium suum secundum carnem. Quare igitur eum, aequae ac illi (Henochus et Elias) sunt, non reddidisti immortalem? et tu dicis eum iustum fuisse et electum.

CAPUT XXXI.

Respondit vero servator noster et dixit Equidem prophetia patris mei iam consummata est super Adamum ob inobedientiam eius. Et omnia ad nutum voluntatemque patris mei disponuntur. Quippe si homo missum facit mandatum dei et opera sectatur diaboli committendo peccatum, producitur ae-

tas eius: in hoc scilicet (vivid) servatur ut forte poenitentiam agat, et perpendat se tradendum esse in manus mortis. Quodsi fuerit aliquis honorum operum studiosus, et ipsi vitae prorogatur spatium, ut increbrescente sēnectutis eius fama eum homines probi imitentur. Ubi vero hominem conspiciatis cuius animus in iram praeceps est, utique dies eius abbreviantur: hi enim sunt qui in aetatis suae flore auferuntur. Omnis itaque prophetia quam pronuntiavit pater meus de filiis hominum, in qualibet re impleri debet. Quod vero attinet ad Henochum et Eliam, quomodo in hunc diem vivi subsistant, eadem servantes corpora cum quibus nati fuerant, et quod patrem meum Iosephum concernit cui non aequae ac illis contigit in corpore suo permansio: equidem etiamsi vixerit homo multas annorum myriadas in mundo, cum morte tamen vitam aliquando commutare cogitur. Et dico vobis, o fratres mei, quod oporteat illos ipsos (Henochum et Eliam) sub finem temporum redire in mundum et vita defungi, in die nimirum commotionis terroris angustiae et afflictionis. Nam antichristus quattuor interficiet corpora, eorumque effundet sanguinem aquarum in modum, propter opprobrium cui eum exposituri sunt, et ignominiam qua detecta ipsius impietate eum vivi notabunt.

CAPUT XXXII.

Et diximus O domine noster, deus et servator noster, quoniam sunt illi quattuor, quos dixisti e medio sublaturum esse antichristum ob exprobrationem eorum? Respondit servator Illi sunt Henoch, Elias, Schila et Tabitha. Hunc sermonem cum audivimus a servatore nostro, gavisus sumus et exultavimus, omnemque gloriam et gratiarum actionem obtulimus domino deo et servatori nostro Iesu Christo. Hic est cui debetur gloria honos dignitas dominium potentia et laus, simul ac patri bono cum eo et spiritui sancto vivificanti dehiuc et omni tempore in saeculum saeculorum, amen.

ΘΩΜΑ ΙΣΡΑΗΛΙΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΡΗΤΑ ΕΙΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ.

CAPUT I.

Ἀναγγέλλω ὑμῖν ἐγὼ Θωμᾶς Ἰσραηλίτης πᾶσι τοῖς ἐξ ἔθνῶν ἀδελφοῖς γνωρῖσαι τὰ παιδικὰ καὶ μεγαλεῖα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅσα ἐποίησεν γεννηθεὶς ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν. οὗ ἡ ἀρχὴ οὕτως.

CAPUT II.

¹ Ταῦτα τὸ παιδίον Ἰησοῦς πενταέτης γενόμενος παίζων ἦν ἐν διαβάσει βύρακος, καὶ τὰ βρόντα ὕδατα συνήγαγεν εἰς λάκκους, καὶ ἐποίησεν αὐτὰ εὐθὺς καθαρὰ, καὶ λόγῳ μόνῳ ἐπέταξεν

*) Ita titulus est in Bonon et Dresd, nisi quod Dresd post κυρίου addit ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. . Par Δόγος εἰς τὰ παιδικὰ καὶ μεγαλεῖα (κ. μεγ. secundis curis deleta videntur) τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. . Vind Παιδικὰ τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. . Sinitit Σύγγραμμα τοῦ ἀγίου ἀποστόλου Θωμᾶ περὶ τῆς παιδικῆς ἀνατροφῆς τοῦ κυρίου.

I. Ἀναγγέλλω (Dresd et Bonon Ἀναγγέλλω) -- οὕτως ex Dresd et Bonon. . Par Ἀναγκαῖον ἠγγεῖσάμην ἐγὼ Θωμᾶς ὁ Ἰσραηλίτης πᾶσι τοῖς ἐξ ἔθνῶν ἀδελφοῖς γνωρῖσαι τὰ παιδικὰ καὶ μεγαλεῖα τοῦ Χριστοῦ, ὅσα ἐποίησεν ὁ κύριος ἡμῶν καὶ θεὸς Ἰησοῦς Χριστός (huc usque Parisiensis lectio similis est Sinititicae, quam vide infra) γεννηθεὶς ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν ἐν τῇ Βηθλεὲμ, ἐξιστάμενος (huius verbi scriptura Thiloni dubia videbatur; coniecit ab auctore ipso scriptum fuisse ἐξιστῶν [-στας] ἡμᾶς)· ὡς ἡ ἀρχὴ ἐστὶν αὕτη. . Vind Ἀπασι τοῖς ἐξ ἔθνῶν γνωρῖσαι ἀδελφοῖς τὰ παιδικὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἀναγκαῖον ἠγγεῖσάμην ἐγὼ Θωμᾶς ὁ Ἰσραηλίτης -- (reliqua Lambecius ex codice non exscripsit).

II, 1. Ταῦτα τὸ παιδίον Ἰησοῦς (Ἰησοῦς ex auctoritate codicum Parisiensis et Vindobonensis scripsi; Dresd et Bonon habet ὁ Ἰησοῦς) -- ἐπέταξεν αὐτὰ. . Par Τὸ γὰρ παιδίον Ἰησοῦς (adde ἦν?) πενταέτης γενόμενος. βροχῆς δὲ γενομένης, καὶ παυσάσης τῆς βροχῆς ὁ Ἰησοῦς ἐπαιξεν ἐπὶ διεδοῦσαι τινὸς βύρακος καὶ τὰ παρῶντα ὕδατα συνηγάγετο εἰς λάκκους, μετ' ἑτέρων παιδῶν τῶν

αὐτά. ² Καὶ ποιήσας πηλὸν τρυφερόν ἐπλασεν ἐξ αὐτοῦ στρουθία *ιβ*· καὶ ἦν σάββατον ὅτε ταῦτα ἐποίησεν. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλα παιδία πολλὰ παίζοντα σὺν αὐτῷ. ³ Ἴδὼν δὲ τις Ἰουδαῖος ἃ ἐποίει ὁ Ἰησοῦς ἐν σαββάτῳ παίζων, ἀπήλθε παραχρήμα καὶ ἀνήγγειλε τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἰωσήφ Ἰδοῦ τὸ παιδίον σου ἐστὶν ἐπὶ τὸ ρυάκιον, καὶ λαβὼν πηλὸν ἐπλασεν πουλία *ιβ*, καὶ ἐβεβήλωσεν τὸ σάββατον. ⁴ Καὶ ἐλθὼν Ἰωσήφ ἐπὶ τὸν τόπον καὶ ἰδὼν ἀνέκραξεν αὐτῷ λέγων Διὰ τί ταῦτα ποιεῖς ἐν σαββάτῳ ἃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν; ὁ δὲ Ἰησοῦς συγκροτήσας τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἀνέκραξε τοῖς στρουθίοις καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ὑπάγετε καὶ πετασθέντα τὰ στρουθία ὑπήγον κράζοντα. ⁵ Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐθαμβήθησαν, καὶ ἀπελθόντες διηγήσαντο τοῖς πρώτοις αὐτῶν ὅπερ εἶδον πεποιηκότα τὸν Ἰησοῦν.

Ἑβραίων. καὶ αὐτὰ τὰ ὕδατα παραχρήμα ἐγένοντο καθαρά καὶ ἐνάρετα· λόγῳ δὲ μόνῳ ἐπάταξεν (corrigenendum est ἐπέταξεν) αὐτά, καὶ πάντως ὑπετάσσοντο αὐτῷ. . . Vind Τὸ παιδίον Ἰησοῦς πενταετής γενόμενος, καὶ βροχῆς γενομένης ἔπαιζεν ἐπὶ διάβασιν ρυάκος, καὶ τὰ ρέοντα ὕδατα ρυπαρὰ ὄντα συνήγαγεν εἰς λάκκους, καὶ ἐποίει αὐτὰ καθαρά εὐδώς καὶ ἐνάρετα εἶναι, λόγῳ δὲ μόνῳ καὶ οὐκ ἔργῳ ἐπιτάξας αὐτοῖς.

2. Καὶ π. πηλὸν τρυφερόν (et Dresd et Bonon πολὸν τρυφερόν) -- ὅτε (Bonon ὅτι) -- σὺν αὐτῷ. . . Par Ἐπάραντος δὲ ἐκ τῆς χειλέως (sic) αὐτῶν πηλὸν τρυφερόν, ἐπλασεν ἐξ αὐτοῦ στρουθία τὸν ἀριθμὸν *ιβ*. ἦσαν οὖν καὶ τὰ παιδία παίζοντα σὺν αὐτῷ. . . Vind Ἐἶτα ἄρας ἐκ τῆς ὕλεως πηλὸν τρυφερόν ἐπλασεν ἐξ αὐτοῦ στρουθία δώδεκα· ἦν δὲ σάββατον ὅτε ταῦτα ἐποίησεν παίζων. καὶ πολλὰ παιδία etc (praeter haec Lambecius nihil exscripsit).

3. Ἴδὼν δὲ -- ἐν σαββ. παίζων (delevi ὅτι quod Dresd et Bonon ante ἐν habent; cf. Par, in quo recte deest) -- ρυάκιον (Dresd et Bonon ρήακον. Cf. cœd. Sinait. in quo est περὶ τὸ ρυάκιον) -- τὸ σάββατον. . . Par Ἴδὼν δὲ τις Ἰουδαῖος ἃ ἐποίησεν Ἰησοῦς ἐν σαββάτῳ πλάττων τὸν πηλόν, ἀπήλθεν εὐδώς καὶ ἀπήγγειλε τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἰωσήφ λέγων Ἰδοῦ τὸ παιδίον σου παίζον ἐπὶ τοὺς ρυάκας (cum prioribus ἐπὶ διοδουσεῖ τινός ρυάκος magis convenire videtur ἐπὶ τοῦ ρυάκος), καὶ ἦρε πηλόν καὶ ἐπλασεν ἐξ αὐτοῦ στρουθία *ιβ*, καὶ βεβηλοῖ τὸ σάββατον.

4. Καὶ ἐλθὼν (ita Dresd; Bonon add ὁ) Ἰωσήφ -- ἐν σαββάτῳ (ita Dresd; Bonon ἐν σάββατον) -- ὑπήγον κράζοντα (et Dresd et Bonon ἦτηγον κράζων). . . Par Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰωσήφ ἐπὶ τὸν τόπον καὶ ἰδὼν ἀνέκραξεν αὐτόν (sic) λέγων Διὰ τί ταῦτα ποιεῖς ἐν σαββάτῳ, ὃ (sic) οὐκ ἔξεστι ποιεῖν; ὁ δὲ Ἰησοῦς συγκροτήσας τὰς παλάμας αὐτοῦ ἀνέκραξε τοὺς στρουθίους καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ὑπάγετε πετάσθητε καὶ μέμνηστέ μου ζῶντες (cf. ad haec Sinaiticum textum). καὶ πετασθέντων τῶν στρουθίων ἐξῆλθον κράζοντα.

5. Ἰδόντες -- διηγήσαντο (διήγησαν ex Bononicensi editum ex errore Mingarellii esse videtur) -- εἶδον (et Dresd et Bonon εἶδον, quod εἶδον et ἰδὼν pari iure corrigi potest) -- τ. Ἰησοῦν. . . Par Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐθαμβήθησαν,

CAPUT III.

¹ Ὁ δὲ υἱὸς Ἄννα τοῦ γραμματέως ἦν ἐστὼς ἐκεῖ μετὰ τοῦ Ἰωσήφ, καὶ λαβὼν κλάδον ἰτέας ἐξέχεε τὰ ὕδατα αἶ σὺν ἡγαγεν ὁ Ἰησοῦς. ² Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὸ γινόμενον ἠγανάκτησε, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἄδικε, ἀσεβὴ καὶ ἀνόητε, τί ἠδίκησάν σε οἱ λάκκοι καὶ τὰ ὕδατα; ἰδοὺ νῦν καὶ σὺ ὡς δένδρον ἀποξηρανθῆς, καὶ οὐ μὴ ἐνέγκῃς φύλλα οὔτε βῆζαν οὔτε καρπὸν. ³ Καὶ εὐθέως ὁ παῖς ἐκεῖνος ἐξηράνθη ὅλος. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀνεχώρησε καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ἰωσήφ. οἱ δὲ γονεῖς τοῦ ξηρανθέντος ἐβάστασαν αὐτὸν θρηνοῦντες τὴν νεότηταν αὐτοῦ, καὶ ἤγαγον πρὸς τὸν Ἰωσήφ, καὶ ἐνεκάλουν αὐτὸν ὅτι τοιοῦτον ἔχεις παιδίον ἐργαζόμενον τοιαῦτα.

CAPUT IV.

¹ Εἶτα πάλιν ἐπορεύετο διὰ τῆς κώμης, καὶ παιδίον τρέχων διερράγη εἰς τὸν ὄμρον αὐτοῦ. καὶ πικρανθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Οὐκ ἀπελεύσει τὴν ὁδὸν σου. καὶ παραχρῆμα πεσὼν ἀπέ-

καὶ ἀπελθόντες διηγήσαντο τοῖς πρώτοις αὐτῶν ὅπερ ἴδον σημεῖον, πεπικηκὸς ὁ Ἰησοῦς.

III, 1. Ὁ δὲ υἱὸς Ἄ. τοῦ γραμματέως (τοῦ γραμμ. ex Par et Sinit; Dresd et Bonon γραμματεὺς sine τοῦ) ἦν (ita Par; Dresd et Bonon ὦν) ἐστὼς -- σὺνήγ. ὁ Ἰησοῦς. . . Par Ὁ δὲ υἱ. Ἄννα τοῦ γραμματέως ἦν ἐστὼς ἐκεῖ μετὰ Ἰωσήφ, καὶ λαβὼν κλάδον ἰτέας -- σὺνήγ. ὁ Ἰησοῦς.

2. Ἰδὼν δὲ -- ἀσεβὴ (ita cum Dresd et Bonon [ἀσεβεῖ] etiam Sinit) καὶ -- ἰδοὺ (Dresd add καὶ) -- οὔτε καρπὸν. . . Par Ἰδὼν δὲ τὸ παιδίον Ἰησοῦς τὸ γινόμενον ὑπ' αὐτοῦ ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀνόητε, τί ἠδίκησάν σε οἱ λάκκοι καὶ ἐξέχεας τὰ ὕδατα; ἰδοὺ νῦν καὶ σὺ -- φύλλα οὔτε κλάδους οὔτε καρπὸν.

3. Καὶ εὐθέως -- νεότηταν (ita codices) -- ἐνεκάλουν (et Dresd et Bonon ἐνεγκάλουν, item Par. Cf. infra Sinaitici textus cap. IV, 2.) -- τοιαῦτα. . . Par Καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ὅλος. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀνεχώρησε καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. οἱ δὲ γονεῖς τοῦ ξηρανθέντος ἐβάστασαν φερόντες αὐτὸν θρηνοῦντες τὴν νεότητα αὐτοῦ, καὶ ἤγοντο πρὸς τὸν Ἰωσήφ, καὶ ἐνεκάλουν αὐτὸν ὅτι τοιοῦτον ἔχεις παιδίον ἐργαζόμενον τοιαῦτα (vertit haec cum Cotelerio Fabricius -- ad Iosephum quem incusabant Cur eiusmodi habes puerum talia operantem?). Praeterea vero Par addita habet haec: Εἶτα ὁ Ἰησοῦς παρακληθεὶς παρὰ πάντων ἰατροῦσεν αὐτὸν, ἐάσαντός τι μέλος (codex addit τινά. Ionesius pro eo reponendum duxit εἶναι) ἄργον ὀλίγον, εἰς τὸ προσέχειν αὐτούς.

IV, 1. Εἶτα πάλιν -- τρέχων (sic et Dresd et Bonon) -- διερράγη (Dresd -γει, Bonon διεράγει) -- ἀπελεύσει (ita et Dresd et Bonon) -- πεσὼν (sic

θανεν. ἰδόντες δέ τινες τὸ γινόμενον εἶπον Πόθεν τοῦτο τὸ παιδίον ἐγεννήθη, ὅτι πᾶν ῥῆμα αὐτοῦ ἔργον ἐστὶν ἔτοιμον; ² Καὶ προσελθόντες οἱ γονεῖς τοῦ τεθνεώτος τῷ Ἰωσήφ κατεμέμφοντο λέγοντες Σὺ τοιοῦτον παιδίον ἔχων οὐ δύνασαι μεθ' ἡμῶν οἰκεῖν ἐν τῇ κώμῃ, ἣ δίδασκε αὐτῷ εὐλογεῖν καὶ μὴ καταρᾶσθαι· τὰ γὰρ παιδία ἡμῶν θανατοῖ.

CAPUT V.

¹ Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰωσήφ τὸ παιδίον κατ' ἰδίαν ἐνουθέτει αὐτὸν λέγων Ἴνα τί τοιαῦτα κατεργάζει, καὶ πάσχουσιν οὔτοι καὶ μισοῦσιν ἡμᾶς καὶ διώκουσιν; εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς Ἐγὼ οἶδα ὅτι τὰ ῥήματά σου ταῦτα οὐκ εἰσὶν σά, ὅμως σιγήσω διὰ σέ· ἐκεῖνοι δὲ οἴσουσιν τὴν κόλασιν αὐτῶν. καὶ εὐθέως οἱ ἐγκαλοῦντες αὐτὸν ἀπετυφλώθησαν. ² Καὶ οἱ ἰδόντες ἐφοβήθησαν σφόδρα καὶ ἠπόρουν, καὶ ἔλεγον περὶ αὐτοῦ ὅτι πᾶν ῥῆμα ὃ ἐλάλει, εἴτε καλὸν εἴτε κακόν, ἔργον ἦν καὶ θαῦμα ἐγένετο. ἰδόντες δὲ ὅτι τοιοῦτον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐγερθεῖς ὁ Ἰωσήφ ἐπέλαβεν αὐτοῦ τὸ ὄπιον καὶ ἔτιλεν σφόδρα. ³ Τὸ δὲ παιδίον

uterque) -- ἔτοιμον .. Par Πάλιν οὖν ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο διὰ τῆς κώμης, καὶ παιδίον τρέχον διεραγγήει εἰς τὸν ὄμιον αὐτοῦ. καὶ πεκρανθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Οὐκ ἀπελεύση τὴν ὁδὸν σου. καὶ παραχρ. πεσὼν ἀπέθανεν. ἰδόντες -- ἐστὶν ἔτοιμον;

2. Καὶ προσελθόντες -- κατεμέμφοντο (ex Par est; in Dresd et Bonon desideratur. Cf. etiam Sinaiticum, in quo est ἐγκάλουν) λέγοντες -- παιδίον ἔχων (ita rursus Par; Dresd παιδ. ἔχεις) οὐ -- αὐτῷ (ita Dresd; Bonon αὐτόν) εὐλογεῖν -- θανατοῖ (Dresd et Bonon - τεῖ): Par Καὶ προσελθόντες -- κατεμέμφοντο λέγοντες Σὺ τοῦτο τὸ παιδίον ἔχων οὐ δύνασαι -- ἐν τῇ πόλει ἡμῶν· ἣ δίδασκε τὸ παιδίον σου αὐτῷ (Ionesius correxit αὐτός. Rectius Thiloni τὸ παιδ. σου additamentum librarii videbatur; sed cf. textum Sinaiticum) εὐλογεῖν καὶ μὴ καταρᾶσθαι, ἣ ἔξελεθε σὺν αὐτῷ τῶν ὠδε· τὰ γὰρ -- θανατοῖ.

V, 1. Καὶ προσκαλεσάμενος -- κατεργάζει (sic uterque codex) -- ταῦτα οὐκ εἰσὶ σά (ita ex Par scripsi; Dresd et Bonon post ταῦτα pergunt ἐμὰ οὐκ εἰσὶν ἀλλὰ σά, quemadmodum etiam in evangelio nostro Thomae latino legitur; cf. infra V, 2.) -- ἀπετυφλώθησαν (sic uterque codex; per errorem igitur Thilo edidit ἐτυφλώθησαν) .. Par Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Ἰωσήφ τὸ παιδίον κατ' ἰδίαν ἐνουθέτει αὐτὸ λέγων Ἴνα τί -- πάσχουσιν οὕτως, καὶ μισοῦσιν -- εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς Ἐγὼ οἶδα ὅτι τὰ ῥήμ. σου ταῦτα οὐκ εἰσὶν σά, ἀλλὰ διὰ σέ σιγήσω· ἐκεῖνος δὲ οἱ ἐιρηκότες σοι ταῦτα οἴσουσι τὴν κόλασιν τὴν αἰώνιον. καὶ εὐθ. οἱ ἐγκ. αὐτὸν ἐτυφλώθησαν.

2. Καὶ ἦ (ex Par est; in Dresd et Bonon desideratur) ἰδόντες -- ἐγερθεῖς ὁ Ἰωσήφ (ὁ Ἰωσ. rursus ex Par addidimus) -- σφόδρα .. Par Καὶ οἱ ἰδόντες

ἠγωνάκησεν καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀρκετόν σοί ἐστιν ζητεῖν καὶ μὴ εὐρίσκειν, καὶ μάλιστα οὐ σοφῶς ἐπραξας· οὐκ οἶδας ὅτι σός; μὴ με λύπει.

CAPUT VI.

¹ Καθηγητῆς δὲ τις ὀνόματι Ζακχαῖος ἐστὼς ἐν μέρει τινὶ ἤκουσε τοῦ Ἰησοῦ ταῦτα λαλοῦντος τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασεν σφοδρῶς ὅτι παιδίον ὢν τοιαῦτα φθέγγεται. ² Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας προσήγγισεν τῷ Ἰωσήφ καὶ εἶπεν αὐτῷ ὅτι παιδίον φρόνιμον ἔχεις, καὶ νοῦν ἔχει· δεῦρο παράδος μοι αὐτὸ ὅπως μάθῃ γράμματα, καὶ ἐγὼ διδάξω αὐτὸ μετὰ τῶν γραμμάτων πᾶσαν ἐπιστήμην καὶ προσαγορεύειν πάντας τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τιμᾶν αὐτούς ὡς προπάτορας καὶ κατέρας καὶ τοῦ ἀγαπᾶν συνηλικιωτάς. ³ Καὶ εἶπεν αὐτῷ πάντα τὰ γράμματα ἀπὸ τοῦ $\bar{\alpha}$ ἕως τοῦ $\bar{\omega}$ μετὰ πολλῆς ἐξετάσεως τρανῶς. ἐμβλέψας δὲ τῷ καθηγητῇ Ζακχαῖῳ λέγει αὐτῷ Σὺ τὸ ἄλφα μὴ εἰδὼς κατὰ φύσιν, τὸ βῆτα πῶς ἄλλους διδάσκεις; ὑποκριτά, πρῶτον εἰ οἶδας διδάξον τὸ $\bar{\alpha}$, καὶ τότε σοι πιστεύσομεν περὶ τοῦ β . εἶτα ἤρξατο ἀποστομίζειν τὸν διδάσκαλον περὶ τοῦ πρώτου γράμματός, καὶ οὐκ ἴσχυσεν αὐτῷ ἀνταποκριθῆναι. ⁴ Ἀκουόντων δὲ

ἐφοβήθησαν πάντες σφόδρα καὶ ἠπέρουν, καὶ ἔλεγον περὶ αὐτοῦ ὅτι πᾶν ῥῆμα ὃ λέγει, εἴτε καλὸν εἴτε κακόν, ἔργον γίνεται, καὶ ἐθαύμαζον. εἰδόντες δὲ ὅτι τοῦτο ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐγερθεὶς ὁ Ἰωσήφ ἐπελάβετο αὐτοῦ τὸ ἄτιον καὶ ἔτιλεν αὐτό.

3. Τὸ δὲ παιδίον -- καὶ μάλιστα οὐ σοφῶς (ita ex Par scripsimus; Dresd et Bonon post εὐρίσκειν pergunt μάλιστα ὅτι σοφῶς) -- μὴ με λύπει (Dresd et Bonon ad haec addunt σός γάρ εἰμι, quae cum Parisiensi omisimus) . . Par Τὸ δὲ παιδίον -- καὶ μὴ εὐρίσκειν αὐτούς (Thiloni sunt caeci illi facti quaerentes Iosephum), καὶ μάλιστα οὐ σοφῶς ἐπραξας. οὐκ οἶδας ὅτι σός εἰμι; μὴ με λύπει.

VI, 1. Καθηγητῆς -- ἐν μέρει τινὶ (τινὶ ex Par est; Dresd et Bonon non habent) ἦκ. τοῦ Ἰησ. τ. λαλοῦντος (Dresd et Bonon vitiose τῷ Ἰησοῦ ταῦτα λαλοῦντα) -- φθέγγεται . . Par Καθηγητῆς -- ἤκουσε τοῦ Ἰησοῦ ταῦτα λαλοῦντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασε σφόδρα ὅτι παιδίον ὢν τοιαῦτα φθ.

2. Καὶ μετ' -- εἶπεν αὐτῷ: consentit Par | ὅτι παιδ. φρόν. ἔχεις κ. ν. ἔχει: ita Par; Bonon et Dresd ὅτι (Dresd ἔτι) νοῦν ἔχει (Dresd νουνεχει, Bonon νοῦν ἔχει), καὶ φρόνιμον ἔχεις παιδίον | δεῦρο (Par add οὖν) -- μάθῃ (ita Par; Dresd et Bonon μάθω) γράμματα | καὶ ἐγὼ διδάξω -- καὶ προσαγορεύειν (ita Dresd; Bonon - ρεύει) -- καὶ τιμᾶν αὐτ. ὡς προπάτ. usque συνηλικιωτάς (ita Dresd; Bonon a verbis καὶ τιμᾶν αὐτούς transilit ad συνηλικιωτάς, omissis mediis): horum nihil in Parisiensi legitur.

3. Καὶ εἶπεν αὐτῷ πάντα -- πιστεύσομεν (Bonon - σωμεν) -- ἀνταποκρι-

πολλῶν λέγει τὸ παιδίον τῷ Ζακχαίῳ Ἄκουε, διδάσκαλε, τὴν τοῦ πρώτου στοιχείου τάξιν, καὶ πρόσχε; ὧδε πῶς ἔχει κανόνας, καὶ μεσαχαρακτῆρα οὓς ὀραῖς ξυνοῦς διαβαίνοντα, συναγομένους, ὕψους μὲν αὐτοῦς πορεύοντος πάλιν δὲ κεφαλαιουόντος, τρισήμους ὁμογενεῖς, ὑπαρχοὺς δὲ καὶ ὑποστάτους, ἰσομέτρους· κανόνας ἔχεις τοῦ ᾱ.

Ἔηται: ab his satis differt Parisiensis codex, qui sic habet Καθίσαντος δὲ αὐτοῦ τοῦ διδάξει γράμματα τῷ Ἰησοῦ, ἤρξατο τὸ πρῶτον στοιχεῖον τὸ ἄλφ. ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει τὸ δεύτερον στοιχεῖον μπέδ, γκίμελ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πάντα τὰ στοιχεῖα ἕως τέλους. καὶ ἀναπτύξας βιβλίον, τοὺς προφήτας ἐδίδασκε τὸν κατσηγητήν.

4. Horum nihil simile in Parisiensi invenitur. Codicem autem Dresdensis et Bononiensis textus inde a verbis πῶς ἔχει κανόνας usque ad sectionis finem perquam corruptus est. Scriptum enim ibi sic est: πῶς ἔχει κανόνας καὶ μέσα χαρακτῆρας, οὓς ὄρα ξύνους, διαβαίνοντας, συναγομένους, ὕψουμένους, χορεύοντας, βαλεφεγιούοντας (Βουονα βάλε φεγ.), τρισήμους, ὁμογενεῖς, ὑπαρπουχθέν (Βονοπ - χθῆ) ζυγοστάτους, ἰσομέτρους· κανόνας ἔχει τὸ ᾱ. Haec Mingarellius, libri auctorem in littera A symbolum dei eiusque trini agnovisse existimans, in hanc fere modum emendanda censuit: πῶς ἔχει κανόνας καὶ μεσαχαρακτῆρας· οὓς ἔρα ξύνους, διαβαίνοντας, συναγομένους, ὕψουμένους, χορεύοντας· λάβα πορεύοντας, τρισήμους, ὁμογενεῖς, ὑπαρχοὺς τε· ζυγοστάτους, ἰσομέτρους· κανόνας ἔχεις τοῦ ᾱ, hac interpretatione addita *Audi, magister, positionem primae elementis, et attende quomodo habeat canones seu lineas, et dimidiatos characteres: quos inspice communes, permeantes, congregatos, surgentes, saltantes: accipe eos qui superant, trifineos, homogeneos, et veluti principatum tenentes, ad hibernam positos et aequalis mensuras: canones seu lineas habes litteras A. Ipse tamen Mingarellius coniecturis se suis diffidere non dissimulavit: notas enim illas litterae A nec in Graecorum Alpha nec in Hebraeorum Aleph quadrare. Multo quidem magis eas quadrare in primam Armenorum litteram, probare sibi visus est iis quae Charidius in Itinere persico X, pag. 26. (ed. Langlès 1811. tom. IX. pag. 124.) de legendis Christianorum Persiae docuit. Ibī enim referitur ex evangelio quodam infastiae persico „qu'étant envoyé à l'école pour apprendre l'abe, le maître lui voulant faire dire a, il s'arrêta et dit au maître Apprenez - moi auparavant pourquoi la première lettre de l'alphabet est ainsi faite. Surquoi le maître le traitant de petit babilard, il répondit Je ne dirai pas a, que vous ne me disiez pourquoi la première lettre est ainsi faite. Le maître se mettant en colère, Jésus lui dit Je vous l'apprendrai donc moi. La première lettre de l'alphabet est formée de trois lignes perpendiculaires sur une ligne diamétrale (l'a arménien est ainsi fait à peu près comme une m renversée), pour nous apprendre que le commencement de toutes choses est une essence en trois personnes.“ Quibus Mingarellii de loco nostro coniecturis „minime locum restitutum et illustratum“ censuit Thilo. *Ut enim, ait Cod. apocr. I. p. 292., takeamus coniecturas illas λάβε πρῶτοντας ἐὶ ὑπάρχοὺς τες πρώτους improbabiles, latina quam Mingarellius dedit interpretatio constat verbis sine sensu, quorum plura graecis ne respondent quidem. Neque hoc auctor ipse innuit se figuram primae litterae referre ad illud trinitatis emblemata; quod lamen sumi potest si ab inepto monacho illa verba assula esse statuas. Nam Marcostorum**

CAPUT VII.

¹ Ὡς δὲ ἤκουσεν ὁ διδάσκαλος Ζαχαῖος τὰς τοσαύτας καὶ τοιαύτας ἀλληγορίας τοῦ πρώτου γράμματος εἰρηκότος τοῦ παιδός, ἠπόρησεν ἐπὶ τοσαύτην ἀπολογίαν καὶ διδασκαλίαν αὐτοῦ, καὶ εἶπεν τοῖς παροῦσιν Οἴμοι, ἠπορήθη ὁ τάλας ἐγώ, ἐμαυτῷ αἰσχύνῃ παρέχων ἐπισπασάμενος τὸ παιδίον τοῦτο. ² Ἄρον οὖν αὐτό, παρακαλῶ σε, ἀδελφέ Ἰωσήφ· οὐ φέρω τὸ αὐστηρὸν τοῦ βλέμματος αὐτοῦ, οὐ τρανῶ τὸν λόγον ἄπαξ. τοῦτο τὸ παιδίον γηγενῆς οὐκ ἔστι, τοῦτο δύναται καὶ πῦρ δαμάσαι· τάχα τοῦτο πρὸ τῆς κοσμοποιίας ἐστὶν γεγεννημένον. ποία γαστήρ τοῦτο ἐβάστασεν, ποία δὲ μήτρα τοῦτο ἐξέθρεψεν, ἐγὼ ἀγνώω. οἴμοι, φίλε, ἐξηγεῖ με, οὐ παρακολουθήσω τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ· ἠπάτησα ἑαυτόν, ὁ τρισάθλιος ἐγώ· ἠγωνιζόμενην

de pueritia Christi libellus referente Irenaeo adv. haeres. 1, 20. haec tantum con-
stituit προσπαλαμβάνουσι δὲ εἰς τοῦτο κάκεινο τὸ βιβλιούργημα, ὡς τοῦ κυρίου παιδός ὄντος καὶ γράμματα μανθάνοντος, καὶ τοῦ διδασκάλου αὐτῷ φήσαντος, καθὼς ἔθος ἐστίν, Εἰπέ ἄλφα, ἀποκρίνασαι τὸ ἄλφα· κάλιν τε τὸ βῆτα τοῦ διδασκάλου κελεύσαντος εἰπεῖν, ἀποκρίνασαι τὸν κύριον Σὺ μοι πρότερον εἰπέ τί ἐστι τὸ ἄλφα, καὶ τότε σοι ἐρῶ τί ἐστι τὸ βῆτα. καὶ τοῦτο ἐξηγούται ὡς αὐτοῦ μόνου τὸ ἄγνωστον ἐπισταμένου, ὃ ἐφάνέρωσεν ἐν τῷ τύπῳ τοῦ ἄλφα. Praeterea Thilo significavit pro οὐς ὄρα legi posse οὐς ὄρας, item ξυντούς pro ξυνούς, ὑπαρπαχθέντας vel ὑφαρπαχθέντας pro ὑπαρπουχθέν, φεγγοβολούντας pro βαλεφεγιούντας (cf. Cod. apocr. I. pag. CXXIII.), denique τούτους addi posse ante κανόνας ἔχει τὸ ἄ. Nuperrime vero ab eadem cum Mingarellio sententia de trinitatis symbolo profectus emendationem loci suscepit vir doctissimus R u d. Hofmannus, qui in libro quem inscripsit Das Leben Jesu nach den Apokryphen, pag. 222. hunc textum proposuit πῶς ἔχει κανόνας καὶ μεσαρχακτῆρα, οὐς ὄρας ξυνούς, διαβαίνοντα· συναγομένους, ὕψους μὲν πορεύοντος, κεφαλαίουντος, τρισήμους, ὁμογενεῖς ὑπάρχους δέ, ὑποστάτους, ἰσομέτρους· κανόνας ἔχεις τοῦ Α. Qua ab emendatione non graviter differt quam ipsi proposuimus et in textum recepimus. Habet autem haec coniciendi licentia in loco tam corrupto non minimam excusationem inde quod uti non licet nisi codicibus recentissimis.

VII, 1. ἠπόρησεν: Dresd ἠπώρησεν | αἰσχύνῃ: uterque codex αἰσχύνῃς, statimque post ἐπισπασμένους.

2. οὐ τρανῶ: Mingarellus corrigi voluit οὐ vel περι οὐ τρανῶ (*de quo semel dicam quid sentiam*). Contra Thilo notavit ex latino evangelio infantiae Parisiensi, in quo est *nec audire gravitatem sermonum eius*, potius reponi posse οὐδὲ τρανῶν. Sed omnino emendatione non opus esse videtur. | ἐξηγεῖ: Thilo ex utroque codice edidit ἐξήγει. Hofmannus maluit ἐξήγει. | παρακολουθήσω: ita Dresd ex emendatione; a prima fuerat παρακολουθήσομαι | ἑαυτόν: ita ex Dresd et Bouon, nec corrigendum duxi. Thilo dedit ἐμαυτόν.

ἔχειν μαθητήν, καὶ εὐρέθην ἔχειν διδάσκαλον. ³ Ἐνθυμούμαι, φίλοι, τὴν αἰσχύνην, ὅτι γέρων ὑπάρχων ὑπὸ παιδίου ἐνικήθην. καὶ ἔχω ἐκωακῆσαι καὶ ἀποθανεῖν διὰ τούτου τοῦ παιδός· οὐ δύναμαι γὰρ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἐμβλέψαι εἰς τὴν ὄψιν αὐτοῦ. καὶ πάντων εἰπόντων ὅτι ἐνικήθην ὑπὸ παιδίου μικροῦ, τί ἔχω εἰπεῖν; καὶ τί διηγήσασθαι περὶ ὧν μοι εἶπε κανόνων τοῦ πρώτου στοιχείου; ἀγνοῶ, ὦ φίλοι· οὐ γὰρ ἀρχὴν καὶ τέλος αὐτοῦ γνώσκω. ⁴ Τοιγαροῦν ἀξιῶ σε, ἀδελφέ Ἰωσήφ, ἀπάγαγε αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν σου. οὗτος τί ποτε μέγα ἐστίν, ἢ θεός ἢ ἄγγελος, ἢ τί εἶπω οὐκ οἶδα.

CAPUT VIII.

¹ Ἰῶν δὲ Ἰουδαίων παραινούντων τῷ Ζακχαίῳ, ἐγένετο τὸ παιδίον μέγα καὶ εἶπεν Νῦν καρποφορεῖτωσαν τὰ σά, καὶ βλεπέτωσαν οἱ τυφλοὶ τῇ καρδίᾳ. ἐγὼ ἄνωθεν πάρεμι ἵνα αὐτοὺς καταράσομαι καὶ εἰς τὰ ἄνω καλέσω, καθὼς διετάξατο ὁ

3. γέρων ὑπάρχων: in codicibus scripta est γερ. ὑπάρχει, unde Thiloni ὅς ante γέρων supplendum videbatur. Sed ἐνικήθην in codice extremam syllabam compendio scriptam habet, quod non solvi debet. In eo magis edendum ita videbatur ut edidimus. | διὰ τούτου τοῦ παιδός: Bonon διὰ τοῦτο τοῦ παιδός | ἐμβλέψαι: ita Dresd; Bonon βλέψαι | εἰπόντων: Dresd ὑπόντων | στοιχείου: Dresd et hoc et aliis locis στοιχίου etc | αὐτοῦ γνώσκω: uterque codex αὐτοῦ οὐ γιν.

4. οὗτος: in Dresd scriptum est nisi fallor τούτος. Hinc malui edere οὗτος quam τούτο, quod apud Mingar. et Thil. legitur.

Ceterum huic capiti respondent verba ea quibus in codice Parisiensi ista historia finitur. Praegressis enim illis καὶ ἀναπτύξας - - ἐδίδασκε τὸν καθηγητὴν leguntur ibi haec Αὐτός δὲ αἰσχυνθεὶς ἠπόρησεν, ὅτι οὐκ οἶδε πῶθεν αὐτός οἶδε τὰ γράμματα. καὶ ἐγερούεις ἀνεχώρησεν οὐκ οἶδεις, θαυμάζων ἐξιστάμενος τὸ παράδοξον. Denique additur in Parisiensi codice fragmentum historiae de pannis a puero tinctis, quam evangelium infantiae arabicum capite XXXVII. tradit, graeci vero codices nostri reliqui non exhibent. Quod fragmentum sic habet:

(VIII.) Πορευομένου δὲ τοῦ Ἰησοῦ εἶδε τι (codex tina) ἐργαστήριον καὶ τινα νεανίσκον βάπτων (sic) εἰς λέβητας ἱμάτια καὶ τζόχας τινὰς διαφόρους φαίης, τὸ κατ' ἑκάστον ἐκτελὼν κατὰ τὴν τοῦ ἐνός ἐκάστου βούλησιν. εἰσελθὼν οὖν τὸ παιδίον Ἰησοῦς [adde ἰδὼν? πρὸς? πρὸς τόν?] οὕτως ποιοῦντα τὸν νεανίαν, λαβὼν καὶ αὐτός ἐκ τῶν προσκειμένων ὑφασμάτων . . .

VIII, 1. παραινούντων: Mingarellio legendum videbatur παραινούντων („quibus vero Iudaei Zachaeum probro afficerent“). | πάρεμι: Dresd παρήμι | καταράσομαι et infra καταράσεται: uterque codex καταράσσομαι et καταρράσεται. Thilo edidit καταράσσομαι et καταράσεται, quemadmodum etiam Mingarellius edidit.

ἀποστείλας με δι' ὑμᾶς. ² Καὶ ὡς τὸ παιδίον κατέπαυσε τὸν λόγον, εὐθέως ἐσώθησαν οἱ πάντες οἱ ὑπὸ τὴν κατάραν αὐτοῦ παρόντες. καὶ οὐδεὶς ἀπὸ τότε ἐτόλμα παροργίσει αὐτόν, ὅπως μὴ καταράσεται αὐτόν καὶ ἔσται ἀνάπηρος.

CAPUT IX.

¹ Καὶ μεθ' ἡμέρας δέ τινας ἔπαιζεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τινι δώματι ἐν ὑπερώῳ, καὶ ἐν τῶν παιδίων τῶν παίζοντων μετ' αὐτοῦ πεσὼν ἀπὸ τοῦ δώματος κάτω ἀπέθανε· καὶ ἰδόντα τὰ ἄλλα παιδιά ἔφυγον, καὶ κατέστη ὁ Ἰησοῦς μόνος. ² Καὶ ἐλθόντες οἱ γονεῖς τοῦ τεθνεώτος ἐνεκάλουν . . . ἐκεῖνοι δὲ ἐπηρέαζον αὐτόν. ³ Κατεπήδησεν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ στέγου καὶ ἔστη παρὰ τὸ πτώμα τοῦ παιδίου, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλη καὶ εἶπεν Ζῆνον, — οὕτω γὰρ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκαλεῖτο — ἀναστάς εἰπέ μοι, ἐγὼ σε κατέβαλον; καὶ ἀναστάς παραχρῆμα εἶπεν Οὐχὶ κύριε, οὐ κατέβαλας ἀλλὰ ἀνέστησας. καὶ ἰδόντες ἐξεπλάγησαν. οἱ δὲ γονεῖς τοῦ παιδίου ἐδόξασαν τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι σημεῖω, καὶ προσεκύνησαν τῷ Ἰησοῦ.

2. ἀνάπηρος: Dresd ἀνάπιρος. Idem cum Bonon antea παροργῆσαι.

IX, 1. ἔπαιζεν: ita codices. Hinc per errorem Thilo edidit ἔπαιξεν | δώματι: Dresd τόπω δώματι, priore voce obelo transiixa | πεσὼν: ita uterque codex. | ἰδόντα τὰ ἄλλα: Dresd ἰδὼν τὰ ἄλλα; Bonon teste Mingarellio ἰδόντα ἄλλα | κατέστη: uterque codex κατέβη. Emendandum esse κατέστη vel κατέμεινεν, iam Thilo notavit.

2. ἐλθόντες: uterque codex ἐλθόντα | τοῦ τεθνεώτος: ita Dresd; Bonon τοῦ παιδίου ἤγον τοῦ τεθνεώτος | ἐνεκάλουν: Bonon, ut supra, ἐνεγκάλουν. Sequuntur in codicibus haec ὡς αὐτὸν καταβληθέντα αὐτόν, quae corrupta esse in promptu est. Excidisse nonnihil, cum Thilone recte concluditur cum ex iis quae sequuntur ἐκεῖνοι δέ, tum ex loco gemino evangelii latini, qui in Parisiensi codice sic legitur *Et cum venissent parentes illius infantis qui mortuus fuerat, dicebant adversus Iesum Vere tu illum ruere fecisti. Iesus autem dixit Ego nunquam eum ruere feci. Ipsi vero insidiabantur adversum Iesum.* Cf. etiam infra evang. Thom. latin. cap. VII. Hinc ita fere legi potest ἐνεκάλουν τὸν Ἰησοῦν ὡς ὑπ' αὐτοῦ καταβληθῆναι αὐτόν. καὶ εἶπεν Ἐγὼ οὐδέποτε κατέβαλον αὐτόν. ἐκεῖνοι δὲ ἐπηρ. αὐτόν. Etiam in Sinaitico codice locus geminus est capite VIII., quem hic conferre iuvat. | ἐπηρέαζον: Dresd ἐπειρέαζον, Bonon ἐπειρέαζοντο.

3. στέγου: cf. ad B VIII, 1. Bonon στέατος. Thiloni στέγους vel σταγοῦ corrigendum videbatur. | κατέβαλον: Dresd κατέβαλλον | κατέβαλας: Dresd κατέβαλλας. Mingarellio et Thiloni edendam videbatur κατέβαλες | ἀλλά: Dresd ἀλλ' | ἐπὶ τῷ γεγον. σημεῖω: uterque codex ἐπὶ τὸ γεγονότι σημείον.

CAPUT X.

¹ Μετ' ὀλίγας ἡμέρας σχίζων τις ξύλα ἐν τῇ γωνίᾳ νεώτερος, ἔπαισεν ἢ ἀξίνη καὶ διέσχισεν τὴν βίασιν τοῦ ποδοῦ αὐτοῦ, καὶ ἔξαιμος γενόμενος ἀπέθνησκεν. ² Θορύβου δὲ γενομένου καὶ συνδρομῆς, ἔδραμε καὶ τὸ παιδίον Ἰησοῦς ἐκεῖ. καὶ βιασάμενος διήλθεν τὸν ὄχλον, καὶ ἐκράτησεν τοῦ νεανίσκου τὸν πεπληγότα πόδαν, καὶ εὐθέως ἰάθη. εἶπε δὲ τῷ νεανίσκῳ Ἄνάστα νῦν, σχίζε τὰ ξύλα καὶ μνημόνευέ μου. ὁ δὲ ὄχλος ἰδὼν τὸ γεγονός προσεκύνησαν τὸ παιδίον, λέγοντες Ἄληθῶς πνεῦμα θεοῦ ἐνοικεῖ ἐν τῷ παιδίῳ τούτῳ.

CAPUT XI.

¹ Ὦτος δὲ αὐτοῦ ἐξαέτους, πέμπει αὐτὸν ἢ μήτηρ αὐτοῦ ὕδωρ ἀντλήσαι καὶ φέρειν ἐν τῷ οἴκῳ, δεδικώς αὐτῷ ὕδριαν. ἐν δὲ τῷ ὄχλῳ συγκρούσας, ἢ ὕδρια ἐρράγη. ² Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπλώσας τὸ παλιν ὅπερ ἦν βεβλημένος, ἐγένευσεν αὐτὸ ὕδωρ καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἰδοῦσα δὲ ἢ μήτηρ αὐτοῦ τὸ γεγονός σημεῖον κατεφίλει αὐτόν, καὶ διατήρει ἐν αὐτῇ τὰ μυστήρια ἃ ἔβλεπεν αὐτὸν ποιοῦντα.

CAPUT XII.

¹ Πάλιν δὲ ἐν καιρῷ τοῦ σπόρου ἐξῆλθεν τὸ παιδίον μετὰ

X, 1. γωνία: uterque codex γωνία | ἔπαισεν: ita Dresd; Bonon καὶ ἔπαισεν | Dresd et Bonon ἢ ἀξίνη. Dresd etiam διέσχισεν | ἔξαιμος: Dresd et Bonon ἐξ αἵματος. Sinaiticus codex recte ἔξαιμος.

2. τὸ παιδ. Ἰησοῦς: ita Dresd; Bonon τὸ παιδ. ὁ Ἰησοῦς | πόδαν: ita uterque codex | τῷ νεανίσκῳ: Dresd τὸν νεανίσκον, Bonon τὸν νεανίσκον | προσεκύνησαν τὸ παιδίον -- ἐν τῷ παιδ. τούτῳ: ita Dresd; Bonon nil nisi προσεκύνησαν τὸ παιδ. τούτο.

XI, 1. πέμπει: Bonon πέμπ. δέ | δεδικώς: ita uterque codex. Thilo edidit δεδικωῖα, sed nescio an praeestet hunc soloecismum cum tot aliis servare. | συγκρούσας: non cum Thilone scribendum puto συγκρούσασα. Eodem enim soloecismo dictum est in Sinaitico codice (cf. B X, 1.) πορευόμενος δὲ συνετρίβη etc.

2. ὅπερ ἦν βεβλημένος: ita Dresd; Bonon ὅπερ ἦν βεβλημένου | ὕδωρ: ita uterque codex. Mingar. et Thil. correxerunt ὕδατος | κατεφίλει: Bonon κατεφίλησεν | ἔβλεπ. αὐτόν: Dresd et Bonon ἔβλ. αὐτό.

τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἵνα στείρει σῖτον εἰς τὴν χώραν αὐτῶν· καὶ ἐν τῷ στείρειν τὸν πατέρα αὐτοῦ ἔσπειρε καὶ τὸ παιδίον Ἰησοῦς ἓνα κόκκον σίτου. ² Καὶ θερίσας καὶ ἀλωνίσας ἐποίησε κόρους ρ, καὶ καλέσας πάντας τοὺς πτωχοὺς τῆς κώμης εἰς τὴν ἄλωνα ἐχαρίσατο αὐτοῖς τὸν σῖτον· καὶ Ἰωσήφ ἔφερεν τὸ καταλειφθὲν τοῦ σίτου. ἦν δὲ ἐτῶν ἧ ὅτε τοῦτο ἐποίησε τὸ σημεῖον.

CAPUT XIII.

¹ Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ τέκτων ἦν, καὶ ἐποίει ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἄροτρα καὶ ζυγούς. ἐπετάγη αὐτῷ κράββατος παρά τινος πλουσίου ὅπως ποιήσει αὐτῷ. τοῦ δὲ ἐνὸς κανόνος τοῦ καλουμένου ἐναλλάκτου ὄντος κολοβωτέρου, μὴ ἔχοντες τί ποιῆσαι, εἶπεν τὸ παιδίον ὁ Ἰησοῦς τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἰωσήφ· θεὸς κάτω τὰ δύο ξύλα, καὶ ἐκ τοῦ μέσου μέρους ἰσοποιήσον αὐτά. ² Καὶ ἐποίησεν Ἰωσήφ καθὼς εἶπεν αὐτῷ τὸ παιδίον. ἔστη δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκ τοῦ ἐτέρου μέρους καὶ ἐκράτησεν τὸ κολοβώτερον ξύλον, καὶ ἐκτείνας αὐτὸ ἴσον ἐποίησεν τοῦ ἄλλου. καὶ εἶδεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἰωσήφ καὶ ἐθαύμασε, καὶ περιλαβὼν τὸ παιδίον κατεφίλει λέγων Μακάριός εἰμι, ὅτι τὸ παιδίον τοῦτο δέδωκέ μοι ὁ θεός.

XII, 1. ἵνα στείρει: ita uterque codex. Mingar. et Thilo. correxerant ἓνα στείρη | σῖτον: Dresd σῖτον, item infra | παιδίον Ἰησοῦς: ita Dresd et Bonon; sed Dresd supra lineam post παιδίον adscriptam habet ὁ. | κόκκον σίτου: Dresd κόκκ. σῖτον

2. ἀλωνίσας: Dresd ἀλονήσας, Bonon ἀλονήσας. Mingar. scribi voluit ἀλονήσας vel ἀλωνίσας. Cum Thilone probavimus ἀλωνίσας, quamquam, ut idem notavit, cum pari probabilitate scribi potest ἀλονήσας. | κόρους: uterque codex κάρους | τὴν ἄλωνα: uterque codex τὸν ἄλωνα | καταλειφθέν: Dresd ex emendatione καταληφθέν | ἐποίησε: Bonon ἐποίησας.

XIII, 1. ἦν, καὶ ἐποίει: in utroque codice desideratur καὶ. Mingarellius malebat ὢν ἐποίει. | ποιήσει: ita uterque codex. Thilo edidit ποιήση | ἐναλλάκτου ὄντος κολοβωτέρου, μὴ ἔχοντες τί ποιῆσαι: ita de coniectura, quam Thilo iam praeceperat, scripsimus. Codices habent ἐναλλάκτου μὴ ἔχοντος τί ποιῆσαι. Praeterea Thilo scribi malebat ἔχοντές τι, quod nobis non videtur. | Ἰωσήφ: ita Dresd; Bonon τῷ Ἰωσήφ | ξύλα: Bonon ξύτα, et infra ξύτον.

2. ἐποίησεν τοῦ ἄλλου: ita Dresd; Bonon ἐπ. αὐτοῦ ἄλλου, pro quibus Mingarellius reponi volebat αὐτὸ ἄλλω | καὶ ἐθαύμασε: Bonon οπι καὶ | κατεφίλει: Bonon κατεφίλησε.

CAPUT XIV.

¹ Ἰδὼν δὲ Ἰωσήφ τὸν νοῦν τοῦ παιδίου καὶ τὴν ἡλικιότητα, ὅτι ἀκμάζει, πάλιν ἐβουλεύσατο μὴ εἶναι αὐτὸ ἄπειρον τῶν γραμμάτων, καὶ ἀπαγάγων αὐτὸ παρέδωκεν ἐτέρῳ διδασκάλῳ. εἶπε δὲ ὁ διδάσκαλος τῷ Ἰωσήφ Πρῶτον παιδεύσω αὐτὸ τὰ ἑλληνικά, ἔπειτα τὰ ἑβραϊκά. ἦδει γὰρ ὁ διδάσκαλος τὴν πεῖραν τοῦ παιδίου, καὶ ἐφοβήθη αὐτὸ· ὅμως γράψας τὸν ἀλφάβητον ἐπέτηδευεν αὐτὸ ἐπὶ πολλὴν ὥραν, καὶ οὐκ ἀπεκρίνατο αὐτῷ. ² Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Εἰ ὄντως διδάσκαλος εἶ, καὶ εἰ οἶδας καλῶς τὰ γράμματα, εἰπέ μοι τοῦ ἄλφα τὴν δύναμιν, καὶ γὰρ σοὶ ἐρῶ τὴν τοῦ βῆτα. πικρανθεὶς δὲ ὁ διδάσκαλος ἔκρουσεν αὐτοῦ εἰς τὴν κεφαλὴν. τὸ δὲ παιδίον πονέσας κατηράσατο αὐτόν, καὶ εὐθὺς ἐλιποθύμησε καὶ ἔπεσεν χαμαὶ ἐπὶ πρόσωπον. ³ Ἀπεστράφη δὲ τὸ παιδίον εἰς τὸν οἶκον Ἰωσήφ. Ἰωσήφ δὲ ἐλυπήθη, καὶ παρήγγειλε τῇ μητρὶ αὐτοῦ ὅπως ἔξω τῆς θύρας μὴ ἀπολύσεις αὐτόν, διότι ἀποθνήσκουσιν οἱ παροργίζοντες αὐτόν.

CAPUT XV.

¹ Μετὰ δὲ χρόνον τινὰ ἕτερος πάλιν καθηγητής, γνήσιος φίλος ὢν τοῦ Ἰωσήφ, εἶπεν αὐτῷ Ἄγαγέ μοι τὸ παιδίον εἰς τὸ παιδευτήριον· ἴσως ἂν δυναθῶ ἐγὼ μετὰ κολακείας διδάξαι αὐτὸ τὰ γράμματα. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Εἰ θαρρεῖς, ἀδελφέ, ἔπαρον

XIV, 1. Ἰωσήφ: ita Dresd; Bonon ὁ Ἰωσήφ | παιδίου: ita Bonon; Dresd παιδός | παρέδωκεν: uterque codex παρέδωκαν | ἦδει: codices ἔδει. Mingar. et Thil. probaverunt οἶδε | πεῖραν τ. παιδίου: Dresd πεῖραν τ. παιδός | ὅμως: Bonon ὅπως | ἐπέτηδευεν: ita cum Mingar. et Thilone. Codices ἐπέτηχευεν. Thilo „nobis in mentem venerat ἐπέτυχεν vel ἐνέτυχεν αὐτῷ. (locutus est cum eo), propter seqq. καὶ οὐκ ἀπεκρ. αὐτῷ (fortasse αὐτό).“

2. τὴν τοῦ βῆτα: Dresd om τοῦ | πονέσας: ita uterque codex | ἐλιποθύμησε: codices ἐλυποθύμησε

3. Ἀπεστράφη: codices ἀπεστράφην | ἀπολύσεις: in Dresd correctum esse videtur ἀπολύσης | ἀποθνήσκουσιν: Dresd -σκωσιν.

XV, 1. φίλος ὢν: codex uterque φίλ. ἦν | κολακείας: Thilo servandum duxit κολακίας, quod in codicibus est | διδάξαι: codices διδάξω, quo servato Mingarellius vertit fortasse ego cum docebo, si potero, litteras cum blanditiis | Εἰ: Bonon Εἰς | ἔπαρον: hic accentus in Dresd est (itemque ut videtur in Bonon),

αὐτὸ μετὰ σεαυτοῦ. καὶ λαβὼν αὐτὸ μετ' αὐτοῦ μετὰ φόβου καὶ ἀγώνος πολλοῦ, τὸ δὲ παιδίον ἠδέως ἐπορεύετο. ² Καὶ εἰσελθὼν θρασὺς εἰς τὸ διδασκαλεῖον εὔρε βιβλίον κείμενον ἐν τῷ ἀναλογίῳ, καὶ λαβὼν αὐτὸ οὐκ ἀνεγίνωσκε τὰ γράμματα τὰ ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐλάλει πνεύματι ἀγίῳ, καὶ ἐδίδασκε τὸν νόμον τοὺς περιεστῶτας. ὄχλος δὲ πολὺς συνελθόντες παριστήκεισαν ἀκούοντες αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῇ ὀραϊότητι τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ τῇ ἐτοιμασίᾳ τῶν λόγων αὐτοῦ, ὅτι νήπιον ὦν τοιαῦτα φθέγγεται. ³ Ἰωσήφ ἀκούσας δὲ Ἰωσήφ ἐφοβήθη, καὶ ἔδραμεν εἰς τὸ διδασκαλεῖον λογισάμενος μὴ οὗτος ὁ καθηγητὴς ἐστὶν ἄπειρος. εἶπε δὲ ὁ καθηγητὴς τῷ Ἰωσήφ Ἰνα εἰδῆς, ἀδελφέ, ὅτι ἐγὼ μὲν παρέλαβον τὸ παιδίον ὡς μαθητὴν, αὐτὸ δὲ πολλῆς χάριτος καὶ σοφίας μεστόν ἐστιν· καὶ λοιπὸν ἀξιῶ σε, ἀδελφέ, ἄρον αὐτὸ εἰς τὸν οἶκόν σου. ⁴ Ὡς δὲ ἤκουσεν τὸ παιδίον ταῦτα, εὐθέως προσεγγέλασεν αὐτῷ καὶ εἶπεν Ἐπειδὴ ὀρθῶς ἐλάλησας καὶ ὀρθῶς ἐμαρτύρησας, διὰ σὲ κάκεινος ὁ πληγῶθεις ἰαθήσεται. καὶ παραυτὰ ἰάθη ὁ ἕτερος καθηγητὴς. παρέλαβε δὲ Ἰωσήφ τὸ παιδίον καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

non ἔπαρον | λαβὼν αὐτό: Bonon λαβ. αὐτόν | ἀγώνος: ita scripsimus cum Thilone pro ἀγόνου, quod codices habent.

2. θρασὺς εἰς: codices θρασυνης. Mingarellius legi voluit καὶ εἰσελθὼν θρασὺ εἰς, pro quibus praestat edere x: εἰσελθὼν θρασὺ εἰς | ἀναλογίῳ: Mingarellius corrigi volebat ἀναλογεῖν | ὄχλος δὲ -- ἐθαύμαζον: ita maximam partem ex Dresd edidimus praecunte Thilone. In eo enim sic scriptum est: καὶ ἀκούοντες αὐτῷ. ὄχλος δὲ πολ. συνελθ. παριστήκησαν (sic, quod παριστήκεισαν edidimus. Thilo παριστήκεισαν) ἀκούοντες αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον. Contra Bononiensis haec tantum habet: καὶ ἀκούοντες αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμαζον | νήπιον ὦν: Bonon ὦν om

3. καὶ ἔδραμεν εἰς τὸ -- ἄπειρος: ita Dresd; Bonon καὶ ἔδραμεν ἄπειρος, omissis mediis. Praeterea sensus verborum μὴ οὗτ. ὁ καθηγ. ἐστὶν ἄπειρος satis aptus esse videtur. Alioquin suspicari possis legendum esse μὴ οὗτ. ὁ καθ. ἐστὶν ἀνάπηρος. Cf. supra cap. VIII, 2. et Pseudo-Matth. XXXIX. Hoc loco gemino id ipsum quod coniecimus confirmatur verbis his Quod cum audisset Ioseph, currendo venit ad ianuam, timens ne ipse didascalus moreretur. | εἰδῆς: ita etiam Thiloni scribendam videbatur. Codices ὄης.

4. καὶ παραυτὰ ἰάθη ὁ ἕτ. καθ.: ita Bonon; Dresd καὶ εὐθέως ὁ ἕτ. καθ. ἰάθη | Ἰωσήφ: ita Dresd; Bonon ὁ Ἰωσήφ.

CAPUT XVI.

Ἐπεμφε δὲ Ἰωσήφ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Ἰακώβον τοῦ δῆσαι ξύλα καὶ φέρειν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· ἠκολούθει δὲ καὶ τὸ παιδίον Ἰησοῦς αὐτῷ· καὶ συλλέγοντος τοῦ Ἰακώβου τὰ φρύγανα, ἔχιδνα ἔδακε τὴν χεῖραν Ἰακώβου. ² Καὶ κατατεινομένου αὐτοῦ καὶ ἀπολλυμένου προσήγγισεν ὁ Ἰησοῦς καὶ κατεφύσησε τὸ δῆγμα· καὶ εὐθέως ἐπαύσατο ὁ πόνος, καὶ τὸ θηρίον ἐρράγη, καὶ παραυτὰ ἔμεινεν ὁ Ἰακώβος ὑγιής.

CAPUT XVII.

¹ Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῇ γειτονίᾳ τοῦ Ἰωσήφ νοσῶν τι νήπιον ἀπέθανεν, καὶ ἐκλαιεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ σφόδρα. ἤκουσε δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι πένθος μέγα καὶ θόρυβος γίνεται, καὶ ἔδραμε σπουδαίως· καὶ εὐρὼν τὸ παιδίον νεκρόν, καὶ ἤψατο τοῦ σπλήθους αὐτοῦ καὶ εἶπεν Σοὶ λέγω, βρέφος, μὴ ἀποθάνης ἀλλὰ ζήσον, καὶ ἔστω μετὰ τῆς μητρὸς σου. καὶ εὐθὺς ἀναβλέψας ἐγέλασεν. εἶπε δὲ τῇ γυναικὶ Ἄρον αὐτὸ καὶ δὸς γάλα, καὶ μνημόνευέ μου. ² Καὶ ἰδὼν ὁ παρεστὼς ὄχλος ἐθαύμασεν, καὶ εἶπον Ἀληθῶς τὸ παιδίον τοῦτο ἢ θεὸς ἢ ἡ ἄγγελος θεοῦ, ὅτι πᾶς λόγος αὐτοῦ ἔργον ἐστὶν ἔτοιμον. καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν παίζων μετὰ καὶ ἑτέρων παιδίων.

CAPUT XVIII.

¹ Μετὰ δὲ χρόνον τινὰ οἰκοδομῆς γενομένης καὶ θορύβου μεγάλου, ἴστατο ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀπῆλθεν ἕως ἐκεῖ. καὶ ἰδὼν ἄν-

XVI, 1. ξύλα καὶ φέρειν: ita Dresd; Bonon ξύτα καὶ φέρει | τὸ παιδίον Ἰησοῦς: supplevimus Ἰησοῦς (scribi solitum ις), quod in utroque codice deest | χεῖραν: ita uterque codex

2. κατατεινομένου: codices κατατιναμένου. Mingar. et Thil. κατατειναμένου probarunt; sed addidit Thilo „fortasse rectius κατατεινομένου.“ | ἀπολλυμένου: codices ἀπολυμένου | προσήγγισεν: Dresd προσήγγισεν; Bonon προήγγισεν.

XVII, 1. νοσῶν: ita uterque codex. Correxerunt Mingar. et Thil. νοσοῦν | καὶ ἤψατο: ita rursus uterque. | Σοὶ λέγω: omnino σοὶ legendum est pro σύ, quod codd. habent. Bonon praeterea λέγων. | ἔστω: Dresd ἔστο. Mingar. et Thil. (cum Bonon ut videtur) ἔσο.

2. μετὰ καὶ: ita Dresd; Mingar. et Thil. (cum Bonon ut videtur) καὶ μετὰ.

θρωπον νεκρόν κείμενον ἐπελάβετο τῆς χειρὸς αὐτοῦ καὶ εἶπεν Σοὶ λέγω, ἄνθρωπε, ἀνάστα, ποίει τὸ ἔργον σου. καὶ εὐθέως ἀναστάς προσεκύνησεν αὐτόν. ² Ἰδὼν δὲ ὁ ὄχλος ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν Τοῦτο τὸ παιδίον οὐράνιον ἐστίν· πολλὰς γὰρ ψυχὰς ἔσωσεν ἐκ θανάτου, καὶ ἔχει σῶσαι ἕως πάσης τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

CAPUT XIX.

¹ Ὄντος δὲ αὐτοῦ δωδεκαετοῦς ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔθος εἰς Ἱερουσαλήμ εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα μετὰ τῆς συνοδίας αὐτῶν, καὶ μετὰ τὸ πάσχα ὑπέστρεφον εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν. καὶ ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ἀνῆλθε τὸ παιδίον Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα· οἱ δὲ γονεῖς αὐτοῦ ἐνόμισαν αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι. ² Ὀδευσάντων δὲ ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς, ἐζήτησαν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσιν αὐτῶν, καὶ μὴ εὐρόντες αὐτὸν ἐλυπήθησαν, καὶ ὑπέστρεψαν πάλιν εἰς τὴν πόλιν ζητοῦντες αὐτόν. καὶ μετὰ τρίτην ἡμέραν εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα τοῦ νόμου καὶ ἐρωτῶντα αὐτούς. προσεῖχον δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζον, πῶς παιδίον ὑπάρχων ἀποστομίζει τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διδασκάλους τοῦ λαοῦ, ἐπιλύων τὰ κεφάλαια τοῦ νόμου καὶ τὰς παραβολὰς τῶν προφητῶν. ³ Προσελθοῦσα δὲ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Μαρία εἶπεν αὐτῷ Ἴνα τί τοῦτο ἐποίησας ἡμῖν, τέκνον; ἰδοὺ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Τί με ζητεῖτε; οὐκ οἶδατε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναι με; ⁴ Οἱ δὲ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἶπον Σὺ εἶ μήτηρ τοῦ παιδίου τούτου; ἡ δὲ εἶπεν Ἐγὼ εἰμι. καὶ εἶπον αὐτῇ Μακαρία σὺ εἶ ἐν γυναιξίν, ὅτι ἠύλογησεν ὁ θεὸς τὸν καρπὸν τῆς κοιλίας σου· τοιαύτην γὰρ δόξαν καὶ

XVIII, 1. νεκρόν κείμενον: ita Dresd; Bonon κείμ. νεκρόν | ἐπελάβετο: Bonon ἐπεβάλετο.

XIX, 1. τὸ παιδ. Ἰησοῦς: ita Dresd; Bonon τὸ παιδ. ὁ Ἰησ.

2. ὑπέστρεψαν: uterque codex ὑποστρέψαντες | καὶ ἀκούοντα τοῦ νόμου: ad hanc uterque codex addita habet καὶ ἀκούοντα. Thiloni delenda videbantur potius ea quae servavimus καὶ ἀκούοντα τοῦ νόμου | ὑπάρχων: codices ὑπάρχει.

3. Ἴνα τί: ita Dresd; Bonon om τί | ὀδυνώμενοι: codices ὀδυνόμενοι, unde Mingarellius male adscripsit ὠδινόμενοι.

4. καὶ οἱ Φαρισαῖοι: ita Dresd; Bonon om οἱ | Μακαρία σὺ εἶ: ita Dresd; Bonon om εἶ

τοιαύτην ἀρετὴν καὶ σοφίαν οὔτε ἴδομεν οὔτε ἠκούσαμεν ποτε.
 5 Ἐναντίας δὲ Ἰησοῦς ἠκολούθησεν τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ ἦν
 ὑποτασσόμενος τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ. ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει
 πάντα τὰ γενόμενα. ὁ δὲ Ἰησοῦς προέκοπτε σοφία καὶ ἡλικία
 καὶ χάριτι αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

5. τ. γον. αὐτοῦ: ita Dresd; Bonon τ. γ. αὐτῶν | τῶν αἰώνων: ita Dresd;
 Bonon om.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΘΩΜΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΑΝΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ.

CAPUT I.

Ἄναγκαῖον ἡγησάμην ἐγὼ Θωμᾶς ὁ Ἰσραηλίτης γνωρίσαι πᾶσι τοῖς ἐξ ἔθνους ἀδελφοῖς τὰ παιδικὰ μεγαλεῖα ὅσα ἐποίησεν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀναστρεφόμενος σωματικῶς ἐν πόλει Ναζαρέτ, ἐλθὼν ἐν πέμπτῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ ἡλικίας.

CAPUT II.

¹ Μιᾷ τῶν ἡμερῶν βροχῆς γενομένης ἐξελθὼν τοῦ οἴκου οὐ ἦν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐπαίξεν ἐν τῇ γῆ, ἐθα κατέρρεον ὕδατα· καὶ ποιήσας λάκκους, κατήρχοντο τὰ ὕδατα, καὶ ἐπλήθησαν οἱ λάκκοι ὕδατος. εἶτα λέγει Θελω ἵνα γένησθε καθαρά καὶ ἐνάρετα ὕδατα. καὶ εὐθέως ἐγένοντο. ² Διερχόμενος δέ τις παῖς Ἄννα τοῦ γραμματέως καὶ βαστάζων βαῦδον ἐξ ἰτέας κατέστρεψε τοὺς λάκκους διὰ τῆς βαύδου, καὶ ἐξεχύθη τὰ ὕδατα καὶ στραφείς ὁ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ Ἄσεβῆ καὶ παράνομε, τί σε ἠδίκησαν οἱ λάκκοι καὶ ἐξεκένωσας αὐτούς; οὐ μὴ ἀπελεύσει τὴν ὁδὸν σου, καὶ ἀποξηρανθῆς ὡς τὴν βαῦδον ἦν περ κατέχεις. ³ Καὶ πορευόμενος μετὰ μικρὸν πεσὼν ἀπέψυξε. καὶ ἰδόντα τὰ παιδία τὰ συμπαίζοντα αὐτῷ ἐθαύμασαν, καὶ ἀπελθόντα ἀπήγ-

1. ἐξ ἔθνους: ita Sinaiticus codex, sed codd. quattuor reliqui ἐξ ἔθνῶν. Priora Ἄναγκαῖον usque ὁ κύρ. ἡμῶν Ἰησ. Χρ. cf. cum codicibus Parisiensi et Vindobonensi.

II, 1. Cf. A II, 1.

2. 3. Cf. A III, 1—3.

βαῦδον ἐξ ἰτέας: A III, 1. κλάδον ἰτέας | Ἄσεβῆ: servavi codicis scripturam, quae eadem est in Dread et Bonon. | ἀπελεύσει: h. l. in codice est ἀπελεύσει, paullo infra ἀπελεύσει; hinc utroque loco -σει edendum videbatur.

γειλαν τῷ πατρὶ τοῦ τεθνεώτος. καὶ δραμῶν εὔρε τὸ παιδίον τεθνηκός· καὶ ἀπῆλθεν ἐγκαλῶν τῷ Ἰωσήφ.

CAPUT III.

¹ Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐποίησεν ἐξ ἐκείνου τοῦ πηλοῦ στρουθία ἰβ· ἦν δὲ σάββατον. καὶ δραμῶν ἐν παιδίον ἀπῆγγελε τῷ Ἰωσήφ λέγων Ἰδοὺ τὸ παιδίον σου παίζει περὶ τὸ βυάκιον, ποιήσας ἐκ τοῦ πηλοῦ στρουθία, ὃ οὐκ ἔξεστιν. ² Ὁ δὲ ἀκούσας ἐπορεύθη καὶ λέγει πρὸς τὸ παιδίον Ἴνα τί ταῦτα ποιεῖς, βεβηλώσας τὸ σάββατον; ὃ δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ, ἀλλ' ἐμβλέψας ἐπὶ τὰ στρουθία λέγει Ὑπάγετε πετάσθητε καὶ μμνήσκεσθέ μου ζῶντα. καὶ ἅμα τῷ λόγῳ πετασθέντα ἀνῆλθον εἰς τὸν αέραν. καὶ ἰδὼν Ἰωσήφ ἐθαύμασεν.

CAPUT IV.

¹ Μετὰ δὲ τινὰς ἡμέρας διερχομένου τοῦ Ἰησοῦ μέσον τῆς πόλεως, παιδίον τι ρῦψαν λίθον κατ' αὐτοῦ ἐπληξεν αὐτοῦ τὸν ὄμω. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Οὐκ ἀπελεύσει τὴν ὁδὸν σου. καὶ εὐθέως καταπεσὼν κἀκεῖνος ἀπέθανεν. οἱ δὲ τυχόντες ἐξεπλάγησαν λέγοντες Πόθεν τὸ παιδίον τοῦτό ἐστιν, ὅπως πᾶν ῥῆμα ὃ λέγει ἔργον γίνεται ἔτοιμον; ² Ἀλλὰ κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἐγκάλουν πρὸς Ἰωσήφ λέγοντες Οὐ δυνήσῃ μεθ' ἡμῶν οἰκεῖν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ· εἰ δὲ βούλῃ, δίδασκε τὸ παιδίον σου εὐλογεῖν καὶ μὴ καταρᾶσθαι· καὶ γὰρ τὰ παιδιά ἡμῶν θανατοῖ, καὶ πᾶν ὃ λέγει ἔργον γίνεται ἔτοιμον.

III, 1—2. Cf. A II, 2 sqq.

δραμῶν: in codice est δραμόν, sed statim post λέγων et ποιήσας. Eo vero magis δραμῶν ostendendum videbatur quoniam Sinaitici codicis scriba saepe o pro ω posuit, quemadmodum antea habet σωματικῶς, ἐξελθόν, εὐθέως, πορευόμενος μ. μ. πεσόν, καὶ δραμῶν εὔρε | βυάκιον: in codice Sinaitico est βυάκιν, quam ad formam recentiorem scriba recentior antiquiorem deduxisse videtur; in Dresdensi vero et Bononiensi aperto vitio ῥήακον (i. e. ρύακον) scriptum est.

2. Haec magis cum Parisiensi quam cum Dresdensi scriptura conveniunt.

αέραν: ita in codice scriptum est.

IV, 1. Cf. A IV, 1.

ἀπελεύσει: ita codex habet. Vide ad II, 2.

2. Cf. A IV, 2.

ἐγκάλουν: sic in codice est.

CAPUT V.

Και καθίσας ὁ Ἰωσήφ ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, ἔστη τὸ παιδίον ἔμπροσθεν αὐτοῦ· καὶ κρατήσας αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὠτίου ἔθλιψε σφοδρῶς. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀτενίσας αὐτῷ εἶπεν Ἀρκετόν σοί ἐστίν.

CAPUT VI.

¹ Τῇ δὲ ἑπαύριον κρατήσας αὐτοῦ τῆς χειρὸς ἤγαγε πρὸς τινα καθηγητήν, Ζακχαῖον ὀνόματι, καὶ φησι πρὸς αὐτὸν Λάβε τὸ παιδίον τοῦτο, καθηγητά, καὶ διδάξον γράμματα. καὶ φησιν ἐκεῖνος Παράδος μοι αὐτό, ἀδελφέ, καὶ γὰρ διδάξω τὴν γραφήν, καὶ πείσω εὐλογεῖν πάντας καὶ μὴ καταρᾶσθαι. ² Καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς ἐγέλασε καὶ φησι πρὸς αὐτούς Ὑμεῖς ἂ οἴδατε λέγετε, ἐγὼ δὲ πλείω ὑμῶν ἐπίσταμαι· πρὸ γὰρ τῶν αἰώνων εἰμί. καὶ οἶδα πότε ἐγεννήθησαν οἱ πατέρες τῶν πατέρων ὑμῶν, καὶ ἐπίσταμαι πόσα ἔτη τῆς ζωῆς ὑμῶν. καὶ ἀκούσας τις ἐξεπλάγη. ³ Καὶ πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Θαυμάζετε ὅτι εἶπον ὑμῖν ὅτι οἶδα πόσα ἔτη τῆς ζωῆς ὑμῶν· ἀληθῶς οἶδα πότε ἐκτίσθη ὁ κόσμος. ἰδοὺ οὐ πιστεύετε μοι ἄρτι· ὅταν ἴδητε τὸν σταυρόν μου, τότε πιστεύσετε ὅτι ἀληθῆ λέγω. οἱ δὲ ἐξεπλήσσοντο ἀκούοντες ταῦτα.

CAPUT VII.

¹ Γράψας δὲ ὁ Ζακχαῖος τὴν ἀλφάβητον ἐβραϊστί, καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν Ἄλφα. καὶ φησιν τὸ παιδίον Ἄλφα. καὶ αὐθις ὁ διδάσκαλος Ἄλφα· καὶ τὸ παιδίον ὁμοίως· εἶτα πάλιν ὁ διδάσκαλος ἐκ τρίτου τὸ ἄλφα. τότε ἐμβλέψας ὁ Ἰησοῦς τῷ καθηγητῇ λέγει Σὺ τὸ ἄλφα μὴ εἰδὼς πῶς ἄλλον τὸ βῆτα διδάξης; καὶ ἀρξάμενος τὸ παιδίον ἀπὸ τοῦ ἄλφα εἶπεν ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ

V. Cf. A V, 1—3, ubi multo plura nostris leguntur.

VI, 1. Cf. A VI, 1. 2.

2. 3. His quae respondeant A non habet. Sed cf. VIII, 1.

2. ἐξεπλάγη: in codice scriptum est ἐξεπλάγισεν.

3. Θαυμάζετε: de coniectura addidi, etsi ipsius scriptura codicis videtur ferri posse. Huc confer evang. Thom. latin. VI, 4. | πότε ἐκτίσθη: codex ὅτε ἐκτίσθη | πιστεύετε: codex πιστεύσητε.

VII, 1. Cf. A VI, 3.

κβ γράμματα. ² Εἶτα καὶ αὐθις λέγει Ἄκουσον, διδάσκαλε, τὴν τάξιν τοῦ πρώτου γράμματος, καὶ γινῶθι πόσους προσόδους καὶ κανόνας ἔχει καὶ χαρακτηῖρας ξυνοὺς διαβαίνοντας συναγομένους. καὶ ἀκούσας ὁ Ζακχαῖος τὰς τοιαύτας προσηγορίας τοῦ ἐνὸς γράμματος, ἐκπλαγείς οὐκ εἶχεν ἀποκριθῆναι αὐτῷ, καὶ στραφεὶς λέγει τῷ Ἰωσήφ Ἀδελφέ, τὸ παιδίον τοῦτο ἀληθῶς οὐκ ἔστι γηγενές· ἄρον οὖν αὐτὸ ἀπ' ἐμοῦ.

CAPUT VIII.

¹ Μετὰ δὲ ταῦτα μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἦν ὁ Ἰησοῦς παίζων σὺν ἄλλοις παισὶν ἐπάνω διστέγου οἴκου. καὶ κατωθισθὲν ἐν παιδίον ὑπὸ ἄλλου κρημιζόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἰδόντες οἱ συμπαίζοντες αὐτῷ παῖδες ἔφυγον, καὶ μόνος ὁ Ἰησοῦς ὑπελείφθη ἐστῶς ἐπάνω τοῦ στέγου οὗ κατεκρημίσθη ὁ παῖς.
² Καὶ μαθόντες οἱ γονεῖς τοῦ τεθνηκότος παιδὸς ἔδραμον μετὰ κλαυθμοῦ, καὶ εὑρόντες τὸν μὲν παῖδα κατὰ γῆς νεκρὸν κείμενον, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἄνωθεν ἐστῶτα, ὑπολαβόντες ὡς ὑπ' αὐτοῦ κατακρημίσθη τὸν παῖδα, καὶ ἀτενίζοντες ὠνείδιζον αὐτόν.
³ Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν εὐθὺς κατεπήδησεν ἀπὸ τοῦ διστέγου, καὶ ἔστη πρὸς κεφαλῆς τοῦ τεθνηκότος καὶ λέγει αὐτῷ Ζῆνον, εἰ ἐγὼ σε κατέβαλον; ἀνάστα καὶ εἰπέ. οὕτως γὰρ ἐκαλεῖτο ὁ παῖς. καὶ ἅμα τῷ λόγῳ ἀνέστη ὁ παῖς, καὶ προσκυνήσας τὸν Ἰησοῦν εἶπεν Κύριε, οὐ σύ με κατέβαλες, ἀλλὰ νεκρὸν ὄντα με ἐζώωσας.

CAPUT IX.

¹ Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας σχίζων τις τῶν γειτόνων ξύλον

2. Cf. A VI, 4., ubi scripturam libri ratione critica restituere conati sumus. Sinaiticam vero scripturam intactam reliquimus, nisi quod ξυνοὺς et διαβαίνοντας pro ὄξυνοὺς (etiam Dresd codex l. l. ξύνοὺς, non ξυνοὺς, habet) et διαβένοντας edidimus.

VIII. Cf. A IX.

1. στέγου: videtur τὸ στέγον et τὸ διστέγον recentioribus pro τὸ στέγος, ἢ στέγη placuisse. Etiam Dresd A IX, 2. habet ἀπὸ τοῦ στέγου.

2. τὸν παῖδα: ita h. l. codex.

3. Ζῆνον: in codice scriptum est ζῆνων.

IX. Cf. A X.

ἀπέτεμε τὴν βᾶσιν τοῦ ποδὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ πελέκουσ, καὶ ἔξαι-
 μος γεγωνῶς ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. ² Καὶ λαοῦ συνδεδραμηκότος
 πολλοῦ συνῆλθεν καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ καὶ ἀψάμενος τοῦ πεπλη-
 γμένου ποδὸς τοῦ νεανίσκου, καὶ εὐθέως ἰάσατο αὐτόν, καὶ
 φησιν αὐτῷ Ἀνάστα, σχίσον τὰ ξύλα σου. καὶ ἀναστὰς προσε-
 κύνησεν αὐτόν, εὐχαριστῶν καὶ σχίζων τὰ ξύλα. ὁμοίως καὶ
 πάντες οἱ ὄντες ἐκεῖ θαυμάσαντες ἠψαρίστησαν αὐτῷ.

CAPUT X.

Γενομένου δὲ αὐτοῦ ἐτῶν ᾠ, ἀπέστειλεν αὐτὸν Μαριάμ ἡ
 μήτηρ αὐτοῦ κομίσαι ὕδωρ ἐκ τῆς πηγῆς. πορευόμενος δὲ συνε-
 τρίβη ἡ ὕδρια αὐτοῦ. καὶ ἀπελθὼν ἐν τῇ πηγῇ ἤπλωσε τὸν
 ἐπενδύτην αὐτοῦ καὶ ἀντλήσας ὕδωρ ἐκ τῆς πηγῆς ἐπλησεν αὐ-
 τόν, καὶ λαβὼν ἀπήγαγε τὸ ὕδωρ τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἰδοῦσα δὲ
 ἐκείνη ἐξεπλάγη, καὶ περιπλακεῖσα κατεφίλει αὐτόν.

CAPUT XI.

¹ Φθάσας δὲ τὸ ὀγδόον τῆς ἡλικίας ἔτος, προσετάγη ὁ
 Ἰωσήφ ὑπὸ τινος πλουσίου κράββατον οἰκοδομησάσαι αὐτῷ τέκτων
 γὰρ ἦν. καὶ ἐξελθὼν ἐν τῷ ἀγρῷ πρὸς συλλογὴν ξύλων, συνῆλ-
 θεν αὐτῷ καὶ ὁ Ἰησοῦς. καὶ κόψας δύο ξύλα καὶ πελεκίσας τὸ
 ἓν ἔθηκεν πλησίον τοῦ ἄλλου, καὶ μετρήσας εὗρεν αὐτὸ κολοβώ-
 τερον, καὶ ἰδὼν ἐλυπήθη, καὶ ἐζήτηε εὐρεῖν ἕτερον. ² Ἰδὼν δὲ
 ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ. Θές τὰ δύο ταῦτα ὁμοῦ πρὸς ἰσότητα ἀμ-
 φοτέρων προτομῶν. καὶ διαπορούμενος ὁ Ἰωσήφ περὶ τούτου,
 τί βούληται τὸ παιδίον, ἐποίησεν τὸ προσταχθέν. καὶ λέγει
 αὐτῷ πάλιν Κράτησον ἰσχυρῶς τὸ κολοβὸν ξύλον. καὶ θαυμάζων
 ὁ Ἰωσήφ ἐκράτησεν αὐτό. τότε κρατήσας καὶ ὁ Ἰησοῦς τὸ
 ἕτερον ἄκρον εἴλκυσεν αὐτοῦ τὴν ἄλλην προτομήν· ἐποίησεν
 καὶ κείνο ἴσον τοῦ ἄλλου ξύλου, καὶ φησι πρὸς τὸν Ἰωσήφ Μηκέτι

1. πελέκουσ: codex πέλεκος.

X. Cf. A XI.

XI, 1. 2. Cf. A XIII.

1. προσετάγη: codex προσεγάγη.

2. ἐκράτησεν αὐτό: codex ἐκρ. αὐτόν, item infra ἐποίησεν καὶ κείνον | εἴλ-
 κυσεν: codex ἤλασεν.

λυποῦ, ἀλλὰ ποιεὶ ἀκωλύτως τὸ ἔργον σου. καὶ ἰδὼν ἐκεῖνος ὑπερβαύμασεν, καὶ λέγει καθ' ἑαυτὸν Μακάριός εἰμι ἐγώ, ὅτι τοιοῦτον παῖδά μοι ἔδωκεν ὁ θεός. ³ Ἀπελθόντων δὲ ἐν τῇ πόλει διηγήσατο τῇ Μαρίας ὁ Ἰωσήφ. ἐκείνη δὲ ἀκούσασά τε καὶ βλέπουσα τὰ παράδοξα μεγαλεῖα τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἔχαιρεν, δοξάζουσα αὐτὸν σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

3. Haec A XIII. non habentur.

μεγαλεῖα: codex μεγάλα.

INCIPIT TRACTATUS DE PUERITIA IESU SECUN- DUM THOMAM.

CAPUT I. QUOMODO MARIA ET IOSEPH FUGIERUNT CUM EO IN EGYPTUM.

¹ Cum facta fuisset conturbatio, quoniam requisitio facta fuit ab Herode de domino nostro Iesu Christo, ut eum interficeret, tunc angelus dixit ad Ioseph Tolle Mariam et pueram eius, et fuge in Egyptum a facie eorum qui quaerunt eum interficere. Erat autem Iesus annorum II cum ingressus est in Egyptum.

² Et deambulante eo per agrum seminatum, porrexit manum et tulit de spicis et posuit eas super iguem et trituravit, et coepit comedere.

³ Cum autem in Egyptum introissent, acceperunt hospitium in domo cuiusdam viduae, et fecerunt in eodem loco annum unum.

⁴ Et factus est Iesus anni tertii. Et cum vidisset pueros

1, 2. Idem narratur in evang. Pseudo-Matth. cap. XXIV^d. ex cod. B.

3. Eandem fabulam ex Parisiensi codice exscripsit Thilo (Cod. apocr. I. p. CX.), postque et ipsi exscripsimus. Agit enim ibi caput XXV. *de pisce arido vitae restituto*. Textus sic habet: *Et factus est Iesus annorum trium. Et cum vidisset ludificare pueros, coepit ipse ludere cum eis. Cumque accepisset piscem aridum qui erat sale iactatus, misit eum in pelvim (Thilo pelvin) cum aqua et praecepit ei ut palpitaret. Et coepit palpitare. Et dixit iterum ad piscem Reiacta (sic) sal tuum quod habes et ambula in aqua. Et factum est ita. Videntes autem vicini quod factum fuerat, nunciarunt (Thilo nunciaverunt) mulieri viduae, in cuius domo morabatur Maria mater eius. Ut autem audita sunt talia, cum festinatione eiecit eos de domo sua. Praeterea eandem fabulam habes in evang. Pseudo-Matth. capite XXIVe. ex codice B.*

ludentes, coepit ludere cum eis. Et accepit piscem unum aridum et misit eum in pelvim, et praecepit ei ut palpitaret. Et coepit palpitare. Et dixit iterum ad piscem Reiecta sal tuum quod habes, et ambula in aquam. Et factum est ita. Videntes autem vicini quod factum fuerat, nuntiaverunt mulieri viduae, in cuius domo morabatur Maria mater eius. Illa vero ut audivit, cum festinatione magna eiecit eos de domo sua.

CAPUT II. QUOMODO MAGISTER EIECIT EUM DE CIVITATE.

¹ Et deambulante Iesu cum Maria matre eius per medium forum civitatis, respiciens vidit magistrum docentem discipulos suos. Et ecce XII passerres insidiantes inter se ceciderunt per murum in sinum illius magistri qui pueros docebat. Iesus autem cum vidisset, hilaris factus est et stetit. ² Cum ille doctor vidit illum hilarem factum, cum furore magno dixit discipulis suis *Ite adducite eum ad me.* Cum autem sustulissent eum, magister apprehendit auriculam eius et dixit *Quid vidisti quod hilaris factus es?* At ille dixit ei *Magister, ecce manus plena tritico.* Ostendi illis et sparsi triticum, quod in periculo e medio gerunt: propter hoc enim pugnaverunt intra se ut dividerent triticum. ³ Et non prae-

Et coepit palpitare: haec ex Par inseruimus | *sal tuum quod:* ita rursus Par; Vat *salem tuum quod*

II. Ita titulum restituimus: in codice enim est *Quomodo Maria eiecit eum de civitate.* Pro *Maria* possis etiam *magister cum Maria* corrigere; sed praestat quod in textu posuimus.

Eadem fabula in Parisiensi codice habetur capite XXVI., quod inscriptum est *De risu Iesu propter passerres sibi invicem insidiantes.* De textu eius Thilo haec notavit (Cod. apocr. I. p. CX.):

¹ *Et deambulans Iesus cum Maria matre sua per medium fori civitatis illius, respiciens vidit magistrum quendam discipulos suos docentem. Et ecce septem (VII pro XII?) passerres insidiantes inter se ceciderunt per murum in sinu magistri qui docebat pueros. Iesus autem cum haec vidisset, hilaris factus est.* ² *Ut autem vidit eum doctor hilarem factum, cum furore magno ait discipulis suis Ite et adducite eum ad me. Cum autem sustulissent eum, apprehendit auriculam (Thilo amiculum, sed aspicior in ipso codice esse auriculam) eius et dixit Quid vidisti quia hilaris factus es? At ille dixit Magister, ecce manus plena tritici -- propter hoc passerres pugnaverunt ut dividerent triticum inter se --.*

teriit inde Iesus donec adimpletum est. Et hoc facto magister coepit eum proiicere de civitate una cum matre sua.

CAPUT III. QUOMODO IESUS EGRESSUS EST DE EGYPTO.

¹ Et ecce angelus domini obvians Mariae dixit ad eam Tolle puerum et revertere in terram Iudaeorum: defuncti sunt enim qui quaerebant animam eius. Surrexit autem Maria cum Iesu, et perrexerunt in civitatem Nazareth quae est in propriis rebus patris sui. ² Ut autem exiit Ioseph de Egypto post mortem Herodis, tulit eum in deserto usque dum fieret tranquillitas in Ierusalem de iis qui quaerebant animam pueri. Et egit gratias deo quod dedit intelligentiam, et quia invenit gratiam coram domino deo, amen.

CAPUT IV. QUAE FECIT DOMINUS IESUS IN CIVITATE NAZARETH.

Gloriosum est enarrare Thomam Israelitam et apostolum domini et de operibus Iesu postquam egressus est de Egypto in Nazareth. Intelligite omnes, fratres carissimi, quae fecit dominus Iesus quando fuit in civitate Nazareth: quod in primo capitulo.

III, 1. *et perrexerunt: et non est in codice Vaticano. His respondent quae ex capite XXVII. Parisiensis codicis exscripsit Thilo. Praemisso titulo De egressu Iesu et Mariae de Egypto, ibi haec leguntur: Angelus domini obviam Mariae et dixit Tolle puerum et revertere in terram Iudae: defuncti sunt tunc qui quaerebant animam pueri. Surrexit autem Maria cum Iesu, et perrexerunt in civitatem Capharnaum, quae est Tyberiadis, in propriis rebus patris sui. ² Ut autem intellexit Ioseph quia venit Iesus de Egypto, post mortem Herodis, tulit eum in deserto, usque dum fieret tranquillitas in Hierusalem ab his [qui] quaerebant puerum. Et gratias egit domino quod dedit ei talem intelligentiam, et quia invenit gratiam coram domino deo. Qui textus a Vaticano differt imprimis eo quod Iosephum non una cum Maria ac puero ex Egypto redire sed redeuntes illos excipere facit. Quod etiam satis mirum est, tamen a contextu haud abhorret.*

Praeterea huc cf. Pseudo-Matth. evang. cap. XXIVe. ex cod. B.

IV. *Gloriosum est etc:* ex his apparet latinum istum libellum non totum ex graeco Thomae evangelio quod dicunt fluxisse: hoc enim caput IV. ad ipsum eius evangelii initium conformatum esse asseritur. Ceterum quae correctae edidimus vitiose in codice sic scripta sunt *Gloriosum est enarrare Thomam et de operibus Iesu postquam egressus est de Egypto in Nazareth, Ismaelitam et apostolos domini. Intelligite etc.*

¹ Cum autem esset Iesus annorum quinque, facta est pluvia magna super terram, et deambulavit puer Iesus per eam. Et pluvia erat terribilis, quam congregavit in piscinam, et praecepit verbo suo ut fieret clara. Et statim facta est. ² Iterum tollebat de luto quod erat de ipsa piscina, et fecit ex eo ad mensuram XII passerum. Erat autem sabbatum cum hoc fecit Iesus inter pueros Iudaeorum. Et abierunt pueri Iudaeorum dicentes ad Ioseph patrem eius Ecce filius tuus ludebat simul nobiscum, tulitque lutum et fecit passeres, quod non fuit dignum facere in sabbato, et fregit illud. Et abiit Ioseph ad puerum Iesum et dixit illi Quare hoc fecisti, quod non erat dignum facere in sabbato? Iesus autem apertis manibus praecepit passeribus dicens Recedite in altum et volate: a nemine mortem invenietis. Et volantes coeperunt clamando laudare deum omnipotentem. Videntes autem Iudaei quae facta sunt admirati sunt, et abierunt nuntiantes signa quae fecit Iesus. ³ Pharisaeus autem qui erat cum Iesu apprehendit ramum olivae et coepit dirigere fontem quem fecit Iesus. Cumque hoc vidisset Iesus, turbatus dixit ad eum Sodomita impie et nesciens, quid te damnaverunt fontes aquae, facturae meae? Ecce sicut arbor arida fiet, non ha-

1. *esset*: in codice desideratur.

Primam sectionem ex Parisiensi codice exscripsit Thilo Cod. apocr. I. p. CXI. Ibi praemisso titulo capituli XXVIII. *De aqua pluviali clarificata et decem passeribus de luto factis in sabbato*, sic legitur: *Cum autem esset Iesus annorum quatuor, facta est pluvia magna super terram. Et ambulabat puer Iesus cum aliis pueris per pluviam et aquam, quae erat terribilis, congregavitque eam in piscinam, et verbo suo praecepit ut fieret clarissima. Ceterum simile argumentum est capituli XLI. in Paris. cod., quod inscribitur De septem lacubus et duodecim passeribus et duobus pueris per Iesum traditis morti.*

2. *Et abierunt pueri Iudaeorum: Iudaeorum* in codice punctis apposis improbatur.

Ex Parisiensi codice haec tantum apud Thilonem exscripta sunt *Iesus autem apertis manibus praecepit passeribus dicens Ascendite in altum et volate: a nemine mortem invenietis. Et volabant passeres clamando ac laudando laudem dei omnipotentis.*

3. Haec sectio respondere videtur capiti XXIX. in codice Parisiensi, quod titulum habet *De Pharisaeo mortuo ad vocem Iesu*. Praeterea conferenda est cum capite III. evangelii Thomae graeci A; item cum II. evang. Thom. gr. B.

coepit: in codice scriptum est *praecepit* | *nesciens*: in codice est *nosciens*.

bens radices nec folia nec fructum. Et statim arefactus cecidit in terram et mortuus est. Parentes autem eius detulerunt eum mortuum, et increpabant Ioseph dicentes Ecce quod fecit filius tuus: doce eum orare et non blasphemare.

CAPUT V. QUOMODO CIVES CONTRISTATI SUNT ADVERSUS IOSEPH PRO FACTIS IESU.

¹ Et post paucos dies deambulante Iesu cum Ioseph per villam concurrunt de infantibus unus et percussit Iesum in ulnas. Iesus autem dixit ad eum Non sic perficias iter tuum. Et statim cecidit in terram et mortuus est. Illis autem videntibus mirabilia, clamaverunt dicentes Unde est iste puer? Et dixerunt ad Ioseph Non oportet esse nobiscum talem puerum. Ille autem abiit et tulit eum. Et dixerunt ei Recede de loco isto, et si te oportet esse nobiscum, doce eum orare et non blasphemare: filii autem nostri insensati sunt. ² Vocavit Ioseph Iesum et increpavit eum dicens Ut quid blasphemas? Habitatores isti odium habent super nos. Iesus autem dixit Ego autem scio quod isti sermones non sunt mei, sed tui sunt; ego autem tacebo propter te: ipsi autem videant in sapientia sua. Et hi statim qui loquebantur adversus Iesum caeci facti sunt. Et deambulantes dicebant Omnes sermones qui procedunt de ore eius exercitium habent. ³ Et cum vidisset Ioseph quae fecit Iesus, cum furore apprehendit eum

V, 1. *Non sic perficias*: in codice deest *Non*, quod ut adderemus, loci gemini suaserunt. Cf. evang. Thom. gr. A IV, 1. et B IV, 1. Οὐκ ἀπελεύσῃ (-σει) τὴν ὁδὸν σου. Item evang. Pseudo-Matth. cap. XXIX. *Non revertaris sanus de via tua*.

Filii autem nostri insensati sunt: ita codex habet. Eorum loco uterque textus graecus habet (cf. l. l.) τὰ γὰρ παῖδια ἡμῶν θανατοῦ.

2. *increpavit eum dicens*: sic de coniectura scripsimus consultis graecis A V, 1. (ἐνουθέτει αὐτὸν λέγων) In codice vero est *praecipit eum docere* | *habent super nos*: ad haec in codice additur *de loco isto*, quibus verbis isti quod praecedat explicatum esse videtur. | *deambulantes*: codex *deambulans* | *exercitium*: haec vocem apparet eodem sensu quo *exitum* accipiendam esse; nisi forte praestat reponere *exitum*.

3. Haec efficiunt caput XXXI. in codice Parisiensi, quod inscribitur *Quomodo Iesus prohibuit Ioseph ne per iram eum tangeret*. Legitur ibi, ut ex codice exscripsi, in hunc modum: *Quum autem vidisset Ioseph quae fecit Iesus, cum fu-*

per auriculam. Iesus autem turbatus dixit ad Ioseph Sufficit tibi videre me, non me tangere. Tu enim nescis quis ego sum: quod si scires, non me contristares. Et quamvis modo tecum sum, ante te factus sum.

CAPUT VI. QUOMODO TRACTATUS EST IESUS A MAGISTRO.

¹ Igitur quidam homo nomine Zacheus auscultabat omnia quae loquebatur Iesus ad Ioseph, et admiratus in semetipsum dicebat Talem puerum ita loquentem nunquam vidi. Et appropinquans ad Ioseph dixit ei Sapientem puerum habes: trade eum ad discendum litteras; cum autem doctus fuerit in studio litterarum, ego docebo eum honorifice ut non fiat insipiens. Respondit autem Ioseph et dixit ad eum Nemo potest docere eum nisi solus deus. Numquid creditis, parvus erit parvulus iste? ² Iesus autem cum audisset talia dicentem Ioseph, dixit ad Zacheum Vere magister, quia quanta de ore meo procedunt vera sunt. Et ante omnes fui dominus: vos autem alienigenae estis. Quoniam mihi data est gloria seculorum, vobis datum est nihil: quia ante secula ego sum. Ego autem scio quot anni erunt vitae tuae, et quoniam tolleris in exilium: quod dixit pater meus ut intelligas quia omnia quae procedunt de ore meo vera sunt. ³ Iudaei autem qui astabant et audiebant sermones quos loquebatur Iesus, mirati sunt et dicebant quia talia mirabilia vidimus, et audivimus tales sermones ab isto puero, qualia nunquam audivimus nec audituri sumus ab alio aliquo homine, neque a pontificibus neque a magistris neque a Pha-

vore apprehendit eum per auriculam. Iesus autem turbatus dixit ad Ioseph Sufficit tibi videre me; noli me tangere. Tu enim nescis quis ego sum: quod si scires, non me contristares. Quamvis enim tecum sum, tamen ante te factus sum. Lectionem Parisiensem in textum recepimus scribentes *Tu enim nescis quis ego sum*, pro quibus Vaticanus codex habet *tu autem nescis quod ego sum*.

VI. In titulo a magistro scripsimus pro in agro, quod codex habet.

1. Zacheus: retinuimus in hoc nomine constantem scripturam codicis.

2. gloria seculorum: in codice est glor. eorum. Ceterum cf. evang. Thom. graec. B VI, 2.

3. alio aliquo: in codice est alio aliquo alio.

Evang. apocr. ed. Tischendorf.

risaeis. ⁴ Respondit Iesus et dixit eis Ut quid miramini? Incredibilia habetis quia locutus sum veritatem? Scio quando nati estis et patres vestri: et si plus dixero vobis, quando mundus factus est, ego scio et qui me misit ad vos. Cum audissent Iudaei sermonem quem dixerat infans, mirati sunt propter hoc quod non poterant respondere. Et conversus in semetipsum infans exultavit et dixit Proverbium dixi vobis: ego autem scio quia debiles estis et nescientes.

⁵ Dixit autem magister ille ad Ioseph Affer eum mihi, ego docebo eum litteras. Ioseph autem apprehendit puerum Iesum et adduxit illum in domum cuiusdam magistri, ubi alii pueri docebantur. Magister vero dulci sermone coepit eum docere litteras, et scripsit illi primum versiculum qui est ab a usque t, et coepit eum palpare et docere. ⁶ Doctor autem ille percussit infantem in capite: puer vero cum accepisset, dixit ad eum Me autem oportet te docere et te non docere me. Ego scio litteras quas tu vis docere mihi, et scio quia vos estis mihi tanquam vasa de quibus non exeunt nisi voces et non sapientia. Et incipiens versiculum dixit per litteras ab a usque ad t pleniter cum multa festinatione. Et respexit ad magistrum et dixit ei Tu autem nescis interpretare quod est a et b; quomodo vis docere alios? O hypocrita, si scis et dixeris mihi de a, tum dicam tibi de b. Ut autem coepit enarrare doctor ille de prima littera, non potuit ullum dare responsum. ⁷ Iesus autem dixit ad Zacheum Audi me,

4. *patres vestri*: codex *patres vestros*. Confer huc evang. Thom. graec. B VI, 3.

5. *Magister vero dulci sermone* etc: his respondent quae ex capite XXXII. codicis Parisiensis, inscripto *De Zachaeo magistro Iesu et verbis eorum*, exscripsit Thilo Cod. apocr. I. pag. CXI. *Magister autem dulcibus sermonibus cum coepit docere* (Thilo *dicere*), *et scripsit ei primum versiculum qui est ab a usque t, et coepit eum docere*.

ab a usque t (an potius b? Cf. Cap. XII.): *ab* in codice desideratur.

6. *et non sapientia*: adduntur voces tres, quarum prima est *neq̄s*; duas reliquas non assecutus sum. Fero est *aī salvatō* | *hypocrita*: hoc an recte legerim dubito. Sed cf. evang. Thom. graec. A VI, 3. | *mihi de a, tum dicam tibi de b*: ita de coniectura scripsimus; simili enim modo legendum est. In codice vero non est scriptam nisi *mihi de b*.

doctor, intellige primam litteram. Attende mihi quomodo habet duos versiculos: in medio grassando, permanendo, donando, dispergendo, variando, comminando: triplex displaye commiscendo: simul ingenio pariter omnia communia habentia.

⁸ Cum vidisset Zacheus quia taliter divideret primam litteram, stupefactus est de prima littera et de tali homine et doctrina, et exclamavit et dixit Heu mihi, quod stupefactus sum ego: conduxisti mihi turpitudinem per istum infantem. ⁹ Et dixit ad Ioseph Precor te valde, frater, tolle eum a me: quia non possum intueri in faciem eius neque audire graves sermones eius. Quia iste infans ignem domitare et mare refrenare potest: nam iste ante secula natus est. Quae vulva eum peperit aut qualis mater eum nutrit, ignoro. ¹⁰ O amici mei, dimissus sum in mentem meam, illusus sum ego miser. Ego autem dicebam me habere discipulum: ipse autem inventus est magister. Et turpitudinem meam non possum praevalere, quia senex sum; et quid ei loquar non possum invenire. Unde habeo irruere in validam infirmitatem et de isto seculo transmigrare, aut de ista civitate egredere, quia omnes viderunt turpitudinem meam: infans decepit me. Quid habeo ad alios respondere, aut quales sermones recitare, eo quod vicit me in prima littera? Stupesco ego, o

7. Attende mihi quomodo etc. Ista satis corrupta esse apparet. Praeter graecos locos parallelos cf. Pseudo-Matth. evang. XXXI.: cui loco magis quam nostro conveniunt verba a Thilone ex cod. Par. cap. XLVI. (*Quomodo Zachias rogavit Ioseph et Mariam ut traderent Iesum magistro nomine Levi.*) allata haec *Et coepit Iesus singularum litterarum nomina interrogare dicens Dic mihi, magister legis, prima littera quare habet triangulos multos giaceratos, subaculos, mediatos, productos, obductos, erectos, strulos, contractos vel crucifixos.*

8. Cf. evang. Thom. graec. A VII, 1.

9. Cf. evang. Thom. graec. A VII, 2. Codex Parisiensis capite XXXII., teste Thilone, quae huc quadrant haec habet *Precor te valde, frater, tolle eum a me, quia ego non possum intueri in faciem eius nec audire gravitatem sermonum eius.*

10. *in mentem meam*: haec non satis scio an recte legerim. Tamen etiam ex Par. cod. cap. XXXII. a Thilone afferuntur haec *O amici mei, dimissus sum in mentem meam, illusus sum ego miser.* | *egredere*: sic in codice est | *quid ei*: codex *quid inde*. Ceterum huc cf. evang. Thom. gr. A VII, 3.

amici mei et noti mei: neque primordium neque finem possum invenire quid ei respondeam. ¹¹ Et nunc precor te, frater Ioseph, tolle eum a me et duc illum in domum tuam, quia iste magister est aut dominus aut angelus. Quid dicam, nescio. ¹² Et Iesus conversus ad Iudaeos qui cum Zacheo erant dixit illis Omnes nunc non videntes videant, et non intelligentes intelligant, et surdi audiant, et qui propter me mortui sunt resurgant, et eos qui sunt sublimes ad altiora vocem, sicut praecepit mihi qui me misit ad vos. Cum autem siluisset puer Iesus, salvi facti sunt omnes infirmi qui propter sermones eius infirmabantur. Et non erant ausi loqui ad eum.

CAPUT VII. QUOMODO IESUS RESUSCITAVIT PUERUM.

¹ Una autem die cum ascenderet in domo quadam cum infantibus, coepit ludere cum eis Iesus. Unus autem de istis pueris irruit per posticum, qui statim mortuus est. Et cum hoc vidissent infantes, omnes fugierunt: Iesus autem remansit in domo illa. ² Et cum venissent parentes pueri qui defunctus fuerat, dicebant adversus Iesum Vere tu eum irruere fecisti. Et insidiabantur ei. Iesus autem descendens de domo illa stetit super infantem mortuum et clamavit clara voce nomen infantis Sinoo Sinoo, surge et dic si ego irruere te feci.

11. Cf. evang. Thom. gr. A VII, 4.

12. Cf. evang. Thom. gr. A VIII.

et eos qui sunt sublimes ad altiora vocem: haec magnam partem conieci. Videntur ad ea conferenda quae evang. Thom. gr. A VIII, 1. habet καὶ εἰς τὸ ἄνω καλέσω. In ipso codice sic fere scriptum est et hiis qui sunt sublimes altiores tū voce. Fortasse post altiores nonnihil excidit. Cf. etiam Pseudo-Matth. evang. XXXI. | ad eum: codex ad deum.

VII. Eodem fere titulo notatur in cod. Par. caput XXXIII. Inscríbitor enim Quod (Quomodo?) Iesus suscitavit puerum cum eo ludentem.

1. Una: codex Ita | Unus autem: autem deest in codice. | Et cum hoc vidissent etc: cod. Par. Et cum vidissent hoc infantes, omnes fugerunt: Iesus autem remansit solus in domo illa.

2. Et cum venissent etc: cod. Par. Et cum venissent parentes illius infantis qui mortuus fuerat, dicebant adversus Iesum Vere tu illum ruere fecisti. Iesus autem dixit Ego nunquam eum ruere feci. Ipsi vero insidiabantur adversus Iesum.

Sinoo Sinoo: secundo loco in codice est Sinuo. Graeco Ζῆνον respondet.

Et subito surrexit et dixit Non, domine. Cum vidissent autem parentes eius tam magnum miraculum quod fecit Iesus, glorificaverunt deum et adoraverunt Iesum.

CAPUT VIII. QUOMODO IESUS SANAVIT PEDEM PUERII.

¹ Post paucos vero dies puer quidam in ipso vico findebat ligna percussitque pedem suum. ² Et cum venisset turba multa ad eum, venit et Iesus cum illis. Et tetigit pedem qui laesus fuerat, et subito sanus factus est. Dixit autem ei Iesus Surge et finde ligna et memora mei. Cum autem vidisset turba signa quae cum eo facta sunt, adoraverunt Iesum et dixerunt Vere certissime credimus quia deus es.

CAPUT IX. QUALITER IESUS ATTULIT AQUAM IN PALLIO.

¹ Et cum esset Iesus annorum sex, direxit eum mater eius ad hauriendam aquam. Cumque venisset Iesus ad fontem vel ad puteum, erant ibi plurimae turbae et frugerunt hydriam eius. ² Ipse vero accepit pallium eius, in quo induebatur, et implevit eum aqua, et attulit Mariae matri eius. Cumque mater vidisset miraculum quod fecit Iesus, osculata est eum et dixit Domine, exaudi me et salva filium meum.

CAPUT X. QUOMODO IESUS SEMINAVIT TRITICUM.

¹ Cum autem esset tempus seminaudi, egressus est Ios-

VIII. Hic textus paullo propius accedit ad evang. Thom. gr. A X. quam ad B IX. In Par. cod. respondet caput XXXIV. hoc titulo *Quod Iesus sanavit pedem findentis ligna* (Thilo *lingua*. Probabiliter in codice scriptum est *lingna*.) Praeterea Thilo extrema inde attulit haec *Cum autem vidisset turba signa quae fecit dominus, adoraverunt deum (lege eum) et dixerunt Vere certissimus deus est. (lege es)*

IX. Cf. evang. Thom. gr. A XI. et B X. In cod. Par. est caput XXXV. quod inscribitur *Quod Iesus attulit aquam beatae Mariae in pallio suo*. Inde affert Thilo verba haec *Et cum venisset ad puteum, erat ibi turba plurima puerorum, et frugerunt hydriam eius*.

². *osculata est: codex obschulatus est | salva filium meum: sic, sed corrupta esse videntur.*

Pseudo-Matthaeus hanc fabulam tradit capite XXX.

X. Cf. evang. Thom. graec. A XII. In cod. Par. caput XXXVI. inscribitur *De tritico a Iesu multiplicato*. Cf. etiam Pseudo-Matth. XXXIV.

seph ad seminandum triticum, et secutus est eum Iesus. Dum autem coepit seminare Ioseph, extendit manum Iesus et tulit de tritico quantum pusillo tenere potuit et dispersit. ² Venit ergo Ioseph in tempore metendi ut meteret messem suam. Venit et Iesus, collegit spicas quas disperserat, et fecerunt centum modia optimi frumenti: et vocavit pauperes et viduas et orphanos, et erogavit illis triticum quod fecerat. Ioseph tulit de ipso frumento modicum pro benedictione Iesu in domum suam.

CAPUT XI. QUOMODO IESUS ADAEQUAVIT LIGNUM BREVIUS LONGIORI.

¹ Et factus est Iesus annorum octo. Erat architector Ioseph, et faciebat ipse aratra et iuga bobum. Quadam die dixit quidam dives ad Ioseph Domine, fac mihi grabatum unum et utile et speciosum. Erat autem Ioseph in tribulatione, quia lignum quod habebat actum ad hoc opus erat breve. ² Dixit Iesus ad eum Noli contristari. Apprehende hoc lignum ab uno capite et ego per aliud, et extrahamus illud. Quod et factum est. Et statim invenit illud utile ad hoc quod voluit. Et dixit ad Ioseph Ecce, labora quod vis. Ioseph autem cum vidisset quod fecerat, amplexavit eum et dixit Beatus sum ego, quod talem filium dedit mihi deus.

CAPUT XII. QUALITER IESUS TRADITUS EST AD ADDISCENDUM LITTERAS.

¹ Et cum vidisset Ioseph quod talem gratiam habuisset et statura crescebat, considerabat eum tradere ad discendum

2. *Venit et: et non est in codice.*

XI. Cf. evang. Thom. gr. A XIII. B XI. Item Pseudo-Matth. XXXVII. In Par. cod. caput XXXVII. inscribitur *De ligno per Iesum distento.*

XII. Cf. evang. Thom. graec. A XIV. Item Pseudo-Matth. XXXVIII. Item codicis Parisiensis caput XXXVIII. *De quodam magistro Iesu vita privato.*

1. Par. cod. sic habet *Et cum vidisset Ioseph quod talem gratiam habebat et statim (quod dubito an recte legerit Thilo pro eo quod apud nos est, statura) crescebat, consideravit eum tradere ad discendas litteras. Tradit (Tradidit?) autem eum*

litteras. Et tradidit illum ad alium doctorem ut eum doceret. Dixit autem ille doctor ad Ioseph Quales litteras desideras illum puerum docere? Respondit Ioseph et dixit Primum doce ei litteras gentlicas et postea hebraeas. Sciebat autem doctor illum esse optimae intelligentiae, et libenter suscipiebat eum. Et cum scripsisset ei primum versiculum, quod est a et b, docebat illum per aliquantas horas: Iesus vero tacebat et nihil ei respondit. ² Dixit Iesus ad magistrum Si vere magister es et vere scis litteras, dic mihi fortitudinem de a, ego autem dicam tibi fortitudinem de b. Tunc furore repletus magister eius percussit eum in capite. Iesus autem iratus maledixit eum, et subito cecidit et mortuus est.

³ Iesus autem regressus est in domum suam. Ioseph vero disposuit ad Mariam matrem eius ut non dimitteret eum egredi de atrio domus suae.

CAPUT XIII. QUOMODO ALIO MAGISTRO TRADITUS EST.

¹ Post multos alios dies venit alius doctor, amicus Ioseph, et dixit ad eum Trade eum mihi, et ego cum multa suavitate docebo eum litteras. Et dixit ad eum Ioseph Si pervales, accipe eum ad disciplinandum. Fiat cum gaudio. Cum accepisset eum doctor, ibat cum timore et magna con-

alii doctori ut doceret eum. Dixitque ille doctor ad Ioseph Qualem gratiam desideras primum ut doceam eum? Respondit Ioseph et dixit ei Primum doce eum literas gentilium et postea hebraeas. Et cum scripsisset ei primum versiculum, quod est a et b, docebat eum per aliquantas horas: Iesus autem tacebat et nihil ei respondebat.

2. Par. codex sic: Dixit ergo tandem ad magistrum Si vere magister es et vere literas scis, dic mihi fortitudinem de a, et ego dicam tibi fortitudinem de b. Tum furore repletus magister percussit eum in capite. Iesus autem iratus maledixit eum, et subito cecidit et mortuus est.

Ex hoc codicis Parisini capite quae Thilo Cod. apocr. I. pag. CXII. a Gratio ex codice Oxoniensi allata dixit, ea plane conveniunt cum textu nostro Pseudo-Matthaei l. I. Notavit enim Gratio ex eo codice haec: *Et coepit magister imperiose eum docere dicendo Dic Alpha. Iesus vero dixit ei Tu mihi dic prius quid sit Beta, et ego dicam tibi quid sit Alpha. Et ob haec magister iratus percussit Iesum: et postquam percussit eum, mortuus est.*

XIII. Cf. evang. Thom. graec. A XV. Item Pseudo-Matth. evang. XXXIX. Ex cod. Par. huc pertinet caput XXXIX. quod inscriptum est *De quodam alio magistro Iesu, cuius benignitate Iesus suscitavit magistrum defunctum.*

stantia, et habebat eum cum exultatione. ² Et cum venisset ad domum doctoris, invenit librum in eodem loco iacentem, et apprehendit eum et aperuit, et non legebat ea quae scripta erant in libro, sed aperiebat os suum et loquebatur de spiritu sancto et docebat legem. Omnes vero qui ibidem stabant diligenter eum audiebant, et magister ille iuxta illum sedebat et libenter eum audiebat, et deprecabatur eum ut amplius doceret. Cum collecta fuisset turba multa, audiebant omnem sanctam doctrinam quam docebat et dilectos sermones qui exiebant de ore eius, qui pusillus cum esset talia dicebat.

³ Cum audisset Ioseph, timuit, et currens . . . magister ille, ubi erat Iesus, dixit ad Ioseph Scias, frater, quia recepi infantem tuum ad docendum vel ad disciplinandum: ipse autem multa gravitate et sapientia repletus est. Ecce nunc tolle eum cum gaudio in domum tuam, frater: quia gravitas quam habet a domino data est ei. ⁴ Cum audisset Iesus magistrum talia dicentem, hilaris factus est et dicebat Ecce nunc, magister, vere dixisti. Propter te resurgere habet qui erat mortuus. Et tulit eum Ioseph in domum suam.

CAPUT XIV. QUOMODO IESUS LIBERAVIT IACOB A PERCUSSIONE SERPENTIS.

Direxit autem Ioseph Iacob ad colligendam stipulam, et secutus est eum Iesus. Iacob autem colligendo stipulam, mormordit eum vipera, et cecidit in terram quasi mortuus per venenum. Cumque talia vidisset Iesus, sufflavit in plagam eius, et subito sanus factus est Iacob, et vipera mortua est.

CAPUT XV. QUOMODO IESUS RESUSCITAVIT PUERUM,

¹ Post paucos dies infans vicinus eius defunctus est, et

^{3.} *et currens*: post haec videtur nonnihil excidisse. Collatis locis parallelis quos supra indicavimus, maximeque eo qui est Pseudo-Matthaei, supplendum est aliquid eiusmodi ut *venit ad scholam (ad portam), timens ne magister moreretur. Sed.*

XIV. Cf. evang. Thom. graec. A. XVI. Item Pseudo-Matth. XLI. In Par. cod. conferendum est caput XL. quod inscribitur *Quomodo Iesus sanavit Ioseph (sic) a veneno viperae.*

deplorabat eum mater eius valde. Audiens hoc Iesus abiit et stetit super puerum, et pulsavit in pectore eius et dixit Tibi dico, infans, noli mori sed vive. Et statim surrexit infans. Dixit autem Iesus ad matrem pueri Tolle filium tuum et da ei ubera et recordare mei. ² Videntes autem turbae hoc miraculum dixerunt In veritate infans iste coelestis est: iam enim plures animas liberavit a morte, et salvos fecit omnes sperantes in se.

³ Scribae et Pharisei dixerunt ad Mariam Tu es mater istius infantis? Maria autem dixit Vere ego sum. Et dixerunt ad eam Beata es inter mulieres, quoniam benedixit deus fructum ventris tui, quod talem gloriosum infantem et tale donum sapientiae dedit tibi quale nunquam vidimus nec audivimus. ⁴ Surrexit Iesus et secutus est matrem suam. Maria autem servabat omnia in corde suo quanta fecit Iesus signa magna in populo, sanando infirmos multos. Iesus autem crescebat statura et sapientia, et omnes qui videbant eum glorificabant deum patrem omnipotentem, qui est benedictus in secula seculorum, amen.

XV, 1 et 2. Cf. evang. Thom. graec. A XVII. Item Pseudo-Matth. XL. ex B. In Par. cod. caput XLII. inscribitur *De filio cuiusdam mulieris per Iesum vitae reddito.*

3. et 4. Haec respondent iis quae evang. Thom. graec. A XIX, 4 et 5. habet. Item cf. Pseudo-Matth. XL. ex B. Ceterum eadem fere ex cod. Par. cap. XLVIII. (i. e. ultimo) quod inscribitur *Commendatio Iesu et Mariae matris eius*, a Thilone exscripta sunt. Notavit is etiam quae proxime antecedunt ex capite XLVII. (*Quomodo Iesus sanctificabat et benedicebat convivantes*) quae omnino conveniunt cum fine evangelii nostri Pseudo-Matthaei. Sunt enim haec *Et quando volebat ad refectorem accedere, accedebat Maria et Ioseph et fratres Iesu: hi siquidem fratres ante oculos suos tanquam luminaria vitam eius habentes observabant et timebant eum. Et quando Iesus dormiebat sive in die sive in nocte, claritas dei resplendebat super eum.* Haec igitur in Par. cod. sequitur textus sectionum nostrarum 3 et 4. Qui sic habet:

³ Scribae et Pharisei dixerunt ad beatam Mariam Tu es mater istius infantis? Quae dixit Vere ego sum. Qui dixerunt ad eam Beata es ergo tu inter omnes mulieres, quoniam benedixit deus fructum ventris tui, qui et tam gloriosum infantem dedisti tibi: tale enim donum sapientiae nunquam vidimus nec audivimus in aliquo. ⁴ Maria autem observabat in corde suo quanta egit Iesus in populum Iudaeorum, signa videlicet magna operando et infirmos sanando, mortuos suscitando et virtutes plurimas faciendo. Iesus autem crescebat in statura et sapientiae dono. Glorificave-

Post haec omnia Thomas Israelita Scripsi quae vidi et recordatus sum gentibus et fratribus nostris, et multa alia quae fecit Iesus, qui natus est in terris Iudae. Ecce omnia vidit domus Israel a primo usque ad novissimum, quanta signa et mirabilia fecit Iesus in ipsis valde bona et invisibilia patri suo, quomodo enarrat scriptura sancta et prophetae testificati sunt opera eius in omnibus populis Israel. Et ipse est qui debet iudicare mundum secundum voluntatem immortalitatis: quoniam ipse est filius dei in universo orbe terrae. Ipsum decet omnis gloria et honor in sempiternum, qui vivit et regnat deus per omnia secula seculorum, amen.

runt ergo omnes qui noverunt eum deum patrem omnipotentem, qui est benedictus in secula seculorum, amen.

* *omnia*: secundis curis additum est | *Israelita*: codex *ysmaelita* | *fratribus nostris*: ante *nostris* in codice est *meis*, sed punctis improbatur | *et invisibilia patri suo*: ita in codice scriptum est. Verba vero *Et ipse est* -- secundum voluntatem immortalitatis in codice inter *valde bona* et *et invisibilia* collocata sunt: per coniecturam igitur transposuimus.

EVANGELIUM INFANTIAE SALVATORIS ARABICUM.

IN NOMINE PATRIS ET FILII ET SPIRITUS SANCTI DEI UNIUS.

Auxiliante et favente summo numine incipimus scribere librum miraculorum heri et domini et salvatoris nostri Iesu Christi, qui vocatur EVANGELIUM INFANTIAE, in pace domini. Amen.

CAPUT I.

Invenimus [quae sequuntur] in libro Iosephi pontificis, qui vixit tempore Christi; dicunt autem nonnulli eum esse Caiapham. Dixit ille Iesum locutum esse et quidem cum in cunis iaceret, dixisseque matri suae Mariae Ego sum Iesus filius dei, ὁ λόγος, quem peperisti quemadmodum adnuntiavit tibi angelus Gabriel; misitque me pater meus ad salutem mundi.

CAPUT II.

Anno autem trecentesimo nono aerae Alexandri edixit Augustus ut describeretur unusquisque in patria sua. Surrexit igitur Iosephus, et assumpta Maria sponsa sua Hierosolyma abiit venitque Bethlehemum, ut cum familia sua in urbe patria describeretur. Cumque ad speluncam pervenissent,

I. *quem peperisti*: hoc loco Fl. et iam antea Sik. Apud Thil. post Ego legitur.

dixit Maria Iosepho, instare sibi tempus pariendi neque se posse in urbem proficisci; sed Hanc, inquit, speluncam intremus. Hoc factum est cum sol occidebat. Iosephus autem propere abiit ut mulierem ei accerseret quae ei adesset. Cum igitur in eo occupatus esset, anum Hebraeam conspexit Hierosolymana oriundam, et Heus benedicta, inquit, huc ades et speluncam istam ingredere, in qua est mulier partui vicina.

CAPUT III.

Itaque post solis occasum anus et cum illa Iosephus ad speluncam venit, eamque ambo intraverunt. Et ecce repleta erat illa luminibus lucernarum et caudelarum fulgore pulchrioribus et solari luce splendidioribus. Infans fasciis involutus dominae Mariae matris suae mammam sugebat, in praesepe repositus. Hanc lucem cum ambo mirarentur, rogat vetula dominam Mariam Tunc huius nati es mater? Et cum domina Maria annuisset, Nequaquam, ait, similis es filiabus Evae. Dixit domina Maria Sicuti filio meo nemo inter pueros par est, ita eius genitrix nullam inter mulieres parem habet. Respondit anus Hera mea, veni ego ut praemium acquirerem: iam dudum paralysi affecta sum. Dixit ei hera nostra domina Maria Impone manus tuas infanti. Quod cum fecisset anus, extemplo convaluit. Tum exiit dicens Dehinc famula et ministra ero huius infantis omnibus diebus vitae meae.

CAPUT IV.

Tum venerunt pastores; qui cum ignem succendissent et admodum laetarentur, apparuerunt illis exercitus coelestes

II. *Hoc factum -- occidebat: ita Fl. Apud Sik. et Thil. est Sol autem praeceps in occasum ferebatur.*

III. *fulgore pulchrioribus -- splendidioribus: ita Fl. Apud Sik. et Thil. est fulgorem excedentibus -- maioribus*

Respondit anus -- affecta sum. Dixit ei: ita Fl. una correctis arabicis, Apud Sik. et Thil. est Respondente vero anu et dicente Hera mea, veni ego ut praemium perpetuo duraturum acquirerem, inquit illi

laudantes et celebrantes deum O. M.: idemque facientibus pastoribus spelunca ista tunc temporis templo mundi superioris similis facta est, quoniam ora et coelestia et terrestria glorificabant et magnificabant [deum] ob nativitatem domini Christi. Cum vero anus illa Hebraea manifesta ista miracula vidisset, gratias deo egit dicens Gratias tibi ago, o deus, deus Israelis, propterea quod viderunt oculi mei nativitatem salvatoris mundi.

CAPUT V.

Cumque adesset tempus circumcisionis, dies scilicet octavus, puellus ex lege circumcidendus erat. Itaque circumciderunt illum in spelunca; sumsitque anus illa Hebraea pelliculam istam, dicunt vero alii eam sumsisse nervum umbilicarem, eamque in ampulla olei nardini vetusti recondidit. Erat autem illi filius seplasiarius, cui tradens illam Cave, inquit, vendas hanc ampullam unguenti nardini, etiamsi trecenti denarii pro illa tibi offerrentur. Atque haec est ampulla illa quam Maria peccatrix emit, et in caput et pedes domini nostri Iesu Christi effudit, quos deinde capillo capitis sui abstersit. Decem diebus post Hierosolymam eum transtulerunt, et quadragesimo a nativitate die templo illatum coram domino stiterunt et pro eo sacrificia fecerunt; quod in lege Mosis praescriptum est, scilicet Omnis mas adaperiens vulvam sanctus dei vocabitur.

CAPUT VI.

Tum vidit illum Simeon senex instar columnae lucis refulgentem, cum domina Maria virgo mater eius de eo laetabunda ulnis suis eum gestaret; circumdabant autem eum angeli instar circuli celebrantes, tanquam satellites regi adstantes. Simeon igitur propere ad dominam Mariam accessit et manibus ante illam extensis dixit domino Christo Nunc, o

IV. *templo mundi superioris similis facta est: ita Fl. Apud Sik. et Thil. legitur augusto templo simillima videbatur*

domine mi, servum tuum in pace dimitte, secundum ea quae dixisti; nam viderunt oculi mei clementiam tuam, quam parasti ad salutem omnium populorum, lucem omnibus gentibus et gloriam genti tuae Israeli. Hanna quoque prophetissa illi [caerimoniae] interfuit, et accessit deo gratias agens dominamque Mariam felicem praedicans.

CAPUT VII.

Et factum est cum natus esset dominus Iesus Bethlehemi Iudaeae, tempore Herodis regis, ecce magi venerunt ex oriente Hierosolymam, quemadmodum praedixerat Zeraduscht; erantque cum ipsis munera, aurum thus et myrrha; et adoraverunt eum suaque ipsi munera obtulerunt. Tunc domina Maria sumpsit unam ex illis fasciis eamque pro opum modulo illis tradidit, quam ipsi honorificentissime ab ea acceperunt. Eademque hora apparuit illis angelus in forma stellae illius quae antea dux itineris ipsis fuerat; cuius lucis ductum secuti abierunt, donec patriam suam attigerunt.

CAPUT VIII.

Convenerunt autem ad illos reges et principes eorum rogantes ecquidnam vidissent aut egissent, quomodo ivissent ac redivissent, quid secum attulissent. Hi vero monstrarunt illis fasciam istam, quam domina Maria ipsis tradiderat: quapropter celebrarunt festum, ignemque pro more suo succenderunt eumque adoraverunt, et fasciam illam in eum coniecerunt, corripuitque eam ignis et in sese comprehendit. Exstincto autem igne fasciam extraxerunt talem qualis primum fuerat, ac si ignis eam non attigisset. Itaque coeperunt illam osculari capitibusque suis et oculis imponere, dicentes Haec sane indubitata est veritas: utique magna res est

VII. *Zeraduscht*; ita Fl.; Sik. et Thil. *Zoradascht*.

pro opum modulo: ita Fl.; Sik. et Thil. *loco benedictionis*

VIII. *quid secum attulissent*; ita Fl.; Sik. et Thil. *quos tandem itineris comites habuissent*

quod ignis comburere illam aut perdere nequivit. Inde sumserunt eam et maximo cum honore in thesauris suis reposerunt.

CAPUT IX.

Herodes autem cum vidisset magos se destituisse nec ad se revertisse, accersivit sacerdotes et sapientes et dixit iis Docete me ubi nasciturus sit Christus. Cumque illi responderent Bethlehem iudaeae, coepit cogitare de caede domini Iesu Christi. Tunc apparuit angelus domini Iosepho in somnis dixitque Surge, sume puerum et matrem eius et abi in Egyptum. Surrexit igitur sub galli cantum et profectus est.

CAPUT X.

Dum secum reputat quomodo iter suum instituendum esset, supervenit ipsi mane postquam paullulum viae confecit. Iamque appropinquabat urbi magnae, in qua idolum erat cui reliqua Egyptiorum idola et numina munera et vota offerebant; aderatque huic idolo sacerdos ministrans ipsi, qui, quotiescumque satanas ex idolo illo loquebatur, ea incolis Egypti atque plagarum eius referebat. Erat huic sacerdoti filius triennis, ab aliquot daemonibus obsessus, qui multa loquebatur et proferebat, et cum corripserent eum daemones, laceratis vestibus suis nudus remanebat et homines lapidibus petebat. Erat autem nosocomium idolo illi dedicatum in illa urbe; ad quam cum pervenissent Iosephus et domina Maria, et in nosocomium istud divertissent, valde timuerunt cives eius, conveneruntque omnes principes idolorumque sacerdotes ad idolum illud eique dixerunt Ecquaenam est ista agitatio

IX. cum vidisset magos ipsum destituisse nec ad sese revertisse: ita Fl.; Sik. et Thil. videns magos cunctari nec ad sese reverti

X. supervenit ipsi mane, postquam -- confecit: ita Fl., qui etiam arabicum textum emendavit. Sik. et Thil. supervenit ipsi aurora, ruperatque defatigatio itineris sellae cingulum

Erat autem nosocomium -- in illa urbe: ita Fl., correcto simul arabico. Sik. et Thil. In vicinia autem tetius idoli erat nosocomium illius urbis.

et commotio in terra nostra oborta? Respondit eis idolum Venit huc deus occultus, qui revera est deus; neque ullus deus praeter illum divino cultu dignus est, quia revera est filius dei: quem cum persensisset haec terra, contremuit eiusque adventu commota et concussa est, et nos a magnitudine potentiae eius valde timemus. Eademque hora idolum istud corrui, et ad ruinam eius omnes Egypti incolae alique concurrerunt.

CAPUT XI.

Filius autem sacerdotis, cum morbus eum solitus invasisset, nosocomium ingressus Iosephum ibi et dominam Mariam offendit, a quibus ceteri omnes diffugerant. Hera domina Maria laverat fascias domini Christi easque super ligula straverat. Venit igitur puer iste daemonicus, unam harum fasciarum sumsit eamque capiti suo imposuit: tum daemones corvorum ac serpentum figura fugientes ex ore eius exire coeperunt. Extemplo domini Christi iussu sanatus iste puer deum laudare, hinc domino qui ipsum sanaverat gratias agere coepit. Quem cum sanitati restitutum pater vidisset, Mi fili, inquit, quid tibi accidit? et qua ratione sanatus es? Respondit filius Cum daemones me humi prostravissent, in nosocomium abii, ibique feminam augustam cum puero inveni, cuius illa fascias recens lotas lignis iniecerat: harum unam arreptam postquam capiti meo imposui, reliquerunt me daemones et fugerunt. Valde de eo gavisus pater, Mi fili, ait, fieri potest ut hic puer sit filius dei vivi qui coelos et terram creavit: cum enim ad nos transiit, factum est

quem cum persensisset haec terra: ita Fl.; Sik. et Thil. eius ad famam haec regio

omnes Egypti incolae alique: ita Fl.; Sik. et Thil. praeter caeteros omnes Aegypti incolae

XI. *easque super ligna straverat: ita Fl., etiam arabicum emendans. Sik. et Thil. easque in tigillo suspenderit. Item infra Fl. lignis iniecerat, Sik. et Thil. in tigillo suspenderit.*

daemones me humi prostravissent: ita Fl.; Sik. et Thil. agitent me daemones

idolum, cecideruntque omnes dii et vi magnificentiae eius perierunt.

CAPUT XII.

Hic impleta est prophetia quae dicit Ex Egypto vocavi filium meum. Iosephus vero et Maria cum idolum illud corruisse et periisse audissent, paverunt et timuerunt. Tum dixerunt Cum essemus in terra Israelis, Herodes Iesum interficere meditatus est, et propterea omnes infantes Bethlehemi et confinium eius occidit; neque dubium est quin Egyptii, simulatque hoc idolum fractum esse audiverint, nos igne sint crematuri.

CAPUT XIII.

Illinc egressi ad locum pervenerunt ubi erant latrones, qui complures homines sarcinis et vestibus exspoliaverant eoque vinxerant. Tum latrones audiverunt strepitum ingentem, qualis esse solet strepitus regis magnifici cum exercitu et equitatu et tympanis ex urbe sua egressi: qua re consternati latrones omnia quae rapuerant reliquerunt. Captivi autem surrexerunt, alii aliorum vincula solverunt, et receptis sarcinis suis abierunt. Ibi cum Iosephum et Mariam accedentes vidissent, dixerunt iis Ubi est ille rex cuius adventantis magnifico strepitu audito latrones reliquerunt nos, ita ut salvi evaserimus? Respondit iis Iosephus Pone nos veniet.

CAPUT XIV.

Deinde in aliam urbem venerunt, ubi mulier erat daemoniaca, quam cum noctu aliquando aquatum exiisset sathanas maledictus et rebellis insederat. Haec neque vestimenta pati neque in aedibus durare poterat; quotiescumque catenis et loris constringebatur, disruptis illis nuda in loca inculta fugiebat, et in compitis sepulcretisque stans homines lapi-

vi magnificentiae eius perierunt: ita Fl.; Sik. et Thil. a vi maiore destructa sunt

dibus impetebat, suis vero gravissima mala parabat. Hanc igitur conspicata domina Maria miserta est; quo facto statim reliquit eam satanas, et in forma adolescentis fugiens abiit dicens Vae mihi a te, Maria, et a filio tuo. Sic ista mulier a cruciatu suo sanata est, suique sibi conscia propter nuditatem erubuit et hominum adspexit devitans ad suos abiit. Postquam autem vestes induit, patri suisque rem qualis erat narravit: qui cum summi optimates civitatis essent, dominam Mariam et Iosephum honorificentissime hospitio exceperunt.

CAPUT XV.

Postridie viatico instructi ab illis digressi sunt et vesperi eius diei in aliud oppidum, in quo nuptiae celebrabantur, pervenerunt; sed artibus satanae maledicti et opera incantatorum obmutuerat sponsa neque amplius loquebatur. Postquam autem domina Maria filium suum dominum Christum gestans oppidum intravit, eam conspicata muta illa sponsa manus suas versus dominum Christum extendit, eumque ad se pertractum ulnis excepit, et arcte inhaerens osculata est, eiusque corpus huc illuc motum sibi applicans super eum se inclinavit. Extemplo solutus est nodus linguae eius, et apertae sunt aures eius, deoque, quod sanitatem ipsi restituisset, laudes et grates egit. Incolae autem eius oppidi illa nocte gaudio exsultarunt, ac deum angelosque eius ad sese descendisse putarunt.

CAPUT XVI.

Triduum ibi substiterunt, in honore habiti et laute viventes. Viatico deinde instructi ab illis discesserunt et in aliam urbem pervenerunt, in qua, quod hominibus frequens erat, pernoctare cogitarunt. Erat vero in ea urbe mulier

XV. *Incolae autem -- putarunt: ita Fl. Apud Sik. et Thil. est Magna itaque hac nocte laetitia inter cives eius oppidi oriebatur, adeo ut putarent deum et angelos eius ad sese descendisse.*

XVI. *mulier proba: ita Fl.; Sik. et Thil. mulier nobilis*

proba, quae cum aliquando lavatum ad flumen ivisset, ecce satanas maledictus in forma serpentis insiluerat in eam et ventrem eius circumplicaverat; quoties autem nox ingruebat, tyrannice eam vexabat. Haec mulier conspicata heram dominam Mariam et dominum Christum infantem in sinu eius, huius desiderio affecta herae dominae Mariae dixit O hera, da mihi hunc infantem ut eum gestem et deosculer. Dedit igitur eum mulieri: ad quam cum admotus esset, misit eam ille satanas et fugiens eam reliquit, neque unquam post hunc diem mulier illum vidit. Quare omnes qui aderant summum deum laudarunt, et mulier ista liberaliter iis benefecit.

CAPUT XVII.

Postero die eadem mulier aquam odoratam sumsit ut dominum Iesum lavaret; quo loto aquam illam qua id fecerat recepit eiusque partem in puellam ibi habitantem, cuius corpus lepra album erat, effudit illamque ea lavit: quo facto puella statim a lepra purgata est. Oppidani autem isti dixerunt Nullum est dubium quin Iosephus et Maria et puer iste dii sint, non homines. Cum vero discessum ab illis pararent, puella ista quae lepra laboraverat ad eos accessit eoque rogavit ut se comitem adsumerent.

CAPUT XVIII.

Hoc cum puellae annuissent, cum iis abiit. Postea in urbem pervenerunt in qua arx erat clarissimi principis, qui aedes excipiendis hospitibus habebat. Huc deverterunt; puella

quoties autem -- vexabat: ita Fl.; Sik. et Thil. singulisque noctibus super ille se extendebat

huius desiderio affecta herae dominae -- deosculer: ita Fl. Apud Sik. et Thil. est rogabat heram dominam Mariam ut sibi infantem hunc gestandum et deosculandum traderet

XVII. *quo loto -- purgata est: ita Fl. Haec apud Sik. et Thil. sic habent: eoque loto aquam illam penes se reservavit. Eratque ibi puella, cuius corpus lepra album erat; quae cum aqua hac perfunderetur et lavaretur; mundata fuit ex tempore a lepra sua*

XVIII. *qui aedes excipiendis -- habebat: ita Fl. Apud Sik. et Thil. est cuius haud procul a diversorio aedes erant*

autem abiit et ad uxorem principis intravit: quam cum flentem et tristem reperisset, causam fletus sciscitata est. Ne mirare, inquit illa, fletum meum: magna enim aegritudine premor, quam adhuc nulli hominum eloqui sustinui. Fortasse, ait puella, si mihi illam manifestaveris et detexeris, eius remedium habebō. Cela igitur, respondit uxor principis, hoc secretum nec cuiquam eloquere. Ego nupta huic principi, qui rex est cuiusque in ditione multae urbes sunt, diu cum eo vixi, sed nullum ex me filium suscepit. Cum tandem filium ex eo peperissem, leprosus fuit: quem ille conspectum aversatus est, mihiq̄e Aut, ait, hunc interfice, aut nutrici trade, quae eum aliquo in loco educet unde nulla omnino de eo notitia emergat. Mihi vero iam nihil tecum est neque unquam posthac te videbō. Hinc consilii expertus sum et moerore opprimor. Heu filium meum, heu coniugem. Dixine tibi? inquit puella, morbo tuo medicinam reperi, quam tibi indicabo. Nam ego quoque leprosa fui, sed mundavit me deus qui est Iesus, filius dominae Mariae. Rogante autem muliere ubi iam hic esset deus quem illa dixisset Hic tecum, inquit puella, in eadem domo versatur. At qua ratione hoc fieri potest, ait illa, ubi iam est? Ecce, respondit puella, Iosephum et Mariam: infans vero qui cum illis est, Iesus vocatur, atque is est qui me a morbo meo et cruciatu sanavit. At qua ratione, ait illa, sanata es a lepra tua? nonne id mihi indicabis? Quidni? inquit puella; aquam qua lotum fuerat corpus eius accepi a matre eius et in me effudi, ita purgata sum a lepra mea. Tum uxor principis surrexit illosque invitavit ut hospitio suo uterentur, et splendidum Iosepho convivium in magno virorum coetu paravit. Postera vero luce aquam odoratam sumpsit qua dominum Iesum ablueret, et filium suum, quem secum assumserat, eadem deinde aqua perfudit; et extemplo filius eius mundatus est a lepra sua. Grates ergo et laudes deo canens Beata,

Hinc consilii expertus -- opprimor: ita Fl.: Sik. et Thil. Itaque moerorem meum et conditionem miseram deplorans contabui

inquit, mater quae te peperit, o Iesu: itane homines eiusdem tecum naturae participes aqua qua corpus tuum perfusum fuit mundas? Larga porro munera dominae herae Mariae obtulit, eamque eximio cum honore dimisit.

CAPUT XIX.

Ad aliam deinde urbem pervenientes in illa pernoctare voluerunt. Diverterunt igitur ad virum recenti matrimonio devinctum, sed qui veneficio tactus uxore frui non poterat: cumque ea nocte apud ipsum pernoctassent, solutum est vinculum eius. At orta luce cum ad iter sese accingerent, prohibuit eos sponsus, magnumque illis convivium apparavit.

CAPUT XX.

Postero ergo die profecti et alii urbi appropinquantes tres viderunt mulieres a sepulcreto cum fletu procedentes. Quas conspicata domina Maria dixit puellae quae ipsos comitabatur Quaere ex illis quae sit ipsarum conditio, et quid ipsis calamitatis acciderit. Cumque a puella rogatae essent, nihil respondentes vicissim interrogarunt Unde vos, et quo tenditis? iam enim praeteriit dies et nox ingruit. Nos viatores sumus, inquit puella, et deversorium in quo pernoctemus quaerimus. Dixerunt illae Ite nobiscum et apud nos pernoctate. Secuti ergo illas in domum novam ornatam et multa supellectile instructam introducti sunt. Erat vero tempus hiemale, et puella conclave mulierum istarum ingressa rursus eas flentes et lamentantes invenit. Adstabat eis mulus tegumento attalico instratus, cui sesama erant obiecta, cuique oscula dabant et pabulum subministrabant. Dicente autem puella ista Quid rei est, o dominae meae, de hoc mulo? Responderunt illae flentes et dixerunt Mulus hic, quem cernis, noster erat frater, eadem hac matre nostra natus. Cum enim fato functus parens noster magnas nobis opes reliquisset,

XX. *Quid rei est -- de hoc mulo: ita correxit Fl. Apud Sik. et Thil. per errorem manifestum est Quam pulcher, o dominae meae, hic mulus est*

atque hunc unicum fratrem haberemus, id egimus ut eum matrimonio iungeremus et nuptias ei more hominum pararemus. Sed mulieres mutua zelotypia percitae illum nobis insciis fascinarunt, et nos quadam nocte paullo ante lucem, foribus aedium nostrarum occlusis, fratrem hunc nostrum mulum factum esse vidimus, qualem eum cernis. Nos vero tristes, sicuti vides, non habentes patrem quo nos solemur, nullum in mundo doctum aut magum aut incantatorem omnissimus quin illum accerseremus; sed nihil nobis profuit. Quoties autem pectora nostra moerore opprimuntur, surgimus et cum matre hac nostra abimus, ac postquam ad sepulcrum patris nostri flevimus redimus.

CAPUT XXI.

Haec cum audivisset puella ista Bonis este animis, inquit, et nolite flere; etenim medicina mali vestri propinqua est, imo vobiscum est et in medio aedium vestrarum: nam ego quoque leprosa fui, sed ut illam vidi mulierem cum eaque parvulum hunc infantem cuius nomen est Iesus, aqua qua illum abluerat mater corpus meum perfudi, et sanata sum. Novi autem illum vestro quoque malo posse mederi. Verum surgite, dominam meam Mariam adite atque ei in domum vestram deductae secretum vestrum detegite, suppliciter illam rogantes ut vestrum misereatur. Postquam mulieres sermonem puellae audiverant, propere dominam heram Mariam adierunt et ad sese introduxerunt, et coram ea consederunt flentes et dicentes O domina nostra, hera Maria, miserere ancillarum tuarum; neque enim senior nobis superest aut familiae princeps, neque pater aut frater qui nobiscum consuescat; sed mulus hic, quem vides, frater noster erat, quem mulieres fascino talem quem cernis effecerunt. Te igitur ro-

non habentes patrem: ita Fl. pro Siki interpretatione quia pater non erat nobis
Quoties autem -- redimus: ita Fl.; Sik. et Thil. Itaque quoties pectora --
eum matre hac nostra sepulchrum patris nostri adimus, et postquam ibi flevimus
revertimur

gamus ut nostrum miserearis. Tunc sortem illarum dolens domina Maria sublatum dominum Iesum dorso muli imposuit, et flevit ipsa pariter atque mulieres illae, et Iesu Christo Deus, inquit, mi fili, sana hunc mulum eximia tua potentia, et fac eum hominem ratione praeditum qualis antea erat. Ut haec vox ex ore dominae herae Mariae prodiit, mutata forma iste mulus homo factus est adolescens ab omni labe integer. Tunc ipse ac mater eius et sorores dominam heram Mariam adorarunt ac puerum super capita sua elatum osculari coeperunt, dicentes Beata est genitrix tua, o Iesu, o servator mundi; beati sunt oculi qui felicitate aspectus tui fruuntur.

CAPUT XXII.

Dixerunt porro ambae sorores matri suae Equidem frater noster auxilio domini Iesu Christi et salutari interventu puellae istius, quae Mariae et filii eius indicium nobis fecit, in humanam formam erectus est. Nunc vero cum frater noster sit caelebs, convenit ut puellam hanc, famulam illorum, nuptum ipsi demus. Hoc cum heram Mariam rogassent, ipsaque annuisset illis, splendidas huic puellae nuptias paraverunt, et moerore in laetitiam planctuque in tripudium commutato gaudere laetari exsultare et canere coeperunt, ob magnam laetitiam splendidissimo vestitu et mundo ornatae. Deinde carmina et laudes recitare ac dicere coeperunt O Iesu fili Davidis, qui moerorem in gaudium et lamenta in laetitiam convertis. Manseruntque ibi Iosephus et Maria decem dies. Deinde profecti sunt, magnis honoribus ab hisce hominibus affecti, qui illis valedixerunt, et a valedicendo reverterunt flentes, maxime ista puella.

CAPUT XXIII.

Hinc digressi cum in terram desertam pervenissent eamque latrociniis infestam esse audissent, Iosephus et hera

XXII. *salutari interventu*: ita Fl. pro *benedictione*, quod erat apud Sik. *tripudium*: ita Fl.; Sik. verterat *risum*.

Maria regionem hanc noctu traicere cogitarunt. At inter eundum ecce duos in via latrones conspiciunt cubantes, et cum illis multitudinem latronum qui illorum socii erant itidem dormientium. Erant autem duo isti latrones, in quos inciderant, Titus et Dumachus. Dixit igitur Titus Dumacho Rogo te ut istos sinas abire libere, atque ita ut socii nostri eos non animadvertant. Recusante autem Dumacho rarsus Titus Cape tibi, inquit, a me quadraginta drachmas, et pignus habe hocce. Simul zonam qua cinctus erat ei porrexit, ut ne hisceret neve loqueretur. Vidensque domina hera Maria hunc latronem ipsis benefecisse, ait illi Dominus deus te dextra sua sustentabit et remissionem peccatorum tibi largietur. Dominus autem Iesus respondit et dixit matri suae Post triginta annos, o mater, crucifigent me Iudaei Hierosolymae, et duo isti latrones mecum una in crucem tollentur, Titus ad dextram meam et Dumachus ad sinistram, et post illum diem praecedet me Titus in paradisum. Cumque dixisset illa Avertat hoc a te deus, mi fili, abierunt illinc ad urbem idolorum, quae, cum illi appropinquassent, in colles arenaceos fuit mutata.

CAPUT XXIV.

Hinc ad sycomorum illam digressi sunt quae hodie Matarea vocatur, et produxit dominus Iesus fontem in Matarea, in quo hera Maria subuculam eius lavit. Ex sudore autem domini Iesu, quem illa ibi sparsit, balsamum in illa regione provenit.

CAPUT XXV.

Inde Memphin descenderunt, visoque Pharaone triennium in Egypto substiterunt; fecitque dominus Iesus plurima in Egypto miracula, quae neque in evangelio infantiae neque in evangelio perfecto scripta reperiuntur.

XXIV. *subuculam*: ita Fl. pro *tunicam*.

CAPUT XXVI.

Exacto vero triennio rediit ex Egypto, et reversus est; cumque Iudaeam attingissent, timuit Iosephus illam intrare; audiens vero decessisse Herodem et Archelaum filium in locum eius successisse, timuit quidem, sed in Iudaeam abiit. Apparuitque illi angelus dei et dixit O Iosephe, abi in urbem Nazareth atque ibi subsiste.

Mirum sane gestari sic et circumferri per regiones domium regionum.

CAPUT XXVII.

Ingressi deinde urbem Bethlehenum viderunt ibi morbos multos et graves, oculos infantum infestantes, qui inde moriebantur. Aderat ibi mulier aegrotum habens filium, quem morti iam propinquum ad dominam heram Mariam adduxit, quae illam conspexit Iesum Christum lavans. Tum dixit mulier illa O domina mea Maria, adspice filium hunc meum qui gravi dolore laborat. Et exaudiens illam hera Maria Cape, inquit, aliquantum istius aquae qua filium meum abluī, eaque illum consperge. Accipiens ergo illa paullulum de ista aqua, prout dixerat hera Maria, filium suum ea perfudit: quo facto huius agitatio remisit, et cum paullulum dormiisset, salvus postea et sanus ex somno experrectus est. Mater de hoc gaudens rursus eum ad heram Mariam adduxit. Haec vero ei dixit Gratias age deo, quod filium hunc tuum sanavit.

CAPUT XXVIII.

Erat ibidem alia mulier, vicina eius cuius filius modo convaluerat. Huius filius cum eodem morbo laboraret, iam-

XXVI. *timuit quidem, sed in Iudaeam abiit: ita Fl. pro Sikiua interpretatione metuit et in Iudaeam abiit.*

XXVII. *quo facto -- remisit: ita Fl. Apud Sik. et Thil. legitur qui vehemēti agitatione lassatus in soporem lapsus est.*

que fere excaecati essent eius oculi, noctes et dies eiulabat. Huic sanati infantis genitrix Quare, inquit, non defers filium tuum ad heram Mariam, sicuti ego filium meum ad illam detuli, cum morti propinquus esset? qui convaluit aqua illa qua corpus Iesu filii eius ablutum fuerat. Quae cum ex ea audivisset mulier ista, ipsa quoque abiit, acceptaque eadem aqua filium suum abluit, cuius extemplo corpus et oculi convaluerunt. Hanc quoque hera Maria, cum filium suum ad ipsam detulisset eique omnia quae everserant aperuisset, gratias deo pro filio in validudinem restituto agere neque cuiquam hanc rem narrare iussit.

CAPUT XXIX.

Erant in eadem urbe duae feminae, unius viri uxores, quarum utrique erat filius febricitans. Harum altera Maria vocabatur, et filio eius Cleopae erat nomen. Surrexit ista et assumpto filio suo dominam heram Mariam matrem Iesu adiit, oblatoque ei pulcro mantili O domina mea Maria, inquit, accipe a me hoc mantile et pro illo da mihi unam fasciolam. Fecit hoc Maria, abiitque mater Cleopae et confectam ex illa subuculam filio suo induit. Sic sanatus est morbus eius; at filius rivalis diem obiit. Hinc orta inter illas inimicitia cum alternis hebdomadibus munia domestica obirent, instarentque quondam vices Mariae matris Cleopae, haec panem coctura furnum calefecit, et massam subactam allatura filio suo Cleopa ad furnum relicto abiit. Hunc aemula eius solum conspicata — furnus autem succenso igne aestuabat —prehendit et in furnum coniecit, ac sese inde subduxit. Rediens Maria vidensque filium suum Cleopam in medio furno iacentem ridere furnumque refrixisse, ac si nihil in eum ignis coniectum foret, cognovit aemulam suam illum in ignem immisisse. Extractum ergo eum ad heram dominam Mariam detulit eidem-

XXIX. Cleopae per totum caput: ita Fl.; Sik. et Thil. *Kaljufo*.
massam subactam -- ablit: ita Fl. Apud Sik. et Thil. est *farinam petitura*,
filio suo Kaljufo ad furnum relicto, foras prodibat

que casum eius narravit. Cui illa Tace, inquit, neve cuiquam hanc rem narra; nam metuo tibi si eam divulgaveris. Postea aemula eius aquam haustura ad puteum processit, et conspiciata Cleopam iuxta puteum ludentem neque quemquam adesse, prehensum illum in puteum deturbavit, ipsa autem domum abiit. Cum homines aquam ex puteo petituri accessissent, viderunt puerum illum in superficie aquae sedentem: itaque descenderunt eumque extraxerunt. Cepit autem eos magna admiratio istius pueri, et deum laudarunt. Tum venit mater eius sublatumque illum flens ad dominam heram Mariam detulit et dixit O domina mea, vide quid aemula mea filio meo fecerit, et quomodo in puteum illum deturbaverit; fieri non potest quin eum aliquando perdat. Dixit illi hera Maria Deus te ab ista vindicabit. Deinde cum aquam haustura ad puteum aemula processisset, pedibus fune implicatis in puteum decidit. Venerunt quidem homines ut eam extraherent, sed caput eius contusum et ossa fracta invenerunt. Sic mala morte periit, et eventum in ea habuit dictum illud Alte puteum foderunt, sed ceciderunt in foveam quam paraverant.

CAPUT XXX.

Alia illic mulier geminos habebat filios qui in morbum inciderant, defunctoque altero alter animam agebat: quem sublatum mater flens ad dominam heram Mariam detulit et O domina mea, inquit, opem mihi fer et succurre. Nam duos habui filios, quorum alterum modo sepelivi, alter vero morti propinquus est. Vide quomodo deum rogatura et oratura sim. Coepitque dicere O domine, tu es clemens et misericors et pius: duos mihi dedisti filios, quorum alterum cum abstuleris, hunc saltem mihi relinque. Itaque hera Maria

neve cuiquam -- narra: haec apud Sik. et Thil. ommissa erant.

ipsa -- abiit: haec ommissa erant apud Sik. et Thil.

itaque descenderunt -- extraxerunt: ita Fl. Verterat Sik. quem demissis [funicibus] extraherant

Alte puteum foderunt: ita Fl. pro Puteum foderunt et alte humum egresserunt

fervorem fletus eius conspiciens miserta est eius et Pone, inquit, filium tuum in lecto filii mei eiusque vestibus ipsuni contege. Cumque posuisset eum in lecto in quo Christus iacebat, iam vero vita defunctus oculos clauserat, simul atque odor vestium domini Iesu Christi illum puerum contigit, oculos aperuit magnaue voce matrem inclamans panem poposcit et acceptum suxit. Tunc mater eius O domina Maria, inquit, nunc cognovi virtutem dei in te habitare, adeo ut filius tuus sanet homines eiusdem cum ipso naturae participes, postquam vestes eius attigerint. Hic puer sanatus is est qui in evangelio Bartholomaeus vocatur.

CAPUT XXXI.

Erat porro ibi mulier leprosa, quae adiens dominam heram Mariam matrem Iesu dixit Domina mea, opem mihi fer. Respondit vero hera Maria Ecquodnam auxilium petis? aurumne an argentum? an ut corpus tuum a lepra mundetur? At rogavit mulier ista Quis hoc mihi dare potest? Cui hera Maria Paullulum, inquit, exspecta, donec filium meum Iesum laverim et in lecto reposuerim. Exspectavit mulier, ut Maria ei dixerat: haec autem cum Iesum in lecto posuisset, aquam qua corpus eius abluerat mulieri porrigens Cape, inquit, aliquantum istius aquae et in corpus tuum effunde. Quod cum fecisset, extemplo mundata deum laudavit et grates ipsi egit.

CAPUT XXXII.

Abiit ergo postquam triduum apud illam mansit, et in urbem perveniens vidit ibi virum principem qui alius principis filiam duxerat uxorem: sed cum vidisset mulierem, conspexerat inter oculos eius signum leprae instar stellae; adeoque matrimonium dissolutum et irritum factum fuerat. Hos

XXX. iam autem vita defunctus oculos clauserat: ita Fl. pro modo autem oculi eius in aeternam noctem claudebantur. Quo loco etiam arabicum textum emendavit Fl.

illa mulier in eo statu conspicata moestitia oppressos et fientes caussam ex illis fletus quaesivit. At illi Ne, inquit, in statum nostrum inquirito; dolorem enim nostrum nulli mortaliū narrare aut alii cuiquam aperire possumus. Insistit tamen illa, atque ut illud sibi committerent rogavit: sese enim fortasse remedium eius indicaturam. Cum ergo monstrassent ipsi puellam et signum leprae quod inter eius oculos apparebat, hoc conspecto Ego quoque, inquit mulier, quam hic videtis, eodem morbo laboraveram, cum alicuius negotii causa, quod forte mihi obvenerat, Bethlehemum sum profecta. Ibi speluncam ingressa mulierem nomine Mariam vidi, cuius filius erat qui Iesus vocabatur: haec cum me leprosam vidisset, mei miserta aquam qua filii sui corpus laverat mihi porrexit. Ea corpus meum perfudi, et munda evasi. Dixerunt ergo feminae illi Numquid, o domina, surges et nobiscum proficiscens dominam heram Mariam nobis monstrabis? Annuente illa surrexerunt et ad dominam heram Mariam iverunt, splendida secum munera ferentes. Cumque intrassent et munera illa ipsi obtulissent, puellam istam leprosam quam adduxerant ipsi monstrarunt. Dixit ergo hera Maria Misericordia domini Iesu Christi descendat super vos: et paullulum aquae eius qua corpus Iesu Christi abluerat illis quoque porrigens hac miseram lavari iussit. Quod cum fecissent, extemplo sanata est, ipsique et omnes adstantes deum laudaverunt. Laeti ergo in urbem suam reverterunt, dominum propterea laudantes. Cum vero princeps audisset sanatam esse uxorem suam, ea in domum suam recepta secundas nuptias fecit, et pro recuperata uxoris sanitate grates deo egit.

CAPUT XXXIII.

Erat quoque ibi adolescentula, quae a satana affligeba-

XXXII. Cum ergo monstrassent ipsi puellum -- sum profecta: ita Fl. Verterat Sik. ita: Cum ergo monstrarent -- et signa leprae quae -- apparebant, Ego quoque, inquit mulier, -- laboravi, et Bethlehemum negotiorum causa profecta num

tur: maledictus enim ille forma ingentis draconis subinde illi apparebat eamque deglutire parabat; omnem quoque eius sanguinem exsugebat, ita ut cadaveri similis remaneret. Haec, quotiescumque ad eam accedebat, manibus super caput iunctis vociferabatur et dicebat Vae, vae mihi, quod nemo adest qui a pessimo isto dracone me liberet. Pater autem et mater eius et omnes qui circa ipsam erant aut ipsam videbant eius sortem dolebant; et homines promiscue eam circumstiebant omnesque flebant et lamentabantur, praesertim cum ipsa fleret et diceret O fratres mei et amici, nemone est qui ab homicida isto me liberet? Filia vero principis quae a lepra sua sanata fuerat, audiens vocem puellae istius ascendit in castelli sui tectum viditque illam manibus super caput iunctis flentem omnesque circumstantium globos pariter flentes. Rogavit igitur maritum istius daemoniacaе an viveret mater uxoris ipsius. Qui cum utrumque eius parentem vivere dixisset, Matrem eius, inquit illa, ad me arcesse. Quam ut ab eo arcessitam vidit, Lymphata haec adolescentula, inquit, num filia tua est? Ita, o domina, inquit mulier illa tristis et flens, haec filia mea est. Respondit filia principis Cela secretum meum; nam fateor tibi me fuisse leprosam, sed nunc sanavit me domina Maria, mater Iesu Christi. Quod si filiam tuam sanari vis, ea Bethlehemum abducta Mariam matrem Iesu require, et filiam tuam sanatum iri confide: ego vero confido, te filia recte valente laetam huc reversuram. Illa mulier simul atque orationem filiae principis audiit, confestim filiam suam secum abduxit, et ad locum designatum profecta dominam heram Mariam adiit eique filiae suae statum aperuit. Audita oratione eius hera Maria praebuit illi paullulum aquae eius qua corpus filii sui Iesu abluerat, idque eam in corpus filiae effundere iussit. Data quoque ipsi fascia ex panniculis domini Iesu Cape, inquit, hanc fasciam eamque hosti tuo,

XXXIII. *ego vero confido te -- ad locum designatum: ita Fl. Legitur ex Siki interpretatione credo enim te sanata filia laetam, reversuram. Statim ab extrema parte verbi surrexit illa, et cum filia sua ad locum designatum*

quotiescumque illum videris, ostende. Et cum salutatione illas dimisit.

CAPUT XXXIV.

Cum ergo digressae ab illa in regionem suam rediissent, adessetque tempus quo satanas ille invadere eam solebat, hoc ipso tempore apparuit illi hic maledictus sub forma ingentis draconis, a quo conspecto puella timuit. Cui mater Ne time, o filia; sine illum ad te accedere, tum fasciam quam dedit nobis domina Maria ostende ipsi, et quid futurum sit videamus. Cum igitur satanas ille draconem terribilem referens appropinquasset, corpus puellae prae timore eius inhorruit; sed simulatque fasciam istam promisit et capiti suo imposuit oculosque ea obtexit, ex ea fascia flammae et prunae emicare atque in draconem proiici coeperunt. O magnum illud miraculum, quod factum est simulatque draco fasciam domini Iesu adspexit, ex qua ignis emicabat et in caput eius atque oculos proiciebatur. Magna ille voce exclamavit Quid mihi tecum est, o Iesu fili Mariae? quo a te fugiam? Magno cum timore tergum vertens a puella discessit, neque unquam postea ei apparuit. Puella autem iam ab eo otium habuit et deo laudes gratiasque egit, et cum ipsa omnes qui miraculo illi interfuerant.

CAPUT XXXV.

Alia ibidem mulier degebat, cuius filius a satana vexabatur. Hic, Iudas nomine, quotiescumque satanas ille eum corripiebat, omnes qui ad eum appropinquabant mordebat; ac si neminem iuxta se inveniebat suas ipse manus et caetera membra mordebat. Audiens ergo mater huius miseri famam herae Mariae et filii eius Iesu surrexit ac filium suum Iudam secum ad dominam Mariam deduxit. Interim Iacobus et Ioses dominum Iesum infantem abduxerant, ut cum cae-

XXXIV. Puella autem -- habuit: ita Fl. pro Sic puellas hinc negotium facessere desit

teris infantibus luderent; ac domo egressi conederant, et cum eis dominus Iesus. Accessit Iudas daemoniacus et ad dextram Iesu consedit; tum a satana, ut fieri solebat, infestus dominum Iesum mordere voluit, sed non potuit, tamen latus Iesu dextrum percussit, unde hic flere coepit. Extemplo exivit ex puero illo satanas fugiens, cani rabido similis. Hic autem puer, qui Iesum percussit et ex quo satanas sub forma canis exivit, erat Iudas Ischariotes, qui illum Iudaeis prodidit; et idem eius latus, in quo percusserat eum Iudas, Iudaei lancea confixerunt.

CAPUT XXXVI.

Cum vero dominus Iesus septem a nativitate sua annos complevisset, die quodam cum pueris aequalibus, i. e. qui ei aetate compares erant, versabatur. Ludebant autem in luto, unde simulacra asinorum boum avium aliorumque animalium fingebant, et sua quisque arte glorians suum opus probabat. Tunc dominus Iesus dixit pueris Ego illa quae feci simulacra incedere iubebo. Rogatus a pueris num igitur creatoris esset filius, dominus Iesus illa incedere iussit: quae extemplo subsilire coeperunt; deinde, cum iis veniam dedisset, rursus substiterunt. Fecerat autem avium passerumque figuras, quae, cum volare ipsas iuberet, volabant, et cum stare iuberentur, consistebant; cum autem cibum et potum iis porrigeret, edebant et bibebant. Postquam abierunt pueri et parentibus ista suis retulerunt, dixerunt illis patres ipsorum Cavete, o filii, iterum cum eo consuescatis: est enim veneficus; fugite igitur eum et vitate, neve dehinc iterum cum eo ludite.

CAPUT XXXVII.

Quodam die dominus Iesus cum pueris discurrens et

XXXVI. *ludebant autem in luto -- probabat: ita Fl. pro Sikii interpretatione, quae sic habet: qui ludentes varias ex luto formas fingebant, asinos, boves, volucres, et alia his similia, et unusquisque suum iactans opus super caeterorum plasmata efferre conabatur*

ludens officinam tinctoris praeteriit, cuius nomen erat Salem; habebant autem in officina eius multos pannos, quos tincturus erat. Ingressus igitur dominus Iesus officinam tinctoris pannos hosce universos sumsit et in cupam caeruleo indico plenam coniecit. Salem cum venisset pannosque perditos vidisset, voce maxima clamare coepit et dominum Iesum obiurgare dicens Quid fecisti mihi, o fili Mariae? Me apud omnes oppidanos infamem reddidisti: quilibet enim commodum sibi colorem voluit, tu vero cum venisses omnia perdidisti. Respondit dominus Iesus Cuiuscumque panni colorem mutari volueris, hunc ego tibi mutabo; statimque pannos ex cupa extrahere coepit, singulos eo imbutos colore quem tinctor volebat, donec omnes eduxit. Hoc miraculum atque prodigium videntes Iudaei deum laudarunt.

CAPUT XXXVIII.

Iosephus autem per totam urbem circumiens dominum Iesum secum ducebat, cum propter opificium eius homines illum accerserent ut portas ipsis et mulcralia et spondas et arcas conficeret; eratque cum ipso dominus Iesus quocumque ibat. Quoties ergo Iosepho aliquid operis sui sive cubito sive spithama longius aut brevius, latius vel angustius faciendum erat, dominus Iesus manum suam versus illud extendebat, quo facto tale quale volebat Iosephus fiebat, neque ipsi opus erat quicquam manu sua facere: non erat enim Iosephus artis fabrilis admodum peritus.

CAPUT XXXIX.

Quodam vero die accersivit illum rex Hierosolymae et Volo, inquit, Iosephe, ut solium mihi conficias ad mensuram loci illius in quo sedere consuevi. Paruit Iosephus, et

XXXVII. *me apud omnes -- reddidisti: ita Fl. pro et me et cives meos iniuria affectisti*

XXXVIII. *sive cubito sive spithama: haec apud Sik. et Thil. omissa erant. non erat enim etc: ita Fl. pro quia nec admodum peritus erat artis fabrilis*
Evang. apocr. ed. Tischendorf.

postquam statim operi manum admovit, biennium in regia mansit, donec fabricam illius solii absolvit. Cum autem illud in locum suum transferendum curasset, ab unoquoque latere duas ei spithamas a praefinita mensura deesse animadvertit. Quo viso rex Iosepho iratus est; Iosephus autem a rege vehementer timens noctem incoenatus peregit nec quicquam omnino gustavit. Tunc a domino Iesu rogatus quare timeret, Quia, inquit Iosephus, omne illud quod per biennium feci perdidit. Cui dominus Iesus Ne time, inquit, neve animum abiice; sed prehende tu unum solii latus, ego alterum prehendam, ut illud corrigamus. Cumque fecisset Iosephus quemadmodum dixerat dominus Iesus, et uterque a latere suo traxisset, correctum est solium et ad iustam loci illius mensuram redactum. Quo prodigio conspecto qui aderant obstupuerunt et deum laudarunt. Ligna vero eius solii ex illis erant quae tempore Salomonis filii Davidis celebrabantur, i. e. ligna varia et multiplicia.

CAPUT XL.

Alio quodam die dominus Iesus in viam egressus et pueros qui ad ludendum convenerant conspicatus eos insectus est, pueri autem se ab illo absconderunt. Dominus Iesus igitur cum ad portam domus cuiusdam venisset et stantes ibi mulieres conspexisset, eas rogavit quonam pueri illi abissent. Cumque neminem ibi adesse respondissent, iterum dominus Iesus Hi, inquit, quos in fornace videtis, quinam sunt? Respondentibus illis haedos esse triennes, clamavit dominus Iesus dixitque Huc exite, o haedi, ad pastorem vestrum. Tum pueri haedorum speciem habentes exierunt et

XXXIX. *Iosephus autem a rege -- gustavit: ita Fl. pro et Iosephus iram regis metuens incoenatus dormiebat, cum nihil omnino gustasset*

Ligna autem illius solii etc: ita Fl. Apud Sik. et Thil. est Fabricatum vero erat solum hoc ex ligno illo quod extiterat tempore Salomonis, Davidis filii, ligno scilicet variis formis et figuris insignito.

XI. *Tum pueri -- exierunt: ita Fl.; Sik. et Thil. Et confestim egrediebantur pueri haedis similes*

circa ipsum exsultare coeperunt: quo conspecto mulieres illae admodum miratae et tremore correptae prope dominum Iesum supplices adorarunt, dicentes O domine noster Iesu, fili Mariae, tu revera es pastor ille bonus Israelis, miserere ancillarum tuarum quae coram te stant quaeque nunquam dubitarunt: ad sanandum enim, o domine noster, venisti, non ad perdendum. Cum autem respondisset dominus Iesus, filios Israelis Aethiopum instar esse inter populos, dixerunt mulieres Tu, domine, omnia nosti neque te quicquam latet; nunc vero te rogamus et a pietate tua petimus ut pueros istos servos tuos in pristinum ipsorum statum restituas. Dixit ergo dominus Iesus Adeste o pueri, ut abeamus et ludamus; et ex templo adstantibus hisce feminis haedi in pueros mutati sunt.

CAPUT XLI.

Mense autem Adar Iesus in modum regis pueros congregavit: illi vestes suas humi straverunt, ipse super eas consedit. Tum coronam ex floribus consertam capiti eius imposuerunt et cubiculariorum instar regi adstantium a dextra et sinistra coram ipso constiterunt. Quicumque autem per viam illam transibat, illum vi abstrahabant pueri dicentes Huc ades et regem adora, deinde in via tua perge.

CAPUT XLII.

Interea, dum haec gerebantur, accedebant viri qui puerum gestabant. Hic enim puer ligna petiturus cum aequalibus suis in montem discesserat; ibi vero cum perdicis nidum invenisset, et manum suam ut ova exinde tolleret extendisset, serpens eum malignus ex medio nido pupugit, ita ut auxilium advocaret. Sodales cum prope accessissent, invenerunt illum in terra iacentem mortui instar; tum venerunt propinqui

quaeque nunquam dubitarunt -- ad perdendum: ita Fl. pro quae minime dubitant quin tu, o domine noster, ad sanandum, non vero ad perdendum veneris
 XLI. *deinde in via tua perge: ita Fl. pro ut felix tibi iter contingat*

eius eumque in urbem referendum sustulerunt. Postquam vero pervenerant ad locum eum in quo dominus Iesus more regis residebat, caeterique pueri ministrorum instar circumstabant, pueri propere obviam processerunt ei qui a serpente morsus erat et dixerunt propinquis eius Agite salutate regem. Sed cum propter moerorem in quo versabantur accedere nolent, pueri eos invitus vi abstraxerunt. Et cum ad dominum Iesum pervenissent, rogavit ille quare hunc puerum gestarent. Atque illis respondentibus quod serpens ipsum momordisset, dixit dominus Iesus pueris Eamus ut serpentem illum interficiamus. Rogantibus vero parentibus pueri ut abire se sine-
rent, quod filius ipsorum in agone mortis versaretur, responderunt pueri dicentes Annon audistis quod rex dixit Eamus et occidamus serpentem? et vos morem ei non geretis? Et sic ipsis nolentibus lecticam retro abduxerunt. Cumque ad nidum illum pervenissent, dixit dominus Iesus pueris Hiccine est locus serpentis? Atque illis annuentibus, serpens a domino vocatus sine mora prodiit, sese ipsi submittens. Cui ille Abi, inquit, et omne venenum quod huic puero insinuasti exsuge. Itaque serpens iste ad puerum adrepsit et omne suum venenum exsuxit; tunc maledixit illi dominus Iesus: quo facto statim diruptus est; puer autem manu domini Iesu permulsus convaluit. Et cum flere inciperet, Noli flere, inquit dominus Iesus, mox enim meus eris discipulus. Et hic est Simon Cananites, cuius in evangelio fit mentio.

CAPUT XLIII.

Alio die Iosephus filium suum Iacobum lignatum miserat, et comitem se illi dominus Iesus adiunxerat. Cumque pervenissent ad locum in quo ligna erant, coepissetque Iacobus illa colligere, ecce vipera maligna illius manum momordit, ita ut vociferari et flere inciperet. Eum igitur in hoc statu cernens dominus Iesus accessit ad ipsum, locumque in quo vipera eum momorderat afflavit: quo facto extemplo sanatus est.

CAPUT XLIV.

Quodam die, cum dominus Iesus iterum versaretur inter pueros qui in tecto ludebant, quidam puerorum ex alto decidens confestim expiravit. Diffugientibus vero caeteris pueris dominus Iesus solus in tecto remansit. Cumque advenissent propinqui illius pueri, dixerunt domino Iesu Tu filium nostrum ex tecto praecipitem dedisti. Illo autem id negante vociferati sunt dicentes Filius noster mortuus est, et hic est qui eum interfecit. Quibus dominus Iesus Ne me, inquit, infamate; quodsi mihi non creditis, agite rogemus puerum ipsum, qui veritatem in lucem producat. Tunc descendit dominus Iesus, et super mortuum stans voce magna Zeno, inquit, Zeno, quis te de tecto praecipitavit? Tunc respondens mortuus Domine, ait, non tu me deiecisti, sed *ὁ θεῖνα* me ex illo deturbavit. Et cum praecepisset dominus adstantibus ut ad verba eius attendereent, omnes qui aderant deum pro hoc miraculo laudarunt.

CAPUT XLV.

Iusserat aliquando hera domina Maria dominum Iesum abire et aquam ipsi ex puteo asferre. Cum ergo petitem aquam abisset, hydria iam completa allisa et fracta est. Expandens vero dominus Iesus sudarium suum collectam aquam ad matrem suam in eo detulit, quae rem mirata est. Recondebatur autem et conservabat in corde suo omnia quae videbat.

CAPUT XLVI.

Rursus alio die dominus Iesus ad rivum aquae versabatur cum pueris, fecerantque iterum piscinulas. Dominus autem Iesus duodecim passeret fluxerat, eosque circa piscinam

XLIV. *Ne me, inquit, infamate -- agite rogemus:* ita Fl. pro Sikii interpretatione hac *Ne me, inquit, arguite facinoris, culus neultquam me convincere poteritis; sed agile rogemus*

XLV. *allisa et fracta est:* ita Fl. pro *cum sursum attolleretur, fracta est*

XLVI. *fecerantque -- passeret fluxerat:* ita Fl. pro *eduxeruntque per sulcos*

suam ad singula latera ternos instruxerat. Erat autem dies sabbati. Itaque accedens filius Hanani Iudaeus eosque conspiciens talia molientes, iratus et indignabundus Itane, inquit, die sabbati figuras ex luto fingitis? Et propere accurrens piscinas eorum destruxit. Cum vero dominus Iesus manus suas super passeret quos finxerat complosisset, avolarunt illi pipientes.

Deinde filio Hanani ad Iesu quoque piscinam accedente eamque calceis conculcante, evanuit aqua eius. Dixitque illi dominus Iesus Quemadmodum evanuit aqua ista, sic tua quoque vita evanescet. Et extemplo puer ille exaruit.

CAPUT XLVII.

Alio tempore cum vesperi dominus Iesus cum Iosepho domum reverteretur, obviam habuit puerum, qui currens ipsum tam vehementer impulit ut caderet. Cui dominus Iesus Quemadmodum me proiecisti, ita cades neque surges. Eademque hora corruit puer et exspiravit.

CAPUT XLVIII.

Erat porro Hierosolymae quidam Zachaeus nomine qui pueros erudiebat. Dixit is Iosepho Quare, o Iosephe, non adducis ad me Iesum ut litteras discat? Annuvit illi Iosephus, et ad heram Mariam hoc retulit. Ad magistrum itaque illum deduxerunt: qui simulatque eum conspexit, alphabetum ipsi conscripsit et ut Aleph diceret praecepit. Et cum dixisset Aleph, magister eum Beth pronunciare iussit. Cui dominus Iesus Dic mihi prius significationem litterae Aleph, et tum Beth pronunciabo. Cumque magister verbera ei intentaret, exposuit illi dominus Iesus significationes litterarum Aleph et Beth; item quaenam litterarum figurae essent rectae, quae-

aquam ex rivo illo, piscinulas sibi construentes; feceratque dominus Iesus duodecim passeret

*iratus et indignabundus: haec apud Sik. et Thil. non expressa erant.
cumque calceis conculcante: ita Fl.; Sik. verterat ut illam destrueret*

nam intortae, quae in spiram circumductae, quae punctis insignitae, quae iisdem carentes; quare alia littera aliam praecederet; aliaque plurima enarrare coepit et elucidare quae magister ipse nec audiverat unquam nec in libro ullo legerat. Dixit porro magistro dominus Iesus Attende ut dicam tibi. Coepitque clare et distincte recitare Aleph, Beth, Gimel, Daleth, usque ad Tau. Quod miratus magister Hunc, inquit, puerum ante Noachum natum esse existimo; conversusque ad Iosephum Adduxisti mihi, ait, erudiendum puerum magistris omnibus doctiorem. Herae quoque Mariae dixit Filio huic tuo nulla institutione opus est.

CAPUT XLIX.

Ad alium deinde magistrum doctiorem eum deduxerunt: qui ut eum conspexit, Dic Aleph, inquit. Cumque dixisset Aleph, magister eum Beth pronunciare iussit. Cui respondens dominus Iesus Dic mihi, inquit, prius significationem litterae Aleph, et tum Beth pronuntiabo. Hic cum sublata manu eum verberasset magister, confestim manus ipsius exaruit, et mortuus est. Tunc dixit Iosephus herae Mariae Ab hoc tempore non sinemus eum domo exire, quoniam quisquis ipsi adversatur morte plectitur.

CAPUT L.

Et cum factus esset annorum duodecim, duxerunt eum Hierosolymam ad festum. Finito autem festo ipsi quidem reverterunt, sed dominus Iesus remansit in templo inter doctores et seniores et eruditos ex filiis Israelis, quos de scientiis varia interrogabat, et vicissim eis respondebat. Dixit enim illis Messias cuius est filius? Responderunt illi Filius Davidis. Quare ergo, inquit, in spiritu vocat illum dominum suum, cum dicit Dixit dominus domino meo Sede ad

XLVIII. *intortae* -- in spiram circumductae: ita Fl. Apud Sik. est obli-
 quae -- *duplicatae*
 usque ad Tau: ita Fl. Apud Sikiun est usque ad finem alphabeti

dextram meam, ut hostes tuos vestigiis pedum tuorum subiiciam? Rursus dixit ei princeps doctorum Legistine libros? Et libros, inquit dominus Iesus, et ea quae in libris continentur; et explicavit libros et legem et praecepta et statuta et mysteria quae in libris prophetarum continentur, res quas nullius creaturae intellectus assequitur. Dixit ergo doctor ille Ego hactenus talem scientiam nec consecutus sum nec audivi: quis tandem, putas, puer iste erit?

CAPUT LI.

Cumque adesset ibidem philosophus, astronomiae peritus, rogassetque dominum Iesum num astronomiae studuisset, respondit ei dominus Iesus exposuitque numerum sphaerarum et corporum coelestium, eorumque naturas et operationes, oppositionem, aspectum triquetrum, quadratum et sextilem, cursum directum eorundem et retrogradationem, scripula scripularumque sexagesimas, aliaque quae ratio non assequitur.

CAPUT LII.

Aderat quoque inter illos philosophos tractandarum rerum naturalium peritissimus: qui cum rogasset dominum Iesum an medicinae studuisset, respondens ille exposuit ei physica et metaphysica, hyperphysica et hypophysica, virtutes quoque corporis et humores eorundemque effectus; numerum item membrorum et ossium, venarum, arteriarum et nervorum; item effectum caloris et siccitatis, frigoris et humiditatis, quaeque ex hisce oriuntur; quaenam esset operatio animae in corpus eiusque sensus et virtutes; quaenam esset operatio facultatis loquendi, irascendi, appetendi; denique

LI. *cursum directum*: ita Fl. pro *progressionem*

scripula scr. sexagesimas: ita Fl. pro *computum denique et prognosticationem*

LII. *tractandarum rerum naturalium*: ita Fl. pro *medicinas et naturalis scientiae*

item effectum caloris etc.: ita Fl. pro *temperamenta etiam, calidum et siccum, frigidum et humidum*

coniunctionem et disiunctionem, aliaque quae nullius creaturae intellectus assequitur. Tunc surrexit philosophus ille et dominum Iesum adoravit, et O domine, inquit, ab hoc tempore ero discipulus tuus et servus.

CAPUT LIII.

Dum haec et alia inter sese loquebantur, adfuit domina hera Maria, postquam ipsum quaerens triduum cum Iosepho circumvixit. Videns ergo eum inter doctores sedentem perque vices ipsos rogantem et respondentem, dixit illi Mi fili, quare ita fecisti nobis? ecce ego et pater tuus te magno cum labore quaerimus. At ille Quare, inquit, me quaeritis? nonne scitis decere me ut in domo patris mei verser? Sed ipsi non intellexerunt verba quae eis dixerat. Tunc doctores illi rogarunt Mariam, hiccine ipsius esset filius; et annuente ipsa, O te felicem, dixerunt, Maria, quae hunc talem peperisti. Reversus autem cum eis Nazarethum in omnibus rebus morem eis gerebat. Et mater eius conservabat omnia verba ista in corde suo. Dominus vero Iesus proficiebat statura et sapientia et gratia apud deum et homines.

CAPUT LIV.

Atque ab hoc die miracula arcana et secreta sua occultare coepit et legi operam dare, donec annum trigesimum complevit, quando pater publice eum ad Iordanem declaravit hac coelitus voce demissa Hic est filius meus dilectus, in quo acquiesco; praesente spiritu sancto in forma columbae candidae.

CAPUT LV.

Hic est quem supplices adoramus, qui essentiam nobis et vitam dedit et ex uteris matrum nostrarum nos eduxit, qui

coniunctionem et disiunctionem: ita Fl. pro congregationem et dissipationem

LIII. quaerimus -- quaeritis: ita Fl. pro quaesivimus -- quaerebatis

LV. qui essentiam: ita Fl. pro quoniam essentiam

corpus humanum propter nos assumpsit nosque redemit, ut complecteretur nos aeterna misericordia, et clementiam suam ex liberalitate et beneficentia et generositate et benevolentia nobis exhiberet. Ipsi est gloria et beneficentia et potentia et imperium ab hoc tempore in sempiterna saecula. Amen.

Explicit EVANGELIUM INFANTIAE totum auxilio dei supremi, secundum ea quae in archetypo invenimus.

Ipsi est gloria et beneficentia: ita Fl. pro Ipsi sit gloria et laus

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΡΑΧΘΕΝΤΑ ΕΠΙ ΠΟΝΤΙΟΥ ΠΙΛΑΤΟΥ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἐγὼ Ἀνανίας προτίκτω ἀπὸ ἐπάρχων, τυγχάνων νομομαθῆς, ἐκ τῶν θειῶν γραφῶν ἐπέργων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστει προσελθὼν, καταξιωθείς δὲ καὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος· ἐρυνήσας δὲ καὶ τὰ ὑπομνήματα τὰ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον πραχθέντα ἐπὶ τοῦ δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἃ κατέθεντο οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, ταῦτα εὗρον τὰ ὑπομνήματα ἐν ἑβραϊκοῖς γράμμασιν, καὶ θεοῦ εὐδοκίᾳ μεθερμήνευσα γράμμασιν ἑλληνικοῖς εἰς ἐπίγνωσιν πάντων τῶν ἐπικαλουμένων τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς

* Ita titulum habent FH .. G τὰ ὑπομνήματα τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ .. C ὑπομνήματα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἃ ἐπράχθησαν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου ἡγεμονεύοντος τῆς Ἰουδαίας .. *Coptus Commentarii Salvatoris conscripti sub Pontio Pilato praeside* .. A ὑπομνήματα τῶν πραχθέντων εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου ἡγεμόνος συγγραφέντα ὑπὸ Νικοδήμου ἄρχοντος συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων γράμμασιν ἑβραϊκοῖς .. E ὑπομνήματα πραχθέντα (codex πραγθέντα) περὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἰουδαίας, ἅπερ αὐτὸς ὁ Πιλάτος (hoc accentu codex) ἐξέπεμψεν διὰ ἰδίας ἀναφορᾶς Αὐγούστῳ Καίσαρι ἐν τῇ Ρώμῃ .. D ὑπόμνημα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ [ἱστορία?] εἰς τὴν ἀποκαθίσωσιν αὐτοῦ συγγραφείσα παρὰ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου.

Prologum istum solus habet codex C; non habent ADEFGH; hiat B. Praeterea vero invenitur etiam in Copto interprete, item in Latinorum codicibus nonnullis, quos ad latinum textum vide.

προτίκτω: ita codex; Birch edidit προτεκτωρ | τυγχάνων: Thilo cum praecedentibus coniunxit. Idem post γραφῶν interpunxit. | ἐπέργων: codex ἐπέγνω (Birch ἐπίγνω) | καταξιωθείς: codex κατηξιωθείς | κατέθεντο: codex -θεντο | εὗρον: codex ἐρῶ (Birch ἐρω) | μεθερμήνευσα: sic corrigendum videbatur pro

βασιλείας τοῦ δεσπότη τῶν Φλαβίου Θεοδοσίου, ἔτους ἑπτακαιδεκάτου, καὶ Φλαβίου Οὐαλεντινιανοῦ τὸ ἕκτον, ἐν Ἰνδικτιῶνι θ'.

Πάντες οὖν ὅσοι ἀναγινώσκετε καὶ μεταβάλλετε εἰς ἕτερα βιβλία, μνημονεύετε μου καὶ εὐχεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα Γλεός μοι γένηται ὁ θεὸς καὶ ἴασηται ταῖς ἀμαρτίαις μου ἃς ἤμαρτον εἰς αὐτόν.

Εἰρήνη τοῖς ἀναγινώσκουσι καὶ τοῖς ἀκούουσι καὶ τοῖς οἰκέταις αὐτῶν. ἀμήν.

Ἐν ἔτει πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος βασιλέως Ῥωμαίων, καὶ Ἡρώδου βασιλέως τῆς Γαλιλαίας, ἐν

μεθερμηνεύσας quod in codice est | τὸ ἕκτον: codex τοῦ ἕκτου, unde Thilo τοῦ ἕκτου edidit. Videtur Valentinianus tum sextum consul fuisse dici. Ceterum numerum ἑπτακαιδεκάτου confirmat Coptus, sed pro τὸ ἕκτον habet *quintum*. Latinus vero pro priore annum *decimum octavum*, et pro Οὐαλεντινιανοῦ τὸ ἕκτον habet *Valentiniano Augusto*.

καὶ μεταβάλλετε: καὶ in codice excidit | καὶ εὐχεσθε: ita potius scribendum videbatur quam εὐχ. καὶ, quemadmodum in codice est.

τ. οἰκέτ. αὐτῶν: ita legendum videtur quemadmodum Coptus habet *eorumque domui universae*. Birch ex ipso codice hauserat αὐτῶν, sed Thilo ibidem αὐτοῦ legit nec id („*servos dei*“) reiciendum putat.

Hanc temporis notam actibus praefigunt ACEG, item D. Praetereunt FH. Rursus hiat B. Eandem vero etiam Coptus et Latinorum aliquot eodices tenent.

Ἐν (pro eo Birch edidit Ἐγένετο) ἔτει πεντεκαιδεκάτῳ cum CG. Eundem annum agnoscunt Clem. Alex. Strom. I. p. 147. Tertull. adv. Iud. 8. August. civ. dei 18, 54. Lactant. institut. 4, 10. . . DE ἐν ἔτει ὀκτωκαιδεκάτῳ. Hunc annum tuentur Hieronymus et Cedrenus ex Eusebii (vide post) ut sibi videntur auctoritate . . . Latinorum codd. Eins. Flor. Fabric. in anno XVIII. Quem annum confirmat ni fallor Coptus, in quo ante nono excidisse videtur *decimo*. Accedunt versiones veteres Germanicae, Angloaxonicae, Francogallicae. Eandem computationem praevit Eusebius in chron. armen. II. p. 264. (cf. etiam Syncell. chronogr. p. 324. Niceph. hist. eccl. 1, 40., quamquam Hieronymus vertit XVIII., adstipulante post Cedreno, i. e. τῆ' pro Ὡ'). . . A ἐν ἔτει δεκάτῳ. Item lat. cod. Cors. In utroque excidisse videtur alter numerus . . . denique Iul. Afric. (Reliq. sacr. ed. Routh. II, p. 187.) annum Tiberii XVI. tuetur. | ἡγεμονίας cum CDEG . . . A βασιλείας | βασιλέως Ῥωμαίων cum EG, item Copto et Latino . . . C καὶ βασιλ. Ῥωμ. . . A τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς . . . D om | καὶ Ἡρώδου (C add τοῦ, non item AG) βασιλέως τῆς Γαλιλαίας (cum G et [Γαλατίας habet] C, item Copto et Latino; A τῆς Ἰου-

ἐνεακαιδεκάτῳ ἔτει τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, τῇ πρὸ ὀκτῶ καλανδῶν Ἀπριλλίων, ἥτις ἐστὶν εἰκάς πέμπτη Μαρτίου, ἐν ὑπατεία Ῥούφου καὶ Ῥουβελλιῶνος, ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς διακοσιοστῆς δευτέρας Ὀλυμπιάδος, ἐπὶ ἀρχιερέως τῶν Ἰουδαίων Ἰωσήπου τοῦ Καϊάφα.

δαλας) .. D βασιλευόντος Ἡρώδου τῆς Ἰουδαίας, E καὶ Ἡρώδου τοῦ υἱοῦ Ἡρώδου τῆς Ἰουδαίας | ἐν (cum CG; praetermittunt AE) ἐνεακαιδεκ. (A ἐνακαιδεκ.) ἔτει (hoc ante ἐνεακαιδ. ponunt C [habet τη] G; iidem ante τῆς ἀρχῆς addunt ἐπὶ) τῆς ἀρχ. αὐτοῦ .. D om | τῇ πρὸ ὀκτῶ καλανδῶν Ἀπριλλίων (haec cum G et [omisso Ἀπριλλ.] A; C τῇ ὀγδόῃ Ἀπριλλίω), ἥτις ἐστὶν εἰκάς (ita A et [νίκας] G; C ἡκάδι) πέμπτη Μαρτίου (ita G, item [Μαρτίω] C; A τοῦ Μαρτίου μηνός) .. eadem apud Latinos habentur; item in Copto quamquam τῇ usque Ἀπριλλίων non exprimit .. DE om. Nostram actorum Pilati lectionem iam notarunt Epiphanius (haer. L. Quartodecim. 1. ἀπὸ τῶν ἄκτων δῆθεν Πιλάτου αὐχοῦσι τὴν ἀκρίβειαν εὐρηκέναι, ἐν οἷς ἐμφέρεται τῇ πρὸ ὀκτῶ καλανδῶν Ἀπριλλίων τὸν σωτήρα πεπονθέναι.) et auctor (Chrysostomus?) homil. 8. in pascha (τὰ γὰρ ὑπομνήματα τὰ ὑπὸ Πιλάτου πραχθέντα καὶ τὴν προδεμίαν περιέχει τοῦ πάσχα. ἱστορεῖται οὖν ὅτι τῇ πρὸ ὀκτῶ καλανδῶν Ἀπριλλίων ἔπαθεν ὁ σωτήρ.). Sed Epiphanius testatur etiam in alijs actorum Pilati exemplis pro die VIII. se invadeisse diem XV. Eundem vero diem octavum ante Calend. April. confirmant locis laudatis Clem. Alex., Tertull., Augustinus. Contra Graecorum Menaea diem Martii XXIII. tenent, ad quos accedit Lactantius l. 1. Denique Epiphanius. haer. LI. Alogor. 23. est πάσχει ὁ σωτήρ ἐν τῷ πρὸ γ' καλανδῶν Ἀπριλλίων. | ἐν ὑπατεία (ita A; C ἐν ὑπατίου, G ἐν ἱπατίου) Ῥούφου (ita A; G Ῥόφου; C Ἀρουφίνου, nisi forte est ἐν ὑπατίουα ρουφίνου) καὶ Ῥουβελλιῶνος (A Ῥουβελιῶνος sic; G Ῥουβελιανοῦ, C Ῥουβιλεόνου) .. D ἐπὶ ὑπάτου Βικεντιανοῦ („quo nomine recentiores Graeci Romanum designant cuius proprium nomen ignorant“) .. E om. Sed cum lectione nostra consentit etiam Coptus: *consulatu Rufi et Rubellionis*. Item fere Latini, nisi quod *Rufini* pro *Rufi* habent. Praeterea cf. Epiphanius. haer. LI. Alogor. 23. (ὑπατεία Ῥούφου καὶ Ῥουβελλιῶνος), qui aequae ac *Fasti Siculi Rufum et Rubellionem* (Fast. Sic. *Rubellinum*) consules a consulatu duorum *Geminorum* (τῶν δύο Γεμινῶν) distinguit. Aliter Tertullianus l. 1. (*passio perfecta est -- consulibus Rubellio Gemino et Rufio* [Fufio?] *Gemino*). Quam Tertulliani sententiam confirmat Tacitus. *annal.* V, 1. ubi est *Rubellio et Fufio consules, quorum utriusque Geminus cognomen erat.* | ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς διακ. δευτ. (E τῆς αὐτῆς pro τ. δ. δ.) Ὀλυμπ. cum ACG, item E (D haec omnia om). Consentit Coptus, nisi quod δευτέρας praetermittit; item Latini. Iulio Africano pro quarto eiusdem Olympiadis anno placuit *secundus*, cf. *Routh Reliq. sacr.* II. p. 188. Memorabile vero est mirabilem solia defectionem a Phlegonte narratam in eundem annum incidisse tradit; cf. Euseb. *Chron. armen.* II. p. 265. et idem in *Syncelli chronogr.* p. 324: pro τῷ δέ enim omnino τῷ δ', adstipulante Hieronymo interprete, legendum est, ita ut scripserit ex Phlegonte Eusebius τῷ δ' ἔτει τῆς σβ' Ὀλυμπιάδος ἐγένετο ἔκλειψις ἡλίου μεγίστη τῶν ἐγνωρισμένων πρότερον. | ἐπὶ cum ADEG; item Copt et Lat .. C καὶ ἐπὶ | ἀρχιερέως cum ACG .. DE ἀρχιερέων | Ἰωσήπου τοῦ Καϊάφα cum A; item Ἰωσήπου (D -ἱππου) καὶ Καϊάφα DG. Nec aliter (vel cum A vel cum DG faciunt) Copt et Latt .. C nil nisi

Ἔσα μετὰ τὸν σταυρὸν καὶ τὸ πάθος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος θεοῦ γράμμασιν ἑβραϊκοῖς ἱστορήσας Νικόδημος ἔγραψε καὶ τοὺς μετέπειτα κατέλιπεν, ὡδὲ πως ἔχει.

CAPUT I.

¹ Συμβούλιον γὰρ ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, Ἄννας καὶ Καϊάφας καὶ Σήμες καὶ Δαθαῆς καὶ Γαμαλιήλ, Ἰούδας, Λεῦις καὶ Νεφθαλεῖμ, Ἀλέξανδρος καὶ Ἰάειρος

Καϊάφα .. E Ἄννα καὶ Καϊάφα. Praeterea lectionem codicis A confirmant Ioseph. antiqq. iud. 18, 4. 3. et Euseb. hist. eccl. 1, 10. testantes plenum illius pontificis nomen Ἰώσηπος ὁ Καϊάφας fuisse.

Ἔσα μετὰ usque ὡδὲ πως ἔχει: ita prorsus A .. CEG καὶ ὅσα μετὰ τὸν σταυρὸν καὶ τὸ πάθος τοῦ κυρίου (CG κυρίου, E Ἰησοῦ), tum G pergit ἱστορήσας Νικόδημος παρέδωκεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς ἄλλοις Ἰουδαίοις, συνέταξεν ὁ αὐτὸς Νικόδημος γράμμασιν ἑβραϊκοῖς: C pergit ἱστορήσας Νικόδημος καὶ παρέδωκε τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς ἄλλοις Ἰουδαίοις: συνέταξεν δὲ ὁ αὐτὸς Νικόδημος γράμμασιν ἑβραϊκοῖς: E pergit ἱστορήσας Νικόδημος τὰ πεπραγμένα τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι, συνέταξεν ὁ αὐτὸς Νικόδημος γράμμασιν ἑβραϊκοῖς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις σταυρωθέντος τοῦ Ἰησοῦ καὶ Ποντίου Πιλάτου ἡγεμονεύοντος τῆς τε Παλαιστίνης καὶ τῆς Φοινίκης .. D haec tantum habet eaque praecedentibus annexa: ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσταυρώθη .. Coptus quae habet, ea satis corrupta esse videntur: *atque hi omnes fuerunt post crucifixionem et ea quae contigerunt domino nostro Iesu Christo. Nicodemus itaque dux Iudaeorum perquisivit ea quae summi sacerdotes et reliqui Iudaei gesserunt sese Christo opponentes. Porro Nicodemus ea omnia scripsit ut memoriae mandarentur litteris hebraicis hoc modo ... de Latinis ad codicem A prope accedit Fabric quanta post crucem et passionem domini historialis est Nicodemus litteris hebraicis.* Porro Flor (similiterque Eins et Cors) et quanta post -- Nicodemus acta a principibus sacerdotum [et] reliquis Iudaeis, mandavit ipse Nicodemus litteris hebraice.

I, 1. Συμβούλιον -- γραμματεῖς cum A .. FH Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις συμβούλιον ποιήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι .. CDG nil eiusmodi nominibus sequentibus praemittunt, nec magis codices latini, nisi quod Fabric post Annas addit enim .. Copt *Sequentes quorum nomina sunt* | Ἄννας x. Καϊάφας (G Καϊάφας) cum ACDG, Copto et Latinis .. FH nec haec nec reliqua nomina habent | καὶ Σήμες καὶ Δαθαῆς cum A .. G x. Σουμνή x. Δοθαῖ, Copt et Summi et Dothaim .. C x. Νουμηῆς x. Δοθαῆ .. D καὶ Συμμεών, altero omisso .. Latini plerique et (alii om) Summas (Somne, Symeon) et (alii om) Datam (Dathan); duo vero codd. Vat., item Venetus *summi sacerdotes et doctores*, item Ambr et alii *summi sacerdotes, Datam videlicet* | καὶ Γαμαλιήλ cum G et Copto; item omisso καὶ G; item vel addito vel omisso καὶ Latini .. AD om | Ἰούδας: Coptus (item Ambr) et Iudas | Λεῦις cum CD (Λεβίς) G, item (Livia) Copt (Copt et aliquot codd. lat. praeponunt et) .. A Λεῦι, item plerique codd. lat. (unus Heyleb, idque ante Iudas positum) | καὶ (cum A Copt et aliquot codd. lat.; G aliique om) Νεφθαλεῖμ (-λήμ, -λιμ) | Ἀλέξανδρος cum ADG Copto et Latinis plerisque (sed Vatt et Ven Androsen) .. C om | καὶ (C Vatt om) Ἰάειρος (G Ἰακρος, Copt

καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Ἰουδαίων ἦλθον πρὸς Πιλάτον κατηγοροῦντες τοῦ Ἰησοῦ περὶ πολλῶν πράξεων, λέγοντες Τούτον οἶδαμεν ὄντα υἱὸν Ἰωσήφ τοῦ τέκτονος ἀπὸ Μαρίας γεννηθέντα, καὶ λέγει ἑαυτὸν εἶναι υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα· ἀλλὰ καὶ τὰ σάββατα βεβηλοῖ, καὶ τὸν πάτριον νόμον ἡμῶν βούλεται καταλύσαι. λέγει ὁ Πιλάτος Καὶ τίνα ἐστὶν ἃ πράττει καὶ βούλεται καταλύσαι; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Νόμον ἔχομεν ἐν σαββάτῳ μὴ θεραπεύσαι τινα· οὗτος δὲ χυλοὺς καὶ κυρτοὺς ξηροὺς τε καὶ τυφλοὺς καὶ παραλυτικοὺς κωφοὺς καὶ δαιμονιζομένους ἐθεράπευσεν ἐν σαβ-

Hierius) cum CG Copt Ven Vatt .. A καὶ Ἑρμηλος, D καὶ Ἰώσηπος, plures Latini et Syrus (*Cyrus*).

In recessione B haec nomina sic leguntur: -- ἦλθον ἐκ τῶν Ἰουδαίων πρὸς αὐτούς (i. e. ad Annam et Caiapham) ἀρχιερεῖς Ἰούδας, Λευί, Νεφθαλείμ, Ἀλέξανδρος, Σύρος.

οἱ λοιπ. τῶν Ἰουδαίων cum CDG, item (*reliqui Iudaeorum*) Flor Eins .. A (item ut videtur Copt et plerique codd. lat.) οἱ λ. Ἰουδαῖοι | ἦλθον cum A Copto et Latinis .. CDG ὄντινες ἦλθον | πρὸς Πιλάτον: solus C praem κατ' ἰδίαν | κατηγορ. τοῦ Ἰησοῦ cum A, item (*accus. dominum nostrum Iesum Christum*) Copt Vatt Ven .. CDG multique codd. lat. κατὰ τοῦ Ἰησοῦ κατηγορ. αὐτόν (G αὐτοῦ) | περὶ πολλ. πράξ. cum AG, item *de* (in) *multis* Vatt Ven .. Copt om .. CD aliique codd lat. add κακῶν | Τούτων: G (item Vatt Ambr) add τὸν Ἰησοῦν .. Copt *Iesum*, omisso τούτου | G εἶδαμεν | ὄντα υἱὸν cum A .. G υἱόν, Latini *filium* .. C εἶναι αὐτόν υἱόν .. D ὀνομαζόμενον υἱόν .. Copt *esse filium* | ἀπὸ Μαρίας γεννηθ. cum CG Copto et Latinis .. A καὶ Μαρίας .. D καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Μαρίας | ἑαυτὸν εἶναι υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα cum CDG, item *se esse dei filium et regem* Copt, item *se esse filium dei et regem* Eins aliique .. A υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν καὶ βασιλέα εἶναι | ἀλλὰ (Copt Cors om) καὶ τὰ σάββ. βεβ. cum A Copt Cors .. CDG (item Latini) praem οὐ μόνον δὲ (plerique Latini *Et non solum*, Eins *Non solum*) τοῦτο (G om; Fabric add *dicit*) | πάτριον cum AG .. DG πατρίων | νόμον ἡμῶν cum A Copto et Latinis .. CDG om ἡμῶν | λέγει (G et codd. aliquot lat. add αὐτοῖς) ὁ Πιλ. Καὶ (C et Latini om) τίνα (ita G et Latini; A τί) ἐστὶν ἃ (A ὃ) πράττ. καὶ βούλ. καταλ. (x. β. κατ. cum G et Latinis plurimis; A Flor om) cum GA Vatt Ven Flor etc .. C om, item Copt (*transilire ab altero καταλύσαι ad alterum*) .. D haec cum aliis pluribus (usque dum sequitur Ἀξιοῦμεν) om | λέγουσιν (G Copt Latini add αὐτῶ) οἱ Ἰουδαῖοι cum AG Copt Latt .. C om | Νόμον .. C Καὶ γὰρ νόμον | θεραπεύσαι cum C Copt Latt, item θεραπεύεσθαι G .. A ἐργάζεσθαι | χυλοὺς (*claudos*) primo loco habent ACG Copt Latt; sed in iis qui sequuntur magna est lectionis varietas: κυρτοὺς (*gibbosos*) et A et uterque Vaticanus secundo loco habent: ξηροὺς plane non habent nisi A, contra reliqui λεπροὺς varie positos addunt: κωφοὺς cum A etiam Coptus commemorat, non item reliqui. Secuti igitur in his sumus prae ceteris codicem A (perperam is apud Thil. dicitur χυλοῦς etc habere). Reliqui vero sic: C. χυλοὺς καὶ παραλυτικοὺς καὶ τυφλοὺς καὶ κυρτοὺς καὶ λεπροὺς καὶ δαιμονιζομένους: G χωλ. x. τυφλ. x. κυρτ. x. παραλυτ. x. λεπροὺς (sic) x. δαιμονιζομένους: Copt *claudos et leprosos et omnes infirmos et*

βάτω ἀπὸ κακῶν πράξεων. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος Ποίων κακῶν πράξεων; λέγουσιν αὐτῷ Γόης ἐστίν, καὶ ἐν Βεελζεβούλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, καὶ πάντα αὐτῷ ὑποτάσσεται. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος Τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια, ἀλλ' ἐν θεῷ τῷ Ἀσκληπιῷ.

² Λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ἀξιούμεν τὸ σὸν μέγεθος ὥστε αὐτὸν παραστῆναι τῷ βήματί σου καὶ ἀκούσθῃναι. καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Πιλάτος λέγει Εἵπατέ μοι ὅτι πῶς δύναμαι ἐγὼ ἡγεμὼν ὧν βασιλέα ἐξετάσαι; λέγουσιν αὐτῷ Ἡμεῖς οὐ λέγομεν βασιλέα αὐτὸν εἶναι, ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτὸν λέγει προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Πιλάτος τὸν κούρσωρα λέγει αὐτῷ Μετὰ

a daemone vexatos et surdos et multos: Eins claudos et surdos, curvos et paralyticos, coecos et leprosos et daemoniacos: Vatt claudos et gibbosos, caecos, paralyticos, leprosos, daemoniacos et lunaticos. (Ceteros latinis codd. vide ad latinum actorum Pilati textum.) | λέγει αὐτ. ὁ Πιλ. Π. κ. πράξεων; λέγ. αὐτῷ cum G Copt Latt .. AC om | Γόης cum G Latt (Copt om Γόης ἐστ. καὶ) .. A ὅτι γόης, C καὶ γόης | ἐν (G add τῷ) Βεελζεβ. (G Βελζεβ.) ἄρχ. τ. δαιμ. cum AG Copt Latt .. C ἐν Βεελζ. (omissis ἄρχ. τ. δαιμ.) | καὶ πάντα cum AG .. C κ. τὰ πά. | G om αὐτῷ | Τοῦτο οὐκ ἔστ cum AC Copt Latt .. GE Οὐκ ἔστιν (ἔστι) δυνατόν | ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ: A om πνεύματι | τὰ (cum GE; C om) δαιμόνια: A om | ἀλλ' ἐν θε. τῷ (ita A; C om) Ἀσκληπιῷ cum AC, item Flor .. Copt et multi codd. lat. sed in virtute (nomine) dei .. G (item ut videtur E) om

². τῷ Πιλάτῳ: G Copt om | τὸ σὸν μέγεθος cum AD Copt Vatt Cors .. CG Eins Fabric τὸ ὑμέτερον μέγεθος, item E τοῦ ὑμετέρου κράτους | ὥστε αὐτ. παραστῆναι (E παρασταθῆναι) τῷ βήμ. σου κ. ἀκούσθ. cum CGE Copt Latt .. D ὥστε αὐτ. παραστῆναι ἐπὶ τοῦ βήματός σου καὶ ἐρωτηθῆναι παρὰ σοῦ .. A ὥστε εἰσελθεῖν σε εἰς τὸ πραιτώριον καὶ ἐρωτησῆαι αὐτόν. ἦν γὰρ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τοῦ ὄχλου ἔξω ἐστηκώς. | καὶ προσκαλ. αὐτ. ὁ Πιλ. (A προσκ. δὲ ὁ Πιλ. τοὺς Ἰουδαίους) λέγει (C add αὐτοῖς) Εἵπατέ μοι ὅτι (cum C; AEG om) πῶς δύν. ἐγὼ ἡγ. ὧν (G om) βασιλ. ἐξετάσαι (ἔξετ. cum CEG; A ἑμαυτὸν λέγειν) cum ACEG .. D ἀπεκρίθη ὁ Πιλ. καὶ εἶπε τοῖς Ἰουδαίοις Πῶς δύνασθε (?) τὸν βασιλέα ὑμῶν ἐξετάσαι .. Copt Respondit Pilatus Dicite mihi, nonne opus erit militere ducem ad quaerendum regem. Item Flor Vatt Advocans ad se Pilatus Iudaeos Dicite mihi, quomodo possum ego dum praeses sum (Vatt cum sim praeses) regem interrogare .. plures alii latini codd. haec non habent, neque magis habet textus B actorum. | λέγουσιν αὐτῷ (D add οἱ Ἰουδαῖοι) Ἡμ. οὐ λέγ. βασιλ. αὐτὸν (G αὐτ. βασ.) εἶναι, ἀλλ' αὐτὸς (G om) ἑαυτ. λέγει (D Copt om εἶναι usque λέγει) cum CDEG Copt Flor Vatt .. A (ex omissione eorum quae interposita sunt ortum videtur illud ἑμαυτὸν λέγειν, quod iste codex pro ἐξετάσαι habet) om. Item om codd. lat. multi. | προσκαλ. δὲ (G τότε προσκ., CE καὶ προσκ.) ὁ Πιλ. cum CDEG Flor Eins Fabr; item Vatt Advocans itaque Pilatus, et Copt Quare Pilatus accersivit .. A προσκαλ. δὲ καὶ (om ὁ Πιλ.) | τὸν κούρσωρα cum AC (item FH) .. EG κούρσωρα, D τινὰ κούρσωρα | Μετὰ ἐπιεικ. ἀχθ. ὁ Ἰησ. cum ACEG,

ἐπιεικείας ἀχθῆτω ὁ Ἰησοῦς. ἐκβάς δὲ ὁ κούρσωρ καὶ γνωρίσας αὐτὸν προσεκύνησεν, καὶ λαβὼν τὸ καθάπλωμα τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἤπλωσεν χαμαὶ καὶ λέγει αὐτῷ Κύριε, ὡδέ περιπάτησον καὶ εἰσελθε, ὅτι καλεῖ σε ὁ ἡγεμὼν. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ὁ ἐποίησεν ὁ κούρσωρ, κατέκραξαν τρυῖ Πιλάτου λέγοντες Διὰ τί ὑπὸ πραιώνου αὐτὸν οὐκ ἐκέλευσας εἰσελθεῖν ἀλλ' ὑπὸ κούρσωρος; καὶ γὰρ ὁ κούρσωρ θεασάμενος αὐτὸν προσεκύνησε, καὶ τὸ φακεώλιον αὐτοῦ ἤπλωσε χαμαὶ καὶ ὡς βασιλέα αὐτὸν περιπατήσαι πεποιήκεν.

³ Ὁ δὲ Πιλάτος μετακαλεσάμενος τὸν κούρσωρα λέγει αὐτῷ Τί τοῦτο ἐποίησας, καὶ ἤπλωσας τὸ φακεώλιόν σου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐπ' αὐτῷ περιπατήσαι πεποιήκας τὸν Ἰησοῦν; λέγει

item Copt (Introduc mihi Iesum quieto modo) et Latt .. D add ὡδε | ἐκβάς cum CD .. AE ἐξελεύων | γνωρίσ. αὐτὸν προσεκύνησεν cum A Eins Fabr, item addito αὐτῷ CD .. E Copt γνωρ. τὸν Ἰησοῦν προσεκ. αὐτῷ | καὶ λαβὼν cum A, item (solens) Vatt Ven; D καὶ ἐκβαλὼν .. CE καὶ ἔλαβε | τὸ καθάπλωμα (ita A; C κατάπλ.) cum AC .. DE τὸ φακεώλιον, item FH (de utroque vide ad huius sectionis finem) τὸ φακιάλ. Latini fasciale | τῆς χειρ. αὐτοῦ cum AC .. D αὐτοῦ .. FH ὁ κατεῖχεν εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, item Latini .. E ὁ κατεῖχε κατὰ τὴν τάξιν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ | ἤπλωσε χαμαὶ cum AD et Latinis .. FH ἤπλ. αὐτῷ χαμ., CE καὶ ἤπλωσεν αὐτὸ χαμ. | κ. λέγει (FH εἶπεν) αὐτῷ cum AFH .. C etc κ. λέγ. τῷ Ἰησοῦ | Κύριε .. E add μου | ὡδε περιπ. καὶ εἰσελθε cum C Eins Fabr aliique latinis codd .. A Vatt add εἰς τὸ πραιτώριον, item E ἐπὶ τοῦ βήματός .. D ἐναυθὰ περιπάτησον .. FH om | ὅτι cum AD Latt .. reliqui om | ὁ ἐποίησεν ὁ κούρσωρ: D add ὅτι προσεκύνησε τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸ φακεώλιον αὐτοῦ ἤπλωσε | κατέκραξαν: A ζήλου πλησθέντες κατέκραζον | τοῦ Πιλάτου (C τῷ Πιλάτῳ) .. D αὐτοῦ, sed pergit ἐπὶ τὸν Πιλάτον λέγοντες | Διὰ τί ὑπὸ πραιώνου (cod. πράκ.) αὐτ. οὐκ ἐκέλευσας (item E) εἰσελθ. ἀλλ' ὑπὸ κούρσωρος cum A, item Latinis .. C Διὰ τί ὑπὸ πρεσπόκουνα (πρεπόκουνα? alii πραικωνά) α. σ. ἐκάλεσας εἰσελθεῖν ἀλλ' ὑπὸ κούρσωρα .. D Διὰ τί οὕτως ἐκέλευσας αὐτὸν μετὰ τιμῆς εἰσελθεῖν .. FH om Ἰδόντες δὲ -- ὑπὸ κούρσωρα | καὶ γὰρ ὁ κούρσωρ θεασάμενος -- περιπατήσαι πεποιήκεν cum A. Similiter E et Latini .. C aliique om

Codices FH, quos passim iam adhibuimus, has duas sectiones sic exhibent: Ἐν ταῖς ἡμεραῖς ἐκείναις σύμβουλον ποιήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι προσῆλθον πρὸς Πιλάτον (hoc accentu uterque codex) τὸν ἡγεμόνα, κρατοῦντες καὶ τὸν Ἰησοῦν, καὶ παρέδωκαν αὐτὸν αὐτῷ. ὁ δὲ ἡγεμὼν παραλαβὼν αὐτὸν κατέκλεισεν, καὶ βουλόμενος αὐτὸν ἀνακρίναι παρόντων καὶ τῶν Ἰουδαίων, ἀπέστειλεν τὸν κούρσωρα αὐτοῦ ἀγαγεῖν αὐτόν. ὁ δὲ κούρσωρ αὐτὸν θεασάμενος προσεκύνησεν αὐτόν, καὶ τὸ φακιάλιον ὁ κατεῖχεν εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἤπλωσεν αὐτῷ χαμαὶ καὶ εἶπεν αὐτῷ Κύριε, καλεῖ σε ὁ ἡγεμὼν.

3. μετακαλεσάμενος cum CF etc .. A προσκαλ. | καὶ ἤπλωσας τὸ φακεώλ. -- τὸν Ἰησοῦν cum A. Similiter Ven et honorasti Iesum qui dicitur Christus ..

Evang. apocr. ed. Tischendorf.

αὐτῶ ὁ κούρσωρ Κύριε ἡγεμών, ἔτε με ἀπέστειλας εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, εἶδον αὐτὸν καθήμενον ἐπὶ ὄνου, καὶ οἱ παῖδες τῶν Ἑβραίων κλάδους κατεῖχον ἐν ταῖς χερσίν αὐτῶν καὶ ἔκραζον, ἄλλοι δὲ ὑπεστρώννυσον τὰ ἱμάτια αὐτῶν λέγοντες Σῶσον δὴ, ὁ ἐν ταῖς ὑψίστοις· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

⁴ Κράζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες πρὸς τὸν κούρσωρα Οἱ μὲν παῖδες τῶν Ἑβραίων ἐβραϊστί ἔκραζον, πόθεν δὲ σοὶ τὸ ἑλληνιστί; λέγει αὐτοῖς ὁ κούρσωρ Ἡρώτησά τινα τῶν Ἰουδαίων καὶ εἶπα Τί ἐστὶν ὃ κράζουσιν ἐβραϊστί; κακεῖνός μοι ἐρμήνευσεν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος Πῶς δὲ ἔκραζον ἐβραϊστί; λέγουσιν αὐτῶ οἱ Ἰουδαῖοι Ὡσαννά μεμβρομῆ βαρουχαμμᾶ ἀδοναί. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος Καὶ τὸ Ὡσαννά καὶ τὰ λοιπὰ τί ἐρμηνεύεται; λέγουσιν αὐτῶ οἱ Ἰουδαῖοι Σῶσον δὴ, ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος

GFH etc, item codd. lat. plerique om | Κύριε ἡγεμών cum CDEF .. A Κύριέ μου .. Latini om | ὅτε: F ὅταν | με ἀπέστ. cum A et Latinis .. C etc ἀπέστ. με | εἰς Ἱεροσόλυμα (B εἰς Ἱερουσαλήμ) cum AE .. CDF ἐν Ἱεροσολύμοις .. Vatt in Jerusalem, Eins Fabr de Ierosolyma | πρ. τὸν (cum A; C etc om) Ἀλέξανδρον .. Vatt Ven om | F ὄνον | καθήμενον cum AF .. C etc καθεζόμενον | ἐπὶ ὄνου (F ὄνον) .. D ἐπὶ πώλου | κλάδους κατεῖχον (F ἐκράτουν κλάδ.) ἐν τ. χ. αὐτ. καὶ ἔκραζον cum EF .. A ἔκραζον ἐβραϊστί, κλάδους ἐν τ. χ. α. κατέχοντες, item D ἔκραζον, καὶ κατέχοντες κλάδ. ἐν τ. χ. αὐτῶν .. C ἔκραζον Ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος, κλάδους ἐν τ. χ. α. κατέχοντες. Similiter Eins Fabr; varie differunt alii quos ad latinum actorum textum vide. | ἄλλοι δὲ -- λέγοντες: D haec om | Σῶσον δὴ, ὁ ἐν τ. ὑψ. cum CF Latt .. A Ὡσαννά ἐν τ. ὑψ., D Ὡσαννά τῶ μὴ Δαυὶδ | κυρίου: D τοῦ κυρ.

4. Κράζουσιν οἱ Ἰουδ. λέγοντες πρ. τὸν κούρσωρα (B πρὸς κούρσωροι sic) cum BF Latt .. C λέγουσι δὲ οἱ Ἰουδ. πρ. τ. κούρσωρα .. A καὶ λέγουσιν οἱ Ἰουδ. τῶ κούρσωρι | Οἱ μὲν παῖδ. τ. Ἑβρ. ἔβρ. ἔκραζον cum BCEF Latt .. A Οἱ παῖδες ὡς λέγεις ἐβραϊστί ἔκρ. .. D om | πόθεν δὲ (B om) σοὶ τὸ ἑλληνιστί (B τῶ ἑλληνιστῆ, F τὸ ἑλληνιστῆ) cum BF .. A σὺ δὲ πόθεν ἑμάδες καὶ ἐρμηνεύεις αὐτὰ ἑλληνιστί .. C (similiter E) πόθεν δὲ σὺ (cod. ἑσολ) Ἑλλην (cod. ἑλλοῦς) ὑπάρχων ὧς: (sic; B γινώσκεις) τὸ ἐβραϊστί .. Eins unde tibi cum sis Graecus Hebraeica? Vatt unde tibi gentili est hoc nosse? Similiter alii codices latini. | τῶν Ἰουδαίων cum ABF Latt .. CD τῶν Ἑβραίων | καὶ εἶπα τί ἐστ. ὃ κράζ. ἔβρ. cum BF Eins Vatt Ven (item Fabr, sed addit *pueri* post κράζουσιν); item omissio καὶ εἶπα C .. A γέροντα τί ἐστ. ὃ κράζ. οἱ παῖδες ἐβραϊστί .. D om | κακεῖν. μοι ἐρμήν. (B ἔρμ. μοι, D add πάντα) cum CFBD (omnes hi ἔρμ. non ἦρμ.) Eins Ven .. A καὶ εἶπέ μοι ὅτι τὸ Ὡσαννά Σῶσον δὴ ἐρμηνεύεται. Similiter lat. codd. aliquot. | λέγει αὐτ. ὁ Πιλ. Πῶς δὲ (C om) ἔκραζον (B ἔκραζον sic) ἔβρ. cum BC Eins; similiterque Vatt Ven .. AD om | λέγ. αὐτ. οἱ Ἰουδ. (C om οἱ Ἰουδ., item μεμβρ. usque ἀδοναί) Ὡσαννά μεμβρομῆ βαρουχαμμᾶ ἀδοναί (i. e. fere יְהוֹשֻׁעַ בְּרִדְיָא בְּרִדְיָא בְּרִדְיָא בְּרִדְיָא בְּרִדְיָא).

Εἰ ὑμεῖς μαρτυρεῖτε τὰς φωνὰς τὰς παρὰ τῶν παιδῶν λεχθείσας, τί ἡμαρτεν ὁ κούρσωρ; οἱ δὲ ἐσιώπησαν. λέγει ὁ ἡγεμὴν τῷ κούρσωρι Ἐξέλθε καὶ οἶψ βούλει τρῶπῃ εἰσαγάγε αὐτόν. ἐκβάς δὲ ὁ κούρσωρ ἐποίησεν τὸ σχῆμα τὸ πρῶτον καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ Κύριε, εἰσελθε ὁ ἡγεμὴν σε καλεῖ.

⁵ Εἰσελθόντος δὲ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν σιγνοφόρων κατεχόντων τὰ σίγνα, ἐκάμφθησαν αἱ προτομαὶ τῶν σίγνων καὶ προσεκύνησαν τῷ Ἰησοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τὸ σχῆμα τῶν σίγνων, τὸ πῶς ἐκάμφθησαν καὶ προσεκύνησαν τῷ Ἰησοῦ, περισσῶς ἔκραζον κατὰ τῶν σιγνοφόρων. ὁ δὲ Πιλάτος λέγει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους Οὐ θαυμάζετε πῶς ἐκάμφθησαν αἱ προτομαὶ καὶ προσεκύνησαν τῷ Ἰησοῦ; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς Πιλάτον Ἡμεῖς εἶδο-

λέγει αὐτ. ὁ Πιλ. Καὶ (C om, item καὶ τὰ λοιπ.) τὸ Ὄσ. κ. τὰ λοιπὰ τί ἔρημν.; λέγ. αὐτῷ οἱ Ἰουδ. (C om λέγ. α. οἱ Ἰουδ.) Σῶσ. δῆ. ὁ ἐν τ. ὑψίστοις· εὐλογημ. ὁ ἐρχόμ. ἐν ὀνόμ. κυρίου (C om ὁ ἐν τοῖς usque κυρίου) cum B; item C, quocum fere faciunt codd. lat. . . AD om | Εἰ (D add οὖν) ὑμεῖς cum ABD, item Vatt Ven . . C om Εἰ, item Eins Fabr | μαρτυρ. τὰς φων. τὰς (B om) παρὰ τ. π. λεχθ. cum BC, item Latt . . D μαρτ. ταῖς φωναῖς ταύταις παρὰ τ. νηπίων λεχθείσας . . A μαρτ. καὶ συμφωνεῖτε ταῖς λεχθείσας φωναῖς τῶν παιδῶν | ἐσιώπησαν; A add μὴ δυνάμενοι τῷ Πιλάτῳ ὑπὲρ τούτου ἀποκριθῆναι | λέγει ὁ ἡγεμ. τῷ κούρσω. cum CD Eins Fabr . . B Vatt Ven λέγει πάλιν ὁ Πιλάτος τῷ κούρσω. . . A καὶ λέγει τῷ κούρσω. | καὶ οἶψ βούλ. τρόπ. (B οἶψ τρ. βούλ., D ὡς βούλη) εἰσάγ. αὐτόν (αὐτόν CD Latt; B τὸν Ἰησοῦν) cum BCD Latt . . A κάλεσον τὸν Ἰησοῦν | ἐκβάς cum BC . . AD ἐξελεύσῃν | ὁ κούρσωρ: B add ἐκ τοῦ πραιτωρίου | τὸ σχῆμ. τὸ πρῶτ. cum C (cf. infra I, 6. ubi omnes codd. eundem accusativum habent) . . B τὰ (sic) σχήματι τῷ πρῶτῳ (sic prorsus), Eins Fabr *sicut ei priori schemate* . . A κατὰ τὸ πρῶτον σχῆμα . . D καθὼς καὶ τὸ πρότερον, item lat. codd. | καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ cum AB Vatt Ven . . C Eins Fabr κ. λέγ. αὐτῷ . . D καὶ ἀπλώσας τὸ φακελίον αὐτοῦ χαμαὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ | εἰσελθε cum ABD Latt . . C om | ὁ ἡγεμ. σε καλ. (A καλεῖ σε ὁ ἡγ.) cum CDA . . B Latt praem ὅτι

5. καὶ τῶν σιγνοφόρων cum ACD Eins Cors . . B om καὶ (et habet σιγνοφόρων) | κατεχόντων: B κρατούντων | ἐκάμφθησαν: E ἔκαμψαν | αἱ προτομαὶ (D προτομαί) τῶν σίγνων cum BCDE (sed BE add ἐαυταῖς) Eins Cors . . A om τ. σίγνων | ἰδόντες δὲ -- τὸ (C om) πῶς ἐκάμφθ. (B add ἐαυταῖς) -- περισσῶς (ita BAD; C περισσοτέρως) ἔκραζ. κ. τ. σιγνοφ. (B ubique σιγνοφ.) cum BC Eins Vatt . . A οἱ δὲ Ἰουδαῖοι περισσῶς ἔκραζον κατὰ τῶν σιγνοφόρων, ὅτι αὐτοὶ θέλοντες ἔκαμψαν τὰς προτομάς (cum prioribus οἱ δὲ -- κατὰ τ. σιγνοφ. consentiunt Ven Fabr, sed reliqua om) . . D Ἄννας δὲ καὶ Καϊάφας καὶ Ἰωσήπος οἱ τρεῖς ψευδομάρτυρες ἤρξαντο περισσῶς κράζειν κατὰ τῶν σιγνοφόρ. | ὁ δὲ Πιλ. λέγει (ita etiam Eins Fabr) . . A λέγει ὁ Πιλ. | πῶς (B τὸ πῶς) ἐκάμφθ. (C αἱ αὐταὶ ἐκάμφθ., B ἐκάμφθ. ἐαυταῖς [scriptum est αἱ αὐταῖς]) αἱ προτομαὶ (cum AB; CD add τῶν σίγνων) cum ABCD . . E πῶς ἐαυτὰς ἔκαμψαν αἱ προτ. τῶν σίγνων | πρὸς Πιλάτον: A τῷ Πιλάτῳ | εἶδομεν cum A; item *vidimus*

μεν πῶς ἔκαμψαν οἱ σιγνοφόροι καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. προσκαλεσάμενος δὲ ὁ ἡγεμὼν τοὺς σιγνοφόρους λέγει αὐτοῖς Ἵ οὕτως ἐποιήσατε; λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Ἡμεῖς ἄνδρες Ἕλληνές ἐσμεν καὶ ἱερόδουλοι, καὶ πῶς εἶχαμεν προσκυνῆσαι αὐτῷ; καὶ γὰρ κατεχόντων ἡμῶν τὰς προτομάς ἑαυταῖς ἐκάμφθησαν καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ.

⁶ Λέγει ὁ Πιλάτος τοῖς ἀρχισυναγώγοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις τοῦ λαοῦ Ἐκλέξασθε ὑμεῖς ἄνδρας δυνατοὺς καὶ κραταιούς, καὶ αὐτοὶ κατάσχωσιν τὰ σίγνα, καὶ ἴδωμεν εἰ ἑαυτοῖς κάμπτονται. ἐπιλαβόμενοι δὲ οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων ἄνδρας δώδεκα κραταιούς καὶ δυνατοὺς, ἀνά ἕξ ἐποίησαν κατασχεῖν τὰ σίγνα, καὶ ἐστάθησαν ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ ἡγεμόνος καὶ λέγει ὁ Πιλάτος τῷ κούρσορι Ἐκβαλε αὐτὸν ἔξω τοῦ πραιτωρίου, καὶ εἰσάγαγε αὐτὸν πάλιν ὅπως βούλει τρόπον. καὶ ἔξ-

Latt . . BC οἶδαμεν | πῶς ἔκαμψαν οἱ σιγνοφ. cum BC Eins (item Fabr ut videtur) . . A π. ἔκ. τὰς προτομάς οἱ σιγν., D π. ἔκ. οἱ σιγν. τὰ σίγνα (ita Vatt quemadmodum inclinauerunt vultus) | καὶ προσεκ. τῷ Ἰησοῦ . . A καὶ προσεκ. θελούντων αὐτῶν τῷ Ἰησοῦ . . D om haec usque ad finem sectionis | ὁ ἡγεμὼν cum AC Eins Fabr . . B Vatt Ven ὁ Πιλάτος | Ἵ οὕτως cum AB Eins Fabr . . C Vatt Ven Ἵ τοῦτο | λέγουσιν cum AB Eins . . C add αὐτοί, item et ipsi Vatt Ven (Fabr signiferi) | τῷ Πιλάτῳ . . A αὐτῷ | Ἕλλην. ἔσμ. κ. ἱεροδ. cum A Latt, item B Ἕλλ. καὶ ἱεροδ. ὄντες . . E ἔσμεν ἱερόδουλοι . . C Ἕλληνες ὑπάρχοντες | καὶ (B om) πῶς εἶχαμεν (cum B C, B** E εἶχομεν, E ἔχομεν. Eins Fabr habitus) πρ. αὐτῷ (αὐτῷ cum AB; CE αὐτόν) | κατεχόντων (C κατέχοντας) ἡμῶν τὰς προτ. cum ACE, item B κατ. ἡμ. τὰ σίγνα | ἑαυταῖς ἐκάμφθησαν cum C, item praemisso αἱ προτομαὶ B . . E αὐταὶ ἑαυτὰς ἔκαμψαν . . A αὐταὶ ὑφ' ἑαυτῶν ἐκάμφθ. | προσεκ. αὐτῷ cum AB . . C om αὐτῷ . . Vat* add eum, Eins Vatt Jesum, Fabr neutrum.

6. τοῖς ἀρχισυναγώγοις . . B add αὐτῶν | τοῦ λαοῦ cum B, item Vatt Ven (Eins plebis israhorum) . . C Cors τ. λ. τῶν Ἰουδαίων . . A om | Ἐκλέξασθε (sic) ὑμεῖς cum ABC . . D Ὑμ. ἐκλέξ. | καὶ κραταιούς cum ABDE Vatt Eins Ven . . C Fabr om | καὶ αὐτοὶ cum ABCE Latt . . D ὄντινες | κατάσχωσιν cum BDE . . A κατασχετώσων . . C κατέχουσιν | ἑαυτοῖς cum CE, item αὐτοῖς B . . A αὐταὶ sic . . D om | D κάμποντ. ἢ οὐ | οἱ πρεσβ. τ. Ἰουδ. cum BC etc Vatt Eins Fabr . . A οἱ Ἰουδαῖοι | δώδεκα (B δεκαδύο) . . A post δυνατοὺς pon | B δυνατ. κ. κρατ. | ἀνά ἕξ cum AB . . CE ἀνά ἕξ ἕξ. Similiter Eins senos et senos | κατασχεῖν cum AC . . BE κατέχειν | ἐστάθησαν cum BC etc, item lat. codd. . . A στήναι- | ἔμπρ. τοῦ βήματος cum B (sic) C etc, item Vatt Ven . . A om τ. βήμ. (Eins Fabr ante conspectum) | καὶ λέγει cum BC etc . . A λέγει οὖν | Ἐκβ. αὐτὸν ἔξω τ. πρ. cum BC . . A Vatt Ven Eins Fabr Ἐκβ. τὸν Ἰησοῦν ἔξ. τ. πρ. . . D παραλαβὼν τὸν Ἰησοῦν ἔξελε τοῦ πρ. | καὶ εἰσάγαγε α. π. ὅπως β. τρ. cum BC Eins Fabr, item similiter Vatt Ven . . D κ. εἰσάγ. αὐτὸν ὡς βούλη . .

ἦλθεν ἔξω τοῦ πραιτωρίου ὁ Ἰησοῦς καὶ ὁ κούρσωρ. καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Πιλάτος τοὺς πρώην κατέχοντας τὰς προτομαὶς λέγει αὐτοῖς Ὁμολογήσατε κατὰ τῆς σωτηρίας Καίσαρος, ὅτι ἐὰν μὴ χαμφθῶσιν τὰ σίγνα εἰσιόντος τοῦ Ἰησοῦ, ἀποτεμῶ τὰς κεφαλὰς ὑμῶν. καὶ ἐκέλευσεν ὁ ἡγεμὼν ἐκ δευτέρου εἰσελθεῖν τὸν Ἰησοῦν. καὶ ἐποίησεν ὁ κούρσωρ τὸ σχῆμα τὸ πρῶτον, καὶ πολλὰ παρεκάλεσε τὸν Ἰησοῦν ἵνα ἐπιβῇ ἐπὶ τοῦ φακωλίου αὐτοῦ. καὶ ἐπέβη καὶ εἰσῆλθεν. εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ ἐκάμφθησαν πάλιν τὰ σίγνα καὶ προσεκύνησαν τῷ Ἰησοῦ.

CAPUT H.

¹ Ὁ δὲ Πιλάτος ἰδὼν ἔμφοβος γενόμενος ἐζήτησεν ἀναστήναι ἀπὸ τοῦ βήματος. ἔτι δὲ αὐτοῦ ἐνθυμουμένου ἀναστήναι,

A plane om | καὶ ἐξῆλθεν (CE ἐξελθὼν) -- καὶ ὁ κούρσ. (haec C om) cum B(C)E, item Eins Fabr Vatt (Ven *exeuantibus autem* etc) .. A om .. D om omnia usque dum sequitur καὶ ἐποίησεν ὁ κούρσωρ | καὶ προσκαλεσάμενος .. C om καὶ (item E?) | τοὺς πρώην (E τ. πρώτους τοὺς) κατέχ. τὰς προτ. cum BE Vatt Ven Fabr Eins .. A τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατέχοντας τ. προτ. .. C τοὺς κατέχ. τὰς προτ. καὶ τοὺς πρώτους τῶν Ἰουδαίων | λέγει (E καὶ λέγ.) αὐτοῖς Ὁμολογήσατε -- ὅτι cum BCE, item Vatt Ven .. A (similiter Eins) ὠμολογήσατε κατὰ -- λέγων ὅτι | κατὰ τῆς σωτηρ. (A add τοῦ) Καίσαρ. cum AC Latt .. B κατὰ Καίσαρος | μὴ χαμφθῶσιν cum B (item E?) Vatt Ven (item Fabr ut videtur) .. AC om μὴ, item Eins | τὰ σίγνα cum BC .. A αἱ προτομαὶ | εἰσιόντος cum B; A εἰσελθόντος. Item Latini .. C ἀνελθόντος | ἀποτεμῶ cum A (B ἀποτεμῶ sic) E, item Latt .. C ἀποτέμω | B ὑμῶν τὰς κεφ. | καὶ ἐκέλευσεν (B κελεύει) ὁ ἡγεμ. cum AB Latt .. C καὶ καθίσας ὁ ἡγεμ. ἐκέλευσεν | ἐκ δευτ. εἰσελθ. τ. Ἰησ. cum B Vatt Ven .. A εἰσελθ. ἐκ δευτ. τ. Ἰησ. .. C Eins Fabr εἰσελθ. τ. Ἰ. ἐκ δευτ. .. E om ἐκ δευτ. | καὶ ἐποίησεν (E add πάλιν) ὁ κούρσ. .. D τότε ὁ κ. ἐποίησε | τὸ σχῆμα τὸ πρῶτον: ita h. l. ABC, item D τὸ πρότερον σχῆμα (sed Eins Fabr *eodem schemate*) | καὶ πολλά .. D καὶ ἀπλώσας τὸ φακωλίον αὐτοῦ | παρεκάλεσεν cum ABDE .. C παρεκάλε | τὸν Ἰησοῦν cum BD, item Eins Fabr; item praemisso ὁ κούρσωρ C (similiter Vatt) .. A om | ἵνα ἐπιβῇ ἐπὶ (A om) τοῦ (C τῷ) φακωλίου (ita A; B φακιολ., CE φακεολ. et quidem C -λλω) αὐτοῦ .. D ὅπως περιπατήσῃ δι' αὐτοῦ | D om κ. ἐπέβη κ. εἰσῆλθεν .. A add εἰς τὸ πραιτωρίον | αὐτοῦ cum ABC .. D Latt τοῦ Ἰησοῦ | ἐκάμφθησαν πάλιν (A πάλ. ἐκάμφθ.) cum BCA .. D ἔκαμψαν. Item Latt om πάλιν | τὰ σίγνα cum BCD; A αἱ προτομαὶ .. B add ἐαυτά, C ἐαυτῶν .

II, 1. ἰδὼν cum ABC Latt .. DE om | ἔμφοβος (A praem καὶ) cum AB DE .. C ἐκταμβος | ἐζήτησεν (C ἐζήτηει) cum B(C) .. A ἐδέλησεν, D ἐβούλετο .. Vatt Ven *voluit*, Eins Fabr *coepit* | ἀπὸ (A om) τοῦ βήματ. cum (A)BC Latt .. D om | ἔτι δὲ αὐτοῦ cum BC etc .. A αὐτοῦ δέ (similiter codd. lat.) |

ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐπεμψεν πρὸς αὐτὸν λέγουσα Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ δικαίῳ τούτῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον δι' αὐτὸν νυκτός. ὁ δὲ Πιλάτος προσκαλεσάμενος τοὺς Ἰουδαίους λέγει αὐτοῖς Οἴδατε ὅτι ἡ γυνὴ μου θεοσεβῆς ἐστίν καὶ μᾶλλον Ἰουδαίξει σὺν ὑμῖν. λέγουσιν αὐτῷ Ναί, οἴδαμεν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος Ἰδοὺ ἐπεμψεν ἡ γυνὴ μου λέγουσα Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ τῷ δικαίῳ τούτῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον δι' αὐτὸν νυκτός. ἀποκριθέντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Μηδὲν οὐκ εἴπαμέν σοι ὅτι γόης ἐστίν; Ἰδοὺ ὄνειροπέλημα ἐπεμψε πρὸς τὴν γυναῖκά σου.

² Ὁ δὲ Πιλάτος προσκαλεσάμενος τὸν Ἰησοῦν λέγει αὐτῷ Τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; οὐδὲν λαλεῖς; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη Εἰ μὴ εἶχον ἐξουσίαν, οὐδὲν ἂν ἐλαλοῦσαν· εἰς γὰρ ἕκαστος

ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐπεμψ. πρ. αὐτ. (B πρ. τὸν ἡγεμόνα) cum BC, item codd. lat. . . A ἐπεμψ. ἡ γ. α. πρ. αὐτ., item D (et Vatt Ven) ἀπέστειλε πρ. αὐτ. ἡ γ. αὐτ. | καὶ τῷ ἀνθρ. τῷ δικ. τούτῳ cum BC Eins . . AD Vatt Ven Fabr καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ | δι' αὐτὸν νυκτός cum C et praemisso κατ' ὄναρ E . . B δι' αὐτὸν (sic) διὰ τῆς νυκτός . . A δι' αὐτὸν τῇ νυκτὶ ταύτῃ . . D σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτοῦ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ | ὁ δὲ Πιλ. προσκαλ. cum BC Vatt Ven . . A καὶ προσκαλ. . . D Eins Fabr haec om usque ad alterum δι' αὐτὸν νυκτός | τοὺς Ἰουδαίους . . B add ἅπαντας, E πάντας. Item *omnibus Iudaeis* Hal, non item Vatt | λέγ. αὐτοῖς cum AB Latt . . C λέγ. πρὸς αὐτούς | σὺν ὑμῖν . . E om σὺν | ὁ Πιλάτος cum BC Vatt . . A om | Ἰδοὺ ἐπ. ἡ γ. μ. λέγουσα cum BE Vatt, item post ἡ γ. μ. addito Πρόκλα C . . A αὕτη ἐπεμψε πρὸς με λέγ. | A Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ, item Vatt Ven | νυκτός . . B διὰ τῆς νυκτός | λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ . . A λέγ. αὐτῷ | Μηδὲν οὐκ cum BC (Eins Fabr *Numquid non*) . . A Μηδὲν . . DE om Μηδὲν | γόης (cum BCE; A πλάγιος; D μάγος; Eins Fabr *maleficus*, Vatt Ven *magus*) ἐστίν cum AB Latt . . CDE add καὶ ἐν (E add τῷ) Βεελζεβούλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια (C om ἐκβ. τ. δαιμ.) καὶ (C τὰ) πάντα αὐτῷ ὑποτάσσεται (D om καὶ πά. α. ὑποτ.) | Ἰδοὺ (B add ὅτι καὶ) ὄνειροπέλημα (sic enim [cf. Clem. Alex. p. 849.] omnino restituendum videtur pro ὄνειροπέλημα, quod in cod. B est; C habet ὄνειροπέμματα, E ὄνειρον πεταπόν, D om; Vat Ven *somniorum, fantasma*, Eins Fabr *somnium*) ἐπεμψε (D add οὗτος) πρὸς τὴν γυναῖκά σου cum BCDE Latt . . A solus καὶ ὄνειρα πέμπει.

2. Ὁ δὲ Πιλ. (D Τότε ὁ Πιλ.) προσκ. τ. Ἰησ. λέγ. αὐτῷ cum BCD, item fere Latt . . A Ὁ δὲ Πιλ. λέγει τῷ Ἰησοῦ | Τί οὗτοί (B τί οὗτοι, alii videntur tui pro τί habere, unde Thi edidit Τοιοῦτοι. Sed id confusis t et oi ortum est) σου καταμαρτ. (B καταμ. σου) cum BCE, item praemisso Οὐκ ἀκούεις D; tum BCE pergunt οὐδὲν λαλεῖς (C λέγεις), D καὶ οὐδένα ἀποκρίνη λόγον. Item Vatt Ven *Quid est quod isti adv. te testificantur? et nihil ad eos loqueris?* Similiter Eins Cors Fabr, nisi quod cum D praerouant *Non (Num) audis (audisti)* . . A Τί οὐ λαλεῖς ὑπὲρ ὧν σου καταμαρτυροῦσιν | ἔφη cum AD; B ἔφην . . CE ἀπεκρίθη, Latt *respondit (ei) | εἶχον (B εἶχαν)* . . A add οὗτοι | οὐδὲν (B οὐκ) ἂν cum AB . . C etc om ἂν | ἐλαλοῦσαν om BDE . . AC ἐλάων | εἰς γὰρ (*autem*)

ἐξουσίαν ἔχει τοῦ στόματος αὐτοῦ λαλεῖν ἀγαθὰ τε καὶ πονηρά· αὐτοὶ ὄψονται.

³ Ἀποκριθέντες δὲ οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ Ἰὴ ἡμεῖς ὀψόμεθα; πρῶτον ὅτι ἐκ πορνείας γεγέννησαι· δεύτερον ὅτι ἡ σὴ γένεσις ἐν Βηθλέεμ νηπίων ἀναίρεσις γέγονεν· τρίτον ὅτι ὁ πατήρ σου Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ σου Μαριάμ ἔφυγον εἰς Αἴγυπτον διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς παρρησίαν ἐν τῷ λαῷ.

⁴ Λέγουσίν τινες τῶν ἐστηκότων εὐλαβεῖς ἐκ τῶν Ἰουδαίων Ἡμεῖς οὐ λέγομεν αὐτὸν εἶναι ἐκ πορνείας, ἀλλὰ οἴδαμεν ὅτι ἐμνηστεύσατο ὁ Ἰωσήφ τὴν Μαρίαν, καὶ οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας. λέγει ὁ Πιλάτος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους τοὺς λέγοντας εἶναι αὐτὸν ἐκ πορνείας Οὗτος ὁ λόγος ὑμῶν οὐκ ἔστιν ἀληθής, ὅτι ὄρμαστρα γέγοναν, καθὰ καὶ αὐτοὶ λέγουσιν οἱ σύνεθνοι ὑμῶν.

ἑκαστος cum B, item (εἰ γ. ἔκ.) E et (ἑκαστ. γάρ omissio εἰς) A; item Ven .. C (et ut videtur etiam D) om γάρ | E τοῦ ἰδίου στόματος | τε καὶ cum AB .. C etc om τε | αὐτοὶ ὄψ. cum ABDE Latt .. C om.

3. οἱ πρεσβύτ. τῶν Ἰουδ. cum BDE Latt .. C οἱ πρ. τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδ. .. A οἱ Ἰουδαῖοι | BC ὀψόμεθα | πρῶτον: E add μέν | γεγέννησαι cum C etc .. AB ἐγεννήθης | B δεύτερον δέ | ἡ σὴ γένεσις cum CD; item Ven Fabr pro (in) nativitate tua .. AB Eins Cors ἡ γέννησις (*generatio*) σου .. E γεννηθέντος σου | νηπίων .. A om | ἀναίρ. γέγονεν (D ἐγένετο) cum BCDE .. A ἀναίρεσιν ἐργάσατο | Μαριάμ cum A .. BC etc Μαρία | ἔφυγ. εἰς Αἴγ. cum A Latt .. BC etc εἰς Αἴγ. ἔφυγ. | διὰ τὸ -- παρρησίαν (cum AB Latt; C παράκλησιν, E παρουσίαν) -- λαῷ .. D om

4. τῶν ἐστηκότων cum ACE .. D ἐκ τῶν παρεστηκότων .. B ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν (sic) | εὐλαβεῖς ἐκ (C om) τ. Ἰουδ. cum CE .. A ἐκ τῶν εὐλαβῶν Ἰουδαίων .. B Ἰουδαίων ἄνδρες εὐλαβεῖς .. D Ἰουδαίων. Ex Latinis nostram lectionem confirmant codices qui habent *quidam de adstantibus benigni* (Eins et alii *benigne*) *ex Iudaeis*. Iamvero D statim subiungit horum virorum nomina in hunc modum Λάζαρος, Ἀστέριος, Ἀντώνιος, Ἰάκωβος, Ἰωάννης, Σαμουήλ, Ζήρας, Ἰσαὰκ καὶ Φινεές, et pergit ὁ ἐμαρτύρησαν ἐπὶ βήματος Πιλάτου περὶ τοῦ Ἰησοῦ λέγοντες Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ἐκ πορνείας οὐ γεγέννηται, ἀλλὰ οἴδαμεν ὅτι ἐμνηστεύσατο ὁ Ἰωσήφ τὴν Μαρίαν, καὶ οὕτως ἐτέχθη ἐκ πνεύματος ἁγίου. Ea vero quae sequuntur usque ad initium capitis V. omnia omittit. Similis ratio est codicum Vaticanorum latini textus. | Ἡμεῖς οὐ λέγ. αὐτ. εἶναι ἐκ πορν. (B ἐκ π. εἶν.) cum BCE, item Latt .. A Ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν τι κατ' αὐτοῦ οὐδὲ λέγομεν αὐτὸν ἐκ πορνείας | ἀλλά: A ἀλλ' | B οἴδαμεν αὐτὸν, ἐμνηστεύσατο | ὁ Ἰωσήφ cum ADE .. BC om ὁ | καὶ οὐ γεγ. ἐκ πορν. cum BC Eins Ven (non ergo etc) .. A καὶ μόνον· οὐ γεγέννηται δὲ ἐκ πορν. .. E om | λέγει ὁ Πιλ. -- εἶναι αὐτ. (C αὐτ. εἶν.) ἐκ πορν. cum BCE Eins .. A λέγει πρὸς τοὺς λοιποὺς Ἰουδαίους | Οὗτ. ὁ λόγ. -- ἀληθής cum BCE Latt .. A Ἀληθές ἐστι τοῦτο τὸ ῥῆμα (est interrogatio) | ὄρμαστρα γέγοναν (C -νασι) cum BC .. E ὄρμαστρα γέγονεν .. A ὀνομαστήρια γέγονεν | καθὰ καὶ αὐτοὶ cum CE .. B καθὰ αὐτοί, A ὡς αὐτοί | λέγ. οἱ σύνεθνοι (C συνέχθαι, E συνέθνοι) ὑμῶν cum BCE .. A οἱ

λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Ἄννας καὶ Καϊάφας Ἄπαν τὸ πλῆθος κρά-
ζομεν καὶ οὐ πιστευόμεθα ὅτι ἐκ πορνείας γεγέννηται· οὗτοι
προσῆλυτοὶ εἰσιν καὶ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ προσκαλεσάμενος ὁ
Πιλάτος Ἄναν καὶ Καϊάφην λέγει αὐτοῖς Τί ἐστὶν προσῆλυτοι;
λέγουσιν αὐτῷ Ἑλλήνων τέκνα ἐγεννήθησαν, καὶ νῦν γεγόνασιν
Ἰουδαῖοι. λέγουσιν οἱ εἰπόντες ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας,
Λάζαρος, Ἀστέριος, Ἀντώνιος, Ἰάκωβος, Ἀμνῆς, Ζηρᾶς,
Σαμουήλ, Ἰσαάκ, Φινεές, Κρίσπος, Ἀγρίππας καὶ Ἰούδας
Ἡμεῖς προσῆλυτοὶ οὐ γεγεννήμεθα, ἀλλὰ τέκνα Ἰουδαίων ἐσμέν
καὶ ἀλήθειαν λαλοῦμεν· καὶ γὰρ εἰς τὰ ὄρμαστρα Ἰωσήφ καὶ
Μαρίας παραγεγάμεν.

σ. ὑ. λέγ. | λέγουσιν τῷ -- Ἄπαν (cum BE Latt; C om) τὸ πλῆθ. κράζομεν
(cum B, item Ven Nos cum omni multitudinē dicimus; E κράζουσι, C Eius κρά-
ζει) cum BCE Latt .. A ἀποκριθέντες δὲ Ἄνας καὶ Καϊάφ. λέγουσιν ὡς πρός
ἅπαν τὸ πλῆθος Δέγομεν | καὶ οὐ πιστευόμεθα cum B .. CE κ. οὐ πιστεύεις,
item A sed post δ. ε. π. γεγέννηται ponit .. Latt plane om | οὗτοι cum ABE ..
C αὐτοί. Praeterea B add γάρ, E Latt δέ | προσῆλ. εἰσ. καὶ μαθ. αὐτ. cum C
Latt .. E πρ. εἰσ. καὶ οἱ ἴδιοι μαθηταί .. B πρ. αὐτοῦ εἰσ. κ. μαθηταί .. A μαθ.
αὐτοῦ εἰσὶ καὶ προσῆλ. | καὶ προσκαλεσάμενος -- Τί ἐστὶν (cum B, item Eius
Gors Ven Quid [Fabr Qui] sunt proselyti; CE Καὶ τίς ἐστὶ) προσῆλυτοι (ita B
Latt; CE -λυτος) cum BCE Latt .. A om | λέγουσιν αὐτῷ .. A οἱ δὲ λέγου-
σιν | Ἑλλήν. τέκνα ἐγ. κ. νῦν γεγ. Ἰουδ. cum AB Latt .. CE Ἑλλήνων τέκνων
(E -κνα) γεγόνασιν οἱ Ἰουδαῖοι | λέγουσιν οἱ εἰπόντες cum AC Ven .. B λέγ. οἱ
Ἰουδαῖοι οἱ εἰπόντες .. E οἱ ἀπεκρίθησαν εἰπόντες | ὅτι οὐ γεγ. ἐκ πορν. cum
BCE .. A μὴ γεγεννησθαι αὐτὸν ἐκ πορνείας | Λάζαρος (A ὁ τε Λάζαρ καὶ
Etiam B Latt add καὶ, non item CDE) Ἀστέριος (Eius aliiq̄ue add et, non Ven)
Ἀντώνιος (A Ἄνταγος, B Eius Fabr Ven add καὶ) Ἰάκωβος (B add καὶ) Ἀμνῆς
(ita B, Ἀμνῆς A, Ἰωάννης D; Annes Ven, item codd. lat. alii vel h. l. vel post
Annes, Ames, Annas, Amenius. E vero Ἡσαίας, C εἰς; sed in atroque sequi-
tar Ἄνας. Praeterea B Ven add καὶ) Ζηρᾶς (cum AD, item Ἀθήρας B; CE
Ἄνας. Ven Azaras, alii Zaras, Zarus, Yeras, Caras. Praeterea B Eius Fabr
add καὶ) Σαμουήλ (Ven add et) Ἰσαάκ (B Ἰσαάκ; A h. l. Ἀγρίππας postq̄ue loco
Agrippae Ἰσαάκ. Praeterea BE Eius Fabr add καὶ) Φινεές (B Φιναίος. Ven
add et) Κρίσπος (ita B; Κρίππος A, Κρίπτιος C; Πρίσκος E. Ven Crispes, alii
Crispus, alii Crippus. Praeterea B Eius Fabr add καὶ) Ἀγρίππας (B Ἀγρίππας;
A Ἰσαάκ, sed vide ante) καὶ (ita ABE Latt; C om. D post καὶ Φινεές tria
nomina reliqua omittit) Ἰούδας. In altera recensione ista nomina sic leguntur:
Λάζαρος, Ἀσδάριος, Ἀντώνιος, Ἰάκωβος, Ζαρᾶς, Σαμουήλ, Ἰσαάκ, Φινεές,
Κρίσπος, Δάγριππος, Ἀμεισὲ (duo codd. Eύμεισὲ) καὶ Ἰούδας. | Ἡμεῖς (C
praem Καί) πρ. οὐ γεγεννημέθα (B οὐκ ἐγεννήθημεν), ἀλλὰ -- λαλοῦμεν (ita
BE; C λέγομεν) cum BCE Latt .. A Ἡμεῖς μὲν κατ' ἀλήθειαν τέκνα Ἰουδαίων
ἐσμέν, καὶ τὴν ἀλήθειαν μαρτυροῦμεν καὶ λέγομεν | καὶ γὰρ ε. τ. ὄρμαστρα (C
add αὐτῶν) Ἰωσήφ καὶ (Latt om Ἰωσ. καὶ) Μαρ. παραγεγόμεν (B παραγενό-
μεθα, E παρεγενόμεθα) cum BCE Latt .. A ὑμεῖς δὲ φθῶν πολλῶ κατὰ τοῦ

⁵ Προκαλεσάμενος δὲ ὁ Πιλάτος τοὺς δώδεκα ἄνδρας τούτους τοὺς εἰπόντας ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας, λέγει αὐτοῖς Ὁρκίζω ὑμᾶς κατὰ τῆς σωτηρίας Καίσαρος, εἰ ἀληθῆ εἰσὶν ἃ εἶπατε, ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας; λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν μὴ ὀμνύειν, ὅτι ἁμαρτία ἐστίν· αὐτοὶ δὲ ὀμώσουσιν ὅτι οὐκ ἔστιν καθὼς εἶπαμεν, καὶ ἔνοχοι ἔσμεν θανάτου. λέγει ὁ Πιλάτος πρὸς Ἄνναν καὶ Καϊάφαν Οὐδὲν ἀποκρίνασθε πρὸς ταῦτα; λέγουσιν Ἄννας καὶ Καϊάφας πρὸς Πιλάτον Οἱ δώδεκα οὗτοι πιστεύονται ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας· ἅπαν τὸ πλῆθος κράζομεν ὅτι ἐκ πορνείας γεγέννηται καὶ γόης ἐστίν καὶ λέγει ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα, καὶ οὐ πιστευόμεθα.

⁶ Καὶ κελεύει ὁ Πιλάτος ἅπαν τὸ πλῆθος ἐξελεθεῖν ἐκτὸς τῶν δώδεκα ἀνδρῶν τῶν εἰπόντων ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας, καὶ τὸν Ἰησοῦν ἐκέλευσε χωρισθῆναι· καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλά-

⁷ Ἰησοῦ φερόμενοι τὴν ἀλήθειαν ὑπὸ τοῦ ψεύδους καλυφθῆναι βούλεσθε, καὶ διὰ τοῦτο ἀντιμάχεσθε ἡμῖν.

5. Προκαλ. δὲ (ita B Latt; C Καὶ προσκ.) -- τούτους (cum CE Ven; B Eins om) τοὺς εἶπ. -- λέγει αὐτοῖς cum BCE Latt .. A Γινούς δὲ ὁ Πιλ. ὅτι ἀληθῆ εἰσὶ τὰ παρ' αὐτῶν λεγόμενα, λέγει αὐτοῖς | εἰ (A Ἦνα εἰπητέ μοι εἰ) ἀληθῆ εἰσὶν (cum AB; C ἀληθείᾳ ἐστίν, E ἀληθῶς ἐστίν) ἃ (cum AE; B om, sed eo loco aliquot litteras erasas habet) εἶπατε (B add μοι; C om ἃ εἶπατε) ὅτι -- πορν. (A om ὅτι -- πορν.) .. Ven si verum est, dicite mihi, quoniam etc; Cors si vere dixistis quoniam etc. Cf. text. lat. | λέγουσιν cum BCE .. A Latt add ἐκεῖνοι | Ἡμεῖς cum ABE .. C om | ὅτι ἁμαρτία ἐστίν cum B (sed praemissum habet εἰ καὶ, -ac si librarius aliud scripturus fuisset; cf. C) Latt .. ACE om | αὐτοὶ δὲ (cum BE Ven; A Eins om) ὀμώσουσιν (ita B; ὀμώσωσιν E; ὀμοσάτωσαν A) κατὰ τῆς σωτηρίας Καίσ. (A om κατὰ τ. σ. Κ.) ὅτι -- εἶπαμεν (A εἶπομεν, οὐδὲ εἰς τὰ ὀνομαστήρια παρεγένοντο sic) καὶ ἔν. ἔσμεν θανάτου (A θανάτου ἐσόμεθα) cum BE; A; item Latt .. C εἰ καὶ ὀμώσωμεν, ἔνοχοι ἔσμεν | λέγει ὁ Πιλ. -- Καϊάφας cum BE Ven .. A ὁ δὲ Ἄννας καὶ Καϊάφας ἐπὶ πολὺ ἐστήσαν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος .. C om omnia usque dum sequitur καὶ λέγει ἑαυτὸν εἶναι υἱὸν .. plures codd. lat. om una cum seqq. Οὐδὲν ἄπ. πρ. ταῦτα | λέγουσιν -- πρ. Πιλάτον .. A οἱ δὲ εἶπον | Οἱ δώδεκα -- καὶ λέγει ἑαυτὸν (C αὐτὸν εἶναι, vide ante) -- πιστευόμεθα cum BE(C), item codd. lat. aliquot .. A Αὐτοῖς πιστεύεις, καὶ ἡμῖν ἀπιστεῖς ὅτι ἐκ πορν. γεγένν. καὶ ὅτι πλάνος ἐστὶ καὶ λέγει ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα, καὶ οὐ πιστευόμεθα.

6. Καὶ (cum B Ven, alii Latini ergo; E Τότε; C om) κελεύει (cum B; CE ἐκέλευσεν; Latini iubens, iussit) ὁ Πιλάτος .. A Τότε ὁ Πιλ. θυμοῦ μεγάλου κλησθεὶς ἐκέλευσε | ἅπαν (A om) τὸ πλῆθος (A add ἔξω) ἐξελεθεῖν | ἐκτὸς τῶν (C ἐκ τούτων) ἀνδρῶν -- χωρισθῆναι (cum CE Latt; B ἐξελεθεῖν) καὶ λέγ. α. ὁ Πιλ. (Latini praeter Ven om ὁ Πιλ.) cum BCE Latt .. A καταλείψας δὲ μόνους

τος Ποίω λόγῳ θέλουσιν αὐτὸν ἀποκτεῖναι; λέγουσιν αὐτῷ Ζήλον ἔχουσιν, ὅτι ἐν σαββάτῳ θεραπεύει. λέγει ὁ Πιλάτος Περὶ καλοῦ ἔργου θέλουσιν αὐτὸν ἀποκτεῖναι; λέγουσιν αὐτῷ Ναί.

CAPUT III.

¹ Καὶ θυμοῦ πλησθεὶς ὁ Πιλάτος ἐξῆλθεν ἔξω τοῦ πραιτωρίου καὶ λέγει αὐτοῖς Μάρτυρα ἔχω τὸν ἥλιον ὅτι οὐδεμίαν αἰτίαν εὗρισκω ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν τῷ ἡγεμόνι Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός, οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. εἶπεν δὲ ὁ Πιλάτος Λάβετε αὐτόν ὑμεῖς καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπαν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα. εἶπεν ὁ Πιλάτος Ὑμῖν εἶπεν ὁ θεὸς μὴ ἀποκτεῖναι, ἀλλ' ἐμοί;

² Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς τὸ πραιτώριον ὁ Πιλάτος καὶ ἐφώνησεν τὸν Ἰησοῦν κατ' ἰδίαν καὶ εἶπεν αὐτῷ Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς τῷ Πιλάτῳ Ἀφ' ἑαυτοῦ

τοὺς δώδεκα τοὺς εἰπόντας μὴ γεγενῆσθαι τὸν Ἰησοῦν ἐκ πορνείας, καὶ διαστήσας τὸν Ἰησοῦν ἀπ' αὐτῶν λέγει αὐτοῖς | Ποίω (A praem Εἰπατέ μοι) λόγ. θέλουσιν (A θέλωσιν) αὐτ. ἀποκτ. cum (A)CE Latt .. B Περὶ ποίου ἔργου βούλονται αὐτ. ἀποκτ. | λέγουσιν αὐτῷ cum CE, item Latt .. AB λέγουσιν (A add οἱ δεκαδύο) τῷ Πιλάτῳ | Ζήλον (A add μέγαν) ἔχουσιν .. B om | ὅτι ἐν σαββάτῳ θεραπεύει .. A add τοὺς προσερχομένους αὐτῷ | λέγει (B add αὐτοῖς) ὁ Πιλ. | Περὶ καλοῦ (cum BC Latt; E add οὖν) ἔργου .. A Διὰ καλὸν ἔργον | θέλουσιν αὐτόν (B add λοιπὸν) ἀποκτεῖναι (A ἀπ. αὐτ.); λέγουσιν (ita E Eins Fabr; B praem·καί, A οἱ δέ) αὐτῷ (A om) Ναί (A add διὰ·καλόν) .. C haec male om; Ven om λέγουσιν αὐτ. Ναί.

III, 1. Καὶ θυμοῦ cum BC .. A θυμοῦ δέ .. E Ven Τότε θυμοῦ .. Eins θυμοῦ | λέγει αὐτοῖς cum BCE Ven Eins .. A Fabr λέγ. τοῖς Ἰουδαίοις | B οὕτε μίαν | τούτῳ .. A add·καὶ τί βούλεσθε αὐτόν ἀποκτανθῆναι | καὶ εἶπαν (ita B; C x. εἶπον; A Ven Fabr [non Eins] plane om) τῷ ἡγεμόνι (cum AC Eins Ven; B Fabr τῷ Πιλάτῳ) .. E om | B παρεδώκ. σοι αὐτ. | εἶπεν δέ cum ACE .. B Latt εἶπεν δὲ αὐτοῖς | B om ὑμεῖς καὶ κατὰ -- κρίν. αὐτόν | εἶπαν (ita BC) οἱ Ἰουδ. τῷ Πιλάτῳ .. A λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι (etiam Ven om τ. Πιλ.) | Ἡμῖν (A post ἔξεστ.) οὐκ ἔξεστιν (C ἔστιν) | εἶπεν ὁ Πιλ. (ita B; Ven dicit illis Pilatus; C εἶπ. δὲ ὁ Πιλ. πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, Eins dicit Pil. Iudaeis) Ὑμῖν (C Οὐχ ὑμῖν) εἶπ. ὁ θε. μὴ (C τοῦ) ἀπ., ἀλλ' ἐμοί cum BCE Latt .. A om

2. Καὶ εἰσῆλθεν (ita AB Fabr; C Ven Eins εἰσαλθὼν) πάλιν (C post πραιτώριον, A om) εἰς τὸ πρ. ὁ Πιλ. καὶ (C Ven Eins om) ἐφώνησεν (ita AC; B ἐκάλεσεν) τ. Ἰ. κατ' (B κατ') ἰδ. x. εἶπ. αὐτῷ .. E καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ βήματος εἰσῆλθεν εἰς τὸ πρ. παραλαβὼν καὶ τὸν Ἰησοῦν· καὶ λαβὼν αὐτόν κατ' ἰδ. εἶπεν αὐτῷ | ὁ βασιλεὺς cum ABE .. C om ὁ | ἀπεκρίθη ὁ Ἰησ. τῷ Πιλ. cum CE Ven, etiam Eins Fabr; item B additis his καὶ λέγει αὐτῷ .. A ἀπεκρ. αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς | Ἀφ'

οὐ τοῦτο λαλεῖς, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ; ἀπεκρίθη ὁ Πι-
λάτος πρὸς τὸν Ἰησοῦν Μήτη κάγω Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ
σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας; ἀπεκρίθη
Ἰησοῦς Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ
γὰρ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέτῃ
ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις· νυνὶ δὲ
ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. εἶπεν αὐτῷ ὁ Πιλάτος
Οὐκοῦν βασιλεὺς εἶμι ἐγώ· ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Σὺ λέγεις,
ὅτι βασιλεὺς εἶμι ἐγώ· εἰς τοῦτο γὰρ γεγέννημαι καὶ ἐλήλυθα
ἵνα πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούσῃ μου τῆς φωνῆς. λέγει
αὐτῷ ὁ Πιλάτος Τί ἐστὶν ἀλήθεια; λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἀλή-
θεια ἐξ οὐρανοῦ. λέγει ὁ Πιλάτος Ἐπὶ γῆς ἀλήθεια οὐκ ἔστιν;
λέγει ὁ Ἰησοῦς τῷ Πιλάτῳ Ὁραῖς, οἱ τὴν ἀλήθειαν λέγοντες πῶς
κρίνονται ἀπὸ τῶν ἐχόντων τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ γῆς.

CAPUT IV.

¹ Καὶ καταλείπων τὸν Ἰησοῦν ἔσω τοῦ πραιτωρίου ἐξῆλθεν

ἐαυτοῦ cum BCE .. A Ἀπὸ σεαυτοῦ | σύ cum AB .. C (et ut videtur E) om |
λαλεῖς cum C .. A (ante τοῦτο ponit) BE λέγεις | σοι εἶπον cum ACE .. B
εἴπασίν σοι | ἀπεκρίθη ὁ Πιλ. πρ. τ. Ἰησοῦν cum B (Ven respondit Pil., Eins
respondens Pil. dixit ad Iesum) .. C ἀπ. ὁ Π. πρ. τ. Θεόν καὶ εἶπεν αὐτῷ .. A
ἀπεκρ. ὁ Πιλ. καὶ εἶπε .. E λέγει αὐτῷ ὁ Πιλ. | Μήτη .. E Μη | κάγω cum
BE .. AC ἐγώ | ἀπεκρ. Ἰησ. cum CE .. AB ἀπεκρ. ὁ Ἰησ., et B add καὶ
εἶπεν | εἰ γὰρ cum CE .. AB Latt om γὰρ | ἡ (C om) βασ. ἡ ἐμὴ h. l. cum
BE Latt .. C post εἰ γὰρ .. A om | ἂν οἱ ἐμοὶ cum AE .. B οἱ ἐμ. ἂν .. C
om ἂν | νυνὶ (A νῦν) δέ cum ACE Ven Eins Fabr .. B Cors νῦν οὖν | εἶπεν
(A λέγει) α. ὁ Πιλ. cum AB Latt .. C (et E?) praem καὶ | ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ
Ἰησοῦς .. A male om | εἰμι ἐγώ· εἰς τοῦτο γὰρ γεγένν. καὶ ἐλήλυθα cum CE
(item Ven sum ego. Ego enim in hoc etc) .. A εἰμι· ἐγώ γὰρ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα
καὶ εἰς τοῦτο γεγένν. .. B (item codd. lat. vel omissis vel additis εἰς τ. κόσμ.)
εἰμι ἐγώ. λέγει ὁ Ἰησοῦς τῷ Πιλάτῳ πάλιν Ἐγώ εἰς τοῦτο γεγένν. καὶ εἰς
τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον | ἵνα πᾶς cum BCE .. A Latt ἵνα μαρτυρήσω τῇ
ἀληθείᾳ, ἵνα πᾶς (Latt et [Ven om] omnis -- audit --) | ἀκούσῃ (B -σει)
cum AB .. CE ἀκούῃ | B τῆς φων. μου | λέγει αὐτῷ (cum BCE; A om; Ven
autem) ὁ Πιλ. | ἀλήθεια: ita etiam A abaque articulo | λέγει αὐτῷ (Latt om)
ὁ Ἰησ. Ἀλήθ. ἐξ οὐρ. (E add ἐστίν, item Latt). λέγει (E add αὐτῷ) ὁ Πιλ.
Ἐπὶ (E add τῆς) γῆς ἀλ. οὐκ ἔστιν cum BE Eins Fabr Cors, similiterque Ven
.. AC om | λέγει ὁ Ἰ. τῷ Πιλ. (A Ven om τῷ Πιλ.) Ὁραῖς (E Ἄρα. AE Ven
add ὅτι) οἱ τ. ἀλ. λέγ. πῶς (ita B Eins; AE Ven om) κρίν. ἀπὸ (E παρὰ) τ.
ἐχόντ. τ. ἐξ. ἐπὶ (E add τῆς) γῆς (ἀπὸ -- γῆς cum BE Eins Ven; lat. reliquos
vide ad text. lat.; A vero ὑπὸ τῆς τῶν ἀρχόντων ἐξουσίας ἐπὶ τῆς γῆς) cum
ABE Latt .. C om

IV, 1. Κατ. (Eins om) καταλείπων (B -λειπών) cum BCE (Eins) .. A Ven
Cors Fabr Καταλείπων (relinquens) τοῖνον | τὸν Ἰησ. ἔσω τοῦ πραιτ. (ita B;

ὁ Πιλάτος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ λέγει αὐτοῖς Ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὗρισκω ἐν αὐτῷ. λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι Οὗτος εἶπεν Δύναμαι τὸν ναὸν τοῦτον καταλῦσαι καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομησαι αὐτόν. λέγει ὁ Πιλάτος Ποῖον ναόν; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ὅν οἰκοδόμησεν ὁ Σολομών ἐν. τεσσαράκοντα καὶ ἕξ ἔτεσιν, οὗτος δὲ λέγει λύειν καὶ οἰκοδομεῖν αὐτόν διὰ τριῶν ἡμερῶν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος Ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ ἀνθρώπου τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

² Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Πιλάτος τοὺς πρεσβυτέρους καὶ ἱερεῖς καὶ Λευίτας εἶπεν αὐτοῖς λαθραίως Μὴ οὕτως ποιήσατε· οὐδὲν γάρ ἐστιν ὃ κατηγορήσατε αὐτοῦ ἄξιον θανάτου· ἡ γὰρ κατηγορία ὑμῶν περὶ θεραπείας ἐστὶν καὶ βεβηλώσεως σαββάτου. λέγουσιν οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται Κατὰ Καί-

A ἐν τῷ πρατωρίῳ, E εἰς τὸ πρατώριον; Latt *inhus praetorium, in praetorium, in praelorio*) ἐξῆλθ. ὁ Πιλ. (h. l. B; reliqui varie transpon) cum BAE Latt. . C ὁ Πιλ. τὸν Ἰησ. ἕξω τοῦ πρατ. ἐξῆλθεν | ἐν αὐτῷ cum BGE Eius Cors Ven . . A ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ . . Fabr *in Iesum* | λέγουσιν αὐτῷ (A om) οἱ Ἰουδ. | Οὗτος εἶπεν Δύν. τὸν να. τ. καταλ. (ita AB Eius; E Ven Cors Fabr καταλ. τ. να. τ.) καὶ διὰ τρ. ἡμερ. (ita AE; B ἐν τρισὶν ἡμέραις) οἰκοδομησαι (ita A, B ἔγεται, item Latt; E οἰκοδομήσω) αὐτόν. λέγει (ita AE; B Latt add αὐτοῖς) ὁ Πιλ. -- λέγουσιν (ita AB; E Latt add αὐτοῖς) οἱ Ἰουδ. cum ABE Latt . . C om (transiliendo ab altero λέγουσιν [αὐτῷ] οἱ Ἰουδ. ad alterum) | οἰκοδόμησεν cum B . . AC ὠκοδόμ. | ὁ Σολομών . . A om ὁ | οὗτος δὲ cum ACE . . B αὐτός . . Latt *et iste, ipse* | λέγει . . A εἶπε | λύειν (CE καταλῦσαι; B add αὐτόν) καὶ οἰκοδομεῖν (CE -ῆσαι) αὐτόν διὰ τριῶν ἡμερῶν (B πάλιν pro αὐτ. δ. τρ. ἡμ.): ad haec A add πάλιν λέγει ὁ Πιλάτος Καὶ διὰ τοῦτο θάτετε ἀποκτανθῆναι αὐτόν; οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ Ναί. | λέγει αὐτ. ὁ Πιλ. cum B Ven . . A ὁ δὲ Πιλ. φησὶν . . CE πάλιν λέγει ὁ Πιλ. αὐτοῖς, item Eius Fabr *et iterum dicit eis Pil.* | Ἀθῶός εἰμι . . B add καὶ γώ, Latt *ego* (Ven ante ἀθῶος habet) | τοῦ ἀνθρώπου cum BE Eius Fabr . . AC Ven om | τοῦ δικαίου τούτου . . E Eius Fabr om τ. δικ. | λέγουσιν . . B Eius Fabr add αὐτῷ, non ACE Ven

2. Προσκ. δὲ cum BE Ven Eius Fabr . . A Καὶ προσκ. . . C Προσκ. | A om ὁ Πιλ. | καὶ (B add τοὺς) ἱερεῖς . . A ἱερεῖς τε | λαθραίως (B λάθρα) cum BCE Latt . . A om | A Μὴ οὕτω ποιεῖτε | οὐδὲν -- θανάτου cum B . . CE οὐδὲν (E οὐδὲ) γὰρ κατηγορεῖτε (E κατηγορήσετε sic) αὐτόν (ita C, E ἄξιον) θανάτου . . A οὐδεμία γὰρ κατηγορία θανάτου ὑπάρχει ἐν αὐτῷ . . Latt *libere* | περὶ θεραπείας ἐστὶν (h. l. B; C post σαββ.) καὶ βεβηλ. σαββάτου (ita BE; C σαββάτων) . . A περὶ θερ. νοσοῦντων καὶ περὶ βεβηλώσεως σαββάτου ἐστί | λέγ. οἱ πρεσβ. (ita B Latt; C add τοῦ λαοῦ) κ. οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ (C om) Λευῖται τῷ Πιλ. cum BC Latt . . A λέγουσι τῷ Πιλάτῳ . . E λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι | Κατὰ Καίσαρος ἐάν τις βλασφημήσῃ (B -μήσει) -- λέγει ὁ Πιλ. Ἄξ. ἐστ. θανάτου

σαρος ἔάν τις βλασφημήσῃ, ἄξιός θανάτου ἐστὶν ἢ οὐ; λέγει ὁ Πιλάτος "Ἄξιός ἐστὶν θανάτου. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Εἰ εἰς Καίσαρα ἔάν τις βλασφημήσῃ, ἄξιός ἐστι θανάτου, οὗτος δὲ κατὰ τοῦ θεοῦ ἐβλασφήμησεν.

³ Ἐκέλευσε δὲ ὁ ἡγεμῶν ἐξελθεῖν τοὺς Ἰουδαίους ἔξω τοῦ πραιτωρίου, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν Ἰησοῦν λέγει αὐτῷ Τί ποιήσω σοι; λέγει ὁ Ἰησοῦς τῷ Πιλάτῳ Ὡς ἐδόθη σοι. λέγει ὁ Πιλάτος Πῶς ἐδόθη; λέγει ὁ Ἰησοῦς Μωυσῆς καὶ οἱ προφῆται προεκήρυξαν περὶ τοῦ θανάτου μου καὶ τῆς ἀναστάσεως. περιστορήσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἀκούσαντες λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Τί πλέον ἔχεις ἀκούσαι τῆς βλασφημίας ταύτης; λέγει ὁ Πιλάτος τοῖς Ἰουδαίοις Εἰ οὗτος ὁ λόγος βλάσφημός ἐστίν, περὶ τῆς βλασφημίας λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ ἀπαγάγετε εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν.

cum CE Ven .. B a verbis βλασφημήσει, ἀξ. θαν. ἐστίν (sic) transit ad eadem verba quemadmodum subsequuntur, assentientibus Eins Fabr aliisque, ita ut quae interposita sunt, ἢ οὐ usque ad ἀξιός ἐστ. θανάτου, omittantur .. A Κατὰ Καίσα. ἔάν βλασφ. τινος ἀξιός ἐστίν; ὁ δὲ λέγει θανάτου. | Λέγουσιν οἱ Ἰ. τῷ Πιλάτῳ .. haec A male om | Εἰ εἰς Καίσαρα -- ἐβλασφήμησεν cum CE; item prioribus omissis Ven *quanto magis hic qui deum blasphemaverit dignus est mori* .. A Καὶ εἰ θανάτου ἀξιός ἐστίν ὁ κατὰ Καίσαρος βλασφημήσας, πῶς (sic) οὗτος οὐκ ἀποκτανθήσεται κατὰ θεοῦ βλασφημήσας .. B cum pluribus Latinis nil nisi (vide ante) οὗτος δὲ κατὰ θεοῦ ἐβλασφήμησεν

3. Ἐκέλευσε δὲ cum A Eins aliisque .. B καὶ ἐκέλευσεν .. C Ven τότε ἐκέλευσεν | C om τοὺς Ἰουδαίους | ἔξω .. B ἐκ | καὶ προσκαλεσ. (C om) τὸν Ἰησ. (C add καὶ) λέγει αὐτῷ cum (C)E Ven Fabr .. B Eins x. προσκ. τ. Ἰ. ὁ Πιλάτος εἶπεν αὐτῷ .. A καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ | A om τῷ Πιλάτῳ | ὡς (sed CE οὕτως) ἐδόθη (C ἐδόσῳ vitiose) cum CE, item *Sicut datum (Fabr dictum) est* Eins Ven Fabr .. B οὕτως ἐδόθη σοι .. A ἐξουσία ἐδόθη σοι ἐπ' ἐμοί (sic) | λέγει ὁ Πιλ. Πῶς (B add οὕτως) ἐδόθη (B add μοι) cum A(B), item Eins Fabr Ven *Dicit (ei) Pilatus Quomodo (Ven add sic) datum (Fabr dictum) est* .. C om | λέγει (A φησίν, B add αὐτῷ) ὁ Ἰησοῦς | Μωυσῆς: ita AB .. C Μωυσῆς | προεκήρυξαν cum CE Eins Fabr Cors .. AB ἐκήρυξαν, item Ven *annunciaverunt* | μου καὶ τῆς ἀνάστ. cum CE .. AB μου (A om) καὶ τ. ἀν. μου | περιστορήσαντες (cum B παραστορήσαντες, et C περιστωρήσαντες. A παρατηρήσαντες) δὲ οἱ (B om) Ἰουδ. καὶ (B* om) ἀκούσαντες cum BCA .. E ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Ἰουδαῖοι, similiterque Latt | Ἴτι πλ. ἔχ. ἄκ. (C add περὶ) τῆς βλ. ταύτ. cum CE; Ven *quid amplius desideras audire blasphemiam* .. Fabr Eins *quid amplius (Eins add ab hoc) vis blasphemiam istius (Eins om?) audire* .. A τί τούτου πλέον θέλεις καὶ μείζον τῆς βλασφημίας ταύτης ἀκούσαι .. B τί πλέον καὶ μείζονα τούτου θέλεις τῆς βλασφ. ἀκούσαι ταύτης | τοῖς Ἰουδαίοις .. A Ven om .. Eins aliiq̄ue eis | περὶ τῆς βλασφημίας cum BC .. AE Latt om | ἀπαγάγετε .. B

λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ὁ νόμος ἡμῶν περιέχει, ἄνθρωπος εἰς ἄνθρωπον ἐὰν ἁμαρτήσῃ, ἄξιός ἐστιν λαμβάνειν τεσσαράκοντα παρὰ μίαν· ὁ δὲ εἰς θεὸν βλασφημῶν, λιθοβολία λιθοβολεῖσθαι αὐτόν.

⁴ Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ οὗρα βούλεσθε τρόπον ἀμύνασθε αὐτόν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ἡμεῖς βουλόμεθα εἶνα σταυρωθῇ. λέγει ὁ Πιλάτος Οὐκ ἔστιν ἄξιός σταυρωθῆναι.

⁵ Περιβλεψάμενος δὲ ὁ ἡγεμὼν εἰς τοὺς περιστῶτας ὄχλους τῶν Ἰουδαίων, θεωρεῖ πολλοὺς διακρούοντας τῶν Ἰουδαίων καὶ λέγει Οὐ πᾶν τὸ πλῆθος βούλεται αὐτὸν ἀποθανεῖν. λέγουσιν οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων Διὰ τοῦτο ἤλλαμεν ἅπαν τὸ πλῆθος εἶνα ἀποθάνῃ. λέγει ὁ Πιλάτος τοῖς Ἰουδαίοις Ἴνα τί ἀποθάνῃ; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ὅτι εἶπεν αὐτὸν υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα.

CAPUT V.

¹ Νικόδημος δὲ τις ἀνὴρ Ἰουδαῖος ἔστι ἔμπροσθεν τοῦ ἡγε-

add αὐτόν ἢ ἄνθρωπ. εἰς ἄνθρ. ἐὰν ἁμαρτ. (A ἐὰν ἀμ. ἄνθρ. εἰς ἄνθρ.) cum ACE .. B ἄνθρ. ἐὰν ἁμαρτή | τεσσαρ. παρὰ μίαν cum AB .. CE παρὰ μίαν πληγὰς τεσσαρ. (C μ) | ὁ δὲ εἰς θεὸν βλασφημῶν λιθοβολία (cod. -λίαν) λιθοβολ. αὐτόν cum B, similiterque latinus codex habet .. EA ὁ δὲ ε. 2. ἁμαρτήσας (A ἁμαρτών) λιθοβοληθήσεται .. C εἰ δὲ εἰς θεόν, λιθοβολεῖσθω

4. καὶ οὗρα βούλεσθε τρόπον .. B καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν ἢ ἐὰν βούλεσθε τρόπον .. latinus codex et secundum legem vestram | ἀμύνασθε αὐτόν .. B ἀμ. αὐτῷ | λέγ. οἱ (B om) Ἰουδ. τῷ Πιλ. (A om τ. Πιλ.) | λέγει (B add αὐτοῖς) ὁ Πιλ. | σταυρωθῆναι cum B; item praemisso τοῦ C .. A θανάτου

5. Περιβλεψ. δὲ cum C (et E?) Latt .. AB καὶ περιβλ. | ὁ ἡγεμῶν cum B Latt .. C ὁ Πιλάτος .. A om | εἰς (E om) τ. περιστ. ὄχλ. τ. Ἰουδ. θεωρεῖ π. δ. τ. Ἰουδ. cum BCE Latt .. A θεωρεῖ ἐκ τῶν περιστῶτων πολλοὺς διακρούοντας | καὶ λέγει cum CE Eins Ven .. AB Cors add αὐτοῖς, -Fabr add ad principes sacerdotum iudaeorum | Οὐ (E Μὰ τὸν ἥλιον, οὐ) πᾶν -- αὐτόν (C om) ἀποθάνειν cum BCE Latt .. A βούλεσθε καὶ ὑμεῖς ἀποκτανθῆναι αὐτόν; οἱ δὲ εἶπον Οὐ βουλόμεθα, ὅτι αἰτίαν οὐχ εὐρίσκομεν | οἱ πρεσβ. τῶν Ἰουδαίων cum CE Fabr et (addito Pilato) Ven .. AB Eins om τῶν Ἰουδ. sed add τῷ Πιλάτῳ (A Eins πρὸς Πιλάτον) | A ἤλασμεν πάντες εἶνα | λέγει ὁ Πιλ. τ. Ἰουδαῖοις (τ. Ἰουδ. cum B Eins Cors; A om; Fabr ad eos) Ἴνα τί (ita B; A Διὰ τί εἶνα) ἀποθάνῃ cum AB Eins Cors Fabr .. C Ven om, item E una cum seqq. λέγουσιν οἱ Ἰουδ. | λέγουσιν οἱ (B om) Ἰουδ. | εἶπεν cum ABC .. E λέγει | αὐτόν cum BC .. AE ἑαυτόν | βασιλέα .. E add εἶναι (Latt post υἱὸν θεοῦ add)

V. 1. B om ἀνὴρ | ἔστι .. CE ἔστιν | ἔμπρ. τοῦ ἡγεμῶνος cum DE Latt ..

μόνος και λέγει Ἄξιῶ, εὐσεβή, κέλευσόν μοι εἰπεῖν ὀλίγους λόγους. λέγει ὁ Πιλάτος Εἰπέ. λέγει ὁ Νικόδημος Ἐγὼ εἶπον τοῖς πρεσβυτέροις και τοῖς ἱερεῦσι και Λευίταις και παντὶ τῷ πλήθει τῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ συναγωγῇ Τί ζητεῖτε μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; ὁ ἄνθρωπος οὗτος πολλά σημεῖα ποιεῖ και παράδοξα, ἃ οὐδεὶς ἐποίησεν οὐδέ ποιήσει. ἄφετε αὐτόν και μὴ βούλεσθέ τι πονηρὸν κατ' αὐτοῦ· εἰ ἐκ θεοῦ ἐστὶν τὰ σημεῖα ἃ ποιεῖ, σταθῆσονται, εἰ δὲ ἐξ ἀνθρώπων, καταλυθήσονται. και γὰρ Μωυσῆς ἀποσταλεῖς παρὰ θεοῦ εἰς Αἴγυπτον ἐποίησεν σημεῖα πολλά, ἃ εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς ποιῆσαι ἔμπροσθεν Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου. και ἦσαν ἐκεῖ ἄνδρες θεράποντες Φαραὼ Ἰαννῆς και Ἰαμβρῆς, και ἐποίησαν και αὐτοὶ σημεῖα οὐκ ὀλίγα ἃ ἐποίει Μωυσῆς, και εἶχον αὐτούς οἱ Αἰγύπτιοι ὡς θεούς, τὸν Ἰαννῆν και τὸν Ἰαμβρῆν. και ἐπειδὴ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίησαν οὐκ ἦσαν ἐκ θεοῦ, ἀπώλοντο και αὐτοὶ και οἱ πιστεύοντες

ABC ἔμπρ. τοῦ Πιλάτου | Ἄξιῶ cum A (add σε) CE Latt .. BD om | εὐσεβή cum BCD (add ἡγεμών) .. E ut videtur εὐσεβῆς .. A om | κέλευσόν μοι cum DE, item A ἕνα κελύσης μοι .. BC κέλευσόν με | εἰπεῖν .. B λαλήσαι | ὀλίγους λόγους cum AB Latt; item D ὀλίγον λόγον .. E καθαρούς λόγους, item C καθάρου λόγου | λέγει ὁ Πιλ. cum AB Latt .. C etc ὁ Πιλ. λέγ. | ὁ Νικόδ. cum ABE .. C (et D?) ὅτι ὁ | τοῖς πρεσβ. κ. τ. ἱερ. κῆλ (C add τοῖς, non item AB) Λευίτ. cum AC Latt .. B τοῖς ἱερεῦσιν κ. τ. πρεσβ. κ. Δευ. | παντὶ τῷ πλήθει cum A .. BCD πᾶν τὸ (C παντός) πλήθος | μετὰ τ. ἀνθρ. τούτου (A om τούτ.) .. D ἐκ τοῦ ἀνθρ. τούτου .. B add τοῦ θανατώσαι αὐτόν (cod. αὐτῷ) | ὁ ἄνθρ. (D add γάρ) οὗτος (homo iste, homo hic) cum CD Latt .. A οὗτ. ὁ ἄνθρ. .. B om ὁ ἄνθρ. | ποιεῖ (facit, fecit, faciēbat) και παράδοξα .. A παράδοξα ἐποίησεν .. B ποιεῖ παράδοξα ἐν τῷ λαῷ | D ἃ οὐδεὶς ἄλλος | οὐδέ (B οὔτε, D οὐδέ ποτε) ποιήσει .. A οὐδὲ ποιεῖ | βούλεσθε cum BCE .. AD βουληθῆτε | τι πονηρὸν (B κακὸν) κατ' αὐτοῦ cum EB .. A κατ' αὐτοῦ πονηρὸν γενέσθαι .. C κατ' αὐτοῦ πονηρὰ | εἰ cum AB Latt .. D εἰ μὲν, E και εἰ, C εἰ και | ἐκ θεοῦ ἐστὶν .. D εἰσὶν ἐκ θεοῦ | τὰ σημεῖα cum ABD Ven .. CE ταῦτα τὰ σημ. | σταθῆσονται (D στερεωθήσ.) et καταλυθήσονται cum B (etiam Fabr est et stabunt etc) D .. A (sed is om εἰ δὲ ἐξ ἀνθρ. καταλ.) CE σταθῆσεται et καταλυθήσεται | D ἐξ ἀνθρώπου | και γάρ cum ABE .. C om γάρ | Μωυσῆς cum AB .. C Μωσῆς | παρὰ (B add τοῦ) θεοῦ .. A post εἰς Αἴγ. pronit | εἶπεν αὐτῷ (A Ven om) ὁ θεός (B ὁ Ἰησοῦς) ποιῆσαι (C om) ἔμπρ. Φ. βασ. Αἴγ. (A om Αἴγ. una cum usque και ἦσαν usque Φαραῷ) | Φαραῷ cum E .. B τοῦ Φ., C τῷ Φ. | Ἰαμβρῆς .. Latt Mambres | και (A om) ἐποίησαν cum ABE .. C και ἐποίουν | και αὐτοὶ .. B κακῆνοι | οὐκ ὀλίγα .. B πολλά, sed post Μωυσῆς add οὐκ ὀλίγα | ἃ ἐποίει cum BC .. E ὅσα ἐποίησε, A ὡς ἐποίησε | τὸν (C om) Ἰανν. κ. τὸν (C om) Ἰαμβρ. cum BC Vatt .. A (add Φαραῷ ad θεούς) E Eins aliiqum om | και ἐπειδὴ -- ἐποίησαν (cum CE; ἐποίουν B) -- ἐκ θεοῦ cum BCE .. A και ἐν τῷ μὴ εἶναι τὰ σημεῖα ἀπὸ θεοῦ | οἱ πι-

αὐτοῖς. καὶ νῦν ἄφετε τὸν ἄνθρωπον τοῦτον· οὐ γὰρ ἐστὶν ἄξιος θανάτου.

² Λέγουσιν τῷ Νικοδήμῳ οἱ Ἰουδαῖοι Σὺ μαθητῆς αὐτοῦ ἐγένου καὶ τὸν λόγον ὑπὲρ αὐτοῦ ποιεῖς. λέγει πρὸς αὐτούς ὁ Νικοδήμος Μὴ καὶ ὁ ἡγεμὼν μαθητῆς αὐτοῦ ἐγένετο καὶ τὸν λόγον ὑπὲρ αὐτοῦ ποιεῖ; οὐ κατέστησεν αὐτὸν ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος τούτου; ἦσαν δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐμβριμούμενοι καὶ τρίζοντες τοὺς ὀδόντας αὐτῶν κατὰ τοῦ Νικοδήμου. λέγει πρὸς αὐτούς ὁ Πιλάτος Τί τοὺς ὀδόντας τρίζετε κατ' αὐτοῦ ἀλήθειαν ἀκούσαντες; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Νικοδήμῳ Τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ λάβης καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ. λέγει ὁ Νικοδήμος Ἀμὴν ἀμὴν, λάβω καθὼς εἶπατε.

CAPUT VI.

¹ Εἰς δὲ τῶν Ἰουδαίων παραπηδήσας ἡξίου τὸν ἡγεμόνα

στεύοντες cum CE .. AB (Latt qui crediderunt) οἱ πιστεύσαντες | τὸν ἄνδρ. τοῦτον .. A αὐτόν

2. τῷ Νικ. οἱ Ἰουδ. cum B Vatt .. AC Eins Ven οἱ Ἰουδ. τῷ Νικ. | ἐγένου cum AB Latt .. E εἰ .. C ποιῆ | A ὑπὲρ ἐκείνου | λέγει πρ. αὐτ. ὁ (B om) Νικ. -- ὑπὲρ αὐτοῦ ποιεῖ (A ποιεῖται) cum ABE Vatt Eins Fabr Ven** .. C Cors Yen* om | οὐ κατέστησεν -- ἀξιώμ. τούτου (B om τούτ.) .. A om | ἦσαν δὲ (B οὖν) οἱ Ἰ. ἐμβριμούμενοι (ita BCE) -- κατὰ τοῦ Νικοδ. cum BCE plurimisque Latinis .. D οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔτριζον τοὺς ὀδόντας κατὰ τοῦ Νικ. .. A Ven ἦσαν δὲ οἱ Ἰουδ. ἐμβριμούμενοι τῷ Νικοδήμῳ | λέγει (ita ABDE Vatt; C καὶ λέγει) πρὸς αὐτούς (D om) ὁ Πιλ. | Τί τ. ὀδόντας .. B add ὑμῶν | κατ' αὐτοῦ ἀλήθειαν ἀκούσαντες cum E Vatt .. D Ven κατὰ τοῦ (fortasse κατ' αὐτοῦ, ut est in Ven) τὴν ἀλήθειαν εἰπόντος .. A κατ' αὐτοῦ; ἀλήθειαν γὰρ λέγει .. B κατ' αὐτοῦ (vide post) .. C κατὰ τοῦ Νικοδήμου | λέγουσιν (A ἀπεκρίθησαν) οἱ Ἰουδ. τῷ Νικ. cum EA Ven, item omisso τῷ Νικοδ. (sed vide post) D .. B ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἰουδ. λέγουσιν τῷ Νικοδήμῳ .. C male om | Τὴν ἀλήθ. αὐτοῦ (ita BC Latt; A om; E ταύτην; D Τοῦ Νικοδήμου τὴν ἀλήθ. αὐτός, pro quibus scribendum videtur τῷ Νικοδήμῳ Τὴν ἀλήθ. αὐτοῦ) λάβης (D λάβω, corrige λάβεις; A σὺ λάβεις post τὸ μέρ. αὐτοῦ) | λέγει ὁ Νικ. cum ABD .. CE om ὁ | Ἀμὴν bis cum BC; item ter Vatt Ven .. ADE Eins aliiq. semel | λάβω (ita BE; A λάβοιμι; C om) καθ. εἶπατε cum ABEC, item Latt .. D γένοιτο

VI, 1. Εἰς δὲ τῶν Ἰουδ. παραπηδήσας cum E, item B Εἰς τῶν Ἰουδ. ἄλλος τις παραπ., item C Ἐκ δὲ τῶν Ἰουδ. ἄλλος παραπ. .. A Παρελθὼν δὲ τις ἐκ τῶν Ἰουδ. .. D Ἄλλος πάλιν ἐκ τῶν Ἰουδ. .. Latt Ex Iudaeis quidam alius autem exsiliens, Alius quidem Iudaeus festinanter, Alius autem Iudaeus festinanter, Exiens autem quidem alius exsiliens | ἡξίου (B ἀξιοῦ) τ. ἡγεμ. λόγον (C λέγων) εἰπὲν cum ABC .. E εἶπεν Ἀξιώ, ἡγεμῶν, εἰπεῖν λόγον, item D λέγει Κέλυσόν

λόγον εἶπεῖν. λέγει ὁ ἡγεμών Εἴ τι θέλεις εἰπεῖν, εἰπέ. ὁ δὲ Ἰουδαῖος ἔφη Ἐγὼ τριάκοντα ὀκτώ ἔτη ἐν κλίνῃ κατεκείμεν ἐν ὀδύνη πόνων. καὶ ἐλθόντος τοῦ Ἰησοῦ πολλοὶ δαιμονιζόμενοι καὶ ποικίλαις νόσοις κατακείμενοι ἐθεραπεύθησαν ὑπὸ αὐτοῦ. καὶ τινες νεανίσκοι κατελείψαντές με ἐβάστασάν με μετὰ τῆς κλίνης καὶ ἀπήγαγόν με πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν με ὁ Ἰησοῦς ἐσπλαγχνίσθη καὶ λόγον εἶπέν μοι Ἄρον σου τὸν κράββατον καὶ περιπάτει. καὶ ἦρα τὸν κράββατόν μου καὶ περιεπάτησα. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ἐρώτησον αὐτὸν ποία ἡμέρα ἦν ὅτε ἐθεραπεύθη. λέγει ὁ θεραπευθεὶς Ἐν σαββάτῳ. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Μὴ οὐχ οὕτως ἐδιδάξαμεν ὅτι ἐν σαββάτῳ θεραπεύει καὶ δαίμονας ἐκβάλλει;

μοι, ἡγεμών, ἓνα λόγ. εἶπεῖν . . *similiter* Latt variant | λέγει ὁ ἡγεμών . . B καὶ λέγει ὁ Πιλάτος . . A φ' προσέταξεν ὁ ἡγεμ. | Εἴ τι θέλ. εἰπεῖν, εἰπ. cum AB Eins Cors Fabr; item omissio εἰπεῖν C Vatt Ven . . D Vatt Eἰπέ | ὁ δὲ Ἰουδ. ἔφη cum A, *similiterque* Latt . . BC om . . D λέγει ὁ ἡγεμών (? Videtur Eἰπέ, λέγ. ὁ ἡγεμ. habere, omissens seqq. cum BC) | Ἐγὼ . . B (item Fabr) add ἐν Ἰερουσαλήμ | τριάκ. (D add καὶ) ὀκτώ ἔτη cum CD . . A ἐν τριάκ. ὀκτώ ἔτεσιν, B ἔτεσιν τριάκ. ὀκτώ | ἐν κλίνῃ (Latt postponunt) κατεκείμεν cum AB . . CD κατάκειμαι ἐν τῇ κλίνῃ | ἐν ὀδύνη πόνων . . A καὶ ἐν ὀδύνη πολλῶν πόνων | καὶ ἐλθόντος (ita etiam plures Latt) . . A ἐλθ. δέ | τοῦ Ἰησοῦ . . B τοῦ κυρίου | κατακείμενοι . . A κατεχόμενοι | ἔσωραπ. ὑπ' (E παρ') αὐτοῦ cum BE Latt . . C ἔσωρ. παρόντος αὐτοῦ . . A ἰάσεως ἔτυχον | νεανίσκοι cum AB Latt . . E μέν . . C πιστότατοι | E ἐλεήσαντες | ἐβάστασ με μετὰ τῆς κλ. (A. om με μ. τ. κλ.) καὶ ἀπήγ. (E ἐπήγαγ.) με (A om) πρ. αὐτ. cum CEA Vatt Eins Cors . . B μετὰ τῆς κλίνης μου προσήνεγκάν με αὐτῷ | καὶ ἰδὼν με ὁ Ἰησοῦς (A om) ἐσπλαγγν. (A εὐσπλ.) . . D ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησ. καὶ σπλαγγισθεὶς ἐπ' ἐμοί | καὶ (D om) λόγον (B λόγῳ, A add μόνον) εἶπέν μοι (μοι cum ABDE; C om) | Ἄρον cum AE Vatt Ven . . BC Eins aliiq̄ue praem Ἐγειρε, item D Ἐγειρε καὶ | σου τ. κράββ. cum CDE . . AB τ. κράββ. (B κράββατον, item infra) σου | καὶ ἦρα cum ADE . . B κ. ἐπήρα, C κ. ἀπήρα. Praeterea AC *similiterque* Latt praem καὶ παραχρήμα ἰάσθη, item D καὶ σὺν τῷ λόγῳ αὐτοῦ εὐσέως ἡγέρθη . . nihil praem cum BE | καὶ περιεπάτησα . . D καὶ ἀπήλθον ὑγιής εἰς τὸν οἶκόν μου δοξάζων τὸν θεόν. | A om τῷ Πιλάτῳ | Ἐρώτησον (B Ἐπερωτ.) . . A add οὖν | ποία ἡμ. ἦν ὅτε ἔσωρ. cum ABE Eins Cors Fabr . . C Vatt Ven ποία ἡμέρα ἔσωρ. | λέγει ὁ θεραπευθεὶς cum B, item καὶ ἀποκριθεὶς ὁ λαθεὶς εἶπε E, *similiterque* Latt (Eins Cors nil nisi Dixit, Ven Dixit autem homo ille, Vatt Respondet is qui sanatus fuerat dicens, Fabr Dixit languidus sanatus) . . A λέγει ὁ Πιλάτος τῷ τεθεραπευμένῳ Ποία ἡμέρα ἦν ὅτε (sic) ἐθεραπεύθης. ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος . . C ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ Πιλάτου περὶ τῆς ἡμέρας λέγει | Ἐν σαββάτῳ cum AC, E Eins aliiq̄ue Τὸ σάββατον, B (*similiterque* Vatt Ven) Ἐν σαββ. ἔσωραπυθην (sed codex -θη) | οἱ Ἰουδαῖοι (ita etiam Eins Cors) . . B Vatt Ven Fabr add τῷ Πιλάτῳ | Μὴ οὐχ οὐτ. ἐδιδάξ. (B add σοι, non item Latt) . . A Οὐκ εἶπομέν (item dicimus Cors) σοι | ἔσωραπυθην . . C ἔσωραπυθην | δαίμονας cum CE, item daemones Vatt Ven . . AB Eins aliiq̄ue δαιμόνια | ἐκβάλλει . . E ἐλαύνει

² Καὶ ἄλλος Ἰουδαῖος παραπηδήσας λέγει Ἐγὼ τυφλὸς ἐγεννήθην, φωνὴν ἤκουον καὶ πρόσωπον οὐκ ἔβλεπον· καὶ παρὰ-γοντος τοῦ Ἰησοῦ ἔκραξα φωνῇ μεγάλῃ Ἐλέησόν με, υἱὲ Δαυὶδ. καὶ ἤλεθσέν με καὶ ἐπέθηκεν τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ ἀνέβλεψα παραχρῆμα. καὶ ἄλλος Ἰουδαῖος παραπηδήσας εἶπεν Κυρτὸς ἦμην, καὶ ὠρθώσέ με λόγῳ. καὶ ἄλλος εἶπεν Δεπρὸς ἐγενόμην καὶ ἐθεράπευσέν με λόγῳ.

CAPUT VII.

Καὶ γυνὴ τις ἀπὸ μακρόθεν κράζουσα εἶπεν Αἰμορροοῦσα ἦμην, καὶ ἰψάμην τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ ἐστάλη μου ἡ ρύσις τοῦ αἵματος ἡ δι' ἐτῶν δώδεκα. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Νόμον ἔχομεν γυναῖκα εἰς μαρτυρίαν μὴ ὑπάγειν.

2. Καὶ ἄλλος cum AB Latt .. C Καὶ πάλιν ἄλλος, item D Καὶ ἕτερος πάλιν | D om Ἰουδαῖος | παραπηδήσας λέγει (C εἶπεν) cum BC Eins aliiisque; item A παρελθὼν λέγει .. D Vatt Ven εἶπεν | Ἐγὼ .. A (item Latt) om | ἐγεννήθην .. D ἐξῆλθα ἐκ κοιλίας μητρὸς μου | φωνὴν ἤκουον cum CD Eins Vatt Ven aliiisque, item A sed addit καὶ μόνην .. E φωνῆς μόνον ἤκουον, B καὶ φωνὴν μόνην ἤκουον | καὶ πρόσωπον cum BCE Fabr Eins .. AD Vatt Ven Cors πρόσωπ. δέ | καὶ παράγοντος (B παριόντος) τοῦ Ἰησοῦ (A αὐτοῦ) .. E καὶ παράγων δ' Ἰησοῦς | φωνῇ μεγάλῃ (C φωνῇ μεγάλῃ) .. B add λέγων | υἱέ .. E praein κυρίε | καὶ ἤλεθσέν με -- τ. γ. αὐτοῦ (cum AB Eins aliiisque; C Vatt Ven om) ἐπὶ (B εἰς) τ. δ. μου .. D καὶ εὐθέως ἐσπλαγγίσθη ἐπ' ἐμέ, καὶ πτύσας ἐποίησε πηλὸν καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τ. δ. μου | A παραχρ. ἀνέβλεψ. | καὶ ἄλλος .. D κ. ἕτερος | Ἰουδαῖος cum AB (praein ἀνθρώπος) E add ἀνθρώπος) Vatt Cors Fabr .. CE Eins Ven om | παραπηδήσας .. AD add εἰς μέσον | Κυρτὸς ἦμην κ. ὠρθώσε (C ὄρθωσε, A ἀνώρθωσε, D ἐθεράπευσε) μ. λ. καὶ ἄλλος εἶπεν Δεπρ. ἐγενόμην (B ἐγεννάμην) κ. ἐβ. με λόγῳ cum E omni-busque codd. latinis .. ACD om καὶ ἄλλος εἶπεν Δεπρὸς -- λόγῳ, item B om Κυρτὸς -- ἄλλ. εἶπεν.

VII. Καὶ .. A Πρὸς τούτοις | γυνὴ τις cum BD .. A add ὄνομα Βερονίκη, C ὀνόματι Βερονίκη, item Latt *Veronica nomine* | ἀπὸ μακρόθεν κράζουσα (A κράξασα) .. D ἀπομακρίζουσα, atque sic pergit καὶ ὡς μόνον ἵψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, εὐθέως ἔστη ἡ ρύσις τοῦ αἵματος μου: quae corrupta esse apparet. | εἶπεν .. B ἔλεγεν | ἦμην cum BC Vat .. A Vatt Ven Fabr add ἐν ἔτει δεκαθῦο | καὶ ἐστάλη μου ἡ ρύσις τ. αἵματ. ἡ (cod. om) δι' ἐτ. δώδεκα cum B .. CA καὶ εὐθέως (A παραχρῆμα) ἔστη ἡ ρύσις τ. αἵμ. δι' (A τῶν) ἐτ. δώδ. (A δεκαθῦο ἐτῶν). Item Fabr (*et statim fluxus sanguinis mei stetit*) sed om (ut D) δι' ἐτ. δώδ. .. Vatt Ven *et statim sana facta sum* | λέγουσιν cum AB Vatt Fabr .. C etc Ven praein τότε | οἱ Ἰουδαῖοι .. B add τῷ Πικλάτῳ | Νόμον (A Ἡμεῖς νόμον) ἔχομεν -- μὴ ὑπάγειν cum ABDE Latt .. C Γυναῖκα εἰς μαρτ. μὴ ὑπάγη.

CAPUT VIII.

Καὶ ἄλλοι δὲ τινες πλήθος ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐκραζόν λέγοντες Οὗτος ὁ ἄνθρωπος προφήτης ἐστίν, καὶ τὰ δαιμόνια αὐτῷ ὑποτάσσονται. λέγει ὁ Πιλάτος πρὸς τοὺς εἰπόντας αὐτῷ ὅτι τὰ δαιμόνια αὐτῷ ὑποτάσσονται Διὰ τί καὶ οἱ διδάσκαλοι ὑμῶν οὐχ ὑπετάγησαν αὐτῷ; λέγουσιν τῷ Πιλάτῳ Οὐκ οἴδαμεν. ἄλλοι δὲ εἶπον ὅτι τὸν Ἀάζαρον τεθνηκότα ἤγειρεν ἐκ τοῦ μνημείου τετραήμερον. ἔντρομος δὲ γενόμενος ὁ ἡγεμῶν λέγει πρὸς ἅπαν τὸ πλήθος τῶν Ἰουδαίων Τί θέλετε ἐκχέειν αἷμα ἀθῶν;

CAPUT IX.

Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν Νικόδημον καὶ τοὺς δώδεκα ἄνδρας τοὺς εἰπόντας ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας λέγει αὐτοῖς Τί ποιήσω, ὅτι στάσις γίνεται ἐν τῷ λαῷ; λέγουσιν αὐτῷ Ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν· αὐτοὶ ὄψονται. πάλιν ὁ Πιλάτος προσκαλεσάμενος ἅπαν τὸ πλήθος τῶν Ἰουδαίων λέγει Οἴδατε ὅτι συνήθεια ὑμῖν ἐστὶν κατὰ ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἓνα ἀπολύειν ὑμῖν δέσμιον. ἔχο

VIII. Καὶ (B om) ἄλλοι δὲ (ita CE, item B; A om) τινες . . D καὶ ἐτέρον | πλήθος ἀνδρ. τε (D om) κ. γυν. cum BEQ Ven . . C Vatt om πλήθος . . A Eins Cors ἀπὸ τοῦ πλήθους ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες | προφήτης ἐστίν . . E δίκαιος ἦν | ὑποτάσσονται cum AB . . CE ὑποτάσσεται | λέγει ὁ Πιλ. πρ. τ. εἰπόντας (E πάντας omisso αὐτῷ sq) α. ὁ. τὰ (cum E; B om) δ. α. ὑποτάσσ. cum BE Eins . . AC om (propter ὁμοιοτέλετον?), item plures codd. latini | Διὰ τί καὶ οἱ -- ὑπετάγησαν (ita B, item [vide infra] A; C ὑποτάσσονται) αὐτῷ; λέγουσιν -- Οὐκ οἴδαμεν cum BC . . A καὶ διὰ τί οἱ διδάσκαλοι ἡμῶν οὐχ ὑπετάγησαν αὐτῷ, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν· αὐτοὶ ὄψονται . . varie differunt latini codices, quos vide ad latinum textum. | ἄλλοι δὲ (A add τινες τῶν Ἰουδαίων) εἶπον (A ἔλεγον) cum BA Latt . . C ἄλλοι δὲ εἶπε. Praeterea C Latt add τῷ Πιλάτῳ | ὅτι (cum BC Eins Fabr; A Vatt alisque om) τὸν Ἀάζ. (A Ἀάζ. τινα) τεθνηκότα (A τεθνεῶτα; C post μνημείου) ἤγ. ἐκ τ. μνήμ. (A ἐκ νεκρῶν) τετραήμερον (h. l. A; C post Ἀάζαρ.; Latt abte ἐκ τ. μνήμ.; B om) | ὁ ἡγεμῶν . . A ὁ Πιλάτος | ἅπαν . . B πᾶν | θέλετε cum AC . . B βούλοσθε | ἐκχέειν cum BC . . A ἐκχέαι

IX, 1. Καὶ προσκαλεσάμενος cum AC . . B add ὁ ἡγεμῶν, item Latt Pilatus | τὸν Νικόδ. κ. τ. δ. ἄνδρας (ita B Latt; A om) τοὺς -- ἐκ πορνείας cum AB Latt . . C om | γίνεται cum BC Latt . . A ἐστίν | ἐν τῷ λαῷ cum AC Latt . . B om | πάλιν cum B Latt . . C καὶ πάλιν . . A om | ὁ Πιλ. προσκ. -- λέγει cum C, similiterque Latt; item ὁ Πιλ. ante λέγει posito B . . A λέγει ὁ Πιλ. παντὶ τῷ πλήθει τῶν Ἰουδ. | συνήθεια ὑμῶν (B ἡμῶν) cum BC Eins alisque . . A om ὑμῶν | κατὰ ἑορτὴν cum BC (Latt per diem) . . A ἐν τῇ ἑορτῇ | τῶν ἀζύμων

ἓνα κατάδικον δέσμιον ἐν τῷ δεσμοπητήριῳ φονεάν λεγόμενον Βαραββᾶν, καὶ τοῦτον τὸν στήκοντα κατενώπιον ὑμῶν τὸν Ἰησοῦν, εἰς ὃν οὐδεμίαν αἰτίαν εὐρίσκω ἐν αὐτῷ. τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ κράζουσιν Τὸν Βαραββᾶν. λέγει ὁ Πιλάτος Τί οὖν ποιήσωμεν Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Σταυρωθήτω. ἕτεροι δὲ ἔλεγον Οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος ἐάν τοῦτον ἀπολύσεις, ὅτι εἶπεν ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα· θέλεις οὖν τοῦτον βασιλέα καὶ οὐ Καίσαρα.

² Θυμωθείς δὲ ὁ Πιλάτος λέγει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους Ἀεὶ στασιαστὸν τὸ ἔθνος ὑμῶν, καὶ τοῖς εὐεργέταις ὑμῶν ἀντιλέγετε. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ποίους εὐεργέταις; λέγει αὐτοῖς Ὁ θεὸς ὑμῶν ἀπὸ δουλείας σκληρᾶς ἐξήγαγεν ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου καὶ διὰ θαλάσσης ἔσωσεν ὑμᾶς ὡς διὰ ξηρᾶς, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ

cum AC Latt .. B om | ἔγω ἓνα κατάδ. δέσμ. -- φονεάν λέγομι. Βαραββᾶν (cod. Βαραβᾶν) cum C Eins alisque .. B ἔγω δὲ ἐν τῷ δεσμ. φονεάν τοῦτον λεγόμε. Βαραββᾶν (sic) .. A ἔγω δὲ καταδικους ἐν τῷ δεσμ., ἐν οἷς καὶ φονεά τὸν Βαραββᾶν (sic) | καὶ τοῦτον τὸν στήκοντα (ita B; C τούτων ἐστηκότων) κατενώπιον (ita B; C κατὰ πρόσωπον) ὑμῶν (B ἡμῶν) τὸν Ἰησ. εἰς ὃν (C Ἰσον, B ὦ) οὐδεμίαν (ueterque οὔτε μίαν) αἰτ. εὐρ. ἐν αὐτῷ cum BC, similiterque Fabr .. A τοῦτον οὖν τὸν ἰσταίμενον ἐνώπιον ὑμῶν Ἰησοῦν βούλομαι ἀπολύσαι διὰ τὸ μὴ εὐρίσκωμεν με αἰτίαν ἐν αὐτῷ | τίνα δ. ἀ. ὑμῖν cum BC Eins Cors .. A τίνα τοῦνυ δέλ. ἀπολύσω (etiam Fabr om ὑμῖν) | οἱ δὲ κράζουσιν (A λέγουσι) cum AC .. B κράζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι .. Latt clamaverunt autem omnes dicentes | Τὸν Βαραββ. (cod. Βαραβᾶν) cum B .. AC om τὸν | λέγει (cum AB Latt; C καὶ λέγει) ὁ (ita AB; C om; praeterea BC Latt praem αὐτοῖς, non item A) Πιλ. | ποιήσωμεν cum B .. AC Latt ποιήσω | λέγουσιν οἱ Ἰουδ. cum AB .. C om οἱ Ἰουδ. .. Latt dicunt omnes ἄλλοι δὲ ἔλεγον cum B .. A τινὲς δὲ τῶν Ἰουδαίων ἀπεκρίθησαν .. Eins iterum dicuntur Iudaei, Fabr iterum clamant dicentes Pilato .. C ἕτερος δὲ τῶν Ἰουδαίων ἔλεγε πρὸς τὸν Πιλάτον | Οὐκ (ita AB; C Τάχα οὐκ) εἶ (B ἦν) -- ἐάν τοῦτ. ἀπολύσεις (ita B Latt; A ἐάν μὴ σταυρώσης αὐτόν; C om) | ὅτι εἶπεν -- θέλεις οὖν τοῦτον (Eins ni forte vis hunc esse etc) βασ. κ. οὐ Καίσ. cum C, similiterque Latt .. B ὅτι εἶπ. ἑαυτὸν τὸν υἱὸν θεοῦ καὶ βασιλέα εἶναι καὶ οὐ Καίσαρα .. A ἀλλὰ σὺ τάχα τοῦτον θέλεις εἶναι βασιλέα, οὐχὶ δὲ τὸν Καίσαρα. Ceterum Vatt brevissime absolunt IX, 1—XI, 1; item Ven IX, 1—4. Cf. text. lat.

2. Θυμωθείς δὲ cum A .. B Θυμοῦ δὲ πλησθεὶς .. C Χολέσας (sic) δὲ | B πρ. τ. Ἰουδ. εἶπεν | Ἀεὶ στασ. cum AB Latt .. C Δυστάσιαστὸν | τὸ ἔθν. (A γένος) ὑμῶν cum B .. A add καὶ κατάρατον, C ἐστὶ | A πάντοτε ἀντιλέγετε | λέγει αὐτοῖς cum B .. C λέγει ὁ Πιλάτος, A ὁ δὲ Πιλάτος ἔφη .. Latt dixit eis Pilatus | Ὁ θεὸς ὑμῶν .. C solus praem ὡς ἀκούω | ἀπὸ .. A ἐκ | ἐξήγαγεν ὑμᾶς ἐκ γ. Αἰγ. καὶ δ. δ. ἔσωσεν (B ὀδήγησεν, item Latt) ὑμ. ὡς δ. ξηρᾶς cum BC Latt .. A ἐξήγαγεν ὑμᾶς διὰ θαλάσσης ὡς διὰ ξηρᾶς | ἐν τῇ ἐρήμῳ ..

διέθρεψεν ὑμᾶς μάννα καὶ ὄρτυγομήτρην ἔδωκεν ὑμῖν, καὶ ἐκ πέτρας ὕδωρ ἐπότισεν ὑμᾶς, καὶ νόμον ἔδωκεν ὑμῖν· καὶ ἐπὶ τούτοις ὄλοις παρωργίσατε τὸν θεὸν ὑμῶν, καὶ ἐζητήσατε μόσχον χωνευτόν. καὶ παρωξύνετε τὸν θεὸν ὑμῶν, καὶ ἐζήτησεν ἀποκτεῖναι ὑμᾶς· καὶ ἐλιτάνευσεν Μωυσῆς ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ οὐκ ἔθανατώθητε. καὶ νῦν καταγγέλλετέ μου ὅτι βασιλέα μισῶ.

³ Ἀναστάς δὲ ἀπὸ τοῦ βήματος ἐζήτει ἐξελεῖν. καὶ κρᾶζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες Ἡμεῖς βασιλέα οἶδαμεν τὸν Καίσαρα καὶ οὐ τὸν Ἰησοῦν. καὶ γὰρ οἱ μάγοι δῶρα προσήνεγκαν αὐτῷ ὡς βασιλεῖ· καὶ ἀκούσας ὁ Ἡρώδης παρὰ τῶν μάγων ὅτι βασιλεὺς ἐγεννήθη, ἐζήτησεν τοῦ ἀποκτεῖναι αὐτόν. γνοὺς δὲ αὐτοῦ ὁ πατὴρ Ἰωσήφ παρέλαβεν αὐτόν καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἔφυγον εἰς Αἴγυπτον· καὶ ἀκούσας Ἡρώδης ἀπώλεσεν τοὺς παιδας τῶν Ἑβραίων τοὺς γεννηθέντας ἐν Βηθλεέμ.

G om τη | διέθρεψ. (G ἔθρεψ.) ὑμ. μάννα cum BC Latt .. A πεινῶντας τῆ μάννα διέθρεψε | καὶ ὄρτυγ. ἔδωκεν ὑμῖν καὶ ἐκ πέτρας -- νόμον ἔδ. ὑμῖν cum C, similiterque Latt .. AB καὶ ὄρτυγομήτρ. (B add καὶ νόμον) ἔδωκεν ὑμῖν, omiſſis reliquis | καὶ ἐπὶ (Latt in) τούτ. ὄλοις (C πᾶσι) παρωργίσι. (C παρωργ.) τ. ὁ. ὑμῶν cum BC Latt .. A ἐν πᾶσι δὲ τούτοις παρωργ. μᾶλλον τ. ὁ. ὑμῶν | καὶ ἐζητήσατε μόσχον χωνευτόν. καὶ παρωξύνετε (codi. παροξ.) τὸν θεὸν ὑμῶν cum C Cors Fabr .. AB Eins om | ἐζήτησεν ἀποκτ. ὑμᾶς cum AC .. B ἠθέλησεν ἀπολέσαι ὑμᾶς | A ὑπὲρ ὑμῶν Μωυσῆς | οὐκ ἔθανατώθητε cum C .. B οὐκ ἀπεκτάνθητε .. A οὐκέτι ἀπεκτάνετε | καὶ νῦν καταγγ. cum BC .. A νῦν δὲ καταλέγετέ μου | ὅτι βασιλέα μισῶ cum C Latt .. B ὅτι ἄλλον βασιλέα θέλω .. A ὅτι τὸν βασιλέα Ἰησοῦν ζητῶ

3. Ἀναστάς δὲ cum AB .. C Latt καὶ ἀναστάς. Praeterea B add ὁ ἡγεμῶν, C ὁ Πιλάτος; sed A Latt neutrum add | ἐζήτει cum A .. BC ἐζήτησεν | καὶ .. B add νῦν | κρᾶζουσιν cum B .. C ἔκραζον .. A ἀνέκραζον φωνῆν | λέγοντες cum A Latt .. C praesent τῷ Πιλάτῳ, B idem add | βασιλ. οἶδ. τὸν (B om) Καίσα. cum BC Latt .. A τὸν Καίσα. οἶδ. βασιλ. εἶναι | καὶ οὐ (ita B; C οὐ) τὸν Ἰησ. cum BC Latt .. A οὐχὶ δὲ τούτου | οἱ μάγοι δῶρα πρ. αὐτῷ ὡς βασιλεῖ cum C Latt .. A οἱ μάγ. ἀπὸ ἀνατολῶν δῶρα αὐτῷ ὡς βασιλεῖ ἤνεγκαν .. B οἱ μάγ. προσήν. αὐτῷ ἀπὸ ἀνατολῶν δῶρα ὡς βασιλεῖ | καὶ ἀκούσας ὁ (B om) Ἡρώδ. παρὰ τῶν μάγων (π. τ. μάγ. cum C Eins Cors; B Fabr om) ὅτι -- τοῦ ἀποκτ. αὐτόν cum BC Latt .. A καὶ ἀπήγγειλαν τῷ Ἡρώδῃ ὅτι β. ἐγ., καὶ ἐζήτησεν ὁ Ἡρώδης ἀποκτεῖναι αὐτόν | αὐτοῦ ὁ πατὴρ cum C .. AB ὁ πατ. αὐτοῦ | παρέλαβεν (B παραλαμβάνει) αὐτ. κ. τ. μ. αὐτοῦ cum BC Eins Cors .. A παρέλαβε τὴν μ. α. Μαριάμ | ἔφυγον cum A Eins Cors .. BC ἔφυγεν (Fabr fugit in Aegyptum cum matre sua Maria) | καὶ ἀκούσας Ἡρώδης ἀπώλεσεν cum C .. B ἀκούσας δὲ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἀπέκτεινε .. A καὶ δι' αὐτόν ἀπώλεσεν Ἡρώδης .. similiter variant Latini | τοὺς παιδας τῶν Ἑβραίων (B add ἀπὸ διετούς καὶ κατωτέρω). τοὺς γενν. ἐν Βηθλ. cum AB Eins Cors .. C τοὺς παιδ. τοὺς ἐν Βηθλεέμ

4 'Ακούσας δὲ ὁ Πιλάτος τοὺς λόγους τούτους ἐφοβήθη. καὶ κατασιγήσας ὁ Πιλάτος τοὺς ὄχλους, ὅτι ἔκραζον, λέγει αὐτοῖς "Ὡστε οὗτός ἐστιν ὃν ἐζήτηι Ἡρώδης; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ναί, οὗτός ἐστιν. καὶ λαβὼν ὕδωρ ὁ Πιλάτος ἀπενίψατο τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἀπέναντι τοῦ ἡλίου λέγων Ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. πάλιν κρᾶζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

5 Τότε ἐκέλευσεν ὁ Πιλάτος τὸν βῆλον ἐλकुσθῆναι τοῦ βῆ-

4. τοὺς λόγους τούτους cum AC Latt .. B add παρὰ τῶν Ἰουδαίων | ἐφοβήθη. καὶ κατασιγήσας ὁ Πιλ. τοὺς ὄχλ., ὅτι ἔκραζον (cod. ἔκραζαν), λέγει αὐτοῖς cum B, item Latt (*et silentio facto in populo qui clamabant* [ita Eins; Cors *clamabat*] dixit eis [ita Cors; Eins dixit Pilatus]) .. A ἐφοβήθη, καὶ κατασεῖσας τῇ χειρὶ λέγει τοὺς ὄχλους σιγᾶν .. C λοιπὸν (cod. λιπὸν) ὅτι ἔκραζον, λέγει | "Ὡστε (Ergo) οὗτός ἐστιν cum C Eins, item omisso "Ὡστε B Cors .. A πυνθανόμενος εἰ οὗτός ἐστιν | ἐζήτηι Ἡρώδης cum BC Eins Cors .. A (Fabr) add ἀποκτεῖναι | λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι cum BC (Fabr) .. A Eins Cors λέγ. αὐτῷ | Ναί (Latt om) οὗτός ἐστ. cum BC Latt .. A om οὗτ. ἐστ. | καὶ λαβὼν cum AB (Latt *accipiens autem*) .. C τότε λαβὼν | A om ὁ Πιλάτος et αὐτοῦ | ἀπέναντι τοῦ ἡλίου cum BC .. A Latt ἀπέν. τοῦ ὄχλου | τοῦ δικ. τούτου cum AB Latt .. C τούτου τοῦ δικ. | πάλιν κρᾶζουσιν cum B .. C καὶ πάλ. κρ. .. A κρᾶζουσιν .. Latt et *responderunt* | ὅτι cum C .. AB om

5. Τότε cum AC Latt .. B Καί | τὸν βῆλον (C τὸν βίβλον) ἐλκ. τοῦ (C ἐπὶ τοῦ) βῆμ. cum A, item C; porro B ἐλκ. τὸ βῆλον ἐπὶ τοῦ βῆματος. *Aecedit Ven velum solvi* .. Eins (similiterque Cors) *adduci illum ante tribunal*; Fabr *adduci Iesum ante se*. Quam ad lectionem latinam Muenterus (cf. Staedlin u. Tzschirner: Archiv für alte und neue Kirchengesch. V. 2. 1822. p. 334.) ipsam graecum textum conformari voluit; illud enim ἐλकुσθῆναι ἐπὶ τοῦ βῆματος non posse nisi de ipso Iesu dictum esse. Nuper eandem amplexus sententiam Hofmannus (vide supra pag. 140.) locum ita emendandum duxit ut pro βῆλον (βίβλον) reponeret βέβηλον, cf. Leben Jesu p. 362. Quae coniectura et facilis est pro vocis similitudine nec nihil ab ipsa re commendationis habet. Contra vero est quod veri est dissimillimum, h. l. βέβηλον a Pilato nuncupari iu quem modo dixisset Ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τ. αἵμ. τοῦ δικαίου τούτου. Nec apte provocatur ad illam σαββᾶτων βεβήλωσιν quae in Iudaeorum accusatione erat, quum in Pilati sententia eius rei nulla prorsus sit habita ratio. Porro contra est quod subsequitur statim τῷ Ἰησοῦ vel κατὰ τοῦ Ἰησοῦ; praecedente enim τὸν βέβηλον legendum esset αὐτῷ vel κατ' αὐτοῦ. Denique ea quae sequuntur, καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς ἐκ τοῦ πραιτωρίου, ad lectionem illam ex qua Iesus iam ad tribunal extra praetorium positum tractus dicitur, non satis conveniunt. Quae quum ita sint, lectio in textum nostrum recepta non temere deserenda videtur. Hanc ad explicandam duo inprimis loci faciunt, iam a Thilone illi quidem adscripti. Alter est Basilli M. in epistola 79. s. 123. ad Eustathium Sebastiae episc. (ed. Bened. p. 340 sq.) εἰ γὰρ οἱ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχοντες ὅταν τινὰ τῶν κακούργων θανάτῳ καταδικάζειν μέλλωσιν, ἐφελκονται τὰ παραπετάσματα, καλοῦσι δὲ τοὺς ἐμπειροτάτους πρὸς τὴν ὑπερ τῶν προκειμένων σχέψιν --. Alter Chryso-

ματος οὐ ἐκαθέζετο, καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ Τὸ ἔθνος τὸ σὸν κατή-
λεγε σε ὡς βασιλέα· διὰ τοῦτο ἀπεφηνάμην πρῶτον φραγελ-
λοῦσθαί σε διὰ τὸν θεσμόν τῶν εὐσεβῶν βασιλέων, καὶ τότε
ἀναρτᾶσθαι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἐν τῷ κήπῳ ὅπου ἐπιείσθης· καὶ
Δυσμαῖς καὶ Γέστας οἱ δύο κακοῦργοι συσταυρωθήτωσάν σοι.

CAPUT X.

Ἴ Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς ἐκ τοῦ πραιτωρίου, καὶ οἱ δύο
κακοῦργοι σὺν αὐτῷ. καὶ ὅτε ἀπῆλθαν ἐπὶ τὸν τόπον, ἐξέδυσαν
αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ περιέζωσαν αὐτὸν λέντιον, καὶ στέ-
φανον ἐξ ἀκανθῶν περιέθηκαν αὐτῷ περὶ τὴν κεφαλὴν. καὶ

stomi est in Matth. cap. XVII. homil. LVI. (pag. 360. ed. Savil.) καθάπερ γὰρ
ἐπὶ τοῖς δικασταῖς ὅταν δημοσίᾳ κρῖνωσι, τὰ παραπετάσματα συνελκύσαντες οἱ
παρεστώτες πᾶσιν αὐτοὺς δεκνύουσιν -- De ipsa voce βῆλος cf. Cangii glos-
sarium sub βέλον, βῆλον. | οὐ ἐκαθέζετο cum AB.. C οὐ ἐκαθίζετο | λέγει τῷ
Ἰησοῦ cum B Ven.. A ἀπεφηνάτο λέγων τῷ Ἰησοῦ, C οὕτως ἀπεφηνάτο κατὰ
τοῦ Ἰησοῦ, Eins aliique et prosecutus est his verbis dicens sententiam Pilatus adversus
Iesum. Praeterea C solus addit ἀπόφασις Πιλάτου, id quod ex margine in textum
transisse videtur. | κατήλεγε σε ὡς βασιλέα cum A Latt.. B κατήγγελλάν σου ὡς
βασιλεῖ.. C κατέπεξάν σε ὡς βασιλεῖ (sic) | διὰ τοῦτο cum AB Latt.. C καὶ δ.
τ. | ἀπεφηνάμην cum AB.. C corrupte ἀφηνάμην. Praeterea B add κατὰ σοῦ |
φραγελλούσθ. (A φραγγελοῦσθ., B φραγελοῦσθ.) σε cum AB Latt.. C om σε |
διὰ τὸν ὁ. τ. εὐσεβ. βασι. cum B.. C διὰ τῶν θεσμῶν τῶν εὐσεβῶν βασιλ.. A διὰ
τὸν θεσμόν τὸν βασιλικόν.. Latt propter statuta priorum (itu Eins Fabr; Ven Cors
om) principum (Ven imperatorum) | καὶ τότε cum BC.. A ἔπειτα | ἀναρτᾶσθαι
cum AB (B add σε).. C ἀρτᾶσθαι (isque αὐτόν addit) | ἐπὶ τοῦ cum BC.. A
om τοῦ | ἐν τῷ cum BC.. A ἐπὶ τῷ | ἐπιείσθης cum AB.. C ἐπιείσθη. Ex La-
tinis Fabr sic: et in cruce suspendi in eo loco ubi tentus es; Eins Cors deinde prae-
cepit allenari eum (Cors eum elevari) in crucem (Cors in cruce) in eo loco ubi (Cors
quo) tentus est; Ven nil nisi et tunc crucifigi in cruce | καὶ Δυσμαῖς καὶ Γέστας
(ita ex B et Latt; A Στέγας) οἱ δύο κακοῦργοι συσταυρωθήτωσάν σοι cum A..
C καὶ δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ; item B additis his ὁ εἰς λεγόμενος Δυσμαῖς καὶ
ὁ ἕτερος Γεστάς (hoc accentu). Eins Cors Fabr et duo maligni (Cors Fabr duos
malignos) cum eo (Fabr tecum), quorum nomina sunt haec Dismas (Dimas, Dymas)
et Gestas. Horum vero nihil habet Ven, nisi quod seqq. Καὶ ἐξῆλθεν -- σὺν
αὐτῷ sic reddit: et flagellatum tradidit Iudaeis Iesum ad crucifigendum, et duos
latrones cum ipso: unus nomine Dismas et alius nomine Gestas.

X, 1. Καὶ ἐξῆλθεν -- σὺν αὐτῷ cum B Eins Fabr; item A καὶ ἐξῆλθ. ὁ
Ἰησ. καὶ οἱ δύο λησταὶ ἀπὸ τοῦ πραιτωρίου.. C καὶ εὐθὺς ἐξήγαγον τὸν Ἰησοῦν
ἀπὸ τοῦ πραιτωρίου ἅμα τῶν δύο κακοῦργων | ἀπῆλθαν cum AB.. C ἦλθον |
ἐπὶ τὸν (B τοῦ) τόπον (B -που).. A add τοῦ κρανίου; similiter Eins Fabr |
ἐξέδυσάν cum AB Latt.. C add οἱ στρατεύται | αὐτόν cum A Latt.. C τὸν
Ἰησοῦν.. B om | τὰ ἱμάτια αὐτοῦ: A add καὶ διεμερίσαντο αὐτὰ (vide infra)
| λέντιον cum B.. AC λέντιον | περιέθηκαν αὐτῷ περὶ τ. κεφ. cum B.. A ἐπέ-

ἑσταύρωσαν αὐτόν· ἅμα δὲ καὶ τοὺς δύο κακούργους ἐκρέμασαν σὺν αὐτῷ. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσιν. καὶ διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ οἱ στρατιῶται. καὶ ἴστατο ὁ λαὸς θεωρῶν αὐτόν. καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς λέγοντες· Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτὸν· εἰ υἱὸς ἐστὶν τοῦ θεοῦ οὗτος, καταβάτω ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ· οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι καὶ ὄξος μετὰ χολῆς προσφέροντες αὐτῷ, καὶ ἔλεγον· Σὺ εἰ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτὸν.

Ἐκέλευσεν δὲ ὁ Πιλάτος μετὰ τὴν ἀπόφασιν εἰς τίτλον ἐπιγραφῆναι τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γράμμασιν ἑλληνικοῖς ῥωμαϊκοῖς καὶ ἑβραϊκοῖς, καθὼς εἶπαν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι βασιλεὺς ἐστὶν τῶν Ἰουδαίων.

² Εἰς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἔφη αὐτῷ λέγων· Εἰ σὺ εἰ ὁ Χριστὸς, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. ἀποκριθεὶς δὲ

ᾤησαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ .. C περιέδησαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ | καὶ ἑσταύρωσαν αὐτόν cum C .. AB Latt om | ἅμα δὲ καὶ τοὺς δύο κακούργ. ἐκρέμασαν σὺν αὐτῷ cum C .. AB ὁμοίως δὲ (B om) καὶ τ. δ. κακ. ἐκρέμασαν (B σὺν αὐτῷ pro ἐκρέμ.) Δυσμᾶν (B τὸν μὲν ἕνα) ἐκ δεξιῶν καὶ Στέφαν (B τὸν δὲ ἑτερον) ἐξ εὐωνύμων. Similiter Latini. | Πάτερ cum AB Latt .. C om | B ἄφες αὐτούς | καὶ διεμερίσαντο τ. ἱ. α. οἱ στρ. cum BC Ven (Eius alique om οἱ στρατ., sed Fabr Cors add *super vestem eius mittentes sortem*) .. A om | καὶ ἴστατο (cum B, C στήκει) ὁ λα. θεωρ. αὐτόν (C om αὐτ.) cum BC, item Latt (*et steterunt populi*; Ven *et ibat populus expectans*) .. A om | οἱ ἄρχιερ. καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς cum B .. C οἱ ἄρχιερ. καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ .. A οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ἄρχισυνάγωγοι .. similiter variant Latini | σωσάτω ἑαυτὸν cum B Latt .. AC καὶ ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι (utrumque coniungit Ven) | εἰ υἱὸς -- ἀπὸ τ. σταυροῦ cum B (similiter Latt) .. AC εἰ υἱὸς ἐστὶ τοῦ θεοῦ (C εἰ υἱ. θεοῦ εἰ apud Berochium, εἰ υἱ. εἰ τοῦ θε. apud Thil.), καταβάτω νῦν ἀπὸ τ. στ. καὶ πιστεύσομεν (C -σωμεν) εἰς αὐτόν | οἱ στρατιῶται cum B Latt .. AC καὶ οἱ στρ. | ὄξος μετὰ χολῆς cum AC Eins Cors Fabr .. B Ven om μετὰ χολῆς | Σὺ εἰ cum B .. AC Latt Εἰ σὺ εἰ | ὁ βασιλεὺς cum B Latt .. AC praef ὁ Χριστὸς | σῶσον σεαυτὸν (B -τῷ) .. B add καταβάτω ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Praeterea B et Latt add καὶ λαβῶν Δογγίνος (hoc accentu) ὁ στρατιώτης λόγγην ἐβυξεν αὐτοῦ τὴν πλευράν, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

Ἐκέλευσεν δὲ .. B τότε ἐκέλευσεν | εἰς τίτλον ἐπιγραφῆναι (A γραφῆναι) τὴν α. α. cum A (sic) B .. C καὶ τίτλον ἐπιγραφῆναι τὴν α. α. | ἑλλην. ῥωμ. καὶ ἑβραϊκ. cum B, item Latt (Ven Eins Cors *hebraicis* [Cors *et*] *graecis et latinis*; Fabr *hebr. et lat. et gr.*) .. A ἑλλην. καὶ ῥωμ. .. C nil nisi ἑλληνικοῖς | καθὼς εἶπαν (A εἶπον) -- τῶν Ἰουδ. cum AB, similiterque Latt .. C om

2. Εἰς δὲ cum AB .. C add τις | B τῶν συγκρεμασθέντων αὐτῷ κακούργων .. C Latt add ὀνόματι Γεστάς | ἔφη αὐτῷ λέγων cum B .. A ἔλεγεν αὐτῷ

Δυσμαῖς ἐπέτιμα αὐτῷ λέγων Οὐδὲν φοβῆ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν κακὸν ἐποίησεν. καὶ ἔλεγεν τῷ Ἰησοῦ Μνήσθητί μου, κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἀμήν ἀμήν λέγω σοι ὅτι σήμερον μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ εἶ.

CAPUT XI.

¹ Ἦν δὲ ὡσεὶ ὄρα ἔκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐπὶ τὴν γῆν ἕως ὄρας ἐνάτης, τοῦ ἡλίου σκοτισθέντος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον. καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλη ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Πατὴρ, βαδδαχ ἐφικδ βουέλ, ὃ ἐρμηνεύεται Εἰς χειράς σου παρατίθημι τὸ πνεῦμά μου. καὶ τοῦτο εἰπὼν παρέδωκε τὸ πνεῦμα. ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον ἐδόξασεν τὸν θεὸν λέγων ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. καὶ πάντες οἱ παρα-

(Eins Ven dixit ei) .. C ἔφη πρὸς τὸν Ἰησοῦν (item Fabr) | Δυσμαῖς cum A Eins Cors .. C (Ven Fabr) ὁ ἕτερος Δημᾶς .. B ὁ ἕτερος | ἐπέτιμα cum AB .. C ἐπέτιμησην | Οὐδὲν cum A C .. BA** Latt οὐδέ | B φοβεῖ | B ἐν αὐτῷ τῷ κρίμ. (Ven in ipso crimine) | εἶ .. A ἐσμέν | κακὸν ἐποίησεν cum C .. AB ἄτοπον ἐπράξεν | καὶ ἔλεγεν (A add Δυσμαῖς) τῷ Ἰησοῦ (Ven nil nisi ei dixit) cum C Cors (A Ven) .. B καὶ εἶπεν ὁ ἐπιτιμήσας τὸν ἕτερον αὐτοῦ .. Fabr et post haec suspirans dix. ad Iesum; Eins et postquam conturbavit socium suum dixit Iesu | ἐν τῇ βασ. σου cum A Eins .. BC Fabr Cors Ven praem ὅταν ἑλθῆς | εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς cum BC Latt .. A ὁ δὲ Ἰησοῦς | Ἀμήν ἀμήν cum AB .. C Latt Ἀμήν | λέγω σοι cum AB Latt .. C add Δημᾶ | ὅτι cum B Fabr Ven .. AC Eins Cors om | ἐν τῷ παραδ. εἶ cum B .. AC Latt ἔση ἐν τ. παραδ.

XI, 1. ὡσεὶ ὄρα cum AB .. C ὡς ὄρα | ἐπὶ τὴν (ita C; A ἐπὶ πᾶσαν τὴν, B ἐφ' ὅλην τὴν, item Latt super universam terram) γῆν h. l. cum AC Latt .. B post ἐνάτης habet | ἐνάτης: ita A; B ἐνάτης; C Ὑ | τοῦ ναοῦ .. C om τοῦ | μέσον cum B Ven Vatt; item A additis ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω .. C Eins Cors Fabr εἰς δύο (haec om Fabr) ἀπ' ἄνωθεν ἕως κάτω | φωνῇ μεγάλῃ (B - νῆν - λην) ὁ Ἰησοῦς cum BC .. A ὁ Ἰησ. φ. μεγ. ἡ Πατὴρ cum B .. AC κάτερ (scribitur ut solet πῆρ) | βαδδαχ (ita C; B βαραχάχ) ἐφικδ (C ἔνικδ, B ἐφεικδ) βουέλ (ita B, C δουλ) [cf. Ps. 30, 6. יְהוָה יְרַחֵם יְהוָה, ὃ ἐρμηνεύεται Εἰς χειράς (ita B; C χεῖρά) σου παρατίθημι (ita C; B παρατίθησμαι) τὸ πν. μ. cum BC, similiterque Ven .. A εἰς χειράς σου παρατίθημι τὸ πν. μ. (item Eins alique sed praem Hely Hely etc; cf. ad text. lat.) | τοῦτο cum AC .. B Latt ταῦτα | παρέδωκε τὸ πνεῦμα cum C .. A ἐξέπνευσεν .. B ἐκοιμήθη .. Latt emisit spiritum, Cors exspiravit | ἰδὼν δὲ cum AC Latt .. B καὶ ἰδὼν | τὸ γενόμενον cum AC Latt .. B om | ὅτι cum BC .. A ὄντως | ὁ ἄνθρωπος .. B om ὁ | ἦν cum AB Latt .. C ἔστιν | παραγενόμενοι (B - νόμι-

γενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον.

² Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος ἀνήνεγκεν τῷ ἡγεμόνι τὰ γενόμενα ἀκούσας δὲ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ οὐκ ἔφαγον οὐδὲ ἔπιον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. μεταπεμφάμενος δὲ ὁ Πιλάτος τοὺς Ἰουδαίους εἶπεν αὐτοῖς Ἐθεωρήσατε τὰ γενόμενα; οἱ δὲ λέγουσιν Ἐκλειψις ἡλίου γέγονεν κατὰ τὸ εἰωθός.

³ Εἰστήκεισαν δὲ οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συναλθοῦσαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ὀρώσαι ταῦτα ἀνὴρ δὲ τις ὄνομα Ἰωσήφ, βουλευτῆς ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως ὑπάρχων, προσδεχόμενος καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. καὶ

νοι) cum AB .. C παραπορευόμενοι | A om ὄχλοι | θεωροῦντες (A ἰδόντες) cum BA Eins Ven .. C καὶ θεωρ. | τὰ γενόμενα .. B τὰ γεγεννημένα | ἑαυτῶν cum AB .. C αὐτῶν

2. ἀνήνεγκεν cum AC .. B ἀνήγαγεν | τῷ ἡγεμόνι cum AC Latt .. B τῷ Πιλάτῳ | τὰ γενόμενα cum A Eins Cors, item praemisso ἅπαντα C Fabr .. B om | ὁ ἡγεμὼν cum AC Latt .. B ὁ Πιλάτος | καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ cum ABC Vatt Ven .. Eins Fabr Cors om | καὶ οὐκ ἔφ. οὐδὲ ἔπ. cum AC Latt (et non manduc. neque biberunt) .. B καὶ οὐτε ἔφαγ. οὐτε ἔπιον | ἐν (C om) τῇ ἡμ. ἐκ. cum AC .. B τὴν ἡμέραν ἐκείνην | μεταπεμφάμ. δὲ ὁ Πιλ. τοὺς Ἰουδ. εἶπεν αὐτ. cum A Eins Cors .. B μετεπέμφατο δὲ ὁ Πιλ. πρὸς τοὺς Ἰουδ. καὶ λέγει αὐτοῖς .. C καὶ μετέπεμφεν ὁ Πιλ. τοῖς Ἰουδαίοις κ. εἶπ. αὐτ. | Ἐθεωρήσατε .. A Εἶδε (corrige Εἶδετε) | τὰ γενόμενα (B -νάμενα) :. A add σημεῖα | λέγουσιν cum AB .. C εἶπον αὐτῷ | γέγονεν .. B γεγέννηται | κατὰ τὸ εἰωθός: solus A add haec: Ἐφη αὐτοῖς ὁ Πιλάτος Μικρῶτατοι, οὕτως εἰς πάντα ἀληθεύετε; ἐγὼ οἶδα οὐκ ἄλλοτε ποτε τοῦτο γενόμενον εἰ μὴ ἐν σελήνης γέννῃ. τὸ γὰρ πάσχα ὑμῶν τῇ χ'ῆς ἡμέρᾳ ἐφάγετε τῇ τεσσαρεσκαδικῇ τῷ μηνός, καὶ λέγετε ὅτι ἐκλειψις ἡλίου ἐγένετο.

3. οἱ γνωστοὶ cum B Vatt Ven .. AC Eins aliique πάντες οἱ γν. | αὐτοῦ cum B omniibusque Latinis .. AC τῷ (C τοῦ) Ἰησοῦ | A om ἀπὸ | καὶ γυναῖκες cum AC .. B καὶ αἱ γυναῖκ. | αἱ συναλθοῦσαι αὐτῷ cum A .. BC (Latt) αἱ συνακολουθήσασαι (C -θῶσαι) αὐτῷ (C om) | ὀρώσαι ταῦτα .. B add γενόμενα | ἀνὴρ δὲ τις ὄνομα cum A .. BC Latt καὶ (Eins aliique om) ἰδοῦ ἀνὴρ (Latt ut quidam) ὀνόματι Ἰωσήφ | βουλευτῆς ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως ὑπάρχων cum A .. BC βουλευτῆς (C Λευίτης) ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, οὗτος οὐ συγκατέδετο τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν (ita B; C οὗτος οὐκ ἦν sequente statim τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ita ut plura exciderint), ἀπὸ Ἀριμαθαίας (ita codex) πόλεως τῶν Ἰουδαίων. Similiterque habent Latini, quamquam satis variant | προσδεχόμενος καὶ αὐτὸς τὴν βασ. τοῦ θεοῦ cum B, item Latt .. A ὅς καὶ αὐτὸς προσεδέχeto τὴν βασ. τ. θεοῦ .. C (vide ante) nil nisi τὴν β. τ. θ. | B οὗτος προσελθὼν (B προσῆλθεν) τῷ Πιλάτῳ (B add καὶ) ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ .. praeterea C (item Fabr et praeses permisit) invitis AB Eins

καθελών αὐτὸ ἐνετύλιξεν ἐν σινδόνι καθαρᾷ, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνημείῳ λαξευτῷ, ἐν ᾧ οὐδεὶς οὐδέπω ἦν κείμενος.

CAPUT XII.

Ἰ 'Ακούσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ ἤτήσατο ὁ Ἰωσήφ, ἐζήτησαν αὐτὸν καὶ τοὺς δώδεκα τοὺς εἰπόντας ὅτι οὐ γεγέννηται ἐκ πορνείας ὁ Ἰησοῦς, καὶ τὸν Νικόδημον καὶ ἄλλους ἑτέρους πολλούς, οἵτινες παραπηδήσαντες ἔμπροσθεν τοῦ Πιλάτου τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐφανέρωσαν τὰ ἀγαθὰ. πάντων δὲ ἀποκρυβέντων μόνος ὁ Νικόδημος ὤφθη αὐτοῖς, ὅτι ἀνὴρ ἀρχῶν ἦν τῶν Ἰουδαίων· καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Νικόδημος Πῶς εἰσῆλθατε εἰς τὴν συναγωγὴν; λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι Σὺ πῶς εἰσῆλθες εἰς τὴν συναγωγὴν; ὅτι συνίστωρ αὐτοῦ εἶ, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ σοῦ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. λέγει ὁ Νικόδημος Ἀμήν ἀμήν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἰωσήφ παρεκβὰς εἶπεν αὐτοῖς Τί ὅτι ἐλυπήθητε κατ' ἐμοῦ, διότι ἤτησάμην τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ; ἰδοὺ ἐν τῷ

Cors Vatt Ven addit καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλάτος ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα | καθελών αὐτό (A add ἀπό τοῦ ξύλου, Eins Cors de cruce) cum AB .. C κατ' αὐτόν (item Latt) | ἐν σινδόνι cum B Latt .. AC om ἐν | ἔθηκεν cum BC .. A ἔθετο | αὐτό cum BC .. A om. (Latt rursus αὐτόν reddunt) | ἐν μνημείῳ λαξευτῷ cum C .. A ἐν μνηματι λαξευτῷ καινῷ .. B ἐν τῷ καινῷ (cod. kenā) αὐτοῦ μνημείῳ .. similiter Latini variant | οὐδεὶς οὐδέπω ἦν κείμενος cum B .. C οὐκ ἦν οὐδέπω [adde οὐδεὶς?] κείμενος .. A (ita Latinorum nullas) οὐδέποτε τις τῶν δακνόντων ἐτέθη

XII, 1. τὸ σῶμα τ. Ἰ. ἤτησατο ὁ Ἰωσήφ cum AC Eins Ven Vatt .. B ὁ Ἰωσ. ἤτησ. τὸ σῶμα τ. Ἰ. | ἐζήτησαν αὐτόν cum AB Latt .. C καὶ ἐζήτ. καὶ αὐτόν | τοὺς δώδεκα τοὺς cum AC .. B Latt τ. δώδ. ὄνδρας τοὺς | ὁ Ἰησοῦς cum BC .. A Latt om | καὶ τὸν Νικόδ. -- πολλοὺς cum BC et Latt plerisque .. A om | οἵτινες παραπηδήσαντες -- τὰ ἔργ. αὐτοῦ (B om) ἐφ. τὰ ἀγ. (B add τοῦ Ἰησοῦ) cum BC et Latt plerisque .. A οἵτινες ἐφανέρωσαν τὰ ἔργα αὐτοῦ ἔμπροσθεν τοῦ Πιλάτου | μόνος (C μόνον) cum AC Latt .. B μὴ γνοῦς | ἦν τῶν Ἰουδ. cum A .. BC τῶν Ἰουδ. ἦν | ὁ Νικόδημος cum BC .. A Latt om | εἰσῆλθατε cum BC .. A εἰσῆλθετε | εἰς τὴν συναγωγ. cum AB .. C ut videtur ἐν τῇ συναγωγῇ | λέγουσιν αὐτῷ (ita B Vatt Ven Eins Cors Fabr; C om) οἱ Ἰουδ. (Eins Cors om) cum BC Latt .. A οἱ δὲ εἶπον | Σὺ πῶς -- συνίστωρ (B συνίστωρ, C συνίστορ) αὐτοῦ εἶ (ita B Ven Vatt, item [vide post] A; C Eins aliiq. ἦς) -- αἰῶνι cum BC, similiter Latt .. A Θεωροῦμεν ὅτι συνήγορος καὶ μαθητὴς αὐτοῦ εἶ, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ ἔχειν σε φάμεν (hos accensus cod. habet) ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι | Ἀμήν ἀμήν cum BC (Latt plerique ter habent Amen) .. A alterum om | ὁμ. δὲ καὶ cum AB .. C δέ .. Ven Fabr similiter et, Eins Vatt Cors similiter | παρεκβὰς cum BC Latt .. A om | Τί ἔτι cum A .. B Ὅτι, C τί | κατ' ἐμοῦ cum AB .. C κατ' ἐμοῦ | διότι cum

καινῷ μου μνημείῳ ἔθηκα αὐτόν, ἐντυλίξας αὐτόν ἐν συνδόνι καθαρᾷ, καὶ ἐπεκύλισα λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. καὶ οὐ καλῶς ἐπράξατε κατὰ τοῦ δικαίου, ὅτι οὐ μετεμελήθητε σταυρώσαντες αὐτόν, ἀλλὰ καὶ λόγῃ αὐτόν ἐκεντήσατε. κρατήσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰωσήφ ἐκέλευσαν αὐτόν ἀσφαλισθῆναι μέχρι τῆς μιᾶς τοῦ σαββάτου, καὶ λέγουσιν αὐτῷ Γίνωσκε ὅτι ἡ ὥρα οὐκ ἀπαιτεῖ πρᾶξαι τι κατὰ σοῦ, ὅτι σάββατον διαφαύει· γίνωσκε δὲ ὅτι οὐδὲ ταφῆς καταξιωθήσῃ, ἀλλὰ δώσωμεν τὰς σάρκας σου τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰωσήφ Οὗτος ὁ λόγος τοῦ ὑπερηφάνου ἐστὶν Γολιάθ, ὃς ὠνείδισεν θεὸν ζῶντα καὶ τὸν ἅγιον Δαυιδ. εἶπεν γάρ ὁ θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Ἐμοὶ ἐκδίκησις, καὶ γὰρ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. καὶ νῦν ὁ ἀκρόβυστος τῆ σαρκὶ καὶ περιτεμνόμενος τῆ καρδίᾳ λαβὼν

Α . . BC ὅτι | ἰδοὺ ἐν τῷ καινῷ (B κενῷ, C κήπῳ) μου μνημ. (B μν. μου) ἔθηκα (B τέθηκα sic) αὐτόν (ita B Latt; C αὐτό) ἐντυλ. αὐτόν (ita B Latt; C αὐτό) ἐν (ita B; C om) -- ὕψ. τ. μνημείου (ita C Vatt aliique, B Fabr aliique τ. σπηλαίου) cum CB et Latt plerisque . . A nil nisi καὶ ἀπεξέμην αὐτὸ ἐν συνδόνι, Ven et posui eum in monumento | καὶ οὐ καλῶς . . A γινώτε οὖν ὅτι οὐ καλῶς | τοῦ δικαίου cum BC Latt; A add τούτου | ὅτι οὐ . . A οὐδέ | ἀλλὰ καὶ cum AB . . C καλάμην καὶ | λόγῃ αὐτόν ἐκεντήσατε cum A (Eius lanceastis eum, Vatt lancea eum perforantes, Ven lancea perforastis) . . BC λόγῃν αὐτῷ ὑπεβάλετε (B -βάλλετε) | κρατήσαντες δὲ οἱ Ἰουδ. τὸν Ἰωσ. ἐκέλευσαν αὐτόν ἀσφαλισθῆναι (A τ. Ἰ. καὶ κατακλείσαντες ἠσφαλίσαντο) μέχρι τῆς μιᾶς τοῦ σαββάτου (A μέχρι τῆς κυριακῆς) cum BA Vatt Ven . . C (similiterque Eius Cors Fabr) ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἰουδαῖοι παρὰ τοῦ Ἰωσήφ εὐδὺς κρατήσαντες αὐτόν ἐκέλευσαν ἀσφαλισθῆναι αὐτόν μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ σαββάτου | καὶ λέγουσιν αὐτῷ cum B Vatt Ven Eius aliisque . . C ἔλεγον οὖν αὐτῷ . . A εἰπόντες | Γίνωσκε ὅτι cum BC Latt . . A om | ἡ ὥρα οὐκ ἀπαιτεῖ cum BC, item Latt (Vat^a hora non exigit, Vat^b hora non est competens, Ven Fabr Eius hac hora incompetit [Ven Fabr non competit]; Cors hac hora non compositus sumus) . . A ἡ ὥρα οὐ δίδωσι | κατὰ σοῦ cum AB . . C μετὰ σοῦ | διαφαύει cum BC . . A ἐπιφώσκει | γίνωσκε δὲ (cod. om) ὅτι cum C Latt (Vatt Ven cognosce autem quia, Eius Cors Fabr scimus autem quia) . . B ἐπεὶ . . A καὶ . | οὐδέ cum AB . . C οὔτε | καταξιωθήσῃ cum A . . B ἀξιόσαι, C ἀξιούση . . Latt dignus eris (es) | δώσωμεν cum BC . . A δώσομεν | τὰς σάρκας σου cum AB . . C τὰ κρέη (sic) σου | τ. πετ. τοῦ οὐρανοῦ cum AC . . B add καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς παραδώσωμεν, item omisso παραδώσ. Latt | ὁ Ἰωσήφ cum AB . . C om ὁ | ἐστὶν Γολιάθ cum C . . AB Γολ. ἐστίν | B ὠνείδισεν | εἶπεν γάρ cum AB Ven Fabr . . C Eius Cors εἶπε δὲ | διὰ τοῦ προφήτου cum A Latt . . C διὰ τῶν προφητῶν . . B om | καὶ γὰρ cum B Ven Fabr Eius Cors . . AC Vatt ἐγὼ | καὶ νῦν ὁ ἀκρόβ. (A add μὲν) τῆ σαρκὶ (cum BC; A τῷ σαρκίῳ) καὶ (A om) περιτεμνόμενος (ita C, B περιτεμνημένος; A περιτεμνόμενος δὲ) τῆ καρδίᾳ . . Eius Cors Et obstructus corde Pilatus; Vatt Ven Nam et (Unde, Et nonne) venerabilis

ἔπειτα ἀπενίψατο τὰς χεῖρας αὐτοῦ κατέναντι τοῦ ἡλίου λέγων Ἐπιπέσει εἰς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. καὶ ἀποκριθέντες τῷ Πιλάτῳ εἶπατε Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. καὶ νῦν φοβοῦμαι μὴ ποτε φθάσει ἡ ὀργὴ κυρίου ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, καθὼς εἶπατε. ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς λόγους τούτους ἐπικράνθησαν τῇ ψυχῇ, καὶ ἐπιλαβόμενοι τὸν Ἰωσήφ ἐκράτησαν αὐτὸν καὶ ἐνέκλεισαν εἰς οἶκον ὅπου οὐκ ἦν θυρίς, καὶ παραφύλακες παρέμειναν τῇ θύρᾳ· καὶ ἐσφράγισαν τὴν θύραν ὅπου ἦν ἐγκεκλεισμένος Ἰωσήφ.

² Τῷ δὲ σαββάτῳ ὄρον ὄρισαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται ὥστε πάντας εὑρεθῆναι ἐν τῇ συναγωγῇ τῇ μιᾷ τοῦ σαββάτου. καὶ ὀρθρίσαντες ἅπαν τὸ πλῆθος ἐν τῇ συναγωγῇ ἐβουλεύσαντο ποῖω θανάτῳ ἀποκτείνωσιν αὐτόν. καθεσθέντος δὲ τοῦ συνεδρίου ἐκέλευσαν αὐτὸν ἀχθῆναι μετὰ ἀτιμίας

praeses | τὰς χεῖρ. αὐτ. h. l. cum A Latt; B post κατ. τ. ἡλίου .. C om | κατέναντι cum AB .. C ἀπέναντι | τοῦ ἡλίου cum BC Eins Cors Ven (Vatt Fabr om) .. A τοῦ λαοῦ | εἰμι ἐγὼ cum B Vatt Ven Fabr .. AC Eins Cors om ἐγὼ | τοῦ δικ. τούτου cum AB Latt .. C τούτ. τ. δικ. | ὑμεῖς ὄψεσθ. cum AC Vatt Ven Eins Cors .. B Fabr om | καὶ ἀποκριθέντες τῷ Πιλ. εἶπατε cum C et Latt plerisque .. B (item Ven) καὶ ἀπεκρίθητε τ. Πιλ. λέγοντες (Ven om λέγ.) .. A αὐτοὶ δὲ ὑμεῖς εἶπατε | καὶ νῦν φοβοῦμαι -- φθάσει (sic) -- ἐφ' ὑμᾶς (*super nos*) -- ὑμῶν (*nostros*) καθὼς εἶπατε cum B Eins .. A εἶπε δὲ ὁ Πιλάτος φοβοῦμαι μὴ ποτε φθάσῃ ἡ ὀργὴ κυρίου ἐφ' ἡμᾶς .. C nil nisi καθὼς εἶπατε (*transiluit ab altero τὰ τέκνα ἡμῶν ad alterum τὰ τέκνα ὑμῶν*), similiter Cors Fabr | ἐπικράνθησαν τῇ ψυχῇ cum C Vatt (item Fabr *aliquae ezacerbati sunt animo nimis*) .. B ἐπικράνθ. σφόδρα .. A ἐπικράνθησαν | καὶ ἐπιλαβόμε. τ. Ἰωσ. ἐκράτησαν αὐτόν καὶ cum BC Eins .. A Fabr *aliquae* καὶ κρατήσαντες τὸν Ἰωσήφ | ἐνέκλεισαν cum AB .. C (Latt) add αὐτόν | εἰς οἶκον (B add σκοτεινόν) cum BC item (*in domo, in domum*) Vatt Ven .. A Eins *aliquae* ἐν οὐκῆματι (*in cubiculo, in cubiculum*) | ὅπου οὐκ ἦν θυρίς cum A Vatt Eins *aliquae* .. BC Ven ὅπου θυρίς οὐκ ἦν | καὶ παραφύλακες (C παραδῆλακες) παρέμ. τῇ θύρᾳ (C τὴν θύραν) cum BC .. A καὶ φύλακες ἐτήρουν τὴν θύραν | καὶ ἐσφράγισαν τὴν θύρ. ὅπου ἦν ἐγκ. Ἰωσ. cum B Vatt Ven, *similiterque* Fabr *aliquae* .. A ἐσφραγισμένην (*cum praecedentibus coniungens*) .. C Vatt^b om

2. Τῷ δὲ σαββάτῳ cum AB .. C Καὶ τῷ σαββ. | ὄρον (B ὄρον) ὄρισαν (B ὄρισαν) cum AB .. C ὄρισαν | καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται cum BC .. A ἱερεῖς τε καὶ Λευ. | πάντας εὑρεθῆναι (A add τοὺς μετ' αὐτοῦ) cum AC .. B πάντ. συναχθῆναι (Fabr *aliquae congregarentur omnes*) | ὀρθρίσαντες (A ὀρθρίσαν) ἅπαν τὸ πλῆθος (A add τῶν Ἰουδαίων) cum BA .. C ὀρθρίσαντες ἅπαντες | ἐβουλεύσαντο cum A (sic) C .. B ἐβούλευσαν | ἀποκτ. αὐτόν cum AB Vatt Ven .. C Fabr *aliquae* ἀποκτ. τὸν Ἰωσήφ | καθεσθέντος δὲ cum A .. B καθίσαντος δὲ .. C καθήμενου | ἐκέλευσεν | μετὰ ἀτιμ. πολλῆς (*cum iniuria nulla, cum*

πολλῆς. καὶ ἀνοίξαντες τὴν θύραν οὐχ εὔρον αὐτόν. καὶ ἐξέστη
πᾶς ὁ λαός, καὶ ἐκθαμβοὶ ἐγένοντο ὅτι τὰς σφραγιδας εὔρον
ἐσφραγισμένας, καὶ ὅτι τὴν κλειδαν εἶχεν ὁ Καϊάφας. καὶ οὐκέτι
ἐτόλμησαν ἐπιβαλεῖν τὰς χεῖρας αὐτῶν εἰς τοὺς λαλήσαντας ἐμ-
προσθεν τοῦ Πιλάτου ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ.

CAPUT XIII.

¹ Ἐτι δὲ αὐτῶν καθεζομένων ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ θαυμα-
ζόντων διὰ τὸν Ἰωσήφ ἔρχονται τινες τῆς κουστωδίας, οὓς ἤτή-
σαντο οἱ Ἰουδαῖοι παρὰ τοῦ Πιλάτου τηρεῖν τὸν τάφον τοῦ Ἰη-
σοῦ, ἵνα μὴ ποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐτόν. καὶ
ἀνήγγειλαν λέγοντες τοῖς ἀρχισυναγῶγαις καὶ τοῖς ἱερεῦσι καὶ
τοῖς Λευίταις τὰ γεγονότα· τὸ πῶς ἐγένετο σεισμός μέγας, καὶ
εἶδομεν ἄγγελον καταβάντα ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἀπεκύλισεν τὸν λί-

magna iniuria) cum BC Vatt Ven .. A μετὰ πάσης ἀτιμίας .. Fabr aliique om
| τὴν θύραν cum AC Vatt Ven aliiisque .. B τὰς θύρας | B ἐκθαμβος ἐγένετο |
τὰς σφρ. εὔρον (B ἤυραν) ἐσφραγισμένας cum B Vatt (*signatis signaculis*) Ven
(*signacula invenerunt signata et portam clausam*) .. A τ. σφρ. εὔρ. σώας .. C τ.
σφρ. εὔρ. καὶ τὰς θύρας ἐσφραγισμένας .. Fabr aliique libere *signatam invenerunt*
clavem cubiculi (omissis seqq. καὶ ὅτι τὴν κλ. ετο) | καὶ ὅτι (A om) τὴν κλειδαν
(ita BC; A κλειδα) εἶχ. ὁ Καϊάφ. cum (A)BC Vatt Ven .. de Fabr. aliiisque
vide ante | καὶ οὐκέτι cum AB Vatt .. C add λοιπόν | ἐπιβαλεῖν τ. χ. αὐτῶν
cum BC Vatt .. A τ. χ. αὐτ. ἐπιβ. | εἰς (C ἐπι) τοὺς λαλήσαντας cum BC
Vatt .. A τοῖς ἄλλοις Ἰουδαίοις τοῖς λαλήσαντιν | ὑπὲρ (pro) cum B Vatt ..
AC περί

XIII, 1. Ἐτι δὲ -- ἐν τῇ συναγωγῇ (A haec om) -- διὰ τ. Ἰωσ. (A
haec om) ἔρχοντ. τινες τῆς κουστωδ. (A ἔρχ. οἱ ἐκ τῆς κουστ. ὑπηρεταί), οὓς
(B add καὶ) ἤτήσ. -- παρὰ τοῦ Πιλάτου (A haec om) -- ἵνα μὴ ποτε ἐ. οἱ μαθ.
αὐτοῦ (C om) κλέψ. αὐτόν (pro ἵνα usque αὐτόν & habet πρὸς τὸ μὴ κλαπῆναι
αὐτόν ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ) cum BCA Vatt (similiter etiam Ven) .. Fabr
Eius Cors Haec omnibus admirantibus (Cors Et pro his) ecce quidam (Cors om)
de militibus qui sepulcrum custodiebant (Cors - dierant) | καὶ ἀνήγγειλαν (ita AC;
B ἀπήγγ.) λέγοντες τοῖς ἀρχ. κ. τ. ἱερ. κ. τ. Λευ. (ita B Vatt Ven; A nil nisi
λέγοντες; C corrupte τοῖς ἀρχιερεῦσιν κ. τ. ἀρχισυναγῶγαις καὶ Λευ. λέγουσιν)
τὰ γεγονότα (A om) cum B Vatt Ven, item C, item A .. Eius Fabr Cors intrans
(Cors intrantes) in (Cors om) *synagogam* (Fabr - goga) dixit (Cors dixerunt) | τὸ
πῶς cum BC (male ante τὰ γεγονότα ponit) Vatt Ven .. A Fabr aliique ὅτι |
ἐγένετο σεισμ. μέγας cum BC Ven .. A Vatt σεισμ. ἐγέν. μέγας. Praeterea B
add τηρούντων ἡμῶν τὸν τάφον, item C ἡμῶν γὰρ τηρούντων ἐγένετο, item Vat^s
illis custodientibus eum (similiter Fabr aliique nobis custodientibus monumentum Iesu
facta est terrae motio) .. nihil addidi cum A Vat^b Ven | εἶδομεν (C ἴδ.) cum AC
.. B ἴδομεν | ἄγγελον καταβάντα cum A .. BC πῶς ἄγγ. (B Vatt add κυρίω,

θεν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ μνημείου καὶ ἐκάθισεν ἐπάνω αὐτοῦ· καὶ ἔλαμψεν ὡσεὶ χιῶν καὶ ὡς ἀστραπή. καὶ ἡμεῖς πολλὰ φοβηθέντες ἐκείμεθα ὡσεὶ νεκροί. καὶ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς τοῦ ἀγγέλου λαλοῦντος ταῖς γυναῖξιν, αἰτινες παρέμενον τῷ τάφῳ, ὅτι μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ἐσταυρωμένον. οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη καθὼς εἶπεν· δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος. καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔστιν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.

² Λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ποταῖς γυναῖξιν ἐλάλει; λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας Οὐκ οἶδαμεν ποταῖ ἦσαν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ποταῖ ὥρα ἦν; λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας Μέσης νυκτός. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Καὶ διὰ τί οὐκ ἐκρατήσατε αὐτάς; λέγουσιν

Ven aliique des) κατέβη | ἀπὸ τοῦ στόματος cum A .. BC ἀπ. τῆς θύρας .. Vatt Ven ad ostio, Fabr aliique om | τοῦ μνημείου cum AC .. B τ. σπηλαίου | ἐκάθισεν cum A .. BC ἐκάθητο. | καὶ ἔλαμψεν ὡσεὶ χιῶν καὶ ὡς ἀστραπή cum A .. BC Latt ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ (haec omnia B om) ὡς ἀστραπή, καὶ τὸ ἐνδύμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιῶν | καὶ ἡμεῖς πολλὰ φοβηθῶ. ἐκείμεθα ὡσεὶ νεκροί cum A .. BC Latt ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐγενόμεθα ὡσεὶ νεκροί | ἠκούσ. τῆς φωνῆς τοῦ ἀγγ. λαλοῦντος (B τοῦ λαλοῦντ. ἀγγ.) cum AB Vatt Ven .. C Fabr aliique ἦκ. τοῦ ἀγγέλου λέγοντος | αἰτ. παρέμενον (ita A; BC παρέμειναν) τῷ τάφῳ (C τὸ σῶμα. BC add τοῦ Ἰησοῦ, non item A) cum ABC .. Fabr Eins ad sepulcrum Iesu, Cors quas venerant ad sepulcrum Christi .. Vatt Ven om | ὅτι μὴ φοβ. ὑμ. cum A .. BC om ὅτι. Praeterea C praem καὶ ἔλεγε, B καὶ λέγει αὐταῖς, Ven et dicentis, Vat^a et dicens, Cors et dixit angelus; sed nihil addidi cum A Vat^b Fabr Eins | ζητεῖτε τὸν ἐσταυρ. cum C Fabr Eins Cors .. AB Vatt Ven τὸν ἐσταυρ. ζητ. | ἠγέρθη cum AB Vatt Eins aliique .. C Ven add γάρ | δεῦτε ἴδετε cum AC .. B Latt δεῦτ. καὶ ἴδ. | ὁ κύριος cum ABC Vatt Ven .. Fabr aliique om | τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ .. Vat^a add et Petro | καὶ ἔστιν (hunc accentum ipse cod. habet) ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ cum A .. BC Latt καὶ ἰδοῦ (Vatt Fabr aliique om) προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῶν (καθὼς etc C Vatt aliique; B Ven Eins ἰδοῦ εἶπον ὑμῶν)

2. Λέγουσιν οἱ Ἰουδ. Ποταῖς γυν. ἐλάλει (ita C Vatt Ven, item Quae sunt mulieres illae ad quas angelus locutus est Fabr Eins Cors; B Οὐκ οἶδατε ποταῖ ἦσαν αἱ γυναῖκες); λέγουσιν (C om) οἱ τ. κουστ. Οὐκ οἶδαμεν π. ἦσ. (ita BC Vatt, item ommissis π. ἦσ. Ven; Eins aliique coniungunt haec et alteram quaestionem, item utramque responsionem in unam contrahunt) .. A haec om (transiluisse videtur ab altero λέγουσιν οἱ Ἰουδ. ad alterum) | λέγουσ. οἱ Ἰουδ. Ποταῖ ὥρα (Qua hora) ἦν; λ. οἱ τῆς κουστ. Μέσης νυκτ. cum B Vatt Ven .. AC (Fabr aliique) om | Καὶ διὰ τί cum AB Vatt .. C Ven om Καὶ | αὐτάς cum A Vatt Fabr aliique .. BC τὰς γυναῖκας, Ven mulieres istas | λέγουσιν οἱ τῆς κουστ. πρὸς ταῖς Ἰουδ. cum B Vatt, item ommissis πρ. τ. Ἰ. C .. A λέγ. οἱ στρατιῶται ..

οὐ τῆς κουστωδίας Ὡς νεκροὶ ἐγενόμεθα ἀπὸ τοῦ φόβου, μὴ ἐλπίζοντες ἰδεῖν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, καὶ πῶς εἶχομεν κρατῆσαι αὐτάς; λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ζῆ κύριος, οὐ πιστεύομεν ὑμῖν. λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους Τοσαῦτα σημαία εἶδετε εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε, καὶ ἡμῖν πῶς ἔχετε πιστεῦσαι; καὶ γὰρ καλῶς ὠμόσατε ὅτι ζῆ κύριος· καὶ γὰρ ἐκεῖνος ζῆ. πάλιν λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ὅτι τὸν αἰτησάμενον τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ ἐνεκλείσατε αὐτόν, σφραγίσαντες τὴν θύραν, καὶ ἀνοίξαντες οὐχ εὔρατε αὐτόν. δότε οὖν ὑμεῖς ὃν ἐφυλάττετε, καὶ ἡμεῖς δώσομεν τὸν Ἰησοῦν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ὁ Ἰωσήφ εἰς τὴν πόλιν

Ven nisi responderunt | Ὡς (B ὡσεὶ) νεκροὶ ἐγενόμεθα (B ἐγενάμεθα) -- μὴ ἐλπίζοντες (ita A Vatt Ven; B μὴ προσδεκῶντες) -- καὶ πῶς εἶχ. κρ. αὐτάς (haec cum A Vatt, similiter Fabr aliique; B Ven om) -- Ζῆ κύριος (B ὁ κύρ.), οὐ (B add μὴ) πιστεύομεν (B πιστεύσωμεν) ὑμῖν (Latt [quia] non credimus vobis). λέγ. οἱ τῆς κουστ. πρ. τ. Ἰουδ. (ita B, item responderentes [Ven om] custodes [Fabr aliique milites] dixerunt [Ven dixeruntque custod.] Iudaeis Vatt Ven Fabr aliique; A vero οἱ δὲ στρατιῶται εἶπον) .. C haec omnia praetermittit | εἶδετε (B ἰδ.) .. C (apud Birchium) οἴδατε | καὶ ἡμῖν (ita C Vatt Ven; Fabr aliique om καὶ; A ἡμῖν δέ) πῶς εἶχ. (pro his C vitio προσέχ.) πιστεῦσαι .. B haec om | καὶ γὰρ καλ. ὠμός. (Ven haec om) ὅτι (B om) ζῆ κύριος .. C solus add οὐ πιστεύομεν (apud Birchium -ωμεν) ὑμῖν | καὶ γὰρ ἐκεῖνος ζῆ cum A Latt plerisque .. BC Ven om | πάλιν (ita B Ven Vata; C καὶ πάλ.) λέγ. οἱ τ. κουστ. (Ven Vata add Iudaeis) cum BC Ven Vata .. A Vata Fabr aliique om | Ἡμεῖς cum B Fabr aliique .. A καὶ ἡμεῖς, Vata et .. C Vata Ven om | ἐνεκλείσατε αὐτόν, σφραγίσ. τ. θύρ. cum B; item C ἐγκλείσαντες αὐτόν καὶ σφραγίσαντες; similiter Fabr aliique inclusistis in cubiculo super clavem signantes .. A ἐνεκλείσατε ἐν οὐκῶ ὅπου θύρῃ οὐκ ἦν, καὶ τὴν θύραν ἀσφαλίσάμενοι καὶ σφραγίσαντες φυλακὰς τε καὶ καταστήσαντες ἐτηρεῖτε .. Vatt inde ab ὅτι sic: quia Ioseph (hoc nomen Latini omnes addunt) qui petiit corpus Iesu inclusistis in carcerem ubi non erat fenestra, et signastis annulis vestris; similiter Ven omissis ubi -- fenestra | καὶ ἀνοίξαντες .. C solus om | B ἤρατε | δότε οὖν (B om) ὑμεῖς cum AB Fabr Eins Cors, item Vatt Ven date ergo vos (Ven om) nobis .. C δότε ἡμῖν | ὃν ἐφυλάττετε cum A .. BC Vatt Ven τὸν Ἰωσήφ (B add πρῶτον) .. Fabr Eins Cors Ioseph quem in cubiculo custodistis (Cors inclusistis) | καὶ ἡμεῖς δώσομεν (C δίδομεν ὑμῖν) τὸν Ἰησ. cum A(C), item Latt et nos (Vatt Ven add vobis) dabimus Iesum (Vatt Ven add Christum [dominum], item Fabr aliique quem in sepulcro custodivimus) .. B καὶ τότε, ὑμεῖς διδόντες τὸν Ἰωσήφ, καὶ ἡμεῖς τὸν Ἰησοῦν. | λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι .. A add τοῖς ὑπηρέταις | Ὁ Ἰωσήφ (B Ἡμεῖς δίδομεν [sic]· ὁ Ἰωσήφ) εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ ἀπέηλθεν cum AB, item Vatt Ven .. C Τὸν Ἰωσήφ ἡμεῖς δίδομεν, ἀπόδοτε καὶ ὑμεῖς τὸν Ἰησοῦν. λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας Πρῶτον δότε ἡμεῖς τὸν Ἰωσήφ, καὶ εἰς οὕτως δίδομεν ἡμεῖς τὸν Ἰησοῦν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Ὁ Ἰωσήφ εἰς πόλιν αὐτοῦ ἀπέηλθεν. Ex his prima et extrema etiam Fabr Eins Cors habent in hunc modum:

αὐτοῦ ἀπῆλθεν. λέγουσιν οἱ τῆς κουστωδίας πρὸς τοὺς Ἰουδαίους
Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη, καθὼς ἠκούσαμεν τοῦ ἀγγέλου, καὶ ἔστιν
ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.

³ Ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς λόγους τούτους ἐφοβή-
θησαν σφόδρα λέγοντες Μὴ ποτε ἀκουσθῆ ὁ λόγος οὗτος καὶ πάν-
τες κλιθῶσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν. καὶ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ
Ἰουδαῖοι κατεβάλλοντο ἀργύρια ἱκανά καὶ ἔδωκαν τοῖς στρα-
τώταις λέγοντες Εἶπατε ὅτι ἡμῶν κοιμωμένων ἦλθαν οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἔκλεψαν αὐτόν. καὶ ἐὰν ἀκουσθῆ τοῦτο ὑπὸ

Ioseph nos dāvisius, date nobis Iesum. Ioseph autem in civitate sua Arimathea est. | λέγ. οἱ τῆς κουστ. πρὸς τ. Ἰουδ. (C τοῖς Ἰουδαίοις) cum BC Vatt (item Ven ommissis πρ. τ. Ἰουδ.) . . A οἱ δὲ στρατιῶται εἶπον (item Fabr aliique respondentes milites dixerunt) | Καὶ ὁ Ἰησ. ἀνέστη, καθ. ἠκ. τοῦ ἀγγ., καὶ ἔστιν ἐν τῇ Γαλ. cum A (similiter Vat^a Et Iesus, quemadmodum audivimus ab angelo, in Galilaea est) . . BC καὶ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν (C om ε. τ. Γαλ.) ἔστιν, καθὼς ἠκούσαμεν τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἀπακλύσαντος τὸν λίθον ὅτι προᾶγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν . . Vat^b Ven Et Iesus est in Galilaea (Ven om Iesus -- Galilaea), sicut audivimus ab angelo (Ven add qui revolvit lapidem) Ecce (Ven quia Iesus) praecedet vos in Galilaea (Ven - laeam) . . Fabr aliique Si Ioseph, in Arimathea est, et Iesus in Galilaea est, sicut audivimus ab angelo dicente mulieribus.

3. ἐφοβήθησαν σφόδρα cum ABE (ἐφ. φόβον, omisso σφ.) Vatt Ven, item omisso σφ. Fabr etc. . C ἐπικράνηθησαν σφόδρα | λέγοντες cum CE Vatt Ven (Fabr etc dicentes ad semetipsos) . . A καὶ εἶπον . . B om | Μὴ ποτε (Ne quando) ἀκουσθῆ ὁ λόγος οὗτος (cum ACE Vatt, item audiantur sermones isti Ven Cors Hal, item Havn Si auditus fuerit sermo iste; B ἀκούσαντες οὕτως, Fabr Eins audientes sermones istos) καὶ (ita ACE atque etiam B, item Vatt Ven; Fabr etc om) πάντ. κλιθῶσιν (cum C, item κλίνουσιν vel -ωσιν E; AB πιστεύσωσιν, item omnes Latini credant vel credent) εἰς τ. Ἰησοῦν (A τῷ Ἰησοῦ) | καὶ συμβούλ. cum BCE Latt . . A συμβ. δέ | ποιήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι cum AB Vatt Ven . . CE ποιήσαντες (E λαβόντες idque ante συμβ. ponit) sine οἱ Ἰουδ., sed C add εἰς αὐτούς (item Vatt Ven inter s. intra se) . . Fabr Eins Cors et ommissis συμβ. ποιήσ. | κατεβάλλοντο (ita BC, E ἔλαβον, Vatt protulerunt, Fabr aliique congregantes; A Ven ἔδωκαν) ἀργύρια ἱκανά (ita ABE Vatt Ven; C Fabr etc ἀργύριον ἱκανόν) καὶ ἔδωκ. (A Ven haec om) τοῖς στρατιώταις (ita ACE Vatt Fabr etc; B Ven τοῖς τῆς κουστωδίας) | λέγοντες (B Ven add αὐτοῖς, C om λέγ.) Εἶπατε cum A Vatt Fabr etc, item B Ven, item C . . E ἵνα εἰπωσιν | ὅτι ἡμῶν (Vat^a Ven Fabr etc vobis) κοιμ. ἦλθαν (ita B, A ἦλθον) οἱ μαθ. αὐτ. νυκτὸς (ita B Fabr etc, A post ἔκλ. αὐτόν; Vatt Ven plane om) καὶ ἔκλ. αὐτόν cum AB Latt . . C (item E ut videtur) ὅτι οἱ μαθ. αὐτ. νυκτὸς ἔλθόντες ἔκλεψ. αὐτ. ἡμῶν κοιμωμένων | καὶ ἐὰν ἀκουσθῆ τοῦτο (C τό pro τοῦτο) ὑπὸ (ita CE Latt; B ἐπ.) τοῦ ἡγεμ., ἡμεῖς πελώμεν (ita BC; E -σομεν?) αὐτ. κ. ὑμ. ἀμερίμν. ποιήσωμεν (ita BC; E -σομεν?) cum BCE Latt . . A καὶ ἐὰν ἀκούσῃ τοῦτο ὁ ἡγεμῶν,

τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς κρίσωμεν αὐτὸν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμους ποιήσωμεν. οἱ δὲ λαβόντες εἶπον ὡς ἐδιδάχθησαν.

CAPUT XIV.

¹ Φινεές δέ τις ἱερεὺς καὶ Ἀδᾶς διδάσκαλος καὶ Ἀγγαῖος Λευίτης κατελθόντες ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐν Ἱεροσολύμοις ἐξηγήσαντο τοῖς ἀρχισυναγώγοις καὶ τοῖς ἱερεῦσιν καὶ τοῖς Λευίταις ὅτι εἶδομεν τὸν Ἰησοῦν καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καθεζόμενον ἐν τῷ ὄρῳ τῷ καλούμενον Μαμὶλχ, καὶ ἔλεγεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

ἡμεῖς κρίσωμεν αὐτόν | οἱ δὲ λαβόντες cum A Eins Cors Fabr .. B om λαβόντες .. BC Vatt Ven add τὰ ἀργύρια, item G τὸ ἀργύριον | εἶπον cum A Eins Cors Fabr .. BCEG ἐποίησαν | ὡς (ita AG; BE καθῶς, C καθά) ἐδιδάχθησαν. Nihil praeterca addidit cum A .. BCEG add καὶ διαφημισθῆ ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίους μέχρι τῆς (G τῆς) σήμερον (B add ἡμέρας, G ἡμέραν) .. Eins Cors Fabr et diffamatus est omnibus sermo illorum. Vatt Ven inde ab οἱ δὲ λαβόντες sic: Qui accipientes argenteos veritatem celare minime potuerunt (Ven verit. minime laeserunt). Volentes dicere Discipuli eius nobis dormientibus venerunt et tulerunt eum, et dicebant vero (ita Vat^a; Ven Volabant itaque dicere quia discipuli eius fatati sunt nobis dormientibus, et non poterant exprinere; sed dicebant) Vere (Vat^a om) surrexit dominus Iesus Christus a mortuis et nos (Ven om) vidimus angelum dei (Ven domini) descendentem de caelo et revolvit lapidem (Ven add ab ostio monumenti) et sedit (Ven sedebat) super eum (Vat^b om omnia inde ab Volentes usque super eum). Et diffamatus (Vat^a disseminatus) est sermo iste apud Iudaeos (Vat^b ab omni populo Iudaeorum) usque in praesentem diem.

XIV, 1. Φινεές cum A (Μετὰ δὲ τινες ἡμέρας Φιν. τις) CEG Latt plerisque (Vat^b Eneas) .. B Φιναῖος | τις ἱερεὺς .. G ὁ ἀρχιερεὺς | Ἀδᾶς cum ABG, item Adā Fabr Cors .. C Vat^b (Vat^a Addam) Ἀδδᾶς .. E Ἄνας | Ἀγγαῖος cum B (Ἀγγεῶς) Eins (Ageus) Fabr Cors (hi Ageus); item A Ἀγγίος et (Egias, Legias) Vatt Ven .. C εἰς Ἄνας, E Ἥλιας, G Ἡσαίας | κατελθόντες cum BCEG, item descendentes Vatt Ven .. A Fabr alique εἰδόντες | ἐν Ἱεροσολύμοις .. A εἰς Ἱερουσαλήμ | ἐξηγήσαντο cum BE, item ἐξηγούντο G .. A διηγῆσαντο, C διηγούντο .. Latini dixerunt vel retulerunt | A om καὶ τ. ἱερ. x τ. Λευίταις | ὅτι εἶδομεν cum AG Eins Cors Fabr .. CE Vat^b ὅτι εἶδον .. B ἂ εἶδον, λέγοντες Εἶδαμεν, item Vat^a Ven quanta viderant quomodo -- viderant (Ven sedebat) | καὶ τοὺς (BG Eins Cors Fabr add ἔνδεκα, non add C Vatt, neque magis A Ven) μαθητ. αὐτ. καθεζόμενον (ita B; OG - μένους) cum BCG Vatt Eins etc .. A Ven μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ .. B nil nisi καθήμενον | ἐν τῷ ὄρῳ cum AC .. BE ἐπὶ τῷ ὄρῳ, G ἐπὶ τοῦ ὄρου (sed sequente καλούμενον) | τὸ καλούμενον cum ABEG Vatt Ven .. C om | Μαμὶλχ cum A .. B Μαμβήχ, E Μαλτήχ, G Μομφήχ, C Μομφή; Vat^a Mambre sive Malech, Vat^b Mambre sive Amalech, Ven Mambre; Copt (ex cap. XVI, 2.) Mabreck. Cf. de idolo 𐤇𐤃𐤅𐤁 sive 𐤇𐤃𐤅𐤁 eiusque in monte olivarum culta 2 Reg. 23, 13. 1 Reg. 11, 5. 33. Jer. 49, 1. 3. Item de „monte scandali“ 2 Reg. 23, 13. 1 Reg. 11, 7. |

Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε πάσῃ τῇ κτίσει· ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύουσιν ταῦτα παρακολουθήσουσιν· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσιν, γλώσσαις λαλήσουσιν καιναῖς, ἔφεις ἀροῦσιν, καὶ θανάσιμόν τι πείσιν οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει, ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσιν καὶ καλῶς ἔξουσιν. ἔτι τοῦ Ἰησοῦ λαλοῦντος πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶδομεν αὐτὸν ἀναληφθέντα εἰς τὸν οὐρανόν.

² Λέγουσιν οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ Λευῖται Δότε δόξαν τῷ θεῷ Ἰσραὴλ, καὶ δότε αὐτῷ ἐξομολόγησιν εἰ ταῦτα ἠκούσατε καὶ ἴδετε ἅπερ ἐξηγήσαθε· λέγουσιν οἱ ἐξηγησάμενοι Ζῆ κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν Ἀβραάμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ὅτι ταῦτα ἠκούσαμεν καὶ ἴδομεν αὐτὸν ἀναληφθέντα εἰς τὸν οὐρανόν. λέγουσιν

Πορευθέντες -- πάσῃ τῇ κτίσει cum BCG Latt, item E addito τὸ εὐαγγελιόν μου (similiter Vatt Ven add et annuntiate [praedicale] evang. regni dei) .. A Πορευέσθε καὶ διδάξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει | ὁ (GE ὅτι ὁ, Eins Fabr Cors et qui) πιστ. κ. βαπτισθεὶς (G - στήσας) σωθ. ὁ δὲ ἀπ. κατακρ. (Eins Cors Fabr om ὁ δὲ ἀπ. κατ.) cum BCG Vatt Ven Eins etc .. A om | σημεῖα δὲ -- ταῦτα παρακολουθήσουσιν (ita B; item -σει G, item Vatt Ven; C ἀκολουθήσει ταῦτα)· ἐν τῷ -- ἐκβαλοῦσιν (sed BCG -λλοῦσιν) -- ἔφεις (ita BG Vatt; C Ven καὶ [Ven om] ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἔφεις) -- βλάψει (ita BC; G -ψη) -- χεῖρας (ita BG, C τὰς χ.) -- ἔξουσιν cum BCG Vatt Ven .. A καὶ ὅτι οἱ πιστοὶ πολλὰ σημεῖα ποιήσουσι καὶ πολλοὺς ἀσθενοῦντας ἰάσονται .. E Eins Fabr Cors om | ἔτι τοῦ -- πρὸς τ. μαθ. (ita BG Vatt; C τοῖς μαθηταῖς) αὐτ. (E καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ταῦτα. Ven haec eo loquente, Eins etc et cum haec locutus fuisset discipulis suis) εἶδομεν (C ἴδομεν, B εἶδαμεν) -- οὐρανόν cum BCG Vatt, item E Ven Eins etc .. A εἶτα εἶδομεν αὐτὸν μεταδρόντα εἰς τὸ ὄρος τῶν θιασῶν καὶ ἀναληφθέντα εἰς τὸν οὐρανόν.

2. οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ Λευῖται cum C (B οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ πρεσβ. τοῦ λαοῦ, Vatt sacerdotes et Levitae et seniores, Ven sacerd. et Levitae, Fabr etc principes sacerdotum et sen. et Lev.) .. EG οἱ Ἰουδαῖοι (item ut videtur A; is enim omittens omnia a λέγουσιν οἱ -- Δότε usque λέγουσιν οἱ -- Εἰς τοῦτο videtur a verbis ἀναληφθ. εἰς τ. οὐρ. λέγουσιν οἱ -- transiisse ad eandem quae infra sequuntur. Tum vero post ἢ εὐχὴν δοῦναι τῷ θεῷ addit λέγουσι πρ. αὐτοὺς πάντων Ζῆ κύριος -- εἰς τ. οὐρ. Ordo igitur omnino turbatus est.) | Δότε .. G praem πρὸς αὐτούς, Fabr etc tribus viris illis | τῷ θεῷ Ἰσραὴλ cum BCG Latt plerisque .. E Ven om Ἰσρ. | εἰ τ. ἡκ. κ. ἴδετε (ita G, C οἴδατε) ἢ ἐξ. cum CG, similiterque Vatt Ven Fabr etc .. E ὅτι ταῦτα ἃ ἐξηγήσατε καὶ ἠκούσατε καὶ οἴδατε (corrigite εἴδατε) .. B ταῦτα δὲ ἐξηγήσατε ἃ ἠκούσατε καὶ ἴδετε. Cf. Jos. 7, 19. | οἱ ἐξηγησάμενοι cum BC .. E οἱ ἐξηγούμενοι | τῶν πατέρων ἡμῶν cum ABE Fabr etc .. C ἡμῶν .. Vatt Ven om | Ἀβραάμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ cum AB .. EC Latt ὁ θεός (C add τοῦ) Ἀβρ. καὶ ὁ θε. (C add τοῦ) Ἰσρ. καὶ ὁ θε. (C add τοῦ) Ἰακ. | A ἀκηκόαμεν | ἴδομεν cum BC .. A εἶδ. |

οι πρεσβύτεροι και οι ιερείς και οι Λευίται προς αυτούς Είς τούτο ἤλθατε εὐαγγελισασθαι ἡμῖν, ἢ ἤλθατε εὐχὴν δοῦναι τῷ θεῷ; οἱ δὲ λέγουσιν Εὐχὴν δοῦναι τῷ θεῷ. λέγουσιν οἱ πρεσβύτεροι και οἱ ἀρχιερεῖς και οἱ Λευίται προς αυτούς Εἰ εὐχὴν ἤλθατε δοῦναι τῷ θεῷ, εἰς τί οὖν ἡ φλυαρία αὕτη ἦν ἐφλυαρήσατε ἀπέναντι παντός τοῦ λαοῦ; λέγει Φινεὺς ἱερεὺς και Ἀδᾶς διδάσκαλος και Ἀγγαῖος Λευίτης προς τοὺς ἀρχισυναγώγους και ἱερεῖς και Λευίτας Εἰ οἱ λόγοι οὔτοι οὓς ἐλαλήσαμεν και ἴδομεν ἁμαρτία ἐστίν, ἰδοὺ ἐσμεν ἐνώπιον ὑμῶν· κατά τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν ποιήσατε ἡμῖν. οἱ δὲ λαβόντες τὸν νόμον ὥρκισαν αὐτοὺς μηδενὶ ἐξηγήσασθαι ἔτι τοὺς λόγους τούτους. και ἔδωκαν αὐτοῖς φαγεῖν και πιεῖν, και ἐξέβαλαν αὐτοὺς ἔξω τῆς πόλεως, δεδωκότες αὐτοῖς και ἀργύρια και ἄνδρας τρεῖς μετ' αὐτῶν, και ἀπεκατέστησαν αὐτοὺς ἕως τῆς Γαλιλαίας.

πρὸς αὐτοὺς cum ABC Vatt .. E om | ἤλθατε cum BC .. A ἤλθετε | εὐαγγελισασθ. ἡμῖν cum ABE (add τὰ εὐαγγέλια ταῦτα) Vatt .. C om ἡμῖν | ἢ ἤλθατε cum BC (habet εἰσέλθατε pro ἢ ἤλθ.) .. E ἢ ἤλθετε .. A ἢ | οἱ δὲ λέγουσιν Εὐχὴν (C male add ἔλατε) δούν. τῷ θεῷ cum CE, item Vatt .. B haec male praetermittit, item A, item plures Latini. | λέγουσιν .. B add πάλιν | οἱ πρεσβ. x. οἱ ἀρχ. x. οἱ Λευ. πρ. αὐτ. cum B Vatt .. CAE οἱ Ἰουδαῖοι πρ. αὐτ. (AE om πρ. αὐτ.) | Εἰ (B om) εὐχὴν ἤλθατε (E -θετε?) δ. τ. δε., εἰς τί οὖν ἡ φλυαρ. αὕτη (pro εἰς usque αὕτη B habet προς τὴν φλυαρίαν ταύτην) -- παντός (B om) τ. λα. cum BE Vatt .. C Εἰς τί οὖν ἡ φλ. αὕτη ἦν ἐφλ. ἀπ. παντ. τ. λαοῦ .. A Τί οὖν παρεγένεσθε ἐφ' ἡμᾶς και κηρύξει ἡ εὐχὴν ἀποδοῦναι τῷ θεῷ (videntur his proprio modo confirmata repeti ea quae supra leguntur Εἰς τούτο ἤλθατε etc); εἰ οὖν εἰς εὐχὴν ἤλθετε, τί φλυαρεῖτε ἀπέναντι τοῦ λαοῦ; | λέγει Φιν. (Vat^b ut supra Eneas) ἱερ. (cum B Vatt; C om) x. Ἀδᾶς (ita B, C Ἀδάδ, Vatt Adas) διδ. x. Ἀγγαῖος (B Ἀγγέος, Vatt ut supra Egias et Legias; C Ἡσαῖος) πρ. τ. ἀρχισ. x. (C add προς τοὺς) ἱερ. x. Λευ. cum BC Vatt .. A λέγει Φινεὺς προς τοὺς ἀρχιερεῖς .. E λέγουσιν οἱ ἄνδρες, similiterque Fabr etc | Εἰ οἱ -- και (C add ὅν) ἴδομεν (C οἶδαμεν; B om x. ἴδ.) ἁμαρτ. ἐστίν, ἰδοὺ (post ἰδοὺ E hiat) ἐσμεν ἐνώπ. ὑμ. κατά (C om ἁμαρτία usque κατά) τὸ ἀγ. ἐν ὀφθ. ὑμ. ποιήσ. ἡμῖν (C ἐν ὀφθ. ἡμῶν ἐπωμεν) cum B(E)(C), item si verba ista quae locuti sumus, vidimus et audivimus, peccatum est (Vat^b sum), ecce sumus in conspectu vestro; secundum quod bonum est in oculis vestris facile nobis Vatt, nec fere aliter Ven .. A εἰ τοὺς λόγους οὓς ἐλαλήσαμεν φλυαρία ἐστίν, ἰδοὺ ἐνώπιον ἡμῶν κατά τὸ ἀρεστόν ὑμῖν ποιήσατε .. Fabr (similiterque Eins Cors) si verba quae audivimus ab Iesu et quod vidimus sum ascendentem in caelum tacemus, peccatum habebimus. | ὥρκισαν (BC ὄρκισαν) αὐτοὺς (B αὐτοῖς) | ἐξηγήσασθαι cum BC .. A διηγῆσασθ. | ἔτι (C ἐπι) .. A om | και ἔδωκαν cum A Vatt Ven .. BC ἔδωκ. δέ | και ἐξέβαλαν (ita B; -λον C) -- δεδωκότες (ita B, C δώσαντες) -- μετ' αὐτῶν (ita B Vatt Ven; C om) και ἀπεκατέστησαν (ita B, qui perducunt Vatt, ut perducerent Ven; C τοῦ ἀπεκαταστήσαι) αὐτοὺς ἕως τῆς

³ Πορευθέντων δὲ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἀρχισυναγωγοὶ καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀποκλείσαντες τὴν πύλην, καὶ ἐκόπτοντο κοπιετὸν μέγαν λέγοντες "Ὅτι τοῦτο γέγονεν τὸ σημεῖον ἐν τῷ Ἰσραὴλ; ὁ δὲ Ἄννας καὶ Καϊάφας εἶπον Ἴδὲ θορυβεῖσθε, τί κλαίετε; ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔδωκαν χρυσίον ἱκανὸν τοῖς φρουροῖς τοῦ τάφου καὶ ἔδωξαν αὐτοὺς εἰπεῖν ὅτι ἄγγελος καταβάς ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου; οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον Ἔστω ὅτι ἔκλειψαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ σῶμα· ἢ ψυχὴ δὲ πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸ σῶμα, καὶ διατρίβει ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ; οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι πρὸς ταῦτα ἀποκριθῆναι μόλις ποτὲ εἶπον Οὐκ ἔξεστιν ἡμῶν ἀκροβύστοις πιστεῦσαι.

Γαλιλ. (ita B, usque [in] Galilaeam Vatt Ven; C εἰς τὴν Γαλιλαίαν) cum BC Vatt Ven (libere Fabr etc) .. A καὶ ἐκβαλόντες αὐτοὺς ἔξω τῆς πόλεως ἀπέκλεισαν, δόντες αὐτοῖς καὶ ἄνδρας τρεῖς ὥστε διασωῶσαι αὐτοὺς ἕως τῆς Γαλιλαίας. Praeterea BC Vatt add καὶ ἐπορεύθησαν ἐν ἀρήνῃ (C om ἐν εἰρ.): nihil addidi cum A Ven (item Fabr etc)

3. Πορευθέντων δὲ τ. ἀ. ἐκ. ἐν τῇ Γαλιλ. (ἐ. τ. Γ. ex BC Vatt; A om) συνήχθησαν οἱ ἀρχιερ. καὶ οἱ (καὶ οἱ ex CB; A om) ἀρχισ. κ. οἱ (καὶ οἱ ex BC; A om) πρεσβ. ἐν τῇ συναγωγ. ἀποκλείσ. τὴν πύλην (codex πόλιν) καὶ ἐκόπτ. κοπι. μέγ. λέγοντες cum A .. B καὶ πορευθέντων τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, συμβούλιον ποιήσαντες (corrigere ἐποίησαν?) οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, οἱ ἀρχισυναγωγοὶ καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται, εἰς τὴν συναγωγὴν λέγοντες .. C συμβούλιον δὲ ποιήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι οἱ πρὸς ἑαυτούς, πορευθέντων τῶν ἀνδρῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ἀπέστειλαν αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἀρχισυναγωγοὶ καὶ οἱ Λευῖται εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ ἐκόπτ. κοπι. μέγ. λέγοντες .. Vatt *Tunc consilium fecerunt iudaei inter se, cum ascenderent illi in Galilaeam, et clauserunt archisynagogae synagogas, et irati sunt ira magna [furore magno dicentes]* .. Fabr etc *congregati ergo sunt omnes iudaei et fecerunt inter se magnam lamentationem dicentes* | "Ὅτι (cf. Nov. Test. ed. Tischdtf. 1849. p. XXVI. „ὅτι pro τί ὅτι“) τοῦτο γέγονεν τὸ σημ. ἐν τ. Ἰσρ. cum B, item *Quid hoc signum contigit (factum est) in Ier. (Ierusalem.)* Vatt Ven Fabr etc .. AC Ἴδὲ τοῦτο τὸ σημεῖον, (A add τί τὸ θέλημα,) ὃ γέγονεν ἐν τῷ Ἰσρ. (A addit γενομένης γὰρ εἶδον ἅπαντες πολλὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ) | ὁ δὲ Ἄνν. κ. Καϊάφ. εἶπον cum A (Fabr etc) .. BC Vatt λέγουσιν (B λέγει) Ἄνν. κ. Καϊάφ. | Ἴδὲ θορυβεῖσθε -- ἀκροβύστοις cum A .. BC vero sic Ἴδὲ περίλυπος (B add ἔστιν) ἢ ψυχὴ ὑμῶν; τοῖς στρατιώταις ἔχομεν πιστεῦσαι ὅτι ἄγγελος (B add κυρίου) κατέβη ἐξ (B ἐκ τοῦ) οὐρανοῦ καὶ ἀπέκύλισεν τὸν λίθον ἐκ (B ἀπὸ) τῆς θύρας τοῦ μνημείου; (huc usque satis consentiunt Vatt Ven; Fabr etc om Ἴδὲ περίλ. ἢ ψ. ὑμ.) καὶ πάντες (Thilo coniecit πάντως) οἱ (ita B; C καὶ ὅτι οἱ; fortasse καὶ γὰρ οἱ corrigendum est. Vatt *Non ita est, sed quia* [Vatb om] *discipuli*; Ven *Sed, quia* [etiam graece ferri potest ἀλλ' ἔτι] *disc.*; Fabr aliique *Forsitan haec discipuli eius dixerunt eis et dederunt* etc) μαθηταὶ αὐτοῦ ἔδωκαν χρυσίον ἱκανὸν αὐτοῖς (B τοῖς στρατιώταις)

CAPUT XV.

1 Ἀνάστη δὲ ὁ Νικόδημος καὶ ἔστη ἐμπροσθεν τοῦ συνεδρίου λέγων Ὁρθῶς λαλεῖτε οὐκ ἀγνοεῖτε, λαὸς κυρίου, τοὺς ἄνδρας τοὺς κατελθόντας ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὅτι αὐτοὶ φοβούμενοι τὸν θεὸν εἰσιν καὶ ἄνδρες εὐπορίας, μισοῦντες πλεονεξίαν, ἄνδρες εἰρήνης· καὶ αὐτοὶ ἐξηγήσαντο μετὰ ὄρκου ὅτι εἶδαμεν τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ ὄρος τὸ Μαμιλχ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐδίδασκεν ὅσα ἠκούσαμεν παρ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι εἶδαμεν

καὶ Ἰαβον (B Ἰαβον) τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. καὶ αὐτοὶ (C add οἱ μαθηταὶ) ἐδίδασκαν αὐτούς (C τοὺς τηρούντας τὸν τάφον) ταῦτα εἰπεῖν, ὅτι εἴπατε (C om) Ἄγγελος κυρίου καταβάς (B κατέβη καὶ) ἀπεκύλισεν τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου. ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι οὐκ ἐξὸν ἀκροβύστῳ πιστεῦσαι τίποτε (ita B; C ὅτι οὐκ ἐξ ἁν ἀκροβύστον πιστεύεται τὸ ῥῆμα); τί δὲ (ita C; B om; Vat^b *Non ut scitis acceperunt, Ven scientes quia M*) ὅτι καὶ παρ' ἡμῶν Ἰαβον (B Ἰαβον) ἱκανὸν χρυσὸν (B χρ. ἱκαν.) καὶ καθὼς ἐδιδάξαμεν αὐτούς οὕτως (C add καὶ) εἶπαν; (Cum istis posterioribus inprimis conveniunt Ven et Vat^b; paulo brevior est Vat^b; satis libere reddit Fabr cum similibus.)

XV, 1. Ἀνάστη δὲ ὁ Νικ. cum AC Ven Fabr etc. . . B om δὲ ὁ | ἐμπροσθ. τ. συνεδρ. cum AC . . B ἐν μέσῳ τοῦ συνεδρ., Vatt in medio eorum, Ven in medio concilio, Fabr alique om | λέγων cum A . . B καὶ εἶπεν . . C om (Latt et ait, et dixit, dixit) | λαλεῖτε cum A, item loquimini Fabr Eins Cors . . BC εἴπατε, Vatt Ven dixistis | λαὸς κυρ. cum BC . . A ὄδελφοι . . Latt om | τοὺς ἄνδρας (ita etiam Vatt Ven Fabr etc) . . A om | κατελθόντας cum B Vatt Ven . . AC ἐλθόντας | ὅτι αὐτοὶ φοβ. τ. θ. εἰσιν cum BC (Vatt et ipsi) . . A ὅτι ἄνθρωποι εἰσι φοβ. τ. θ. | καὶ ἄνδρ. εὐπορίας (cod. -ρίας) cum C . . B (omisso καὶ) ἄνδρ. εὐποροὶ (idem reddi videtur a Veneto interprete viri iusti) . . A om | μισ. πλεον. cum AB . . C μισ. καὶ πλεον. | ἄνδρ. εἰρήνης cum B Ven (viri pacis) . . C ἄνδρ. εἰρηνικοὶ (Vatt viri pacifici) . . A ἀγαπῶντες ἀλήθειαν. Hunc locum sic exhibet Fabr cum similibus: *Recte loquimini, filii Israel. Vos audistis omnia quas locuti sunt tres illi viri iurantes in lege domini. Vatt Recte dixistis. Numquid et viri descendentes a Gallaea, et ipsi timentes deum suum, sunt viri mendacium dicentes (Vat^b mendaces)? Ven Recte dixistis. Numquid et illi viri iusti, qui descenderunt de Galilaea, non sunt timentes dominum, viri pacis, mendacium odientes? | καὶ αὐτοὶ cum BC Vatt (et ipsi) . . A οὗτοι γοῦν | A ἐξηγήσαντο μετὰ (ita B; C μετ') ὄρκου cum BC Vatt Ven . . A μετ' (sic) ὄρκου ἐξηγήσαντο | εἶδαμεν (B ἴδαμ.) cum BC . . A εἶδομεν | εἰς τὸ ὄρ. τὸ Μαμιλχ cum A . . C εἰς τὸ ὄρ. Μομφῆ . . B καθήμενον ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Μαμβήχ . . Vatt Ven in monte Mambre (Mambre) sedentem | μετὰ τ. μαθ. αὐτοῦ cum AB Vatt Fabr etc . . C μετ. τῶν δώδεκα (Ven XI) μαθ. αὐτ. | καὶ ὅτι (cod. ὅτε; vide infra Vatt) ἐδίδασκ. ὅσα ἠκούσαμεν (ita ex C; B ἠκούσατε) παρ' αὐτοῦ (cod. π. αὐτῶν, quod ipsum cum ἠκούσατε coniunctum haud ineptum est), καὶ ὅτι εἶδαμεν -- οὐρανόν cum B, item Vatt et quia docebat eos audientibus nobis, et quia etc (Vat^b vidisse Iesum -- et docentem eos; se ipsum audientibus, et se vidisse etc), item Ven et docebat eos, et qualiter viderunt etc . . C omissa re-*

αὐτὸν ἀναληφθέντα εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ οὐδεὶς ἤρωτησεν αὐτοὺς τὸ ποῖω σχήματι ἀνελήφθη. καὶ γὰρ καθὼς ἐδάσασκεν ἡμᾶς τὸ τῶν ἁγίων γραφῶν βιβλίον, ὅτι καὶ Ἥλιας ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ Ἐλισσαῖος ἐφώνησεν φωνῇ μεγάλῃ, καὶ ἔρριψεν Ἥλιας τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ ἐπάνω τοῦ Ἐλισσαίου, καὶ ἔρριψεν Ἐλισσαῖος τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ ἐπάνω τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἐπέρασεν καὶ ἦλθεν εἰς Ἱεριχώ. καὶ ὑπήντησαν αὐτῷ τὰ τέκνα τῶν προφητῶν καὶ εἶπαν Ἐλισσαῖε, ποῦ ὁ κύριός σου Ἥλιας; καὶ εἶπεν ὅτι ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ εἶπαν πρὸς Ἐλισσαῖον Μὴ πνεῦμα ἤρπασεν αὐτὸν καὶ ἔρριψεν ἐφ' ἐν τῶν ὀρέων; ἀλλὰ λάβωμεν τοὺς παιδας ἡμῶν μεθ' ἑαυτῶν καὶ ζητήσωμεν αὐτόν. καὶ ἔπεισαν τὸν Ἐλισσαῖον, καὶ ἀπῆλθεν μετ' αὐτῶν.

liquis sic: ἃ ἠκούσαμεν παρ' αὐτόν, καὶ ὅτι εἶδαμεν -- οὐρανόν .. A καὶ μεταβάνα εἰς τὸ ὄρος τῶν ελαιῶν καὶ ἀναληφθέντα ε. τ. οὐρ. .. Fabr totum locum sic habet *Vidimus Iesum loquentem cum discipulis suis super montem oliveti, et vidimus eum ascendentem in caelum.* | καὶ (ita A; B καὶ ὅτι; C ζῆ δὲ ὅτι; Vat^a quod) οὐδ. ἤρ. αὐτ. τὸ (ita C; B τῷ; A om) ποῖω (A add τρόπω ἢ ποῖω) σχήμ. ἀνελήφθη .. Vat^a quod nullus interrogavit eos antequam assumptus est in caelum .. Ven Fabr om | καὶ γὰρ καθὼς εἶδθ. ἡμᾶς τὸ (cod. om) τῶν ἁγ. γραφ. βιβλ. (cod. add ἐκράτει, quod cum aeqq. coninatum aptum sensum praebet; est enim fere fama obtinebat: sed apparet id additum esse ad explicandum anacolutum, quod est in loco nostro. Similis ratio est loci Rom. 3, 8.) ὅτι καὶ (καὶ confirmant etiam B Vat^a) Ἥλιας (cod. praem ὁ δίκαιος, item Fabr beatus, Vatt sanctus; sed id ignorant ACE Ven) ἄν. εἰς τ. οὐρ. cum B .. C καὶ γὰρ καθὼς διδάσκει τὸ ἅγιον βιβλίον ὅτι εἰς Ἥλιας -- οὐρ. .. E post lacunam rursus incipit a verbis ἡμῶν [ἡμᾶς?] τὸ ἀπόκρυφον βιβλίον ὅτι καὶ Ἥλιας -- οὐρ. .. A καὶ γὰρ Ἥλιας ἀνελήφθη reliquis omnibus omissis .. Vatt *Et sicut docet nos scriptura sacri libri, quia et sanctus (Vat^b scriptura sacra, sanctus) Elias assumptus est in caelum .. Ven Nonne legistis in scripturis sanctis; Helias assumptus est .. Fabr Et docet nos scriptura quod beatus Elias propheta assumptus est | ἐφώνησεν φων. μεγ. cum AC .. B ἐβόησεν φ. μ., item E ἐβόησε | καὶ ἔρρ. Ἥλιας -- ἐπάνω τ. Ἰορδ. cum B Vatt Ven (Fabr plane om); item A omissis Ἥλιας usque καὶ ἔρριψεν Ἐλισσαῖος .. C corrigit καὶ ἔρριψεν τὴν μηλωτὴν ἐπάνω αὐτοῦ Ἐλισσαίου καὶ ἔθηκεν τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ ἐπάνω τ. Ἰορδ. .. E καὶ ἔλαβεν Ἐλισσαῖος τὴν μηλωτὴν τοῦ Ἥλιου καὶ ἔρριψεν αὐτὴν ἐπάνω τ. Ἰορδ. Cf. Βασιλ. δ' 2, 13 sqq. | ἐπέρασεν .. E add τὸν Ἰορδάνην | τὰ τέκνα .. A οἱ υἱοὶ | A εἶπον | Ἐλισσαῖε: ita A; B πρὸς Ἐλισσαῖε, E τῷ Ἐλισσαίω, Vatt Ven ad Elissaeum | τοῦ cum BE .. AC Latt add ἔστιν | E om ὁ κύρ. σου | A om ὅτι | A ὡς εἰς τὸν οὐρανόν | A εἶπον | Μὴ πνεῦμα .. E Μῆτι ἄρα τὸ πν. | ἤρπ. (B ἀνήρπ.) αὐτόν cum AB Vatt Ven .. CE Fabr αὐτ. ἤρπ. | C om καὶ ἔρριψ. | ἐφ' ἐν (C ἐν ἐνί) τῶν ὀρέων cum A(C) Vatt Ven .. BE ἐπάνω τῶν (B om) ὀρέων, Fabr in montibus Israel | ἀλλὰ (E Vat^a add μᾶλλον) -- μετ' ἑαυτῶν (ita B; CE ἡμῶν) -- ἔπεισαν (ita BC Latt; E φωνέεσαν) τὸν Ἐλισσ. (E τῷ Ἐλισσαίω) κ. ἀπῆλθ.*

καὶ ἐζήτησαν αὐτὸν τρεῖς ἡμέρας καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν, καὶ ἐγνώσαν ὅτι ἀνελήφθη. καὶ νῦν ἀκούσατέ μου, καὶ ἀποστείλωμεν ἐν παντὶ ὀρίῳ Ἰσραὴλ καὶ ἴδωμεν μὴ πῶς ἀπὸ πνεύματος ἀνελήφθη ὁ Χριστὸς καὶ βέριπται ἐν ἐνὶ τῶν ὀρέων. καὶ ἦρσαν πᾶσιν ὁ λόγος οὗτος. καὶ ἀπέστειλαν ἐν παντὶ ὀρίῳ Ἰσραὴλ, καὶ ἐζήτησαν τὸν Ἰησοῦν, καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν· εὔρον δὲ τὸν Ἰωσήφ εἰς Ἀριμαθαίαν, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμησεν κρατῆσαι αὐτόν.

² Καὶ ἀνήγγειλαν τοῖς πρεσβυτέροις καὶ τοῖς ἱερεῦσιν καὶ τοῖς Δευταῖς ὅτι περιήλθομεν ἐν παντὶ ὀρίῳ Ἰσραὴλ, καὶ οὐχ εὔρομεν τὸν Ἰησοῦν· τὸν δὲ Ἰωσήφ εὔρομεν εἰς Ἀριμαθαίαν. ἀκούσαντες δὲ περὶ τοῦ Ἰωσήφ ἐχάρησαν καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ Ἰσραὴλ. καὶ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχισυναγωγοὶ καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Δευταῖαι ποίῳ τρόπῳ συντύχωσιν τῷ Ἰωσήφ, ἔλαβον τόμον χάρτου καὶ ἔγραψαν τῷ Ἰωσήφ τάδε.

μ. αὐτ. (haec habent CE Vatt Ven Fabr, sed om B) cum BCE Latt .. A omnim om | καὶ ἐζήτησαν cum BC Vatt Ven .. A ἐζήτ. δέ | αὐτόν cum AB Vatt Ven .. C om | τρ. ἡμ. (B ἡμ. τρ.) cum BC Fabr .. A Vatt Ven τρ. ἡμ. καὶ τρεῖς νύκτας | B ἡῦραν | A om αὐτόν | ὅτι ἀνελήφθη cum AB .. C (Vatt Ven) ὅτι ἀληθῶς ἀν. | Καὶ νῦν .. A Nῦν οὖν | ἀποστείλωμεν (ex G; B ἀποστέλλομεν, E ἀποστείλατε, Vatt Ven *mittamus*) ἐν παντὶ ὀρίῳ (sic B, E τόπῳ) Ἰσρ. καὶ ἴδωμεν (x. Ἰδ. cum B Vatt Ven; E om) μὴ πῶς --- ὁ Χριστ. (Ven *Iesus Christus*, Vatt *Iesus*) x. βέριπται (ita B Vatt Ven, E βερριψεν) ἐν (E ἐφ') --- ὀρίῳ (ita rursus B; E ut videtur ὀρέῳ) Ἰσρ. cum BE Vatt Ven (similiter etiam Fabr etc) .. A καὶ ἀποστείλατε εἰς πᾶν ὄριον (sic) Ἰσρ. καὶ ζητήσατε αὐτόν .. C καὶ ἀποστείλωμεν ἐπὶ πάντα τὰ ὄρεα Ἰσρ. ζητήσαι αὐτόν | καὶ ἐζήτησαν τ. Ἰησ. (pro his E τοῦ ζητήσαι αὐτόν, item Vatt Ven) x. οὐχ εὔρον (B ἡῦραν) αὐτόν (B om) cum CBE, item Latt .. A καὶ τοῦτο ποιήσαντες οὐχ εὔρον τὸν Ἰησοῦν | εὔρον (B ἡῦραν) δὲ τ. Ἰ. εἰς Ἀριμαθαίαν (B - θίαν, C - θελαν. Vatt Ven ab *Arimathia*) -- κρ. αὐτόν .. A εὔρόντες δὲ τὸν Ἰωσήφ οὐχ ἐτόλμησαν κρ. αὐτ.

2. Καὶ ἀνήγγειλαν (ita B, item A; E ἀπήγγ.; C ἀνήνεγκαν). -- x. τοῖς (B om) Δευταῖς cum BCE Vatt .. A ὑποστρέψαντες δὲ ἀνήγγειλαν τοῖς ἀρχισυναγωγοῖς λέγοντες .. Ven *annunciaverunt autem Iudaeis*, Fabr *et reversi dixerunt* | ὅτι (*quia* Vatt Ven; A om) περιήλθομεν (B - ἤλθασιν, item Vatt) ἐν π. ὀρίῳ (ita B, A πᾶν ὄριον, C ἐ. π. ὄρει) Ἰσρ. x. οὐχ (B οὐχ, item C et h. l. et alibi ut videtur) εὔρομεν (B ἡῦραν, item Vatt) -- Ἰωσ. εὔρομεν (B ἡῦραν, non Vatt) εἰς Ἀριμαθαίαν (B - θίαν, C - θελαν; A ἐν Ἀριμαθαία et addit solus καὶ ἐφοβήθημεν κρατῆσαι αὐτόν) | ἀκούσαντ. δὲ (ita ACE Vatt Ven; B καὶ-ἀκούσ.) π. τ. Ἰωσ. (E add καὶ) ἐχάρησαν καὶ ἔδωκαν -- Ἰσρ. (A om Ἰσρ.; E om καὶ Ἰδ. usque Ἰσρ.) | καὶ συμβ. (A συμβ. δὲ) ποιήσαντες .. E καὶ λαβόντες συμβ. | οἱ ἀρχισ. x. οἱ ἱερ. x. οἱ Δευτ. cum B Vatt Ven .. AC οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι (C Δευταῖαι) .. E om usque τῷ Ἰωσήφ | C τῷ ποίῳ τρ. συντ. τὸν Ἰωσήφ | ἔλαβον τόμ. χάρτου (E ἔλ. χάρτην) καὶ ἔγραψαν .. B λαβόντες δὲ τόμ. χ. ἔγραψαν | τῷ Ἰωσήφ τάδε (Vatt *ad Ioseph*; Fabr *ad Ioseph dicentes*) .. A αὐτῶ, B αὐτῶ λέγοντες

Εἰρήνη σοι. Οἶδαμεν ὅτι ἡμάρτομεν εἰς τὸν θεὸν καὶ εἰς σέ, καὶ ἠξάμεθα τῷ θεῷ Ἰσραὴλ καταξιώσαι σε ἔλθειν πρὸς τοὺς πατέρας σου καὶ πρὸς τὰ τέκνα σου, ὅτι ἐλυπήθημεν ἅπαντες· ἀνοίξαντες γὰρ τὴν θύραν οὐχ εὐρομέν σε. καὶ οἶδαμεν ὅτι βουλήν κακὴν ἐβουλευσάμεθα κατὰ σοῦ, ἀλλὰ ὁ κύριος ἀντελάβετό σου, καὶ αὐτὸς ὁ κύριος διεσκέδασεν τὴν βουλήν ἡμῶν τὴν κατὰ σοῦ, τίμιε πάτερ Ἰωσήφ.

³ Καὶ ἐξελέξαντο ἀπὸ παντός Ἰσραὴλ· ἑπτὰ ἄνδρας φίλους τοῦ Ἰωσήφ, οὓς καὶ αὐτὸς ὁ Ἰωσήφ ἐγνώριζεν, καὶ λέγουσιν αὐτοῖς οἱ ἀρχισυναγῶγιοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται Βλέπετε· εἰ δεξάμενος τὴν ἐπιστολὴν ἡμῶν ἀναγνῶ, οἴδατε ὅτι μεθ' ὑμῶν ἐλεύσεται πρὸς ἡμᾶς· εἰ δὲ μὴ ἀναγνῶ, οἴδατε ὅτι κεκάκωται

Εἰρήνη σοι cum AE .. BC add καὶ πάντα ὅσα (B add οἶδαμεν, sed post σοι deest οἶδαμεν) σοι, item Ven et omnia quae sunt tua, Vatt Fabr et omnibus quae (Fabr qui) tua (Fabr teum) sunt | Οἶδαμεν .. B οἶδαμεν, sed vide ante | καὶ ἠξάμεθα τῷ θεῷ Ἰσρ. καταξιώσαι σε ἔλθειν (cod. om σε ἐλθ.) πρ. τ. πατ. σου κ. πρ. τὰ τέκνα σου cum B .. C ἀλλὰ εὐξάμενος τῷ θεῷ καταξίωσον ἔλθειν πρ. τ. πατ. σου καὶ τέκνα .. A Fabr καταξίωσον οὖν ἔλθειν πρ. τ. πατ. σου, τέκνον (Fabr pro τέκνον habet et filios tuos) .. E καὶ εὐξάμενος σὺ τὸν θεόν, ἔσωσέ σε· καταξίωσον οὖν ἐλθ. πρ. τ. πατ. σου καὶ τὰ σὰ τέκνα .. Vatt sed tu deprecatus es deum Israel et liberauit te de manibus nostris. Et nunc dignare venire ad patres duos et ad filios tuos (Vat^a ad patres tuos et fratres). Similiter Ven, sed om Et nunc etc | ὅτι ἐλυπήθημεν ἅπαντες· ἀνοίξαντες γὰρ τὴν θύρ. (ianuam) οὐχ (cod. οὐχ) εὐρομέν σε cum C, item Vatt .. B ὅτι ἐπιθυμοῦμέν σε πάντες ἴδειν· ὅτι ἀνοίξαντες τὰς θύρας οὐκ ἠύραμέν σε .. E ὅτι ἐπιποθυμήσαμεν ἀνοίξαντες τὰς θύρας καὶ μὴ εὐρόντες σε .. Fabr eta qui admirati sumus de assumptione tua .. A plane om | καὶ οἶδαμεν cum GE .. Fabr etc scimus, Ven scimus quidem, Vatt nouimus .. A ἡμεῖς γὰρ οἶδαμεν .. B οἶδ. δέ | βουλήν κακὴν (A κακ. β.) .. B βουλ. πονηράν | ἀλλὰ (A ἀλλ') ὁ κύρ. ἀντελ. σου cum ABC .. E α. ὁ θεός ἐτελάβετό σου | καὶ αὐτὸς ὁ κύρ (ita B, item et ipse dominus Fabr etc; C om ὁ κύρ.) διεσκ. τ. β. ἡμ. τὴν (B ἐστὶν vitiose) κ. σοῦ (B σε) cum BC (et E?) Fabr etc .. A καὶ διεσκέδ. τὴν πονηράν κατὰ σοῦ ταύτην βουλήν | τίμιε πάτερ Ἰωσήφ (B add καὶ τίμιε παντός τοῦ λαοῦ) .. Fabr Eins Cors Paz tibi dominus Ioseph honorabilis ab omni plebe, Vatt Et nunc honorandus es, pater Ioseph, ab omni populo .. A plane om

3. Ἰσραὴλ .. B praem τοῦ λαοῦ | φίλους τοῦ Ἰωσήφ (cum E Vatt Ven, item AC φιλοῦντας τὸν Ἰωσ., B φίλους αὐτοῦ) οὓς κ. αὐτ. ὁ Ἰωσήφ (cum GB Vatt Ven; AE om) ἐγνώριζεν (cum B, item nouerat amicos suos [esse] Vatt Ven; AE ἡγάπα, C λίαν ἐφίλει; Fabr etc om) | καὶ λέγ. αὐτοῖς (B om) οἱ ἀρχισ. κ. οἱ ἱερ. κ. οἱ Λευ. (B om κ. οἱ Α., sed addit h. l. πρὸς τοὺς ἄνδρας) cum C Vatt; item B .. A κ. λέγ. αὐτοῖς οἱ ἀρχιερεῖς .. E Fabr Ven κ. λέγ. πρὸς αὐτοῦς (Ven om πρ. αὐτ.) | Βλέπετε (ita E Vatt; C Ven om; sed habent etiam AB)· εἰ δεξ. -- οἴδατε -- εἰ δὲ μὴ ἀναγνῶ (ita E Vatt, item si autem susceperit

πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἀσπασάμενοι αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ ἐπιστράφητε πρὸς ἡμᾶς. καὶ εὐλογήσαντες τοὺς ἄνδρας ἀπέλυσαν αὐτούς. καὶ ἦλθον οἱ ἄνδρες πρὸς Ἰωσήφ, καὶ προσεκύνησαν αὐτὸν καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὸν Εἰρήνη σοι. καὶ εἶπεν Εἰρήνη ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ. εἰ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ τὸ βιβλίον τῆς ἐπιστολῆς, καὶ δεξάμενος ὁ Ἰωσήφ ἀνέγνω καὶ περιεπτύξατο τὴν ἐπιστολὴν, καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν Εὐλόγητός κύριος ὁ θεός, ὃς ἐλυτρώσατο τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ τοῦ μὴ ἐκχέειν αὐτοὺς αἷμα ἀθῶν· καὶ εὐλογητός ὁ κύριος, ὃς ἐξαπέστειλεν τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἐσκέπασέν με ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτοῦ. καὶ παρέθηκεν αὐτοῖς τράπεζαν, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ ἐκοιμήθησαν ἐκεῖ.

⁴ Καὶ ὀρθρίσαντες ἠύξαντο· καὶ ἐπέσαξεν Ἰωσήφ τὴν ὄνον αὐτοῦ καὶ ἐπορεύθη μετὰ τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἦλθον εἰς τὴν ἀγίαν

et non Iegerit Ven; C ἐὰν δὲ δεξάμενος τὴν ἐπιστολὴν ἡμῶν μὴ ἀναγνῶ) -- ἐπιστράφητε (ita E, item A, cf. etiam B; C ἀποστράφητε) πρ. ἡμ. cum EC Vatt Ven .. B Βλέπετε μὴ πως δεξάμενος τὴν ἐπιστολὴν ἡμῶν μὴ ἀναγνῶ αὐτήν· οὐδατε γὰρ ὅτι κακῶνται πρὸς ἡμᾶς· καὶ ἀσπασάμενοι αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ ἐπιστράφητε πρ. ἡμᾶς .. A Βλέπετε· ἐὰν γὰρ δεξάμενος τ. ἐπιστ. ἀναγνῶ, γινώσκατε ὅτι ἔχει τι πρὸς ἡμᾶς εἰπεῖν, καὶ ἀσπασάμενοι αὐτ. ἐν εἰρ. ἐπιστράφητε πρ. ἡμ. | x. εὐλογ. τοὺς ἄνδρ. ἀπέλυσαν αὐτούς (E add ἐν εἰρήνῃ) cum BE .. AC x. εὐλ. αὐτούς ἀπέλυσαν, item Vatt | καὶ ἦλθον (B ἦλθον) οἱ ἄνδρ. πρ. Ἰωσ. cum BCE .. A οἱ δὲ ἦλθ. πρ. Ἰωσ. Præterea A Vatt Ven add ἐν Ἀρμαθαλα, item E εἰς Ἀρμαθαλα: nihil addidi cum BC Fabr etc | x. προσεκ. αὐτὸν (B αὐτῷ) cum ABE .. C om αὐτὸν | καὶ ἔφα. πρ. αὐτὸν cum BE .. C Vatt Ven om πρ. αὐτὸν .. A plane om | Εἰρήνη σοί cum E .. A am .. BC add καὶ πάντα ὅσα (B add ἐν) σοί, item Vatt et omnibus quae tua sunt, Ven et omnia quae habes | καὶ εἶπεν (B add Ἰωσήφ, Vatt eis Ioseph) .. A λέγει δὲ πρὸς αὐτούς | παντὶ τῷ λαῷ (A οὕκω) Ἰσρ. cum C Vatt Ven, item A .. B om τῷ λαῷ | οἱ δὲ ἐπέδωκαν (ita A, C ἀπέδ., Ven porregerunt, Vatt dederunt) .. B καὶ ἔδωκαν | τὸ βιβλ. τῆς ἐπιστ. (Iomum [libellum] epistolae) cum C Vatt Fabr etc ... AB (item E, in quo ante ἐπιστολὴν litura est) Ven (Vat^b epistolas) τὴν ἐπιστολὴν | ὁ (B om) Ἰωσήφ cum CEB Latt .. A om | ἀνέγνω x. περιεπτ. (amplexatus est) τὴν ἐπιστ. cum BC Vatt .. E Vat^b ἀνέγνω αὐτήν .. A om | καὶ (A om) εὐλόγ. (B ὑλόγ.) τ. Θεὸν cum ABC Vatt Ven .. E om | ὃς ἐλυτρώσατο -- ἐκχέειν αὐτούς (ita B, CE om) αἷμ. ἀθῶν (E τοῦτο [adde τὸ] αἷμ. τὸ ἀναίτιον), x. εὐλογ. ὁ (B om) κύριος (Ven dominus deus, Vatt Fabr deus) cum BC(E) Latt .. A om (ob ὁμοιοτέλετον) | ἐξαπέστειλεν cum AB .. C ἀπέστ. | καὶ ἐσκέπασεν -- καὶ παρέθηκεν (his Vatt Ven praem et osculatus est eos, item Fabr etc) αὐτ. τράπεζαν cum BCE Latt .. A καὶ σκεπάσας με ὑπὸ τὰς πτ. αὐτοῦ παρέθηκε μοι τράπεζαν

⁴ ἐπέσαξεν .. B ἔστρωσεν | Ἰωσήφ τὴν ὄ. α. cum AB .. C τὴν ὄ. αὐτ. ὁ Ἰωσήφ | ἐπορεύθη cum ABE .. C ἐπορεύετο | μετὰ τ. ἀνδρῶν cum ABC .. E Latt μετ' αὐτῶν | καὶ ἦλθον (B ἦλθον, A ἦλθεν) εἰς τὴν ἀγ. κόλ. (ita AG;

πόλιν Ἰερουσαλήμ. καὶ ὑπήντησαν πᾶς ὁ λαὸς τῷ Ἰωσήφ καὶ ἔκραζον Εἰρήνη σοι ἐν τῇ εἰσόδῳ σου. καὶ εἶπεν πρὸς πάντα τὸν λαὸν Εἰρήνη ὑμῖν, καὶ κατεφίλησεν αὐτούς. καὶ ἠῤῥξαντο ὁ λαὸς σὺν τῷ Ἰωσήφ, καὶ ἐξίσταντο ἐπὶ τῇ θεωρίᾳ αὐτοῦ. καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν Νικόδημος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἐποίησεν δοχὴν μεγάλην, καὶ ἐκάλεσεν Ἄνναν καὶ Καϊάφαν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τρὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ εὐφράνθησαν τρώγοντες καὶ πίνοντες σὺν τῷ Ἰωσήφ, καὶ ὑμνήσαντες ἕκαστος ἐπορεύθη εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἰωσήφ ἔμεινεν εἰς τὸν οἶκον Νικोधήμου.

Τῇ δὲ ἑπαύριον, ἣτις ἦν παρασκευή, ὀρθρίσαντες οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται εἰς τὸν οἶκον Νικोधήμου, ὑπήντησεν αὐτοῖς Νικόδημος καὶ εἶπεν Εἰρήνη ὑμῖν. καὶ εἶπαν

B τ. πόλ. τὴν ἀγίαν Ἰερ. . . E nil nisi εἰς Ἰερουσαλήμ | ὑπήντησαν (E ἀπήντησαν) cum CE Vata . . . AB ὑπήντησεν | πᾶς ὁ λα. τῷ Ἰωσ. x. ἔκραζ. (C x. ἔκρ. τῷ Ἰωθ.) cum ABC . . . B αὐτὸν (sic) πᾶς ὁ λα. Ἰσραήλ x. ἔκραξαν | Εἰρήνη σοι ἐν τῇ εἰσ. σου cum A . . . E Εἰρ. σοι, C Εἰρ. εἰσόδῳ σου . . . B Εἰρήνη ἡ εἰσόδός σου, ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ . . . Fabr Eins Cors Paz in (Cors om) *introitum iuum* (Cors Eins - *tu tu*), *pater Ioseph*; Vatt Ven non expriment | καὶ (A ὁ δὲ) εἶπ. πρὸς π. τ. λ. (E om πρ. π. τ. λ.) cum AB(E) . . . C καὶ Ἰωσήφ ἠσάσαστο πάντα τὸν λαὸν καὶ εἶπεν | καὶ κατεφίλησεν αὐτούς cum A . . . BC x. κατεφίλησεν αὐτὸν (B om) πᾶς ὁ λαός; (B add τὸν Ἰωσήφ); item Fabr (qui alia plura omittit) *et osculati sunt eum omnes* . . . Vatt Ven om | καὶ ἠῤῥξαντο (A - ξατο) ὁ λαὸς σὺν τῷ Ἰωσήφ cum ACE Vatt Ven (Fabr om una cum καὶ ἐξίσταντο etc) . . . B om | ἐξίσταντο . . . E ἐξίστησαν | ἐπὶ (C om) τῇ θ. αὐτοῦ cum ACE Vatt (in *visione eius*) . . . B ἐπὶ τὸ (sic) θεωρεῖν αὐτόν, Ven *aspicientes eum* | x. ἐποίησεν δοχ. μεγάλ. cum ACE Vatt Ven Fabr . . . B om | Ἄνναν x. Καϊάφ. καὶ cum ACE Vatt Ven . . . B om | καὶ τοὺς (A om) ἱερεῖς (Vatt Ven *principes sacerdotum*; B om x. τ. ἱερ.) καὶ τοὺς (A om) Λευίτ. | εἰς τ. οἶκ. αὐτοῦ cum ACE Vatt Ven . . . B om | καὶ εὐφράνθησεν (sic) cum BE Vatt . . . C καὶ ἦσαν . . . A om usque εἰς τ. οἶκ. αὐτοῦ (videtur igitur ab altero εἰς τ. οἶκ. αὐτ. ad alterum transiisse) | τρώγοντες cum CE . . . B ἐσθίοντες | ὑμνήσαντες . . . E add τὸν θεόν (Vatt Ven *benedix. deum*) | ἐπορεύθη (Vatt *ivi*) cum B . . . C ἀπῆλθεν, E ἐξῆλθεν | A ἐν τῇ οἰκίᾳ Νικोधήμου

Τῇ δὲ ἑπαύριον cum AE Latt . . . B καὶ τῇ ἑπαύριον . . . C om usque dum sequitur καὶ ὑπήντησεν | ἣτις ἦν παρασκευή cum E, item Vatt Fabr . . . A ἣτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευὴν . . . B Ven om | ὀρθρίσαντες -- ὑπήντησεν cum BE . . . A ὀρθρίσαν -- καὶ ὑπήντ. (καὶ ὑπήντ. etiam C, vide ante) | οἱ ἀρχισυν. (ita AE, item Vatt; B οἱ ἀρχιερεῖς) καὶ οἱ ἱερεῖς (ita E Vatt; A x. οἱ ἄνδρες; B om) x. οἱ Λευίτ. | αὐτοῖς (B αὐτούς) Νικόδ. cum AB . . . C αὐτ. ὁ Νικ. | καὶ εἶπ. Εἰρ. ὑμῖν cum ABE Vatt . . . C om | καὶ εἶπαν (Vatt add *ad eum*) cum BE Vatt . . . O (vide quae paullo ante om) x. εἶπ. πρὸς αὐτόν οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται . . . A in his haud debet vitiosus est: omittit καὶ εἶπαν una

Ειρήνη σοι καὶ τῷ Ἰωσήφ, καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ σου καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ Ἰωσήφ. καὶ εἰσήνεγκεν αὐτοῦς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ἐκαθέσθη ἄπαν τὸ συνέδριον, καὶ Ἰωσήφ ἐκάθισε μέσον Ἄννα καὶ Καϊάφα· καὶ οὐδεὶς ἐτόλμησεν λαλήσαι αὐτῷ ῥῆμα. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ· Τί ὅτι ἐκεκλήκατέ με; διανεύουσιν δὲ τῷ Νικοδήμῳ λαλήσαι πρὸς τὸν Ἰωσήφ. ἀνοίξας δὲ Νικοδήμους τὸ στόμα αὐτοῦ εἶπεν τῷ Ἰωσήφ Πάτερ, οἶδας ὅτι οἱ τίμοι διδάσκαλοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται ζητοῦσιν παρὰ σοῦ μαθεῖν ῥῆμα. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Ἐρωτήσατε. καὶ λαβόντες τὸν νόμον Ἄννας καὶ Καϊάφας ὤρκισαν τὸν Ἰωσήφ λέγοντες Δὸς δόξαν τῷ θεῷ Ἰσραὴλ καὶ δὸς αὐτῷ ἐξομολόγησιν. ὅτι ὁ Ἄχαρ ὀρκισθεὶς παρὰ τοῦ προφήτου Ἰησοῦ οὐκ ἐπιώρκησεν, ἀλλὰ ἀνήγγειλεν αὐτῷ πάντα, καὶ οὐκ ἔκρυψεν αὐτῷ ῥῆμα· καὶ σὺ οὖν μὴ

cum Εἰρήνη σοι, ita ut καὶ τῷ Ἰωσήφ cum Εἰρήνη ὑμῖν coniungat; rursus vero καὶ παντὶ usque Ἰωσήφ omittit. | καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ σου cum BE, item Vatt .. C om | εἰσήνεγκεν (ita ABE; C ὡς ἤνεγκεν) αὐτούς .. B Vatt add Νικοδήμους | οἶκον cum ABE Vatt .. C κήπον | καὶ ἐκαθ. ἄπαν (ita A; B πάν) -- καὶ Ἰωσήφ (ita B Vatt; A ὁ δὲ Ἰωσ.) ἐκάθισε (ita A; B ἐκαθέσθη) μέσον (ita A; B ἐμέσῳ) Ἄνν. κ. Κα. cum AB Vatt .. C καὶ ἐκάθισαν Ἄννας κ. Καϊάφας | ἐτόλμησεν (ausus est) cum AB Vatt .. C (et E?) Ven ἐτόλμα | λαλήσαι αὐτῷ (B λαλ. αὐτόν, E λαλ. τῷ Ἰωσήφ, C αὐτ. λαλ., Vatt om αὐτῷ) ῥῆμα (ita B Vatt; C τι ῥῆμα; A λόγον) | καὶ εἶπεν cum AB Vatt .. C εἶπε δέ. Praeterea C Vatt add πρὸς αὐτούς | Ἰωσήφ cum AB .. C ὁ Ἰωσ. | C Τί ἐστὶν ὅτι | ἐκεκλήκατέ cum BC .. A κεκλήκατε | διανεύουσιν δὲ cum AB, item (illi vero impuerunt, sed impuerant) Vatt Ven .. C καὶ δίδεσκον, E καὶ νεύουσι | λαλήσαι cum ABE .. C ὥστε λαλήσαι | πρὸς τὸν Ἰωσ. cum BE .. AC τῷ Ἰωσ. | ἀνοίξας δὲ (ita B Vatt Ven; C καὶ ἀνοίξ. ὁ) Νικοδ. τὸ στόμα αὐτοῦ (ita C Vatt Ven; B om) εἶπεν τῷ (B τὸν) Ἰωσ. cum BC Vatt Ven .. A καὶ εἶπε | Πάτερ cum E .. A Κύριέ μου, πάτερ Ἰωσήφ .. B τίμοι παντός τοῦ λαοῦ, Vatt Pater Ioseph (sed omittant antea τῷ Ἰωσήφ) venerabilis omni populo Israel, Ven Venerabilis pater omni populo Israel .. C plane om | B om τίμοι | κ. οἱ ἱερ. κ. οἱ Λευῖται .. A bis om οἱ | ζητοῦσιν .. E θέλουσι | παρ. σου μαθεῖν ῥῆμα cum B .. A μαθεῖν παρὰ σοῦ τι ῥῆμα, item omisso μαθεῖν C, E μαθ. τι παρ. σου .. Vatt quarecumque a te loqui verbum aliquod, Ven cupiunt audire a te verbum | καὶ εἶπεν (ita etiam Vatt) .. A εἶπε δέ | Ἰωσήφ cum AB .. C ὁ Ἰωσ. | Ἐρωτήσ. cum AE Ven .. BC add με | τὸν νόμον Ἄνν. κ. Καϊάφ. (E Vatt Ἄ. κ. Κ. τ. νόμ.) cum ABE Vatt .. C οἱ ἱερεῖς (Ven principes) τ. νόμ. | B ὀρκισαν | τὸν Ἰωσήφ cum ACE Vatt Ven .. B αὐτόν | ὅτι (B καὶ ὅτι) ὁ Ἄχαρ (B Ἀχάρ) -- ἐπιώρκησεν (B ἐπέορκησεν), ἀλλὰ (A ἀλλ.) ἀνήγγ. αὐτ. πάντα καὶ οὐκ ἔφα. α. ῥῆμα (ita B; A ἀνήγγ. αὐτῷ τι ῥῆμα) cum BA .. E κατὰ τὸν τύπον τοῦ Νάχαρ [δς] ὤρκισε Μιχαῖαν, καὶ οὐκ ἐπιώρκησεν, ἀλλ' ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὰ πάντα, καὶ οὐκ ἔκρυψεν αὐτῷ τι ῥῆμα .. C ὅτι Ἄχαρ ὀρκισθὴ παρὰ τοῦ προφήτου τοῦ μὴ ἀκωρύψαι τι ῥῆμα | καὶ σὺ οὖν μὴ (ita E, item omisso σὺν B;

κρύψης ἀφ' ἡμῶν ἕως ῥήματος. καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Οὐ κρύψω ἀφ' ὑμῶν ῥῆμα ἓν. καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὸν Λύπη ἐλυπήθημεν ὅτι ἤτήσω τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐνετύλιξας αὐτὸ σινδόν καθαρά, καὶ ἔθηκας αὐτὸν ἐν μνήματι. καὶ διὰ τοῦτο ἡσφαλισάμεθά σε ἐν οἴκῳ ὅπου θυρὶς οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ, καὶ κλειδας καὶ σφραγίδας ἐπέθηκαμεν εἰς τὰς θύρας, καὶ παραφύλακες ἐτήρουν ὅπου ἡς κεκλεισμένος. καὶ τῇ μιᾷ τοῦ σαββάτου ἀνοίξαντες οὐχ εὔραμέν σε, καὶ ἐλυπήθημεν σφόδρα· καὶ ἔκστασις ἐπέπεσεν ἐπὶ πάντα τὸν λαὸν κυρίου μέχρι τῆς ἐχθῆς. καὶ νῦν ἀνάγγειλον ἡμῖν τί γέγονας.

⁵ Καὶ εἶπεν Ἰωσήφ Ἐγὼ παρασκευῆ περι ὄραν δεκάτην ἀπεκλείσατέ με, καὶ ἔμεινα τὸ σάββατον πλήρης. καὶ μεσοῦσης νυκτός, στήκοντός μου καὶ εὐχομένου, ὁ οἶκος ὅπου ἐνεκλείσατέ

A μὴ οὖν καὶ σὺ; C οὕτως κ. αὐτὸ μὴ) κρύψης (ita AB; CE ἀποκρ.) ἀφ' ἡμ. ἕως ῥήματ. (ita BC, item addito ἐνός E; A τι ῥῆμα ante ἀφ' ἡμ.) | Οὐ κρύψω cum ABE .. C Ζῆ-κύριος; οὐ μὴ ἀποκρύψω | ῥῆμα ἓν cum B, item omisso ἓν E .. A ἕως ῥήματ. ἐνός, C τι ῥῆμα | εἶπαν .. AC εἶπον | Λύπη (ita E, A λύπη) ἐλυπήθ. cum EA Vatt .. C Ἐλυπήθημεν .. B Ἐπειδὴ ἐλυπήθ. (similiter Fabr). Praeterea CE add κατὰ σοῦ, non item AB Latt | ἐνετύλιξας (ita ACE; B ἐτύλιξας) αὐτὸ (ita ABE Ven; C Vatt om) σινδ. (ita AE Ven; BC Vatt ἐν σινδ.) | αὐτὸν cum B Vat^a (item Ven, sed is iam antea cum) .. AC αὐτὸ | ἐν μνήματι cum A Vatt .. C μνημεῖω .. BE ἐν τῷ καινῷ σοῦ μνημεῖω (E μνήματι) | ἐν οἴκῳ (in domo) cum BE Vatt .. AC Fabr ἐν (C add τῷ) οἰκῆματι (in cubiculo) | θυρὶς οὐκ ἦν (ita A; B οὔτε θυρ. ἦν, E οὐκ τὴν θύρα) ἐν αὐτῷ cum ABE .. C θυρὶς οὐκ ἦν | καὶ κλειδας καὶ σφραγίδας ἐπέθηκαμεν cum AB .. C κ. κλειδα κ. σφραγιδα ἐπέθ., item E καὶ ἡσφαλισάμεθα καὶ σφραγιδα ἐπέθῆκ. | εἰς τὰς θύρας cum B; item E εἰς τὴν θύραν τῆς φυλακῆς .. A σοι .. C om (sed AC vide post) | καὶ παραφ. (E φύλακες) ἐτ. (B add τὸν οἶκον) ὅπου ἡς (B ἡσθα) κεκλ. (B ἐγκεκλ.) cum BE .. A καὶ τὴν θύραν φύλ. ἐτήρ. ὅπου ἡς κεκλεισμ., item C καὶ τὴν θύραν παραφύλ. ἐτήρουν. καὶ τὸ οὐκμα ὅπου ἡς ἐνεκλεισμι. (haec C male cum seqq. coniungit) | καὶ τῇ τοῦ σαββ. (cum B, item una sabbati Vatt; E τῶν σαββάτων) ἀνοίξ. (Vatt add ianuas) -- καὶ οὐχ (B οὐκ) -- σφόδρα cum BE Vatt .. AC καὶ (C τῇ) μιᾷ τῶν σαββ. ἠνοίξαμεν τὰς θύρας, καὶ μὴ εὐρόντες σε (C οὐκ εὐρομέν σε, καὶ) ἐλυπήθ. σφ. | ἐπέπεσεν (A ἐγένετο) ἐπὶ πάντα (A om) τ. λα. κυρ. (irruit super omnem populum dei) cum GRA Vatt Ven .. B ἐπέπεσεν πάντας ἡμᾶς | ἐχθῆς cum B .. AC χθῆς | ἀνάγγ. cum AB .. C (et E?) ἀπάγγ. | τί γέγονας .. A τί σοι γέγονε

5. εἶπεν .. B add αὐτοῖς | περὶ (etiam Ven Vat^b circa) .. A om | ἀπεκλείσατε cum C, reclusis Flor .. ABE ἐνεκλείσατε, inclusis Vatt Ven | ἔμεινα cum ABE Vatt Ven .. C ἔμείνατε | τὸ σάββ. πλήρες (cod. πλήρης) cum B, item totum sabbatum plenum Vatt Ven .. C τῷ σαββάτῳ πλήρης .. A τῷ σαββάτῳ ὅλην τὴν ἡμέραν | μεσοῦσης (E μέσης) νυκτός (C τῆς νυκτ.) cum ACE .. B μεσονυκτίου | στήκοντος cum BE .. A ἵσταμένου .. C ἐστήκοντος | ὁ οἶκος ὅπου ἐνεκλείσ. με (B Vat^a ἤμην ἐνεκλεισμένως) ἐκρημάσθη cum AE Ven Vat^b,

με ἐκρεμάσθη ἐκ τῶν τεσσαρῶν γωνιῶν, καὶ εἶδον ὡς ἄστραπτήν φωτὸς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου. καὶ ἔμφοβος γενόμενος ἔπεσα χαμᾶι· καὶ ἐπελάβετό μου τῆς χειρὸς τις καὶ ἐξέβαλέν με ἀπὸ τοῦ τύπου ὅπου ἤμην πεπτωκώς, καὶ ἱκμάς ὕδατος ἐξεχύθη ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μου μέχρι τῶν ποδῶν μου, καὶ ὄσμη μύρου ἦλθεν περὶ τοὺς μυκτῆράς μου. καὶ ἐκμάξας μου τὸ πρόσωπον κατεφίλησέν με καὶ εἶπέν μοι Μὴ φοβοῦ, Ἰωσήφ· ἄνοιξον τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ ἴδε τίς ἐστὶν ὁ λαλῶν σοι. καὶ ἀναβλέψας εἶδον τὸν Ἰησοῦν· καὶ ἔντρομος γενόμενος ἐδόκουν φάντασμα εἶναι, καὶ τὰ προστάγματα ἔλεγον· καὶ αὐτὸς συνέλεγέν μοι. καὶ ὡς οὐκ ἀγνοεῖτε ὅτι φάντασμα, ἐὰν συναντήσῃ τινὶ καὶ ἀκούσῃ τῶν προσταγμάτων, φυγῆ φεύγει· καὶ ἰδὼν ὅτι συνέλεγέν μοι, εἶπον αὐτῷ Ῥαββὶ Ἡλία. καὶ εἶπέν μοι Οὐκ εἰμι Ἡλίας. καὶ εἶπον αὐτῷ Τίς εἶ, κύριε; καὶ εἶπέν μοι ὅτι ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς, οὗ καὶ τὸ σῶμα ἠτήσῃ παρα Πιλάτου, καὶ ἐνέδυσάς με σινδόνι καθαρᾷ καὶ σουδάριον ἐπέθηκας ἐπὶ τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ἔθηκας με ἐν τῷ μνημείῳ σου τῷ καινῷ, καὶ ἐκύλισας λίθον μέγαν

item B Vat^s .. C Fabr ἐκρεμάσθη ὁ οἶκος | ὡς ἀστρ. φωτὸς (C πυρὸς) εἰς τ. ὄφθ. (C ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς) μου cum AEC Vatt Ven .. B ἀστραπτήν φωτὸς, item praeposio Iesus Fabr | A γενόμενος ἔμφοβος | A ἔπεσον | καὶ ἐπελάβετο .. A ἐπελάβετο δέ (ab his inde verbis codex A deficit) | B τῆς χειρὸς μου | τις cum E Vatt Ven (Fabr Iesus) .. C om .. B* ἄγγελος ante ἐπελάβετο | καὶ ἐξέβαλεν -- οὔ (C οὐ) ἤμ. πεπτωκώς cum BC Vatt Ven .. E καὶ ἀνέστησέ με | ἱκμάς .. B ἀκμάς, C ἡγμάς | ἀπὸ cum C (item Vatt Ven) .. B ἐπὶ .. E ἐπάνω | E om μέχρι τ. ποδ. μου | ὄσμη cum BE .. C ὡς ὄσμη | περὶ .. B ἐπὶ | ἦλθεν cum B (post μυκτ. μου ponit) C .. E om | Ἰωσήφ· ἄνοιξον -- ἴδε (hoc accentu B) -- εἶδον τὸν Ἰησοῦν cum BC Vatt Ven .. E Ἰωσήφ. ἦνοιξα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἀνέβλεψα, καὶ εἶδον τ. Ἰησ. | γενόμενος cum B .. C γενόμενος | ἐδόκουν (putabam) cum B Vatt Ven .. C ἐνόμισα | φάντασμα cum BE .. C φαντασία (sic) | καὶ τὰ (C om) προστ. ἔλεγ. cum BC .. E καὶ ἠρξάμην λέγειν τὰ προστ. | καὶ ὡς οὐκ ἀγν. (E ὡς οἴδατε) -- ἐὰν συναντήσῃ (ita B; E ἀπαντήσῃ?) -- φ. φεύγει, καὶ ἰδὼν (ita E; B εἰδώς) ὅτι συνέλ. μοι (B add τὰ προστάγματα, non E, nec C) εἶπον (E ἐλαρσπονηθῆν καὶ εἶπ.) αὐτῷ cum BE .. C καὶ οὐκ (sic omissio ὡς vitatur anacoluthon) ἀγνοεῖτε, φάντασμα ἐὰν ἀπαντήσῃ τινὶ καὶ ἀκούσῃ τῶν προστ. φυγεῖν· ὅτι συνέλεγέν μοι, καὶ εἶπα αὐτῷ | Ῥαββὶ (cod. ῥαμβή) Ἡλία -- x. εἶπον αὐτῷ cum B Vatt Ven (similiter Fabr) .. CE om (ob ὀμοιοτέλετον) | ὅτι ἐγὼ cum B .. CE om ὅτι | E παρὰ τοῦ Πιλ. | ἐνέδυσάς (E ἐνετύλιξας) με σινδόνι cum CE .. B ἐνετύλιξας αὐτὸ ἐν σινδ. | ἐπέθηκας cum C .. BE ἔθηκας | ἐπὶ τὸ πρ. μου cum C, item E εἰς τὴν ὄψιν μου, item in (super) faciem meam Vatt Ven .. C ἐπὶ-τὴν κεφαλὴν μου | ἐν (B ἐπὶ) τῷ μνημείῳ (B στηλαίῳ) σου τῷ καινῷ cum CE Vatt Ven .. E ἐν

πρὸς τὴν θύραν τοῦ μνημείου. . καὶ εἶπον τῷ λαλοῦντί μοι Δειξόν μοι τὸν τόπον ὅπου ἔθηκά σε. καὶ ἀπήνεγκέν με καὶ ἔδειξέν μοι τὸν τόπον ὅπου ἔθηκα αὐτόν, καὶ τὸ σινδόνιον ἔκειτο ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ σουδάριον τὸ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· καὶ ἐπέργων ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν. καὶ ἐπελάβετό μου τῆς χειρὸς καὶ ἔστησέν με τῶν θυρῶν κεκλεισμένων μέσον τοῦ οἴκου μου, καὶ ἀπήγαγέν με εἰς τὴν κλίνην μου καὶ εἶπέν μοι Εἰρήνη σοι καὶ καταφίλησέν με καὶ εἶπέν μοι Ἔως τεσσαράκοντα ἡμερῶν μὴ ἐξέλθῃς ἐκ τοῦ οἴκου σου· ἰδοὺ γὰρ πορεύομαι πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

CAPUT XVI.

¹ Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται τὰ ῥήματα ταῦτα παρὰ τοῦ Ἰωσήφ ἐγένοντο ὥσει νεκροὶ καὶ ἔπεσαν χαμαί, καὶ ἐνήστεισαν ἕως ὥρας ἐνάτης. καὶ παρεκάλεσεν ὁ Νικόδημος σὺν τῷ Ἰωσήφ τὸν Ἄνναν καὶ τὸν Καϊά-

τῷ καινῷ σου μνήματι | θύραν τ. μνημείου .. B Ven θύρ. τ. σπηλαίου | καὶ εἶπον τῷ λαλοῦντί μοι cum BE Vatt (Ven om τῷ λ. μ.) .. C κ. εἶπα ἐγὼ μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτόν μετ' ἐμοῦ | ἔθηκα cum B .. C τέθηκα (sic) | B om male ἀπήνεγκέν (E ἀπήγε) με κ. ἔδ. μοι | ἔθηκα cum B .. C rursus τέθηκα | τὸ σινδόνιον ἔκειτο ἐν αὐτῷ om B .. E καὶ τὴν σινδῶνι (sic, teste Thil) ὃ περιέβλα αὐτόν, item C κ. τὴν σινδῶνα ἢ περιέθηκα αὐτόν .. Ven Fabr et sindonem, item Vatt addidit quom miseram et | τὸ εἰς τὸ πρ. αὐτοῦ om B .. E εἰ ἐνέτι- κξα αὐτοῦ τὸ πρ., C ὄνπερ (sic) ἐνέδυσα τὸ πρ. αὐτ., Vatt Ven quod involveram in faciem eius, Fabr in quo caput eius inveni | καὶ ἐπέργων (C ἔργων) cum BE, item Vatt et cognovi .. E ἀπὸ τότε ἔργων ἀληθῶς, Ven et tunc manifeste cognovi, Fabr tunc cognovi | Ἰησοῦς cum CE .. B ὁ Ἰησ. | B τῆς χειρ. μου | ἔστησέν (posuit) με τ. ἦ. κεκλ. (E om τ. ἦ. κεκλ.) μέσον (E ἐν μέσῳ) τοῦ οἴκ. μου cum CE Vatt Ven .. B ἐξέβαλέν με κεκλεισμένων τῶν θυρ. | καὶ ἀπήγαγέν (Vatt posuimé, Ven et rouscivit [ἀνέπαυσεν?]) με ε. τ. κλ. μου cum C Vatt Ven .. B κ. ἀπήγε με εἰς τὸν οἶκόν μου καὶ ἀνέπαυσέν με εἰς τὴν κλ. μου .. E om | Εἰρήνη σοι (ita B; C σου?) .. E om una cum seqq. καὶ κατ. με κ. εἶπ. μοι (ob ὁμοιοτέλετον) | καὶ εἶπέν μοι cum B Vatt Ven .. C καὶ παρήγγειλέ μοι λέγων | τεσσαράκοντα ἡμερῶν (B ἡμέρ. τεσσ.) cum BE Latt .. C τεσσάρων ἡμερῶν | μὴ ἐξέλθῃς (non exeat) cum CE Latt .. B μὴ ἐξελθεῖν | πρὸς τ. ἀδελφ. μου h. l. cum B Vatt Ven (Fabr om ε. τ. Γαλ.) .. C post Γαλιλαίαν

XVI, 1. οἱ ἀρχισ. (Fabr princip. sacerdot.) καὶ οἱ ἱερ. κ. οἱ Λευ. cum C Ven Fabr; item omisso κ. οἱ Λευ. Vatt .. E οἱ ἀρχισυνάγωγοί .. B οἱ Ἰουδαῖοι | παρὰ τ. Ἰωσ. cum BC Vatt Ven .. E Fabr. om | ἕως ὥρας ἐνάτης (BC ἐνάτ.): ita BC Vatt Ven .. apud Thil. per errorem ut videtur editum est ἕ. ἡμέρας ἐν. | κ. παρεκάλεσεν (ita etiam E) ὃ (E om) Νικ. σὺν τῷ (E Νικ. καὶ) Ἰωσ. τὸν (E om) Ἄνν. κ. τὸν (E om) Κα. (E add καὶ) τ. ἱερ. κ. τ. Λευ. (E om κ. τ.

φαν, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευίτας λέγοντες Ἀνάστητε καὶ στήτε ἐπὶ τοὺς πόδας ὑμῶν, καὶ γεύσασθε ἄρτον καὶ ἐνισχύσατε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, ὅτι αὔριον σάββατον κυρίου ἐστίν. καὶ ἀνέστησαν καὶ ἤβησαν τῷ θεῷ, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ ἐπορεύθησαν ἕκαστος ἀνὴρ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Τῷ δὲ σαββάτῳ ἐκάθισαν οἱ διδάσκαλοι ἡμῶν καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ Λευῖται συζητοῦντες πρὸς ἀλλήλους καὶ λέγοντες Τίς αὕτη ἡ ὄργη ἡ φθάσασα εἰς ἡμᾶς; ὅτι οἶδαμεν τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα. λέγει Λεὺς διδάσκαλος Τοὺς γονεῖς αὐτοῦ οἶδα φοβουμένους τὸν θεὸν καὶ τὰς εὐχὰς μὴ ἀποστεροῦντας καὶ τὰς δεκάτας ἀποδιδόντας τρεῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ. καὶ ὅτε ἐγενήθη ὁ Ἰησοῦς, ἀνήνεγκαν αὐτὸν οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ θυσίας καὶ ὀλοκαυτώματα ἔδωκαν τῷ θεῷ. καὶ ὅτε ἔλαβεν αὐτὸν ὁ μέγας διδάσκαλος Συμεὼν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εἶπεν Νῦν ἀπολύεις τὸν δούλον σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ῥημᾶ σου ἐν εἰρήνῃ· ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἠτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἔθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ. καὶ ἠύλογησεν αὐτοὺς Συμεὼν, καὶ εἶπεν πρὸς Μαριάμ τὴν μητέρα αὐτοῦ Εὐαγγελί-

Λευ.) λέγοντες cum BE .. C κ. προσκαλεσάμενος ὁ Νικ. καὶ Ἰωσ. τὸν Ἄνν. κ. τὸν Κα. λέγουσιν τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς Λευίταις .. Vatt *Hoc videntes Nicodemus et Ioseph rogaverunt eos dicentes*; similiter Ven, Fabr haec cum aliis pluribus om | Ἀνάστητε καὶ στήτε cum CE, item *surgite* (Vat^b add et) *stare* Vatt .. B Ἀναστάντες | ἐπὶ (*super, supra*) τοὺς cum BE Vatt .. C εἰς τοὺς | ἄρτον cum BC .. E ἄρτου | C ἐνισχύσασθε | σάββ. κυρίου ἐστίν cum B Vatt Ven .. C σάββ. τοῦ κυρίου (omisso ἐστίν) | καὶ (C om) ἀνέστησαν καὶ cum CE Ven .. B Vatt καὶ ἀναστάντες | ἕκαστος ἀνὴρ cum C .. BE Vatt om ἀνὴρ

Τῷ δὲ σαββάτῳ cum CE .. B τὸ δὲ σάββατον | ἐκάθισαν cum BE .. C ἐκαθέσθησαν | οἱ διδάσχ. ἡμ. καὶ (haec omnia om B) οἱ ἱερ. καὶ (B add οἱ) Λευῖται .. Vatt *didascali et doctores* | συζητοῦντες cum BC .. E συζητ.? | καὶ λέγοντες cum C Vatt Ven .. E καὶ εἶπαν .. B om | αὕτη ἡ ὄργη cum BC Ven .. E Vatt ἡ ὄργ. αὕτη | ἡ φλ. εἰς (ita B; C πρὸς; E om) ἡμᾶς .. Vatt Ven *quae supervenit nobis* | E ὅτι μὲν τὸν πα. α. καὶ τ. μητ. οἶδαμεν | Λεὺς (B - ἡς) cum BE Vatt Ven (Fabr etc *Levita*) .. C Ἀδδᾶς | καὶ τὰς δεκ. ἀποδιδόντας (B - διδούνας) cum BC Vatt Ven .. E om | ἀνήνεγκαν cum CE .. B προσήνεγκαν .. Vatt *levaverunt*, Ven *adduxerunt* | ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ cum C Vatt (*in loco isto*) .. B ἐπὶ τῷ τόπῳ ἀγίῳ, E εἰς τὸν τόπον ἅγιον, Ven (item Fabr etc) *in templum* | θυσίας cum BC Latt .. E θυσίαν | καὶ ὅτε (B ὅτι) ἔλαβεν (item Fabr etc *et quando suscepit*) .. Ven *accipiens quoque*, Vatt *nam et. -- iuist* | B ὅτι ἔδωκ | B τὸν σωτήριόν σου, sed pergit ᾧ | πάντων τῶν λαῶν cum BC Latt .. E πάντες τοῦ λαοῦ | ἠύλόγ. (C εὐλόγ.?) αὐτούς .. B ἠύλόγ. αὐτόν | Εὐαγγ-

ζομαί σοι περι τοῦ παιδίου τούτου. καὶ εἶπεν Μαρία Ἀγαθόν, κύριέ μου. καὶ εἶπεν Συμεὼν πρὸς αὐτὴν Ἀγαθόν· ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον· καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

² Λέγουσιν τῷ διδασκάλῳ Λευὶ Ταῦτα σὺ πῶς οἶδας; λέγει αὐτοῖς Λευὶ Οὐκ οἶδατε ὅτι παρ' αὐτοῦ ἔμαθον τὸν νόμον; λέγουσιν αὐτῷ τὸ συνέδριον Τὸν πατέρα σου θέλομεν ἰδεῖν. καὶ μετεστειλαντο τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ ἐρωτήσαντες αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς Τί ὅτι οὐκ ἐπιστεύσατε τῷ υἱῷ μου; ὁ μακάριος καὶ δίκαιος Συμεὼν αὐτὸς ἐδίδαξεν αὐτῷ τὸν νόμον. λέγει τὸ συνέδριον ῥαββὶ Λευὶ Ἀληθές ἐστὶν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησας; καὶ εἶπεν Ἀληθές ἐστίν. καὶ εἶπαν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ ἀρχισυνάγωγοι καὶ οἱ

γελίζομαί (ita B Vat^a Ven; E -λίσωμέν) σοι (E add σήμερον) περι τ. π. τ. καὶ εἶπ. Μαρία -- Ἀγαθόν· (Ven om; Vat^a add *et dixit iterum*) ἰδοὺ cum BE (sed is a verbis παιδίου τούτου statim pergit καὶ εἶπεν αὐτῷ [sic] Συμεὼν Ἰδοῦ, ita ut plura excidisse appareat) Vat^a Ven (Vat^b Fabr etc priora tantum Ἐσαγγ. usque περ. τ. παιδ. τουτ. habent, tum pergunt Ecce) .. C statim pergit Ἰδοῦ | καὶ εἰς σημεῖον .. C καὶ εἶνα σημ.

2. Λευί: B Λευί, B Λευίς .. C om Λέγουσιν τῷ usque ἔμαθον τὸν νόμον | Ταῦτα σὺ πῶς οἶδας cum E, item Ven (similiterque Vatt) *Et tu haec quomodo nosti* (Vatt vidisti) .. B Σὺ ταῦτα πῶς ἤκουσας | λέγ. αὐτ. (Vatt Ven om) Λευίς cum B Vatt Ven .. E om Λευίς | οἶδατε .. B εἶδατε | παρ' αὐτοῦ (ab ipso) cum E Vatt Ven .. B παρ' αὐτῷ | λέγουσιν (ita C; B λέγει) αὐτῷ (B αὐτόν) τὸ συνέδριον cum BC, item Vat^a *dixerunt ipsi de concilio*, Vat^b *dicit concilium* .. E λέγουσιν αὐτῷ, Ven *et dixerunt Iudaei* | ἰδεῖν cum CE Vatt (Ven scire) .. B ἐρωτῆσαι | μετεστειλαντο: C -λατο, B μετέστειλαν, E μεταστείλας | καὶ ἐρωτήσαντες αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς cum B; item Vat^b *et didicerunt eo dicente* .. E καὶ ἔμαθον παρ' αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, item Vat^a *et didicerunt ab eo. Et pater eius dixit ad eos* .. C καὶ ἐπυνθάνοντο παρ' αὐτοῦ εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει. καὶ εἶπεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ πρὸς αὐτούς. | ὁ μακάριος cum BE Vatt .. C ὁ μέγας | ἐδίδαξεν (C -ξάτο) αὐτῷ (ita CE) cum CE .. B αὐτόν ἐδίδαξεν | λέγει τὸ συνέδρ. ῥαββὶ Λευί (cod. ῥαββὲλ λευεὶ) Ἀληθές ἐστὶν τὸ ῥῆμα ὃ (haec ex CE assumsi, vide post; B ἀληθές ἐστιν τὰ ῥήματά σου ᾧ) ἐλάλησας (B add ἡμῖν, non item CE, nec Vatt) cum B etc; item Vatt *dicit concilium ad Rabbi Levi Verus est sermo* (Vat^a add *tuus*) *quem dixisti* .. C λέγει αὐτῷ τὸ συνέδριον Ἄρα δὲ ἡ (sic pro Ἄρα δὴ) ἀληθῶς (pro -θές) ἐστὶν τὸ ῥῆμα τοῦτο ὅσα (sic pro ὅ) ἐλάλησας .. E καὶ λέγει τὸ συνέδρ. τῷ Λευὶ Ἀληθές ἐστὶ τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησε | καὶ εἶπεν (C εἶπ. δὲ πρὸς αὐτούς) Ἀληθές (C Ναί, ἀληθῶς) ἐστὶν cum EC .. B Vatt om | καὶ εἶπαν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ -- cum B Vatt .. C τότε οἱ -- εἶπαν ..

ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται Δεῦτε ἀποστελωμεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν πρὸς τοὺς τρεῖς ἄνδρας τοὺς ἐλθόντας καὶ ἐξηγησαμένους περὶ τῆς διδασχῆς καὶ τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ εἶπωσιν ἡμῖν πῶς εἶδον αὐτὸν ἀναληφθέντα. καὶ συνήρουν ὁ λόγος οὗτος πᾶσιν. καὶ ἀπέστειλαν τοὺς τρεῖς ἄνδρας τοὺς ἤδη ἀπελθόντας εἰς τὴν Γαλιλαίαν μετ' αὐτῶν καὶ εἶπαν πρὸς αὐτούς Εἶπατε ῥαββὶ Ἀδᾶ καὶ ῥαββὶ Φινεὲς καὶ ῥαββὶ Ἀγγαίῳ Εἰρήνη ὑμῖν καὶ πᾶσι τοῖς οὔσι σὺν ὑμῖν. ἐπιζητήσεως πολλῆς γενομένης ἐν τῷ συνεδρίῳ ἀπεστάλημεν πρὸς ὑμᾶς τοῦ καλέσαι ὑμᾶς εἰς τὸν ἄγιον τόπον τοῦτον Ἱερουσαλήμ.

Καὶ ἐπορεύθησαν οἱ ἄνδρες εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ εὑρον αὐτούς καθεζομένους καὶ μελετοῦντας τὸν νόμον, καὶ ἠσπάσαντο αὐτούς ἐν εἰρήνῃ. καὶ εἶπαν οἱ ἄνδρες οἱ εἰς τὴν Γαλιλαίαν πρὸς τοὺς ἀπελθόντας πρὸς αὐτούς Εἰρήνη ἐπὶ παντὶ τῷ Ἰσραὴλ. καὶ εἶπαν Εἰρήνη ὑμῖν. οἱ δὲ πάλιν εἶπαν πρὸς αὐτούς Τί ὅτι

Ἐ καὶ εἶπαν τὸ συνέδριον | ἀποστελωμεν .. B ἀποστελωμεν (sic) | τ. τρεῖς ἄνδρ. cum C Latt; item B τ. ἄνδρ. τοὺς τρεῖς .. E om | τ. ἐλθόντ. κ. ἐξηγησ. (B ἐξηγησιαμένους) cum CE Vatt .. B Ven om ἐλθ. καὶ | εἶδον .. B εἶδασιν | συνήρουν (conspiciunt) cum BE Vattb .. C Vata Ven ἤρουν | καὶ ἀπέστειλαν τοὺς τρεῖς (B om) ἄνδρ. cum BE Vatt Ven .. C κ. ἀπέστ. πρὸς τ. τρ. ἄ. | τοὺς ἤδη ἀπελθ. εἰς τ. Γαλ. μετ' αὐτ. cum B, item E .. C τοὺς ἐλθόντας καὶ ἀπελθόντας μετ' αὐτῶν εἰς τὴν Γαλιλ. | εἶπαν .. C εἶπον | ῥαββὶ (B ter ῥαββε) Ἀδᾶ (CB Ἀδδᾶ; Ven Adam; Vatt Addas, Adde) κ. ρ. Φιν. κ. ρ. (C ter τῷ ῥαββί, sed B ter om τῷ) ρ. Ἀγγαίῳ (B Ἀγγέῳ, Vatt Ven Egia; C Ἠλία; E om καὶ ῥαββ. Ἀγγ.): hunc ordinem habent C(E) Vatt Ven .. B primo loco Φινεὲς, altero Ἀδδᾶ ponit | καὶ πᾶσι τοῖς οὔσι σὺν ὑμῖν cum E Ven (Pax vobis et vestris) .. BC καὶ πάντα ὅσα (B add ἐν) ὑμῖν .. Vatt om | ἐπιζητήσεως cum B .. C ζητήσεως | B γενναμένης | ἀπεστάλημεν cum C, item Vatt directi sumus .. BE ἀπεστελωμεν (Ven missimus sic; sed videtur potius missi sumus corrigendum esse) | πρὸς ὑμᾶς τοῦ καλέσαι ὑμᾶς cum B, item Ven (ad vos advocandos, ut veniat) Vatt (ad vocandum vos, ad vos ut veniat) .. E τοὺς ἄνδρας τούτους καλέσαντας ὑμᾶς, item C μετὰ τοὺς ἄνδρας τούτους καλέσαι ὑμῖν | εἰς τὸν ἄγ. τόπον τοῦτ. Ἱερουσ. cum C Vattb, item E Vata εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἡμῶν (Vata om) Ἱερ. (Ven nil nisi εἰς Ἱερ.) .. B praem ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, reliqua vero ad εἰς usque καὶ ἐπορεύ abscesso margine inferiore perierunt.

B ἠύραν | μελετοῦντας .. ita et B et C | τὸν νόμον cum C Vatt Ven .. B τοὺς νόμους | καὶ εἶπαν (cum BC, Thi. ed. εἶπον) οἱ ἄνδρ. οἱ εἰς τὴν Γαλιλ. (ita B; C om οἱ εἰς τ. Γ.) πρ. τ. ἀπελθ. πρ. αὐτ. cum BC .. E καὶ εἶπαν πρὸς αὐτούς | Εἰρ. ἐπὶ πα. τῷ Ἰσρ. cum B .. C (et E?) Εἰρ. παντὶ τῷ λαῷ Ἰσρ. | καὶ εἶπαν Εἰρήνη ὑμῖν. οἱ δὲ πάλιν εἶπαν πρὸς αὐτούς cum CE .. B om | Τί ὅτι ἤλθετε cum C Vattb .. BE Τί δὲ (E om) ἤλθ. πρὸς ἡμᾶς |

ἦλθατε; καὶ εἶπαν οἱ ἀποσταλέντες Καλοῦσιν ὑμᾶς τὸ συνέδριον ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει Ἰερουσαλήμ. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἄνδρες ὅτι ζητοῦνται ἐκ τοῦ συνεδρίου, ἠῦξαντο τῷ θεῷ, καὶ ἀνεκλήθησαν μετὰ τῶν ἀνδρῶν καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ ἀνέστησαν καὶ ἐπορεύθησαν ἐν εἰρήνῃ ἐν Ἰερουσαλήμ.

Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐκαθέσθη τὸ συνέδριον ἐν τῇ συναγωγῇ, καὶ ἐπερώτησαν αὐτοὺς λέγοντες "Ὅντως εἶδατε τὸν Ἰησοῦν καθεζόμενον εἰς τὸ ὄρος Μαμλίχ, διδάσκοντος αὐτοῦ τοὺς ἕνδεκα μαθητάς αὐτοῦ, καὶ εἶδατε αὐτὸν ἀναληφθέντα; καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς καὶ εἶπαν οἱ ἄνδρες Ὅς ἴδομεν αὐτὸν ἀναληφθέντα, οὕτως καὶ εἶπαμεν.

³ Λέγει Ἄνας Ἄρατε αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἴδωμεν εἰ συμφωνεῖ ὁ λόγος αὐτῶν. καὶ ἦραν αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων. καὶ καλοῦσιν πρῶτον τὸν Ἀδᾶ καὶ λέγουσιν αὐτῷ Πῶς ἴδες τὸν

καὶ εἶπαν οἱ ἀποσταλέτες cum C Vat^b (*dixerunt legati*) .. BE οἱ δὲ εἶπαν (B add πρὸς αὐτούς) | Καλοῦσιν (Vatt *Clamati*) ὑμ. τὸ -- Ἰερουσαλήμ cum C Vatt .. B Οἱ ἀρχιερεῖς καὶ τὸ συνέδριον καλοῦσιν ὑμᾶς εἰς Ἰερουσαλήμ .. E Οἱ πέμψαντες ἡμᾶς. μετ' ὑμῶν πρώην νῦν καλοῦσιν ὑμᾶς εἰς τὸ συνέδριον ἐν τῇ συναγωγῇ εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν. | ἐκ τοῦ συνεδρίου (Vatt *a concilio*) cum B Vatt .. C (et E?) ἐν τῷ συνεδρίῳ | ἀνεκλήθησαν (B - κλήθησαν) cum BE Vatt (*recumbuerunt*) .. C ἀπελθόντες | μετὰ τῶν ἀνδρῶν (cum *illis, cum viris*) cum BE Vatt .. C add τῶν ἐλθόντων | καὶ ἀνέστησαν cum CE Vat^b .. B Vata om | ἐν εἰρήνῃ cum CE Vatt .. B om | ἐν Ἰερ. cum C (et E?) .. B εἰς Ἰερ.

Καὶ τῇ ἐπαύριον cum BE Vat^a (Vat^b om καὶ) .. C Τῇ δὲ ἐπαύρ. ἐκαθέσθη cum BC .. E ἐκάθισε | ἐπερώτησαν: ita B (et E?), item Vat^a .. C ἐπηρώτησεν (*sed retinet λέγοντες*) | Ὅντως (*Manifeste*) εἶδατε (BE *oſd.*) cum BE Copt Vatt .. C Πῶς ἴδετε | καθεζόμενον εἰς τὸ ὄρος cum BE .. C καθήμενον ἐν τῷ ὄρει | Μαμλίχ: ita constantiae caussa ex A (*qui h. l. hiat*) scribendam erat .. B Μαμβήχ, E Μαλίχ, C Μομφῆ, Copt *Mabrech*, Vatt *Mambre* | διδάσκοντος αὐτοῦ cum B .. C διδάσκων .. E καὶ διδάσκοντα .. Copt *docentem* (*sine καὶ*) | ἕνδεκα (*etiam Copt habet*) .. Vat^b (*reliqui Latini h. l. huc non faciunt*) om | καὶ εἶδατε: ita B (Copt *num vidistis*); E καὶ πάλιν ὀΐδατε; C καὶ ὅτι οἶδατε | ἀναληφθέντα .. E add εἰς τὸν οὐρανόν | καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς (E om) καὶ εἶπαν οἱ ἄνδρες (E om οἱ ἄνδρ.) Ὅς (ita C; E Οὕτως) ἴδομεν (E *oſδαμεν*) α. ἀναλ. (E add εἰς τὸν οὐρανόν), οὕτως καὶ εἶπαμεν (E om οὗτ. κ. εἶπ.) cum C(E) .. B Copt om. Item Latini nostri h. l. plura praetereunt.

3. Λέγει Ἄνας cum E Copt (*Fabr tunc Annas et Caiphas segregaverunt eos etc*) .. C λέγ. Ἀνανίας ῥαββί .. B λέγει αὐτοῖς | καὶ ἴδωμεν εἰ συμφωνεῖ (ita E; B ἐάν συμφωνῇ) -- αὐτοῦς ἀπ' ἀλλήλων cum BE .. C om (*ob ὁμοσιόλητον*) | πρῶτον τόν: C τὸν πρῶτον, E πρῶτον, B τόν | Ἀδᾶ .. BC Ἀδδᾶ. Vide supra. | ῥαββί .. B om | Πῶς ἴδες (ita BC) τ. Ἰ. ἀναλ. cum BC .. E Εἰπέ ἡμῖν

Ἰησοῦν ἀναληφθέντα; λέγει Ἀδᾶς Ἔτι καθεζομένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος Μαμίλχ καὶ διδάσκοντος τοὺς μαθητάς αὐτοῦ εἶδαμεν νεφέλην ἐπισκιάσασαν αὐτόν τε καὶ τοὺς μαθητάς αὐτοῦ· καὶ ἀνήγαγεν αὐτόν ἢ νεφέλη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔκειντο ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ καλοῦσιν Φινεές τὸν ἱερέα, καὶ ἠρώτησαν καὶ αὐτόν λέγοντες Πῶς ἴδες τὸν Ἰησοῦν ἀναληφθέντα; καὶ αὐτὸς εἶπεν ὡσαύτως. ἠρώτησαν δὲ πάλιν τὸν Ἀγγαῖον, καὶ αὐτὸς εἶπεν ὡσαύτως. καὶ εἶπαν τὸ συνέδριον Ὁ νόμος Μωυσέως περιέχει Ἐπὶ στέματος δύο ἢ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. λέγει ὁ Βουθέμ διδάσκαλος Γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ Καὶ περιπατεῖ Ἐνώχ σὺν τῷ θεῷ, καὶ οὐχ ὑπάρχει ὅτι ἔλαβεν αὐτόν ὁ θεός. Ἰάειρος διδάσκαλος εἶπεν Καὶ τοῦ

πῶς οἴδατε (sic) αὐτόν ἀναλ. | λέγει Ἀδᾶς cum B (item Vatt dicit primus Adas) .. C καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἀδδᾶς .. E καὶ εἶπεν | Ἔτι καθεζομένου αὐτ. εἰς τὸ ὄρος (ita B; C ἐν τῷ ὄρει) Μαμίλχ (ex A scripsi ut supra; B Μαμβήχ, C Μομφῆ, Vatt *Mambre*) καὶ διδάσκοντος (ita B; C διδάσκων) τ. μ. α. εἶδαμεν (ita B, C ἴδωμεν) νεφ. ἐπισκ. αὐτόν τε καὶ (ita C; B αὐτῷ καί, sed sequitur τους etc) τοὺς μαθητάς αὐτοῦ, καὶ ἀνήγαγεν αὐτόν (ita B; C καὶ ἐπήρθη) ἢ νεφέλη -- ἔκειντο (ita B; C ἤυχοντο κείμενοι, etiam Vatt) ἐπὶ τρ. ἐπὶ τ. γ. cum BC (similiter Vatt, sed ex parte propius ad E accedunt) .. E ὅτι εἶδον αὐτόν καθεζόμενον καὶ διδάσκοντα τοὺς ἑνδεκα μαθητάς, καὶ εὐθέως ἦλθεν ἡ νεφέλη καὶ ἤρπασεν αὐτόν (Vatt et subito [Vatt om] *nubes lucida odumbravit eum* etc), καὶ ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν | καὶ καλοῦσιν cum B (Vatt *vocantes autem*) .. C καλοῦσι, G καλοῦσιν πάλιν .. E haec et sequentia breviter comprehendit his καὶ πάλιν ἠρώτησαν τὸν Φινεές καὶ τὸν Ἠλίαν, καὶ εἶπαν καὶ αὐτοὶ ὡσαύτως | Φινεές (B Φιναιάν, G Φοιναία, C τὸν Φινεές) τὸν (ita CG; B om) ἱερέα (B ἱερέαν, item C?) .. consentiunt Vatt | καὶ ἠρώτ. καὶ (ita B, item Vatt *et ipsum*; CG om) αὐτ. λέγοντες (ita CG Vatt; B om) | ἴδες cum BC .. G εἶδες | ἀναληφθέντα cum CG Vatt .. B om | ἠρώτησαν δὲ (ita BC; G om) πάλιν τὸν Ἀγγαῖον (ita B, Vatt ut supra *Egia*; C Ἠλίαν, G Ἠσαῖαν) | καὶ αὐτὸς εἶπεν ὡσαύτως (ita G; C ὁμοίως) cum GC .. B καὶ εἶπεν αὐτοῖς τὰ ὅμοια | καὶ εἶπαν (BG εἶπεν) τὸ συνέδρ. (B add τῶν Ἰουδαίων) | Μωυσέως: ita B .. CG Μωσέως | δύο ἢ τριῶν cum BEG Ven Vatt Fabr .. C Vatt^a δύο καὶ τρ. Praeterea CG (et E?) Fabr add μαρτύρων, sed id om cum B Vatt (Vatt *hominum*) Ven | ῥῆμα .. E add τέλειον | ὁ Βουθέμ cum G; B Βουθῆς, Ven *Abudem*, Vatt *Abundes* .. C ὁ Ἀδδᾶς | ἐν τῷ νόμῳ .. B add Μωυσέως | Καὶ περιπατεῖ (cod. -πατην) Ἐνώχ σὺν τῷ θεῷ cum E, item (*et ambulavit Enoch cum deo*) Vatt Ven .. CG καὶ μετετέθη Ἐνώχ .. B οὐχ (sic) εὐρίσκειτο Ἐνώχ | καὶ οὐχ ὑπάρχει (E ὑπῆρχεν) cum CEG (Vatt Ven *et translatus est*) .. B om | ὅτι ἔλαβεν cum EG item (*quia tulit*) Vatt Ven .. BC ὅτι μετέθηκεν | Ἰάειρος .. BG Ἰάηρος, B Ἰερέως, C Ἡάηρος | εἶπεν cum CG (et E?) .. B λέγει | Καὶ

ἀγίου Μωυσέως θάνατον ἤκουσαμεν, καὶ αὐτὸν οὐκ εἶδαμεν· γέγραπται γὰρ ἐν τῷ νόμῳ κυρίου Καὶ ἀπέθανεν Μωυσῆς ἐκ στόματος κυρίου, καὶ οὐκ ἔγω ἀνὴρ τὴν ταφὴν αὐτοῦ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ραββὶ Λευὶς εἶπεν Τί ὅτι ραββὶ Συμεὼν εἶπεν, ὡς εἶδεν τὸν Ἰησοῦν, Ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον; καὶ ραββὶ Ἰσαὰκ εἶπεν Γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ Ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς προπορεύεται ἔμπροσθέν σου τοῦ διαφυλάξαι σε ἐν πάσῃ ὁδῷ ἀγαθῇ, ὅτι τὸ ὄνομά μου κέκληται ἐν αὐτῇ.

4. Τότε Ἄννας καὶ Καϊάφας εἶπαν Ὁρθῶς εἶπατε τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωυσέως, ὅτι τοῦ Ἐνώχ θάνατον οὐδεὶς εἶδεν καὶ Μωυσῆ θάνατον οὐδεὶς ὀνόμασεν. ὁ δὲ Ἰησοῦς λόγον

τοῦ ἀγίου cum B Vatt .. CG Ven om Καὶ | ἤκουσαμεν .. C male οὐκ ἤκ. | καὶ αὐτὸν οὐκ (B pro his οὐ μέντοι) εἶδαμεν (ita B; CG οἶδαμεν; E εἶδομεν): item Vatt Ven et non vidimus | γέγρ. γὰρ cum BEG Ven Vat^a .. C Vat^b om γὰρ | ἐκ (G διὰ) στόματος cum EG item ex ore Vatt Ven .. B διὰ λόγου, C ἐν ῥήματι (sed scriptum ibi est ἐν αἰτήματι) | ἀνὴρ cum BCG .. E ἀνδρῶπος | ἕως τ. ἡμ. ταύτης cum CEG, item usque in praesentem diem Vatt .. B Ven μέχρι τῆς σήμερον (hodiernum) ἡμέρας | Τί ὅτι cum G, item (Quid est [quod] Rabbi) Ven .. C διότι, B ὅτι, item (quod) Vat^b (Vat^a et) .. E om Τί ὅτι usque καὶ ραββὶ Ἰσ. εἶπεν | ραββὶ .. B ραββεῖς, G ραμβίς (idem antea ραμβὶ λευίς) | ὡς εἶδεν (ita C; B ἴδεν, G οἶδεν) τ. Ἰησοῦν (G τ. Χριστὸν Ἰησ.) .. Vatt Ven om | ἐν τῷ Ἰσραὴλ cum BG Vatt Ven .. C om | καὶ ραββὶ (G ραββίς) Ἰσαὰκ (C Ἰσαάκ) εἶπεν cum G Vatt Ven, item C .. B εἶπεν πάλιν (ita ut verba quae sequuntur ad ραββὶ Λευίς pertineant) | Ἰδοὺ ἐγὼ cum CG Vat^a, item Ἰδοὺ E Vat^b Ven .. B om | ἐξαποστέλλω (E -στελῶ?) cum B (-στελλῶν) GE, item nullo Vatt Ven .. C ἀποστελῶ | πρὸ προσώπου σου cum BE Ven .. C (sed vide post) G om | ὃς προπορεύεται ἔμπρ. σου cum BG .. C ὃς προπορεύεται πρὸ προσώπου σου .. E Ven ὃς κατασκευάζει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθ. σου | τοῦ διαφυλάξ. σε ἐν πάσῃ ὁδῷ ἀγαθῇ cum CG, item E (cum prioribus coniungens) ἐν πάσῃ ὁδῷ αὐτοῦ ἀγαθῇ; item Vatt (Vat^a custodiare in omni via bona, Vat^b qui custodial omnes vias bonas) .. B τοῦ διαφ. τὴν ὁδὸν σου τὴν ἀληθινήν | ὅτι τὸ ὄνομά μου (ita CG; B σου) κέκληται ἐν αὐτῇ (haec B habet; G ἐπικαλεσάσθαι σε, C ἐνέγκεται) .. Vatt quia (Vat^b et) nomen eius attuli (Vat^b attulit) novum (ἤνεγκα καινόν?) .. E om. Omnino vitium in his latet.

4. Τότε cum CG Vatt Ven .. BE om | Ὁρθῶς εἶπατε cum BEG Vatt Ven .. C καθῶς εἶπ. | τὰ γεγραμμένα cum CEG .. B γέγραπται | ἐν τῷ νόμῳ Μωυσέως (ita BG; CE Μωσέως) cum BEG Latt .. C Μω. ἐν τ. νόμ. | ὅτι τοῦ Ἐνώχ θάν. οὐδ. εἶδεν (ita G, E οἶδεν, C ὀνόμασεν; Vatt Ven vidit) cum GEC Vatt Ven .. B ὅτι θάνατον τούτου οὐδ. εἶδεν | καὶ Μωυσῆ (ita B, item et sancti Moysi Vat^a; sed E καὶ τοῦ προφήτου Ἠλίου, G Vat^b Ven καὶ τοῦ ἀγίου Ἠλία. Praeterea Vat^a Ἐνάε nomen pro Enoch habet) θάνατ. οὐδεὶς ὀνόμασεν (ὀνόμασεν

ἔδωκεν τῷ Πιλάτῳ· καὶ ὅτι εἶδαμεν αὐτὸν ῥαπίσματα λαβόντα καὶ ἐμπτύσματα εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ὅτι οἱ στρατιῶται στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιέθηκαν αὐτῷ, καὶ ὅτι ἐφραγελλώθη καὶ ἀπόφασιν ἔλαβεν ἀπὸ Πιλάτου, καὶ ὅτι ἐπὶ τοῦ Κρανίου ἐσταυρώθη καὶ δύο λησται μετ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὄξος ἐπότισαν αὐτὸν μετὰ χολῆς, καὶ ὅτι λόγχη τὴν πλευρὰν αὐτοῦ ἐξεκέντησεν Λογγίνος ὁ στρατιώτης, καὶ ὅτι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἠτήσατο Ἰωσήφ ὁ τίμιος πατὴρ ἡμῶν, καὶ ὅτι καθὼς λέγει ἀνέστη, καὶ καθὼς λέγουσιν οἱ τρεῖς διδάσκαλοι εἶδομεν αὐτὸν ἀναληφθέντα εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ ὅτι ὁ ῥαββὶ Λευὶς εἶπεν μαρτυρήσας τὰ λεχθέντα παρὰ τοῦ ῥαββὶ Συμεῶνος, καὶ ὅτι εἶπεν Ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν

[non ὄνομ.] habent BCG; E rursus οἶδεν) cum BEG Vatt Ven .. C (sed is ante habet ὄνομασεν pro εἶδεν) om | C λόγον δ' ἔδωκεν | τῷ Πιλάτῳ cum BG .. C om τῷ | καὶ ὅτι εἶδαμεν (C ἴδομεν, G οἶδαμεν) cum B (is praeterea a secunda manu istis praemissa habet καὶ ὅτι ἐσταυρώθη ἐπὶ τοῦ κρανίου), CG, item Vat^a et quia vidimus .. E Vat^b om ὅτι (Pendere videtur et h. l. et in seqq. ab εἶπαν.) | λαβόντα cum CG (et E?) .. B λαμβάνοντα | καὶ ἐμπτύσμα. εἰς τὸ πρ. αὐτ. cum G .. C x. ἐμπτ. ἔλαβεν, B καὶ ὅτι ἐμπτ. ἐλάμβανεν εἰς τὸ πρόσωπ. αὐτοῦ, E καὶ ὅτι ἐμπτ. ἔλαβε τὸ πρόσωπ. αὐτ. | καὶ ὅτι (cum C, BG om) οἱ στρ. (B οἱ στρ. post περιέθ. ponit) -- περιέθ. αὐτῷ cum BCG .. E om | καὶ ὅτι (cum BE; G om) ἐφραγελλώθη cum BEG .. C x. ὅτι ἐφραγελλώσαν αὐτὸν | καὶ ἀπόφ. ἔλαβ. ἀπὸ (BG ὑπὸ) Πιλ. cum BCG .. E om | καὶ ὅτι (cum C; G om) ἐπὶ τοῦ (G τόπου pro τοῦ) Κρανίου ἐστ. cum CG .. BE x. ὅτι ἐπὶ ξύλου ἐστ. (item Fabr in ligno mortuus est; neque magis Vatt Ven τοῦ Κρανίου exprimunt) | καὶ ὅτι ὄξος cum BCE .. G om ὅτι | ἐπότισαν αὐτόν cum BC Vat^a .. EG Vat^b ἐπότισθη | μετὰ χολῆς cum B (item felle et aceto potaverunt) .. C add καὶ ὕσώπου, item G μεμιγμένης .. E om | καὶ ὅτι (cum CE; BG om; praeterea C add τὸ σῶμα αὐτοῦ) λόγχη (B om? alio loco ponit?) ἐξεκέντησεν: ita BCEG, sed B post verba καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ deficit, nisi quod ex vestigiis scripturae deperditae concludendum videtur sequi ὁ στρατιώτης Λογγίνος | Λογγίνος: ita G; CE δ' Λογγ. | ὁ στρατιώτης cum C, item miles Vatt Ven .. G ὁ ἑκατόνταρχος, E ὁ στρατηγός | καὶ ὅτι τὸ σῶμα: ita omnes i. e. CEG | ἠτήσατο Ἰωσ. ὁ τίμιος πατὴρ ἡμῶν cum C, item Vatt postulavit pretiosus (Vat^b dominus) pater nosier Ioseph (Vat^b Ios. pat. nosl.) .. E ἠτήσατο ὁ τίμιος Ἰωσήφ, G ὁ τίμιος πατὴρ ἠτήσατο Ἰωσήφ | καὶ ὅτι καθὼς λέγει (ita E, C λέγουσιν) ἀνέστη cum EC, similiter Vatt Ven (sed Latini om καθὼς λέγ.) .. G om | καὶ (G add ὅτι) καθὼς λέγουσιν: ita CEF GH, item Ven | εἶδομεν (ita FH; CG ἴδομεν) cum C FGH Copt (simile anacoluthon vide supra) .. E Ven (Vatt) εἶδον | καὶ ὅτι ῥαββὶ etc: hanc postremam partem addunt CEF GH (reliqui codices graeci AB iam ante defecerunt, item D), item Coptus interpres. De latinis vero codicibus Vatt Ven priora tantum habent eaque cum capite XVII. coniungunt; Fabr etc omittunt. | καὶ ὅτι: ita CEF GH .. Vatt Ven Copt om ὅτι | ὁ ῥαββὶ (H ῥαββίς, G ῥαμβίς) Λευὶς cum FGH .. CE om ὁ | εἶπεν .. G ante Λευὶς ponit | Συμεῶνος .. FH Συμεῶν | καὶ ὅτι εἶπεν cum CEF GH .. Copt

ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον. καὶ εἶπαν πάντες οἱ διδάσκαλοι πρὸς πάντα τὸν λαὸν κυρίου Εἰ παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν, γινώσκοντες γνώσεσθε, οἶκος Ἰακώβ, ὅτι γέγραπται Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ἐπὶ ξύλου κρεμάμενος. καὶ ἑτέρα γραφὴ διδάσκει Θεοὶ ὄψιντες τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαντο, ἀπολοῦνται. καὶ εἶπαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται πρὸς ἀλλήλους Εἰ ἕως τοῦ σώμμου τοῦ λεγομένου Ἰωβὴλ τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, γινώσκετε ὅτι ἐπικρατεῖ ἕως τοῦ αἰῶνος, καὶ ἔγειρεν ἐαυτῷ λαὸν καινόν. τότε παρήγγειλαν οἱ ἀρχισυναγωγοὶ καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται παντὶ τῷ Ἰσραὴλ λέγοντες Ἐπικατάρατος ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὃς ποίημα χειρὸς ἀνθρώπου προσκυνήσει, καὶ ἐπικατάρατος ἀνὴρ ὃς κτίσματα παρὰ τὸν κτίσαντα προσκυνήσει. καὶ εἶπεν πᾶς ὁ λαὸς Ἀμήν ἀμήν.

Καὶ ὑμνησεν πᾶς ὁ λαὸς τὸν κύριον καὶ εἶπεν Εὐλογητὸς κύριος, ὃς ἔδωκεν κατὰ πᾶσιν τῷ λαῷ Ἰσραὴλ κατὰ πάντα ὅσα

dicens | καὶ εἶπαν (ita EFH; G εἶπατε λοιπόν) πάντες (E om) οἱ διδ. πρὸς πάντα τὸν λαὸν κυρίου (haec cum FGH; E πρὸ πάντων τῶν λαῶν) .. C om καὶ εἶπαν usque dum sequitur καὶ εἶπαν οἱ ἱερεῖς | EI: ita FH, item Coptus ut videtur (postquam enim nonnulla praecedunt quae legi nequeunt, pergit quando haec sunt insignia coram oculis nostris) .. EG om | ὑμῶν cum FH .. EG Copt ἡμῶν | γινώσκοντες γνώσεσθε cum FGH Copt .. E γινώσκετε οὐν καὶ γνώσεσθε | οἶκος Ἰακώβ cum FH, item G ὁ οἶκ. τοῦ Ἰακ., item Copt .. E λαὸς Ἰσραὴλ | Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ἐπὶ ξύλ. κρεμ. cum FGH Copt .. E om una cum seqq. καὶ ἑτέρα γραφὴ διδάσκει (Copt Etiam scriptura nos docet) | ὄψιντες cum G .. E οἶ | ἐποίησαντο cum G .. E ἐποίησαν | ἀπολοῦνται cum G (item Copt) .. E ἀπολέσθωσαν | καὶ οἱ Λευ. cum CE .. G om οἱ | EI ἕως τοῦ σώμμου (ita codex, sed quid sit non assequor) τ. λεγ. Ἰωβὴλ τὸ μν. αὐτοῦ cum G; nec fere aliter Copt, sed plura ibi latent: Legitur enim sic EI *dixerunt sacerdotes et Levitae inter se ... et ille quem vocant Iobai, eius memoria persistit, si ... scilicet nomen eius mansurum esse in sempiternum et relicturum esse sibi populum novum* .. C καὶ λαὸς τοῦ λεγομένου Ἰουὺλ τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ .. E εἰ ἐν τοσούτῳ μετὰ τοῦ λεγομένου Ἰησοῦ καὶ τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἐστὶ | ἐπικρατεῖ (C -κρατῆ) ἕως cum CG .. E ἐπικρατίσεως | καὶ ἔγειρεν cum G, item C ἐγείρη .. E ποιεῖ | καὶ οἱ Λευῖται cum CE .. G om οἱ | χειρὸς ἀνθρώπου cum CE .. G χειρῶν ἀνθρώπων | καὶ ἐπικατάρατος ὁ ἀνὴρ, ὃς κτίσματα (Copt *creaturam*) π. τ. κτίσ. προσκυνήσει cum E Copt .. CG om | καὶ εἶπεν πᾶς ὁ λαὸς Ἀμήν ἀμήν cum CE (is addit *genuit genuit*) Copt (ter habet ἀμήν) .. G ab hoc εἶπ. πᾶς ὁ λαὸς *transiit ad id quod sequitur* ὑμνησεν πᾶς ὁ λαὸς

Καὶ ὑμνησεν: ita E Copt .. C κ. λοιπὸν ὕμν. | Εὐλογητὸς κύριος (E add ἀμήν) ὃς ἔδωκεν cum EG Copt .. C om male Εὐλογ. κύριος | κατὰ πᾶσιν, cum CG .. E ἀνάπᾶσιν | κατὰ πάντα ὅσα ἐλάλησεν: haec (nobiscum) Copt cum

ἐλάλησεν· οὐκ ἔπαυσεν ῥῆμα ἐν ἀπὸ παντός ῥήματος αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ ὅσα ἐλάλησεν Μωυσῆ τῷ δούλῳ αὐτοῦ. εἶη κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν μεθ' ἡμῶν καθὼς ἦν μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν· μὴ ἀπολέσῃ ἡμᾶς. καὶ μὴ ἀπολέσῃ ἡμᾶς τοῦ κλῖναι καρδίαν ἡμῶν πρὸς αὐτόν, τοῦ πορευθῆναι ἡμᾶς ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, τοῦ φυλάσσειν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ ἃ ἐνετείλατο τοῖς πατράσιν ἡμῶν. καὶ ἔσται κύριος εἰς βασιλέα ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· καὶ ἔσται κύριος εἷς, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν, Κύριος βασιλεὺς ἡμῶν· αὐτὸς σώσει ἡμᾶς. οὐκ ἔστιν ὁμοίος σοι, κύριε· μέγας εἶ σύ, κύριε, καὶ μέγα τὸ ὄνομά σου. ἐν τῇ δυνάμει σου ἴασαι ἡμᾶς, κύριε, καὶ λαθροσόμεθα· σώσον ἡμᾶς, κύριε, καὶ σωθησόμεθα· ὅτι μερὶς καὶ κληρονομία σου ἐσμέν. καὶ οὐκ ἐάσει κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐνεκεν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦ μεγάλου, ὅτι ἤρξατο κύριος τοῦ ποιεῖν ἡμᾶς εἰς λαὸν αὐτοῦ.

Καὶ ὑμνήσαντες ἅπαντες ἀπῆλθεν ἕκαστος ἀνὴρ εἰς τὸν

praecedentibus coniangit | ῥῆμα ἐν ἀπὸ παντός .. G om (a ῥῆμα ad ῥήματος transiliens) | ἀπὸ παντός ῥήματος α. τ. ἀ. ὅσα (ita G; C ὡς) ἐλάλ. Μω. τ. δ. αὐτοῦ cum CG (similiter Copt) .. E ἀπὸ πάντων ὧν ἐλάλησεν ἐν χειρὶ Μωυσῆ. | εἶη κύρ. ὁ θε. ἡμῶν (C om) μεθ' ἡμῶν cum CFG .. E κύρ. ὁ θε. ἡμῶν ἔσται μεθ' ἡμῶν | καθὼς .. F καθά | μὴ ἀπολέσῃ (cod. -σει) ἡμᾶς. καὶ μὴ ἀπολέσῃ (cod. -σει) ἡμᾶς cum G, item F omisiss καὶ μὴ ἀπ. ἡμᾶς, item C μὴ ἀπολέσας ἡμᾶς omisiss καὶ μὴ ἀπ. ἡμᾶς .. E μὴ ἐγκαταλίπης ἡμᾶς κύριε, καὶ μὴ ἀπίσῃ ἡμᾶς, item Copt *ne derelinquas nos domine, non recedemus a te ut* (sed Copt etiam in seqq. *tibi, in viis tuis, tua mandata* etc) | τοῦ κλῖναι cum E, item *ut videtur* Copt (*non recedemus a te ut humiliemus cor nostrum tibi*) .. CFG τοῦ εἶναι | καρδίαν ἡμῶν cum FG Copt .. C (et E?) καρδίας ἡμῶν | τοῦ πορευθῆναι ἡμᾶς cum CFG .. E τοῦ πορευέσθαι | τὰ κρίματα cum EFGH .. C τὰ δικαιώματα | καὶ ἔσται κύριος εἰς βασιλέα (ita G; E βασιλεὺς) ἐπὶ πᾶσαν - - ἐκείνῃ· καὶ (E om) ἔσται κύριος (E om) εἰς cum GE Copt .. CFH a priore καὶ ἔσται κύριος ad alterum transiliunt | Κύριος βασιλεὺς ἡμῶν cum FGH Copt .. C (item E?) κύρ. ὁ θεὸς εἷς, βασιλεὺς ἡμῶν | ὁμοίος σοι (ita CEG; FH σου) .. CE (non Copt) addunt ἐν θεοῖς | μέγας εἶ σύ cum CE .. FGH om σύ | ἴασαι ἡμᾶς h. l. cum EFH .. G ante ἐν τῇ δυν. σ. κύρις | μερὶς καὶ κληρονομία cum CFGH Copt .. E μερὶς κληρονομίας | καὶ (G Copt ὅτι) οὐκ ἐάσει κύριος cum FGH Copt .. CE καὶ οὐκ ἐάσεις κύριε, sed in seqq. non mutant τὸν λα. αὐτοῦ nec (sed E om ἐνεκεν usque μεγάλου) ἐνεκεν τ. ὀν. αὐτοῦ τ. μ. | τοῦ ποιεῖν ἡμᾶς cum FGH .. C (ἡμᾶς ποι.?) E (ἡμ. ποι.) om τοῦ

ἅπαντες ἀπῆλθεν cum FGH .. CE (omisso ἅπαντες) ἀπῆλθον | εἰς τὸν

οἶκον αὐτοῦ, δοξάζοντες τὸν θεόν, ὅτι αὐτοῦ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

οἶκον αὐτοῦ: ab his verbis deficit E | ὅτι αὐτοῦ ἡ δόξα (ita FH; G ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα καὶ τὸ κράτος) εἰς -- ἀμήν cum FGH .. Copt post εἰς τὸν οἶκ. αὐτοῦ tantummodo addit in pace, amen .. C ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις· μεγαλωσύνη τε καὶ μεγαλοπρέπεια τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΘΟΥΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ
 ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΑΥΤΟΥ
 ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ·

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣΑ ΠΑΡΑ ΙΟΥΔΑΙΟΥ ΑΙΝΕΑ ΟΝΟΜΑΤΙ· ΗΝ ΜΕΤΗΝΕΓ-
 ΚΕΝ ΕΚ ΤΗΣ ΕΒΡΑΙΚΗΣ ΓΛΩΤΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΡΩΜΑΙΑΗ
 ΔΙΑΛΕΚΤΟΝ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΤΟΠΑΡΧΗΣ ΡΩΜΑΙΟΣ.

Μετὰ τὸ καταλυθῆναι τὴν βασιλείαν τῶν Ἑβραίων, τετρα-
 κοσίων χρόνων παραδραμόντων, καὶ ὑπὸ τὴν βασιλείαν τῶν
 Ῥωμαίων τελούντων καὶ τῶν Ἑβραίων, τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως
 βασιλέα αὐτοῖς χειροτονούντος· τοῦ Τιβερίου Καίσαρος ὕστερον
 τὰ ρωμαϊκὰ σκῆπτρα διέποντος, ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς
 βασιλείας αὐτοῦ βασιλέα χειροτονήσαντος ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ Ἡρώ-
 δην, τὸν υἱὸν Ἡρώδου τοῦ πρὶν τὰ νήπια ἀποκτείναντος ἐν τῇ
 Βηθλεέμ, καὶ τὸν Πιλάτον ἐν τῇ Ἰερουσαλήμ ἔχοντος ἡγεμόνα·
 τοῦ Ἄννα δὲ καὶ τοῦ Καϊάφα τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχόντων τῆς
 Ἰερουσαλήμ, Νικοδήμος τοπάρχης Ῥωμαῖος Ἰουδαῖον προσκα-
 λεσάμενος Αἰνέα ὀνόματι ἐζήτησε συγγράψασθαι τὰ κατὰ τοὺς
 καιροὺς Ἄννα καὶ Καϊάφα πραχθέντα ἐν Ἰερουσαλήμ περὶ τοῦ
 Χριστοῦ· ὃ δὴ καὶ ποιήσας ὁ Ἰουδαῖος καὶ τῷ Νικοδήμῳ πα-
 ραδούς, οὗτος αὖθις ἀπὸ τῆς ἐβραϊκῆς συγγραφῆς μετήνεγκε
 ταῦτα εἰς τὴν ρωμαϊκὴν διάλεκτον. ἔχει δὲ τὰ τῆς ιστο-
 ρίας οὕτως.

* Hanc titulum habent ABC: τοῦ πάθους cum A .. BC τοῦ τιμίου πάθους |
 τοῦ κυρ. ἡμῶν cum AC .. B add καὶ σωτήρος ἡμῶν | καὶ τῆς cum A .. BC
 καὶ περὶ τῆς | παρά cum BC .. A περὶ | Αἰνέα cum A .. BC Ἐνωαία | μετή-
 νεγκεν ἐκ τῆς cum BC .. A μετήνεγκε τῆς | εἰς τὴν cum A .. BC om τὴν |
 Ῥωμαῖδῃ (C - τδι) cum BC .. A Ῥώδα (pro Ῥωμαῖδα?)

Praefationem habent AB: παραδραμόντων .. B - μούντων | ἔτει τῆς .. A
 ἐπὶ τῆς | ἐν τῇ Βηθλεέμ .. B om τῇ | ἐν τῇ Ἰερουσαλήμ .. B om τῇ | τοῦ
 Ἄννα δέ .. B om δέ | Αἰνέα .. B Ἐνωαία | ἔχει δέ ... B om δέ

CAPUT I.

¹ Τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πολλά καὶ μεγάλα καὶ ἐξαισία θαύματα ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἐργασασμένου, καὶ διὰ τοῦτο φθονηθέντος ὑπὸ τῶν Ἑβραίων, ἡγεμονεύοντος εἰς Ἱεροσόλυμα τοῦ Πιλάτου, ἀρχιερατευόντων δὲ τοῦ τε Ἄννα καὶ τοῦ Καϊάφα, ἦλθον ἐκ τῶν Ἰουδαίων πρὸς τοὺς αὐτοὺς ἀρχιερεῖς Ἰούδας, Δευί, Νεφθαλεὶμ, Ἀλέξανδρος, Σύρος, καὶ ἄλλοι πολλοὶ λέγοντες κατὰ τοῦ Χριστοῦ· οὗς καὶ ἀπέστειλαν οἱ τοιοῦτοι ἀρχιερεῖς εἰπεῖν ταῦτα καὶ τῷ Πιλάτῳ. οἱ καὶ ἀπελθόντες εἶπον πρὸς αὐτὸν ὅτι ἄνθρωπος περιπατεῖ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ πατέρα ἔχων Ἰωσήφ λεγόμενον καὶ μητέρα Μαριάμ, ὀνομάζει δὲ αὐτὸν βασιλέα καὶ υἱὸν θεοῦ· καὶ Ἰουδαῖος ὢν ἀνατρέπει τὰς γραφὰς καὶ καταλύει τὰ σάββατα. ἠρώτησεν οὖν ὁ Πιλάτος μαθεῖν, ἕξ αὐτῶν κατὰ τίνα τρόπον καταλύει τὰ σάββατα. καὶ ἀπεκρίθησαν οὗτοι λέγοντες ὅτι τοὺς ἀσθενεῖς ἰατρῶει ἐν σαββάτῳ. λέγει ὁ Πιλάτος· εἰ τοὺς ἀσθενούντας ὑγιεῖς ποιεῖ, οὐδὲν κακὸν ποιεῖ. λέγουσιν αὐτῷ· εἰ καλῶς ἐνήργει τὰς ἰατρείας, μικρὸν ἂν ἦν τὸ κακόν· μαγείαις δὲ χρώμενος ποιεῖ ταύτας καὶ τοὺς δαίμονας ἔχων παρ' ἑαυτοῦ. λέγει ὁ Πιλάτος· τὸ ἰατρῶειν ἄρρωστον διαβολικὸν ἔργον οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ χάρισμα ἐκ θεοῦ.

² Εἶπον οἱ Ἑβραῖοι Δεόμεθά σου τῆς μεγαλειότητος μετακαλέσασθαι αὐτόν, ὡς ἂν γνωρίσης ἀκριβῶς ὅπερ λέγομεν. ἐκβαλὼν οὖν ὁ Πιλάτος τὸ μανδύλιον αὐτοῦ δέδωκεν ἐν τῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ λέγων· Ἀπελθε καὶ δεῖξον τοῦτο τῷ Ἰησοῦ καὶ εἰπέ αὐτῷ Πιλάτος ὁ ἡγεμὼν καλεῖ σε πρὸς αὐτὸν εἰσεῖν. ἀπήλθε τρίνῃν ὁ ὑπηρετῆς, καὶ εὐρών τὸν Ἰησοῦν προσεκαλεῖτο τοῦτον,

I, 1. Ἰησοῦ Χριστοῦ: B om | καὶ τοῦ Καϊάφα: A om τοῦ | Ἰούδας: B ὁ Ἰούδας | καὶ τῷ Πιλάτῳ: B add ἡγεμόνι | Μαριάμ: A Μαρίαν | οὖν ὁ Πιλάτος: B οὖν ὁ ἡγεμὼν ὁ Πιλ. | οὗτοι λέγοντες: A om λέγοντες | ἀσθενούντας: B ἀσθενεῖς | μαγείαις: B μαγεία | παρ' ἑαυτοῦ: B περὶ αὐτῷ | ἐκ θεοῦ: B ἦν ἐκ θεοῦ

2. σου τ. μεγαλειότητος: B τῆς μεγαλότητός σου | τὸ μανδύλιον (A μανδύλιον et infra μανθίλιον, B ut videtur μανθίλιον): B add ἦτοι τὸ φακίλιον | ἐν τῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ: B add Ῥαχαάβ ὀνόματι, ἦγον τῷ κούρσορι (scriptum est τοῦ κούρσορος) αὐτοῦ | εὐρών τὸν Ἰησοῦν: ab his inde verbis textus codicis B confusus est. Statim enim sequuntur haec: ἐν τῇ ἡμέρᾳ κυριακῇ τῶν Ἑβραίων

ἀπλώσας ἐπὶ γῆς καὶ τὸ τοῦ Πιλάτου μανδύλιον καὶ ἐπάνω αὐτοῦ πατεῖν αὐτὸν προτρεπόμενος. ὅπερ ἰδόντες οἱ Ἑβραῖοι καὶ μεγάλως ἀγανακτήσαντες ἦλθον πρὸς τὸν Πιλάτον, γογγύζοντες κατ' αὐτοῦ πῶς τοσαύτης τιμῆς τὸν Ἰησοῦν ἤξιωσεν.

³ Καὶ οὕτως τὸν ἀποσταλέντα ὑπηρέτην ἀνερευνήσας πῶς οὕτως ἐποίησεν, ἀπεκρίθη ὁ ὑπηρέτης Ὅτε με ἀπέστειλες πρὸς τὸν Ἰουδαῖον Ἀλέξανδρον, ἐνέτυχον τῷ Ἰησοῦ εἰσερχομένῳ τὴν πύλην τῆς πόλεως καθημένῳ ἐπὶ ὄνου· καὶ εἶδον τοὺς Ἑβραίους ὅτι ἐστρώννουν ἐν τῇ ὁδῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιεπάτει ὁ ὄνος ἐπάνω τῶν ἱματίων, καὶ ἕτεροι ἔκοπτον κλάδους· καὶ ἐξήρχοντο εἰς ὑπάντησιν αὐτοῦ καὶ ἔκραζον Ὡσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις. οὕτως οὖν ἔδει καὶ ἐμὲ ποιῆσαι.

⁴ Ἀκούσαντες οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς λόγους τούτους εἶπον πρὸς αὐτὸν Σὺ δὲ Ῥωμαῖος ὢν πῶς ἐγίνωσκες τὰ παρὰ τῶν Ἑβραίων λεγόμενα; ἀπεκρίθη ὁ ὑπηρέτης Ἐνα ἐκ τῶν Ἑβραίων ἠρώτησα, καὶ εἶπέ μοι ταῦτα. εἶπεν ὁ Πιλάτος Τί λέγει Ὡσαννά; εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι Σῶσον ἡμᾶς κύριε. ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος Ἐπεὶ ὁμολογεῖτε ὅτι οὕτως ἔλεγον οἱ παῖδες ὑμῶν, πῶς νῦν κατηγορεῖτε καὶ λέγετε κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ὅσα λέγετε; ἐσιώπησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν.

καθήμενον ἐπὶ ὄνου, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ Ἑβραῖοι ἐστρώννουν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιεπάτει ὁ ὄνος ἐπάνω τῶν ἱματίων: quae quidem ad id pertinent quod paullo infra sectione 3. media narratur. Sed non attulit Thilo quibus ea verba excipiuntur, his tantum notatis *Tum iste minister dicitur Pilati μανδηλίον pedibus Christi substravisse, et Iudaeis id factum indignantibus coram Pilato ea fere respondisse quae in nostro textu (i. e. in recensione priore) leguntur.* Rursus incipit Thilonis notatio a verbis ἐπεὶ ὁμολογεῖτε i. e. a sect. 4. media. | ἤξιωσεν: codex ἤξιωσης. ἤξιωσας? ἤξιωσες?

3. πῶς οὕτως: codex π. οὕτος | ἀπέστειλες: sic | ποιῆσαι: codex ἐποίησα. Suspiciari possit legendum esse ποιῆσαι, καθὼς καὶ ἐποίησα

4. οἱ παῖδες ὑμῶν: B οἱ ἀπειρόκακοι καὶ δ. ὑμ.

C loco priorum quattuor sectionum haec habet:

¹ Τότε ἄγουσι τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα ἐπὶ ἠγεμόνα τὸν Πιλάτον. ὃς (cod. δ) ἦν Ῥωμαῖος· ἦν δὲ παρασκευῆ πρωτῆ καὶ ἰδὼν Ἰούδας πῶς ἤγαγον τὸν Ἰησοῦν ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου, ἐν τρόμῳ καὶ δεῖλα ἐκατεκρίθη διὰ τῆς αἰσχρᾶς ἐπιβουλίας αὐτοῦ, καὶ τῇ αὐτοῦ ἀπογνώσει μεταμεληθεὶς βουλόμενος ἀποστρέφει τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ πρεσβυτέροις τῶν Ἰουδαίων. (Ad sequentia cf. quae infra ad XI, 2. ex codice A adnotavimus.) καὶ γνόντες (cod. γνοῦς) αὐτὸν οἱ κακοῦργοι καὶ οἱ κατηγοροὶ ὅπερ βούλεται ὁ Ἰούδας ποιῆσαι, λέγουσιν (cod. λέγουν) κατ' αὐτοῦ ὁμοφώνως, ἀμα καὶ ὁ λαὸς ὑβριστικῶς

⁵ Ἐρχομένου δὲ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν Πιλάτον, προσεκύουν αὐτὸν οἱ στρατιῶται τοῦ Πιλάτου. Ἰσταντο δὲ καὶ ἄλλοι ἔμ-
προσθεν τοῦ Πιλάτου κατέχοντες σημαίας. καὶ ἐρχομένου τοῦ
Ἰησοῦ. ἔκλιναν καὶ αἱ σημαῖαι καὶ προσεκύνησαν αὐτόν. θαυ-
μαζόντος οὖν ἐπὶ τῷ γεγονότι τοῦ Πιλάτου, εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι

(cod. - στικός) Ὁ προδότης, ὁ παράνομος, ὁ ἄπιστος, ὁ ἀχάριστος, ὁ τὸν δι-
δάσκαλον αὐτοῦ πωλήσας καὶ φονεύσας, ὁ παρ' αὐτοῦ τοὺς πόδας νικτόμενος, ὁ
τὸ βαλάντιον αὐτοῦ κατέχων καὶ ὅσα θέλων διδοὺς ἐξ αὐτοῦ, ἐδίδου τῇ γυναικῇ
αὐτοῦ, καὶ ὅσα θέλων κρύπτων· καὶ πᾶσαν τὴν αἰτίαν τῆς σταυρώσεως ἐτίθουν
ἐπάνω αὐτοῦ. ² Οὗτος δὲ ἀγανακτῶν καὶ μὴ δυνάμενος τοὺς ὄνειδισμοὺς ὑπο-
μένειν, καὶ τοσοῦτον ὑπὸ πάντων κατακρινόμενος καὶ ὑβριζόμενος, παραγενόμενος
ἐν τῷ ναῷ καὶ εὐρών τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους εἶπεν Ἥμαρ-
τον παραδοὺς αἷμα ἀδίκων· γινώσκω ἀληθῶς ὅτι κακῶς ἐποίησα· καὶ λάβετε τὰ
ἀργύρια ἃ μοι δεδώκατε διὰ τὸ προδοῦναι τὸν Ἰησοῦν πρὸς φόνον ὑμῶν. οἱ δὲ
εἶπον Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψαι. μὴ (ab hoc inde loco usque ἀπήγατο textum
Venetum una cum Parisiensi affert etiam Thilo) θελόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων δέ-
ξασθαι τὰ ἀργύρια, ῥίψας ταῦτα ἐν μέσῳ (cod. B μέσον) αὐτῶν ἔφυγε. ³ Καὶ
ἀπελθὼν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ποιῆσαι ἀγγόνην διὰ σχοινοῦ τοῦ κρεμασθῆναι, καὶ
εὑρεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καθήμενην καὶ (τοῦ?) πυρεάζειν ἀλέκτορα ἐν τῇ ἀνδρα-
κιᾷ, ἔστω (sic uterque codex) ἐν τῇ σούβλᾳ. Πρὸ τοῦ γεύσασθαι αὐτόν, καὶ
λέγει αὐτῇ Ἀνάστα, γύναι, οἰκονόμησόν μοι σχοινίον, ὅτι βούλομαι κρεμασθῆναι,
ὡς ἦν ἄξιος. ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ ἔφη αὐτῷ Τί ἄρα λέγεις τὰ ῥήματα ταῦτα (cod.
B ταῦτ. τὰ ῥήμ.); καὶ ὁ Ἰουδας λέγει αὐτῇ Γίνωσκε ἐν ἀληθείᾳ ὅτι ἀδίκως
παρέδωκα τὸν διδάσκαλόν μου Ἰησοῦν τοῖς κακούργοις πρὸς Πιλάτον τοῦ θανα-
τώσαι αὐτόν· αὐτὸς δὲ μέλλει ἀναστήσεσθαι (codd. - στήσεται) τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ,
καὶ οὐαὶ ἡμῖν. καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ Μὴ λέγε (cod. B λέγειν) μηδὲ
νομίσῃς (uterque codex νομήσας) οὕτως· ὅτι ὡσπερ οὗτος ὁ ἀλέκτωρ πυριαζό-
μενος (supra est πυρεάζειν) ἐν τῇ ἀνδρακιᾷ (cod. C utroque loco ἀνδρακιᾷ, hoc
accentu) φωνῆσαι δύναται, οὕτως καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀναστήσεται, ὡσπερ λέγεις.
καὶ εὐθὺς ἐν τῷ λόγῳ αὐτῆς ὁ ἀλέκτωρ ἐκεῖνος ἔδωκε τὰς πτέρυγας αὐτοῦ καὶ
ἔκραξε τρίτον. εἶτα πεισθεὶς ὁ Ἰουδας ἔτι πλείον, καὶ εὐθὺς ἐποίησε τὴν ἀγγό-
νην διὰ σχοινοῦ καὶ ἐκρεμάσθη, καὶ οὕτως ἀπήγατο (hucusque textum excu-
psit Thilo) τῇ ψυχῇ. (Sequitur οἱ δὲ τῷ σώματι ἄλλοτε ἐλάκιον [sic], ἐπρί-
σθη καὶ ἐβρέμεσεν [?]: quae margini adscripta fuisse indeque in textum irre-
pisse apparet.) ⁴ Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπον Οὐκ ἔξεστι βαλεῖν
αὐτὰ εἰς τὸν κορβανά (sic), ὅτι ἐπιτιμῆ αἱματός ἐστιν. συμβουλίον τε λαβόντες
ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ἔθνοις. διὸ ἐκλήθη
ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἀγρὸς αἱματός ἕως τῆς σήμερον. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ
Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν
τοῦ τετιμημένου, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἰῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν
ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, κατὰ συνέταξέ μοι κύριος. Iam sequitur Ἐρχομένου δὲ τοῦ
Ἰησοῦ etc, quae cum sectione nostri textus 5. conveniunt.

5. πρὸς τὸν Πιλάτον: BC πρ. τ. ἡγεμόνα Πιλ. | Ἰσταντο δὲ καί: BC om
δέ | καὶ ἐρχ. τ. Ἰησοῦ: haec BC om | καὶ προσεκύνησαν (BC - κύνου): καὶ ex
BC recepi; quod si cum codice A omittitur, ἔκλιναν ad milites referendum est
eos qui κατέχοντες σημαίας modo dicti sunt. | ἐπὶ τ. γεγονότι: ita AB .. C om

πρὸς αὐτόν Κύριε, οὐχὶ τὰ σημεῖα προσεκύνησαν τὸν Ἰησοῦν, ἀλλ' οἱ στρατιῶται οἱ ταῦτα κατέχοντες ἀμελῶς.

⁶ Λέγει ὁ Πιλάτος τῷ ἀρχισυναγῶγῳ Ἔκλεξαι ἄνδρας δυνατοὺς δώδεκα καὶ δὸς αὐτοῖς τὰ σημεῖα ὥστε κατέχειν ταῦτα ἰσχυρῶς. καὶ τούτου γενομένου ἐκέλευσεν ὁ Πιλάτος τῷ ὑπηρέτῃ ἐμβαλεῖν ἔξω τὸν Ἰησοῦν καὶ πάλιν εἰσαγαγεῖν αὐτόν. εἰσερχομένου δὲ αὐτοῦ πάλιν ἔκλιναν τὰ σημεῖα καὶ προσεκύνησαν αὐτόν. ἐθαύμασεν οὖν μεγάλως ὁ Πιλάτος. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι εἶπον Μάγος ἐστίν, καὶ διὰ τοῦτο ποιεῖ αὐτά.

CAPUT II.

¹ Λέγει ὁ Πιλάτος τῷ Ἰησοῦ Ἀκούεις τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν, καὶ οὐκ ἀποκρίνη; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγει Πᾶς ἄνθρωπος ἐξουσίαν ἔχει τοῦ λαλεῖν εἴτε καλὸν θέλει εἴτε κακόν· ἔχοντες οὖν καὶ αὐτοὶ ἐξουσίαν ἃ θέλουσιν λέγουσιν.

² Εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν Τί ἔχομεν λέγειν περὶ σοῦ; πρῶτον, ὅτι ἐξ ἁμαρτίας εἶ γεγεννημένος· δεύτερον, ὅτι διὰ σέ, ὅτε ἐγεννήθης, ἐφόνευσαν τὰ βρέφη· τρίτον, ὅτι ὁ πατήρ σου καὶ ἡ μήτηρ σου ἔφυγον εἰς τὴν Αἴγυπτον, διὸ οὐδὲν εἶχον θάρσος εἰς τὸν λαόν.

³ Ἐπὶ τούτοις ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι οἱ παρόντες ἐκεῖσε θεοσεβεῖς ἄνθρωποι καὶ εἶπον Ἡμεῖς λέγομεν ὅτι ἡ γέννησις αὐτοῦ ἐξ ἁμαρτίας οὐκ ἐστίν· οἶδαμεν γὰρ ὅτι τὴν μητέρα αὐτοῦ Μαριάμ ὁ Ἰωσήφ κατὰ λόγον μνηστείας ἐδέξατο εἰς τήρησιν.

τὰ σημεῖα: C τὰ σημεῖα

6. δυνατούς: C καλοὺς δυνατούς | καὶ δὸς αὐτ. τ. σημεῖα: haec BC om | ταῦτα: BC αὐτά | δὲ αὐτοῦ πάλιν ἔκλιναν: BC δὲ τοῦ Ἰησοῦ ἔκλιναν | προσεκύνη αὐτόν: C add ὡς βασιλέα τῶν βασιλευόντων καὶ κύριον τῶν κυριευόντων | ἐστίν: ita A .. (B?) C ἐστὶ | ποιεῖ αὐτά: B π. ταῦτα

II, 1. τί οὗτοι: A τί ὅτι | ἀποκρίνη: C ἀποκρίνει | εἴτε καλ. ἢ κ. κακόν: ita AB .. C ἃ θέλει | οὖν: C om | ἃ θέλ. λέγουσιν cum A .. B ἃ θέλ. λέγειν, C φθέγγειν ἃ θέλουσιν

2. Εἶπον: C add οὖν | C γεγεννημένος | ὅτε ἐγεννήθης: A ὅτι ἐγ. | ἐφόνευσαν τὰ βρέφη cum C .. A ἐφονεύθησαν δεκατέσσαρες χιλιάδες βρέφη, B ἐφονεύθ. τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες βρέφη | εἰς τὴν Αἴγ. cum A .. BC om τὴν | θάρσος cum A .. C θάρρος, B θάρρος

3. οἱ (A om) παρόντες ἐκεῖσε cum AB .. C οἱ παρ. δώδεκα | ὅτι ἡ γέννησις αὐτοῦ -- Μαριάμ (ita B; A Μαρίαν) -- ἐδέξατο (h. l. A add ταύτον. Quod si quis retinere voluerit, non tam ταύτην quam ἑαυτῷ corrigendum vi-

εἶπεν ὁ Πιλάτος Λοιπὸν ψεύδεσθε ὑμεῖς οἱ λέγοντες ὅτι ἐξ ἀμαρτίας ἐστὶν ἡ γέννησις αὐτοῦ. λέγουσιν πάλιν αὐτοὶ τῷ Πιλάτῳ Ὁ λαὸς ὅλος μαρτυρεῖ ὅτι μάγος ἐστίν. ἀπεκρίθησαν οἱ θεοσεβεῖς Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον Ἡμεῖς καὶ εἰς τὴν μνηστειάν τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἤμεν, καὶ Ἰουδαῖοί ἐσμεν, καὶ πᾶσαν τὴν πολιτείαν αὐτοῦ οἶδαμεν· ἀλλὰ μάγον εἶναι, τοῦτο οὐκ οἶδαμεν. οἱ δὲ ταῦτα λέγοντες Ἰουδαῖοι ἦσαν οὗτοι· Λάζαρος, Ἀσθάριος, Ἀντώνιος, Ἰακώβος, Ζαρᾶς, Σαμουήλ, Ἰσαάκ, Φινεές, Κρίσπος, Δάγριππος, Ἀμεσέ καὶ Ἰούδας.

⁴ Λέγει οὖν πρὸς αὐτοὺς ὁ Πιλάτος Εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Καίσαρος θέλω ἵνα ὁμώσητε, εἰ χωρὶς ἀμαρτίας ἐστὶν ἡ γέννησις τοῦ ἀνθρώπου τούτου. ἀπεκρίθησαν οὗτοι Ὁ νόμος ἡμῶν ἐρίζει ἵνα μηδὲν ὀμνύωμεν, ὅτι μεγάλη ἀμαρτία ἐστὶν ὁ ὄρκος. πλὴν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Καίσαρος ὀμνύομεν ὅτι χωρὶς ἀμαρτίας ἐστὶν ἡ γέννησις αὐτοῦ· εἰ δὲ ψευδόμεθα, κατατομηθῆναι πάντας ἡμᾶς κέλευσον. ταῦτα τούτων εἰπόντων ἀπεκρίθησαν οἱ κατηγοροῦντες Ἰουδαῖοι πρὸς τὸν Πιλάτον καὶ εἶπον Καὶ πλέον πιστεύεις τοῖς τοιούτοις δώδεκα μόνοις Ἰουδαίοις ἢ τῷ παντὶ πλήθει καὶ ἡμῖν ἀκριβῶς εἰδόσιν αὐτὸν μάγον καὶ βλάσφημον καὶ υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν ὀνομάζοντα;

⁵ Τότε ἐκέλευσεν ὁ Πιλάτος ἐξελεθῆναι πάντας ἐκ τοῦ πραιτωρίου ἄνευ μόνων τῶν ῥηθέντων δώδεκα· καὶ τούτου γενομένου

detur. -- πάλιν αὐτοὶ (B αὐτ. κάλ.) -- ὅλος (A om) -- μάγος (A ὁ μάγος) -- Ἰουδαῖοι (B οἱ Ἰουδ.) -- ἤμεν (B ἡμεῖς) -- εἶναι τοῦτο (A εἶν. τοῦτον, B τοῦτον εἶν.) οὐκ οἶδαμεν (A εἶδαμεν) cum AB .. C sic: ὅτι ἡ γέννησις αὐτοῦ καὶ ἡ ἀναστροφή οὐκ ἐστὶν ἐξ ἀμαρτίας, ὡς φατέ· ὅτι καὶ εἰς τὴν μνηστειάν τῆς μητρὸς αὐτοῦ εἰσμέν (sic; corrige ἤμεν. Item C infra εἶσαν pro ἦσαν.), καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Μαρία ἐδόξη τῷ Ἰωσήφ εἰς μνηστειάν, οὐ γαμηκῆν, ἀλλ' εἰς τήρησιν· καὶ πᾶσαν τὴν πολιτείαν αὐτοῦ ἴδομεν (codex ἴδομεν), ἀλλὰ μάγον ἢ πλάνον οὐκ οἶδαμεν, ὡς φθέγγεσθε (cod. -σθαι) | λέγοντες Ἰουδαῖοι cum BC .. A λέγ. θεοσεβεῖς Ἰουδ. | Λάζαρος usque Κρίσπος: in his nominibus codd. ABC prioris consentiunt | Δάγριππος cum BC .. A Δαγρίππος (hoc accentu). Ex altera recensione nomen Ἀγρίππας huc quadrat | Ἀμεσέ cum A .. BC Εὐμμεσέ

4. τοῦ Καίσαρος: C om τοῦ | ἀπεκρ. οὗτοι cum AC .. B add καὶ εἶπον | ἵνα μηδ. ὀμνύωμ. cum AB .. C μη ὀμνύειν ὅλως | πλὴν cum A .. BC πλ. δέ | ὀμνύομεν cum A .. BC ὀμνύωμεν | πάντας cum A .. BC om | ταῦτα τούτ. εἶπ. cum AB .. C om | πρ. τῶν Πιλ. cum A .. BC om τόν | μόνοις cum A .. BC om | τῷ παντὶ cum A .. BC παντὶ τῷ | βλάσφημον cum BC .. A βλασφημοῦντα | ἑαυτὸν: C om

5. ἐξελεθῆναι πάντας cum AC .. B πάντας ἐξελεθ. | μόνων: AC μόνον |

λέγει πρὸς αὐτοὺς κρυφίως ὁ Πιλάτος Τὸν ἄνθρωπον τοῦτον φαίνεται ὅτι ἀπὸ φθόνου καὶ μανίας θέλουσιν οἱ Ἰουδαῖοι ἕνα φονεύσουσιν αὐτόν. Ἐν γάρ, διότι καταλύει τὰ σάββατα, κατηγοροῦσιν αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ τότε ποιεῖ καλὸν ἔργον, διότι θεραπεύει τοὺς ἀσθενεῖς· τοῦτο καταδίκη θανάτου εἰς τὸν ἄνθρωπον οὐκ ἔστιν. λέγουσιν αὐτῷ καὶ οἱ δώδεκα Ναί, κύριε, οὕτως ἔχει.

CAPUT III.

¹ Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πιλάτος ἔξω μετ' ὀργῆς καὶ θυμοῦ, καὶ λέγει πρὸς τὸν Ἄνναν καὶ τὸν Καϊάφαν καὶ πρὸς τὸν ὄχλον ὃ ἔφερον τὸν Ἰησοῦν Μάρτυρα ἔχω τὸν ἥλιον ὅτι οὐδὲν πταῖσμα εὐρίσκω εἰς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον. ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος Εἰ οὐκ ἦν οὗτος γόης καὶ μάγος καὶ βλάσφημος, οὐκ ἂν πρὸς τὸ μεγαλιῶν τὸ σὸν αὐτὸν ἤγομεν. εἶπεν ὁ Πιλάτος Ἐξετάσατε τοῦτον ὑμεῖς, καὶ ἐπεὶ νόμον ἔχετε, καθὼς λέγει ὁ νόμος ὑμῶν, οὕτως ποιήσατε. εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι Ὁ νόμος ἡμῶν οὐδένα ἄνθρωπον παραχωρεῖ φονεύσαι. λέγει ὁ Πιλάτος Εἰ ὑμεῖς φονεύειν οὐ βούλεσθε, πόσον μᾶλλον ἐγώ.

² Τότε ἐστράφη ὁ Πιλάτος ἐν τῷ παλατίῳ καὶ λέγει πρὸς τὸν Ἰησοῦν Εἰπέ μοι, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς Σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι Ἰουδαῖοι εἶπον τοῦτο πρὸς

φαίνεται: A praem ἄρχοντες, item BC κατὰ τὸ φαινόμενον ἄρχοντες, quae verba in margine ad οἱ Ἰουδαῖοι adscripta fuisse iam Thilo suspicatus est. Praeterea B post φαίνεται add μοι | ἀπὸ φθόνου cum AB .. C διὰ φθόνου | καὶ μανίας cum A .. BC om καὶ | φονεύσουσιν cum AC .. B (?) φονεύσων | Ἐν: A εἰάν, C ἕνα | τὰ σάββατα cum BC .. A τὸ σάββατον | A κατηγορ. αὐτόν | διότι θεραπεύει cum BC .. A ὅτι θεραπ. | τοὺς ἀσθενεῖς: C add ὡς καὶ τὰς λοιπὰς ἡμέρας | τοῦτο καταδίκη cum BC .. A τότε καταδ. | καὶ οἱ δώδ. cum C .. AB om καὶ | C κύριέ μου

III, 1. καὶ τὸν Καϊάφαν: C om τόν | ὄχλον cum BC .. A λαόν | οἱ ἔφερον (BC ὃν ἔφερον) τ. Ἰησ. cum BC .. A om | Μάρτυρα -- εἰς τ. τ. ἄνθρωπ. cum AB .. C Τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, atque eadem B praemittere dicitur illis Μάρτυρα etc | ἀπεκρ. ὁ ὄχλ. cum A .. BC add καὶ εἶπεν | Εἰ οὐκ cum A .. BC Ἐὰν μὴ | μάγος κ. βλάσφημος cum A .. BC βλάσφ. κ. μάγ. καὶ κακοποιός | αὐτόν ἤγομεν cum A .. BC ἤγομ. αὐτ. καὶ παρεδῶκαμεν | εἶπεν ὁ Πιλ. cum A .. BC εἶπ. οὖν ὁ Πιλ. | C Ἐξετάσατε | A οὕτω | εἶπον οἱ Ἰουδ. cum AB .. C εἶπ. οὖν οἱ Ἰουδ. | φονεύσαι cum A .. BC ἡμᾶς φον. | πόσον: sic AB; C τόσον

2. καὶ λέγει πρ. τὸν Ἰησοῦν cum A .. BC καὶ ἐφώνησεν τὸν Ἰησοῦν (C τῷ Ἰησοῦ) καὶ εἶπεν αὐτῷ | σὺ εἶ cum AC .. B εἰ σὺ εἶ | ἀπεκρ. ὁ Ἰησ.

σέ, ἵνα με ἐρωτήσεις; εἶπεν ὁ Πιλάτος Καὶ μήτι ἐγὼ Ἑβραῖός εἰμι; ἐγὼ οὐκ εἰμι Ἑβραῖός· ὁ λαός σου δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε εἰς τὰς χεῖράς μου· καὶ εἰπέ μοι εἰ βασιλεὺς εἶ τῶν Ἰουδαίων. ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ· εἰ γὰρ ἦν ἡ ἐμὴ βασιλεία ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, οἱ στρατιῶταί μου οὐκ ἂν ἐμελλον ἀμελήσαι κρατηθῆναι με· λοιπὸν ἡ βασιλεία μου οὐκ ἔστιν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ. λέγει ὁ Πιλάτος Τὸ λοιπὸν βασιλεὺς εἶ; εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Σὺ εἶπας· ἐγὼ εἰς τοῦτο ἐγεννήθην τοῦ μαρτυρεῖν τὴν ἀλήθειαν, καὶ εἰ τίς ἐστὶν ἄνθρωπος τῆς ἀληθείας, πιστεύει τὸν λόγον μου καὶ ποιεῖ αὐτόν. λέγει ὁ Πιλάτος Τί ἐστὶν ἡ ἀλήθεια; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς Ἡ ἀλήθειά ἐστὶν ἐκ τῶν οὐρανῶν. λέγει ὁ Πιλάτος Ἐν τῇ γῆ δὲ οὐκ ἔστιν ἀλήθεια; λέγει ὁ Χριστός Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια· καὶ πῶς ἐν τῇ γῆ κρίνεται ἡ ἀλήθεια παρὰ τῶν ἐχόντων γῆ-νιν ἐξουσίαν;

CAPUT IV.

¹ Ἀφείς οὖν ὁ Πιλάτος τὸν Χριστὸν μόνον ἐξῆλθεν ἔξω καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις Ἐγὼ οὐδὲν εὕρισκω πταίσμα εἰς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον. ἀπεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι Ἡμεῖς ἵνα εἴπωμεν τῇ μεγαλειότητί σου τί εἶπεν αὐτός· εἶπεν ὅτι δύναμαι καταλύσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομηῆσαι αὐτόν. λέγει ὁ Πιλάτος Καὶ ποῖον ναὸν εἶπεν ἵνα καταλύσῃ; εἶπον οἱ Ἑβραῖοι Τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος, ὃν ἔκτιζεν ὁ Σολομῶν ἐπὶ ἔτεσι τεσσαράκοντα ἕξ.

cum A .. BC ἀπεκρ. αὐτῷ ὁ Ἰησ. καὶ εἶπεν | ἐρωτήσεις: ita AC .. B -τήσης | C εἶπεν δὲ ὁ Πιλ. | ἐγὼ οὐκ εἰμι Ἑβρ. cum AB .. C om | ὁ λα. σου δὲ cum A .. BC om δὲ | οὐκ ἔστ. ἐν τῷ κ. τούτῳ: C add ἀλλ' αἰώνιος | ἐμελλον cum A .. BC ἐμελον | ἐν τούτῳ τ. κ. cum A .. BC ἐν τῷ κ. τούτῳ | Τὸ λοιπὸν cum AB .. C om Τό | εἶπ. ὁ Ἰησ. cum A .. BC ἀπεκρίθη Ἰησοῦς | Τί ἐστ. ἡ ἀλήθ. cum A .. BC om ἡ | ἀπεκρ. ὁ Ἰησ. (B ὁ Χριστός) Ἡ ἀλήθ. ἐστ. (A add ὁ Χριστός ὁ) ἐκ τ. οὐρ. -- γῆνιν ἐξουσίαν cum AB .. C ἀπεκρ. ὁ Ἰησ. Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια, ὃς λαλῶ τὴν ἀλήθειαν

IV, 1. εἰς τοῦτ. τ. ἄνθρωπ. cum A .. B ἐν τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ, C ἐν τῷ ἀνθρ. τούτῳ | Ἡμεῖς ἵνα εἴπωμεν cum AB .. C Ἐροῦμεν | εἶπεν ὅτι cum AB .. C ἔφη ὅτι | λέγει ὁ Πιλ. Καὶ (A om) -- καταλύσῃ (B -λύσει); εἶπ. οἱ Ἑβραῖοι (B Ἰουδαῖοι) -- ἐπὶ ἔτεσι (B ἐπὶ ἔτη) ,τεσσ. ἕξ cum AB .. C ὃν (prioribus omissis) ἔκτιζεν ὁ Σολομῶν (hoc accentu) ἐπὶ ἔτη τεσσ. ἕξ. καὶ ἀναστάς ὁ ἀρ-
Evang. apocr. ed. Tischendorf.

² Λέγει ὁ Πιλάτος ἰδίᾳ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους Παρακαλῶ ὑμᾶς, μηδὲν ποιήσατε κακὸν εἰς τοῦτον τὸν ἄνθρωπον. εἰ γὰρ ποιήσητε κακὸν εἰς τοῦτον, ἄδικα μέλλετε ποιήσειν· οὐ γὰρ ἐστὶν δίκαιον ἀποθανεῖν τοιοῦτον ἄνθρωπον, ὅστις ἐποίησεν ἀγαθὰ μεγάλα πρὸς πολλοὺς ἀνθρώπους. εἶπον ἐκεῖνοι πρὸς τὸν Πιλάτον Εἰ ὁ ἀτιμάσας, κύριέ μου, τὸν Καίσαρα ἀξιὸς ἐστὶ θανάτου, πῶσῳ γε μᾶλλον οὗτος ὁ ἀτιμάζων τὸν θεόν.

³ Τότε ὤρισεν ὁ Πιλάτος, καὶ ἐξηλθον πάντες ἔξω. εἰτα λέγει τῷ Ἰησοῦ Τί θέλεις ποιήσω σοι; λέγει ὁ Ἰησοῦς τῷ Πιλάτῳ Ποίησον εἰς ἐμέ ὅπως ἐστὶν ὠρισμένον. λέγει ὁ Πιλάτος Πῶς ἐστὶν ὠρισμένον; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς Ὁ Μωυσῆς καὶ οἱ προφῆται ἔγραψαν σταυρωθῆναι με καὶ ἀναστῆναι. ἀκούσαντες οἱ Ἑβραῖοι εἶπον πρὸς τὸν Πιλάτον Τί ζητεῖτε ἀκούσαι μεγαλωτέραν ὕβριν ἐξ αὐτοῦ πρὸς τὸν θεόν; λέγει ὁ Πιλάτος Ὑβρεως λόγος οὗτος πρὸς τὸν θεόν οὐκ ἔστιν, ἐπεὶ ἐν ταῖς προφητικαῖς βίβλοις γράφεται. εἶπον οἱ Ἑβραῖοι Ἡ ἡμετέρα γραφή λέγει Ἐὰν πταίσῃ ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον, ἤγουν εἰάν ὕβριση αὐτόν, ἀξιὸς ἐστὶν ἵνα λαμβάνῃ μετὰ βράβου πληγὰς τεσσαράκοντα· εἰάν δὲ ὕβριση τις τὸν θεόν, ἵνα λιθοβολῆται.

⁴ Τότε ἦλθε μηνυτῆς ἀπὸ τῆς Πρόκλης τῆς γυναικὸς Πιλάτου πρὸς αὐτόν· τὸ δὲ μήνυμα ἔλεγεν ὅτι πρόσεχε μὴ συγκα-

χιερεὺς λέγει τῷ Ἰησοῦ Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. λέγει Ἰησοῦς (non ὁ Ἰησ.) Σὺ εἶπας. τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέσχισεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων ὅτι ἐβλασφήμησεν· τί ἔτι χρειαίαν ἔχομεν μαρτύρων; ἤκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ

2. ἰδίᾳ cum A .. B κατ' ἰδίαν, C κατ' ἰδίᾳ | C πρὸς τοὺς ἀρχιερ. καὶ γραμμ. καὶ Φαρισ. | C om Παρακαλῶ -- εἰ γὰρ ποιήσητε (B -στε) κακ. εἰς τοῦτ. (B εἰς τοῦτ. κακ.) -- ποιήσειν | C μεγάλα ἀγαθὰ εἰς πολλ. ἄνθρ. | C θανάτ. ἐστίν | γε cum C .. AB om | ὁ ἀτιμάζων cum A .. B ὁ ἀτιμάσας .. C ὁ ὕβριζων

3. C ὤρισεν | ὅπως ἐστίν cum BC .. A ὅπερ ἐστίν | λέγ. ὁ Πιλ. Πῶς εἰ ὤρ. ἀπεκρ. Ἰησ. cum A .. BC nil nisi καὶ πάλιν ὁ Ἰησοῦς ἔφη | με καὶ ἀναστ. cum BC .. A κ. ἀναστ. με | ἀκούσ. οἱ Ἑβρ. cum A .. BC ἀκούσ. δὲ ταῦτα οἱ Ἰουδαῖοι (B Ἑβραῖοι) | ζητεῖτε cum A .. BC ζητεῖς | μεγαλωτέραν cum AB .. C μεγαλειωτέραν | λόγος οὗτος cum AC .. B (?) ὁ λ. οὔτ. | B πρὸς θεόν | Ἐὰν πταίσῃ -- ὕβριση αὐτόν cum AB .. C Ἐὰν ὕβρισει ἄνθρωπος ἄνθρωπον | C om ἀξιὸς ἐστίν | C ἵνα λαμβάνει | C εἰ δὲ τὸν θε. ὕβρισει τις | C λιθοβολεῖται, A -λῖται

4. τὸ δὲ μήνυμα ἔλεγ. cum AB .. C nil nisi λέγων | ὅτι πρ. μὴ συγκα-

ταβῆς ἕνα γένηται τι κακὸν εἰς τὸν Ἰησοῦν τὸν καλὸν ἄνθρωπον. ὅτι κατὰ ταύτην τὴν νύκταν φοβεροὺς ὄνειρους εἶδον δι' αὐτόν. ἔδωκεν δὲ ἀπολογίαν ὁ Πιλάτος πρὸς τοὺς Ἑβραίους λέγων ὅτι εἰ ἔχετε ὕβριν εἰς τὸν θεὸν τὸν λόγον ὃν λέγετε ὅτι εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, λάβετε αὐτὸν καὶ κρίνατε ὑμεῖς κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν. εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Πιλάτῳ Ἡμεῖς θέλομεν ἕνα σταυρώσεις αὐτόν. λέγει ὁ Πιλάτος Οὐκ ἔστιν τοῦτο καλόν.

⁵ Στραφεὶς δὲ ὁ Πιλάτος πρὸς τὸν λαὸν εἶδε πολλοὺς κλαίοντας, καὶ εἶπεν Ἐμοὶ δοκεῖ ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ λαοῦ παντὸς θέλημα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἀποθανεῖν. λέγουσιν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς Ἡμεῖς διὰ τοῦτο τὸν λαὸν ἅπαντὰ ἠγάγομεν, ἕνα λάβης πληροφορίαν ὅτι πάντες τὸν θάνατον αὐτοῦ θέλουσιν. λέγει ὁ Πιλάτος Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; εἶπον οἱ Ἑβραῖοι Βασιλέα ἑαυτὸν εἶναι λέγει καὶ υἱὸν θεοῦ.

CAPUT V.

¹ Ἰουδαῖος οὖν θεοσεβὴς μέσον σταθεῖς ὀνόματι Νικόδημος εἶπεν πρὸς τὸν Πιλάτον Δέομαι τῆς μεγαλειότητός σου εἶσαί με εἰπεῖν πρὸς σέ ὀλίγα τινὰ ῥήματα. Εἶπέ, ἔφη ὁ Πιλάτος. λέγει ὁ Νικόδημος Ἐγὼ εἶπα τοῖς ἱερεῦσιν καὶ τοῖς Δευτέταις καὶ τοῖς γραμματεῦσι καὶ τῷ λαῷ παρῶν ἐν τῇ συναγωγῇ Τίνα λόγον ἔχετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ θαύματα ποιεῖ, ὅσα ἀνθρώπος ποτε οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ μὴ ποιήσει. ἄφετε οὖν αὐτόν· καὶ εἰ μὲν ἔστιν ἀπὸ θεοῦ ὅσα ποιεῖ, ἔστασθαι

ἕνα γένη. (A λέγεται) -- τ. καλ. ἄνθρωπον (A τ. καλ. τὸν ἄνθρωπον, sed correctum est ἀνθρώπων, non mutato τόν) cum AB .. C Ἠρόσχε τῷ δικαίῳ Ἰησοῦ μὴ συγκαταβῆς (omissum est ἕνα) γένηται τι κακὸν εἰς αὐτόν | ταύτην cum BC .. A om | νύκταν cum AC | Ἑβραίους cum A .. BC Ἰουδαίους | λέγων (codex ὁ λέγ.) ὅτι εἰ ἔχετε ὕβριν εἰς τ. θ. τὸν λόγ. cum A .. BC Ἰδοὺ εἰ ἔχετε ὅτι ὕβρις ἐστὶ πρὸς τ. θ. τὸν λόγ. | εἶπον οἱ Ἰουδ. cum AB .. C λέγουσιν οἱ ἱερεῖς καὶ γραμματεῖς | ἕνα σταυρώσεις (B -σης) cum BC .. A ἕνα σταυρώσωμεν | C (item B?) ἔφη ὁ Πιλάτος

⁵ Στραφεὶς δὲ ὁ Πιλ. -- ὅτι οὐκ ἔστι (ita A; B οὐκ εἶναι) -- θέλουσιν. λέγει ὁ Πιλάτος cum AB .. C omnia om | εἶπ. οἱ Ἑβρ. cum A .. BC εἶπ. οὖν οἱ Ἰουδαῖοι

V, 1. Ἰουδ. οὖν μέσον σταθεῖς -- εἶσαί με (A μοι) -- Εἶπέ, ἔφη ὁ Πιλ. (B ἔφ. ὁ Πιλ. Εἶπέ) -- ἐν τῇ συναγωγῇ Τίνα cum AB .. C nil nisi haec Ἰουδ. οὖν θεοσεβ. Νικόδημος ὀνόματι σταθεῖς μέσον πάντων ἔφη Τίνα | C om οὐδὲ μὴ ποιήσει | C om οὖν | εἰ μὲν ἔστιν .. C om ἔστιν

μέλλουσιν· εἰ δὲ ἐστὶν ἀπὸ ἀνθρώπων, καταλυθῆναι μέλλουσιν. Καθὼς ἐγένετο καὶ ὅταν ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν Μωυσῆν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ὁ Φαραὼ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου ἵνα ποιῆσῃ σημεῖον, καὶ ἐποίησεν. εἶτα εἶχεν ὁ Φαραὼ καὶ μάγους δύο, τὸν Ἰαννῆν καὶ τὸν Ἰαμβρῆν, καὶ ἐποίησαν καὶ αὐτοὶ σημεῖα μαγικῆ τέχνης χρώμενοι, οὐχὶ δὲ ὅσα ἐποίησεν ὁ Μωυσῆς. εἶχον δὲ οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς τοιοῦτους μάγους ὡς θεοὺς· διότι δὲ οὐκ ἦσαν ἐκεῖνοι ἐκ θεοῦ, κατελύθησαν ὅσα ἐποίησαν. οὗτος οὖν ὁ Ἰησοῦς τὸν Λάζαρον ἀνέστησεν, καὶ ζῆ. διὰ τοῦτο δέομαί σου, κύριέ μου, ἵνα μηδὲν παραχωρήσης φονευθῆναι τοῦτον.

² Ἐθυμώθησαν οἱ Ἑβραῖοι κατὰ τοῦ Νικοδήμου καὶ εἶπον αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν τοῦ Ἰησοῦ ἵνα παραλάβῃς καὶ μέρος ἵνα ἔχεις μετ' αὐτοῦ. λέγει ὁ Νικοδήμος Ἀμήν ἀμήν· γένοιτό μοι καθὼς λέγετε.

CAPUT VI.

¹ Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Νικοδήμου ἕτερος ἐγερθεὶς Ἑβραῖος λέγει τῷ Πιλάτῳ Δέομαί σου, κύριέ μου Πιλάτε, ἀκουσον καί μου. ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος εἰπέ ὅ τι βούλη. λέγει ὁ Ἑβραῖος Ἐγὼ ἐκαίμην ἀσθενῶν ἐπὶ κλίνης ἑτη τριάκοντα ὀκτώ, καὶ ἰδὼν με ἐλυπήθη καὶ εἶπέ μοι Ἐγείρου, ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ

C om εἰ δὲ ἐστὶν usque καταλυθ. μέλλ. | καὶ εἶπεν πρὸς cum BC .. A om καὶ | ὁ Φαραὼ βασ. τῆς Αἰγύπτου: BC om ὁ et τῆς | B (?) δύο| καὶ τὸν Ἰαμβρῆν: BC om τὸν | καὶ ἐποίησαν καὶ αὐτοί: C om καὶ prius | οὐχὶ δὲ ὅσα -- κατελύθησαν ὅσα ἐποίησ. cum A .. BC καὶ κατελύθησαν (C ἐκατελύθησαν) αὐτῶν τὰ σημεῖα ὑπὸ τῆς Μωσαϊκῆς βάρβου, διότι οὐκ ἦσαν ἐκ θεοῦ, εἰ καὶ ὡς θεοὺς εἶχον τοὺς μάγους οἱ Αἰγύπτιοι | ἀνέστησεν: C add τεταρταῖον διὰ λόγου μόνου | καὶ ζῆ: C add τὰ ἔργα αὐτοῦ παρίστανται ἀληθινὰ πρὸς ἐλεγχον τοῦ φθόνου τῶν Φαρισαίων. | ἵνα μηδὲν παραχωρήσης: C μηδὲν (sic) παραχωρήσεις | φονευθ. τοῦτον cum AB .. C φονευθ. τὸν τοιοῦτον ἱατρὸν καὶ ζωοτρόφον

2. Ἐθυμώθησαν cum A .. BC add λιάν | οἱ Ἑβραῖοι cum AB .. C οἱ γραμματεῖς | τοῦ Ἰησοῦ: C om τοῦ | ἵνα ἔχεις: ita AC; B (?) ἵνα ἔχης | B ter habet ἀμήν | γένοιτό μοι (B om) καδ. λέγ. cum AB .. C om

VI, 1. Ταῦτα εἰπόντος τ. Νικ. cum AB .. C om | Ἑβραῖος cum AB .. C Ἰουδαῖος | κύριέ μου cum A .. BC om μου | ἀπεκρίθη usque ὁ Ἑβραῖος cum A .. BC om | καὶ ἰδὼν με cum BC .. A praem καὶ ἀκούων τὰ θαύματα ὅσα ἐποίει ὁ θεός, ἐκονόμισα (sic) καὶ ἠγαγόν με βαστακτικῶς ἀνθρώποι μετὰ τοῦ κράββατου ἔμπροσθεν αὐτοῦ | ἄρον cum BC .. A καὶ ἄρον (pergit τ. κράββατον

ὑπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἐν τῷ εἰπεῖν μοι τὸν λόγον ἠγγέρθη καὶ περιεπάτου. λέγουσιν οἱ Ἑβραῖοι Ἐρωτήσατε αὐτὸν ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἐβδομάδος τοῦτο γέγονεν. λέγει ἐκείνος Ἐν σαββάτῳ. εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι Καὶ λοιπὸν ἀληθῶς ἡμεῖς λέγομεν ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ.

2" Ἐτερος πάλιν σταθεῖς μέσον εἶπεν Ἐγὼ ἐγεννήθην τυφλός, καὶ πορευομένου τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐβόησα πρὸς αὐτὸν λέγων Ἐλέησόν με, κύριε, υἱὲ Δαυίδ. καὶ λαβὼν πηλὸν ἔχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψα. Ἐτερος εἶπε Κυλλὸς ἦμην, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐβόησα Ἐλέησόν με, κύριε. καὶ λαβόμενός με τῆς χειρός, εὐθὺς ἠγγέρθη. Ἄλλος εἶπεν Ἐγὼ λεπρὸς ἦν, καὶ ἴασατό με μόνον διὰ λόγου.

CAPUT VII.

Εὐρέθη ἐκεῖ καὶ γυνὴ ὀνομαζομένη Βερονίκη καὶ εἶπεν ὅτι δώδεκα ἦν ἔτη ἐγὼ ἐν βύσει αἵματος, καὶ μόνον τοῦ ἱματίου αὐτοῦ τῆς ἄκρας ἠψάμην, καὶ εὐθὺς ἴαθην. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Μαρτυρίαν γυναικὸς ὁ νόμος οὐ παραδέχεται.

CAPUT VIII.

Ἄλλοι ἄνθρωποι ἐβόησαν Οὗτος ὁ ἄνθρωπος προφήτης ἐστί, καὶ οἱ δαίμονες αὐτὸν φοβοῦνται. λέγει ὁ Πιλάτος Καὶ πῶς οὐδὲν ἐφοβοῦντο οὕτω καὶ τοὺς γονεῖς ὑμῶν οἱ δαίμονες; λέγουσιν ἐκεῖνοι Οὐ γινώσκομεν. Ἄλλοι πάλιν εἶπον Τὸν Δάζαρον τέσσαρας ἡμέρας ἔχοντα ἐν τῷ μηνμείῳ διὰ μόνου λόγου ἀνέ-

σ.) | καὶ ἐν τῷ εἰπεῖν -- περιεπάτου cum AB .. C καὶ εὐθὺς ἦρα τὸ κλειδίον μου καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸν οἶκόν μου | λέγουσιν οἱ -- γέγονεν (B ἐγένετο) -- οὐ τηρεῖ cum AB .. C om (sed vide ad finem sectionis 2.)

2. Ἐτερος πάλιν στ. μέσον (B ἐν μέσῳ) -- ἴασατό με μόνον διὰ λόγου cum AB .. C sic: Ὁμοίως καὶ ὁ ποτε τυφλὸς ἐκ γεννητῆς (sic, non γενετῆς) καὶ ὁ λεπρὸς καὶ δάτεροι λεπροὶ καὶ παράλυτοι ἔκραζαν (sic) διὰ λόγου μόνου τοῦ Ἰησοῦ ἴαθημεν. λέγουσιν οἱ γραμματεῖς Ἀλλὰ διὰ σαββάτου ἐποίησεν, καὶ τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ.

VII. ἦν ἔτη cum BC .. A ἔτη ἦν | τοῦ ἱματ. αὐτ. τῆς ἄκρας cum AB .. C τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ | οἱ Ἰουδαῖοι cum AB .. C οἱ γραμματεῖς | C οὐ δέχεται

VIII. Ἄλλοι ἄνθρωποι cum AB .. C Ἄλλοι πάλιν θεοσεβεῖς | προφ. ἐστί cum AB .. C προφ. ἦν | καὶ οἱ δαίμονες -- οὕτω (A οὕτως post ὑμῶν) -- τέσσ. ἡμέρ. ἔχ. ἐν τῷ μηνμείῳ (B τεταρταίον ὄντα ἐν τῷ μηνματι) -- ἀκούσας

στησεν· ἀκούσας οὖν ὁ Πιλάτος τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου ἐφοβήθη, καὶ λέγει πρὸς τὸν λαόν Διὰ τί θέλετε ἵνα χύσῃτε αἷμα ἀνθρώπου δικαίου;

CAPUT IX.

¹ Ἐἶτα προσεκαλέσατο τὸν Νικόδημον καὶ τοὺς δώδεκα θεοσεβεῖς Ἰουδαίους καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Τί λέγετε ἵνα ποιήσω, ὅτι ὁ λαὸς ταρασσεται; λέγουσιν ἐκεῖνοι Οὐ γινώσκομεν· ὁ βούλη, ποιήσον· ὁ λαὸς δὲ ὅσον ποιεῖ, ἀδίκως ποιεῖ ἵνα αἴρῃ τοῦτον. ἐξῆλθεν πάλιν ὁ Πιλάτος ἔξω καὶ λέγει πρὸς τὸν λαόν Οἴδατε ὅτι ἐν ταῖς ἑορταῖς τῶν ἀζύμων ἐστὶν σύνηθες ἵνα ἐλευθερῶ δι' ὑμᾶς ἓνα ἀπὸ τῶν κεκρατημένων εἰς φρουρὰν ὑπευθύνων. ἔχω οὖν ἓνα ἐν τῇ φυλακῇ κακοῦργον ληστήν λεγόμενον Βαραβᾶν, ἔχω καὶ τὸν Ἰησοῦν, ὅστις ποτὲ κακὸν οὐκ ἐποίησεν· τίνα οὖν ἐκ τῶν δύο θέλετε ἵνα ἀπολύσω ὑμῖν; ἀπεκρίθη ὁ λαὸς Ἀπόλυσον ἡμῖν τὸν Βαραβᾶν. λέγει ὁ Πιλάτος Τί οὖν ποιήσω τὸν Ἰησοῦν; λέγουσιν ἐκεῖνοι Σταυρωθήτω· πάλιν ἐβόησαν ἕτεροι· ἐξ αὐτῶν Ἐὰν τὸν Ἰησοῦν ἀπολύσεις, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος, διότι υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν ὀνομάζει καὶ βασιλέα. καὶ ἐὰν ἐλευθερώσεις αὐτόν, γίνεται βασιλεὺς καὶ μέλλει λαβεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Καίσαρος.

² Ἐθυμώθη οὖν ὁ Πιλάτος καὶ εἶπε Πάντοτε ἡ γενεὰ ὑμῶν ἦν διαβολικὴ καὶ ἄπιστος, καὶ αἰεὶ πρὸς τοὺς εὐεργέτας ὑμῶν ἦτε ἀντιδικοί. εἶπον οἱ Ἑβραῖοι Καὶ τίνες ἦσαν ἡμῶν εὐεργέται; λέγει ὁ Πιλάτος Ὁ θεὸς ἐλευθερώσας ὑμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν Φαραῶ,

οὖν (A ἀκ. ταῦτα) -- ἀνθρώπου δικαίου (B δίκαιον ἀνθρώπου) cum AB .. C ἐκ πέντε ἄρτων χιλιᾶδας ἔβρωσε πέντε, καὶ ἐν ἑπτά ἄρτοις χιλιᾶδας τέσσαρας· καὶ οἱ δαίμονες αὐτὸν φοβούνται. λέγει ὁ Πιλάτος Καὶ πῶς οὐδὲν ἐφοβούντο οὗτω καὶ τοὺς γον. ὑμ. τὰ δαιμόνια; καὶ ἀπάκρισιν οὐκ ἔδωκαν.

IX, 1. Ἐἶτα προσεκαλέσατο -- ὅσον ποιεῖ ἀδίκως ποιεῖ (A om ἀδίκ. ποι) ἵνα αἴρῃ (A εὐρῃ, B εὐρωσι) τοῦτον (uterque codex tούτο) cum AB .. C om | ἐξῆλθεν πάλιν: C εἶτα ἐξῆλθ. πάλ. | Οἴδατε (A Οἶδα) -- ἐστὶν σύνηθες cum AB .. C Ἔθος ἐστὶν ἐν ταῖς ἑορτ. τ. ἀζύμων | ἔχω οὖν ἓνα cum A .. BC om ἓνα | Βαραβᾶν: A h. l. Βαρανβᾶν, sed infra Βαραβᾶν (hunc accentum et A et C habent) | C ἀπεκρ. ὁ ἀγνώμων λαός. | C ἕτεροι ἐβόησαν | ἀπολύσεις cum C .. A (et B?) - λύσης | B ὀνομάζει ἑαυτόν | ἐλευθερώσεις (B - σης?) αὐτόν cum AB .. C αὐτ. ἀπολύσης | γίνεται cum BC .. A καὶ γέννηται (γενένηται?)

2. εἶπ. οἱ Ἑβρ. cum AB .. C εἶπ. οὖν οἱ Ἰουδαῖοι | C ὁ ἐλευθερῶν ὑμᾶς | χερ.

καὶ διαπεράσας ὑμᾶς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς ἐπὶ ξηρᾶς, καὶ χορτάσας ὑμᾶς τὴν ὄρτυγομήτραν, ἐκ πέτρας ἀνώμου ποτίσας τὸ ὕδωρ, καὶ ὁ δούς ὑμῖν νόμον, ἔν κατελύσατε τὸν θεὸν ἀρνησάμενοι· καὶ εἰ μὴ Μωυσῆς ἐστάθη παρακαλῶν τὸν θεόν, πικρῶ θανάτῳ ἂν ἐμέλλετε παραπολέσθαι. πάντων οὖν ἐκείνων ἐπελάθεσθε. οὕτω δὲ καὶ νῦν λέγετε ὅτι οὐδὲν ἀγαπῶ ἐγὼ τὸν Καίσαρα ἀλλ' ἐγὼ μῖσος εἰς αὐτόν, καὶ θέλω ἵνα ἐπιβουλεύσωμαι κατὰ τῆς βασιλείας αὐτοῦ.

³ Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ Πιλάτος ἠγέρθη τοῦ θρόνου μετὰ θυμοῦ, θέλων φυγεῖν ἐξ αὐτῶν. ἔκραξαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες Ἐμεῖς τὸν Καίσαρα θέλομεν βασιλεύειν ἡμῶν, οὐ τὸν Ἰησοῦν, διότι ὁ Ἰησοῦς ἐδέξατο ἐκ τῶν μάγων χαρίσματα. καὶ ἤκουσε τοῦτο καὶ ὁ Ἡρώδης ὅτι βασιλεὺς μέλλει γενέσθαι, καὶ ἠθέλησεν ἵνα φονεύσῃ αὐτόν, καὶ ἐν τούτῳ ἀπέστειλεν καὶ ἀπέκτεινεν πάντα τὰ βρέφη τὰ ἐν Βηθλεέμ. διὰ τοῦτο δὲ καὶ Ἰωσήφ ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἔφυγον ἀπὸ τοῦ φόβου αὐτοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον.

⁴ Ἀκούσας τοιγαροῦν ὁ Πιλάτος κατεσίγησε πάντα τὸν λαὸν καὶ λέγει Λοιπὸν οὗτός ἐστιν ὁ Ἰησοῦς, ὃν ἐζητεῖ ἵνα φονεύσῃ τότε ὁ Ἡρώδης; λέγουσιν αὐτῷ Ναί. γνωρίσας οὖν ὁ Πιλάτος ὅτι τῆς ἐπικρατείας ἐστὶ τοῦ Ἡρώδου, ὡς ἐκ τοῦ γένους καταγόμενος τῶν Ἰουδαίων ἀπέστειλεν πρὸς αὐτόν τὸν Ἰησοῦν. ὃν ἰδὼν Ἡρώδης ἐχάρη μεγάλως· ἦν γὰρ ἐπιθυμῶν ἰδεῖν αὐτόν

Φαραῶ cum BC .. A γ. τοῦ Φαρ. | δᾶλ. ὡς ἐπὶ ξηρᾶς (A ξηρῆς) cum AB .. C δᾶλ. διὰ ξηρᾶς | ὄρτυγομήτραν cum BC .. A μάνα ἐν ἐρήμῳ | ἐκ πέτρας -- τὸ ὕδωρ cum BC .. A καὶ ποτίσ. ὑμ. ὕδωρ ἐκ πέτρ. | καὶ ὁ δούς cum AB .. C καὶ διδούς | τὸν (C καὶ τὸν) θεόν .. B om τόν | A ἂν (C om) ἐμέλλ. πάντες παρ. | ἐπελάθεσθε cum BC .. A add καὶ εἰς μετόνοιαν οὐκ ἔρχεσθε | οὕτω δέ: C om δέ | ὅτι: non est in ABC | οὐδὲν cum BC .. A οὐδέ | θέλω ἵνα ἐπιβουλεύσωμαι cum AB .. C θέλω ἐπιβουλεύσομαι

3. τοῦ θρόνου: ita (absque ἀπό) AB .. C om | C om δᾶλ. φυγ. ἐξ αὐτ. | C ἔκραξ. οὖν πάλιν | C om ὁ Ἰησοῦς | ἐδέξ. ἐκ τ. μ. cum AC .. B ἐκ τ. μ. ἐδέξ. | καὶ ἤκουσε τ. κ. ὁ (B om) Ἡρώδ. -- καὶ ἠθέλ. cum AB .. C τοῦτο ἀκούσας Ἡρ. -- ἠθέλ. | C ἵνα φονεύσῃ αὐτόν | A ἀπέκτειναν | διὰ τοῦτο δέ cum A .. BC om δέ | B καὶ ὁ Ἰωσ. ὁ | ἀπὸ τ. φ. αὐτοῦ (ita A'; A*B αὐτῶν) cum AB .. C om | C εἰς Αἴγυπτον

4. κατεσίγησε cum C .. AB praem τοὺς τοιοῦτους λόγους καὶ φοβηθεῖς | λέγει cum BC .. A εἶπε | ἐζητεῖ ἵνα φον. τότε ὁ Ἡρώδ. cum A .. BC ἐζητεῖ τότε Ἡρώδ. φονεύσαι | ὡς ἐκ τοῦ γ. κ. τ. Ἰουδ. cum A .. BC om | BC τὸν Ἰησ. πρὸς αὐτ. | ὃν ἰδὼν -- μεγάλως cum A .. BC καὶ ἰδὼν αὐτόν ὁ Ἡρώδης

ἀπὸ πολλοῦ ἀκούων τὰ θαύματα ἃ ἐποίει ἐνέδυσεν οὖν αὐτὸν ἱμάτια λευκά· εἶτα ἤρξατο αὐτὸν ἐρωτᾶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. θέλων δὲ ὁ Ἡρώδης ἰδεῖν καὶ θαυμάζειν τί ποτε γενόμενον παρὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ μὴ ἰδὼν, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ἀπεκρίνατο πρὸς αὐτὸν τὸν τυχάντα λόγον, αὐτὸν ἀπέστειλεν αὐθις πρὸς τὸν Πιλαῶτον. τοῦτο ἰδὼν ὁ Πιλαῶτος εἶπε τοῖς ὑπηρέταις αὐτοῦ ἀγαγεῖν ὕδωρ. νιπτόμενος οὖν τὰς χεῖρας μετὰ τοῦ ὕδατος ἔφη πρὸς τὸν λαόν· Ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ καλοῦ ἀνθρώπου τούτου. ὑμεῖς ὄψεσθε ὅτι ἀδίκως φονεύεται, ἐπεὶ οὔτε ἐγὼ εὗρον ἐν αὐτῷ αἰτίαν, ἀλλ' οὔτε Ἡρώδης· διὰ τοῦτο γὰρ ἔπεμψεν αὐθις τούτον πρὸς ἐμέ ὄπισθεν. εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι· Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

⁵ Τότε ἐκάθισεν ὁ Πιλαῶτος εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ ἵνα ποιήσῃ ἀπόφασιν. ὤρισεν οὖν, καὶ ἦλθεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἔφερον στέφανον ἐξ ἀκανθῶν καὶ ἔθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν

ἐχάρησαν | ἃ ἐποίει cum A .. sed BC haec add: οὐχ ὡς μελλῶν τι κερδᾶναι (C κερδᾶναι) ψυχωφελές (C τι repetit ante ψυχ.) ὁ Ἡρώδης ἐκ τῆς θείας τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ὅτι ἤκουεν ὅτι σοφός ἐστιν καὶ τερατουργός, ἐπέθύμει ἰδεῖν ἀλλόκοτον ἄνθρωπον καὶ ἀκούσαι αὐτοῦ τί λέγει, οὐχ ἵνα πιστεύσει (ita C; B - ση) | ἱμάτ. λευκά cum A .. BC add ἤγουν λαμπράν ἐσθήτα | ἐρωτᾶν cum A .. BC add Πόθεν εἶ καὶ πούου γένους | ἀπόκρ. οὐκ ἔδ. αὐτ. cum A .. BC ἐσώπα. ἰδεῖν add εἰστήκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς κατηγοροῦντες αὐτόν | ἰδεῖν καὶ θαῦμα cum A .. BC praeam αὐτόν | αὐτόν (sed videtur potius ἀντ- scriptum esse) ἀπέστ. cum A .. BC praeam ἐμπαξας | τοῦτο (ita BC; A τοῦτον) ἰδὼν .. BC istis haec praeam: καὶ ἐγένοντο φίλοι ὅ τε Πιλαῶτος καὶ Ἡρώδης ἐν-αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· προὔπηρχον ἐν ἐχθρᾷ ὄντες πρὸς ἑαυτούς. ὁ δὲ λαὸς ἔκραζε (B - ξε) πρὸς τὸν Πιλαῶτον λέγοντες (B λέγων) Σταυρωσθήτω. λέγει ὁ Πιλαῶτος Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; οἱ δὲ μεγάλως ἔκραζον Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα. | ὑπηρέταις cum AB .. C στρατιώταις | νιπτόμενος οὖν: A praeam καὶ οὕτω ἔφερον | τοῦ καλοῦ (A add τοῦ) ἀνθρ. τούτ. cum A .. BC τοῦ δικαίου τούτου καὶ καλοῦ ἀνθρ. | φονεύεται: A praeam τοῦτο | ἀλλ' οὔτε cum BC .. A οὐδέ | πρὸς ἐμέ cum A .. BC πρ. με | εἶπον cum A .. BC add οὖν

5. Τότε ἐκάθισεν cum A .. BC praeam haec: οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἐθροβουόντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν συντόμως ἀπολέσωσιν. τότε λέγει τῷ Ἰησοῦ ὁ Πιλαῶτος Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. λέγει ὁ Πιλαῶτος Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρώσαι σε καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολύσαι σε; εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Οὐκ ἔχεις (ita uterque) ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ οὐδεμίαν, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένος ἄνωθεν· διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς με σοι μερίζων (C μερίζων) ἁμαρτίαν ἔχει. | ὁ Πιλ. εἰς τ. θρ. αὐτ. cum AB .. C ἐν θρόνῳ ὁ Πιλ. | ἵνα ποιήσῃ (A - ἦσι) ἀπόφ. cum AB .. C ἵνα ἀπόφασιν δῶ, et add (item B?) κατὰ τοῦ Ἰησοῦ | ἔμπροσθεν αὐτοῦ: A om αὐτοῦ | ἔθηκαν cum

αὐτοῦ καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα. εἶτα ἐποίησαν ἀπόφασιν, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν Ἡ γενεά σου λέγει καὶ μαρτυρεῖ σε ὅτι θέλεις ἕνα βασιλεύσης· διὰ τοῦτο ὀρίζω ἕνα σε τύψωσι πρῶτον μετὰ ράβδου πληγᾶς τεσσαράκοντα, καθὼς ὀρίζουσιν οἱ νόμοι τῶν βασιλέων, καὶ ἕνα σε ἐμπαίξωσι, καὶ τελευταῖον ἕνα σε σταυρώσωσιν.

CAPUT X.

¹ Τῆς τοιαύτης οὖν ἀποφάσεως γενομένης παρὰ τοῦ Πιλάτου ἤρξαντο οἱ Ἰουδαῖοι τύπτειν τὸν Ἰησοῦν, οἱ μὲν ράβδοις, οἱ δὲ χερσίν, οἱ δὲ ποσίν· οἱ δὲ καὶ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἔπτυσον. εὐθὺς οὖν κατασκευάσαντες τὸν σταυρὸν καὶ δόντες τούτον πρὸς αὐτὸν ἐπέταντο ὁδεύειν. καὶ οὕτω πορευόμενος, βαστάζων καὶ τὸν σταυρὸν, ἦλθε μέχρι καὶ τῆς πύλης τῆς πόλεως Ἱεροσολύμων. ἀπὸ τῶν πολλῶν οὖν πληγῶν καὶ ἀπὸ τοῦ βάρους τοῦ σταυροῦ μὴ δυναμένου τούτου περιπατεῖν, ἐκ τῆς ἐπιθυμίας ἧς εἶχον οἱ Ἰουδαῖοι σταυρῶσαι αὐτὸν ὅσον τάχος, ἄραντες ἀπ' αὐτοῦ τὸν σταυρὸν ἔδωκαν αὐτὸν πρὸς τινα συναντήσαντα αὐτοῖς ὀνόματι Σίμωνα, ὅστις εἶχε καὶ δύο υἱούς, Ἀλέξανδρον καὶ Ρούφον· ἦν δὲ ἀπὸ Κυρήνης τῆς πόλεως. ἔδωκαν οὖν πρὸς αὐτὸν τὸν σταυρὸν, οὐχ ὡς ἐλεοῦντες τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐλαφρύνοντες ἀπὸ τοῦ βάρους αὐτόν, ἀλλ' ἐπιθυμοῦντες, ὡς εἴρηται, φονεῦσαι αὐτὸν συντομώτερον.

A (-κεν) B .. C add μετὰ πυγμῆς | καὶ κάλαμον cum AB .. C praem καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτῷ (codex αὐτό) ἦγον χλαμύδα κοκκίνην | ἕνα βασιλεύσης: C -σεις, A -ης | ἕνα σε τύψωσι πρῶτον cum AB .. C ἕνα δῆλωσι σε ἐπὶ τὸν κίονα καὶ τύψωσι | A ἐμπαίξουσι

X, 1. τύπτειν τὸν Ἰησοῦν -- ἔπτυσον cum A .. C (similiterque ut videtur B) τύπτειν τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τὸν νῶτον καὶ πᾶν μέλος, οἱ μὲν βουνεῦροι, οἱ δὲ ράβδοις, ἄλλοι χερσίν, ἕτεροι ποσίν· οἱ δὲ εἰς τὸ πρόσωπον ἔπτυσον, ἄλλοι ἐράκιζον ἐξ ὀπισθεν εἰς τὸ πρόσωπον, καὶ ἄλλοι ἐλεγον ἐμπροσθεν Προφῆτευσον τίς ἐστὶν ὁ παῖσας σε· ἕτεροι γονυπετοῦντες ἐμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιζον αὐτῷ λέγοντες Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. | καὶ δόντες τούτον cum A .. BC praem ὑπήγοντο πρὸς τὸ σταυρῶσαι αὐτόν | βαστάζων καὶ τὸν (C om) cum AC .. B καὶ βαστ. τόν | μέχρι καὶ cum A .. BC om καὶ | μὴ δυναμένου τούτου cum A .. BC μὴ δυνάμενον τούτον | ἐκ τῆς ἐπιθυμίας: BC praem οὕτοι | ἧς cum AC .. B ἦν | ὅσον τάχος cum A .. BC τάχος | πρὸς τινα (A om τινα): BC add Κυρηναῖον | Σίμωνα: BC add ἐξερχόμενον (O -μένου) ἀπ' ἀγροῦ | συντομώτερον: BC add ἠγγάρευσαι οὖν αὐτόν τὸν Κυρηναῖον ἕνα ἄρη τὸν σταυρὸν αὐ-

ἡκολούθει οὖν ἐκεῖ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης.

Εἶτα φυγὼν ὑπάγει πρὸς τὴν θεοτόκον καὶ λέγει αὐτῇ Που ἦσθα καὶ οὐκ ἦλθες ἕνα ἰδῆς τί ἐγένετο; ἀπεκρίθη αὐτῇ Τί ἐστὶν ὅπερ ἐγένετο; λέγει ὁ Ἰωάννης Γίνωσκε ὅτι ἐπίασαν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν διδάσκαλόν μου καὶ ὑπάγουσιν ἕνα σταυρώσωσιν αὐτόν. ἀκούσασα τοῦτο ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἔκραξε φωνῇ μεγάλη λέγουσα Υἱέ μου, υἱέ μου, τί ἄρα κακὸν ἐποίησας καὶ ὑπάγουσίν σε ἕνα σταυρώσουσιν; ἡγέρθη ὡς περ ἐσκοτισμένη καὶ ἀπέρχεται κλαίουσα κατὰ τὴν ὁδόν. ἡκολούθουν αὐτῇ καὶ γυναῖκες, ἡ τε Μάρθα καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ Σαλώμη, καὶ ἕτεραι παρθένοι ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης μετ' αὐτῆς. ὡς οὖν ἔφθασαν εἰς τὸ πλῆθος τοῦ ὄχλου, λέγει ἡ θεοτόκος πρὸς τὸν Ἰωάννην Που ἔστιν ὁ υἱός μου; λέγει ὁ Ἰωάννης Ὁρᾶς ἐκεῖνον τὸν φοροῦντα τὸν στέφανον τὸν ἀκάνθινον καὶ τὰς χεῖρας δεδεμένον; ἀκούσασα ἡ θεοτόκος καὶ ἰδοῦσα αὐτὸν ὀλιγοψύχησε καὶ ἔπεσεν ἐξ ὀπίσω εἰς τὴν γῆν, καὶ ἔκειτο ἰκανὴν ὥραν· καὶ αἱ γυναῖκες ὅσαι ἡκολούθουν αὐτῇ ἰστάμεναι γύρωθεν αὐτῆς ἔκλαιον. ἀφ' οὗ δὲ ἀνέπνευσε καὶ ἡγέρθη, ἐβόησε φωνῇ μεγάλη λέγουσα Κύριέ μου, υἱέ μου, ποῦ

τοῦ. καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ Γολγοθᾶ (- 5α C, - 5α B) τόπον, ὃ ἐστὶ μεμερη-
νευόμενον κρανίου τόπος.

2. Ἠκολούθει: A - λούθησαν (sic) | λέγει αὐτῇ (A αὐτῇ) cum A .. C (similliterque B per totam hanc sectionem) λέγει μετὰ δακρύων Ὡ κυρία μου καὶ μήτηρ τοῦ διδασκάλου μου | ἦλθες ἕνα ἴ. τ. ἐγ. cum A .. C εἶδας τὸ συμβάν | αὐτῇ Τί -- ἐγέν. cum A .. C ἡ πάναγος Τί ἐστίν, Ἰωάννη | λέγει ὁ Ἰω. Γίνωσκε -- σταυρώσ. αὐτόν cum A .. C ὁ δὲ μετὰ θερμῶν δακρύων καὶ ὀμωγῶν ἀπείρων ἔφη Τὸν φίλατον υἱόν σου καὶ διδάσκαλόν μου ὑπάγουσιν οἱ ἀχάριστοι καὶ ἄδικοι Ἰουδαῖοι σταυρώσαι αὐτόν· τὸν ὠραῖον κάλλει παρὰ τοὺς υἱούς τῶν ἀνθρώπων ἄμορφον ἐποίησας (sic) μετὰ δαρμῶν | ἀκούσασα -- σε (in codice deest) ἕνα σταυρώσουσιν cum A .. C ἀκούσ. τοῦτο ἡ θεοτόκος ἔκραξε μεγάλη τῇ φωνῇ Ὀμοιο-ὀμοιο, υἱέ μου γλυκύτατε· τί γὰρ κακὸν ἐποίησας τοῖς Ἰουδαίοις καὶ ὑπάγουσίν σε σταυρώσαι; | ἡγέρθη -- κατὰ τὴν ὁδόν cum A .. C ἐκαδέ-ζετο δὲ καὶ ἡγέρθη ὡς ἐσκοτισμένη καὶ ἀπῆρχετο δρομαία κλαίουσα κατὰ τ. ὁδ. | καὶ γυναῖκες: C add κλαίουσαι | C καὶ Σαλώμη | C τὸν ἀκάνθινον στέφανον | τὰς χεῖρ. δεδεμένον cum A .. C praeterea καὶ τὸ πρόσωπον μεμελανωμένον ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ ἐξ (dele?) ἀκάνθινου στεφάνου καὶ τῶν ἐμπτυσμάτων. Praeterea A, non item C, post δεδεμένον add ἐκεῖνός ἐστιν | ἀκούσασα ἡ θεοτ. -- ἔκλαιον cum A .. C ἀκούσ. ἡ θεοτ. τὰς χεῖρας δεδεμένον καὶ ἰδ. αὐτόν ὀλιγοψύχως ἔπεσεν ὅπως χαμαὶ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἔκειτο ἐπὶ ἰκανὴν ὥραν· καὶ αἱ -- ἰστάμενα γύρ. αὐτῆς καὶ ἔκλαιον | ἀφ' οὗ δὲ -- φωνῇ μεγ. λέγουσα Κύριέ μου, υἱέ μου cum A .. C vero plurima de suo addit. Habet enim ita: ἀφ' οὗ δὲ ἀν. κ. ἡγέρθη, δραμοῦσα ὡς λέαινα ὑπὸ (protius ἀπό?) ἀγροῦ καὶ διαρρήξασα τὰ ἱμάτια αὐτῆς.

τὸ κάλλος ἔδν τῆς μορφῆς σου; πῶς ὑπομενῶ θεωρεῖν σε τοιαῦτα πάσχοντα; καὶ ταῦτα λέγουσα κατέξαινε μετὰ τῶν ὀνύχων τὸ πρόσωπον αὐτῆς καὶ ἔτυπτε τὸ στήθος. πού διέβησαν, ἔλεγε, τὰ ἀγαθὰ ὅσα ἐποίησας ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ; τί κακὸν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἐποίησας; οὕτως οὖν ἰδόντες αὐτὴν οἱ Ἰουδαῖοι θρηνοῦσαν καὶ κράζουσαν, ἤλθον καὶ ἐδίωξαν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ· ἡ δὲ οὐκ ἐπέθετο φυγεῖν, ἀλλ' ἔμενε λέγουσα ὅτι φονεύσατε ἐμέ πρῶτον, Ἰουδαῖοι παράνομοι.

³ Τότε ἀπεσώθησαν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίον τόπον, ὃς ἦν λιθόστρωτος, καὶ ἐκεῖ ἔστησαν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν σταυρόν. ἔπειτα ἐξέδυσαν τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ οἱ στρατιῶται καὶ διεμέρισαντο ταῦτα πρὸς ἑαυτούς, αὐτῷ δὲ ἐνέδυσαν βράσον κόκκινον, καὶ ἀνεβίβασαν αὐτὸν καὶ ἐκάρφωσαν ἐν

οὐρανόλωξος (?) ὑπεβλέπετο τοὺς Ἰουδαίους λέγουσα Δότε μοι ἄνδρες ὁδὸν περιπατῆσαι καὶ περιπλακῆναι τῷ τραχήλῳ τοῦ ἀρνίου μου· δότε μοι ἄνδρες τόπον ἔπως κλαύσω τὸν παμφίλιτον υἱόν μου, τὸ ἀρνίον τῆς ψυχῆς μου· δότε μοι ἄνδρες τόπον [ἴνα] τύχω τὸ Συλλαγάλακτον (?) τῶν μασθῶν μου· δότε ἄνδρες τόπον ὅπως θεωρήσω καὶ κλαύσω τὸν γλυκύτατον υἱόν μου. καὶ τὸ στήθος αὐτῆς τύπτουσα ἐβόα λέγουσα Ὁμοὶ ὀμοὶ, γλυκύτατε υἱέ, φῶς τῶν ἐμῶν ὀφθαλμῶν, παμβασιεῦ. ὀμοὶ ὀμοὶ, πῶς ὑπομενῶ θεωρῶν σε ἐν σταυρῷ κρεμάμενον; ὀμοὶ ὀμοὶ, ποῦ μοι τοῦ Γαβριὴλ τὰ εὐαγγέλια; δεῦτε πάντες κλαύσατε τὴν τετραμματισμένην μου ψυχὴν, ὅτι τὸν μονογενῆ μου υἱόν καὶ γλυκύτατον βλέπω ἀπαγόμενον ὡς ἀρνίον ἄκακον ἐπὶ σταυροῦ καὶ ὡς καταδικον ταῖς χερσὶ δεδεμένον, καὶ τὸν τανύσαντα τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέρριν ὡς λησθὴν μετὰ ληστῶν ἀπαγόμενον. δεῦτε ἀκούσατε λαοὶ φυλαὶ καὶ γλώσσαι, τοιοῦτον ἄδικον ἴνατον δίδουν (sic) τοῦ υἱοῦ μου. καὶ πάλιν γεγωνοτέρα φωνῇ ἐβόα λέγουσα Υἱέ μου, υἱέ μου γλυκύτατε | Ποῦ τὸ κάλλος -- πάσχοντα cum A . . C sic: Ποῦ σου τὸ κάλλος ἔδν τῆς μορφῆς; πῶς ἀγνώριστος φαίνη μοι· ἐ ὠραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων ἧς (codex ἦν) πρότερον, νῦν δὲ ἀγνώριστος εἶ (codex εἶη), γλυκύτατε. πῶς ὑπομενῶ θεωρῶν σε τοιαῦτα πάσχοντα; | καὶ ταῦτα λέγουσα -- καὶ (codex om) ἔτυπτε -- πρὸς τ. Ἰουδ. ἐποίησας cum A . . C καὶ ταῦτα λέγουσα ἔτυπτε τὸ στήθος αὐτῆς καὶ θακρυροοῦσα μετὰ οἰμωγῶν βαρέων λέγουσα Ποῦ ἔδν, υἱέ μου, τὰ ἀγαθὰ ὅσα ἐποίησας ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ; τί γὰρ κακὸν, υἱέ μου γλυκύτατε, πρὸς τοὺς ἀχαρίστους Ἰουδαίους ἐποίησας; ἀντὶ ἀγαθῶν κακὰ ἔλαβες· ἀντὶ τοῦ ἀγαπᾶν σε, υἱέ μου παμφίλιτατε, τὸν ψόγον προσεφέρασι (sic) καὶ σταυρῷ σε προσηλώσαι βούλονται. ὀμοὶ, ὀμοὶ. | ἐδίωξαν cum A . . C ἐδίωκον | ὅτι φονεύσατε: C om ὅτι

3. Τότε ἀπεσώθησαν (ita B; A ἀπεσώθησαν; C ἔσωσαν) -- Κρανίον (ita A; C κρανίου) -- τὸν σταυρόν | ἔπειτα ἐξέδυσαν τὸν Ἰησοῦν -- ἔκτη τῆς ἡμέρας cum A . . C vero in hunc modum exaggerata habet: καὶ ἐξέδυσαν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ διεμέρισαντο ταῦτα οἱ στρατιῶται πρὸς ἑαυτούς, καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτῶν ἄραφος ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντος δι' ὅλου· εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ στρατιῶται Μὴ σχίσωμεν αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ τίνας ἔσται. τοῦτο

τῷ σταυρῷ ὥρα ἕκτη τῆς ἡμέρας. μετὰ ταῦτα ἔφερον καὶ δύο ληστὰς, τὸν μὲν δεξιᾷ αὐτοῦ, τὸν δὲ ἀριστερᾷ.

⁴ Τότε ἡ θεοτόκος ἰσταμένη καὶ βλέπουσα ἔκραξε φωνῇ

ὅλον γέγονεν ἵνα ἡ γραφή πληρωθῇ ἡ λέγουσα Διμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμένον μὲν ἔβαλλον κλήρον. καὶ γονυπετοῦντες ἐμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιζον αὐτὸν λέγοντες Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. καὶ ἐμπύσσαντες αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ὅτε ἐνέπαιζαν αὐτόν, τότε αὐτὸν ἐσταύρωσαν. ἦν δὲ ὥρα ἕκτη τῆς ἡμέρας, παρασκευῆς οὔσης, ὅτε ἀνεβίβασαν αὐτὸν ἐν τῷ σταυρῷ καὶ ἐκάρφωσαν τανύσαντες τὰς παναχράντους αὐτοῦ χεῖρας, ὡς ἦν δυνατόν, καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ σύραντες κάτωθεν. Praeterea C h. l. add 'Ο δὲ Πιλάτος ἔγραψε τίτλον, καὶ ἐπέθηκεν (cod. ἐπέθηκεν) ἐπάνω αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην γράμμασιν ἑλληνικοῖς καὶ ῥωμαϊκοῖς (perperam additum est Ἰουδαίων) καὶ ἑβραϊκοῖς λέγων Οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἔλεγον Μὴ γράφε οὕτως, ἀλλ' ὅτι αὐτός εἶπεν (sic). οἱ δὲ Πιλάτος ἔλεγεν Ὁ γέγραφα, γέγραφα. | μετὰ ταῦτα ἔφερον -- ἀριστερᾷ cum A . . C τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λησταί, εἰς ἐκ δεξιῶν ὀνόματι Δυσμᾶς, καὶ εἰς ἐξ εὐωνύμων ὀνόματι Γίστας. οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινούντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέγοντες Οὐαὶ ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτὸν καὶ κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων λέγοντες Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι, ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς (? βασιλεὺς?) τοῦ Ἰσραὴλ· καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν αὐτῷ.

4. Τότε ἡ θεοτόκος -- Υἱέ μου, υἱέ μου cum A . . horum loco C longas Mariae lamentationes habet. Legitur enim ibi sic: Καὶ ταῦτα πάλιν ἀκούσασα ἡ θεοτόκος λυπυμένη καὶ ἐκ βᾶδους κράξασα Ὡ πόποι (praeterea additur quod corruptum est μ'έγοντος), καὶ πρὸς τὸν ἀρχάγγελον ἔλεγεν Ὡ Γαβριήλ, ποῦ εἶ ἵνα δικάσωμαι μετὰ σοῦ; ποῦ μοι τὸ Χαῖρε ὃ ἔφης; πῶς οὐκ εἰπές μοι ἕκτοτε τὰ ἄμετρα βᾶσανα τοῦ γλυκυτότου καὶ φιλήτου μου υἱοῦ, καὶ [τοῦ] μονογενοῦς τὸν ἄδικον θάνατον; πῶς οὐκ εἰπές μοι τὴν ἀπαρामύθητον εὐλίψιν . . . (quae sequuntur corrupta sunt; scripta enim ita sunt: τῆς ἐμῆς μόνης μοῦ ἀγαπητοῦ υἱοῦ); πῶς οὐκ εἰπές μοι τὸ ἀνεκδιήγητον καὶ τελλιμιμένον χωρισμὸν τοῦ σπλαγχνικοῦ μου υἱοῦ καὶ τὴν στέρησιν τῶν ἐσκοτισμένων μου ὀφθαλμῶν; πῶς τότε οὐκ εἰπές μοι τὴν πανεπίβουλον παράδοσιν τοῦ υἱοῦ μου παρὰ τοῦ θολίου καὶ παρανόμου Ἰουδα τοῦ μαθητοῦ καὶ ἐπιβούλου; κύριε ἐλέησον. πῶς οἱ τετυρωμένοι καὶ ἐσκοτισμένοι μου ὀφθαλμοὶ βλέπουσι τοσαῦτα βᾶσανα τοῦ γλυκυτότου καὶ σπλαγχνικώτατου μου υἱοῦ; τίς ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ εἶχεν τοιοῦτους πόνοους, καὶ εὐρεθῇ κατασβέσαι μου τοὺς τοιοῦτους βαρυτάτους πόνοους καὶ στεναγμούς τοῦ χωρισμοῦ τοῦ μονογενοῦς μου υἱοῦ καὶ θεοῦ; ὁμοι ὁμοι, υἱέ μου παμφιλτάτε. ποῦ καταφύγω ἢ ποῦ προσδράμω; ὁμοι, τέκνον, ὁμοι. καὶ πῶς φανήσομαι τοῖς ἀνδρείοις (corrupte additur τῆς τοσαύτης λυπημένης καὶ παραπονεμένης); τί εἶχον λέγειν κατ' ἑαυτῶν ὑπὲρ ἐμέ; ὁμοι, αὕτη ἐστὶν τοῦ (in codice scriptum est τοῦτόδου) κεκρυμένου μήτηρ, ὅσπερ ἐκαλεῖτο βασιλεὺς καὶ υἱὸς τοῦ θεοῦ. ὁμοι, γλυκύτατε υἱέ μου, πῶς ἔχω μνησθῆναι τῆς ἀμέτρου καὶ σπλαγχνικῆς σου ἀγάπης; ἀλλ' ἕως θανάτου ἔστωσαν ἐν ἐμοὶ λύπη, εὐλίψις, πόνοι, δάκρυα καὶ στεναγμοὶ ἀπαρამύθητοι. καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν ἐμοὶ παρηγορία, υἱέ μου; οὐδεμία, ὅτι, ἄρτι βλέπω, χωρίζομαι ἀπὸ σοῦ. καὶ λοιπὸν, υἱέ μου,

μεγάλη λέγουσα Υιέ μου, υιέ μου. Καί στραφείς πρὸς αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἰδὼν τὸν Ἰωάννην πλησίον αὐτῆς καὶ κλαίοντα μετὰ τῶν λοιπῶν γυναικῶν εἶπεν Ἰδοὺ ὁ υἱός σου. Ἐπειτα λέγει καὶ πρὸς τὸν Ἰωάννην Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. Ἡ δὲ ἔκλαιε μεγάλως λέγουσα Διὰ τοῦτό σε κλαίω, υιέ μου, ὅτι πάσχεις ἀδίκως, ὅτι σε παρέδωκαν οἱ παράνομοι Ἰουδαῖοι εἰς πικρὸν θάνατον. χωρὶς σοῦ, υιέ μου; τί ἐγὼ γενήσομαι; πῶς ζήσω χωρὶς σοῦ; ποταπὴν βιοτὴν διάξω; ποῦ οἱ μαθηταὶ σου οἱ καυχώμενοι συναποθνήσκειν σοι; ποῦ οἱ παρὰ σοῦ ἰαθέντες; πῶς οὐχ εὐρέθη τις βοήθησαί σοι; Καὶ πρὸς τὸν σταυρὸν ἀφορῶσα ἔλεγε Κλῖνον σταυρέ, ἕνα περιλαβοῦσα τὸν υἱόν μου καταφιλήσω τὸν ἐμὸν υἱόν, ὃν ἐν τοῖς μασθοῖς τούτοις ξενотρόπως ὡς μὴ ἄνδρα γινῶσα ἐθήλασα. κλῖνον σταυρέ, βούλομαι τῷ υἱῷ μου περιπλακῆναι· κλῖνον σταυρέ, ἕνα τῷ υἱῷ μου ὡς μήτηρ συντάξωμαι. Ταῦτα ἀκούοντες οἱ Ἰουδαῖοι προσελθόντες ἐδίωξαν καὶ αὐτὴν καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὸν Ἰωάννην μακράν.

ἀποθανοῦμαι κἀγὼ ἅμα σὺν σοί, καὶ ἐλθέτω, δέομαι σου υιέ, ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ ὁ δόσας μοι πρῶτον τότε χαράν, καὶ συνζέυξει τὴν ψυχὴν μου μετὰ σοῦ. πάλιν ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ μετὰ οἰμωγῶν [καὶ] θαυμάτων καὶ ἀτενίζουσα πρὸς αὐτόν Υιέ μου, υιέ μου, τί πέπονθα οὕτως αἰφνιδίως; τί γένομαι χωρὶς σοῦ, υιέ μου; | Καὶ στραφείς -- Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου cum A .. C τότε στραφείς πρὸς τὴν μητέρα ὁ Ἰησοῦς καὶ ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν ἀγαπητὸν μαθητὴν Ἰωάννην ἰστάμενον πλησίον αὐτῆς καὶ κλαίοντα μετὰ τῶν λοιπῶν γυναικῶν, εἶπε πρὸς τὴν θεοτόκον ὁ Ἰησοῦς Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου· Ἐπειτὰ φησι πρὸς τὸν Ἰωάννην Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου | Ἡ δὲ ἔκλαιε -- βοήθησαί σοι cum A .. C ἡ δὲ θεοτόκος κλαίων (sic) ἐκραύγαζεν Διὰ τ. σε κλ., υιέ μου, διότι σε παρέδωκαν οἱ παράν. Ἰουδ. εἰς πικρὸν καὶ ἄτιμον θάνατον, ὡς ἐκείνοι νομίζουσι (sic)· ἀλλ' ὁ θάνατός σου, υιέ μου, ἅγιος καὶ δίκαιος καὶ σωτηρία τοῦ κόσμου παντός εὐρεθῆσεται. ἐκτός σου, υιέ μου, ποταπὴν βιοτὴν διάξω; | Καὶ πρὸς τὸν σταυρὸν -- βούλομαι (codex ueterque βουλομένη) -- συντάξωμαι cum A .. C καὶ πρ. τ. σταυρ. ἀφορ. ἔλεγεν Κλῖνον στ., ἕνα περιλαβοῦσα τὸν υἱ. μου καὶ καταφιλήσω τὰ σπλάγχνα μου, τὰ φύλλα τῆς καρδίας μου, ὃν ἐν τοῖς μασθοῖς τούτοις ξενотρόπως ὡς μὴ ἄ. γν. ἐθήλασα. κλῖνον στ., βουλομένη τῷ φιλιτάτῳ μου υἱῷ περιπλ. κλ. στ., ἕνα τῷ ποσεινοτάτῳ μου υἱῷ ὡς μήτηρ συντάξωμαι (codex συντάξαι) καὶ καταφιλήσω. Praetereaque add Ποῦ τὸ κάλλος σου, υιέ μου γλυκύτατε; ποῦ σου ἡ εὐπρέπεια, υιέ μου παμφίλιτατε; ὁ ὠραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱούς τῶν ἀνθρώπων, οὐκ ἔχεις εἶδος οὐδὲ κάλλος, υιέ μου γλυκύτατε, ὑπὲρ χειρῶν ἀνόμων. λοιπὸν σὺν σοί θανοῦμαι. | Ταῦτα ἀκούοντες οἱ (C add μισοῦσαι) Ἰουδ. πρ. ἐδ. καὶ (C om) αὐτὴν καὶ -- μακράν cum AC. Sed C add Τότε ἡ κἀναργος ἀλαλάξασα (cod. - λάξας) ἔλεγεν Οἴμοι οἴμοι, υιέ μου, οὐδὲ καδ' (sic) ὄψιν ἀφιοῦμαι βλέπειν σε. οἴμοι οἴμοι, τί εἶπω εἰς τὴν μισοῦσαν (sic) τῶν ἀμνημόνων Ἰουδαίων; πάντες (sic) μητέρες, συνκλαυσατέ μοι μόνη, τῇ μόνη ἀγαπητῇ

⁵ Ἐπειτα ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλη λέγων Πάτερ, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσιν. Ἐπειτα λέγει Διψῶ. καὶ εὐθύς ἔδραμεν εἰς ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν καὶ λαβῶν σπόγγον καὶ πλήσας αὐτὸν χολῆς καὶ ὄξους μεμιγμένον καὶ θείς ἐπὶ καλάμου ἐπότιζε τὸν Ἰησοῦν. καὶ γευσάμενος οὐκ ἤθελε πιεῖν. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι οἱ ἰστάμενοι καὶ βλέποντες κατεγέλων αὐτὸν καὶ ἔλεγον Ἐὰν ἀληθῶς ἔλεγες ὅτι υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάρθῃ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ παρευθὺς ἵνα πιστεύσωμεν εἰς σέ. ἕτεροι ἔλεγον καταγελῶντες Ἄλλους ἔσωσεν, ἄλλους ἑθεράπευσεν, καὶ λάσατο ἀσθενεῖς, παραλελυμένους, λεπρούς, δαιμονιζομένους, τυφλοὺς, χωλοὺς, νενεκρωμένους, καὶ ἑαυτὸν οὐ δύναται θεραπεῦσαι.

⁶ Ὡσαύτως καὶ ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ αὐτοῦ μέρει ἐσταυρωμένος ληστής πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν Ἐὰν τοῦ θεοῦ υἱὸς εἶ, κατάρθῃ καὶ σῶσον καὶ ἑαυτὸν καὶ ἡμᾶς. ὄνομα αὐτῷ ἦν Γίστας. ὁ δὲ ἐκ δεξιῶν ἐσταυρωμένος ὀνόματι Δυσμαῖς ὠνείδιζε τὸν αὐτὸν ληστήν λέγων Ταλαίπωρε καὶ ἄθλιε, οὐ φοβῆ τὸν θεόν; ἡμεῖς ἄξια ὧν ἐπράξαμεν ἐπάθομεν· οὗτος δὲ πάντως οὐδὲν κακὸν ἐπραξε. καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν Ἰησοῦν λέγει αὐτῷ Κύριε, ὅταν βασιλεύ-

μητρὶ τοῦ υἱοῦ μου (pergit καὶ ἐμῆς μόνης υἱοῦ ἀγαπητοῦ). συνκλαυσατέ μοι, πάντες (sic) φυλαὶ καὶ γλώσσαι. τὴν παρθενίαν ἐφύλαξα (codex φυλάξα), μὴ τύχω τὰς λύπας τῶν μητέρων· καὶ γὰρ δὲ ὑπερῆρα πάντας (sic) τὰς μητέρας κλαυθμοῖς τε καὶ ὀδυρμοῖς.

5. Ἐπειτα ἐβόησεν ὁ Ἰησ. (C Ὁ δὲ Ἰησ. ἐβό.) -- στήσης (C στήσεις) -- ποιοῦσιν (C add οἱ ἄθλιοι) -- εἰς ἀπὸ (C om) τῶν στρ. cum AC | καὶ λαβῶν σπόγγον -- οὐκ ἤθελε πιεῖν cum C; in A enim textus corruptus est in hunc modum: καὶ ἐγένευσεν ἀγγίον καὶ λαβῶν ὄξους (ἀγγίον ὄξους καὶ λαβῶν?) καὶ θείς (adde ἐπὶ?) καλάμου ἐπότιζεν αὐτόν. Reliqua καὶ γευσ. -- πιεῖν A non habet. | C κατεγέλων | Ἐὰν ex C est; A om | καὶ παρευθὺς -- εἰς σέ cum A . . C καὶ πιστεύσωμέν σοι | C om ἕτεροι ἔλεγ. καταγελ. | χωλοὺς ex C est . . A om

6. αὐτοῦ μέρει: C om αὐτοῦ | ληστής: C add ἦγον ὁ Γίστας, sed om pr. αὐτ. ἔλεγεν | C κατάρθῃ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. Tum om ὄνομα -- Γίστας | C ὁ δὲ ἐκ δεξιῶν ληστής ὁ Δυσμαῖς | C Ὡ ἄθλιε καὶ ταλαίπ., οὐ φοβεῖ τ. ὁ.; ἡμεῖς γὰρ ἄξια ὧν ἐπράξαμεν ἀπελάβομεν· ὡς δὲ π. οὐδ. κ. ἐποίησεν οὔτε ἐπραξεν. Praeterea idem perperam addita habet haec: οὐκ οἶδας ἄθλιε τὸν ἥλιον σκοτισθέντα καὶ τὴν σελήνην ἐφ' ὄλην τὴν αἰκουμένην ἀπὸ ὥρας ἑκτῆς ἕως ὥρας ἐνάτης; τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ σχισθέντα (sic); | C om αὐτῷ | Κύριε, ὅταν -- ἀλήθειαν (post ἀλήθειαν in codice pergitur ὅτι ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, ἵνα σε ἔχω etc, ex quibus priora ὅτι ἐν

σης, μή μου ἐπιδάθου. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Σήμερον, λέγω σοι ἀλήθειαν, ἵνα σε ἔχω εἰς τὸν παράδεισον μετ' ἐμοῦ.

CAPUT XI.

Ἔπειτα ὁ Ἰησοῦς κράξας φωνῇ μεγάλη Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου, ἀπέπνευσε. καὶ παραυτίκα ἦν ἰδεῖν τὰς πέτρας σχιζομένας· σεισμός γὰρ ἐγένετο εἰς τὴν γῆν ἅπασαν, καὶ τοῦ σεισμοῦ σφοδροῦ καὶ μεγάλου γεγονότος ἐσχίζοντο καὶ αἱ πέτραι. ἦνοῦγοντο καὶ τὰ μνημεῖα τῶν νεκρῶν, καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη, καὶ σκότος

τ. β. μ. ex margine irrepisse in textum videntur, nisi aliquid excidit) -- μετ' ἐμοῦ cum A . . C Μνήσθητί μου, κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπ. αὐτῷ Ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. Iam sequitur in codice C, narratio de Iesu infante cum parentibus in praedonem Dysmam incidente, tam ieiuna illa quidem tamque vitiose et corrupte scripta ut paucis eam excerpere quam totam exscribere praestet. Incipit his: οὗτος δ' ληστής ὁ Δυσμᾶς εἰς τὴν γέννησιν Χριστοῦ, ὃ ἔστιν εἰς χρόνους λγ', ὅταν φωνῇ ἐξῆλθεν ὑπὸ ἀγγέλου τῷ Ἰωσήφ ἵνα ἄρῃ τὸ βρέφος καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ etc. Pergitur de itinere Egyptiaco, in quo prope iam ad fines Egypti Maria cum Iosepho oesuriens allocuta esse dicitur palmam (φοινικαλαν κάρπιμον καὶ πάνυ ὠράλαν) Κλίνε δένδρον μου καλὸν καὶ χάρισόν μοι ἐκ τοῦ σοῦ ὠραιωτάτου καρποῦ. Ad-ditur καὶ εὐθύς ἐκλινεν, καὶ ἐλάβασιν ἀπὸ τοῦ καρποῦ ὅσον ἡδέλον. καὶ πάλιν ἔφατο τὸ δένδρον ὡς καὶ πρότερον. Iam vero incidunt in Dysmam praedonem (καὶ διερχόμενοι μικρὸν ἐμπροσθεν συνήντησαν τούτου τοῦ ληστοῦ τοῦ λεγομένου Δυσμᾶ). Iste pulchritudine Mariae tactus eam cum infante (ἐν ὠλέναις αὐτῆς) adorasse et exclamavisse dicitur. Εἰ γὰρ μητέρα εἶχεν θεός, εἶχον ἂν εἰπεῖν ὅτι σὺ εἶ. Recipit autem sanctam familiam in domum suam, et exiens venatam vehementer commendat uxori suae. Huic est filius leprosus, semper plorans, qui aqua de lavacro Iesu ablutus extemplo sanatur. Quam rem Dysmas a venatione reversus maxime miratus Mariam omni modo veneratur et in itinere adiuvat. Nec minus resipiscens ipse adest redeunti ex Egypto, ita ut Maria ei benedicat et remunerationem officiorum ei factum iri promittat. Quam remunerationem revera locum habuisse, significatur his: διὰ τοῦτο ἠξιώθη καὶ ἐν τούτῳ διὰ τῆς χάριτος τοῦ ἐλεήμονος θεοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ μητρὸς -- ἵνα μαρτυρήσει ἐν τῷ σταυρῷ ἅμα αὐν Χριστῷ. Narratio exit repetitis verbis latronis et Iesu de cruce pendentium.

XI, 1. Ἔπειτα -- ἀπέπνευσε cum A . . C Τότε ὁ Ἰησ. κρ. φ. μ. εἶπε Πάτερ, εἰς χεῖράς (A χεῖρά) σου π. τὸ πν. μ., καὶ μετὰ τοῦ λόγου ἀπέπν. | καὶ παραυτίκα -- ἕως ἐνάτης ἐγένετο cum A . . B (ab hoc enim loco rursus huius codicis textum Thilo attulit) C ἦν δὲ ὡσεὶ ὦρα ἕκτη, καὶ παραυτίκα σεισμός ἐγένετο μέγας εἰς τὴν γῆν ἅπασαν, ὥστε πᾶς ὁ κόσμος ἐρριξε, καὶ ἀπὸ τοῦ (B om) σφοδροῦ σεισμοῦ ἐσχίζοντο αἱ πέτραι. ἦνοῦγοντο καὶ (C om) τὰ (C om) μνημεῖα τῶν νεκρῶν (C om τ. νεκρ.) καὶ πολλὰ σώματα τῶν δικαίων ἠγέρθησαν. καὶ (C om) ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη μέσον, καὶ

ἀπὸ ἑκτῆς ὥρας ἕως ἐνάτης ἔγένετο. καὶ τούτων πάντων γινομένων φοβηθέντες οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἔλεγον ὅτι ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. Λογγίνος δὲ ὁ ἑκατόνταρχος ἰστάμενος εἶπεν Ἄληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος· ἄλλοι ἐρχόμενοι καὶ ὀρώντες αὐτὸν κατατύπτοντες τὰ στήθη ἀπὸ τοῦ φόβου αὐθις ἐστρέφοντο ὀπισθεν.

² Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος τὰ τοιαῦτα πάντα θαύματα κατανοήσας, ἀπελθὼν εἰς τὸν Πιλάτον διηγήσατο ταῦτα. ὁ δὲ ἀκούσας ἐθαύμασεν καὶ ἐξεπλάγη, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου αὐτοῦ καὶ τῆς λύπης τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ φαγεῖν ἢ πιεῖν οὐκ ἤθελησε. διεμηνύσατο δέ, καὶ ἦλθεν πρὸς αὐτὸν ὄλον τὸ συνέδριον ἀφ' οὗ διέβη τὸ σκότος, καὶ εἶπεν πρὸς τὸν λαόν· Εἶδετε πῶς ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, εἶδετε πῶς ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα. ὄντως ἐγὼ καλῶς ποιῶν τὸν ἄνθρωπον τὸν καλὸν οὐδαμῶς φονεῦσαι προεθυμούμην. οἱ δὲ κακοῦργοι ἔλεγον πρὸς τὸν Πιλάτον ὅτι τοιοῦτον σκότος ἐκλειψῆς ἡλίου ἐστί, καθὼς ἐγένετο καὶ ἐν ἑτέροις καιροῖς. εἶτα λέγουσιν

σκότ. ἐγένετο ἐφ' ὄλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. | καὶ τούτων (BC add οὖν) π. γινομένων (BC γενομ.) οἱ μὲν Ἰουδ. (ita BC; A οἱ Ἰ. μὲν αὐτῶν) ἔλεγον -- ἦν. Λογγ. δὲ (BC om) ὁ ἑκ. ἰστάμ. (BC add μετὰ παρησίας) εἶπεν -- ἦν οὗτος. (A h. l. addit ἕτεροι ἔλεγον τῷ Ἰουδα Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψη.) ἄλλοι ἐρχ. -- κατατύπτοντες (ita BC; A τύπτ.) τὰ στ. (BC add αὐτῶν καὶ) ἀπὸ -- ὀπισθεν.

2. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος -- διηγήσ. ταῦτα cum ABC | ὁ δὲ ἀκούσας ἐσ. καὶ (A om) ἐξεπλ. -- ἤθελησε cum AB .. C om | διεμηνύσατο -- πρὸς αὐτὸν (BC om) -- πρ. τ. λαόν (BC add ὁ Πιλάτος) cum ABC | Εἶδετε (h. l. codex εἶδετε, postea ἴδετε) πῶς ἐσκοτίσθη -- προεθυμούμην cum A .. BC Εἶδετε πῶς σεισμός καὶ σκότος ἐφ' ὄλην τὴν οἰκουμένην ἐγένετο καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη. ὄντως καλῶς ἐγὼ ἐποίουν, τὸν ἄνθρωπον οὐδαμ. φον. προεθυμούμην | οἱ δὲ κακοῦργοι -- τοιοῦτον (B τοιοῦτο) -- καιροῖς ex BC .. A haec in Iudam proditorem transfert, de quo plura addit quae hunc in locum parum quadrant. Habet enim ita: ὁ δὲ Ἰουδας ἐκεῖ παριστάμενος εἶπεν Ἐκλειψῆς ἡλίου ἐστί, καθὼς ἐγένετο καὶ ἐν ἑτέροις καιροῖς. ἀλλ' ὁμως ὁ λαὸς ὄλος αὐτὸν καὶ μόνον κατηγοροῦν καὶ ὑβρίζον καὶ ἐπάνω αὐτοῦ τὴν αἰτίαν ἐτίθεισαν τῆς σταυρώσεως, καὶ κατεβῶν αὐτοῦ πάντες Ὁ προδότης, λέγοντες, ὁ παρανομός, ὁ ἄπιστος, ὁ ἀχάριστος, ὁ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ φονεύσας, ὁ παρ' αὐτοῖς τὰς πόδας νικτόμενος, ὁ τὸ βαλάντιον αὐτοῦ κατέχων καὶ ὅσα βέλων διδοὺς ἐξ αὐτοῦ καὶ ὅσα βέλων ἀποκοπτόμενος. ἐφ' οἷς οὗτος ἀναγκαιῶν καὶ μὴ δυνάμενος τοὺς ὀνειδισμοὺς ὑπομένειν ταῖς ἀκοαῖς, παραγενόμενος ἐν τῷ κατ' καὶ εὐρῶν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς γραμματεῖς εἶπεν Γινώσκω ἀληθῶς ὅτι κακῶς ἐποίησα· καὶ λάβετε τὰ ἀργύρια ἃ μοι δεδώκατε διὰ τὸ προδοῦναι τὸν Ἰησοῦν πρὸς φόνον ὑμῖν. μὴ θελώντων δὲ τῶν Ἰουδαίων δεξασθαι τὰ ἀργύρια, βίψας ταῦτα μέσον αὐτῶν ἔφυγε, καὶ ἀπελθὼν ἐποίησεν ἀγρόνην διὰ σχοινοῦ καὶ ἐκρεμάσθη, καὶ

αὐτῶ Ἡμεῖς ἔχομεν τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων διὰ τῆς αὐριον ἡμέρας, καὶ παρακαλοῦμέν σε, ἐπεὶ ἔτι πνεύουσιν οἱ ἐσταυρωμένοι, ἵνα καταθλασθῶσι τὰ ὀσῆα αὐτῶν καὶ καταβιβασθῶσιν. εἶπεν ὁ Πιλάτος τοῦτο γενήσεται. ἀπέστειλεν οὖν στρατιώτας καὶ εὗρον ἔτι πνέοντας τοὺς δύο ληστάς, καὶ συνέθλασαν αὐτῶν τὰ σκέλη: τὸν δὲ Ἰησοῦν εὐρόντες τεθνηκότα οὐδαμῶς αὐτοῦ ἤψαντο, εἰ μὴ εἰς στρατιώτης ἐλόγηυσεν αὐτὸν ἐν τῇ δεξιᾷ πλευρᾷ, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

³ Πρὸς ἑσπέραν δὲ τῆς παρασκευῆς καταντώσης Ἰωσήφ τις ἀνὴρ εὐγενῆς καὶ πλούσιος, θεοσεβῆς Ἰουδαῖος, εὐρών τὸν

οὕτως ἀπήγατο. Conferenda sunt haec cum tribus prioribus sectionibus capitis primi in codice C, quemadmodum supra pag. 268 sq. exscripsimus. Iam vero sequitur Iudaeorum et Pilati de titulo crucis disputatio, conferenda cum iis quae supra ad X, 3. ex codice C attulimus. Legitur in codice A sic: Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι προσελθόντες εἶπον τῷ Πιλάτῳ Οὐ καλῶς ἐγράφησαν, κύριε ἡμῶν, τὰ γράμματα ἀνωθεν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Ἰησοῦ· μαρτυροῦσι γὰρ αὐτὸν βασιλεῖα ἡμῶν. διὰ τοῦτο δεόμενά σου ἵνα ὀρίσης καὶ γράψης ἐκείσε ὅτι οὗτος εἶπεν ὅτι ἐστὶ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. ἔφη ὁ Πιλάτος Ὁ ἔγραψα, ἔγραψα. Tandem pergitur iis quae in textum receperimus, ἔτα λέγουσιν αὐτῶ etc. His rursus codices BC haec praemissa habent: καὶ ὁ Πιλάτος λέγει αὐτοῖς (interque codex αὐτῶν) Καὶ τὰ ἕτερα καὶ ἐξάσια θάματα τί λέγετε εἶναι; καὶ οὐκ εἶχόν τι ἀπολογηθῆναι. Pergunt autem καὶ ταῦτα λέγων οὗτος, προσελθόντες λέγουσιν Ἡμεῖς ἔχομεν etc. | διὰ τῆς αὐρ. ἡμ. cum BC .. A διὰ τὴν αὐριον | ἵνα h. l. cum BC .. A ante ἐπεὶ ἔτι | καταθλασθῶσιν τὰ ὀσῆα cum A .. BC καταθλασθῶσι τὰ σκέλη | τοὺς ληστάς cum BC .. A τ. δύο λ. | εἰ μὴ εἰς στρατ. ἐλόγγ. αὐτόν cum A .. BC τότε ἀπελθὼν εἰς στρατ. καὶ ἐλόγηυσε τὸν Ἰησοῦν | BC ἐν τῇ δεξ. αὐτοῦ πλ.

Post αἷμα καὶ ὕδωρ codd. BC plura addita habent de prophetarum circa res Christi ultimas vaticiniis. Ea in C sic leguntur: καὶ ἐπληρώθησαν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν. Ἰερεμίας εἶπεν Δεῦτε καὶ ἐμβάλωμεν (codex ἐμβάλλομεν) ξύλων εἰς τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ ἐκτρίψομεν αὐτὸν ἀπὸ γῆς ζώντων, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ζώντων (sic) οὐ μὴ μνησθῆ ἔτι, κύριε τῶν δυναμέων, κρῖνον δίκαια. Ζαχαρίας ἔφη Καὶ ἔσθησαν τὸν μισθὸν μου τριάκοντα ἀργυροίαι. Ἡσαίας εἶπεν Τὸν νωτόν μου ἔδωκαν εἰς μάστιγας, τὰς δὲ σιαγόνας μου εἰς βάπτισμα: τὸ δὲ πρόσωπόν μου οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰσχύνης ἐμπυσμάτων, καὶ κύριος ἐγενήθη βοηθός μου. καὶ πάλιν ὁ αὐτός εἶπεν Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγῆν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἄκακος ἐναντίον τοῦ κείρακος αὐτὸν ἄφρονος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρῖσις αὐτοῦ ἤρθη. τὴν δὲ γενεάν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται; ὅτι αἵρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. καὶ λοιπὸν ἐπληρώθησαν νῦν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς προείπομεν.

3. Post καταντώσης C add haec: εἰς ἀπέλους λογισμοὺς ἐλθὼν (sic) ἡ θεοτόκος, διαβουλευομένουσ τοὺς Ἰουδαίους (sic). Potius scribe - μένων τῶν - αίων) ἀφείναι ἄταφον τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τὸ ἀφείναι μόνον τὸ σῶμα ὀδύρετο καὶ πρὸς τὸν Πιλάτον ἀπελθεῖν οὐκ ἐπαρρησιάζετο. καὶ στέλλει πρὸς Ἰωσήφ τὸν Ἰωάννην. ἐλθὼν δὲ Ἰωσήφ πρὸς τὴν θεοτόκον λέγει πρὸς αὐτὸν Ἰωσήφ, παρακαλῶ

Νικόδημον, ὃν προφθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, λέγει αὐτῷ Οἶδα ὅτι ζῶντα τὸν Ἰησοῦν ἠγάπας καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ ἠδέως ἤκουες, καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους εἰδὼν σε μαχόμενον ὑπὲρ αὐτοῦ. εἰ δοκεῖ σοι οὖν, πορευθῶμεν πρὸς τὸν Πιλάτον καὶ αἰτησώμεθα τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ πρὸς ταφὴν, ὅτι μεγάλη ἀμαρτία κείσθαι αὐτὸν ἄταφον. Δέδουκα, λέγει ὁ Νικόδημος, μὴ πως ὀργισθῆντος τοῦ Πιλάτου πάθω τι κακόν. εἰ δὲ σὺ μόνος ἀπελθὼν καὶ αἰτήσας λάβῃς τὸν τεθνηκότα, τότε καγὼ συνοδεύσω σοι καὶ τὰ πρὸς κηδεῖαν ἐπιτήδεια πάντα συνδιαπράξομαι. ταῦτα εἰπόντος τοῦ Νικολδήμου ὁ Ἰωσήφ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀτενίσας τοὺς ὀφθαλμούς καὶ εὐξάμενος τῆς αἰτήσεως μὴ διαμαρτῆσαι, ἀπῆλθεν πρὸς τὸν Πιλάτον, καὶ προσαγορεύσας ἐκαθέσθη. εἰτά φησι πρὸς αὐτὸν Δέομαί σου, κύριέ μου, εἴ τι παρὰ τὸ δοκοῦν τῇ μεγαλειότητι σου αἰτήσομαι, μὴ ὀργισθῆναί μοι. ὁ δὲ ἔφη Καὶ τί ἐστὶν ὃ αἰτεῖς; λέγει Ἰωσήφ Ἰησοῦν τὸν καλὸν ἄνθρωπον, ὃν ὑπὸ φθόνου οἱ Ἰουδαῖοι κατήνεγκαν εἰς τὸ σταυρῶσαι, τοῦτον παρακαλῶ ἵνα μοι δῶς πρὸς ταφὴν. λέγει ὁ Πιλάτος Καὶ τί

σε, παρηγόρησον τὴν λύπην μου, ὅτι εἶδα (οἶδ.) τὴν ἀληθινὴν ἀγάπην σου πρὸς τὸν γλυκύτατον υἱὸν μου, καὶποίησόν μοι δύο αἰτήματα. ἀπέλθε πρὸς Πιλάτον αἰτήσαι τὸ σῶμα τοῦ ἀγαπητοῦ μου υἱοῦ ἵνα λάβω, καὶ θώρησαί μοι καὶ τὸ μνημεῖον ὃ ἔχεις λελατομημένον καινὸν ἐν τῷ κήπῳ. ὁ δὲ Ἰωσήφ πλησθεὶς δακρύων τε (sic) σφοδρῶν λέγει Κυρία μου, γεννηθῆτω τὸ βάλημά σου, ὡς βέλεις. Iam petgit οὗτος ὁ Ἰωσήφ ἀνὴρ εὐγενῆς τε καὶ πλούσιος καὶ θεοσεβῆς Ἰουδαῖος, εὐρῶν καὶ τὸν Νικόδημον, ὃν προφθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, λέγει αὐτῷ Οἶδα ὅτι τὸν Ἰησοῦν ἠγάπας ἴλαν καὶ τοὺς λόγ. αὐτοῦ (αὐτοῦ in A desest) -- μεγάλη (A add ἐστὶ) ἀμαρτία -- ἄταφον. | ὁ Νικόδημος: C om ὁ | ἐπιτήδεια cum A . . C ἐπιτάφια | C ἀτενίσας εἰς τ. οὐρ. τὸ ὄμμα | C καὶ αἰτησάμενος μὴ διαμαρτ. τῆς αἰτήσεως | πρὸς αὐτόν: C add μετὰ δακρύων | κύριέ μου: C om μου | εἴ τι: A om τι | C τῇ σῇ μεγαλειότητι | Καὶ τί: C om Καὶ | λέγει Ἰωσήφ Ἰησ. τ. καλ. (cod. add τὸν) ἄνθρ. -- κατήνεγκαν εἰς τὸ (ita C; A κατήνεγκασάν σε) σταυρῶσαι cum A . . C λέγ. Ἰωσ. Ἰησ. τὸν ἕξνον καὶ καλὸν ἄνθρωπον, ὃν -- σταυρῶσαι | τοῦτον παρακαλῶ -- πρ. ταφὴν cum A . . C haec miram in modum exaggerat: Δός μοι τοῦτον τὸν ἕξνον, ἵνα τὸν ἕξνον τοῦτον κηδεύσω. δός μοι τοῦτον τὸν ἕξνον ἵνα τὸν ἐκ ξένης χώρας ὄντα κηδεύσω τὸν ἕξνον ὅπου τὴν κεφαλὴν κλίνει, οὐκ ἔχει ὁ ἕξνος. δός μοι τοῦτον τὸν ἕξνον, ὅπου ὁ Ἰουδας ὁ Ἰσκαριώτης τοῦτον ἐπαρέδωκεν τοῖς Ἰουδαίοις ἀδικῶς ὡς ἕξνον. δός μοι τοῦτον τὸν ἕξνον etc. Decies repetito isto Δός μοι cum variis additamentis (quinto loco ὅτι ἀδελφοῦς οὐκ ἔχει ὡς ἕξνος; sexta ὅπου καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔφυγον, καὶ οὐκ ἦν τις κηδεύσαι τοῦτον τὸν ἕξνον, octavo ὅπου Ἰουδαῖοι αὐτὸν κατεμαρτίωσαν ὡς ἐξ ἀλλοδαπῆς χώρας ἕξνος ἕντα ἕξνον, decimo δός μοι τὸ σῶμα τοῦ τεθνηκότος ἵνα τοῦτο καταφλήσω ἐν τῇ ἀποχωρήσει μας [sic, pro-

γέγονεν ὅτι μαρτυρηθέντα τοῦτον ὑπὸ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ ἐπὶ μα-
 γείαις καὶ ἐν ὑποψίᾳ ὄντα λαβεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Καίσαρος
 καὶ οὕτω παρ' ἡμῶν εἰς θάνατον ἐκδοθέντα, τιμᾶσθαι αὐθις τοῦ-
 τον νεκρὸν ἐπιτρέψωμεν; ὁ δὲ Ἰωσήφ περιλυτός γενόμενος καὶ
 θακρύσας τοῖς ποσὶ προσέπεσε τοῦ Πιλάτου Μή σοι, λέγων, κύ-
 ριέ μου, ἐπὶ νεκρῷ φθόνος τις ἐπιγένηται. πᾶσα γὰρ κακία ἐν
 τῇ τελευτῇ δεῖ συναπόλλυσθαι τοῦ ἀνθρώπου. ἐγὼ δὲ οἶδα τὴν
 μεγαλειότητά σου, πόσα ἐσπούδασας ὥστε μὴ σταυρῶσαι τὸν
 Ἰησοῦν, καὶ πόσα πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὑπὲρ αὐτοῦ εἶπας, τὰ
 μὲν παραινῶν, τὰ δὲ καὶ θυμούμενος, καὶ ὕστερον πῶς τὰς
 χεῖρας ἀπέκτανες καὶ μῆδαμῶς ἔχειν μέρος ἀπεφῆνω μετὰ τῶν
 θελόντων ἀποκτανθῆναι αὐτόν. ἐφ' οἷς ἅπασι δέομαί σου μὴ
 ἀποστραφῆναι τὴν αἴτησίν μου. οὕτω τοίνυν ἐπακαίμενον ἰδὼν
 ὁ Πιλάτος τὸν Ἰωσήφ καὶ ἐκετεύοντα καὶ θακρύνοντα, ἤγειρεν
 αὐτόν λέγων Ἄπιθι· χαρίζομαί σοι τὸν τοιοῦτον νεκρὸν, καὶ τοῦ-
 τον λαβὼν πράττε ὅσα σὺ βούλη.

⁴ Καὶ τότε ὁ Ἰωσήφ εὐχαριστήσας τῷ Πιλάτῳ καὶ κατα-
 φιλήσας αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τὰ ἱμάτια, ἐξῆλθεν τῇ καρδίᾳ
 μὲν χαίρων ὡς τοῦ ποθομένου τυχόν, τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ φέρων
 ἔτι θακρύνοντας· οὕτω καὶ τὴν χαρὰν εἶχε λελυτημένος. ἄπεισιν
 οὖν πρὸς τὸν Νικηδόδημον καὶ τὰ γενόμενα πάντα διασαφεῖ. εἶτα
 σμύρνην καὶ ἀλόην ἑκατὸν λίτρας καὶ μνημεῖον καινὸν ἐξωνησά-

graece]], bis sequitur similiter Δώρησαι μοι. Iste locus omnino conferendus est
 cum Eriphanii oratione in sepulchrum Christi pag. 264. (ed. Colon. 1682.) Do-
 nique est Δέομαι τῇ μεγαλειότητι (sic) σου μὴ παρακούσης τῆς αἰτήσεώς μου.
 ταῦτα ἔλεγεν Ἰωσήφ τεχνίντως πρὸς Πιλάτον ἵνα λάβῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ,
 τῇ (codex ἢ δὲ τῇ) ἀγασίᾳ τῆς ψυχῆς μεγάλη ἐγκωμιάσας τὸν Ἰησοῦν μυστι-
 κῶς. | λέγει ὁ Πιλάτος (C δὲ Πιλ. λέγει) Καὶ τί -- ἐν (C om) ὑποψίᾳ ὄντα
 (C add ἤδειον. Corrige θέλειν?) λαβεῖν -- τοῦτον (C add τὸν) νεκρὸν ἐπιτρέ-
 ψωμεν (ita C; A -ψωμεν) | ὁ δὲ Ἰωσήφ -- ὥστε μὴ σταυρῶσαι (C ἵνα μὴ
 σταυρωθῆναι) -- ἀποκτανθῆναι (C ἀποκτείναι) -- αἴτησίν μου (C add ἀλλ'
 ἐκετεύεις [corrige ἐκέτης] σοι προσπίπτω). οὕτω τοίνυν -- καὶ τοῦτ. λαβ. (haec
 C om) πράττε (C πράττε [hoc accentu] εἰς αὐτόν) ὅσα σὺ βούλη (C σοι βουλήτα.)
 . . 4. C sic: Τότε Ἰωσήφ εὐχαριστήσας -- ἐξῆλθε χαίρων τῇ καρδίᾳ ὡς τὸν
 ποθοῦμενον τυχόν, τοὺς ὀφθ. δὲ -- χαρὰν [omisso εἶχε] ἔτι λελυτημένος καὶ
 τὴν λύπην χαίρων καὶ ἀγαλλιώμενος. ἄπεισιν οὖν -- διασαφεῖ. | εἶτα σμύρνην
 -- ἐξωνησάμενοι (codex -μενος) -- κατέθεντο cum A . . C διότι δὲ κάκεινος
 εὐσεβῆς καὶ ἠγάπα τὸν Ἰησοῦν, καὶ εἶπε τούτῳ πάντα τὰ τοῦ Πιλάτου. ἐξω-
 νησάμενοι δὲ σμύρνην -- λίτρας καὶ μνημεῖον καινόν, ἐν σ. λ. ἐκαδείαν τὸ

μενοι, ἐν σινδόνι λευκῇ ἅμα τῇ θεοτόκῳ καὶ τῇ Μαγδαληνῇ
Μαρία καὶ τῇ Σαλώμῃ σὺν τῷ Ἰωάννῃ καὶ ταῖς λοιπαῖς γυναῖξι
τούτων κηδεύσαντες ὡς ἔθος ἐν τῷ τάφῳ κατέθεντο.

⁵ Ἡ δὲ θεοτόκος ἔλεγε κλαίουσα Πῶς οὐ μὴ σε θρηνησω,
υἱέ μου· πῶς τὸ ἔμῳ πρόσωπον οὐ σπαράξω τοῖς ὄνυξιν. τοῦτο
ἐκεῖνο ἐστίν, υἱέ μου, ὅπερ Συμεὼν ὁ πρεσβύτερος προεῖπέ μοι,
ὅτε τεσσαρακονθήμερον βρέφος προσήγαγόν σε ἐν τῷ ναῷ. αὕτη
ἐστίν ἡ ῥομφαία ἣτις νῦν κατὰ τὴν ψυχὴν μου διέρχεται. τίς
τὰ ἐμὰ δάκρυα, γλυκύτατέ μου υἱέ, καταπαύσει; πάντως οὐ-
δεὶς εἰ μὴ σὺ μόνος, ἐάν καθὼς εἶπας ἀναστήσῃ τριήμερος.

Ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία ἔλεγε κλαίουσα Ἀκούσατε, λαοὶ
φυλαὶ καὶ γλῶσσαι, καὶ μάθετε ποίῳ θανάτῳ οἱ παράνομοι Ἰου-
δαῖοι τὸν μυρία καλὰ πρὸς αὐτοὺς πεποιηκότα παραδεδώκασιν.
ἀκούσατε καὶ θαυμάσατε. τίς ἀκουστὰ ποιήσει ταῦτα πρὸς
ἅπαντα κόσμον; ἐγὼ ἐν Ῥώμῃ μόνῃ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπελεύ-
σομαι· ἐγὼ τούτῳ δηλώσω ὅσον κακὸν ὁ Πιλάτος τοῖς παρανό-
μοις Ἰουδαίοις πειθόμενος πέπραχεν. Ὁσαύτως καὶ Ἰωσήφ ὀδυ-
ρετο λέγων Οἴμοι, γλυκύτατε Ἰησοῦ, ἐξ ἀνθρώπων φίλε ἐξαι-
σιώτατε· εἰ χρὴ μὲν καὶ ἀνθρώπον ὀνομάζειν σε, τὸν οἶα οὐδέ-
ποτε πεποίηκεν ἀνθρώπος θαύματα ἐργασάμενον. πῶς σε κη-
δεύσω, πῶς σε ἐνταφιάσω. νῦν ἔδει μὲν συμπαραεῖναι οὓς ἐν
ὀλίγοις ἄρτοις ἐξέθρεψας· οὕτω γὰρ οὐκ ἂν ἔδοξα τῆς ἀξίας
ἀπολειπόμενος.

σῶμα ἅμα σὺν τῇ θεοτόκῳ - - ἅμα καὶ τῇ Σαλώμῃ - - ἐν τάφῳ κατῴ-
κατέθεντο.

5. Ἡ δὲ (C add πάντα γος) θεοτ. ἔλεγ. κλαίουσα (C θρηνωδοῦσα ἔλεγ.) cum
AC | Πῶς οὐ (C om) μὴ σε θρ. υἱ. μ. (C add ποδῆτε) -- τοῖς ὄνυξιν cum AC.
Sed C his plura praem, de quibus pauca excerpere satis erit. Ea incipiunt Πῶς
σε κλαύσω, γλυκύτατε υἱέ μου, θεωρῶν (sic) σε ἀδίκως δῆσκοντα. πῶς θεωρῶ
σε, φίλτατόν μέλος μου. πῶς ζήσω χωρὶς σοῦ etc. Extrema sunt σύχαριστέ,
υἱέ μου, τῷ ἡλίῳ (cod. τοῦ ἡλίου) σου ὅτι ἀπημαυρώθη, καὶ τῇ γῇ (cod. τῆς
γῆς) ὅτι ἐσχίσθη καὶ ἐφοβήθη, καὶ ταῖς πέτραις (cod. αἱ πέτραι) διότι ἐφράγη-
σαν ἰδῶν (sic) τὴν ἀνομίαν τῶν ἀμνημόνων Ἰουδαίων. | τοῦτο ἐκεῖνο -- προσή-
γαγόν σε ἐν τῷ (ita C; A ἤγαγον τῷ) ναῷ -- ἀναστήσῃ (C - στησει) τριήμε-
ρος cum AC.

ἔλεγε κλαίουσα cum A .. C κλαίουσα καὶ τριχόμενος σὺν δάκρυσιν ἔλεγε |
Ἀκούσατε, λαοὶ -- πέπραχεν: in his AC plerumque consentiant | Ὁσαύτως
καὶ Ἰωσήφ etc ex AC, nisi quod C pleraque exaggerat. Ita idem post ἀπολει-
πόμενος add οὕτω δὲ καὶ Ἰωάννης καὶ αἱ γυναῖκες ὀδύροντο. τότε καὶ Νικόδη-

Εἶτα ὁ μὲν Ἰωσήφ μετὰ τοῦ Νικοδήμου ἐπορευθήσαν εἰς τὰ ὄδια. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ θεοτόκος μετὰ τῶν γυναικῶν, συμπαρόντος καὶ τοῦ Ἰωάννου αὐταῖς.

CAPUT XII.

¹ Ταῦτα γνωρίσαντες οἱ Ἰουδαῖοι πραχθέντα παρά τε Ἰωσήφ καὶ τοῦ Νικοδήμου ἐταράχθησαν κατ' αὐτῶν μεγάλως, καὶ διαμηνυσάμενοι τῷ Ἰωσήφ οἱ ἀρχιερεῖς Ἄννας καὶ Καϊάφας εἶπον αὐτῷ Διὰ τί ἐποίησας τὴν κηδεῖαν ταύτην τῷ Ἰησοῦ; λέγει Ἰωσήφ Ἐγὼ οἶδα τὸν Ἰησοῦν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἀληθινὸν καὶ ἀγαθὸν κατὰ πάντα, καὶ οἶδα καὶ ὑμᾶς ὅτι διὰ φόβον ὠκονομήσατε τὸν φόνον αὐτοῦ· καὶ ἐν τούτῳ ἐκήδευσα αὐτόν. τότε ὀργισθέντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ κρατήσαντες τὸν Ἰωσήφ ἔβαλον αὐτόν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ Εἰ μὴ αὔριον εἶχομεν τὴν ἐορτὴν τῶν ἀζύμων, αὔριον καὶ σέ ὡς ἐκείνον ἐφονεύσαμεν ἂν· τὸ δὲ νῦν ἔχον τήρούμενος, τῇ κυριακῇ πρὸς θανάτῳ παραδοθήσῃ. εἶπον ταῦτα, καὶ τὴν εἰρκτὴν τῇ σφραγιδι ἐσημειώσαντο, κλειθροὺς οὖσαν παντοίοις ἡσφαλισμένην.

² Οὕτω τοίνυν τῆς παρασκευῆς τελεσθεῖσης, τῷ σαββάτῳ πρὸς ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς τὸν Πιλάτον καὶ εἶπον αὐτῷ Κύριε, ὁ πλάνος ἐκεῖνος εἶπεν ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται. μή πως οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς κλέψωσιν αὐτόν καὶ πλανήσουσι τὸν λαὸν ἐπὶ τῷ τοιοῦτῳ ψεύδει, κέλευσον τηρεῖσθαι τὸν τάφον αὐτοῦ. ὁ Πιλάτος οὖν ἐπὶ τούτῳ παρεδωκεν αὐτοῖς στραμους καὶ Ἰωσήφ μετὰ Ἰωάννου (cod. - νην) καὶ τῶν λοιπῶν γυναικῶν ἐνταφιάσαν τὸν Ἰησοῦν.

XII, 1. Ταῦτα γνωρίσαντες -- εἶπον αὐτῷ cum ABC | Διὰ τί ἐποίησ. cum BC .. A Διὰ τί ἕνα ποιήσῃς | ταύτην τῷ Ἰησοῦ cum C .. AB τοιαύτην ἐπὶ τῷ νεκρῷ τοῦ Ἰησοῦ | καὶ ἀληθινόν: BC om καὶ | καὶ ὑμᾶς: BC om καὶ | B ἀπό φόβου | C ὠκονομήσατε | BC male om εἶχομεν τ. ἐ. τ. ἀζ., αὔριον | BC τηρούμενος (B - νον)· τῇ δὲ κυριακῇ

2. Κύριε, ὁ πλάνος ἐκεῖνος εἶπεν ὅτι cum A .. C (item B ut videtur) Κύριε ἐξουσιάρχῃ, τί γὰρ ἐποίησας; διὰ τί τὸν Ἰησοῦν ἐδίδως ἐνταφιάσαι; ἡμεῖς ἐβουλόμεθα κρέμασθαι ἐπὶ ξύλου ἕνα ὑπὸ ὀρνέων βρωθῇ· σὺ δὲ ἐδωρήσω τῷ Ἰωσήφ ἐνταφιάσαι, ἕνα κλέψωσιν αὐτόν καὶ εἰπωσιν ὅτι ἀνέστη ἐκ νεκρῶν· καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χειρῶν τῆς πρώτης. ὁ δὲ Πιλάτος ἐφη Ὡ τῆς ἀνοίας τοῦ φόβου ὑμῶν. οἱ δὲ πάλιν λέγουσι Κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος ἔτι ζῶν εἶπεν ὅτι | μή πως οὖν: BC om οὖν | πλανήσουσι cum C .. A - ὅσοι | τῷ τοιοῦτῳ: A om τῷ | κέλευσον: C add θεόμενά σου | C Πιλάτος οὖν ἐπὶ

τιώτας πεντακοσίους, οἱ καὶ ἐκάθισαν περὶ τὸν τάφον ὥστε τηρεῖν αὐτόν, θέμενοι καὶ σφραγίδας ἐπὶ τὸν λίθον τοῦ μνήματος.

³ Τῆς κυριακῆς οὖν διαφωσκοῦσῆς συμβούλιον εἰ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν Ἰουδαίων ποιήσαντες, ἀπέστειλαν ἐκβαλεῖν τὸν Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς φυλακῆς ἐπὶ τῷ θανατῶσαι αὐτόν· ἀνοίξαντες δὲ οὐχ εὖρον αὐτόν. καὶ ἐξενίζοντο ἐπὶ τούτῳ, πῶς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων καὶ σῶων τῶν κλειδῶν καὶ τῶν σφραγίδων εὐρεθεισῶν ὁ Ἰωσήφ ἐγένετο ἄφαντος.

CAPUT XIII.

¹ Ἐπὶ τούτῳ δὲ παραγενόμενος εἰς στρατιώτης ἐκ τῶν τηρούντων τὸν τάφον εἶπεν ἐν τῇ συναγωγῇ Μάθετε ὅτι ἀνέστη ὁ Ἰησοῦς. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Πῶς; ὁ δὲ ἔφη Σεισμός ἐγένετο πρῶτον· εἶτα ἄγγελος κυρίου ἀστραπηφόρος ἐλθὼν ἐξ οὐρανοῦ ἐκύλισε τὸν λίθον ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἐκάθισεν ἐπάνω αὐτοῦ. καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐγένόμεθα πάντες οἱ στρατιῶται ὡς νεκροί, καὶ οὔτε φυγεῖν ἐδυνάμεθα οὔτε λαλήσαι. ἠκούσαμεν δὲ τοῦ ἀγγέλου λέγοντος πρὸς τὰς γυναῖκας τὰς ἐλθούσας ἐκεῖς τὸν τάφον ἰδεῖν ὅτι μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν ζητεῖτε. οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ ἀνέστη, καθὼς προσέειπεν ὑμῖν. κύψατε καὶ ἴδατε τὸν τάφον ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα αὐτοῦ. πορευ-

τούτῳ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τοῦ σφραγίσαι αὐτοὶ τὸν λίθον τοῦ μνήματος ὡς βούλονται. καὶ λαβόντες κουστωδῖαν ἤγουν στρατιώτας πεντακοσίους, οἱ καὶ ἐκάθισαν ἐπὶ τὸν τάφον -- τὸ μνήματος. Iamvero C add haec: ἐφύλαττον αὐτὸν τῷ σαββάτῳ (cod. τῷ σάββατον) ἕως ὄρθρου βαθέως τῆς κυριακῆς. μετὰ τοῦτο σεισμός πάλιν ἐγένετο μέγας πρῶτον. εἶτα ἄγγελος κυρίου ἀστραπηφόρος ἐλθὼν ἐξ οὐρανοῦ ἐκύλισε τὸν λίθον ἐκ τοῦ μνήματος καὶ ἐκάθισεν ἐπάνω αὐτοῦ. ἀπὸ δὲ τοῦ ἀγγέλου ἀπενεκρώθησαν οἱ στρατιῶται. τότε ἀνέστη ὁ κύριος· ἤγειρε τὸν Ἀδὰμ καὶ πάντας τοὺς προφήτας, οὓς εἶχεν ὁ διάβολος ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ· ἤγειρε δὲ καὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν. εἶη τὸ ὄνομα κυρίου εὐλογημένον σὺν τῷ πατρὶ αὐτοῦ καὶ τῷ παναγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Atque his ipsis textus evangelii in codice C finitur. Eadem habere dicitur codex B, addita subscriptione hac: Τέλος τῶν ἀγίων πατρῶν καὶ ἀρχῆς τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Tamen is similiter atque codex A pergit Ἐτῆς κυριακῆς οὖν διαφωσκοῦσῆς etc, quae infra vide.

3. συμβούλιον -- ποιήσαντες, ἀπέστειλαν etc cum A .. B συμβουλήν ἐποίησαν οἱ ἀρχ. μ. τ. Ἰουδ. καὶ ἀπέστειλαν etc | B ἐκ τῆς φυλακῆς | ὁ Ἰωσήφ ἐγένετο cum A .. B Ἰωσήφ δὲ ἐγέν.

XIII, 1. Ἐπὶ τούτῳ (A τοῦτο) -- ἐκ (B οἱ) τοῦ μνημείου -- ὡς (B ὡσεὶ) νεκροί -- ἀλλὰ (B ἀλλ') ἀνέστη -- ἴδατε (B ἴδετε) -- τὸ σῶμα αὐτοῦ

θητε δὲ καὶ εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ πορευέσθωσαν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν εὐρήσουσι. διὰ τοῦτο λέγω πρὸς ὑμᾶς ἐγὼ τοῦτο πρότερον.

² Λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς τοὺς στρατιώτας Ποῖαι ἦσαν αἱ γυναῖκες αἱ ἐλθούσαι εἰς τὸ μνήμα, καὶ διὰ τί οὐκ ἐκρατήσατε αὐτάς; λέγουσιν οἱ στρατιῶται Ἐκ τοῦ φόβου καὶ τῆς θεωρίας μόνης τοῦ ἀγγέλου οὔτε λαλεῖν οὔτε σαλευεῖν ἐδυνάμεθα. εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι Ζῆ ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι οὐδὲν πιστεύομεν ὅσον λέγετε. λέγουσιν οἱ στρατιῶται Ἰσοῦτα θαύματα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε, καὶ ἄρτι μέλλετε πιστεύειν ἡμῖν; ἀληθῶς λέγετε ὅτι ζῆ ὁ θεός, καὶ ὄντως ἀληθῶς ζῆ ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε. πλὴν ἠκούσαμεν ὅτι τὸν Ἰωσήφ εἶχετε ἐν τῇ φυλακῇ κεκλεισμένον· εἶτα ἀνόξαντες τὰς θύρας οὐχ εὔρατε αὐτόν. δότε οὖν ὑμεῖς τὸν Ἰωσήφ, καὶ οὕτω δώσομεν καὶ ἡμεῖς τὸν Ἰησοῦν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι Τὸν Ἰωσήφ τὸν ἐκ τῆς φυλακῆς φυγόντα εὐρήσετε αὐτὸν εἰς Ἀρμαθίαν τὴν χώραν αὐτοῦ. λέγουσι καὶ οἱ στρατιῶται Ἀπέλθατε καὶ ὑμεῖς εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ εὐρήσετε τὸν Ἰησοῦν, καθὼς ὁ ἀγγελὸς εἶπε ταῖς γυναῖξιν.

³ Ἐπὶ τούτοις οἱ Ἰουδαῖοι φοβηθέντες εἶπον τοῖς στρατιώταις Ὁρατὲ ἓνα μῆδεν τοῦτον τὸν λόγον εἶπητε καὶ πάντες πιστεύουσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν. οὐ χάριν ἔδωκαν αὐτοῖς καὶ ἀργύρια πολλά. οἱ δὲ στρατιῶται εἶπον Φοβούμεθα μὴ πως ἀκούσῃ ὁ Πιλάτος ὅτι ἐλάβομεν ἡμεῖς ἀργύρια, καὶ φονεύσει ἡμᾶς. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι εἶπον Λάβετε ταῦτα, καὶ ἐγγυώμεθα ἡμεῖς ἓνα δώσομεν τῷ Πιλάτῳ ἀπολογίαν ἀντὶ ὑμῶν· μόνον εἶπατε ὅτι ἐκοιμάσθε, καὶ εἰς τὸν ὕπνον ὑμῶν ἦλθον οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔλαβαν αὐτὸν ἐκ τοῦ μνήματος. ἔλαβον οὖν οἱ στρατιῶται τὰ

(B τοῦ Ἰησοῦ) -- τ. μαθηταῖς αὐτοῦ (K in margine add καὶ τῷ Πέτρῳ) -- ἐγὼ τοῦτο πρότερον cum AB.

2. Λέγουσιν οἱ -- ἐδυνάμεθα. εἶπον (B add οὖν) οἱ -- ὄντως ἀληθῶς ζῆ (B add καὶ) ὃν ὑμεῖς -- πλὴν (B male add οὐκ) -- τὸν (A om) ἐκ τῆς (B om) φυλακῆς φυγόντα (A φεύγοντα) -- Ἀρμαθίαν (ita uterque, non -Γαλιαν) -- λέγουσι καὶ (A om) οἱ στρατ. etc cum AB.

3. Ἐπὶ τούτοις -- εἰς (B ἐπὶ) τὸν Ἰησοῦν -- ἀργύρια πολλά (h. l. B add ἓνα εἶπωσιν Ἐμῶν κοιμωμένων ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἔλαβαν αὐτόν. Vide infra) -- ἓνα δώσομεν (B δώσωμεν) -- ἐκοιμάσθε, καὶ εἰς τὸν ὕπνον -- ἐκ

ἀργύρια, καὶ εἶπον καθὼς παρηγγέλθησαν. καὶ μέχρι τῆς σήμερον ὁ τοιοῦτος ψευδῆς λόγος λέγεται παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις.

CAPUT XIV.

¹ Μεθ' ἡμέρας δὲ ὀλίγας ἦλθον ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἄνθρωποι τρεῖς· ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν ἦν ἱερεὺς ὀνόματι Φινεὺς, ὁ ἕτερος Λευίτης ὀνόματι Ἀγγαῖος, καὶ ὁ ἕτερος στρατιώτης ὀνόματι Ἀδᾶς. οὗτοι ἦλθον πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ εἶπον αὐτοῖς καὶ τῷ λαῷ Τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, εἶδομεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ μετὰ τῶν ἑνδεκα μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, διδάσκοντα πρὸς αὐτούς καὶ λέγοντα Πορεύθητε εἰς πάντα τὸν κόσμον καὶ κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ὅστις πιστεύσει καὶ βαπτισθῆ σωθήσεται, ὅστις δὲ οὐ πιστεύσει κατακριθήσεται. καὶ ταῦτα λέγων ἀνέβαινεν εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ ἐθεωροῦμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν πεντακοσίων ἐπέκεινα.

² Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον πρὸς τοὺς τοιοῦτους τρεῖς Δότε δόξαν τῷ θεῷ τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ μετανοήσατε ἐφ' οἷς καταψεύδεσθε. ἀπεκρίθησαν οὗτοι Ζῆ ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, τοῦ Ἀβραάμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, οὐ ψευδέμεθα, ἀλλ' ἀληθῶς ὑμῖν λέγομεν. τότε εἶπεν ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ ἔφερον τὴν παλαιὰν τῶν Ἑβραίων ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ ἐξόρκισεν αὐτούς, καὶ δούς αὐτοῖς καὶ ἀργύρια ἀπέστειλεν αὐτούς εἰς τόπον ἕτερον, ἵνα μὴ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις κηρύξωσιν.

τοῦ μηνήματος (B om καὶ εἰς τ. ὑπν. usque ἐκ τοῦ μηνήματ.) -- λαβον οὖν οἱ (B καὶ λαβ. οἱ) -- παρὰ (B ὑπὸ) τοῖς Ἰουδαίοις cum AB.

XIV, 1. Μεθ' ἡμέρας δὲ -- ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν ἦν ἱερ. (B Ἦν ὁ εἰς ἱερ.) -- Ἀγγαῖος (B Ἀγγέος), καὶ ὁ ἕτερος (B ὁ δ' ἄλλος) -- Ἀδᾶς (ita B ut videtur; A Εἰδᾶς) -- διδάσκ. πρὸς (B om) αὐτούς -- εἰς πάντα τὸν (B om) κόσμον -- καὶ ὅστις πιστ. καὶ βαπτισθῆ (B καὶ ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς) σωθ., ὅστις δὲ οὐ πιστ. (B ὁ δὲ ἀπιστήσας) κατακρ. -- καὶ ἐθεωρ. καὶ ἡμ. (B καὶ ἐωράκαμεν αὐτόν καὶ ἡμ.) -- ἐπέκεινα cum AB.

2. Ἀκούσαντες -- οὗτοι (B οἱ τρεῖς οὗτοι) Ζῆ (B add κύριος) -- ἀληθῶς (ita uterque) -- τότε εἶπ. ὁ ἀρχ. καὶ ἔφερον τ. παλ. τῶν Ἑβρ. (cf. infra XVII, 2. τὴν παλαιὰν τῶν Ἰουδαίων. Actorum textus A XIV, 2. habet οἱ δὲ λαβόντες τὸν νόμον ὥρκισαν αὐτούς) ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ ἐξόρκισεν (ita) αὐτούς (haec omnia inde a τότε ex A. Multo brevior in his est B, qui sic habet: τότε ἐξόρκισεν αὐτούς ὁ ἀρχιερεὺς) -- καὶ (B om) ἀργύρια -- τόπον ἕτερον (B ἕτερ. τόκ.) -- τοῦ Χριστοῦ (B τοῦ κυρίου) -- κηρύξωσιν cum AB.

³ Τῶν τοιούτων οὖν λόγων ἀκουσθέντων εἰς πάντα τὸν λαὸν συνήχθη ὁ ὄχλος ἐν τῷ ναῷ, καὶ ἐγένετο μεγάλη στάσις. ἔλεγον γάρ πολλοὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καθὼς ἀκούομεν, καὶ διὰ τί ἐσταυρώσατε αὐτόν; ὁ δὲ Ἄννας καὶ Καϊάφας εἶπον Μὴ πιστεύετε, Ἰουδαῖοι, ὅσα λέγουσιν οἱ στρατιῶται, μηδὲ πιστεύετε ὅτι εἶδον αὐτοὶ ἐξ οὐρανοῦ καταβάντα ἄγγελον. ἡμεῖς γὰρ ἐδώκαμεν ἀργύρια πρὸς τοὺς στρατιώτας ἵνα μηδενὶ λέγωσι τοιούτους λόγους, καὶ οὕτως ἔδωκαν καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτοὺς ἀργύρια ἵνα λέγωσιν ὅτι Ἰησοῦς ἀνέστη ἀπὸ τῶν νεκρῶν.

CAPUT XV.

¹ Λέγει ὁ Νικόδημος Ὁ παῖδες τῶν Ἱεροσολυμιτῶν. ὁ προφήτης Ἡλίας ἀνέβη εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ μετὰ πυρίνου ἄρματος, καὶ οὐδὲν ἄπιστον εἰ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη· προτύπως γὰρ τοῦ Ἰησοῦ ὁ προφήτης Ἡλίας ἦν, ἵνα ἀκούσαντες ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη, μὴ ἀπιστήσητε. ἐγὼ οὖν λέγω καὶ συμβουλεύομαι ὅτι πρέπει ἵνα ἀποστελωμεν στρατιώτας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ ὅπου μαρτυροῦσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶδον αὐτὸν μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ὅπως γυρεύσωσι καὶ εὑρῶσιν αὐτόν, καὶ οὕτως ἵνα ζητήσωμεν ἐξ αὐτοῦ συγχώρησιν εἰς τὸ κακὸν ὅπερ εἰς αὐτὸν ἐποιήσατε. ἤρесе οὗτος ὁ λόγος, καὶ ἐξελέξαντο στρατιώτας καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. καὶ τὸν μὲν Ἰησοῦν οὐκ εὔρον, εὔρον δὲ εἰς τὴν Ἀριμαθίαν τὸν Ἰωσήφ.

² Ἐπιστραφέντων οὖν τῶν στρατιωτῶν γνωρίσαντες οἱ ἀρχιερεῖς ὅτι ὁ Ἰωσήφ εὑρέθη, συνήγαγον τὸν λαὸν καὶ εἶπον Τί

3. Τῶν τοιούτων οὖν (B om) -- διὰ τί (B διὰ τί ἵνα) ἐσταυρώσατε (utroque codex σταυρώσατε) -- μηδὲ πιστεύετε (B μηδὲ πιστεύσητε) -- ἐξ οὐρ. καταβάντα (B καταβ. ἐξ οὐρ.) -- ὅτι Ἰησοῦς (B ὁ Ἰησοῦς) ἀν. ἀπὸ τ. νεκρῶν cum AB.

XV. 1. Λέγει ὁ Νικόδημος -- ἄπιστον εἰ καὶ (A εἰ δὲ καὶ) ὁ Ἰησοῦς (B ὁ κύριος) -- ἵνα ἀκούσαντες (A ὁ ἀκούσας) -- μὴ ἀπιστήσητε (A μὴ ἀπιστήση) -- συμβουλεύομαι (B -λεύω) -- ἀποστελωμεν (A -στείλομεν) -- ἐκεῖ (B om) -- γυρεύσωσι καὶ (B om γυρ. καὶ) εὔρ. -- ἵνα (B om) ζητήσωμεν -- εἰς (A πρὸς) αὐτὸν ἐπ. ἤρесе (B ἤρесе δὲ αὐτῶν sic) οὗτος ὁ λόγος -- εἰς τ. Ἀριμαθίαν (A -θαίαν. B ut ed. Thil. -θαίαν; sed vide supra, item infra 15, 3.) τὸν Ἰωσήφ (B τ. Ἰωσ. ante εἰς habet) cum AB.

2. Ἐπιστραφέντων -- στρατιωτῶν (B add καὶ) -- ποιήσωμεν (B -ήσομεν)

ποιήσωμεν τῷ Ἰωσήφ εἰσελθεῖν πρὸς ἡμᾶς; συμβουλευσάμενοι οὖν ἔγραψαν αὐτῷ ἐπιστολὴν ἔχουσαν οὕτως Πάτερ Ἰωσήφ, Εἰρήνη σοὶ καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ σου καὶ τοῖς φίλοις σου. ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι ἐπταίσαμεν πρὸς τὸν θεὸν καὶ πρὸς σέ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. διὰ τοῦτο παρακαλοῦμέν σε ἵνα ἔλθῃς ἐνταῦθα πρὸς ἡμᾶς τοὺς παῖδας σου. πολλὰ γὰρ ἐθαυμάσαμεν πῶς ἔφυγες ἐκ τῆς φυλακῆς, καὶ ἀληθῶς λέγομεν ὅτι κακὴν βουλὴν εἶχόμεν κατὰ σοῦ· ὁ θεὸς δὲ ἰδὼν ὅτι ἀδίκως ἐβουλευόμεθα κατὰ σοῦ, ἐλυτρώσατό σε ἀπὸ τῶν χειρῶν ἡμῶν. ἀλλ' ἔρχου πρὸς ἡμᾶς· σὺ γὰρ εἶ τοῦ λαοῦ ἡμῶν ἡ τιμὴ.

³ Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ἀπέστειλαν εἰς Ἀρμαθίαν οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ στρατιωτῶν ἐπίτᾳ, φίλων τοῦ Ἰωσήφ· αἵτινες ἀπελθόντες καὶ εὐρόντες αὐτὸν καὶ προσαγορεύσαντες ἐντίμως, ὡς παρηγγέλησαν, ἔδωκαν αὐτῷ τὴν ἐπιστολὴν. καὶ οὗτος δεξάμενος ταύτην καὶ ἀναγνοὺς ἐδόξασεν τὸν θεόν, καὶ κατησπάσατο τοὺς στρατιώτας, καὶ τραπέξης ἐπιτεθείσης ἤσθια καὶ ἔτανε μετ' αὐτῶν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός.

⁴ Τῇ ἐπαύριον δὲ ἐπορεύθη μετ' αὐτῶν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἐξῆλθεν ὁ λαὸς εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ καὶ κατησπάσαντο αὐτόν. ὑπεδέξατο δὲ αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ὁ Νικόδημος. τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ προσκαλεσάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ ὁ τε Ἄννας καὶ Καϊάφας οἱ ἀρχιερεῖς εἶπον αὐτῷ Δὸς δόξαν τῷ θεῷ τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ εἶπέ ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν. οἶδαμεν γὰρ ὅτι τὸν Ἰησοῦν ἐκήδευσας, καὶ ἐν τούτῳ ἐκρατήσαμέν σε καὶ κατεκλείσαμεν ἐν τῇ φυλακῇ. εἶτα ζητήσαντες ἐκβαλεῖν σε πρὸς τὸ φονευθῆναι οὐχ εὐρομεν, καὶ ἐθαυμάσαμεν καὶ ἐφοβήθημεν πολλὰ· πλὴν ἐδεόμεθα τοῦ θεοῦ εὐρεῖν καὶ ἐρωτῆσαί σε. λέγε οὖν ἡμῖν τὸ ἀληθές.

-- ἐβουλευόμεθα (uterque codex ἐβουλόμεθα) -- ἀπὸ τῶν χειρῶν (B ἐκ χειρῶς) ἡμῶν -- ἡμῶν (A om) ἡ τιμὴ cum AB.

3. Ταύτην -- Ἀρμαθίαν (ita uterque) -- στρατ. ἐπίτᾳ (B ζ στρατ.) -- οὗτος (B οὕτως) δεξ. ταύτην (B αὐτήν) -- τῆς ἡμέρας καὶ (haec B om) τ. νυκτός.

4. Τῇ ἐπαύριον δὲ -- ἀπάντησιν (B ὑπάντησιν) -- κατησπάσαντο (B -σατο) αὐτ. ὑπεδ. δὲ (B om) αὐτόν -- ἐκήδευσας (A -σας, sed infra -σας) -- οὐχ εὐρομεν (A add γάρ) -- τὸ ἀληθές cum AB.

⁵ Ἐφη πρὸς αὐτούς ὁ Ἰωσήφ Κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς παρσκευῆς, ὅτε με ἐν φυλακῇ κατησφαλίσατε, ἔπεσον εἰς προσευχὴν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τοῦ σαββάτου. καὶ τοῦ μεσονυκτίου ὀρώ τὸν οἶκον τῆς φυλακῆς ὅτι ἐσίκωσαν αὐτὸν ἄγγελοι τέσσαρες, ἀπὸ τῶν τεσσάρων γονιῶν κατέχοντες αὐτόν. καὶ εἰσηλθεν ὁ Ἰησοῦς ὡς ἀστραπή, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔπεσον εἰς τὴν γῆν. κρατήσας οὖν με τῆς χειρὸς ἤγειρε λέγων Μὴ φοβοῦ, Ἰωσήφ. εἶτα περιλαβὼν κατεφίλησέ με καὶ λέγει Ἐπιστρέφου καὶ ἴδε τίς εἰμι. στραφεὶς οὖν καὶ ἰδὼν εἶπον Κύριε, οὐκ οἶδα τίς εἶ. λέγει ἐκεῖνος Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς, ὃν πρόχθεις ἐκείδουσας. λέγω πρὸς αὐτόν Δειξόν μοι τὸν τάφον, καὶ τότε πιστεύσω. λαβὼν οὖν με τῆς χειρὸς ἀπήγαγεν ἐν τῷ τάφῳ ὄντι ἠνεωγμένῳ. καὶ ἰδὼν ἐγὼ τὴν σινδόνα καὶ τὸ σουδάριον καὶ γνωρίσας εἶπον Εὐλόγημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, καὶ προσκυνήσα αὐτόν. εἶτα λαβὼν με τῆς χειρὸς, ἀκολουθούντων καὶ τῶν ἀγγέλων, ἤγαγεν εἰς Ἀρμαθίαν ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ λέγει μοι Κάθου ἐνταῦθα ἕως ἡμέρας τεσσαράκοντα. ἐγὼ γὰρ ὑπάγω εἰς τοὺς μαθητάς μου, ἵνα πληροφορήσω αὐτοὺς κηρύττειν τὴν ἐμὴν ἀνάστασιν.

CAPUT XVI.

¹ Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἰωσήφ ἔκραξαν οἱ ἀρχιερεῖς πρὸς τὸν λαόν Ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχε καὶ πατέρα καὶ μητέρα· πῶς μέλλομεν πιστεῦσαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός; ἀπεκρίθη ἐκ τῶν Λευιτῶν εἰς καὶ εἶπεν Ἐγὼ οἶδα τὴν γενεάν τοῦ

5. Ἐφη -- δι' ὅλης τῆς νυκτ. καὶ (haec A om) -- τοῦ μεσονυκτίου (B τὸ μεσονυκτίον) -- τῆς φυλακῆς ὅτι ἐσίκωσαν (codex ἐσίκωσαν. Cf. Gloss. med. et inf. graec. sub σικῶνειν. Eandem vocem cod. B tenet: vide post.) αὐτόν ἄγγελοι τέσσαρες (ita A; B τῆς φυλακῆς ἐσυκόμενοι [sic; lege σικῶμενοι. Thilo corrigit συρόμενοι] ὑπὸ τεσσάρων ἀγγέλων,) ἀπὸ -- κατέχοντες (sic etiam B praesedente ἀγγέλων) αὐτόν -- φόβου (B add μου) ἔπεσον -- λέγει (B add μοι) Ἐπιστρέφου (uterque codex ἐπιστρέφου) -- λέγει (B add μοι) ἐκεῖνος -- πρόχθεις (A προχθές) -- ἀπήγαγεν (B add με) -- ἤγαγεν (B add με) εἰς Ἀρμαθίαν (sic uterque) -- ἡμέρας τεσσαράκ. (B τεσσαράκ. ἡμερῶν) ἐγὼ γὰρ (B om) ὑπ. εἰς (A πρὸς) τοὺς -- ἀνάστασιν cum AB.

XVI, 1. Ταῦτα εἰπόντος -- καὶ (B om) πατέρα κ. μητ. -- τὴν γενεάν (ita uterque codex. Item in veterrima editione (principe) versionis germanicae est: Ich hab erkannt das geschlecht Ihesu, wann hinweg mit den gotsfürchtigen haben

Ἰησοῦ, ἀνθρώπους εὐγενεῖς, δουλευτάς τοῦ θεοῦ μεγάλους καὶ λαμβάνοντας δεκάτας ἐκ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. καὶ γινώσκω καὶ τὸν Συμεὼν τὸν πρεσβύτερον, ὅτι ἐδέξατο αὐτὸν ὅτε ἦν βρέφος καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Νῦν ἀπολύεις τὸν δούλόν σου, δέσποτα.

² Εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι Εὐρωμεν δὴ τοὺς τρεῖς ἀνθρώπους τοὺς ἰδόντας αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ὡς ἂν ἐρωτήσωμεν αὐτούς καὶ μάθωμεν ἀκριβέστερον τὴν ἀλήθειαν. εὗρον καὶ ἔφερον αὐτούς ἔμπροσθεν πάντων, καὶ ἐξόρκισαν αὐτούς εἰπεῖν τὴν ἀλήθειαν. οἱ δὲ εἶπον Ζῆ ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι εἶδομεν τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν ζῶντα καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβαίνοντα.

³ Τότε ὁ Ἄννας καὶ Καϊάφας διεχώρισαν τοὺς τρεῖς ἓνα καὶ ἓνα, καὶ ἠρώτησαν αὐτούς ἰδίᾳ καθ' ἓνα. ὁμοφώνησαν οὖν καὶ εἶπον καὶ οἱ τρεῖς ἓνα λόγον. ἀπεκρίναντο οἱ ἀρχιερεῖς λέγοντες Ἡ γραφὴ ἡμῶν λέγει ὅτι πᾶν ῥῆμα ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται. ὁ οὖν Ἰωσήφ ὁμολογεῖ ὅτι ἐκήδευσε καὶ θῆκεν αὐτὸν μετὰ τοῦ Νικοδήμου, καὶ πῶς ἐστὶν ἀλήθεια ὅτι ἠγγέρθη.

sy in dem tempel unauffhörlich geopffert. Nec aliter habet editio vetus altera, quam ad manus habeo. Hinc nolui τοὺς γονεῖς, quod in altero textu graeco legitur, geronere.) -- τοῦ θεοῦ μεγάλους (sic; item B μεγάλους τ. 2.) -- δεκάτας (aterque codex δεκάτας) -- καὶ (B om) γινώσκω καὶ τὸν Συμ. (B καὶ Συμεῶνα) -- εἶπε πρὸς αὐτὸν (A πρὸς τὸ βρέφος) -- δέσποτα cum AB.

2. Εἶπον -- Εὐρωμεν δὴ (B Εὐρον με δεῖ, Thilo correxit Εύρεῖν δεῖ) τοὺς τρεῖς -- καὶ μάθωμεν ἀκριβέστ. -- καὶ ἔφερον αὐτούς (B om haec: καὶ μάθωμεν usque ἔφερ. αὐτούς) ἔμπροσθεν (B - σθε) -- ἐξόρκισαν (B ἐξώρκ.) -- εἶπον (B εἶπαν) -- ἀναβαίνοντα cum AB.

3. Τότε ὁ Ἄννας καὶ (B add ὁ) Καϊάφας -- ὅτι (B om) πᾶν ῥῆμα -- ὁμολογεῖ (A ὁμολόγη, B ὁμολογεῖ) -- ἀλήθεια (A ἀληθῶς) ὅτι ἠγγέρθη cum AB.

EVANGELIUM NICODEMI PARS II.

SIVE

DESCENSUS CHRISTI AD INFEROS.

CAPUT I. (XVII.)

¹ Λέγει Ἰωσήφ Καὶ τί θαυμάζετε ὅτι Ἰησοῦς ἠγέρθη; οὐκ ἔστιν τοῦτο θαυμαστόν· ἀλλὰ τοῦτο θαυμαστόν ἐστιν ὅτι οὐκ ἠγέρθη μόνος, ἀλλ' ὅτι καὶ ἄλλους πολλοὺς νεκροὺς ἠγειρεν, οἵτινες ἐμφανίσθησαν ἐν Ἱεροσολύμοις πρὸς πολλοὺς. καὶ εἰ τοὺς ἄλλους οὐ γινώσκετε, τῶς τὸν Συμεών, ὅστις ἐδέξατο τὸν Ἰησοῦν, καὶ τοὺς δύο αὐτοῦ υἱούς, οὓς ἀνέστησεν, τῶς αὐτῶν γινώσκετε. ἡμεῖς γὰρ ἐθάψαμεν αὐτοὺς πρὸ ὀλίγου· νῦν δὲ οἱ μὲν τάφοι αὐτῶν ὄρωνται ἠνεωγμένοι κενοί, αὐτοὶ δὲ εἰσι ζῶντες καὶ διατρέβοντες ἐν τῇ Ἀριμαθίᾳ. ἀπέστειλαν οὖν ἀνθρώπους, καὶ εὔρον τὰ μνημεῖα αὐτῶν ἠνεωγμένα κενά. λέγει ὁ Ἰωσήφ Ἀπέλωμεν εἰς τὴν Ἀριμαθίαν καὶ εὐρήσωμεν αὐτούς.

² Τότε ἠγέρθησαν οἱ ἀρχιερεῖς ὁ Ἄνας καὶ Καϊάφας καὶ Ἰωσήφ καὶ Νικοδήμους καὶ Γαμαλιήλ καὶ ἕτεροι μετ' αὐτῶν καὶ ἀπῆλθον εἰς Ἀριμαθίαν, καὶ εὔρον οὓς ὁ Ἰωσήφ ἔλεγεν. ἐποίησαν οὖν προσευχὴν καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους· εἶτα ἦλθον μετ' αὐτῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἔφερον αὐτούς ἐν τῇ συναγωγῇ, καὶ ἠσφαλίσαντο τὰς θύρας, καὶ ἔθηκαν εἰς μέσον τὴν πρᾶλαιάν τῶν

I, 1. Λέγει (B add δ) Ἰωσήφ -- ὅτι (B add δ) Ἰησοῦς -- ἐμφανίσθησαν (ita A; B ἐνεφαν.?) -- τὸν Συμεών (B -μεῶνα) -- υἱούς (B add καὶ τοὺς δύο ἀδελφούς) -- ἠνεωγμένοι (ita B; A ἀνεωγμ. sed statim post idem cum B ἠνεωγμένῳ) κενοί. (A om) -- Ἀριμαθία (ita uterque) -- εὐρήσωμεν (B -σομεν) αὐτούς cum AB.

2. Τότε -- καὶ (A add δ) Καϊάφας -- τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὸν (sed uterque

Ἰουδαίων, καὶ εἶπον πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς θέλομεν ἵνα ὁμολογήσῃτε εἰς τὸν θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὸν Ἄδωναϊ, καὶ οὕτως ἵνα εἴπητε τὴν ἀλήθειαν, πῶς ἀνέστητε καὶ τίς ὑμᾶς ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν.

³ Τοῦτο ἀκούσαντες οἱ ἀναστάντες ἄνθρωποι ἐποίησαν εἰς τὰ πρόσωπα αὐτῶν τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ καὶ εἶπον πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς Δότε ἡμῖν χάρτην καὶ μελαν καὶ κάλαμον. ἔφερον οὖν ταῦτα. καὶ καθίσαντες ἔγραφαν οὕτως.

CAPUT II. (XVIII.)

¹ Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ τοῦ κόσμου, δὸς ἡμῖν χάριν ἵνα διηγησώμεθα τὴν ἀνάστασίν σου καὶ τὰ θαυμάσιά σου, ἃ ἐν τῷ ἄδῃ ἐποίησας. Ἡμεῖς οὖν ἤμεν ἐν τῷ ἄδῃ μετὰ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένων. ἐν ὧρα δὲ μεσονυκτίου εἰς τὰ σκοτεινὰ ἐκεῖνα ἀνέτειλεν ὥσπερ φῶς ἡλίου καὶ ἔλαμψεν, καὶ ἐφωτίσθημεν πάντες καὶ εἶδομεν ἀλλήλους. καὶ εὐθὺς ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ μετὰ τῶν πατριαρχῶν καὶ τῶν προφητῶν ἐνωθεὶς, καὶ χαρᾶς ὁμοῦ πλησθέντες εἶπον πρὸς ἀλλήλους Τοῦτο τὸ φῶς ἀπὸ μεγάλου φωτισμοῦ ἐστί. ὁ προφήτης Ἡσαΐας ἐκεῖ παρὼν εἶπε Τοῦτο τὸ φῶς ἐκ τοῦ πατρὸς ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἁγίου πνεύματος· περὶ οὗ προεφήτευσεν ἔτι ζῶν λέγων Γῆ Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλεὶμ, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει· ἴδε φῶς μέγα.

² Εἶτα ἦλθεν εἰς τὸ μέσον ἕτερος ἀπὸ τῆς ἐρήμου ἀσκητῆς, καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν οἱ πατριάρχαι Τίς εἶ; ὁ δὲ εἶπεν Ἐγὼ εἰμι Ἰωάννης, τὸ τέλος τῶν προφητῶν, ὃς ἐποίησα τὰς ὁδοὺς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ εὐθείας, καὶ ἐκήρυξα τῷ λαῷ μετανοίαν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰς ἐμέ ἦλθε, καὶ ἀπὸ μακρόθεν ἰδὼν αὐτὸν εἶπον πρὸς τὸν λαόν Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ

codex τοῦ Ἄδωναϊ -- ἐκ (B add τῶν) νεκρῶν cum AB.

3. Τοῦτο -- ἀναστάντες (A ἀναστήσαντες) -- χάρτην (A χαρτί [χαρτίον]) -- καθίσαντες ἔγραφαν (B καθίσας εἰς ἐξ αὐτῶν ἔγραφεν) οὕτως cum AB.

II, 1. Κύριε -- καὶ ἡ (A om) ζωὴ -- ἡμεῖς οὖν. (A om) -- καὶ ἐκ (B om) τοῦ υἱοῦ καὶ ἐκ (B om) τοῦ ἁγίου -- προεφήτευσεν (A -τευσεν) -- ἴδε (B εἶδε) φ. μέγα cum AB.

2. Εἶτα ἦλθεν -- καὶ (ita uterque) τὸ πνεῦμα -- ἤκουσα καὶ (B om)

αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. καὶ μετὰ τῆς χειρὸς μου ἐβάπτισα αὐτὸν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ, καὶ εἶδον ὡσεὶ περιστερὰν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτὸν ἐρχόμενον, καὶ ἤκουσα καὶ τῆς φωνῆς τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ οὕτω λέγοντος Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠδόκησα. καὶ διὰ τοῦτο ἀπέστειλέ με καὶ πρὸς ὑμᾶς, ἵνα κηρύξω πῶς ἐρχεται ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ὧδε, ἵνα ὅστις πιστεύσῃ πρὸς αὐτὸν σωθήσεται, ὅστις δὲ οὐ πιστεύσει εἰς αὐτὸν κατακριθήσεται. διὰ τοῦτο λέγω πρὸς ἅπαντας ὑμᾶς, καθὼς ἴδητε αὐτὸν, ἵνα προσκυνήσητε πάντες, ὅτι νῦν μόνον ἐστὶ πρὸς ὑμᾶς ὁ τῆς μετανοίας καιρὸς ὑπὲρ οὗ προσεκυνήσατε εἰς τὸν ἄνω μάταιον κόσμον τοῖς εἰδώλοις, καὶ ὑπὲρ ὧν ἠμαρτήκατε· ἐν ἄλλῳ δὲ καιρῷ τοῦτο γενέσθαι ἀδύνατον.

CAPUT III. (XIX.)

Τοῦ Ἰωάννου τοῖνον διδάσκοντος οὕτως ἐν τῷ ἄθῃ, ἀκούσας καὶ ὁ πρωτόπλαστος καὶ προπάτωρ Ἀδάμ λέγει πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Σὴθ Ἰίε μου, θέλω ἵνα εἴπῃς τοῖς προπάτορσι τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῖς προφήταις, ὅτε ἔπεσον ἵνα ἀποθνήσκω, πού σε ἀπέστειλα. ὁ δὲ Σὴθ ἔφη Προφῆται καὶ πατριάρχαι, ἀκούσατε. ὁ ἐμὸς πατὴρ Ἀδάμ ὁ πρωτόπλαστος πεσὼν ποτε εἰς τὸ τελευταῖον ἀπέστειλέ με ποιήσασθαι δέησιν πρὸς τὸν θεὸν ἔγγιστα τῆς πύλης τοῦ παραδείσου, ὡς ἂν ὀδηγήσῃ με δι' ἀγγέλου πρὸς τὸ δένδρον τῆς ἐλεημοσύνης καὶ ἐπάρω ἔλαιον καὶ ἀλείψω τὸν ἐμὸν πατέρα, καὶ ἀναστῆ ἀπὸ τῆς ἀσθενείας. ὅπερ δὴ καὶ ἐποίησα. καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἐλθὼν ἄγγελος κυρίου λέγει μοι Γί, Σὴθ, αἰτεῖς; ἔλαιον αἰτεῖς τὸ τοῦς ἀσθενεῖς

τῆς φωνῆς τοῦ (A om) Θεοῦ -- ἐρχεται (ab hac voce incipit fragmentum Vaticanum) -- υἱὸς τοῦ Θεοῦ (cum AC; B τοῦ θε. υἱός) -- ὅστις πιστεύσῃ (cum AC; B - σε) -- εἰς αὐτὸν (haec cum AC; B om) -- ἵνα προσκυνήσητε (cum AB; C - νήσατε) -- ἠμαρτήκατε (cum BC; A ἔμαρτυρήσατε) -- ἀδύνατον cum ABC.

III. Τοῦ Ἰωάννου τοῖνον -- πρὸς τὸν υἱ. αὐτ. τὸν Σὴθ (cum AC; B πρὸς Σὴθ τὸν υἱ. αὐτ.) -- ἵνα ἀποθνήσκω (cum AC; B τοῦ ἀποθνήσκω με) -- Ἀδάμ (cum BC; A ὁ Ἀδάμ) -- πρὸς (desideratur in ABC) τὸ δένδρον τ. ἐλεημ. (B solus add τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἔλεος τοῦ ἐλαίου) -- ὅπερ δὴ (cum AC; B δὲ) -- ἄγγελος (cum AC; B ὁ ἄγγελος) etc cum ABC.

ἀνιστῶν, ἢ τὰ δένδρον τὸ βέον τὸ τοιοῦτον ἔλαιον διὰ τὴν τοῦ σου πατρὸς ἀσθένειαν; τούτο οὐκ ἔστιν εὐρεθῆναι νυνί. ἄπιθ οὖν καὶ εἰπέ τῷ πατρὶ σου ὅτι μετὰ τὸ συντελεσθῆναι ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτη πεντακισχίλια πεντακόσια, τότε κατέλθῃ ἐν τῇ γῆ ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐνανθρωπήσας, κάκεινος ἀλείψει αὐτὸν τῷ τοιοῦτῳ ἔλαιῳ, καὶ ἀναστήσεται, καὶ ἐν ὕδατι καὶ πνεύματι ἁγίῳ πλυνεῖ καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ, καὶ τότε ἀπὸ πάσης νόσου λαθήσεται· νῦν δὲ τοῦτο γενέσθαι ἀδύνατον.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ πατριάρχαι καὶ οἱ προφῆται ἐχαίροντο μεγάλως.

CAPUT IV. (XX.)

¹ Ἐν τοιαύτῃ δὲ τῶν ἀπάντων ὄντων χαρᾷ ἦλθεν ὁ Σατὰν ὁ κληρονόμος τοῦ σκότους καὶ λέγει τῷ Ἄδῃ Παμφάγε καὶ ἀκόρεστα, ἀκουσόν μου τοὺς λόγους. ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων τις Ἰησοῦς λεγόμενος, ὀνομάζων ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ· οὗτος δὲ ὢν ἄνθρωπος, ἀπὸ συνεργείας ἡμετέρας ἐσταύρωσαν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ νῦν αὐτοῦ τελευτήσαντος ἔσο ἡτοιμασμένος ὅπως ὧδε κατασφαλίσωμεν αὐτόν. ἐγὼ γὰρ οἶδα ὅτι ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ἤκουσα καὶ αὐτοῦ λέγοντος ὅτι περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου. ἐποίησέ μοι καὶ πολλὰ κακὰ ἐν τῷ ἄνωθεν κόσμῳ τοῖς βροτοῖς συναναστροφόμενος. ὅπου γὰρ ἠῦρισκε τοὺς ἐμούςδουλους, ἐδίωκεν αὐτούς, καὶ ὄσους ἀνθρώπους ἐποίησεν ἐγὼ κυλλοὺς τυφλοὺς χωλοὺς λεπρούς, καὶ εἴ τι τοιοῦτον, διὰ λόγου μόνου ἴατο αὐτούς· καὶ πολλοὺς ἐτοιμάσας εἰς τὸ ταφῆναι, καὶ τούτους διὰ λόγου μόνου πάλιν ἀνεζώωσε.

² Λέγει ὁ Ἄδης Καὶ τοσοῦτόν ἐστιν οὗτος δυνατὸς ὥστε

τὸ βέον (cum AC; B τὸ ὠραῖον) -- τοῦ σου (A om) πατρὸς -- ἄπιθ οὖν (cum AC; B om) -- ἐνανθρωπήσας (cum AB; C ἐν ἀνθρωπήσει) -- μεγάλως cum ABC.

IV, 1. Ἐν τοιαύτῃ -- ὄντων (cum AC; B om) -- ὁ Σατὰν (hoc accenta A. Eundem corrector codicis Claromontani habet; cf. Prolegg. p. XXII.) -- τοῦ σκότους (C σκότου) -- οὗτος (ita codices. Neascio an ὄντως praestet) δὲ ὢν -- ἐποίησέ μοι καὶ (C ἐποίησε δὲ καὶ) -- συναναστροφόμενος (AC - στραφόμενος) -- ἠῦρισκε (C εῦρισκεν) -- ἐγὼ (C om) -- τοιοῦτον (cum A; BC τοιούτων) -- ἐτοιμάσας (cum AB; C ἐτοιμάσθη) -- ταφῆναι (A στραφήναι) -- μόνου (cum A; BC om) πάλ. ἀνεζώωσε (AC - ζώωσε) cum ABC.

2. Λέγει ὁ Ἄδης -- δυνήσεται (cum A; BC - σηται) -- ἤκουσας (cum

διὰ λόγου μόνου ποιεῖν τοιαῦτα; ἢ τοιοῦτω ὄντι δύνασαι σὺ ἀντιστῆναι αὐτῷ; ἐμοὶ δοκεῖ, τοιοῦτω ὄντι οὐδεὶς αὐτῷ ἀντιστῆναι δυνήσεται. εἰ δὲ λέγεις ὅτι ἤκουσας αὐτοῦ φοβουμένου τὸν θάνατον, παίζων σε καὶ γελῶν ἔφη τοῦτο, θέλων ἵνα σε ἀρπάσῃ ἐν χειρὶ δυνατῇ. καὶ οὐαὶ οὐαὶ σοὶ εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα. λέγει ὁ Σατάν Παμφάγε καὶ ἀκόρεσθε Ἄθη, τοσοῦτον ἐφόβηθης ἀκούσας περὶ τοῦ κοινου ἡμῶν ἐχθροῦ; ἐγὼ αὐτὸν οὐκ ἐφοβήθην, ἀλλ' ἐνήργησα τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἐσταύρωσαν αὐτὸν, καὶ ἐπότισαν αὐτὸν καὶ χολὴν μετὰ ὄξους. ἐτοιμάσθητι οὖν ὅπως ἐλθόντα κρατήσῃς αὐτὸν ἰσχυρά.

³ Ἀπεκρίθη ὁ Ἄθης Κληρονόμος τοῦ σκότους, υἱὲ τῆς ἀπωλείας, διάβολε, νῦν μοι εἶπας ὅτι πολλοὺς οὓς σὺ ἐτοίμασας εἰς τὸ ταφῆναι, λόγῳ μόνῳ τούτους αὐτὸς ἀνεξώσας· καὶ εἰ ἐτέρους τῆς ταφῆς ἠλευθέρωσε, πῶς αὐτὸς καὶ ἐν ποταμῷ δυνάμει παρ' ἡμῶν κρατηθήσεται; ἐγὼ δὲ πρὸ ὀλίγου κατέπιόν τινα νεκρὸν ὀνόματι Λάζαρον, καὶ μετ' ὀλίγον τις ἐκ τῶν ζώντων διὰ λόγου μόνου βία ἐκ τῶν ἐγκαίων μου τοῦτον ἀνέσπασεν. οἶμαι δὲ εἶναι αὐτὸν ὃν σὺ φῆς. εἰ οὖν ἐκεῖνον ἐνθάδε δεξόμεθα, δέδοικα μὴ πως καὶ περὶ τῶν λοιπῶν κινδυνεύσωμεν· πάντας γὰρ οὓς ἀπ' αἰῶνος κατέπιον, ἰδοὺ ταρασσομένους κατανοῶ, καὶ ἀλγῶ τὴν κοιλίαν μου. καὶ σημεῖον οὐκ ἀγαθὸν μοι δοκεῖ ὁ προαναρπασθεὶς Λάζαρος ἀπ' ἐμοῦ· σὺ γὰρ ὡς νεκρὸς, ἀλλ' ὡς αἰετὸς ἀπ' ἐμοῦ ἐξεπέτασεν· οὕτω γὰρ συντόμως ἢ γῆ αὐτὸν ἔξω ἔρριψε. διὸ καὶ ὀρκίζω καὶ σὲ εἰς τὰς σὰς χάριτας καὶ εἰς τὰς ἐμάς, μὴ ἀγάγῃς αὐτὸν ἐνταῦθα. οἶμαι γὰρ ὅτι διὰ τὸ πάντας ἀναστῆσαι νεκροὺς ὧδε παραγίνεται. καὶ τοῦτό σοι

BC; A ἤκουες) -- τὸν θάνατον (cum BC; A om) -- θέλων (cum AB; C om) -- καὶ (C ἢ) οὐαὶ -- ὁ Σατάν (C ὁ Σατανᾶς) -- ἐνήργησα (cum AB; C ἐνέργησα) -- χολὴν (cum BC; A χολῆ) -- ἐτοιμάσθητι (cum BC; A ἐτοιμάσθηται) -- αὐτὸν (A αὐτοῦ) ἰσχυρά (A -ρα, item ut videtur C) cum ABC.

3. Ἀπεκρίθη ὁ Ἄθης -- πολλοὺς οὓς σὺ ἐτοίμασας (οὓς [praecedente - λούς] desideratur in codicibus, ita ut ἐτοιμάσας pro nominativo absoluto haberi possit. In A vero codice ἐτοιμάσας, non ἐτοιμάσας legitur, neglecto ut saepe fit augmento. Apud Thilonem est πολλοὺς σὺ ἐτοιμάσας.) -- τούτους αὐτοὺς (B ante λόγῳ ponit) -- εἰ (A om) -- ὀνόματι Λάζαρον (C -ζαρος) -- τὴν κοιλίαν μου (cum AB; C τῆ κοιλίᾳ μου) -- ἀγάγῃς (C ἀγάγεις) αὐτ. ἐνταῦθα (cum

λέγω, μὰ τὸ σκότος ὃ ἔχομεν, εἰ ὧδε ἀγάγῃς αὐτόν, οὐδεὶς μοι τῶν νεκρῶν ἐναπολειφθήσεται.

CAPUT V. (XXI.)

¹ Τοιαῦτα τοῦ Σατανᾶ καὶ τοῦ Ἄδου λεγόντων πρὸς ἀλλήλους ἐγένετο φωνὴ μεγάλη ὥσπερ βροντὴ λέγουσα Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. ἀκούσας ὁ Ἄδης λέγει τῷ Σατανᾷ Ἐξελεθε, εἰ δυνατὸς εἶ, καὶ ἀντίστηθι αὐτῷ. ἐξῆλθεν οὖν ἔξω ὁ Σατάν. εἶτα λέγει ὁ Ἄδης τοῖς δαίμοσιν αὐτοῦ Ἀσφαλίσασθε καλῶς καὶ ἰσχυρῶς τὰς πύλας τὰς χαλκᾶς καὶ τοὺς μοχλοὺς τοὺς σιδηροὺς, καὶ τὰ κλειθρὰ μου κατέχετε, καὶ σκοπεῖτε πάντα ἰσταμένοι ὄρθιοι· ἐάν γὰρ εἰσέλθῃ αὐτὸς ὧδε, οὐαὶ ἡμᾶς λήψεται.

² Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ προπάτορες ἤρξαντο πάντες ὑβρίζειν αὐτόν λέγοντες Παμφάγε καὶ ἀκόρεστε, ἀνοιξον ὅπως εἰσέλθῃ ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. λέγει Δαυιδ ὁ προφήτης Οὐκ οἶδας, τυφλέ, ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ ἐγὼ ζῶν τὴν τοιαύτην φωνήν, τὸ Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, προεφήτευσας; Ἡσαΐας εἶπεν Ἐγὼ τοῦτο προιδὼν ὑφ' ἀγίου πνεύματος ἔγραψα Ἀναστήσονται οἱ νεκροί, καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις, καὶ εὐφρανθήσονται οἱ ἐν τῇ γῆ. καὶ Ποῦ σου, Θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, Ἄδη, τὸ νῆκος;

³ Ἦλθεν οὖν πάλιν φωνὴ Ἄρατε πύλας λέγουσα. ἀκούσας ὁ Ἄδης ἐκ δευτέρου τὴν φωνὴν ἀπεκρίθη ὡς δῆθεν μὴ γινώσκων καὶ λέγει Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; λέγουσιν οἱ ἄγγελοι τοῦ δεσπότου Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατὸς, κύριος δυνατὸς

AC; B ἐντεῦθεν) -- ἀναστήσαι (cum AC; B ἀναστήναι) -- ἀγάγῃς (AC ἀγάγει) -- ἐναπολειφθήσεται cum ABC.

V, 1. Τοιαῦτα (cum AC; B Ταῦτα) -- ἔξω ὁ Σατάν (C ὁ Σατανᾶς) -- Ἀσφαλίσασθε (cum AC; B -λίσατε) καλ. καὶ (cum B; AC om) ἰσχυρῶς (ita AB; C -ράς) -- σκοπεῖτε πάντα (A πάντας, BC πάντες) -ιστ. ὄρθιοι (cum A; BC ὄρθριοι) -- λήψεται cum ABC.

2. Ταῦτα -- ἀκόρεστε (B solus add Ἄδη) -- οἱ ἐν τοῖς μνημ. καὶ εὐφρανθ. οἱ ἐν (B ab οἱ ἐν priorr ad οἱ ἐν posterior transiit) -- τὸ νῆκος cum ABC.

3. Ἦλθεν -- τοῦ (C om) δεσπότου -- ἐφωτισθήσαν cum ABC.

ἐν πολέμῳ. καὶ εὐθέως ἅμα τῷ λόγῳ τούτῳ αἱ χαλκαὶ πύλαι συνετρίβησαν καὶ οἱ σιδηροὶ μοχλοὶ συνεθλάσθησαν, καὶ οἱ δεδεμένοι πάντες νεκροὶ ἐλύθησαν τῶν δεσμῶν, καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτῶν. καὶ εἰσῆλθεν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης ὡσπερ ἄνθρωπος, καὶ πάντα τὰ σκοτεινὰ τοῦ ἄδου ἐφωτίσθησαν.

CAPUT VI. (XXII.)

¹ Εὐθύς ἐβόησεν ὁ Ἄδης Ἐνικήθημεν, οὐαὶ ἡμῖν. ἀλλὰ τίς εἶ ὁ ἔχων τοσαύτην ἐξουσίαν καὶ δύναμιν; καὶ ποῖος εἶ ὁ χωρὶς ἁμαρτίας ὧδε ἐλθὼν, ὁ μικρὸς ὀρώμενος καὶ μεγάλα δυναμένος, ὁ ταπεινὸς καὶ ὑψηλός, ὁ δούλος καὶ ὁ δεσπότης, ὁ στρατιώτης καὶ βασιλεὺς, ὁ τῶν νεκρῶν καὶ τῶν ζώντων ἐξουσιάζων; ἐν τῷ σταυρῷ προσηλώθης καὶ ἐν τῷ τάφῳ ἐτέθης, καὶ ἄρτι ἐγένου ἐλεύθερος καὶ κατέλυσας πᾶσαν τὴν δύναμιν ἡμῶν. ἄρα σὺ εἶ ὁ Ἰησοῦς, περὶ οὗ ἔλεγεν ἡμῖν ὁ ἀρχισατράπης Σατάν ὅτι διὰ σταυροῦ καὶ θανάτου μέλλεις κληρονομήσαι ὅλον τὸν κόσμον;

² Τότε ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης κρατήσας ἐκ τῆς κορυφῆς τὸν ἀρχισατράπην Σατάν καὶ παραδούς αὐτὸν τοῖς ἀγγέλοις εἶπε Σιδηροῖς καταδεσμήσατε τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας καὶ τὸν τράχηλον καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ. εἶτα παραδούς τοῦτον τῷ Ἄδῃ ἔφη Λαβὼν αὐτὸν κάτεχε ἀσφαλῶς ἄχρι τῆς δευτέρας μου παρουσίας.

CAPUT VII. (XXIII.)

Καὶ ὁ Ἄδης παραλαβὼν τὸν Σατανᾶν ἔλεγεν αὐτῷ Βεελζεβούλ, κληρονόμο τοῦ πυρὸς καὶ τῆς κολάσεως, ἐχθρὲ τῶν ἁγίων, διὰ ποίαν ἀνάγκην ὠκονόμησας σταυρωθῆναι τὸν βασιλεῖα τῆς

VI, 1. Εὐθύς (cum AC; B Καὶ εὐθύς) -- ἁμαρτίας (cum AB; C ἁμαρτιῶν) -- καὶ ὁ (cum AC; B om) δεσπότης -- καὶ τῶν (cum BC; A om) ζώντων -- καὶ ἐν τῷ τ. ε. κ. α. ε. ἐλεύθερος (haec omnia cum AC; B om) -- ὁ (cum BC; A om) Ἰησοῦς (cum AB; C κύριος) -- Σατάν (cum BC; A Σατανᾶς) -- ὅλον τὸν κόσμον cum ABC.

2. Τότε -- παραδούς (C παραδὼν) αὐτὸν -- Σιδηροῖς (ita ABC; nullus eorum additum habet δεσμοῖς, quod excidisse videtur) -- παρουσίας cum ABC.

VII. Καὶ ὁ Ἄδης -- Σατανᾶν (cum AC; B Σατάν) -- Βεελζεβούλ (A ἔβελζεβούλ) κλ. τοῦ πυρὸς (cum B; sed A σκότους, C σκότου) -- ὠκονόμησας

δόξης εἰς τὸ εἰπεῖν ὧδε καὶ ἐκδῦσαι ἡμᾶς; ἐπιστρέφου καὶ ἴδε ὅτι οὐδεὶς νεκρὸς ἐν ἐμοὶ κατελείφθη, ἀλλὰ πάντα ὅσα ἐκέρδησας διὰ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως, διὰ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ πάντα ἀπώλεσας· καὶ πᾶσά σου ἡ χαρὰ μετηνέχθη εἰς λύπην· καὶ τὸν βασιλεῖα τῆς δόξης θέλων θανατῶσαι, σεαυτὸν ἐθανάτωσας. ἐπεὶ γὰρ παρελαβὸν σέ ὥστε κατέχειν ἀσφαλῶς, ἐν πείρᾳ μαθήσῃ ὅσα κακὰ πρὸς σέ διαπράξομαι. ὦ ἀρχιδιάβολε, ἡ τοῦ θανάτου ἀρχή, ἡ ρίζα τῆς ἀμαρτίας, τὸ τέλος παντὸς κακοῦ, τί κακὸν εὐρῶν εἰς τὸν Ἰησοῦν ἐγύρευσας τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ; πῶς ἐτόλμησας τοσοῦτον κακὸν ποιῆσαι; πῶς τοιοῦτον ἄνθρωπον ἐν τῷ σκότει τούτῳ καταγαγεῖν ἐμελέτησας, δι' οὗ πάντας τοὺς ἀπ' αἰῶνος θανόντας ἐστερήθης;

CAPUT VIII. (XXIV.)

¹ Οὕτω τοῦ Ἄδου διαλεγομένου τῷ Σατανᾷ ἠπλωσεν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα καὶ ἐκράτησε καὶ ἤγειρε τὸν προπάτορα Ἀδὰμ. εἶτα στραφεὶς καὶ πρὸς τοὺς λαποὺς ἔφη Δεῦρο μετ' ἐμοῦ πάντες ὅσοι διὰ τοῦ ξύλου οὐ ἤψατο οὗτος ἐθανατώθητε· πάλιν γὰρ ὑμᾶς διὰ ξύλου τοῦ σταυροῦ πάντας ἐγὼ ἰδοὺ ἀνιστῶν. πρὸς ταῦτα ἐξέβαλεν ἅπαντας ἔξω, καὶ ὁ προπάτωρ Ἀδὰμ θυμηδίας ἐμπλεὺς ὄφθεις Εὐχαριστῶ τῇ μεγαλωσύνῃ σου κύριε, ἔλεγεν, ὅτι ἀνήγαγές με ἐξ ἄδου κατωτάτου. οὕτω δὲ καὶ πάντες οἱ προφῆται καὶ οἱ ἅγιοι εἶπον Εὐχαριστοῦμέν σοι Χριστέ, σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὅτι ἀνήγαγες ἐκ τῆς φθορᾶς τὴν ζωὴν ἡμῶν.

² Καὶ ταῦτα εἰπόντων εὐλογήσας ὁ σωτὴρ τὸν Ἀδὰμ κατὰ τὸ μέτωπον ἐν τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ· τοῦτο δὲ ποιήσας καὶ

(cum BC; A ἐνομήσας sic) -- εἰς (cum A; C om, B ἢ sive ἡ) -- ἐκδῦσαι (A -ύσαι) ἡμ. ἐπιστρέφου (ABC -στράφου) -- κατελείφθη (cum A; BC -λήφθη) -- ἀπώλεσας (A ἀπόλεσας) -- σεαυτὸν (cum BC; A σαυτὸν) ἐθανάτωσας -- εἰς τὸν Ἰησοῦν (cum AC; B add καὶ) ἐγύρευσας (cum A*; B ἐγύρευσε, C ἐγηρεύσης, A* ἐγύρευες) -- σκότει (cum A; BC σκότῳ) τ. καταγαγεῖν (cum BC; A καταγεῖν) -- θανόντας (C ut videtur θανέντας) ἐστερήθης cum ABC.

VIII, 1. Οὕτω τοῦ Ἄδου -- διὰ (cum AC; B add τοῦ) ξύλου τοῦ σταυροῦ -- ἀνιστῶν (cum A; BC ἀνιστῶ) -- τὴν ζωὴν ἡμῶν cum ABC.

2. Καὶ ταῦτα -- κατὰ τὸ μέτωπον (cum AC; B ἐν τῷ μετώπῳ) ἐν (cum AC; B om) τῷ σημείῳ -- πρ. τ. πατριάρχας κ. προφ. κ. μάρτυρ. κ. (C add

πρὸς τοὺς πατριάρχας καὶ προφήτας καὶ μάρτυρας καὶ προπάτορας, καὶ τούτους λαβὼν ἐκ τοῦ ἄδου ἀνέβη. πορευομένου δὲ αὐτοῦ ἔψαλλον οἱ ἅγιοι πατέρες ἀκολουθοῦντες αὐτῷ λέγοντες Εὐλόγημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου· ἀλληλούια· αὐτῷ ἡ δόξα τῶν ἁγίων πάντων.

CAPUT IX. (XXV.)

Πορευόμενος οὖν εἰς τὸν παράδεισον κρατῶν καὶ τὸν προπάτορα Ἀδὰμ ἀπὸ τῆς χειρὸς παραδεδωκε τοῦτον τῷ ἀρχαγγέλῳ Μιχαὴλ καὶ πάντας τοὺς δικαίους. εἰσερχομένων οὖν αὐτῶν τὴν θύραν τοῦ παραδείσου συνήντησαν αὐτοῖς δύο πρεσβῦται ἀνθρώποι, πρὸς οὓς οἱ ἅγιοι πατέρες εἶπον Τίνες ἐστέ ὑμεῖς, οἵτινες θάνατον οὐκ εἶδετε καὶ ἐν τῷ ἄδῃ οὐ κατήλθετε, ἀλλ' ἐν τοῖς σώμασι καὶ ταῖς ψυχαῖς οἰκεῖτε εἰς τὸν παράδεισον; εἰς ἐξ αὐτῶν ἀποκριθεὶς εἶπεν Ἐγὼ εἰμι Ἐνώχ ὁ εὐαρεστήσας θεῷ καὶ ὧδε μετατεθείς παρ' αὐτοῦ, καὶ οὗτός ἐστιν Ἡλίας ὁ Θεοβίτης, οἱ καὶ μέλλομεν ζῆσαι μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος· τότε δὲ μέλλομεν ἀποσταλῆναι παρὰ θεοῦ ἐπὶ τῷ ἀντιστῆναι τῷ ἀντιχρίστῳ καὶ ἀποκτανθῆναι παρ' αὐτοῦ, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι καὶ ἐν νεφέλαις ἀρπαγῆναι πρὸς τὴν τοῦ κυρίου ὑπάντησιν.

CAPUT X. (XXVI.)

Ταῦτα τούτων λεγόντων ἦλθεν ἕτερος ταπεινὸς ἀνθρώπος, βαστάζων ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ καὶ σταυρόν· πρὸς ὃν ἔφησαν οἱ ἅγιοι πατέρες Τίς εἶ σὺ ὁ θεωρίαν ἔχων ληστοῦ, καὶ τίς ὄν ἐπιφέρεις ἐπὶ τῶν ὤμων σταυρόν; ἀπεκρίθη οὗτος Ἐγὼ καθὼς ὑμεῖς φατέ ληστής ἦν καὶ κλέπτης ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ διὰ ταῦτα κρατήσαντές με οἱ Ἰουδαῖοι σταυροῦ θανάτῳ παραδεδώ-

τούς) προπάτορας (haec cum B; C om καὶ μάρτυρας; A habet πρ. τ. προπάτορας, omīssis πατριάρχ. usque x. μάρτ. καὶ) -- λέγοντες (cum B; AC om) -- ἀλληλούια (A - la)· αὐτῷ (cum AC; B αὕτη) -- πάντων cum ABC.

IX. Πορευόμενος -- ἀπὸ (cum AC; B ἐκ) τῆς χειρὸς -- καὶ ὧδε (cum AC; B om) μετατεθείς -- ὑπάντησιν (cum AC; B ἀπάντησιν) cum ABC.

X. Ταῦτα τούτων -- ἐπὶ (C om) σταυροῦ τοίνυν -- γεγόμενα (cum AB;

κασιν ἄμα τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ. ἐπὶ σταυροῦ τοίνυν κρεμαμένου αὐτοῦ, ἰδὼν τὰ γινόμενα σημεῖα ἐπίσταντα εἰς αὐτόν, καὶ παρεκάλεσα αὐτόν καὶ εἶπον Κύριε, ἕτε βασιλεύσεις, μὴ μου ἐπιλάβῃ. καὶ εὐθὺς εἶπέν μοι ὅτι ἄμην ἄμην σήμερον λέγω σοι, μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. βαστάζων οὖν τὸν σταυρόν μου ἦλθον εἰς τὸν παράδεισον, καὶ εὐρὼν τὸν ἀρχάγγελον Μιχαὴλ εἶπον αὐτῷ Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ ἐσταυρωμένος ὠδὲ με ἀπέστειλεν· ἀγαγόν με τοίνυν ἐν τῇ πύλῃ τῆς Ἑδέμ. καὶ ἰδοῦσα ἡ φλογίνη ῥομφαία τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἤνοιξέ μοι, καὶ εἰσῆλθον. εἰτά φησι πρὸς ἐμέ ὁ ἀρχάγγελος Περιμένειν μικρόν, ἕτε ἔρχεται καὶ ὁ προπάτωρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων Ἀδὰμ μετὰ τῶν δικαίων, ἵνα εἰσέλθωσι καὶ αὐτοὶ ἐντός. καὶ νῦν ἰδὼν ὑμᾶς ἦλθον εἰς ἀπάντησιν ὑμῶν.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἅγιοι ἐβόησαν μεγάλη φωνῇ πάντες Μέγας ὁ κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ.

CAPUT XI. (XXVII.)

Ταῦτα πάντα εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν ἡμεῖς οἱ δύο ἀτάδελφοι, οἳ καὶ ἀπεστάλημεν παρὰ Μιχαὴλ τοῦ ἀρχαγγέλου καὶ ἐτάχθημεν κηρῦξαι τὴν τοῦ κυρίου ἀνάστασιν, πρότερον δὲ ἀπελθεῖν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ καὶ βαπτισθῆναι. ὅπου καὶ ἀπελθόντες ἐβαπτίσθημεν μετὰ καὶ ἄλλων ἀναστάντων νεκρῶν· εἰτα καὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἦλθομεν καὶ ἐτελέσαμεν τὸ πάσχα τῆς ἀναστάσεως. νῦν δὲ μὴ δυάμενοι ἐνταῦθα διάγειν ἀπερχόμεθα καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ καὶ πατρός καὶ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

C γινόμενα) -- ὅτε βασιλεύσεις (cum A; BC ὅτε βασιλεύσης) -- Ὁ κύρ. ἡμ. Ἰησοῦς (cum BC; A add Χριστός) -- ἀγαγόν (ita ABC) με -- τῆς Ἑδέμ (C Ἑδέμ) -- Περιμένειν μικρόν (cum AB; C νῦν καιρόν) -- μεγάλη φωνῇ (cum BC; A φων. μεγάλ.) -- ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ cum ABC.

XI. Ταῦτα πάντα εἶδομεν (cum AB; C ἴδομεν) -- κηρῦξαι (codd. -ύ-) -- τοῦ θεοῦ καὶ πατρός (cum ACD; B om θεοῦ καὶ) -- ἡ κοινωνία (de co- iectura addidimus; ABCD non habent) τοῦ ἁγίου (cum AC; BD παναγίῳ). πν. -- ὑμῶν (D ἡμῶν) cum ABC (D codicem inde a verbis εἰτα καὶ εἰς ex- scripsimus).

Ταῦτα γράψαντες καὶ ἀσφαλίσάμενοι τὰ βιβλία, ἔδωκαν τὰ ἡμίση τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τὰ ἡμίση τῷ Ἰωσήφ καὶ τῷ Νικοδήμῳ· καὶ αὐτοὶ παραυτίκα ἐγένοντο ἄφαντοι, εἰς δόξαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀμήν.

Ταῦτα γράψαντες -- τὰ ἡμίση τοῖς ἀρχ. καὶ (haec C male om) τὰ ἡμίση (ita utroque loco A; B τὰ ὑμῖν, C ὑμῖσι) -- ἀμήν (cum C et [nisi quod ter repetitum habet] D; sed pro eo B ὅ ἡ δόξα εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων, item A αὐτῷ δόξα πρέπει νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.) cum ABCD.

G E S T A P I L A T I.

Ego Aenius primum fui protector Hebraeorum et sectator legis; tum gratia salvatoris eiusque magnum donum me apprehendit, cognovi Christum Iesum in sancta scriptura, ad eum accessi eiusque fidem sum amplexatus, ut sancti eius baptismatis dignus fierem. Primum omnium quaesivi hypomnemata conscripta illis temporibus de domino nostro Iesu Christo, quae Iudaei vulgarunt aetate Pontii Pilati, et

* Antiquus hic libri titulus desumptus est ex Gregor. Turon. hist. Francor. I, XXI et XXIV, Ad eum proxime accedit Coptus *Compendarii salvatoris conscripti sub Pontio Pilato praeside*. Ambr. Incipit gesta salvatoris quam invenit Theodosius Magnus in praetorio Pontii Pilati in codicibus publicis. Item D^b *In nomine sanctae trinitatis incip* (incipiunt? incipit?) *gesta salvatoris domini nostri Iesu Christi, inventa Theodosio Magno imperatore in Ierusalem in praetorio Pontii Pilati in codicibus publicis*. Item D^a libro subscriptum habet: *In nomine sanctae trinitatis expliciunt gesta per salvatorem Iesum Christum, quae invenit Theodosius Magnus imperator in Ierusalem in praetorio Pontii Pilati in codd. publ.* Similiter libri titulus habet in editione Antwerpensi anni 1538: *Gesta salvatoris nostri Iesu Christi secundum Nicodemum, quae invenit Theodosius Magnus in praetorio Pontii Pilati*. (Praeterea additum est *ex hebraea lingua in latinam translata*.) . . A *Incipit evangelium Nazaraeorum*. Eundem titulum habet Paris. cod. 3338. (olim 451. 3855.) Item cod. 13. bibliothecae collegii Mertonensis *evangelium Nazaraeorum secundum Nicodemum*. Eodem titulo utitur Vincent. Belloc. in prologo ad Speculum naturale c. 9., ubi est *Quaedam reputantur apocrypha -- quia auctores eorum ignorantur licet puram veritatem contineant, ut est evangelium Nazaraeorum* . . B *De passione et resurrectione Christi*. Item D^c *Acta passionis et resurrectionis domini nostri Iesu Christi*. Cod. Paris. 5557. *Relatio de passione domini et actibus Iudaeorum*. Editio Veneta anni 1522. *Evangelium b. Nicodemi de passione Christi ac descensione eius ad inferos* . . C, item Flor. non habent titulum.

Prologum istum ex Copto interprete sumsi. Latinus enim textus in Parisiensi codice est vitiosissimus, quem aliquando ex foliis palimpsestis Vindobonensibus correctum iri spes est; tres vero codices reliqui recentiore prologi formam eamque satis corruptam continere videntur.

Ego Aenius -- vulgarunt (?) -- exaratis (hoc a Copto interprete non ex-

invenimus ea in scriptis hebraicis exaratis aetate domini Iesu Christi: ego vero ea in ethnicas litteras converti, regnantibus excelsis Theodosio, qui decimum septimum consulatum agebat, et Valentiniano consule quintum, indictione nona. Quicumque legitis hunc librum et transfertis in aliis codicibus, recordantes mei orate pro me Aenia, minimo servo domini, ut mihi misericors sit meisque peccatis parcat quae in eum admisi. Pax sit omnibus qui haec legent eorumque domui universae in seculum. Amen.

pressum est) -- *Quicumque legitis hunc librum et transfertis in aliis codicibus, recordantes mei* (haec omnia ad Vindobonensem scripturam conformavi. In Copto enim post verba *Quicumque legerit hunc librum et se converterit* [ita enim Peyron interpretatus est] lacuna est usque dnm sequitur *orate* [sic] *pro me*) -- *in seculum. Amen.*

Cod. Paris. 3338. Thilone teste sic: *Ego Emaus Hebraeus qui eram legis doctor de Hebraeth, in divinis scripturis perscrutans, divinitates legis scripturarum domini nostri Iesu Christi in fide praesumens, dignatus sacri baptismatis atque perquirens quae gesta sunt per illud tempus quod* (Thi corr. *quae*) *apposuerunt Iudaei sub Pontio praeside Pilato, haec inveniens gesta et* (Thi delet) *litteris hebraeis conscripta a Nicodemo, quae ego interpretatus litteris graecis ad cognitionem omnium nominis domini nostri Iesu Christi* (Thi add *cultorum*), *sub imperio Flavii Theodosii, anno decimo octavo, et Valentiniano Augusto. Omnes autem qui legitis et transfertis in aliis codicibus graecis seu latinis, oro ut dignemini intercedere pro me peccatore, ut propitius mihi fiat* (Thi add *deus*) *et dimittat omnia peccata in quibus peccavi. Pax sit ista legentibus, sanctis audientibus. Explicit praefatio. Ex Vindobon. libro palimpsesto haec exscripsi --- in fide procedens et dignatus baptismatis sancti scrutatus sum -- acta sunt per tempus illud quo et o* (*quae appo?*) *|| fuerunt iudei sub pontio pilato haec inveniens gesta litteris aebreis conscribta --- || qui transferitis in aliis codicibus seu in grecis vel latinis recordantes mei orate ut propitius mihi fiat ds et di || mittat peccata mea quae peccavi in ipsum. Pax legentibus eum* (*et tis?*) *qui audiunt ea -- . . . B Audistis, fratres dilectissimi, per sanctum evangelium quae acta sunt sub Pontio Pilato praeside in Iudaea temporibus Tiberii Caesaris de domino nostro Iesu Christo. Veruntamen cum sit solius dei omnium memoriam habere* (*in codice habere deest*), *non est igitur mirandum si a sanctis evangelistis aliqua facta et dicta in domini passione praetermissa sunt, quae ab eis oblitio describendi removit, et forsitan quoque sermonis prolixitas, ut ait beatus evangelista Iohannes in suo evangelio sic dicens Nulla alia fecit Iesus quae non sunt scripta in libro hoc: quae si* (*in codice si deest*) *scripta essent, arbitror totum non posse capere mundum. Haec autem scripta sunt etc. Ab aliis nihilominus, utpote a Nicodemo iudaicae legis doctore, occulto* (*nisi scriptum est occulte*) *Christi discipulo, reliqua veraci sunt stilo descripta, quibus* (*ita videtur, nisi est quia vel quis*) *omnibus interfuit. Quapropter nunc equidem* (*sic*) *ego Eneas Hebraeus, primus legis doctor, perscrutans divinitatem legis et scripturam domini nostri Iesu Christi, et plena fide praesumens atque perquirens quae gesta sunt sub Pontio Pilato, quae sta-*

Factum est autem in anno XVIII. imperii Tiberii Caesaris imperatoris Romanorum et Herodis filii Herodis regis Galilaeae, anno XVIII. principatus eius, VIII. Kal. Aprilis, quod est XXV. die mensis Martii, consulatu Rufini et Rubellionis, in anno quarto ducentesimae secundae olympiadis, sub principatu sacerdotum Iudaeorum Ioseph et Caiphae:

tuerunt Iudaei adversus dominum nostrum Iesum Christum, scripta repperi litteris hebraeis a Nicodemo Mosaicae legis doctore, quas ego interpretatus sum litteris graecis ad cognitionem omnium. Cuius narrationis series sic inchoatur. . . AC Audistis, fratres carissimi, quae acta sunt sub Pontio Pilato praeside temporibus Tiberii Caesaris. Ego Heneas (A Eneas) primus legis doctor, perscrutans divinitatem legis et scripturarum (A om legis et script.) domini nostri Iesu Christi et fide ipsius (A et fidei) praesumens atque perquirens (C sumens atque requirens) quae (C quaecumque) gesta sunt sub Pontio Pilato, quaeque statuerunt Iudaei adversus dominum nostrum Iesum Christum (A adv. Iesum domin. Chr.), litteras hebraicas, quas (ita C; A in terris hebraeis, quae) scripsit Nicodemus, ego (A quae ego) Heneas (A om) interpretavi in (A om) litteris graecis ad cognitionem omnium gentium (A om gentium).

Nota haec invenitur in codicibus D^a (sed ibi est subscriptioni annexa, vide supra) D^b D^c Flor. Item contulimus passim cod. Havn. et Lipsed, item editionem principem. Multo brevior habet cod. Ambr. Omittunt ABC.

Factum est . . D^a Facta (pertinet enim ad *gesta*, quod praecessit) | *autem* cum Flor Havn Lipsed . . D^b D^c om | XVIII: ita D^a D^b Flor edpr . . D^c Copt nono | imperii: ita D^c Lipsed edpr (sic: *Factum est nono decimo Tyberii Caesaris imperii Romanorum et Herodis imperii Galilee anno XIX. principatus eius*); item fortasse D^b, sed teste Hessio et h. l. imperatoris est et ante Romanorum. Reliqui cum Copto omittunt. In seqq. vero D^a D^c Flor habent *imperatoris Tib. Caes. Rom.*, D^b Copt *Tib. Caes. imper. (regis) Rom.*, Lipsed *Tib. Caes.*, Havn *Tib. Caes. Romanorum | filii Herodis*: ita Latini omnes, sed Coptus om | *regis*: D^b *imperantis* | XVIII. cum D^b D^c (*nono decimo*) Flor edpr Copt . . D^a *decimo septimo* . . Lipsed non add principatus annum . . Havn *regni vero Herodis filii Herodis XVIII. calendae Apr.*, ita ut alterum numerum male praeterierit | *VIII. Kal. Aprilis* cum D^a D^b Flor edpr . . D^c *nono* pro VIII . . Copt haec non exprimere videtur | *quod est XXV. die* cum D^c edpr et Copt . . pro XXV. numero D^a habet XXIII, D^b XXI, item Flor *vigesimo primo*, Lipsed *vicesima prima* | *consulatu Rufini* (Copt Rufi) et *Rubellionis* (Flor Robell.) cum D^b Flor Copt . . D^c *procurante Pontio Pilato Iudaeam, in consulatu Rufini et Leonis* . . edpr *consulatus Rufi Vellionis*; Lipsed *consulatus filii Nestionis* (pergit anno quarto sub duc. olimp.) . . Havn *consulatu sciticet Bassi et Tarquilionis* . . D^a *consultatoriae revelationis* | in (D^b Copt om) *anno quarto ducent. secundae* (D^b D^c et *secundae*; Copt om *secundae*) *olymp.* cum Flor D^b D^c Copt (D^a om male quarto) . . Havn *corrupte in anno ducentesimo secundo olympiadis* . . Lipsed *sub ducentesima olimpiade* | *sub principatu* (D^c Havn *principibus*) *sacerd.* (D^a om) *Iudaeorum* (D^c om) *Ioseph* (D^a -phi) et *Caiphae* (ita Flor D^b D^a edpr; D^c *Annae et Caiphae Ioseph*, Havn *Ioseph Anna et Caipha*; Lipsed *Anna et-Cayphe*) . . Copt *aetate Iosephi, qui et Caiphas, summi Iudaeorum sacerdotis* (ita fere scribendum videbatur, sed Peyron reddidit *aetate Iosephi qui Caiphas erat*

quanta post crucem et passionem domini historiatus est Nicodemus, acta a principibus sacerdotum et reliquis Iudaeis, mandavit ipse Nicodemus litteris hebraicis.

CAPUT I.

¹ **Annas et Caiphas, Summas et Datam, Gamaliel, Iudas, Levi, Neptalim, Alexander et Iairus et reliqui Iudaeorum venerunt ad Pilatum accusantes dominum Iesum Christum de multis et dicentes Istum novimus filium Ioseph fabri**

summus Iudaeor. sacerdos | quanta: ita D^a D^e . . D^b Flor edpr et quanta . . Lipsed om | acta a (edpr cum) princ. sac. et (D^b Flor om) rel. Iud. (edpr add et) mandavit ipse Nic. cum D^e D^b Flor edpr . . D^a om . . Lipsed acta salvatoris ad principes sacerdotum et reliquos Iudeorum, nec minus corrupte Havn | hebraicis: Flor hebraice. Pro quanta usque hebraicis Peyron ex Coptis haec retulit: atque hi omnes fuerunt post crucifixionem et ea quae contigerunt domino nostro Iesu Christo. Nicodemus itaque dux Iudaeorum perquisivit ea quae summi sacerdotes et reliqui Iudaei gesserunt sese Christo opposcentes. Porro Nicodemus ea omnia scripsit ut memoriae mandarentur litteris hebraicis hoc modo. Lipsed post hebraicis add Theodosius autem magnus imperator fecit ea transferri de hebreo in latinum.

Ambr totam hanc notam sic exhibet: *Quod inventum est in publicis codicibus praetoris Pontis Pilati, scriptum in anno quarto ducentesimae (cod. - mo) secundae (cod. - do) olimpiadis sub principatu sacerdotum Iudaeorum Ioseph Annae et Caiphas: et quanta post crucem et passionem domini nostri Iesu Christi historialis est Nicodemus acta a (pro his cod. ac tanta) principibus sacerdotum et reliquis Iudaeorum, ipse Nicodemus scripsit litteris hebraicis.*

I, 1. **Annas** (A Anna) . . D^a D^e add *enim*, Ambr autem; nihil add ABCD^b Flor Havn . . edpr *igitur* et (omisso Annas) | **Summas** (ita D^a, item ut videtur D^b D^e, Copt *Summis*; Flor *Somme*, edpr *Sobna*, alii *Summe*, alii *Symeon*: praeterea D^a praem et, item alii plerique et Copt) et **Datam** (ita D^a D^e Flor, item Ambr; edpr *Datan*, D^b *Dathan*; Copt *Dothaim*) cum D^a D^b D^e Flor . . ABC summi sacerdotes et doctores, item Ambr et alii summi sacerdotes, **Datam** videlicet | **Gamaliel** (Ambr edpr praem et) . . C *Geimatiel* | **Iudas, Levi** (Copt *Iudas et Libis*) . . B et *Heyleb*, **Iudas** . . C *Bellandas* | **Neptalim** cum AB Flor Ambr edpr . . D^a aliique *Nepthaim*, *Nepthaim*, C *Nethaim* | **Alexander** cum Flor Ambr D^a D^b D^e edpr Copt . . ABC *Androsion* | **Iairus** cum ABC Ambr (Copt *Hierius*) . . D^b Flor edpr *Syrus*, D^a D^e *Cyrus* | **reliqui Iudaeorum** cum D^b Flor edpr . . D^a D^e **reliqui Iudaei**, ABC Ambr *ceteri Iudaei* | **venerunt** (D^a D^b *veniunt*) . . AB praem qui . . C add omnes, Copt praem omnes hi | **accusantes dom.** (B Copt add *nostrum*) **Ies. Chr.** cum ABC Copt . . D^a D^e Flor edpr *adversus* (ita D^b D^e Flor edpr; D^a propter) **Iesum** (edpr *Christum*) **accusantes eum** . . Ambr *ducentes Iesum et accusantes eum* | **de** (C in) **multis** cum ABC . . D^a D^e Flor *de multis accusationibus multis*, item edpr *de nullis malis sermonibus*, Ambr *de multis actionibus et maleficiis* . . C om | **et** (Ambr Flor edpr Copt om) **dicentes** cum BD^a D^e Ambr Flor Copt . . AC et *dicebant de ore suo* (C *de suis oribus* et) **verbis malignis** | **Istum** cum

ex Maria natum, et dicit se esse filium dei et regem: non solum hoc, sed et sabbatum violat et paternam legem nostram vult dissolvere. Dicit Pilatus Quae sunt quae agit et vult solvere legem? Dicunt Iudaei Legem habemus in sabbato non curare aliquem; iste autem claudos et gibberosos, caecos, paralyticos, leprosos et daemoniosos curat in sabbato operibus malignis. Dicit eis Pilatus Quibus operibus malignis? Dicunt ei Maleficus est, et in Beelzebub principe daemoniorum eiicit daemonia, et omnia illi subiecta sunt. Dicit illis Pilatus Istud non est in spiritu immundo eiicere daemonia sed in deo Scolapii.

D^b Flor edpr; item hunc ABC .. D^a D^c Iesum (Ambr Novimus Iesum hunc fabri lignarii filium et de Maria natum) | novimus (A Copt add Iesum) filium Ios. fabri cum ABC Copt .. D^a edpr etc novimus Ios. fabr. fl. | ex Maria cum ABC .. D^a edpr etc de Maria | et (A add modo) dicit se: D^c qui se dicit | non (ABC et non) solum hoc (D^a add dicit) sed et (BD^a edpr om et) cum D^b, item ABC, item D^a edpr .. D^c Copt nil nisi et | sabbatum violat cum D^b D^c, item violat sabbata Copt .. AB sabbata nostra (B sabbatum nostrum) infirmat .. D^a sabbatum | paternam legem nostram cum D^a b^c .. ABC legem patrum nostrorum .. Copt legis patrum nostrorum cum sabbata coniunctum habet, pergens volens dissolvere legem nostram | vult dissolvere cum D^a b^c Flor .. ABC nititur absolvere (C solvere) | Dicit (AC add illis, B eis) Pilatus Quae -- agit (A add ei inhibet) et vult solvere (AB pro his ut solvat) legem (legem cum ABC; Havn aliique om; Flor om et vult solv. leg.; edpr et quid vult dissolv.) cum ABC Flor Havn edpr aliisque .. D^a b^c Copt male om | Dicunt Iudaei cum B .. ACD^a b^c Flor Dic. ei Iud. (Flor om Iud.) | Legem habemus .. AB In lege praeceptum habemus | non curare aliquem cum D^b D^c edpr, item omisso aliquem D^a .. AB nullum curare | iste autem .. AB hic autem .. Copt at Iesus | claudos et gibberosos (A gibbosos) caec. paral. leprosos cum AB, item omissis et gibb. C .. D^a b^c Flor claudos et surdos, curvos et (ita D^b Flor; D^a c om curv. et) paral. caec. et lepr. .. Copt sic: claudos et leprosos et omnes infirmos et a daemone vexatos et surdos et multos curavit sabbato in virtute Beelzebub principis daemoniorum | et (AB om) daemoniosos (ita ABC; D^a b^c Flor daemoniacos) .. A add et lunaticos, B convexatos, C et vesatos (sic) | curat cum ABC Flor .. D^a b^c edpr curavit | BD^a om in sabbato | operibus malignis cum BC .. A operarius malignus .. D^a b^c Flor de (Flor om; D^c in) malis actibus (D^c add suis), item edpr cum multis accusationibus .. Copt vide ante | eis: plerique codd ei | Quibus oper. mal. cum B, item C quorum malorum operum, item A quorum malorum operarius est .. Flor D^b D^c quarum (D^b c quare [?]) malorum actionum .. Copt Quanam sunt malae ipsius actiones .. D^a quomodo de malis actibus | Dicunt .. A Aiunt | et (A nam et, B nam) in Beelzebub (h. l. cum ABC; ante eiicit D^b c Flor. A beelzebueb, C beelzebuth) | A eiicit demones | Istud non est -- Scolapii cum Flor .. D^a b^c Copt istud non est in sp. imm. eiicere daem. sed in dei virtute (D^a c virt. dei, Copt nomine dei) .. edpr istud non est spiritus

² **Dixerunt Iudaei Precamur magnitudinem tuam ut statuas eum ante tribunal tuum ad audiendum. Advocans ad se Pilatus Iudaeos dicit eis Dicite mihi, quomodo possum ego cum sim praeses regem audire? Dicunt ei Nos non dicimus eum regem esse, sed ipse se dicit. Advocans autem Pilatus cursorem dicit ei Cum moderatione adducatur Iesus. Exiens vero cursor et agnoscens eum adoravit, et faciale quod ferebat in manu sua expaudit in terra dicens Domine, super hoc ambula et ingredi, quia praeses vocat te. Videntes autem Iudaei quod fecit cursor, clamaverunt adversus Pila-**

immundi facere; eicere demonia, sed in dei virtute .. ABC non est qui curat maleficus sed medicus.

2. *Dixerunt* (edpr *dicunt*, A add *ei*) *Iud.* cum ABC edpr .. Dabe *Dicunt et Iudaei Pilato | Precamur -- audiendum* (C add *illum, quomodo loquitur*) cum ABC .. Dabe edpr *rogamus magn. vestram* (De edpr *tuam*) *ut eum iubeatis* (Dbe edpr *iubeas*) *ad stare ante vestrum* (De edpr *tuum*) *tribunal et audire* (Db *audiri*) *eum | Advocans ad se Pil. Iud. dicit eis* cum Flor .. AB *Tunc respondet* (B *respondens*) *Pil. et* (B om) *dicit* (B *dixit*) *Iudaeis .. Dabe edpr haec om usque dum sequitur advocans autem | possum ego: ita Flor; ABC om ego | cum sim praeses .. Flor dum praeses sum | regem audire .. Flor reg. interrogare | Dicunt ei cum Flor .. ABC dixerunt* (AC add *ei*) *Iud. | esse cum B Flor .. AC om | dicit cum Flor .. ABC add filium dei et regem. Praeterea solus C haec add: Dicit eis Pilatus Ego omnes vos audivi legentes per prophetas vestros quia puer nascetur de virgine et vocabitur nomen eius Hemanuel, deus fortis, et iterum filius dei: et forsitan ipse est. Responderunt Iudaei et dixerunt Non est iste, sed filius Ioseph fabri. Dicit eis Pilatus Vos videte quod dicitis. Tamen eum iubeo adduci, sed scio quia filius dei est quem vos legistis per prophetas vestros. | Advocans* (ita Flor Dabe; ABC *vocans*) *autem* (ABC *itaque*; edpr om) *cursorem* (Flor *praem Ananiam*; ABC add *suum*) | *Cum mod.* (Db add *modo*) *adducatur* (De *introducatur*, edpr *advocatur*) *Iesus* (De *Christus*) cum Db De edpr .. Flor *Cum mod. adduc Iesum in praetorium .. ABC Introduc Iesum cum mansuetudine. Item Copt Introduc mihi Iesum quieto modo .. Da Quia ratione adducetur Christus? | Exiens -- adoravit cum Flor Dabe .. ABC Exiens cursor* (B add *foras*, C vero add *foras palatium in civitate invenit Iesum, et cum mansuetudine dixit Veni domine, quia vocat te praeses. Iam pergit Et cognoscens cursor admirans*) *cognoscens et admirans adoravit* (BC *adorabat*) *Iesum* (C *eum*) | *et faciale* (ita ex ABC *scripsi*; edpr *fascialem suum*; Dabe *fasciale involutorium*) | *quod ferebat* (Db add *cursor*; edpr om *quod* etc) -- *in terra* (edpr *in terram*; pro his De *coram eo*) *dicens* (edpr om, *pergens ut ambularet*) cum Dabe (edpr) .. ABC *et tollens* (C *et antequam propinaret* [*propinquaret?*]) *ad solium praetorii ubi Pilatus sedebat, tollens* *faciale suum* (C om) *proiecit ante pedes eius, rogans et dicens | super hoc .. BC super ipsum | ambula et* (Da De om) *ingredere* (ABC add *praetorium*) .. Db *ambulans ingredi* | *vocat te* cum ABC .. Dabe *te vocat | quod fecit cursor cum Dabe edpr .. ABC honorem quem fecit* (C *fecerat*) *ei cursor | clamaverunt adversus cum ABC .. Dabe*

tum dicentes Cur eum sub praeconis voce non ingredi fecisti, sed per cursorem? nam et cursor videns eum adoravit illum, et faciale quod tenebat in manu expandit ante eum in terra et dixit ei Domine, vocat te praeses.

³ Convocans autem Pilatus cursorem dicit ei Quare hoc fecisti et honorasti Iesum qui dicitur Christus? Dicit ei cursor Dum me mitteres in Ierusalem ad Alexandrum, vidi eum sedentem super asinum, et infantes Hebraeorum frangentes ramos de arboribus sternentes in via; et alii ramos tenebant in manibus suis; alii autem vestimenta sua sternebant in via clamantes et dicentes Salva igitur, qui es in excelsis: benedictus qui venit in nomine domini.

⁴ Clamaverunt Iudaei dicentes adversus cursorem Pueri

exclamav. ad; item edpr exclamav. omissis adv. Pil. | Cur eum -- per cursorem cum AB, similiter C; item Quare non sub v. pr. iussisti (edpr sub v. pr. non iussisset) eum introire sed p. c. Db edpr .. Dac corrupte Quare sub v. pr. non iussisti eum introire (Dc adduct) et non per curs. | nam et cursor cum C; AB nam cursor; Dab edpr cursor enim; Dc sed cursor .. ABC add turus | videns eum cum Dab .. ABC admirans .. Dc edpr om. | et faciale (Dabe fasc.) quod tenebat in manu expandit ante eum in terra (Dc in terra coram eo) et dixit ei (Dc om) Domine vocat (Db clamat) te praeses cum Dabe (edpr omnia praeter extrema et dixit etc om) .. AB et tollens fasciale suum (B fascialem suum, quem in manu gerebat, et sternens ante eum in terra) rogavit eum dicens Domine, super hoc (B hunc) ambula et ingredere praetorium, quia praeses vocat te (B te vocat) .. C et tollens manuale quod in manu gerebat sternens in terra rogabat ut super ipsum ambularet et ingrederet (sic) praetorium. Praeterea C add Dicit eis Pilatus Unusquisque potestatem habet honorare alium; tum pergit Et convocans Pil. cursorem etc.

3. Convocans cum ABC .. Dabe advocans | AB cursorem suum | dicit ei cum ABC .. Dac dixit, Db dicit | et honorasti I. qui dic. Chr. cum C .. reliqui om | Dixit cum ABC .. Dabe dixit | Dum (B Cum) me mitteres (A dirigeres) in Ierus. ad Alexandrum (ad Alex. ex Dabe edpr est; ABC om), vidi -- asinum (ita ex Dbe edpr; ABC pullum asinae) -- ramos (A add olivarum et om de arbor.) de arb. (B add et) stern. in via -- suis (B om) -- sternebant (C prostern.) -- clam. (C add omnes) et dic. cum ABC .. Dabe Quando me misisti de Ierosolyma ad Alexandrum, vidi Iesum sedentem super asinum (Da asinum humilem) et pueri (Dc pueros) Hebraeorum clamabant (Dc clamantes post Hossanna) Osanna (Db add filio David), ramos (Dc add palmarum) tenentes in (Db om) manibus suis; alii autem sternebant (Db om) vestim. sua in via (Db om) dicentes. Item similiter edpr. | Salva igitur cum Db .. reliqui Salva nos | B om qui es | in excelsis (Db celsis) .. Dac in coelis

4. Clam. Iud. dic. (B om; AC edpr post cursorem) adv. curs. cum ABCDb edpr .. Dac clam. ergo adv. curs. Iudaei dicentes | Pueri quidem (edpr om) cum

quidem Hebraeorum hebraice clamabant: unde tibi gentili hoc nosse? Dicit eis cursor Interrögavi quendam Iudaeorum et dixi Quid est quod clamant hebraice? et ille mihi exposuit. Dicit eis Pilatus Quomodo autem clamabant hebraice? Dixerunt Iudaei Osanna in excelsis. Dicit eis Pilatus Osanna in excelsis quomodo interpretatur? Dicunt ei Salva nos qui es in excelsis. Dicit eis Pilatus Si ipsi attestatis voces et verba quibus ab infantibus acclamatum est, quid peccavit cursor? Et tacuerunt. Dicit cursori praeses Egredere et quomodocumque volueris introduc enm. Exiens vero cursor fecit sicut et priori schemate, et dicit ad Iesum Domine ingredere, quia praeses te vocat.

Dabe edpr .. ABC si infantes | clamabant .. BC clamaverunt | unde tibi gentili (C om) hoc (B est hoc) nosse cum ABC .. D^b unde tibi, cum sis Graecus, hebraica .. D^{ae} tu autem cum sis Graecus, quomodo linguam hebraeam nosti .. edpr ac quomodo cum sis Graecus, hebraicum nosti | Iudaeorum cum BD^{abc} .. AC ex (C de) Iudaeis | et dixi (B dicens) cum D^b .. alii plerique add ei .. C om | quod (C add omnes) clamant (D^b clamabant) hebraice cum ABCD^b .. D^{ae} quod clamant pueri hebraice | et ille mihi exposuit (D^b discernit) cum BGD^b, item D^e ille autem mihi dixit .. D^a et iste mihi discernit dicens Osanna enim clamant, quod interpretatur O domine, salvum fac, seu Domine salva .. A Dixerunt Iudaei Osanna in excelsis | Quomodo autem (ita GD^b; BD^e om) clamabant (ita D^e; reliqui clamant) hebr. (BD^b add Et) Dixerunt Iudaei (ita BC; D^b dicunt ei) Osanna in excelsis (ita BC; D^b om in exc.) Dicit eis Pil (haec C; D^e Et Pilatus; BD^b om) Os. in exc. (haec cum C; reliqui om), quomodo interpretatur (pro his C hebraice quid intelligitur) .. ex his nihil habet D^a (vide ante et post), A vero tantum haec Osanna in excelsis quid interpretatur. Varie igitur erratum est propter similitudinem verborum. | Dicunt ei (C Responderunt Iudaei) Salva -- excelsis cum ABC .. D^b dic. ei O domine (D^e deus) salvum (D^e add me) fac, seu (D^e om) O domine salva igitur (D^e salva nos) .. haec rursus D^a om una cum seqq. dic. eis Pil. (quae iam ante habuit) | Si ipse -- verba quibus (ita B; A verbum quod) ab inf. acclamatum (ita B; A vocatum) est -- cursor cum BA .. C Ex quo ipsi Iudaei cum infantibus vocibus et verbis acclamatis ut vos salvet qui est in excelsis, et cursor quid fecit .. D^bca edpr (haec editio antecedentia brevissime absolvit) Vos autem (D^e edpr om) attestamini (D^a cur att.) voces quas pueri dixerunt, quid (D^a add ergo) peccavit cursor | Et (D^a add ipse) tacuerunt cum D^bca .. ABC et (A add statim, C statim mox) conticuerunt Iudaei | dixit (D^b dixit) curs. praes. cum D^{ab} .. ABC dicit iterum Pilatus cursori | Egredere et (AC post volueris) quom. vol. intr. eum cum ABC .. D^bca Exi et quo vis ordine (D^b om) intr. eum | vera cum D^bca .. ABC autem | sicut et priori schemate cum D^bca .. AB simili modo sicut et prius, C similiter sicut prius | ad Iesum cum ABC .. D^bca ad eum | C Domine mi | quia praes. te vocat (A voc. te) cum ABC .. D^bca quoniam voc. te praes.

⁵ Ingresso autem Iesu et signiferis ferentibus signa curvata sunt capita signorum ex se et adoraverunt Iesum. Videntes autem Iudaei signa quomodo se incurvaverunt et adoraverunt Iesum, amplius clamaverunt adversus signa portantes. Pilatus vero dicit ad Iudaeos Non miramini quomodo incurvaverunt se signa et adoraverunt Iesum? Dicunt Iudaei ad Pilatum Nos vidimus homines signa portantes quemadmodum inclinaverunt et adoraverunt Iesum. Advocans vero praeses signiferos dicit eis Quare sic fecistis? Dicunt Pilato Nos viri gentiles sumus et servi templorum: quomodo habuimus adorare eum? nam nobis tenentibus vultus ipsi se curvaverunt et adoraverunt eum.

5. *Ingresso autem* (D^o om; sumsi ex reliquis omnibus) *Iesu* -- *capita signorum ex se* cum D^e . . C *ingredientes autem Iesu, tunc qui signa portabant secundum consuetudinem tenentes, signa ipsa [se] incurvaverunt* . . A *ingresso autem Iesu, tunc duo qui signa portabant iuxta consuetudinem, cum tenerent ea, ipsa se incurvaverunt* . . B *ingresso autem Iesu aderant quidem iuxta cons. portantes signa, quae se incurvaverunt* . . D^{ab} *ingressus autem Iesus ad* (D^b et a) *signiferos* (D^b -feris) *qui signa ferebant* (D^b fer. sign.) *et* (D^b om) *curvata sunt capita ipsorum* (D^b cap. signorum *ex se*) | *Videntes autem* -- *adv. signa port. cum AB, item D^b vid. aut. Iud. signa signorum, quomodo curvata sunt capita ipsorum et adorav. Ies., magis elam. adv. signiferos* . . C *amplius igitur clamaverunt Iudaei adv. sign. port., item D^{ae} hinc Iudaei* (D^o om utrumque) *magis clamabant adv. signif.* | *Pil. vero dic. ad Iud. cum D^{ab}* . . *Pil. ve. dixit Iudaeis D^e, item AB tunc Pil. dix. Iud.* | *Non miramini* -- *adorav. Iesum cum AB* . . D^{abc} *Non laudatis* (D^e Num videtis) *quod* (D^b quomodo) *ex se curvata sunt capita signorum et adorav. Ies.* Item *edpr Nonne laudastis quod ex se curvata signorum capita adorav. Ies.* Praeterea vero D^{abc} *add sed* (D^a *add quomodo*) *clamatis* (D^b clamantes) *ad signiferos, quasi ipsi* (D^e *quod quasi ipsi, D^a quia ipsi se*) *curvaverint* (D^{ac} -verunt) *et adoraverint* (D^{ac} -verunt) | *Dic. Iud. ad Pil. (AB Pilato) cum ABD^bc* . . D^a *dixerunt illi Pilato* | AB om *Nos* | *homines signa port. (B qui sign. tenent) quemadm. incl. (B add vultus) cum AB* . . D^b *quomodo inclin. signiferi, item D^e quomodo ex se curvaverunt se signif.* . . D^a *quoniam inclin. se signif.* | C om *Videntes autem* -- *quemadm. inclina. et ador. Ies.* | *Adv. vero praes. sign. (D^{ac} sign. pr.) dicit* (D^{ac} dixit) *eis cum D^{bac} r. ABC vocans autem Pilatus* (A om) *baulos signorum dix. eis* | *Quare sic cum D^{abc}* . . ABC *Quid utique* (B om) *hoc* | *dicunt* (D^{ac} *add signiferi*) *Pil. cum D^{bac} ABC responderunt et ipsi praesidi* (B om) *dicentes* | B om *viri* | *gentiles cum AB* . . D^{abc} *edpr pagani* | D^e om *servi templ.* (D^{ab} *edpr templ. serv.*) | *habuimus cum D^{abc} edpr* . . A *potuimus, B poteramus* (C *quomod. adoraremus eum*) | *nam nobis ten. vultus* (B signa) *cum ABC* . . D^{abc} *etenim nos tenentes signa* | *ipsi* (B ipsa) *cum ABC* . . D^{abc} om | *se curvaverunt* (ita GD^{ab}; AB incurv.) . . D^e *ex se curvata sunt* | *eum cum B* . . AC *Iesum* . . D^{abc} om (sic; corrige notam ad text. gr. pag. 212.)

⁶ Dicit Pilatus principibus synagogae et senioribus populi Eligite vos viros potentes et fortes, et ipsi contineant signa, et videamus si ex se curventur. Accipientes autem seniores Iudaeorum viros duodecim fortissimos potentesque, senos et senos fecerunt continere signa, et steterunt ante tribunal praesidis. Dicit Pilatus cursori Eijce Iesum foris praetorium, et intromitte eum iterum qualivis ordine. Et exivit foras praetorium Iesus et cursor. Et advocans Pilatus qui prius signa tenuerant, dixit eis Per salutem Caesaris, quia si non inclinant se signa quando intrat Iesus, amputabo capita vestra. Et iussit praeses ingredi Iesum secundo. Et fecit

6. Dicit cum Dabc edpr . . ABC Dixit autem | princip. syn. et sen. populi cum ABC . . Db edpr ad archisynagogos (edpr - gum) et seniores plebis ipsorum (edpr om) . . Da ad archisynagogos, Dc ad seniores plebis Iudaeorum | vos cum Dab . . ABCDc ex vobis (C add metipsis) | potentes et fortes cum Db, item ABC fortissimos atque potentes (A potentissimos) . . Dac potentes . . edpr prudentes et fortiores | contineant cum Dabc edpr . . ABC teneant | C ut videamus . . B et videbimus | ex se curventur cum Dab edpr; item addito et adorent Dc . . C ipsi se inclinaverunt, A ipsi se incurvaverunt vultus, B inclinabunt vultus | accipientes (Da aspicientes) autem (Dc vero) sen. Iud. vir. duod. fortiss. potentesque (ita Da; Db om que; Dc vir. fortes duodecim), senos et senos (haec cum Db; Dc om; Da senes) -- et stet. ante tribunal (ita ex ABC scripsi; Dabc conspectum) pr. cum Dabc . . ABC et elegerunt (A eligerunt) viros fortiss. seniores (C om) Iudaeorum, et statuerunt eos senos ut fortiter signa tenerent. Et statuit eos (C om et stat. eos; B om senos usque stat. eos) ante trib. praesidis (A suum pro praes.) | Dicit cum Dab . . Dc dixit, AC dix. autem, B dix. iterum | Eijce (C Tolle) Ies. foris praet. (Dc foras protinus, Da foras) cum Db C, item Dca . . AB Tolle foras praet. (A om) Ies. | et intromitte -- ordine cum Dabc . . ABC et iterum revoca eum (C om) quemadmodum (B ut) fecisti. (A feceras, B om) prius | et exivit (A exiit) f. pr. Iesus (A pon ante foras) et curs. cum DabA . . B et exierunt Iesus et cursor . . C exeuntibus autem Iesu et cursore de praetorio . . Dc om | et adv. Pil. cum Dabc, item C Pilatus vocavit ad se . . B et praeses vocans eos ad se, item A et vocavit eos praeses ad se | qui prius sign. tenuerant cum ABC . . Db qui tenebant signa priores . . Dac signiferos (Dc Iudaeos) qui tenebant signa priores (Dc om prior.) | dixit (A et dix.) eis Per -- quia (B om) si non inclinant se (B inclinaverunt se per se) -- intrat (B intravit) Ies. (A add sed vos illos [sic] inclinavistis) amp. cap. vestr. cum AB . . C dixitque eis Per sal. Caes. quia si inclinastis signa et non per se inclinaverunt in introitu Iesu, amp. cap. vestra . . Dabc iurans eis (Dc et iuravit) per sal. Caes. quia si [adde non?] spectantur signa (Da si non sic ferant sign.) ingrediente Iesu, praecidam cap. vestr. Praeterea ABC add at illi respondentes dixerunt (C om resp. dix.) Ita fiat. | Et iussit -- secundo cum Dabc . . ABC iussit autem Pilatus iterum ingredi Iesum (C add in praetorium) | et fecit -- schemate

cursor eodem schemate sicut et prius, et multum deprecatus est Iesum ut superascenderet et ambularet super faciale suum. Et superambulavit et ingressus est. Introenite autem Iesu statim inclinaverunt se signa et adoraverunt Iesum.

CAPUT II.

¹ Videns autem Pilatus, timor apprehendit eum, et statim voluit surgere de tribunali. Haec autem eo cogitante, ut surgeret et abiret, misit ad illum uxor sua dicens Nihil tibi et homini isti insto: multa enim passa sum propter eum in hac nocte. Convocans autem Pilatus Iudaeos dixit eis Scitis quia mulier mea cultrix dei est et in iudaismo magis vobiscum sentit. Dicunt ei Iudaei Ita est et nos scimus. Dicit eis Pilatus Ecce misit ad me uxor mea dicens Nihil tibi

(De ordine) sicut et (De ut) prius cum Dabc .. ABC et cursor (C curs. autem) fecit et (C om) secundum consuetudinem (AB add et priorem honorem) | et multum -- faciale (ita ex AC; Dab fasciale) suum -- ingressus est cum Dab .. ABC Multum enim deprecatus est (C Deprecatus est autem) cursor dominum Iesum (C om dom. Ies.) ut ambularet super faciale (B faculciale) suum. Et ambulavit super illud (B om sup. illud; C om Et amb. s. ill.) .. De om omnia praeter extrema et ingressus est, addito Iesus, sed rursus praeterit introenite autem Iesu | Intr. autem cum Dabc .. A ingresso autem, B ingresso | inclinav. se cum ABC .. Dab curvaverunt, De incurvav. ex se | ador. Ies. cum ACDe .. BDab ador. eum | Quicquid post videamus si ex se curventur legitur, id omne edpr comprehendit his: Quo facto, et introenite Iesu iterum signa curvata adoraverunt Iesum.

II, 1. Videns autem Pil. (ABC praeses) cum Dab ABC .. De Pil. vero videns .. edpr quod videns Pyl. | timor appr. eum et cum BCDab .. A timore apprehensus est et, De timore correptus, edpr stupefactus | statim (De om) voluit surgere (De exurg., AB fugere) de trib. (De sede sua) cum C, item AB, item De .. Dab et coepit exurg. de sede sua .. edpr exire voluit | Haec autem eo (B om autem eo; A Tunc autem eo) cog. ut surgeret (A fugeret) et abiret cum ABC .. Dab cogitante autem eo exurgere de sede sua .. De cogitante vero hoc agere | misit ad illum (AB eum) uxor sua (AB om) dicens (A ei dic.) cum C, item AB (etiam edpr om nomen Proculae) .. Dabc Flor matrona ipsius Pilati nomine Procula (nom. Pr. Dbc Flor; Da procul posita) mis. ad eum, dic. | et homini isti iusto cum Dab .. ABCDe et iusto illi | passa sum cum BCDbe .. A praem per visum, Da add in visu | in (Dab om) hac nocte cum ABDabe .. C in ista nocte | Convocans -- eis (A ad eos) -- mulier mea (AB add Procula, non item C nec Hal) cultrix (C procuratrix) -- et in iudaismo (ita B; A, et Iudaea) mag. vobiscum sentit (ita B; A vobis consentit) Dic. ei (B om) Iudaei -- eis Pilatus (C om et in iudaismo usq Pilatus) Ecce -- uxor mea (AC om ux. mea) -- tibi (C add tibi, item iam antea)

et iusto illi: multa enim passa sum propter eum in hac nocte. Respondentes autem Iudaei dixerunt Pilato Numquid non diximus tibi quia magus est? ecce somniorum fantasma misit ad uxorem tuam.

² Pilatus vocavit Iesum et dixit ei Quid est quod isti adversus te testificantur? et nihil ad eos loqueris? Iesus autem respondit Si non haberent potestatem, non loquerentur. Unusquisque potestatem habet oris sui loqui bona et mala: ipsi videbunt.

³ Respondentes autem seniores Iudaeorum dicunt ad Iesum Quid nos videbimus? primum quod ex fornicatione natus es: secundo quia in nativitatem tuam in Bethleem in-

-- passa (A per visum passa) sum pr. eum in hac (C ista) nocte (B pr. eum in visu hodie) cum ABC .. Hal Pilatus autem hoc audiens dixit omnibus Iudaeis Vos nocte quia uxor mea pagana est et multas synagogas vestras aedificavit: ipsa mihi notavit Iesum hominem iustum esse, et propter eum multum afflictus est nocte ista .. plane om Dabc | Resp. autem (D^b om) Iud. dix. Pil. cum D^b .. ABC Iudaei autem responderunt (C dixerunt) Pilato (B om) .. D^a audientes autem haec Iudaei dix. Pil. | Numquid non cum Dabc edpr .. AC Nonne .. B Non bene | quia magus est cum ABC .. Dabc edpr quoniam (D^c quia) maleficus est. | somniorum fantasma (B -mala) cum BC, item ut videtur A .. Dabc edpr somnium | Dac edpr inmisit .. D^b misit ipse

2. *PI.* (C add iterum) voc. Ies. et dix. ei cum AC .. B Pil. ait ad Iesum .. Dabc edpr Pil. vero (D^c edpr om) advocans Iesum dixit | Quid est -- ad eos (B etc) loqueris cum ABC .. Dabc edpr Non audis (D^a Num audisti) quod (D^b quid, edpr quanta) isti adversum te (D^b om te) testantur? et nihil dicis? (edpr testificantur omnes reliquis) | Ies. autem (B om) resp. cum ABC .. Dabc Ies. resp. ei | potestatem cum ABC .. Dab add loquendi .. De linguas | non loquerentur: De add adverbum me | unusquisque cum B .. AB add autem; D^c praem sed, Dab sed quoniam | Dabc habet potestatem | oris sui loqui cum Dabc .. ABC in (C de) ore suo loquendi | B bona vel mala | ipsi (D^c add autem) videb. cum Dabc .. ABC ipsi (C tamen ipsi) videant quid loquantur (B locuntur)

3. Ab hoc inde loco usque ad initium capituli V. Vaticani codices nostri (i. e. AB) ad constituendam textum adhiberi nequeunt. Breviter enim quicquid interpositum est sic absolunt: Quid multa? Iam omnia nota sunt vobis a sancto evangelio. Post multas altercationes inter Pilatum et Iudaeos surgens Nicodemus quidam vir (B om) Iudaeus stetit ante praesidem etc.

Respondentes -- ad Iesum cum Dabc .. C Responderunt seniores Iudaeorum ad Iesum et dixerunt ei | Quid nos videbimus (D^b vidimus) cum Dab .. D^c Nos vidimus, et testamur quod vidimus .. C Quid loqueris ut videamus nos? | primum cum Dbc C, item edpr primo .. D^a nos primum de te vidimus | ex: C de | natus es cum Dac C, item edpr omisso natus .. D^b nascoris | quia in nativitatem tuam in Bethl. inf. cons. facta est cum C .. D^a quod pro nativitate tua in Bethl. infantes

fantum consummatio facta est: tertio quod pater tuus Ioseph et mater tua Maria fugerunt in Egyptum, eo quod non haberent fiduciam in populo.

⁴ Dicunt quidam de adstantibus benigni ex Iudaeis Nos non dicimus eum esse ex fornicatione, sed scimus quoniam desponsata est Maria Ioseph, et non est natus de fornicatione. Dicit Pilatus ad Iudaeos qui dixerunt eum esse ex fornicatione Hic sermo vester non est verus, quoniam desponsatio facta est, sicut ipsi dicunt ex gente vestra. Dicunt Pilato Annas et Caiphas Nos cum omni multitudine dicimus quoniam ex fornicatione natus est et maleficus est: isti autem proselyti sunt et discipuli eius. Advocans vero Pilatus Annam et Caipham dicit eis Quid sunt proselyti? Dicunt ei Gentilium filii nati sunt et modo facti sunt Iudaei. Respon-

interfecti sunt . . Dbc quod generatio tua est in Bethl. et infantum interfectio propter te facta est (Dc om et infantum -- f. est) . . edpr quia in Bethl. progenies tua est, ubi propter te facta est interfectio puerorum | Ioseph cum CDc . . Dab om | et mater tua -- Egyptum cum Dabc edpr . . C disposavit Mariam matrem tuam et in Egyptum fuit (fugit?) | eo (Dc propterea) quod -- in populo (Dc add nostro) cum Dabc, item edpr . . C quia non habebat fiduciam ambulare in plebem suam

4. *Dicunt quid. de (Dc add his) adst. benigni (ita Flor et testante Thilone alii; Dabc benigne) ex Iud. (Dc ex Iud. ben. de Iesu) cum Dabc Flor aliisque . . C tunc responderunt aliqui de adst. viri Iudaei; edpr dicunt quidam ex adstantibus Iud. | Nos non -- esse (Flor add natum, item Dc) -- quoniam (Db quod) -- et non est natus de forn. (Flor edpr om et non est n. de f.) cum Dbc Flor, similiter edpr . . D^a Nos n. d. e. esse nat. de fornic. omissis reliquis usque dum sequitur hic sermo (transiit a fornicatione ad fornicatione) . . C Nos non dic. cum de fornic. natum, quia novimus quod Ioseph disposavit Mariam matrem suam: non ergo de fornic. natus est | Dicit (Dc dix.) Pil. ad Iud. (Flor ad eos) -- eum esse ex forn. (Flor ex forn. eum nasci) -- sicut (Dc sic teste Birchio) ipsi (Flor om; Dc post dic.) dic. ex (D^a qui sunt de) gente (Flor generatione) vestr. cum Dbc Flor; item inde ab hic sermo (vide ante) D^a. Item edpr Dic. Pyl. ad eos -- Sermo vester mendax est, sicut ex gente vestr. testantur. . . C Dicit Pil. Ergo sermo vester non concordat veritati, nec est verum quod mihi attestatis, quoniam et desponsalia facta sunt secundum quod loquitur cognatio vestra | Dicunt Pil. Ann. et Caiph. cum Dabc Flor . . C responderunt Ann. et Caiph. et dixerunt ad Pilatum | Nos cum o. m. dic. cum C . . Dbc Omnis multitudo clamat . . D^a Omnis mult. audienda est, quae clamat . . edpr Multitudo hominum proclamat | natus est cum D^a C . . Db nascitur | et malefic. est (edpr sit): ita Dabc C edpr | isti autem cum Dbc edpr . . D^a add qui negant eum esse natum ex fornicatione, item C qui testificantur et dicunt quia de forn. non est natus | Advocans -- dic. eis cum Dbc . . D^a Pil. autem dixit ad Ann. et Caipham . . C Respondit Pil. | Quid cum Dbc G . . D^a Qui | Dicunt ei (C add Iudaei) cum D^a C . . Dab dic. illi | Gentilium (ita C; Dabc*

derunt hi qui testificati sunt Iesum non esse natum de fornicatione, Lazarus et Asterius, Antonius et Iacobus, Annes et Azaras, Samuel et Isaac, Finees et Crispus, Agrippa et Iudas, Nos proselyti non sumus nati sed filii Iudaeorum sumus, et veritatem loquimur: etenim in desponsalia Mariae interfuimus.

⁵ Convocans autem ad se Pilatus duodecim viros hos qui probaverunt quia Iesus non fuerat natus de fornicatione, dixitque ad eos Adiuro vos per salutem Caesaris, si verum est, dicite mihi, quoniam Iesus non est natus de fornicatione. Dicunt illi Pilato Legem habemus non iurare, quia peccatum est; sed ipsi iurent per salutem Caesaris quoniam non est sicut diximus, et rei sumus mortis. Tunc dixit Pilatus Annae et Caiphae Nihil respondetis ad ea quae isti te-

paganorum) fil. nati (ita C; Dabc om) sunt et modo (ita C; Dba nunc; Dc non) | Respond. hi -- de fornic. cum C .. Dabc Flor nil nisi dicunt | Lazarus (ita CD^b Flor, Lazarus edpr; Dac Eliezer) .. C praem quorum nomina haec sunt | Asterius cum Dabc Flor edpr (Austerius) .. C Illisterius | Annes et Azaras cum C .. Flor et Ares; edpr Piras; Dabc Caras. Alterum nomen vide ante et Iudas. | Samuel et Isaac .. C Sam. et Damael .. Dabc Flor edpr et Samuel, Isaac | Finees (F est in C Flor; Fabric. Birch. Thil. ediderunt Phinees; edpr om) et Crispus (ita Flor edpr; C Crispes; Dabc Crippus) | Agr. et Iud. cum C .. Dabc Flor et (edpr om) Agr. Annes (ita D^b, edpr Annes; Flor Acmes; Dac Annas) et Iud. Praeterea variant codices modo addentes et modo omittentes. Secuti in ea res sumus prae ceteris codicem C. | Nos pr. non sum. nati (Dac om) -- loquimur cum Dabc edpr .. C Pro certo est nos proselytos non esse sed filios Iudaeorum, et veritatem loquimur | etenim (ita D^b edpr; Dac et; C nam et) in desponsalia (ita D^b, edpr in desponsalibus, C in sponsalia; Dac in desponsalibus) Mar. (C add et gaudia) interf. (edpr fuimus; Dc add testificamur)

⁵. Convocans autem -- dixitque eis cum C .. Dabc alloquens vero Pil. duodecim viros qui haec dixerunt, dix. eis, item edpr quos alloquens Pyl. dixit | si verum est -- de fornic. cum C .. Dc edpr si vere (edpr verum) dixistis quoniam non est (edpr sit) natus ex forn. .. Dba quod (D^a si) non est natus ex forn., si vera (D^a aut si vera sunt quae) dixistis. Praeterea C add sicut hi testificantur | Dicunt -- peccatum est cum Dab .. Dc dicunt -- habemus, neque iurare licet, quia p. e., edpr dic. et quia non licet nobis iurare ex lege .. C responderunt viri illi ad Pilatum et dixerunt ei In lege nos iurare ex toto peccatum est | sed cum C .. Dc denique .. Dab edpr om | per sal. Caesaris: edpr haec om usque diximus. (In graeco textu nostro per incuriam excidit κατά τ. σ. Καλαρος, ut ex commentario vides.) | quoniam (Dc si) non -- diximus cum Dabc .. C quia non est vera ista nostra testificatio | et (edpr add nos) rei s. mort. (edpr om mort.) cum Dabc edpr .. C et nos morti subiaccemus | Tunc dixit Pil. -- testificantur cum C .. Dabc

stificantur? Dicunt Annas et Caiphas ad Pilatum Duodecim isti creduntur quoniam non est natus ex fornicatione: omnis plebs clamamus quoniam ex fornicatione natus est et maleficus est et dicit se ipsum esse filium dei et regem, et non credimur.

⁶ Et iussit Pilatus omnem multitudinem foris exire, absque duodecim viris qui dixerunt quoniam non est ex fornicatione natus; et Iesum iussit sequestrare ab eis. Et dicit eis Pilatus Qua ratione volunt Iudaei Iesum occidere? Dicunt ei illi Zelum habent, quoniam sabbato curat. Dixit Pilatus De bono opere volunt eum occidere? Dicunt illi Etiam, domine.

CAPUT III.

¹ Pilatus furore repletus exiit foras praetorium et dicit

edpr om | Dicunt -- ad Pilatum cum Dabc Flor .. C dixerunt autem A. et C. Pilato | Duod. isti creduntur (ita correxi quod in cod. est credunt) quoniam -- natus est (ita ex plerisque scripsi; Flor nascitur) -- et nos non credimur (ita rursus scribendum videbatur pro credimus quod cod. habet) cum Flor .. nec male C Duodec. his creditis, nobis autem cum omni multitudine clamantibus quia de forn. natus est non creditis .. Dbc duod. isti credunt (Dc credi debent) quod (Dc quoniam) non est natus de forn. et (Dc sed) maleficus (Dc add est) et dicit se -- et nos non credimus. Item Dc isti duod. non credunt quia scimus eum natum de stupro et maleficum esse, et dicit se -- regem, quod nos credimus et audire pertimescimus .. edpr istis credi debet quia non sit natus ex forn.; sed tamen maleficus est et dicit se esse f. d. et reg., et non credimus

⁶. Et iussit -- exire cum C .. Dabc iubens ergo Pil. omnem populum exire foras; item ut videtur Flor | absque -- ex forn. natus cum Dabc .. C excepto XII viros qui veritatem dicebant | et Iesum iuss. sequestrare ab eis cum C .. Dabc sed et Iesum iussit segregare (Dc -gari?) remote (Dc semote) .. edpr initium sectionis sic habet Semotis erga omnibus nisi illis duobus (corrigo duodecim), deinde dicit Pil. | Et dicit eis Pil. (Dab om Pil.) cum Deab .. C et dix. Pil. ad illos XII viros iustos | Qua ratione -- occidere (C interficere) cum Dabc C .. edpr Qua causa volunt eum occid. | Dicunt -- curat cum Dabc; item edpr Responderunt Zelum etc .. C Responderunt vtri illi Domine, zelum habent in eum, quia in sabbato curat, et talia signa facit et mirabilia quae nullus homo sub celo facere potuit. | Dixit Pil. -- domine cum Dabc .. C tunc dix. Pil. Ergo propter opus bonum volunt ipsum occidere omissis reliquis, item edpr dicit Pil. Ergo de bono opere volunt eum occid.

III, 1. Pilatus fur. repl. cum Dbc .. Dc Pil. vero repl. ira .. C tunc furore plenus Pilatus (edpr et ostens de praetorio valde indignatus ait) | Dc om foras |

eis Testem habeo solem quia nec unam culpam invenio in homine isto. Responderunt Iudaei et dixerunt praesidi Si non esset hic malefactor, nunquam tibi tradidissemus eum. Dicit illis Pilatus Tollite eum vos et secundum legem vestram iudicate eum. Responderunt Iudaei Nobis non licet interficere quemquam. Dicit illis Pilatus Vobis dixit deus non interficere quemquam; ergo mihi dixit ut occidam?

² Ingressus iterum praetorium Pilatus vocavit ad se secreto Iesum et dixit ei Tu es rex Iudaeorum? Respondit Iesus Pilato A temetipso hoc loqueris, an alii tibi dixerunt de me? Respondit Pilatus Numquid ego Iudaeus sum? gens tua et pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti? Respondens Iesus dixit Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique repugnarent ne traderer Iudaeis: nunc autem regnum meum non est hinc. Dixit ei Pilatus Ergo rex es tu? Ait illi Iesus Tu dicis, quia rex sum ego. Ego enim in hoc natus sum et ad hoc veni,

Da C dixit eis (Da Iudaeis) | solem cum Db edpr, item ut videtur C (nisi scriptum est (alem) .. Dac solum | nec unam cum Db .. Dac nec ullam .. C edpr nullam | culpam .. C causam | invenio cum DacC edpr .. Db inveni | respond. Iud. et dix. (C om et dix.) praes. cum Db C, item omissis et dix. pr. De edpr .. Da dicunt Iud. Pilato | hic cum C edpr, item De iste .. Dab om | malefactor cum CDe .. Dab edpr maleficus | nunq. tibi trad. eum cum C .. Dabc non tibi eum trad., edpr non tr. eum tibi | illis cum C .. Dabc eis | Resp. Iudaei -- quemquam cum C edpr .. Dabc Dicunt Iudaei Pilato Nobis licet occidere neminem (De non lic. occ. quemquam) | Dicit -- occidam cum C .. Dabc Dic. Pil. Iudaeis Vobis dixit dominus (Dac Vobis ergo dicit) Non occideris (Dac -das) sed (Dac add non) mihi .. edpr plane om

2. *Ingressus iterum (edpr.add in) praet. Pil. cum C edpr, item ingr. it. Pil. in pr. Db .. Dac et ingressus est iterum praetorium et | vocavit -- dix. ei cum C .. edpr cum Iesu solo dix. ad eum .. Dabc voc. Iesum solum (sol. Ies.) et dix. ad eum | Tu es cum Dabc edpr .. C Dic mihi verum, si tu es | Resp. Ies. Pil. cum C .. Dabc Et respondens Iesus dixit Pil. | A temetipso hoc loq. cum C .. Db Ex te hoc dicis, item Dab A te hoc solum dicis | Resp. Pil. cum C .. Dabc respondens Pil. dicit ad Iesum | gens tua et pontifices (De edpr add tui) cum CDe edpr .. Dea gens tua (Da om) et principes sacerdotum | respondens (C add autem) I. dixit .. edpr respondit Iesum | Db edpr non est de hoc seculo. Pergit edpr (item Db?) Si de hoc seculo | utique repugnarent cum C .. De uliq. decertarent .. Dab edpr resisterent | ne cum C .. De edpr ut non, Dab et non | traderer cum CDe edpr .. Dab traditus essem | autem cum C .. Dab vero .. De ergo | ei cum C (sed praem autem) edpr .. reliqui om | ait illi Iesus cum C .. reliqui respondit Iesus | dicis .. C dixisti | Ego enim in hoc cum C .. Dabc edpr Iterum dicit*

ut testimonium perhibeam veritati, et omnis qui est ex veritate audit meam vocem. Dicit ei Pilatus Quid est veritas? Dicit Iesus Veritas de caelo est. Dicit Pilatus In terris veritas non est? Dicit Iesus Pilato Intende, veritatem dicentes quomodo iudicantur ab his qui potestatem habent in terris.

CAPUT IV.

¹ Relinquens ergo Pilatus Iesum intus praetorium, exiit ad Iudaeos et dicit eis Ego nec unam culpam invenio in eo. Dicunt ei Iudaei Iste dixit Possum templum istud dissolvere et in triduo resuscitare illud. Dixit eis Pilatus Quale templum? Dicunt ei Iudaei Quod aedificavit Salomon in XL et VI annis: et iste dicit dissolvere et aedificare illud in tribus diebus. Dicit illis Pilatus Ego innocens sum a sanguine

(edpr dix.) Iesus Pilato Ego in hoc (edpr add seculo) | veni cum Dab edpr .. CDc add in mundum | et omnis (edpr om om.) .. C om et | meam vocem cum Dab .. C Flor edpr voc. me. | C Dixit aulem Pil. Quid e. v. Respondit Iesus | Veritas de caelo (Dc add orta) est cum Dabc .. C Veritas de terra orta est, et iterum veritas de caelo est | In terris (Dc -rra; Dab add ergo) verit. non est (Flor n. e. ver.) cum Dabc Flor edpr .. C male om Dic. Pil. In -- non est. | Intende cum Dabc Flor edpr .. C Agnosce | veritatem dicentes (Flor Db dicentis [vide germanicum]; Db Flor edpr add in terra, non item C) quomodo (C quia ante veritatem) iudicantur (Db Flor -atur) -- in terris (edpr om in terr.) cum CDb Flor edpr .. editio germanica eaque ut videtur princeps merck auff die wahrheit des sagenden auff der erd, wie er geurtayll wirdt von den, die da wonung haben auff der erd .. Dc veritatem descendisse in terram, et nunc iudicatur ab his qui habent potestatem [in terris, ut videtur] .. Da veritatem esse in terra inter illos qui dum potestatem habent iudicandi veritate utuntur et iudicia recte faciunt.

IV, 1. Relinquens ergo cum CDac edpr .. Db om ergo | intus (C in) praetorium cum Dbc .. Da edpr in praetorio | exiit (ita CDc edpr; Dab exiit) .. CDa add foras | et dicit (C dix.) eis cum Db C .. edpr et dixit, Da et dix. ad eos, Dc dicens | nec unam cum Dab .., Dc edpr nullam | culpam .. edpr causam | invento (Db inventi) in eo cum CDb edpr .. Dac invenio in eum (Da in Iesum) | Dic. ei (Dac illi; edpr om) lud. cum Dbac edpr .. C responderunt lud. Pilato et dixerunt ei | Iste dixit cum Dbc edpr .. C Hic dix., Da Ergo ipse dix. | templ. ist. dissolv. cum Db, item Da diss. templ. dei .. CDc edpr destruere templ. istud (C hoc, edpr dei) | in triduo cum Dabc edpr .. C in tribus diebus | resuscitare cum Db .. C restituere .. Dac edpr reaedificare | Dixit eis Pil. Quale templ. (Dac add est hoc de quo dicit) cum Dbac .. C transiit ad Dicit illis Pil. Ego innocens etc | Quod (Dc add primum) aedific. (edpr om) Sal. in XL et VI (ita Db edpr; Da in quadraginta sex, Dc et demum in quadr. sex) annis (edpr Dc add fabricavit, Db fabricatum est) | et iste -- diebus cum Dbc .. Da ipse dixit destruere et in triduo reaedificare .. edpr om | dicit illis Pil. cum C .. Dabc edpr et (edpr om) iterum dic. eis Pil. | Ego h. l. cum C .. Dabc post sum, edpr post innoc. |

hominis istius; vos videritis. Dicunt ei Iudaei Sanguis eius super nos et super filios nostros.

² Advocans autem Pilatus seniores et sacerdotes et Levitas dicit eis secrete Nolite facere sic: nihil enim accusantibus vobis eum dignum mortis inveni, nec de curatione et violatione sabbati. Dicunt sacerdotes et Levitae et seniores Dic nobis, si quis Caesarem blasphemaverit, dignus est morte an? Dicit eis Pilatus Dignus mori. Responderunt ei Iudaei Quanto magis hic qui deum blasphemavit dignus est mori.

³ Iussit vero praeses Iudaeos foras exire de praetorio, et advocans Iesum dixit ei Quid faciam tibi? Dicit Iesus Pilato Sicut datum est. Dicit Pilatus Quomodo datum est? Dicit Iesus Moyses et prophetae praeconizaverunt de morte et resurrectione mea. Audientes autem haec Iudaei dicunt

homin. ist. (edpr huius hom.) cum Dabc edpr . . C iusti huius | Dic. ei (edpr om) Iudaei . . C responderunt Iud. et dixerunt.

2. C Convocans | Db om autem | et (C om) sacerdotes . . Da et scribas, sacerdotes | C dixit ad eos secreto | Nolite fac. sic (Da edpr s. f.) . . C Nolite malum agere hoc | nihil enim accus. vobis (Db om) eum (De accus. eum [enim?] vob. cum [eum?] nihil) dign. mortis (ita Db, De edpr morte) inveni (De invenio in eo), nec (Db om) de cur. et (edpr nec de) viol. sabb. cum Dbc edpr . . Da nihil in vestra accusatione dignum morte inveni de curatione infirmorum et viol. sabb. . . C nihil enim invenio in eo causam unde mori debeat; sed video quia per invidiam bonorum operum quae agit, quia (qualia?) nullus alius super terram facere potest, et curat omnem infirmitatem, et quia solvit sabbatum, eum accusatis et vultis perdere | Dic. (De et dic.) sac. et (De om) Lev. et sen. (De sen. et Lev.) cum Dbc (item Da omissis et sen.) . . C responderunt sen. et Lev. Pilato dicentes . . edpr respond. Iudaei | Dic nobis -- anne (sic) -- mori (sic) cum C . . Dabc edpr Super (De edpr om) Caes. (Da Per salutem Caesaris) si quis blasphemaverit (De - mavit), dignus est morte | Responderunt -- mori (codex morti) cum C . . Dabc edpr iste (Da hic) autem (Db om) adversus (edpr in) deum (Dab dominum) blasphemavit (De add dicens se deum et regem esse).

3. Iussit -- Iud. foras (Da om, sed add iterum) ex. de praetorio (Da praetorium) et adv. (Db add Pilatus) -- ei cum Dabc . . C tunc iussit praeses foras praetorium exire Iudaeos, et vocavit ad se Iesum et dixit ei . . edpr et ingressis (sic) Iudaeis dix. Pyl. Iesu | C Quid vis ut faciam tibi | dicit (C respondit) I. Pil. cum CDb . . Dac edpr respondit ei (edpr om) Iesus | datum cum CDb edpr . . Dac dictum | Dicit (C add ef) Pil. cum Db edpr C . . Dac dix. ei Pil. | Quomodo (C add sicut) dat. est cum Db edpr C . . Dac Quom. est dictum | praeconizaverunt cum De, item praeconizati sunt Da edpr . . Db praecinerunt (sic) . . C annunciarunt | morte cum C . . reliqui passione. Praeterea Db edpr add ista, Da mea; nihil add De C . . et (Dbc add de) resurr. mea . . Da om mea | Aud. autem (Db

Pilato Quid amplius desideras audire blasphemiam? Dixit autem Pilatus Si hic sermo blasphemus est, tollite eum vos et perducite ad synagogam vestram et secundum legem vestram iudicate eum. Dicunt Iudaei Pilato Lex nostra continet Si homo in hominem peccaverit, dignus est accipere quadragenas una minus; qui vero in deum blasphemaverit, lapidari.

⁴ Dicit eis Pilatus Ergo secundum legem vestram iudicate eum. Dicunt Iudaei Pilato Nos volumus ut crucifigatur. Dicit eis Pilatus Non est dignus crucifigi.

⁵ Intuitus vero praeses in populum circumstantem Iudaeorum vidit plurimos lacrimantes Iudaeorum et dixit Non omnis multitudo vult eum mori. Dicunt seniores ad Pilatum Ideoque venimus universa multitudo ut moriatur. Dixit Pi-

edpr om) haec (edpr hoc, Db om) Iud. cum CDb edpr .. Dac aud. haec Iud. exacerbatu sunt et | dic. Pil. cum Dabc edpr .. C clamaverunt | Quid ampl. -- blasph. cum C .. Dabc Quid ampl. (Db add ab hoc). vis blasph. istius audire .. edpr Quid amplius haec (hac?) blasphemia? et maius vis audire? | Dix. autem Pil. cum C; edpr respondit Pil. .. Dabc dicit Pil. eis | Si hic cum C.. Dabc edpr si iste | blasphemus est cum C .. Dabc edpr blasphemia est (Dabc vobis videtur) | et perduc. (Dac produc.) ad syn. vestram et .. edpr et in synagoga .. Db nil nisi et | Dicunt Iud. Pilato etc .. CDb om usque dum sequitur Dic. Iud. Pil. Nos volumus ut crucifigatur | Si homo in hominem pecc. cum edpr et codice Thilonis .. Da (et De?) ut si homo homini peccaverit | quadragenas (De -gena?) una minus cum edpr De, item cod. Thil. quadraginta minus unam .. Da unam minus quadraginta | qui vero cum cod. Thil. .. Dac si vero, edpr quare si | in (cod. Thil. om) deum cum De edpr cod. Thil. .. Da in dominum | lapidari (Da praem huiusmodi) .. edpr praem dignus est

4. Ergo sec. leg. vestr. iud. eum cum edpr .. Dac si iste sermo blasphemia est, vos iudicate eum sec. leg. vestr. | Nos vol. ut crucifig. cum CDbc edpr .. Da praem Lex nostra mandat nobis non occidere quemquam, itemque add quia dignus est morte crucis | Dicit eis Pil. Non est d. cruc. cum C .. edpr om .. Db (item De?) Dic. eis Pil. Non est bonum, item Da additis his: ut crucifigatur, sed tantum corripite eum et dimittite.

5. in (edpr om) populum circ. Iud. (De edpr om Iud.) cum Dbc edpr .. C in populo (sic) circumstantes (sic) Iud. .. Da in populo et circumstante populo Iud. | vidit .. Db et vidit | Iudaeorum cum Dbo .. CDa Iudaeos | dixit cum C, item dix. eis De; Db dicit .. Da dix. ad principes sacerdotum Iudaeorum | C Certe non omnis | vult (C praem ut video) .. Da desiderat | seniores cum Db .. DacC add Iudaeorum | Ideoque venimus un. mult. cum Db .. Da ideo venimus nos et tota mult. hic .. CDc edpr ideo (De edpr add potius) convenit (De edpr venit) universa haec (De diversa; edpr om) mult. | Dix. Pil. ad Iud. Quid fecit ut mor. cum Dbc,

latus ad Iudaeos Quid fecit ut moriatur? Dicunt illi Quia dixit se filium dei esse et regem.

CAPUT V.

¹ Nicodemus autem quidam vir Iudaeus stetit ante praesidem et dixit Rogo, misericors, iube me dicere paucos sermones. Dicit ei Pilatus Dic. Nicodemus dicit Ego dixi senioribus et sacerdotibus et Levitis et omni multitudini Iudaeorum in synagoga Quid habetis cum homine isto? Homo iste multa mirabilia facit et signa quae nullus hominum fecit nec facere potest. Dimittite eum et nolite adversus eum aliquid malignari: si ex deo sunt signa quae facit, stabunt; si autem ex hominibus, dissolventur. Quia et Moyses missus a deo in Egyptum fecit signa multa, quae dixit illi deus facere ante Pharaonem regem Egypti. Et erant ibi curantes malefici Iannes et Mambres, et fecerunt et ipsi signa quae

item edpr .. D^a Dix. Pil. ad eos Quare morietur .. C male om | Dic. illi cum Dabc .. C edpr responderunt iterum (edpr om) Iudaei | D^ao dicit se ipsum.

V, 1. Vir cum AC^dabc edpr .. B om | Rogo cum Dbc .. ABCD^a add te | misericors (B - cordissime) cum Dbc .. ABCD^a add iudex | iube -- sermones cum ABCD^b .. D^a ut digneris paucos meos audire sermones | Dicit ei Pil. cum ABC .. Dabc dix. Pil. ei | dicit cum A .. reliqui dixit | seniorib. et sacerdot. cum ABC .. Dabc sen. Iudaeorum et scribis et sac. | habetis cum ABC edpr .. D^b querimini, D^ao quaeritis | multa mirab. facit (C fecit) et signa cum AC, item mult. sign. et mirab. fecit B, item edpr multa (om antea homo iste) fecit enim mirabilia .. Dabc mult. sign. faciebat (D^ao facit bona) et gloriosa | quae -- potest cum ABC, item edpr quae nemo alius fecit nec potest facere .. D^b quonia nullus fecit nec facit .. D^ac quonia nullus fecit in terra homo neo faciet | dimittite (ita ADabc edpr; BC permitt.) eum (ita ABC edpr; Dabc illum) | adv. eum aliquid (B quid, edpr om) malignari cum ABC edpr .. D^bo et aliquid facere mali; D^a et malum facere | si (A quia si) -- quae facit (A qu. fac. post stab.) stabunt cum BCA edpr .. Dabc si ex deo sunt (D^ac est), stab. signa ista (D^ac eius) | Dabc si vero | missus (D^ab post Eg.) a deo in Eg. fecit sign. cum AD^ab .. BCD^o edpr missus est (C fuit) a deo in Egyptum (C in Egypto, item D^o post fecit signa) et fecit signa | dixit: A dixerat, D^a praecipit | illi (A ei) .. BC om | facere (varie ponitur) .. A om | AB coram Pharaone (B Phar.) rege (B regem) Eg. (edpr om reg. Eg.) | et (D^a om) erant (D^o om) ibi (A om) | curantes malefoci cum D^o, item D^b Flor cur. medici .. ABC malefoci et (B om) incantatores, item edpr incantatores .. D^a magi | Iannes cum AD^b; item Annes edpr .. CD^a Iannes; item B Ioannes, D^o Flor Ianes | edpr Mambres | et fec. (D^a feceruntque; AD^a om et) et (D^b Flor om) ipsi cum C; item ADabc Flor .. B et fec. Praeterea D^a add per incantationes suas | quae fecit cum

fecit Moyses, sed non omnia, et habuerunt eos Egyptii sicut deos, Iannem et Mambrem: et quoniam signa quae fecerunt non erant ex deo, perierunt et ipsi et qui crediderunt eis. Et nunc dimittite hominem istum: non enim est dignus morte.

² Dicunt Iudaei Nicodemo Tu discipulus eius factus es et verbum pro ipso facis. Dicit ad eos Nicodemus Numquid et praeses discipulus eius factus est et verbum pro ipso facit? numquid non constituit eum Caesar super dignitatem istam? Erant vero Iudaei frementes et stridentes dentibus adversus Nicodemum. Dicit ad eos Pilatus Quid stridetis dentibus adversus eum veritatem audientes? Dicunt Iudaei Nicodemo Veritatem ipsius accipias et portionem cum ipso. Dicit Nicodemus Amen amen amen, accipiam sicut dixistis.

BD^bc . . ACD^a qu. fecerat | sed (C quamvis) non (AB add potuerunt) omnia (D^a per omnia) cum D^b, item ABCD^a . . D^c sed non habuerunt eos etc omissis pluribus . . edpr et non poterant facere omnia signa quae fecerat Moyses | et (A add tunc) habuerunt (C habebant) -- deos: haec cum ABCD^b (et D^c) edpr; Iannem et Mambrem vero ex solo A addidi | et quoniam -- et (ita C, plerique om; A ea et ipsi qui) ipsi et qui credid. eis . . edpr corrupte quoniam sign. quae fecerant quia non erant ex deo perierunt, et ideo non credebant eis . . D^a post sed non [per] omnia sic pergit: et signa quae fecerunt magi non erant ex deo, sicut nostis vos scribae et Pharisaei: perierunt ipsi qui fecerunt et omnes qui crediderunt eis | Et nunc dim. cum AD^{abc}, item C nunc autem dim. . . B dim. ergo, edpr igitur dim. | istum . . D^a hunc | non enim -- morte (C mortis) . . D^a quia signa de quibus eum accusatis ex deo sunt, et non est dignus morte.

2. Dic. (C edpr responderunt) Iud. Nic. cum D^{abc}, item C edpr . . AB dixerunt Nicodemo (B om) Iud. | Tu . . AC edpr add ut videmus, B videmus | et verb. pro ipso facis cum D^{abc} . . AB qui (A quod) verb. pro ipso (A illo) loqueris, item C edpr qui pro eo sermonem facis | Numquid (C^o om) et (B om) praeses | et verb. pro ipso facit cum D^{ab} . . AB qui (A quod) pro eo sermonem (A serm. pr. eo) facit . . C^o qui pro eo loquitur . . D^c C^o om Dic. (D^{ab} dix.) ad eos (ABC eis) Nic. Numquid -- facit, item edpr una cum seqq. super dign. istam | sup. dign. istam cum D^{abc} . . ABC in hac dignitate | Erant vero (ita ACD^b; D^{ac} autem; B edpr om) Iudaei (C om) | frem. et strid. dent. (C om et str. dent.) adv. Nic. cum ABC edpr . . D^bc frem. et str. dentibus suis (D^b om d. s.) super Nicodemum . . D^a trementes, cum haec audierunt, et stridebant super Nicod. Praeterea C edpr add propter haec verba, A pro his verbis, B pro his | Dicit ad eos (A edpr eis) Pil. (C Tunc dix. Pil. Iudaeis) Quid str. dent. (AB om) adv. eum (C Nicodemum) ver. audientes (C dicentem) cum ABC edpr . . D^{abc} om | dic. Iud. Nicodemo (ita edpr; AB Pilato) cum AB edpr, item interea dixerunt Iud. Nic. C . . D^{abc} (cum superioribus coniungentes) et (D^b om) dicentes (D^a dicebant) ei | Veritatem -- cum ipso (D^c eo) cum D^bc . . edpr veritatis ipsius partem accipias cum ipso . . D^a Ver. ips. acc. et possessionem cum Christo habeas . . C Verba ipsius credis: accipias par-

CAPUT VI.

¹ Ex Iudaeis quidam alius autem exsiliens rogat praesidem ut verbum diceret. Dicit praeses Quid vis dicere, dic. Qui dixit Ego triginta octo annis iacebam in infirmitate in lectulo in dolore pessimo. Et veniente Iesu multi daemoniaci et diversis infirmitatibus detenti curati sunt ab eo. Et quidam iuvenes miserti sunt mei et portantes me in lectulo posuerunt me ante eum. Et videns Iesus misertus est mei et verbum dixit mihi Tolle grabatum tuum et ambula. Et sta-

tem et portionem cum eo . . AB Veritas ipsius accipiat partem et portionem (B om et port.) cum eo (B ipso) | Dicit (ita AB edpr; Dabc dix., C dix. autem) Nic. | Amen ter cum ABC . . Dabc edpr semel | accipiam . . B fiat

VI, 1. *Ex Iudaeis (pro his Dc Exiens ex errore ortum habet) quid, ul. autem (Dc post Exiens, edpr ante alius ponit) exsiliens (edpr prosil.) rogat (ita Db; Dac rogabat: edpr dixit Triginta etc omissis reliquis) praes. cum Dabc, item edpr . . A alius autem Iudaeus rogavit festinanter praes., item BC alius quidam Iud. fest. rogavit pr. | ut verb. dic. cum Dbc . . Da ut vellet audire verbum . . ABC dicens Permite me (A mihi; C add domine) loqui (A post verbum) unum verbum ad te (A tibi; C loqui coram iustitia tua verbum) | Dic. praes. Quid (Da Quicquid) vis dic. dic (Dc ante Quid) cum Dbc . . ABC praeses dixit Loquere (B add quae vis, C quid vis) | Qui dixit cum Db . . DcB et. (B add ille) dix., A et respondens dixit, A at ille | Ego cum Dabc . . ABC om | triginta (C quadraginta et; edpr add et) octo annis cum BC edpr . . ADabc trig. (Da per trig., Dbc in trig.) oct. annos | iacebam (B iacui) in infirm. (B add mea; C infirmus pro in inf.) in lectulo (BC om) in dol. pess. eum ABC . . Dbc iacebam in lecto et cecidi in periculum et parturitionem dolorum (Db et cotidie in periculo et in parturitione dolorum iacui) . . edpr iacens incidi pericula plurima in parturitione dolorum | et veniente (Db venienti enim) I. multi daem. et (Db a) diversis -- ab eo cum Dbc . . AB et veniente Iesu sanavit me; multi enim (A et multi) a daemonibus vexati et variis languoribus iacentes ab eo (B om) curati sunt . . C et veniente Iesu, tum statim pergite clamavi, et ipse locutus est ad me dicens Tolle etc; sed vide post sanus factus sum. Similiter edpr et ven. Iesu delatus sum ante eum in lecto. Qui videns me etc | Et (B nam) quid. iuvenes mis. sunt mei et portantes (Dbc portaverunt, omissis mis. s. mei et) me (Dc inde) in lectulo (Dbc lecto) posuerunt (Dbc et duxerunt) me (A om) ante (Dbc ad) eum | Et videns -- dixit mihi (Dc om) cum Dbc, nec fere differunt AB; C vide ante . . Da totum locum sic habet -- iacui Ierosolymis iuxta probaticam piscinam patiens magnam infirmitatem, exspectans sanitatem, quae fiebat in adventu angeli qui turbabat aquam secundum tempus: et qui prior descendisset in aquam post commotionem aquae, sanus fiebat ab omni infirmitate. Et inveniens ibi me Iesus languidum dixit ad me Vis sanus fieri? Et respondi ego Domine, non habeo hominem ut, cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Et dixit mihi Surge et tolle etc | Tolle -- ambula cum ABC, item praemissio Surge (Da add et) Dbc edpr | Et statim sanus factus sum (B om) cum ACB . . Da et sospes factus*

tim sanus factus sum, tuli grabatum meum et ambulavi. Dicunt Iudaei Pilato Interroga eum qualis fuit dies quando curatus est. Dixit Sabbatum. Dicunt Iudaei Nonne sic docuimus quia in sabbato curat et daemones expellit?

² Et alius quidam Iudaeus exsiliens dixit Caecus natus sum, vocem audiebam et neminem videbam. Et transeunte Iesu clamavi voce magna Miserere mei, fili David. Et misertus est mei et posuit manus suas super oculos meos, et vidi statim. Et alius Iudaeus exsiliens dixit Gibberosus eram,

statim .. D^bc et sine mora sanatus sum .. edpr om | tuli (D^b praem et) grabatum (A lectulum) meum et ambul. (A add in domum meam) cum D^baA .. D^c edpr et (edpr om) surrexi (edpr add statim) et ambulavi .. B tuli et abii in domum meam .. C pro his sic: multi enim vexati et variis languoribus iacentes verbo solo curavit | Dicunt -- Interroga (D^a praem Domine praeses) -- fuit (D^a fuerit; D^b fuisse?) dies quando (D^a in qua languidus) curatus est (D^c cur. fuit et sanatus est) cum D^bea .. ABC Auditentes (C add autem) Iud. dix. Pilato (B om) Interroga eum in qua (C quo) die sanus factus est (A fuit sanatus) .. edpr interrogantibus Iudaeis qualis dies tunc erat | Dixit (D^a add languidus sanatus) Sabbatum cum D^bca; item edpr resp. Sabbatum .. B respondet ille, C dix. autem homo ille, A respondet is qui curatus fuerat dicens; tum pergunt ABC Sabbato (C -tum; BC add fuit quando) me (C add Iesus) sanum fecit (C fec. sa.) | Dic. (ABC dixerunt) Iudaei .. ABCD^a edpr add Pilato | Nonne sic docuimus cum D^ba .. D^c non est sicut dicimus, edpr nonne ita diximus .. AC Numquid non probamus, B Ecce probamus | et daemones expellit cum ABC .. D^b et daemonia eiecit, D^c et etiecit daemonia, D^a et in principio daemionorum daemonia eiecit .. edpr om

2. Et alius quid. Iudaeus (D^c ex Iudaets) exsiliens (D^ac exiens) dix. cum D^bbc .. ABC Item alius Iud. dix. .. edpr Alius quid. prosiliens dix. | natus sum (D^c fui) cum D^b edpr D^c .. ABCD^a eram | vocem (D^a voces) audieb. cum CD^bbc edpr .. AB et vocem hominum (B omnium voces) audieb. | et (D^c sed) neminem videbam (D^a videre poteram) cum D^bea edpr .. AC faciem autem (C hominum autem facies) non videbam .. B om | Et (B om) transeunte (A Trans. autem) I. cl. voce magn. (C om voc. ma., AB cl. et dixi) -- David cum D^bc edpr ABC .. D^a et cum transisset Iesus, audivi turbam praetereuntem et interrogavi Quid esset; et dixerunt mihi quia Iesus transiret: et clamavi dicens Iesu fili David, mis. mei | et misertus est (A om) mei et (D^cBC om) posuit (BC add enim) manus (A manum) suas (ABC om) -- vid. statim (D^c stat. vid.; AC stat. sanus factus sum et vidi, B stat. sanavit me et vidi) cum D^bbc ABC; item edpr qui mei misertus posuit -- et statim vidi .. D^a et stans iussit me adduci ad se et dixit mihi Quid vis? et dixi Domine, ut videam. Et dixit mihi Respice: et confestim vidi, et secutus sum eum, gaudens et gratias agens | Et al. Iud. (D^b quidam, edpr om) exsil. (D^a exiens, edpr prosiliens) dixit cum D^bca edpr .. ABC Item al. Iud. (C om) currens coram Pilato et populo ait | Gibberosus (C gimberosus, A gibbosus) cum ABC .. D^bbc

et erexit me verbo. Et alius dixit Leprosus eram, et sanavit me verbo.

CAPUT VII.

Item et mulier quaedam Veronica nomine a longe clamavit praesidi Fluens sanguine eram ab annis duodecim, et tetigi fimbriam vestimenti eius, et statim fluxus sanguinis mei stetit. Dicunt Iudaei Legem habemus mulierem ad testimonium non venire.

CAPUT VIII.

Et alii quidam, multitudo virorum ac mulierum, clanra-

edpr curvus | erexit cum BCD^{ae} edpr .. A direxit, D^b correxit | verbo .. C tantum verbo, A per verbum | Et (D^c om; D^b item) al. (D^b add exsistens, D^a Iudaeus exiens) dix. Leprosus -- sanavit (D^{abc} mundavit) me (D^a C add solo) verbo (A per verbum. D^a add dicens Volo, mundare: et illico mundatus sum a lepra) .. D^a haec ante Et alius -- Gibberosus etc ponit, edpr post testimonium mulieris cap. seq. addit.

VII. Item et (B om) cum ABC .. D^{abc} om item. Edpr sic: Mulier similiter nomine Veron. dixit | a longe clamavit praesidi (A add dicens) cum ABC .. D^{abc} edpr dixit | Sanguine fl. eram cum D^{abc} edpr .. C profusio sanguinis vexabar, A fluxum sanguinis patiebar, B fluxum sang. patiens | ab (BC edpr om) annis duod. (B edpr duod. ann.) cum D^{abc} BC edpr .. A om | et statim -- stetit cum D^{abc}, item edpr et stetit sanguis .. AC et stat. sana facta sum .. B post patiens pergit et tangens fimb. ve. eius sanata sum | Legem habemus cum D^{abc} edpr .. ABC In lege (A add autem, C enim) habemus | A mulieres | venire: C add nisi solum virum, A sed tantummodo viros.

Praeterea solus D^a in fine add Et quidam Iudaeus post alia dixit Vidi Iesum vocari ad nuptias cum discipulis suis et vinum deficere in Cano Galilaeae. Et cum defecisset vinum, praecepit ministris ut implerent sex hydrias quae ibi erant aqua: et impleverunt usque ad summum. Et benedixit eas et convertit aquam in vinum, et biberunt omnes gentes admirantes super hoc signum. Et alius Iudaeus stetit in medio et dixit Ego vidi Iesum in Capharnaum docentem in synagoga. Et in synagoga erat quidam homo habens daemonium et clamavit dicens Sine me: quid nobis et tibi, Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scio quia tu es sanctus dei. Et increpavit illum Iesus et dixit illi Obmutesce spiritus immunde et exi de homine. Et statim exivit de isto nihilque illi nocuit. Et haec quidam Phariseus dixit Ego vidi quod multa turba venit ad Iesum a Galilaea et Iudaea et maritima et multis regionibus circa Iordanem, et multi infirmi veniebant ad eum, et sanabat omnes. Et audivi spiritus immundos clamantes et dicentes Tu es filius dei. Et vehementer comminabatur eis Iesus ne illum manifestarent.

VIII. Rursus D^a solus ab initio addit Post haec quidam centurio dixit Ego in Capharnaum vidi Iesum et rogavi eum dicens Domine, puer meus iacet paraly-

verunt dicentes Iste homo propheta est, et daemonia illi subiecta sunt. Dicit Pilatus ad illos qui dixerunt Daemonia illi subiecta sunt, Et magistri vestri quare ei subiecti non sunt? Dicunt Pilato Nescimus. Alii autem dixerunt Pilato quia Lazarum mortuum suscitavit post quatrimum de monumento. Audiens haec praeses tremefactus dixit ad omnem multitudinem Iudaeorum Quid vultis effundere sanguinem innocentem?

CAPUT IX.

¹ Et convocans Pilatus Nicodemum et duodecim viros qui dixerunt quoniam non est natus ex fornicatione, dicit ad eos Quid faciam, quoniam seditio fit in populo? Dicunt ei

ticus in domo. Et dixit mihi Iesus Vade, et sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer ex illa hora. Deinde quidam regulus dixit Habebam filium in Capharnaum qui moriebatur, et cum audissem Iesum adventre in Galilaeam, abii et rogavi eum ut descenderet in domum meam et sanaret filium meum: incipiebat enim mori. Et dixit mihi Vade, filius tuus vivit. Et sanatus est filius meus ex illa hora.

Et alii quidam multitudo vir. ac mul. cum C . . D^bc et al. qu. ex multitudine Iudaeorum viri (D^b Flor om) et mulieres. Similiter reliqui | clamaverunt cum ABD^ab^c Flor edpr . . C clamabant | Iste (ABC hic) -- et (D^b Flor edpr om) daem. illi subi. sunt . . D^a vere filius dei iste qui solo verbo omnia sanat, et daemonia ei per omnia subiiciuntur. Dicunt quidam ex ipsis Non est haec potestas nisi a deo. | Dicit Pil. ad illos (D^c ad eos omissis seqq.) qui dix. -- subiect. sunt cum D^bc; item dicit Pyl. edpr, dix. Pil. Iudaeis D^a . . ABC Flor om | Et (AB om) mag. vestri (sed ABC nostri) qu. ei subi. non sunt (C non subiiciuntur ei) cum ABC, adhibitis reliquis qui sic habent: D^bc Flor edpr Quare et (D^c om) doctoribus vestris (Flor nostris) non sunt subiecta; D^a Quare vobis docentibus daemonia non subiiciuntur | Dic. (edpr responderunt) Pil. Nescimus cum D^bc Flor edpr . . D^a Dicunt quidam ex ipsis Non est haec potestas nisi a deo ut daemonia subiiciantur . . ABC om (Illa enim Et magistri nostri cum prioribus et daem. illi subi. sunt coniungunt) | Alii autem (B om) dix. Pil. (edpr om Pil.) cum BD^ab^c Flor edpr . . A at et alii dix. Pil., C et quidam clamantes dicebant Pil. | quia (cum D^ab, Flor quoniam; reliqui om) Laz. mort. susc. (C resusc.; varie ponitur) post quatrid. (ita D^ab; ACDe post quartum diem, B post IIII dies; edpr quadriduanum) de mon. (edpr om) | Aud. haec (edpr Quod aud.) praes. cum D^ab^c (edpr) . . C praes. autem haec omnibus testificantibus audiens, similiterque AB | tremefactus cum D^ab^c edpr . . ABC timore perterritus | omnem cum ABC edpr . . D^ab^c om | Quid (AC add est quod) vultis effund. (C fund.) sang. inn. cum ABCDe edpr . . D^ab Quid vobis proderit quod effundatis (D^b prodest effundere) sa. inn.

IX, 1. Et convoc. Pil. (edpr om) Nic. -- quoniam (D^c edpr om) -- dicit (D^ac edpr dix.) ad eos (edpr om) cum D^ab^c edpr . . C Iterato Pil. iussit vocare Nic. et alios XII viros qui approbaverunt quod Ies. non erat nat. de forn. et dix. ad illos . . AB omnia om usque dum sequitur Et petens aquam etc. Item C statim pergit Testes mihi sitis quia ego innocens sum etc. Cf. infra ad 4. | Dicunt ei

Nos nescimus; ipsi videant. Iterum Pilatus convocans omnem multitudinem Iudaeorum dixit Scitis quia vobis consuetudo est per diem azymorum ut dimittam vobis unum vinctum. Habeo unum insignem vinctum in carcere homicidam qui dicitur Barabbas, et Iesum qui dicitur Christus, in quo nullam causam mortis invenio. Quem vultis ut dimittam vobis? Clamaverunt autem omnes dicentes Barabbam dimitte nobis. Dicit eis Pilatus Quid ergo faciam de Iesu qui dicitur Christus? Dicunt omnes Crucifigatur. Iterum dixerunt Iudaei Non es amicus Caesaris si hunc dimittis, quia dixit se filium dei esse et regem: ni forte vis hunc esse regem et non Caesarem.

² Tunc repletus furore Pilatus dixit ad eos Semper gens vestra seditiosa fuit, et qui pro vobis fuerunt, contrarii eis fuistis. Responderunt Iudaei Qui sunt pro nobis? Dicit eis Pilatus Deus vester qui eripuit vos de dura servitute Egyptiorum, et eduxit vos ex Egypto per mare sicut per aridam terram, et in eremo cibavit vos manna et coturnice, et eduxit vobis de petra aquam et potavit vos, et legem dedit vobis: et in his omnibus irritastis deum vestrum, et quaesivistis vo-

(edpr illt) .. D^a add illi | Nos cum D^b .. D^a edprom .. D^c Illud | videant .. D^a add qui seditionem commovent | omnem mult. Iud. dix. cum edpr .. D^ab^e multitudinem dix. eis | edpr quia cons. est in pascha ut | in carcere cum D^b, item omisso vinctum edpr .. D^ac om | Barabbas cum D^b .. D^ac edpr Barrabas. Item post. | et Iesum - - invenio cum D^a .. D^bc edpr in Iesu vero (D^b om) nullam culpam invento mortis | Quem cum D^b .. D^ac edpr add ergo | ut (edpr om) dimitt. vob. (v^o dim. edpr) cum D^c edpr .. D^b dimitti vobis, D^a ex his duobus dimitti | Edpr clamaverunt Iudaei Barrabam. Dicit Pyl. Quid faciemus de Iesu? Responderunt Iud. omnes Crucif. | Iterum dix. Iud. cum D^b .. D^ac iterum clamant dicentes Pilato .. edpr om | ni (edpr ne) f. vis (edpr velis, D^c velles) -- et (edpr om) non Caes. cum D^bc edpr .. D^a an forte vis hunc esse et non Cues.

2. qui pro vobis fuer. cum D^b edpr .. D^ac qui vobis profuer. | Qui sunt pro nob. cum D^b edpr .. D^ac Qui sunt qui fuerunt pro nob. | eripuit: ita edpr; D^ab^e eruit | edux. vos ex (edpr de) -- terram (edpr om) cum D^c edpr .. D^ba per mare dux. vos (D^a transdux. per mare rubrum) sic. per arid. terr. (D^a om) | et coturnice cum D^b, item et coturnicibus D^c, et carne coturnicum D^a .. edpr om | et eduxit (D^a produx.) vobis (D^a om) -- et pot. vos (D^c om; D^a om et pot. vos) | legem .. D^a add de coelo | et in his (D^a om) omnibus .. edpr et in aliis omnib. | irritastis d. ve. cum D^ab .. D^c edpr a vobis (edpr om) irritus (edpr irritatus) est | et quaesivistis -- vit. fus. deum (D^a vit. facere constabilem) et exacerb. d. ve. (pro

bis vitulum fusilem deum. Et exacerbastis deum vestrum, et voluit vos occidere: et deprecatus est Moyses pro vobis ut non moreremini. Et nunc dicitis quia regem odio.

³ Et exsurgens de tribunali voluit exire foras. Clamarerunt autem Iudaei et dixerunt ei Regem scimus Caesarem et non Iesum. Nam et magi munera ei obtulerunt sicut regi; et audiens Herodes a magis quia rex natus est, voluit occidere eum. Hoc autem cognito pater eius Ioseph tulit eum et matrem eius, et fugierunt in Egyptum; audiensque Herodes perdidit infantes Iudaeorum qui nati sunt in Bethleem.

⁴ Audiens Pilatus verba haec timuit. Et facto silentio in populo, qui clamabant, dixit Pilatus Ergo hic est quem quaerebat Herodes? Dicunt ei Hic est. Et accipiens aquam Pilatus lavit manus suas coram populo dicens Innocens ego

his Da et adorastis et immolastis et dixistis Isti sunt dñi tui, Israel, qui te eduxerunt de terra Egypti cum De, item Da .. Db edpr om | vos occid. cum Deb edpr .. Da deus vester disperdere vos | ut non moreremini (edpr haec om) .. Da add et audivit deus vester eum et transtulit peccatum vestrum. Deinde exacerbati voluistis occidere prophetas vestros Moysen et Aaron, quando fugerunt in tabernaculum: et semper contra deum et eius prophetas murmurastis. Item De edpr quem postmodum lapidare voluistis | et nunc (De nunc vero) dic. qu. r. odio cum Dbc .. edpr nunc dic. quia regem non habemus .. Da om

3. autem Iud. et dix. ei cum De .. Dab autem omnes Iud., edpr Iudaei | scimus .. edpr habemus | et non Iesum cum De .. Dab edpr om et | nam (edpr praem inepte respondit Pyl.) et -- sicut (De quasi) regi .. Da num quando hic natus est, tunc magi venerunt et ei munera obl. | et (Db om?) audiens ((De Aud. autem) Her. a magis quia -- occid. cum cum edpr Dbc .. Da Quod cum audisset Her. turbatus est valde et vol. e. occid. | Hoc autem (edpr Quo) cognito -- fugierunt (ita Dbc; edpr fuger.) in Eg. cum Db edpr, item De .. Da Quod cum cognovisset pater eius, fugit in Eg. cum matre sua Maria | audiensque (ita edpr De; Db aud. autem) -- in Bethl. cum Dbc edpr .. Da Herodes cum audisset eum esse natum voluit eum occidere, et mitens occidit omnes pueros qui erant in Bethl. et in omnibus finibus eius a bimatu et infra.

4. qui (quia?) clamabant cum Db; item qui clamabat Dac .. edpr om | dixit Pil. (cum Db; De dix. eis, edpr dix.) Ergo (De om) -- Dic. ei Hic est .. Da dixit ad Iesum Ergo rex es tu? Dicunt ad Pilatum omnes Iudaei Iste est quem Herod. quaerebat occid. | et accipiens (AB petens) aqu. Pil. (Dab accip. autem Pil. aqu.) -- coram pop. (C ante populum) -- vos videritis (AB om v. vid.) cum ABCDab .. edpr accipiens eum misit ad Herodem dicens Innocens etc .. De accipiens autem eum misit ad Herodem, et accepta aqua lavit manus suas cor. pop. dicens Sanguis eius super vos et super filios vestros. Et gavisus est Herodes. Tunc Herodes secum repulans (aeqq. non recte videntur e cod. petita esse: quid sciscitari vellet, Pilatus autem sibi familiaris providus) oculus non vult dare vitam (iustam?)

sum a sanguine iusti huius: vos videritis. Iterum clamaverunt Iudaei dicentes Sanguis eius super nos et super filios nostros.

⁵ Tunc iussit Pilatus velum solvi, et dixit ad Iesum Gens tua increpavit te tanquam regem: ideoque decrevi primum flagellari te propter statuta imperatorum, et tunc crucifigi in cruce.

CAPUT X.

¹ Et flagellatum tradidit Iudaeis Iesum ad crucifigendum, et duos latrones cum ipso: unus nomine Dismas et alius nomine Gestas. Et quando venerunt ad locum, exspoliaverunt eum vestimentis suis et praecinxerunt eum linteo et

morti nec Iudaeorum sese coniungere sorti. Atque remisit eum Pilato -- (hoc loco plura non eruit Birchini) regem crucifigi eorum. | Iterum clamav. (Dab Et responderunt) Iud. dia. -- nostros cum CDab (item De?) .. AB edpr om

5. Tunc iuss. Pil. velum solvi et dix. ad Iesum cum C .. Dbc Tunc iuss. Pil. adduci illum (Dc Et ducentes illum) ante tribunal (Dc vadd suum) ubi sedebat, et prosecutus est (Dc add Pil.) his verbis dicens sententiam Pilatus (Dc om) adversus Iesum (Dc adv. Christum); item Da Tunc iuss. Pil. adduci Iesum ante se et prosecutus est eum his verbis .. edpr et profectus est PyL. his verbis dicens sent. adv. Ies. | Gens tua incr. te tanq. reg. cum C .. Dab edpr Genus tuum comprob. (edpr probavit) te ut regem. Item Dc Genus tuum atque gens tua reprobavit te regem | ideoque -- imperatorum cum C .. Dbc edpr Da propterea praecipio (Da propter quod ego Herodes praec.) te prim. fl. secundum stat. priorum (sic Dbc edpr, sed graecum sibi poscit piorum; Da om) princ. (Da add et in principio te alligari) | et tunc crucifigi in cruce cum C (sed vide initium cap. X.) .. ad graeca vero nostra proxime accedit edpr deinde allevari in cruce in loco ubi tentus es, et duos malignos tecum, quorum nomina sunt haec Dymas et Gestas. Similiter Da et in cruce suspendi in eo loco ubi -- haec Dimas et Gestas .. Dbc deinde praecipit allevari eum (Dc eum elevari) in crucem (Dc -ce) in eo loco ubi (Dc quo) tentus est, et duo maligni (Dc duos malignos) cum eo, quorum n. s. haec (Dc om) Dismas (Dc Dimas) et Gestas (duo maligni usque Gestas: in his consentit cum D^b etiam Flor) .. AB post verba a sanguine iusti huius pergunt Et tradidit eis Iesum. Et accipientes populi Iudaeorum crucifixerunt eum. Et postquam emisit spiritum (B om Et postq. em. sp.) hora VI., sol (B et subito tenebrae factae sunt in universa terra, et sol obscuratus est etc. Cf. infra XI, 1.

X, 1. Et flagellatum -- Gestas. Et quando venerunt ad locum cum C .. ad graeca vero nostra propius accedunt Dab Et exivit Iesus de praetorio et duo latrones cum eo. Et cum pervenissent ad locum qui dicitur Golgatha .. Dc edpr Et exiens Ies. ds praetorio, et (Dc pro et habet venerunt) duo latrones cum eo, venerunt cum eo (Dc om ven. c. eo) ad locum, et | exspol. (Dc spol.) eum vestimentis suis (Dab -to suo) et praecinxerunt (Da praecingunt) -- imposuerunt (Dab impo-

coronam de spinis imposuerunt super caput eius. Similiter et duos latrones suspenderunt cum eo, Dismam a dextris et Gestam a sinistris. Iesus autem dicebat Pater, dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. Et dividerunt sibi vestimenta eius milites. Et stabat populus exspectans: et irridebant eum principes sacerdotum et iudices eorum, intra semetipsos dicentes Alios salvos fecit, nunc se ipsum salvet; si filius dei est, descendat de cruce. Illudebant autem eum milites proidentes ei et acetum cum felle offerentes et dicentes Si tu es rex Iudaeorum, libera teipsum.

Iussit vero Pilatus post sententiam titulum scribi litteris

nunt) super caput (ita Dabc edpr; C in capite) eius. Praeterea D^a (item Dbc?) add et dant arundinem in manu eius, non item C edpr | Simil. et (C Et sim.) -- suspenderunt (D^{ac} suspendunt) cum eo (C om), Dismam (ita C; reliqui - mas) -- Gestam (ita C; reliqui - stas) a sinistris | Ies. aut. diceb. cum C .. Dabc edpr Ies. vero dixit | D^a Pater mi | dimitte illis cum C .. Dbc edpr parce et dim. illis (D^c om), D^a parce illis | non enim sc. cum C; D^{bc} nesc. enim .. D^a edpr quia nesciunt | et div. sibi (ita D^b edpr; C om, item D^{ac}) vest. ei. milites (D^b edpr om) cum CD^b edpr .. item D^{ac} sed add super vestem eius mittentes sortem | et stabat (cod. ibat, nisi falsus sum) pop. exspect. cum C .. Dabc edpr et steterunt (edpr steteruntque) populi | et irrideb. (edpr irriserunt) eum cum Dabc edpr .. C tunc increpabant | princip. sacerd. (pro sac. D^b seniores, D^c et seniores) et iudic. (D^a seniores) eorum (D^a Iudaeorum) cum edpr, item Dabc .. C princ. sac. | intra semetips. cum Dbc edpr, C intra se .. D^a om | nunc se (D^c add met) ips. salvet (D^c edpr salvum faciat); si -- de cruce cum Dbc edpr .. D^a nunc se ipsum salvum faciat si potest; si fil. d. est, desc. nunc de cruce .. C se ipsum non potest salvum facere; salvet se ipsum si est fil. dei electus. | illudeb. autem -- cum felle (ex D^b assumsi, C om; vide etiam reliquos) off. et dic. cum C .. Dabc edpr deludebant (D^{ac} add ergo, edpr quoque) eum mil. et accedentes (D^{ac} edpr accipientes) acetum cum felle (D^{ac} edpr et fel) offerebant ei bibere dicentes (D^{ac} et dicebant ad illum) | temetipsum .. C te

Iussit vero .. Dabc edpr praem Accipiens autem Longinus miles lanceam aperuit latus eius, et continuo (edpr om) exivit sanguis et aqua. Similiter C post verba Iussit vero Pil. post sententiam oratione interrupta (post pergit et titulum scripsit Pil.) addit Et accipiens Long. mil. lanc. et fixit eam in latus eius, et statim exivit s. et aqua. Sed apparet ea verba non fuisse in textu exempli eius ex quo fluxit codex C: hinc ineptum id additamentum omisimus. | Iussit vero (D^{bc} edpr autem) Pil. (D^{bc} praeses) post sent. (D^b edpr pro sententia; D^c om) titulum scribi: ita cum C (vide ante) Dbc edpr. Iam vero litteris usque Iudaei cum D^b edpr edidimus; D^c pergit et poni (adde in?) cruce super caput eius, quem scripserat litt. hebr. et gr. et lat. sec. qu. dix. Iud. Item C et posuit super caput eius: erat autem scriptum litt. hebr. gr. et lat. Denique D^a totum locum sic habet: Scripsit autem Pil. titulum super crucem litt. hebr. et lat. et graec. continentem haec |

hebraicis graecis et latinis, secundum quod dixerunt Iudaei, Hic est rex Iudaeorum.

² Unus autem de suspensis latronibus nomine Gestas dixit ei Si tu es Christus, libera te ipsum et nos. Respondens autem Dismas conturbavit eum dicens Non times nec tu deum, qui in hoc iudicio es? nos enim iuste et digne ea quae gessimus recipimus; hic autem nihil mali fecit. Et dicebat ad Iesum Memento mei, domine, in regno tuo. Dixit autem illi Iesus Amen dico tibi quia hodie mecum eris in paradiso.

CAPUT XI.

¹ Erat autem quasi hora sexta et tenebrae factae sunt super universam terram et sol obscuratus est, et velum templi scissum est medium. Et clamans voce magna dixit Pater,

Hic est r. Iud. cum Dabc edpr . . C Iesus Nazareus r. Iud. Praetereaque male add Dixerunt autem Iudaei Noli scribere Rex Iudaeorum, [sed] quia ipse dixit Rex sum Iudaeorum.

2. autem cum Dabc edpr . . C itaque | de suspensis latronibus cum C . . Db edpr ex his latron. qui adpensi erant (edpr susp. sunt) . . Dac de duobus latron. qui crucifixi erant cum Iesu | Dac dixit ad Iesum | Resp. autem Dism. (Dc edpr Respondit Dism. [Dimas] et) conturb. e. dic. cum Dbc edpr . . Da respondens autem latro qui a dextra eius suspensus erat nomine Dimas increpavit eum et dixit . . C et tunc respondens alius nomine Dismas increpavit illum dicens | Non times nec (Da om) tu (edpr om nec tu) cum Dba edpr . . CDc Neque times tu (C tu tim.) | in hoc iud. es cum Dbc edpr, item Da addito ex damnatis . . C in ipso iud. es | nos enim iuste et digne (Dc dt. et iu., edpr om iu. et) -- recipim. (Dc recipim.) cum Dbc edpr . . C nos autem iu. et di. quae fecimus percepimus; Da nos autem di. et iu. secundum ea qu. fec. recipim. mercedem | hic autem (edpr om; Da add Iesus) nihil (Da quid) male (C inique) fecit (Dc gessit) | Et dicob. (edpr ait) ad Iesum cum Dc edpr . . C et dixit . . Db et postquam conturbavit socium suum, dicit Iesu; Da et post haec suspirans dix. ad Ies. | in regno tuo cum Db . . CDac edpr dum veneris in regnum tuum | Dix. aut. illi Ies. cum C . . edpr respondit ei Ies., Dabc respondens autem Ies. dix. ad illum | Dbc edpr om quia

XI, 1. quasi hora sexta (Db add diei) cum CDb edpr . . Dac ho. qu. se. | et (Cb add subito) tenebrae | super (B in) univ. terram cum ABC . . Dabc edpr add usque ad horam nonam | et sol obsc. est et velum templ. sc. est medium (A per med., C medio) cum ABC . . Dabc edpr sole autem obscurante (Dc edpr obscurato), ecce vel. te. sc. est in duas partes (Da om in d. p.) a summo usque deorsum. Praeterea Da add et petrae scissae sunt et monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum qui dormierunt surrexerunt | et clam. vo. ma. dixit cum C . . Dabc edpr et (Dab add circa horam nonam) clamavit (Dab excl) Iesus voce magna (edpr om

in manus tuas commendo spiritum meum. Et haec dicens emisit spiritum. Videns autem centurio quod factum est, glorificavit deum dicens quia hic homo iustus erat. Et omnes qui interfuerunt populi ad spectaculum istud, spectantes quae facta sunt, percutientes pectora sua revertebantur.

² Centurio autem retulit praesidi quae facta sunt. Audiens autem praeses et mulier eius, contristati sunt valde, et non manducaverunt neque biberunt in die illa. Convocans autem Pilatus Iudaeos dixit eis Vidistis quae facta sunt? Qui dixerunt praesidi Eclipsis solis facta est secundum consuetudinem.

vo. ma.) dicens | Pater (edpr post tuas), in manus -- spir. meum cum C edpr, sed C sic: Pater ma defici id est nu quod interpretatur In manus etc, item edpr Via alibi hoc fricore, quod interpretatur In manus etc: quae etsi ad graecum textum nostrum comparata sunt, tamen pro tanta scripturae vitiositate nolebam edere. In codd. AB rursus plura praetermissa sunt usque XI, 2. Contra Dabc ad canonicum textum amplificati sunt. Post verba enim voce magna dicens ita pergunt Hely hely lama zabathani, quod est interpretatum (Dc interpretatur) Deus meus, deus meus, ut quid dereliquisti me? Et post haec dicit Iesus Pater, (Dc om Deus meus, deus usque Pater), in manus tuas comm. sp. meum | emisit spiritum cum CD^{ab} edpr, item AB .. Dc exspiravit | Videns .. C audiens | quod factum est cum C .. Dbc edpr quae facta sunt .. Da quia Iesus sic clamans emisit spiritum | dicens cum Db edpr .. reliqui et dixit | quia (ita CD^b; Dac Vere, edpr Et) hic (C iste) h. i. erat (C fuit) | Et omnes qui -- facta sunt cum C .. Dba et omnes populi circumstantes turbati (D^a conturb.) sunt (D^a add vehementer) ad spectaculum ((D^a add illud), considerantes (D^a et consid.) quae facta sunt; item edpr omissis ad spect. usque fact. sunt .. Dc et omnis populus circumstans conturbatus aspiciebat, considerantes quae facta sunt | percut. (Dc et perc.) -- revertebantur .. Da percusserunt pectora sua, et tunc revertebantur in Ierusalem .. edpr om, item per errorem scribentis C

2. Centurio -- facta sunt cum Dbc .. Da centurio veniens ad praesidem retulit illi omnia qu. fact. sunt .. C edpr om (transilire ab altero quae facta sunt ad alterum, ut videtur) | Audiens aut. (AB vero) pr. et mulier (B uxor) eius (B om) -- biberunt (C add vinum) in (B om) die illa (AB illa die) cum C, item AB .. Db audiens aut. pr. contristatus est nimis, (et non manducaverunt neque bibi, in illa die .. Dc edpr audiens (edpr quod aud.) autem (edpr om) pr. contristatus est nimis (edpr conturbatus valde) et (edpr om) non manducavit neque bibit (edpr add in) illa die .. Da cum autem pr. audivisset omnia quae facta erant, contristatus est nimis | Convocans -- quae cum Dbc .. edpr et convocans Iudaeos dicit illis Vid. quas .. ABC et (C tunc) misit Pilatus ad Iud. et dixit eis (B dicens) Spectastis et vidistis quae .. Da et convocans Iud. simul dix. ad illos Vidistis signa quae facta sunt in sole, et cetera omnia quae facta sunt dum Iesus moriebatur | Qui dixer. praes. cum ABC .. Dbc edpr responderunt Iudaei, item praemissis quod cum audissent Iudaei Da | C eclipsis | sol. fa. est cum ABC edpr .. Dabc fa. est sol. | D^{ac} sec. veterem consuetudin.

³ Stabant autem et noti eius a longe et mulieres quae secutae fuerant eum a Galilaea videntes ista. Et ecce vir quidam nomine Ioseph, agens curiam, vir bonus et iustus, iste non fuit consentiens consiliis nec actibus eorum, ab Arimathia civitate Iudaeorum, expectans et ipse regnum dei, iste abiit ad Pilatum et petiit corpus Iesu. Et deponens eum de cruce involvit eum in sindone munda, et posuit eum in monumento suo novo, in quo nullus fuerat positus.

CAPUT XII.

¹ Audientes autem Iudaei quia corpus Iesu petierat Ioseph, quaerebant eum et illos duodecim viros qui dixerant quia non est natus de fornicatione, et Nicodemum, et alios

3. *Stab. autem et* (edpr om, Dabc omnes) -- *et* (Dabc similiter et) -- *fuerant* (De edpr erant) *eum* (Dab Iesum) -- *vid. ista* (ita A; CDab haec videntes; De edpr vid. haec omnia) .. B *stab. mulieres gementes a longe quas sec. fuerant Iesum in Gal.* | *Et* (Db om) *ecce* (B erat) -- *agens curiam* (ita Db, De ag. ad cur.; ABC edpr om), *vir* (ABC edpr om) *bon. et iust., iste* (ita ABC; Dbc hic; edpr om *iste et fuit*) -- *consiliis nec* (ita AC; Dbc edpr voluntatibus et; B om) *actibus* (Db accusationibus) *eorum* (ita ABC; Dbc edpr Iudaeorum), *ab* (B de) *Arim. civ. Iudaeorum* (ita AB; Db Iudaeae, edpr Galilaeae, De Galilaeae Iudaeae; C om *ab Ar. c. Iud.*), *expect. et ips.* (haec B, item A omissio et ipse; Dbc edpr et ipse erat exp.; C om exp. usque dei) *cum ABCDbc edpr* .. D^a *Et ecce vir quidam ab Arimathia, nomine Ioseph, qui etiam erat discipulus Iesu, occulte tamen propter metum Iudaeorum | iste* (C om; edpr et hic) *abiit* (edpr accessit) *ad Pil. et pet. corp. Ies.* *cum ABC edpr* .. Dbc *hic rogavit Pilatum et pet. corp. Ies.* (De Christi) .. D^a *venit ad praesidem, rogavitque praesidem ut permitteret illi ut tolleret corp. Iesu de cruce. Et praeses permisit.* | *Et deponens* -- *in monumento suo novo* (Db in monumentum suum novum. De add quod exciderat in petra), *in quo nullus* (De nunquam quisquam) *fuerat pos.* (De po. fu.) *cum Dbc;* item *edpr quo accepto deponens de cruce involvit sind. munda et pos. in mon. suo novo, in quo nondum quisq. pos. fuerat* .. ABC *et condens eum* (B om) *aromatibus posuit eum* (B om) *in mon. suo* (A om) *novo, ubi nullus pos. fuerat* (A om ubi usque fuerat) .. D^a *venit autem Nicodemus, ferens secum mixturam myrrhae et aloes quasi libras centum, et deposuerunt Iesum cum lacrymis de cruce, et ligaverunt illum in linteis cum aromatibus, ut mos sepeliendi est Iudaeis, et posuerunt illum in monumentum novum quod Ioseph construxerat et de petra excidi curaverat, in quo nullus homo positus fuerat, et advolverunt saxum magnum ad ostium speluncae.*

XII, 1. *Audientes* (C videntes) *aut.* (B vero, A om) *Iud.* (D^a *intqui Iud.*) -- *Iesu* (De Christi) *petierat Ios.* (De add et sepelierat; D^a *petiit et sepelivit*) *quaer. eum* (D^a *qu. et Nicodemum*) *et illos* -- *dixerant* (D^a *dixerunt ante praesidem*) -- *et Nicod.* (D^a *h. l. om, item C*) *et al. multos* (D^a *ignos; C et quoque plures alios collegas, A et collegas suos multos*) *qui steterant* (Db *aliquo et h. l. et post -runt?*)

multos qui steterant coram Pilato et opera eius bona manifestaverant. Omnibus autem latentibus solus Nicodemus apparuit illis, quia erat princeps Iudaeorum, et dicit eis Quomodo ingressi estis synagogam? Dicunt ei Iudaei Et tu quomodo ingressus es synagogam, quia consentiens illi es? Pars illius sit tecum in futuro seculo. Dixit Nicodemus Amen amen amen. Similiter et Ioseph subexiens dicit eis Quid contristati estis adversus me, quia petii corpus Iesu? Ecce in monumento novo meo posui eum involvens in sindone munda, et advolvi lapidem ad ostium speluncae. Et non bene egistis adversus iustum, quoniam non estis recordati crucifigentes et

-- manifestaverant (AB qui exierant ante Pil. et opera etc; D^a om stet. cor. Pil. et; C qui cor. Pil. manifestaverant vera de Iesu) .. edpr quo auditio Iudaei quoserebant illum cum XII qui dixerunt Non est -- et Nic. et al. milites (ex mulas ortum est) qui cor. Pil. bona op. eius testificati fuerant. Mitto leviora alia. | Omn. aut. latentibus (ita AB; C omnium aut. latentium; D^{ac} o. a. occultatis, D^b o. a. se occultantibus, edpr et omn. aliis occultis) .. D^a add prae timore Iudaeorum | apparuit illis cum ABC .. reliqui ostendit se illis (D^a edpr eis) | quia (alii qui) erat (alii post Iud.) pr. Iud. cum D^b BC .. AD^a edpr om | et dic. (BC dix.) eis (pro his A edpr dicens) Quom. ingr. estis (BC introitistis; A inistis) synagogam (AC in synagoga, B in synagogam) .. D^a quando isti ingressi synagogam. | Dic. (AB dixer.) ei (B om) Iud. cum ABC; edpr cui dixer. .. D^b et (D^c om) responderunt ei (D^a add Iud.) | ingressus es .. D^a ausus es ingredi | ABC edpr om synag. | quia (AB qui?) cons. (B confessus) illi es cum CAB .. D^b quia cons. Christo eras, item edpr Christo consentiens | Pars illius (edpr illi) sit (D^a fiat; edpr om) tec. in (edpr et in) f. s. cum D^bac edpr .. AB Portio tua sit cum illo in f. s. .. C corrupte qui crucifixus est (? fortasse qui confessus es) et in ful. s. secum habere portionem | Dixit (AC add autem) .. D^bac edpr Et (D^b edpr om) respondit | Amen (C praem iterum dico) am. am. cum ABCD^b edpr .. D^{ac} Amen. Sic fiat ut pars mihi sit cum isto in regno suo | Similiter et cum CD^a .. AD^b edpr om et .. B Eo affirmante | C Ioseph ab Arimathia | subexiens dix. eis cum AB .. C suspiciens Iudaeos dix. eis .. D^a cum ascendisset ad Iudaeos, dix. eis .. D^b ostendit se et dix. eis. Similiter D^c edpr | Quid (A add quia. BD^bac edpr Quare) contrist. (D^c conturbati) est. adv. (-sus ABC; reliqui -sum) me qui. pe. (D^bac add a Pilato, item edpr post corp. Ie. Non item ABC) co. Ies. (B om Ies.) | Ecce in mon. novo meo (D^bac om novo, B om meo, sed utrumque cum A edpr edidi) posui (edpr sepelivi) eum involvens (ita AB edpr; D^bac et involvi) -- et advolvi (ita B, A revolvi; D^bac apposui, edpr apponens) lap. (ita AB edpr; D^bac add magnum) -- speluncae (cum BD^bac edpr; A monumenti) .. C et posui eum in monumento | Et (ita A; BD^bac edpr om; C certe) non -- adv. iustum .. D^a ego bene egi circa istum; vos enim non bene eg. adv. iust. | quoniam non estis record. (B add quae prophetata sunt de eo) crucif. et (B om) lanc. eum perforantes (B percussistis) cum A, item B .. D^bac et non recogitastis ne eum (D^c recog. quanta benevolentia erga vos operatus sit, sed eum) crucifigeretis (D^c - fixistis) sed (D^c om)

lancea eum perforantes. Tenentes itaque Iudaei Ioseph iusserunt custodiri eum propter diem sabbati, et dicunt ei Scito quia hora non exigit aliquid agere adversum te, quia sabbatum illucescit. Cognosce autem quia nec sepultura dignus es, sed dabimus carnes tuas volatilibus coeli et bestiis terrae. Dicit eis Ioseph Iste sermo superbi Goliae est, qui impropertavit deo vivo adversus sanctum David. Dixit autem deus Mihi vindictam, ego retribuam, dicit dominus. Et obstructus corde Pilatus accepit aquam et lavit manus suas ante solem dicens Innocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis. Et respondentes Pilato dixistis Sanguis eius super nos et super filios

et lanceastis (D^c lacerastis) eum . . edpr crucifigentes eum . . C quem iniuste crucifixistis, et non solum hoc sed et lancea perforastis latus eius . . D^a ut eum crucifigeretis, sed aceto potastis illum et spinis eum coronastis et flagellis lacerastis eum, et sanguinem eius imprecati estis | Tenentes itaq. Iud. (AB om) Ios. -- sabbati cum ABC . . D^{bca} Haec audientes iudices (D^a Iudaei contristati sunt animo et conturbati, et) apprehenderunt Ioseph, et iusserunt eum custodiri ante diem sabbati usque ad unum diem (D^{ac} usque post diem) sabbatorum . . edpr Quod audientes iudices apprehenderunt eum et custodientes usque ad primam sabbati | et dicunt (ita ABC; D^{bce} dixer.) ei . . edpr dicendo | Scito (B scimus) cum ABC . . D^{bce} Agnosce | hora non exigit (ita A; B non est competens) cum AB . . CD^{bce} edpr hac hora incompetit (CD^a edpr non competit; D^c non competes sumus) | aliquid (D^c om) ag. adv. te (D^a add mali) cum A^b D^{bce} edpr . . A^a (locus enim Tenentes usque Goliae est bis scriptum est) BC tangere te | quia (edpr cum) sabb. illucescit (edpr -scat) . . D^a (item D^c?) donec primum sabb. illucescat | cognosce cum A^a (A^b scito ergo) BC . . D^{bce} edpr scimus | dign. es cum ABC edpr . . D^{bce} dign. eris | C, carnem tuam | Dic. eis Ios. cum AB . . reliqui respondit Ios. (D^c add et dixit) | Iste sermo sup. Goliae (ita A^b; D^{ab} similis est Gol. superbo, D^c edpr similes estis Gol. sup.) est qui impropertavit (ita edpr, item Hal; D^{bce} improbavit; D^a exprobatit) deo vivo (D^a deum vivum) adv. s. David . . A^a BC Iste sermo super (B extra) rationem est, quia in unum deum vivum et sanctum filium non credidistis (ita B; A quia in un. deum non creditis et sanct. filium eius dominum nostrum Iesum Christum; C ego enim spero in unum deum et sanctum fil. eius dominum nostr. Ies. Chr., in quem non creditis, qui me eruet de manibus vestris) | Dixit autem deus cum D^{bce} edpr . . A unde dicit dominus, B dixit dominus, C cum ipse dominus dixerit . . D^a scitis autem vos scribae et doctores quia deus dicit | Mihi vindictam (ita ABC; reliqui -cta) ego (ita. ABD^b; reliqui et ego) retr. dic. dom. (ita A; reliqui om dic. dom.) . . D^a add mihi tantum quod promittis malum; potens est deus quem in cruce suspendistis eripere me de manu vestra: super vos omne facinus veniet | Et obstruct. corde Pilatus cum D^{bce} . . edpr quin etiam Pil. corde compunctus . . D^a praeses enim quando . . ABC Et nonne (B Unde, C Nam et) venerabilis praeses | accepit aquam et cum ABC . . reliqui om | ante solem (D^{bce} coram sole) cum CD^{bce} . . ABD^a edpr om | dicens . . D^a dixit | Innocens (ita ABC; reliqui mundus) ego (D^{bce} om) | D^a om vos vid. | Et (AB om) resp. Pil. (D^{bce} om) dir.

nostros. Et nunc timeo ne quando veniat ira dei super vos et super filios vestros, sicut dixistis. Audientes autem Iudaei haec anarariciti sunt corde, et tollentes Ioseph incluserunt eum in domo ubi non erat fenestra, et custodes posuerunt ad ianuas, et signaverunt ianuam ubi erat inclusus Ioseph.

² Sabbato autem mane consilium fecerunt cum sacerdotibus et Levitis ut congregarentur omnes post diem sabbati. Et vigilantes diluculo omnis multitudo in synagoga consiliati sunt quali morte interficerent eum. Sedente autem congregatione iusserunt eum duci cum iniuria multa: et aperientes ianuam non invenerunt eum. Expavit igitur omnis populus,

cum ABD^{bc} .. ed^{pr} respondistis, item C et tunc respondistis ei .. D^a et vos respondentes clamastis | Et nunc (B om^r) timeo (A timetis) ne (A quia) quando (ita D^b ed^{pr}; B aliquando; A om) ven. ira dei sup. vos (ita A ed^{pr}; B D^b nos) -- vestros (ut ante) sicut dix. (ed^{pr} om sic. dix.) cum ABD^b ed^{pr} .. D^c Sic dixistis .. D^a Sicut dixistis, et peretis in aeternum | Aud. autem (B om) Iud. haec amaricitii sunt (A amaricabantur, ut videtur) corde cum AB .. D^{abc} aud. aut. Iud. sermones istos exacerbatii sunt animo nimis, item ed^{pr} quod audientes Iud. exacerbati nimis .. C male repetit superiora tenentes vero Ios. Iudaei iusserunt eum custodiri propt. sabb., tum vero pergit et includentes eum in domum etc | et tollentes Ioseph -- in domo (C in domum) cum AB(C) .. D^{abc} et apprehendentes Ios. tenuerunt eum et (D^{ac} om ten. e. et) inclus. eum in cubiculo (D^{ac} - culum); ed^{pr} uil nisi incluser. eum in cubiculo | et cust. pos. ad ianuas (C posuerunt cust. in ianua) et signav. (C add suis sigillis) ianuam (C om) ubi er. incl. Ios. (C ubi incluserant eum) cum A, item C, item (sed om et signav. etc) B .. D^{abc} ed^{pr} Havn signaverunt (ed^{pr} add que, Havn vero) ostium cubilis super clavem (ed^{pr} om cub. s. el.) Annas et Caiphas, custodes (Havn add quoque) posuerunt (ed^{pr} ponentes).

² Sabbato autem mane: ita AC; sed quae sequi debent in utroque exciderunt; sequitur enim statim et vigilantes diluculo. Hinc consilium fecerunt -- post diem sabb. ex D^{abc} sumimus, quibus et tantum praemittunt loco illorum Sabbato autem mane. | et vigilantes diluculo. (B Saluto autem diluculo vigilans) omnis -- quali morte (B qualiter) interf. eum cum ABC .. D^{abc} et cogitaverunt quali morte occiderent Ioseph .. ed^{pr} (omissis prioribus) et consulentes sacerdotes et Levitas quali morte eum occiderent | Sedente aut. congreg. (A Seditibus autem in congregatione; B Sedentes autem) iuss. eum duci (AB adduci) cum iniur. multa (A om). Et aper. (ita B; AC Aper. autem) ianuam (B ianuas) non inv. eum cum ABC .. D^{abc} Hoc facto congregati (D^{ac} om) iusserunt principes Annas et Caiphas praesentari Ioseph. Et apportantes clavem, signato autem ostio, non invenerunt Ioseph (sed D^{ab} om Et apport. usque Ioseph) .. ed^{pr} quo facto post diem sabbati ostium aperientes cubiculi ut educerent eum, non invener. eum. Item alii Thil. codd Et cum congregati essent omnes in die sabbati, tollentes signaculum aperuerunt ostium et non invener. Ios. in cubiculo ubi eum posuerunt et incluserunt. | Expavit igitur (AB om) omni. pop. et nimis stupore mirati sunt (AB et obstupefactus est) quia signaco. inven.

et nimio stupore mirati sunt quia signacula invenerunt signata, et quia claves habuit Caiphas. Et amplius non ausi sunt mittere manum in eos qui locuti sunt ante Pilatum pro Iesu.

CAPUT XIII.

¹ Sedentibus autem in synagoga et altercantibus de Ioseph venerunt quidam de custodibus, quos petierant a Pilato custodire sepulcrum Iesu ne venientes discipuli eius furentur eum. Et annuntiaverunt dicentes archisynagogis et sacerdotibus et Levitis quae facta sunt, quomodo factus est terrae motus magnus, et vidimus quomodo angelus domini descendit de coelo et revolvit lapidem ab ostio monumenti, et sedebat super eum: et adpectus eius sicut fulgur et vestimenta sicut nix. Et prae timore facti sumus velut mortui. Et audivimus vocem angeli loquentis mulieribus, quae venerant ad

signata (B quia signatas inver. ianuas, A quia non invener. eum signatis signaculis. Praeterea C add et portam clausam) et quia (B propter) clav. (B add quas) hab. Caiph. (C pro et quia etc sic: claudibus traditis Caiphae pontifici) cum ABC .. Dabc Haec (De hoc) audiens omnis congregatio admirantes (De add admodum) obstupuerunt, quia signatam invenerunt (De signaverunt) clavem (De -vi) cubiculi (De -lum. Praeterea D^a add nec invenerunt Ioseph). Annas (De praem Admirantes vero) et Caiphas abierunt .. edpr unde admirati sunt omnes et obstupuerunt | Et ampl. (A om) non ausi -- pro Iesu cum BA .. reliqui om

XIII, 1. *Sedentibus aut. in syn. et alterc.* (A aut. illis et loquentibus) -- quos petierant -- Iesu (pro his B qui custodierant sep. domini Iesu) ne venientes (A veniant) disc. ei. (A add et) sur. eum cum AB; item C *Sedentes autem in concilio et ad invicem altercantes miserunt pro custodibus quos petierant a Pil. cust. sep. Iesu* .. Dabc edpr Haec omnibus admirantibus ecce (De edpr Et ecce) quidam de militibus qui sepulcr. custodiebant (De -dierant) | et (C qui adventantes) annunt. (B nunt.) dicentes (AC om) -- quae facta sunt (C erant circa sepulcrum. B om qu. f. s.) cum ABC .. Dabc edpr intrans (De intrantes; D^a om) in (De edpr om) synagogam (D^a -goga) dixit (De dixerunt) | quomodo fact. est (C qualiter fa. fuit) t. m. magn. (A add illis custodientibus eum), et vidimus (B om) quomodo -- lapidem (pro his quomodo usque lapid. C sic: angelum dei revolvere lapid.) ab ost. mon. (B a monumento) et sedeb. (B sedit) sup. eum cum ABC .. Dabc edpr quia (edpr om) nobis custodientibus monumentum Iesu (edpr om) facta (edpr -ctus) est terrae motio (edpr motus) et vidimus angelum dei quomodo (edpr qui) revolvit monumenti lapidem et sedeb. (edpr sedit) sup. eum | et cum BDabc edpr .. AB erant autem | Edpr adsp. eius erat quasi fulg. | vestimenta cum ABD^c, item addito eius C edpr .. Dab vestimentum eius | sicut nix .. D^a praem facta sunt alba | Et prae timore cum Dabc edpr .. B unde pr. tim., AC pr. tim. autem | Dab effecti sumus | Et (B praem et vidimus ipsum angelum) audivimus | vocem ang. loq. mulieribus qu.

sepulcrum, et dicentis Nolite timere vos: scio enim quia Iesum quaeritis crucifixum: non est hic, surrexit sicut dixit: venite et videte locum ubi positus erat dominus. Et cito cunctes dicite discipulis eius quia surrexit a mortuis, et praecedet vos in Galilaeam, sicut dixit vobis.

² Dicunt Iudaei Quibus mulieribus loquebatur? Dicunt milites Mulieres nescimus quae erant. Dicunt Iudaei Qua hora fuit? Dicunt custodes Media nocte. Dicunt Iudaei Et quare non tenuistis eas? Dicunt custodes Tanquam mortui facti sumus a timore angeli, non sperantes iam videre lumen diei: et quomodo potuimus tenere eas? Dicunt Iudaei Vivit dominus deus, non credimus vobis. Dixeruntque custodes Iudaeis Tanta signa vidistis in homine illo et non credidistis:

ven. ad sep. (qu. venerant [edpr -runt] ad sep. [De add Christi] ex De edpr assumsi; ABC om. Vide etiam Dab) et dicentis (A et dicens; B vocem eius dicentis mulierib.) cum ABC .. Dabc edpr angelum dicens mulier. (De edpr add qu. ven. Vide ante.) ad sepulcrum Iesu (De Christi; edpr om), et dixit angelus (Dab edpr om et dix ang.) | vos cum BC .. reliqui om | scio enim quia (alii quod) cum C .. De om; reliqui om enim | quaer. crucif. (De qui cruc. est) cum Dabc edpr .. ABC crucifixum (AC qui crucifixus est) quaer. | non est hic, surr. (edpr sed surr., C surr. enim) sic. dixit (De dixerat; AC add vobis) cum ABCDe edpr .. Dab hic surr. sic. praedixit | dominus cum ABC .. reliqui om | discip. eius .. A add et Petro | quia surrex. (AC add dominus) a mort. (A edpr om a mort.) | et (B ecce, C et ecce) praecedet | AB in Galilaea | sicut dixit vobis cum ABDac .. CDb et (Db om) ecce dixi (Db praedixi) vob.

2. Dicunt Iud. Quidus -- Dicunt (C responderunt) milites (AB om) Mulieres (C om) nesc. qu. erant (C om qu. er.) -- Dicunt (C responder.) custodes Media -- Et (AC om) quare non ten. eas (C mulieres istas)? Dicunt (C responder.) custod. (C om; A add Iudaeis) Tanquam mortui -- et (B om) quom. potuimus ten. eas (B om ten. eas. Pro Tanquam etc C sic: Quomodo potuimus eas tenere, quia tanq. mort. facti sumus a timore angeli, non sperantes iam vid. lumen diei) cum ABC .. Dabc (similiterque edpr) Et convocantes Iudaei omnes milites qui custodierant monumentum Iesu, dixerunt eis Quae sunt mulieres illae ad quas angelus locutus est? quare (edpr et qu.) eas non tenuistis? Respondentes milites dixerunt Mulieres nescimus quae fuerunt, et nos ut mortui facti sumus prae timore angeli, et quomodo potuissemus (De potuimus) apprehendere mulieres illas (edpr om et quomodo etc) | Dicunt (Dabc dixer. illis, edpr responder.) Iud. Viv. dom. deus (edpr om), non (ita C; reliqui quia non) | Dixeruntque (B responderunt, A respondentes) custod. (A add dixer.) Iudaeis cum ABC .. edpr responder. milites, Dabc respondentes milites dixer. Iud. | Tanta sign. vid. (C add et mirabilia) in homine illo (B isto) et n. credid. cum ABC .. Dabc edpr Tanta miracula facientem Iesum vidistis (Dac add et audistis) et non (edpr videntes Ies. facere non) eis (Dac ei, edpr

et nobis quomodo habetis credere quia vivit dominus? Iurastis enim bene, quia vivit dominus Iesus Christus. Iterum dicunt Iudaeis custodes Audivimus quia Ioseph qui petiit corpus Iesu inclusistis in carcerem et signastis anulis vestris, et aperientes non invenistis eum. Date ergo nobis Ioseph, et nos vobis dabimus Iesum Christum. Dixerunt Iudaei Ioseph ivit Arimathiam civitatem suam. Dicunt custodes ad Iudaeos Et Iesus, quemadmodum audivimus ab angelo, in Galilaea est.

³ Audientes autem Iudaei sermones istos timuerunt valde, dicentes Ne quando audiatur sermo iste et omnes credant in Iesum. Et consilium facientes Iudaei inter se protulerunt

om) credidist. (Dac creditis) | et nobis qu. hab. credere (B qu. creditis) quia dom. vivat (C vivit dom. Iesus Christus; A vivit deus) cum ABC .. Dabc edpr quomodo nobis credituri estis | quia vivit dom. (B dom. vival)? Iurastis enim bene (B Etenim bene dixistis) quia viv. dom. Ies. Chr. (B om) cum ABC (sed is a priore quia vivit dom. ad alterum transiit). Praeterea AB, non item C, add et ipse regnat in secula seculorum .. Dabc edpr Bene quidem dixistis Vivit dominus (edpr om Viv. do.): et (Dc edpr nam) vere (Dc om) vivit ipse (Dc edpr om) dominus, quem crucifixistis (Da om qu. cruc) | Iterum dic. Iud. cust. (A cust. Iud.) cum AC .. B Et .. Dabc edpr om | Audivimus .. Dabc praem nos | quia Ioseph qui petiit corp. Iesu (B om qui pe. co. Ie.) inclus. in carcerem (B -re; C qu. incl. Io. in carc. quia petierat co. Ie.; AB add ubi non erat fenestr.) et sign. an. vestr. cum ABC .. Dabc edpr quia ipsum (edpr om) Ioseph, qui sepelivit corpus Iesu, inclusistis in cubiculo super clavem signantes | et aperientes (AB add alia die; C alia autem die aper.) non inv. eum (C om eum) | nobis Ioseph, et nos vob. dab. Ies. Chr. (B Chr. dominum sine Ies.) cum ABC .. Dabc edpr vos (edpr nobis) Ioseph, quem in cubiculo custodistis (Dc inclusistis) et nos dabimus Iesum, quem in sepulcro custodivimus | Dixer. (A tunc dix.) Iud. (AC add custodibus) Ios. ivit Arim. civ. s. (AC Ios. in civitate sua Arimathia est [C om est]) cum BAC .. Dabc edpr Respondentes (edpr -derunt) Iud. dixerunt (edpr om) Ioseph nos dabimus (edpr damus nos), date nobis (edpr vos) Iesum. Ioseph autem (edpr enim) in civitate sua (edpr add in) Arimathia est | Dic. (BC dixer., B add que) cust. ad Iud. (BC om ad Iud.) Et Iesus -- in Gal. est (BC Et Ies. est in Gal., sicut audivim. ab ang. [C add qui revolvit lapidem] Ecce [C quia Ies.] praecedet vos in Galilaea [C -laeam]) cum A, item BC .. Dabc (item edpr, sed om Respond. usque in Arim. est) Respondentes milites dixerunt Si Ioseph in Arimathia est, et Iesus in Galilaea est, sicut audiv. ab angelo dicente mulieribus (edpr om dic. mul.)

3. Aud. autem (AB om) Iud. -- dicentes cum ABC .. Dabc edpr Haec (edpr hoc) aud. Iud. timuerunt (edpr add valde) dicentes ad semetipsos (edpr ad invicem) | Ne quando .. B timemus ne | audiatur (CDc edpr -antur) sermo iste (iidem sermones isti) et (Dc om?) omn. cr. in Ies (B eum) .. Dab (?) Naz (ita edd. Fabr. Bch. Thil.) quando audientes sermones istos omnes credent in Iesum | Et consilium -- protulerunt arg. idon. (A prof. arg. quam plurimos, C dederunt plur. arg.) et ded.

argenteos idoneos et dederunt militibus, dicentes Dicite quia nobis dormientibus venerunt discipuli eius et furati sunt eum. Et si auditum fuerit hoc a praeside, nos eum confirmabimus et securos vos faciemus. Milites vero accipientes sic dixerunt ut a Iudaeis moniti sunt: et diffamatus est omnibus sermo illorum.

CAPUT XIV.

¹ Finees autem quidam sacerdos et Addas didascalus et Egias Levita descendentes de Galilaea in Ierusalem retulerunt archisynagogis et sacerdotibus et Levitis quomodo viderunt Iesum sedentem et discipulos eius cum eo in monte oliveti, qui vocatur Mambre sive Malech, et dicebat discipulis suis

(B haec om) milit. (C custodib.) dic. cum ABC .. Dabc edpr et congregantes pecuniam multam (edpr - gata - nia - ta) deder. militibus (edpr eis) dic. | nobis cum A edpr .. reliqui vobis | disc. eius .. Dabc add nocte | eum cum ABC .. Dabc corpus Iesu (edpr nob. dorm. disc. Iesu furati sunt corp. eius) | Et si aud. f. hoc (AB om; Dabc post si) a (Dabc add Pilato) praes., nos eum confirmab. (A confortabim.; Dabc nos satis faciemus [Db add verbum, Dc ei] pro vobis) et sec. vos (B et vos salvos et sec.) fac. Liberrime edpr. | Milites vero acc. (edpr add pecuniam) -- moniti (edpr instructi) sunt: et diff. est (edpr diffamatur) omn. se. ill. (edpr se. eorum apud omnes) cum Dabc edpr .. BCA Qui accipientes argenteas veritatem celare (B tacere) minime potuerunt (C ver. minime tacuerunt). Volentes dicere (C Volebant itaque dicere quia) Discipuli eius nobis dormientibus venerunt et tulerunt eum (C disc. eius furati sunt nob. dorm.), et dicebant vero (C et non poterant exprimere, sed diceb. Vere) Surrexit dominus Iesus Christus a mortuis, et nos (C om) vidimus angelum dei (C domini) descendentem de caelo, et revolvit lapidem (C add ab ostio monumenti) et sedit (C sedebat) super eum. (A omnia om ab Volentes dicere usque sup. cum.) Et disseminatus (BC diffamatus) est sermo iste apud Iudaeos (B ab omni populo Iudaeorum) usque in praesentem diem.

XIV, 1. Finees (A Phynees, B Et Eneas) autem (AB om) quid. sacer. cum ABC .. Dabc edpr Quid. aut. sac. nomine Finees (Dac Phin.) | Addas (ita B; A Addam, Db edpr Adda, Dac Ada, C male om) didasc. (Dac edpr praeceptor, Db om) | Egias Levita cum ABC .. Dabc edpr Levites (Dac - ta) nomine Aggeus (ita Db edpr; Dac Agaeus) | desc. de (AB a) Galilaea -- Levitis cum ABC .. Dabc edpr isti tres venerunt de Galil. in Ierus. dicentes (Dabc et dixer.) principibus sacerdotum et omnibus qui (Db om) in synagogis erant (Db om; edpr om et omnibus etc) | quomodo -- oliveti cum B; item AC quanta viderant, quomodo Iesum et discipulos eius viderant in montem oliv. (C Iesus sedebat in monte oliv. cum disc. suis .. Dba edpr quia Iesum quem crucifixistis (Da Ies. cr. quem) vidimus cum undecim discip. suis loquentem, (edpr add et) sedentem in medio eorum in monte oliv. | qui (C add locus) vocatur Mambre (A Mambre) sive Malech (C om si. Ma., A alii vocant eum Amalech) cum ABC .. reliqui om. Cf. de hoc nomine notas ad text. gr. | et diceb. disc. suis cum A .. C et doceb. eos dicens .. BDabc edpr et di-

Euntes in mundum universum annuntiate universae creaturae evangelium regni dei. Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint haec sequentur. In nomine meo daemonia eicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, et si mortiferum quid biberunt non eis nocebit, super infirmos manus imponent et bene habebunt. Haec loquente Iesu ad discipulos suos vidimus eum assumptum in coelum.

² Dicunt eis sacerdotes et Levitae et seniores Date gloriam deo Israel, et date ei confessionem si ista, quae narrastis, et audistis et vidistis. Dicunt illi qui exposuerant Vivit dominus deus patrum nostrorum, deus Abraam et deus Isaac et deus Iacob, quia audivimus et vidimus. Dicunt Iudaei ad eos Ad hoc venistis nuntiare nobis, an venistis orationem deo dare? Dixerunt ipsi Venimus orationem dare deo. Dicunt seniores et principes sacerdotum et Levitae ad eos Et si ora-

centem eis | Euntes -- annuntiate (A add omnia, C omnia haec) universae (C - sis) creaturae (C - ris. AC add et praedicate) ev. regn. dei cum BAC .. Dabc edpr Euntes in m. univ. (Db per omnem mund.) praedicate (edpr add evangelium) omnibus gentibus (edpr om omn. ge.), baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. | Qui (Dabc Et qui) crediderit | Dabc hic salvus erit | qui vero (C autem, edpr om) non cred. condemn. cum ABC edpr .. Dabc om | Signa autem -- si mortif. quid biberunt (B si quid mort. comederunt; C mort. si quis biberit) -- infirmos (C egros) -- bene habeb. (C salvi fient) cum ABC .. Dabc edpr om | Haec loq. -- suos cum AB .. Dabc et cum haec loculus fuisset disc. suis .. C haec eo loquente, edpr et hoc dicto | assumptum cum ABC .. reliqui ascendentem

2. Dic. eis (C Responderunt) sac. et Lev. (B om et Lev.) et sen. (C om et sen.) .. edpr Audientes principes sacerdotum dixerunt .. Dabc Et haec audientes principes sacerdotum et sen. et Lev. dixerunt tribus viris illis | C Nos volumus ut detis gloriam et confess. deo (etiam edpr om Israel) | si ista (B add vera sunt) quae narrastis (A narratis) et audistis et (A haec om) vidist. cum AB, item C si ista quae narratis et dicitis vidisse vera sunt .. Dabc edpr si vera sunt quae vidist. et audist. | Dic. illi qui exp. (B om qu. exp.) cum AB .. C at illi .. edpr responderunt .. Dabc illi autem respondentes dixer. | dominus deus (Dabc om) patr. nostr. deus (ABC om pa. no. de.) Abr. etc | quia audiv. et vid. eum AB (C transitiv ad eadem verba infra posita) .. Dabc sicut audivimus loquentem Iesum cum discipulis suis, et sicut vidimus eum ascendentem in coelum, veritatem dixim. (D^a sic ver. dicim. vobis); item edpr quia vera sunt quae dixim. et audiv. eum loquentem -- in celum. | Dic. Iud. ad eos -- nuntiare (B ut ita nuntiaretis) nob., an (B aut) venist. (B om) orationem (B ration., sed postea bis orat.) d. dare (B redderitis sic). Dix. ipsi (A autem eis) -- ad eos (A om) -- ante omn. populum cum AB .. Dab Et

tionem venistis dare deo, de deliramento isto quid murmurastis ante omnem populum? Dicunt Finees sacerdos et Addas didascalus et Egias Levita ad archisynagogas et sacerdotes et Levitas Si verba ista quae locuti sumus, quae vidimus et audivimus, peccatum est, ecce sumus in conspectu vestro: secundum quod bonum est in oculis vestris facite nobis. Qui accipientes legem adiuraverunt eos nulli narrare verba deinceps. Et dederunt eis manducare et bibere, et eiecerunt eos extra civitatem, dantes eis argenteos et viros tres cum eis, qui perducerent eos usque Galilaeam.

³ Tunc consiliati sunt Iudaei inter se, cum ascenderent illi in Galilaeam, et concluserunt se archisynagogae, et concidebantur furore magno dicentes Quid hoc signum contigit in Israel? Dicunt autem Annas et Caiphas Quid tristes sunt animae vestrae? militibus debemus credere quia angelus do-

(D^b om) *respondentes tres illi (D^b om) viri dixer. (D^a add et superaddentes sermones hos iidem tres viri dixer.) Si verba quae audivimus ab Iesu, et quod vidimus eum ascendentem in coelum (D^a coelos) tacemus (D^a taceamus) peccatum habemus (D^a habebim.) . . D^c Nam si verba etc omissis prioribus; item ed^{pr} Quod si tacuerimus, pecc. habuerimus omissis reliquis | Dic. Finees (vide supra) sac. et Addas (ita AB) did. et Eg. Levita -- quae (A om) vid. et audiv. (ab his inde rursus accedit C) -- quod bonum est (C bonum quod videtur) -- fac. nobis cum AB, item C .. reliqui om | Qui accip. (C Quibus porrexerunt) leg. et adiurav. eos -- deinceps (C adiur. ut nullum dicerent verbum). Et dederunt -- extra (C foras) -- qui (C ut) perducerent (A perducerunt) usque (B in, A usq. in) Galilaeam (AB add et abierunt in pace) cum AC, item B (sed ab adiur. eos [ad eiecer. eos aberrans] statim pergit extra etc) . . D^b item (passim differentes) D^{ac} ed^{pr} Statim exsurgentes principes sacerdotum tenentes legem domini coniuraverunt eos dicentes iam nemini amplius adnuntiatis verba quae nobis locuti estis de Iesu. Et dederunt eis pecuniam multam, et miserunt cum eis tres (D^{ac} alios) viros ut deducerent eos in regiones suas (ed^{pr} et denunciante pro et mis. usque suas) ut nullo modo (ed^{pr} ne) starent in Ierusalem.*

3. -Tunc consiliati sunt (A consilium fecerunt) Iud. inter se (B add ipsos) cum -- in Galilaeam (A -laea) et concluserunt se archisynagogae (B h. l. -gogi, sed nec alteram formam prorsus arceat. A clausurunt archisynagogae synagogas) et concidebantur (A irati sunt) furore magno (A ira magna) dicentes (C hucusque sic: Iudaei aulem contristati multum concludentes [se] in synagoga inierunt consilium intra se dicentes) Quid (A ob) h. s. (A add quod) cont. in Isr. (AB in Ierusalem) cum ABC .. D^{abc} ed^{pr} Congregati ergo sunt omnes Iudaei et fecerunt inter se magnam lamentationem (ed^{pr} Congregatisque omnib. Iud. fecer. lament. magn.) dicentes Quid (D^{ac} add est) hoc (ed^{pr} om) sign. (D^{ac} add quod) factum est in Isr. (D^{ac} Ierusalem) | Dic. autem (C Tunc surrexerunt) Ann. et Ca. (C add dicentes) Quid (A Cur) tr. s. an. vestrae (C tristatur anima nostra) -- quia (A qui dicebant, B

mini descendit de coelo et revolvit lapidem ab ostio monumenti? sed quia discipuli eius dederunt aurum multum his qui custodiebant sepulcrum et tulerunt Iesum, docueruntque eos ita dicere Dicite quia angelus domini descendit de coelo et revolvit lapidem ab ostio monumenti. Nescitis quia Iudaeis non licet credere alienigenis aliquod verbum, scientes quia hi ipsi qui acceperunt a nobis aurum idoneum, sicut docuimus eos ita dixerunt?

CAPUT XV.

¹ Exsurgens autem Nicodemus stetit in medio concilio et ait Recte dixistis. Numquid et viri descendentes de Galilaea non sunt timentes dominum, viri pacis, mendacium odientes? et ipsi narraverunt cum sacramento quoniam vidimus Iesum in monte Mambre sedentem cum discipulis suis,

quod diceb.) angelus (A add enim) -- monumenti? sed quia (AB Non ita est; sed quia [B om]) disc. eius dederunt -- tulerunt Iesum (C corpus eius), docueruntque (C ipsi docuerunt) eos ita dic. Dicite -- monumenti. Nescitis (C At non scitis) -- alienigenis (hanc vocem ex Dabc edpr assumi; facile poterat ante aliq. excidere) aliq. verb., scientes quia hi ipsi qui acceperunt (B nam ut scitis, acceperunt) -- sicut (B et sicut) -- dixerunt cum CB, item A (sed is post dederunt perguit eis aurum multum et sicut docuerunt eos ita dixerunt, omissis omnibus reliquis) . . Dabc edpr Annas autem et Caiph. consolantes eos dixerunt Numquid militibus qui custodierunt monumentum Iesu (edpr Numq. custodibus) debemus credere (edpr credendum est) dicentibus nobis (edpr om dic. no.) quoniam angelus revolvit lapidem de ostio monumenti (edpr om de ost. mo.)? Forsitan haec discipuli eius dixerunt eis et dederunt pecuniam (Db eis pecunias nullas) ut haec dicerent et (edpr om h. dic. et) tollerent corpus Iesu. Hoc autem (Db om) scitote quia non (edpr om Hoc usq. quia) est credendum ullo modo (edpr om) alienigenis (Db est credere alien. ullum verbum), quia et a nobis acceperunt pecuniam copiosam, et secundum quod docuimus eos dicere sic omnibus dixerunt (haec brevis edpr). Aut nobis habent (Db ex nobis habuerunt) tenere fidem aut discipulis Iesu (edpr Aut nobis etc om)

XV, 1. Exsurgens autem (B om autem; A Et exsurg.) Nic. stetit (B om, item et infra) in med. concilio (A eorum) et ait (B dixit) cum ABC . . Dabc edpr Exsurg. vero (edpr om) Nic. dixit | dixistis cum ABC . . Dabc edpr loquimini (edpr loquamini), filii Israel | Numquid et viri (C illi viri iusti) descendentes (C qui descenderunt) de (AB a) Gal. non sunt (AB Gal. et ipsi) tim. dom. viri pac. mend. odientes (A tim. deum suum sunt viri mendac. dicentes? viri pacifici sunt. B tim. dominum non sunt viri mendaces, viri pacif. sunt. In utroque latere videtur vitium.) Et ipsi (C haec om; B nam) narr. cum sacr. quon. vidimus (B vidisse pro qu. vi.) -- discip. (BC XI disc.) suis (B om) et quia (C om) doceb. (B et do-

et quia docebat eos audientibus nobis, et quia viderunt eum assumptum in coelum. Quod nullus interrogavit eos, quomodo assumptus est in coelum. Et sicut docet nos scriptura sacri libri quia et sanctus Elias assumptus est in coelum: et Elisaens clamavit voce magna, et proiecit Elias melotem suum super Elisaem: et iterum Elisaeus proiecit melotem illum super Iordanem, et transiit et venit Iericho. Et occurrerunt ei filii prophetarum et dixerunt ad Elisaem Ubi est dominus tuus Elias? Et dixit quia assumptus est in coelum. Et dixerunt ad Elisaem Numquid spiritus rapuit eum et proiecit eum in unum ex montibus? sed magis tollamus pueros nostros nobiscum et requiramus eum. Et confirmaverunt Elisaem, et ibat cum illis: et quaesierunt eum tribus diebus et tribus noctibus, et non invenerunt eum, quoniam assumptus est. Et nunc, viri, audite me, et mittamus in omnem Israel et videamus ne alicubi assumptus sit Iesus et pro-

centem) eos aud. nob. (B se ipsum audientib., C om) et quia (C qualiter) viderunt e. a. in coelum (C in caelo. B et se vidisse eum scandere coelum) cum ABC .. Dabo edpr Vos audistis omnia quae locuti sunt tres illi viri iurantes in lege domini, qui dixerunt (edpr et dicentes) Vidimus Iesum loquentem cum disc. suis super montem oliueti, et vidimus eum (edpr et pro super usque eum) ascendentem in coelum. | Quod nullus int. eos quomodo (ita de coniectura scripsi; in cod. enim antiquam videtur esse) ass. est in coelum cum A (BC ob ὁμοιωτέλευτον videntur praeterisse) .. reliqui om | Et sicut -- script. sacri libri quia et sanctus (B script. sacra, sanctus) Elias -- in coelum (B om. C hucusque sic: Nonne legistis in scripturis sanctis [videtur h. l. excidisse], Elias ass. est) -- et iterum Elisaeus (C et Eli. statim; B Eli. vero) pr. melot. (C om) ill. (B om mel. ill.) super (C in) Iord. et tr. (B haec om) et (B add errans) ven. (A in pro et ven.) Iericho. Et occurr. -- ad Elis. (B ad eum) -- Et dixit quia ass. (B Quibus ille dix. Ass., C Et resp. Ass.) -- Et dix. ad Elis. (B ei) Numq. (C At illi Numq.) spir. (B deus) -- sed magis (B haec om; C dixerunt ergo) toll. (B add ergo) -- nobisc. (C om) -- Et confirm. Elis. (haec om C) -- et (C sed) non inven. -- assumptus (ita A; BC vere ass.) est (C fuerat) cum ABC .. Dabo edpr Et docet nos scriptura quod beatus Elias propheta (edpr om) assumptus est. Et interrogatus Helisaus a filiis prophetarum Ubi est pater noster Elias? dixit. eis quia assumptus est. Et dixerunt filii prophetarum ad eum Forsitan spiritus (edpr add eius) illum rapuit et posuit (edpr punit) illum (Dab om et pos. ill.) in montibus Israel. Sed eligamus viros nobiscum, et circumeuntes montes Israel forsitan inveniemus eum. Et deprecati sunt Helisaum (edpr om Et usque Hel.), et ambulavit (edpr add Helisaus) cum illis tribus diebus, et non invenerunt eum. | Et nunc viri (B Nunc ergo, C Nunc ergo carissimi) -- in omnem Isr. (C in omni Israel) -- ne alic. assumptus -- ex montibus (ita AB;

iectus sit in unum ex montibus. Et placuit omnibus sermo iste. Et miserunt in omnibus montibus Israel quaerere Iesum, et non invenerunt eum; invenerunt autem Ioseph ab Arimathia, et nemo ausus fuit comprehendere eum.

² Et annuntiaverunt senioribus et sacerdotibus et Levitis quia circumivimus omnes montes Israel et non invenimus Iesum; invenimus autem Ioseph in Arimathia. Audientes autem de Ioseph gavisus sunt et dederunt gloriam deo Israel. Et consilium facientes archisynagogae et sacerdotes et Levitae, quo ordine mandarent ad Ioseph, acceperunt chartas et scripserunt ad Ioseph.

Pax tibi et omnibus quae tua sunt. Novimus quia precavimus in deum et in te: et deprecatus es deum Israel, et

C si Ies. Christ. raptus alicubi a spiritu proiectus est.) cum ABC .. Dabc Et nunc (edpr Itaque) audite me, filii Israel, et mittamus viros in montes (edpr -tibus) Israel, ne forte rapuerit spiritus Iesum, et forsitan inveniemus eum et agemus (edpr om eum et ag.) poenitentiam. | omnibus (C universis) sermo iste (A om iste; C quem locus est Nicodemus) cum ABC .. Dabc omni populo consilium Nicodemus, item edpr sermo omni populo | Et mis. in omnibus mont. (C Mis. igitur ad omnes montes) Israel -- compreh. eum (A mittere in eum manum) cum ABC .. Dabc edpr et miserunt viros et (edpr et missis viris) quaerentes non invenerunt Iesum (edpr om). Et reversi sunt. (ita edpr; reliqui omisso sunt statim pergunt dixerunt Circumeuntibus, quae ad seqq. nostra pertinent.)

2. Et annunt. (A nunt., C Annunt. autem) sen. et sac. et Lev. (pro his C Iudaeis) quia (B dicentes) Circumivim. (A -iverunt) -- invenimus (A -nerunt) Ie.; invenim. autem (A tamen) Io. in (AB ab) Arim. Aud. autem (BC add Iudaei) -- gav. sunt (B add gaudio, C gaud. magno) et ded. (C dantes) -- deo Isr. cum ABC .. Dabc edpr et (Dabc om) dixerunt Circumeuntibus nobis (edpr Circumeuntes) non invenimus Iesum, sed invenimus (edpr om) Ioseph in civitate sua Arimathia (edpr add est). Haec audientes principes et omnes populi gavisus sunt (edpr Quo audito gav. s. prine. sacerdotum) et glorificaverunt deum Israel (edpr om) quia inventus est Ioseph, quem incluserant in cubiculo et non invenerunt (edpr om in cub. etc). | Et consilium -- quo ordine mand. ad Ios. (C add ut veniret in Ierusalem. B om quo ord. etc), acceperunt chartas et scr. ad Ios. (C et inter cetera dixerunt mittere litteras sic continentes; A pro acc. etc et dixer.) cum ABC .. Dabc Et facientes congregationem magnam dixerunt principes sacerdotum Quo ordine possumus adducere Ioseph ad nos et loqui cum eo? Et tollentes tomum (Dc folium) chartae scripserunt ad Ioseph dicentes, item edpr factoque concilio quo ordine vocarent Ioseph, scripserunt ad eum Ithomo cartas dicentes

Pax tibi et omnibus (C omnia) quae tua sunt (C add honorande pater Ioseph et honorabilis omni populo Iudaeorum) cum ABC .. Dabc edpr P. tecum et omn. qui tecum sunt | Novimus .. Dabc edpr solimus | in de. et in te .. Da tibi et in deum | et (C et tu, B sed tu) depr. es (C add dominum) de. Ier. -- nostris (C add

liberavit te de manibus nostris. Et nunc dignare venire ad patres tuos et ad filios tuos, quia contristati sumus vehementer: quaesivimus te omnes, qui aperientes ianuam non invenimus te. Novimus quia malum consilium consiliati sumus adversum te, sed dominus supplantavit consilium nostrum adversum te. Honorandus es, pater Ioseph, ab omni populo.

³ Et elegerunt ex omni Israel septem viros amicos Ioseph, quos et ipse Ioseph noverat amicos, et dicunt archisynagogae et sacerdotes et Levitae ad illos Videte: si susceperit epistolam et legerit eam, pro certo veniet vobiscum ad nos; si autem non legerit, sciatis quia malignatur adversus nos, et salutantes eum in pace revertimini ad nos. Benedicentes autem eos dimiserunt. Venerunt autem in Arimathia ad Ioseph, et adoraverunt eum in faciem super terram et dixerunt Pax tibi et omnibus tuis. Et dixit Ioseph Pax vobis

inique agentibus). Et nunc dignare -- et ad filios tuos (A et fratres) -- sumus (ita ex Dab edpr; AB sunt) -- Quaesiv. te omnes -- cons. sumus (B om male te omn. usq. sumus) adv. te, sed (A et) -- cons. nostr. adv. te (A om adv. te et add et liberavit te de manibus nostris). Honorandus (A praem Et nunc) es, pa. Io. ab (pro ab A et honorabilis) o. p. (C pro Et nunc dignare etc sic: Novimus quidem quia consil. malum consiliati sumus adv. te, et dom. dissipavit cons. nostr. malum. Nunc ergo, reverende pater Ioseph, digneris reconciliari cum fratrib. tuis, cum de absentia tua nimium contristamur.) cum ABC .. Dabc edpr Dignare ergo venire ad (edpr add nos) patr. tuos et ad fil. tuos (D^a om et ad f. t.), qui (edpr quoniam) admirati sumus (Dc sunt) de assumptione tua. Scimus quia malignum consilium cogitavimus (Dac habuimus) adv. te, et dominus suscepit te (Dc om et d. s. te), et ipse dominus (edpr om te, item ips. dom.) liberavit te de maligno consilio nostro. Pax tibi, domine (D^a om) Ios., honorabilis (edpr add vir) ab omni plebe.

3. Et elegerunt .. C Eleg. itaque | ex omni (A add populo) Israel .. Dabc edpr om | viros (C om) amic. Ios. (A om am. Io.) quos -- amicos (A add suos; C suos esse), et (C quibus) dicunt (BC dixer.) archisynagogae (B rursus -gogi) -- ad illos (B ad viros. C om archisyn. etc) cum ABC .. Dabc septem viros amic. Io. et dixer. ad eos. Post vide edpr | Videte (AC om): si susc. ep. et leg. eam (B om), pro certo (B om) -- si autem (C add suscepit et) non legerit (A ab altero legerit ad alterum transiit), sciatis (C scietis) -- in pace (C om) -- Benedic. aut. eos dim. (C om Benedic. etc) cum ABC .. Dabc Dum perveneritis ad Ioseph, salutate eum in pace, dantes ei epistolam. Item edpr sic: et electis VII viris amicis Ios. miserunt ei epistolam, salutantes eum in pace (de his extremis vide Dabc infra). | Venerunt (B Venientes) aut. (C Cumque venissent) in Ar. ad (B cum venisset. C invenerunt) Ios. et (B om) ador. eum in faciem (C in facies suas) -- omnibus tuis (B omnib. quae tua sunt, C omnia quae habes) -- vobis (AC vobis-

et omni populo Israel. Et dederunt ei tomum epistolae. Suscipiens autem Ioseph legit, et amplexatus est epistolam, benedixitque deum et dixit Benedictus dominus deus, qui liberavit Israel ut non effunderet sanguinem innocentem: et benedictus deus, qui misit angelum suum et cooperuit me sub alis suis. Et osculatus est eos et apposuit eis mensam, et manducaverunt et biberunt, et dormierunt ibi.

⁴ Et mane surgentes, stravit asinam suam Ioseph et ambulavit cum illis, et introierunt in civitatem sanctam Ierusalem. Et occurrerunt ei populus omnis clamantes et dicentes Pax in introitu tuo, pater Ioseph. Quibus respondens ait Pax domini omni populo. Et osculati sunt eum omnes. Et oraverunt cum Ioseph, et expavescebant in visione eius. Et suscepit eum Nicodemus in domum suam, et fecit convivium magnum, et vocavit Annam et Caipham et seniores et principes sacerdotum et Levitas in domum suam. Et iocum dan-

cum) et omni -- et ded. (C porrezeruntque) ei tom. ep. (BC epistolam). Susc. autem (B ergo, C itaque) -- et ampl. est ep. (haec B om; C et dum legeret ep.) benedixitque (C om que) -- dom. deus (A add Israel) -- effund. (A fund.) -- deus (B dominus, C dom. de.) -- et coop. (B ut eriperet) me -- apposuit (B posuit, C iussit apponi) eis (AC om) -- dorm. ibi (B om) cum ABC .. Dabc edpr Et pervenientes viri ad Ios. salutantes eum pacifice dederunt ei libellum epistolae (haec omnia edpr om). Et cum legisset (edpr perlecta epistola) Ioseph dixit Benedictus dominus (edpr om) deus (edpr add Isr.), qui liberasti (edpr -ravit) Israel (D^a me ab Isr.) ut non effunderet sanguinem meum. Benedictus deus (edpr om haec) qui protezisti (edpr et proteziti) me sub alis tuis (edpr suis). Et osculatus est eos Ioseph (Dc est Ios. viros qui venerant; edpr osculatis VII viris) et suscepit (edpr susceptis) in domum suam.

4. Et (B om) mane surgentes (B -gens Ioseph. C Evigilantes autem), strav. asinam suam (C equum suum) Ios. (BC om) et amb. cum illis (BC haec om), et intr. (B abilit cum viris; C venit cum illis) in civ. sa. (B om civ. sa.) Ier. cum ABC .. Dabc Alia autem die ascendens Ios. asinum suum ambulavit cum illis, et porrezerunt (Dc pervener.) in Ier. .. edpr die II. pervener. in Ier. | Et occurrerunt (BC -rrit) ei pop. omn. (B pop. in templo) cum ABC .. Dabc Et cum audissent haec omnes Iudaei, occurrerunt ei obviam. Item edpr occurreruntque omnes Iud. | clam. et dic. Pax in intr. tuo (ita Dc edpr; D^{ab} in introitu tuo) -- Quib. resp. ait (edpr Quib. Ioseph) Pax domini (edpr om) -- eum omnes cum Dabc edpr .. ABC om | Et oraver. (B oravit) cum (A om; B eum) Ioseph, et exp. (C exp. autem) in vis. eius (C omnes aspicientes eum) cum ABC .. reliqui om | Et suscepti -- principes sacerdotum (ita etiam C; B sacerdotes) -- Et iocum dantes et (pro his B et [in] iocum dati sunt laetantes) mand. et bib. cum Ios. (pro et iocum etc

tes et manducantes et bibentes cum Ioseph benedixerunt deum, et ivit unusquisque in domum suam. Ioseph vero remansit in domo Nicodemi.

Alia autem die, quae est parasceve, vigilaverunt sacerdotes et archisynagogae et Levitae veneruntque ad domum Nicodemi. Et occurrit illis Nicodemus et dixit illis Pax vobis. Et dixerunt ad eum Pax tibi et Ioseph, et domui tuae et domui Ioseph. Et introduxit eos Nicodemus in domum suam. Et sedit concilium, et Ioseph sedit in medio Annae et Caiphae: et nemo ausus est loqui verbum. Et dixit ad eos Ioseph Ut quid vocastis me? Illi vero innuerunt oculis Nicodemo ut loqueretur cum Ioseph. Aperiens autem Nicodemus os suum dixit Pater Ioseph, scis quia venerandi didascali sacerdotes et Levitae quaerunt audire a te verbum. Et dixit Ioseph Interrogate. Tollentes autem

C *cumque perfectum esset convivium) benedix. (B - dicentes) deum et -- dom. suam (C benedicentes deum recesserunt). Ioseph vero -- Nic. (haec BC; A om) cum A, item BC .. Dabe Et suscepit eum Nic. in dom. suam, faciens magnam susceptionem. Item edpr suscepitque eum Nic. in d. suam.*

Alia autem (ex BC; A om) die, quae est parasceve, vigilav. -- ad dom. Nicod. cum A. Item BC Alia aut. die venerunt sac. et archisynagogi et Lev. (pro his C praedicti principes Iudaeorum) ad dom. Nic. .. Dabe edpr Alia (edpr Postera) autem (edpr om) die parasceve. (edpr om): iam vero statim sequuntur, quae multo, post in nostro textu habentur, Ann. et Caiph. et Nic. dixer. ad Ioseph Da confessionem etc. Plura igitur hi codd. praetermittunt. | Et occ. illis Nic. (codex Ioseph. Scilicet Ioseph pro -ph plerumque habent AB.) - - Pax tibi et Ios. (codex Pax tibi Ioseph et Nic.) et dom. tu. et dom. Ios. (codex rursus Nicodemi. Ex seqq. clarum fit nomina Iosephi et Nicodemi his locis a librariis [codd. AB] confusa esse. Accedit textus graeci testimonium.) cum A; item B Et occ. illis dicens Pax vobis. Et illi respondentes dix. Pax tibi et domui tuae, et Nicodemo et domui eius. C vero eic: Et occurrerunt eis Nicodemus et Ioseph. Reliqua vide post. | Et introd. -- suam (haec B om). Et sedit concilium et (A om conc. et) Ios. sedit (A om) in medio (B inter) Annae et Caiphae (B - am et - am) cum AB .. C et postquam salutaverunt se ad invicem, considerunt, sedente Ioseph in medio Ann. et Ca. | Et nemo (B add eorum) ausus est (C audebat) loqui verb. (B ve. om; C interrogare Ios. verb.) | Et dix. ad eos (B om) Ios. Ut (B om) quid vocast. me (A vocare me fecistis) cum AB .. C om | Illi vero (C Sed) innuer. (C innuebant) oculis (B om) Nic. ut loq. cum (A om?) Ios. (B illo) | Aperiens autem Nic. os s. dixit cum AC .. B Surgens ergo Nic. dix. | Pater Ios. cum B, item A additis venerabilis omni populo Irael .. C ad Ioseph Venerabilis pater omni pop. Isr. | scis cum A .. B scias, C noscas | venerandi did. sac. et Lev. cum AB .. C principes sacerdotum | quaerunt .. C cupiunt | audire a te verb. cum C .. A a te loqui verb. aliquod, B dicere quoddam verb. | Et (B om) dix. Ios. (C At ille) Interrogate (A Quid vultis ut dicam vobis; C Interrogatis, et ego respondebo) | Tollentes aut. Annas (AB plerumque Annas,

Annas et Caiphas legem adiuraverunt Ioseph dicentes Da gloriam deo Israel, et da ei confessionem ut non abscondas a nobis ullum verbum. Et dixerunt ad eum Tristitia contristati sumus quoniam petisti corpus Iesu et involvisti in sindone munda, et posuisti eum in monumento. Ideo inclusimus te in domo ubi nulla erat fenestra, et clavem sigillumque posuimus in ianua: et una sabbati aperientes ianuas non invenimus te. Contristati ergo sumus valde, et stupor irruit super omnem populum dei. Ideoque vocatus es, et nunc annuntia nobis quod est factum.

⁵ Tunc inquit Ioseph In die parasceve circa horam decimam inclusistis me, et mansi ibi totum sabbatum plenum. Factaque media nocte, stante me et orante, domus ubi inclusistis me suspensa est a quattuor angulis, factusque est

item edpr et Ca. legem (C Principes vero tollentes leg.) -- dicentes (C add Reverende pater Ioseph) -- da ei (A dic) confessionem ut non abscondas (A confess. Et quoniam pater es Iosep amatus [hanc vocem dubito an recte legerim], non abscondas; B confess. Et quamvis acriter in te peccavimus, pater Ios., non tamen abscondas.) a (AB om) nob. ull. verb. cum CAB .. Dabe edpr Annas et Caiph. et Nicod. dixer. ad Ioseph Da confess. deo (Db om) Israel (edpr om) et manifesta nobis omnia de quibus (Db quae) interrogatus fueris | Et dix. ad eum (B Et aiunt) Trist. (B om) contr. sumus (C, omisais prioribus, Satis enim conturbasti nos) qu. pet. (C add a Pilato) co. Ie. et involv. (B add illud, C eum) -- eum (B id) in mon. (C add novo). Ideo inclus. (C reclus.) te in domo -- fenestra (C om in do. usque fenestr.), et clav. sig. pos. in ianua (pro his C et posuimus custodes custodire ianuam). Et una sabb. aperientes (C pro his Et quando aperuimus volentes te perdere) non invenimus te. Contrist. ergo (C Unde contr.) sumus valde (C om) -- pop. dei (B pro Ideo inelus. usque dei breviter sic: Ideo te in carcerem misimus, et aperto carcere te non invento contristati sumus.) cum ACB .. Dabe edpr quia contristati (edpr Contr. enim) sumus quod sepelisti corpus domini (edpr om) Iesu. (edpr add et) Includentes te in cubiculo non invenimus te: et admirati sumus nimis, et pavor nos comprehendit (edpr pro his expavescentes) usque dum (edpr donec) te suscepimus praesentem. | Ideoque -- quod est factum (A quae facta sunt) cum AB, item C rogamus ergo ut annunties nobis quod factum est .. Dabe edpr Coram deo ergo manifesta nobis quod (edpr quid de te) factum est.

5. Tunc inq. Ios. (C Cumque Ios. turasset super legem dei, aperiens os suum dixit) In (C Vos scitis quia in) die (C om) parasc. circa (A om) horam dec. (A hora decima) incl. me (C add in carcerem), et -- plenum -- stante me et orante (C st. m. in oratione; A statui me et oravi dominum) dom. (A do. autem, C subito do.) in qu. incl. me (A ubi inclusus sum) -- angulis (C add suis inter terram et coelum) cum ABC .. Dabe edpr Respondens autem Ioseph dixit Quando (D^a Bene) reclusistis (D^c incl.) me in die parasceve (edpr - ves) ad vesperam, dum (D^o cum) starem in oratione die sabbati (Db - to; edpr om di. sabb.) media nocte (edpr add

coruscus luminis in oculis meis. Et tremebundus cecidi in terram. Tunc quidam elevavit me a loco ubi cecideram, et plenitudine aquae perfudit me a capite usque ad pedes, odoremque unguenti mirifici circa nares meas posuit, et confri-
cuit faciem meam ipsa aqua quasi lavans me, et osculatus est me et dixit mihi Ioseph, noli timere, sed aperi oculos tuos et vide quis est qui loquitur tibi. Intendens autem vidi Iesum, et tremefactus putabam fantasma esse. Oratione autem et praeceptis loquebar ei: ipse vero mecum dicebat. Et dixi ad eum Rabbi Elias es tu? Et dixit mihi Non sum ego Elias. Et dixi Quis es, domine? Et dixit mihi Ego sum Iesus, cuius corpus a Pilato petisti et involvisti in sindone munda, et sudarium posuisti in faciem meam, et posuisti me in monumento tuo novo, et lapidem ad ostium monumenti advolvisti. Tunc ego dixi loquenti mihi Ostende mihi, domine, ubi posui te. Et duxit me ostenditque mihi locum ubi posui eum, et sindonem quam miseram ei, sudariumque quod in-

sequenti) suspensa est domus a quatuor angulis (Da angelis, item De?) | factusque est cor. (B factoque corusco) lumin. (AB om) in oc. me. cum CAB .. Dabc edpr et vidi Iesum sicut fulgorem lucis | et (B om) tremeb. (C add factus prae timore, B pavore) cec. in (A super) terr. cum ABC .. reliqui et prae timore cec. in (edpr ad) terr. | Tunc quidam elev. (C Elev. me qu.) me a lo. ubi cec. (B om a lo. u. c.) -- odoremque (C et odor) ung. mirif. (B om) circa -- confri- (B confirmavit, C conspicavit, sed is a mirifici statim ad consp. transilit) -- ipsa (C cum ipsa) aqua -- et dixit mihi (BC dicens) -- quis (B qui) est qui loqu. tibi. Intendens autem (A intendi et; C aperiens autem oculos meos intellexi et) -- putabam (B putans) -- oratione autem (B om) et praeceptis (C praeces) loq. ei (A male om oratione usq. ei): ipse vero me. dic. (A loquebatur mihi) -- ad eum (B praeterit ipse usq. ad eum) -- Quis (C add ergo) es tu? -- a Pilato (A om) -- sudarium pos. in (A super) faciem me. (B sudario faciem cooperuisti) et pos. me in mon. tuo (C om) novo -- ad ost. mon. advolv. (ita B; A revolv. ad ost. mon.; C revolv. ab ostio speluncae). Tunc ego (C Et) di. loq. mihi (C om loq. mi.) -- posui te cum ABC .. Dabc Iesus autem tenens manum meam elevavit me de terra, rosque perfudit me. Et extergens faciem meam osculatus est me et dixit mihi Noli timere, Ioseph: respice in me et vide qui (Dac quia) ego sum. Ego autem (Db Et) respondi et dixi Rabboni Helias. Et dixit ad me Non sum Elias ego, sed sum Iesus Nazarenus, cuius corpus sepelisti. Ego autem dixi ad eum Ostende mihi monumentum ubi posui te. . . edpr omnia om | Et dux. (C Et tunc addux.) me (A haec om) -- quam miser. ei (C haec om) -- in fac. eius (A et sudarium et sindonem qua involvi eum) cum ABC .. Dabc edpr Iesus vero tenens manum meam (edpr Et ten. m. m. Ies.) deduxit me in locum ubi sepelivi (Dac posui) eum, et ostendit mihi sin-

volveram in faciem eius: et cognovi quia Iesus est. Et apprehendit me manu sua et posuit me in medio domus meae ianuis clausis, posuitque me in lectulo meo dixitque mihi Pax tibi. Et osculatus est me et dixit mihi Usque quadraginta dies non exeat de domo tua: ecce enim vado ad fratres meos in Galilaeam.

CAPUT XVI.

¹ Audientes autem archisynagogae et sacerdotes et Levitae verba ista a Ioseph, facti sunt tanquam mortui et corruerunt in terram, et ieiunaverunt usque ad horam nonam. Et rogaverunt eos Ioseph et Nicodemus dicentes Surgite et state super pedes vestros, et gustate panem et confortate animas vestras, quoniam crastina die sabbatum domini est. Et surrexerunt et rogaverunt dominum, et manducaverunt et biberunt, et abierunt unusquisque in domum suam.

Sabbato autem sederunt didascali et doctores conquirentes ad invicem et dicentes Quae est iracundia haec quae supervenit nobis? quia novimus patrem et matrem eius. Di-

donem et fasciale (-lem edpr) in (edpr om) quo caput (Dc corp.) eius involvi (Dac -veram). | Et (C add tunc manifeste) cogn. qu. Ies. (C add Christ.) est (A erat) -- in medio dom. meae (A in domo mea) posuitque (C et paucivivi) -- lectulo (C lecto) meo -- non exeat (B exies) -- ecce enim (B ego, C enim ego) vado (B vadam) -- in Galilaeam cum ABC .. Dabe edpr Tunc cognovi (edpr cogitavi) quia Iesus est, et adoravi eum et dixi Benedictus qui venit in nomine domini. Iesus vero tenens manum meam duxit me in Arimathiam in domum meam et dixit mihi Pax tibi, et usque in (edpr ad) quadagesimum diem non exeat de domo tua: ego enim (Dac autem, edpr om) ambulo (Db -labo, Dc vadam, edpr vado) ad discipulos meos.

XVI, 1. Aud. autem (B om) arch. et sac. (B om et sac.) et Lev. (haec ex reliquis asanmsi; AB om; C scribae [sine et]) verba ista a Ios. (B om) -- nonam. Et rogaverunt -- Surg. et (A om) state -- sabb. domini (B om) est -- in dom. suam cum A, item (passim leviter differentibus) BC .. Dabe edpr Cum haec omnia audissent (edpr Audientes) principes sacerdotum et ceteri sacerdotes (edpr om et c. sac.) et Levitae, obstupefacti sunt et veluti mortui ceciderunt super (D^a in) facies suas in terram (iam statim ad ea quae infra sequuntur pergitur.)

Sabbato autem (B om; A: Et altero die) seder. (C congregati sunt in synagoga) dil. et doct. (C om d. et d.) -- iracundia (C indignatio) -- quia novim. (A qu. vidim., C non [nos?] enim novim.) p. et m. eius cum ABC .. Dabe edpr et exclamantes ad se (edpr ad invicem) dixer. Quid est hoc signum quod factum est in Ierusalem (Dc in Isr., edpr om)? novimus (edpr scimus enim) pa. et ma. Iesu |

xit Levi didascalus Parentes eius novi timentes deum et ab oratione nunquam discedentes et decimas ter in anno dantes. Et quando natus est Iesus, levaverunt eum parentes eius in loco isto et sacrificia et holocausta dederunt deo. Nam et maior didascalus Simeon tulit eum in brachia sua dicens Nunc dimittis servum tuum, domine, secundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium et gloriam plebis tuae Israel. Et benedixit Mariam matrem eius et dixit Annuntio tibi de puero isto. Et dixit Maria Bonum, domine mi. Dixitque Simeon Bonum. Et dixit iterum Ecce positus est hic in ruinam et resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur: et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur multorum cordium cogitationes.

² Dixerunt autem Iudaei ad Levi Et tu haec quomodo

Dix. (B add autem) *Levi did.* (AB add doctor. C sic: *Quidam legis doctor Levi nomine surrexit et dixit*) *Parentes eius novi* (AB *novimus*) -- *dantes* (BC *reddentes*) -- *levaver.* (B *obtuler.*, C *adduxer.*) *eum par. eius* (B om p. e.) *in loco isto* (C *in templum*) -- *deo* (A *domino*, C *deo Isr.*) *cum ABC* .. *Dabc* edpr *Dixit* (D^{ac} add et) *quidam Levita* (edpr *Levi*) *Ego cognovi quod pater et mater eius erant* (pro his D^{ac} edpr *cogn. multos de cognatione sua timentes deum, et cum orationibus semper in templo hostias et holocausta offerentes deo Israel.* | *Nam et maior did. Simeon* -- *dicens* (B add ei. C sic: *Accipiens quoque eum magn. did. Si. in uhnas suas exclamav. dic.*) .. *Dabc* edpr *Et quando suscepit eum magnus* (edpr *summus*) *sacerdos Sim.* (D^c add *cum oblatu est puer in templum*) *tenens eum* (D^{ac} edpr *in*) *manibus dix. ad eum* | B om *sec. verb. tuum*; D^c om *eadem usque plebis tuae Isr.* | *Et bened. Mariam* (B *-iae*) *matrem* (B *-tri*) *et dix.* (BC *dicens*) *cum ABC* .. *Dabc* edpr *Similiter et ipse Sim. bened. Mariam ma. Iesu* (edpr *eius*) *et dixit* | *Annuntio* -- *isto* (B om *isto*): ita ABCD^{abc} edpr *germ* .. *edpr om* | *Et dix. Mar. Bonum* (A *Bene*) *do. mi* (C *meus*) -- *Bonum.* *Et dix. iterum* (C om *Bon. Et di. iter.*) *cum AC* .. *reliqui om* | *Ecce* (B om) *pos. est hic* (B om) *cum ACB*, *item edpr* .. *Dabc* *Hic positus est* | *et resurrectionem* *cum A**CD^b edpr* .. *A^bBD^{ac}* *et in res.* | *in Israel* *cum ABC edpr* .. *Dabc om* | *cui contrad.* *cum ABC edpr* .. *Dabc contradictionis* | *et tuam ipsius* -- *gladius* .. C *tuam vero animam consumet eius rumphea* | *dum revelentur m. c.* (D^{ac} *et revelabuntur de multis cordib.*) *cog. cum D^{bac} edpr germ* .. *reliqui om* (edpr *post contradicetur habet etc*). Praeterea B add *Et dixit Simeon quippe bonus.*

2. *Dix. autem Iud. ad Levi* *cum C*; *item AB Dicunt didasohali* (ita codd. *plerumque*) *et Levitae* .. *Dabc edpr edpr germ om* *haec et seqq., usque dum sequitur Dixerunt principes sacerdotum etc Venite militamus etc.* | *Et tu haec qu. no. cum*

nosti? Dicit Levi Non scitis quia ab ipso didici legem? Dicunt ipsi de concilio Patrem tuum volumus videre. Et exscrutati sunt patrem eius et didicerunt, eo dicente Quid non credidistis filio meo? Beatus et iustus Simeon docuit eum legem. Dicit concilium ad rabbi Levi Verus est sermo quem dixisti. Dixerunt principes sacerdotum et archisynagogae et Levitae ad semetipsos Venite mittamus in Galilaeam ad tres viros qui huc venerunt et narraverunt de doctrina et assumptione eius, et dicant nobis quomodo viderunt eum assumptum in coelum. Et complacuit sermo iste omnibus. Tunc miserunt tres viros in Galilaeam et Euntes, inquit, dicite rabbi Addae et rabbi Finees et rabbi Egiae Pax vobis et vestris. Inquisitiones multae factae sunt in concilio de Iesu: ideo directi sumus ad vocandum vos in sanctum locum, in Ierusalem.

Profecti sunt viri in Galilaeam, et invenerunt eos seden-

C .. AB Ecce (B om) quom. ista (A om) vidisti | Dic. Levi cum AB .. C Levi respondit | A Noscitis (sic) | Dicunt ipsi de conc. (B Dicit concilium) cum AB .. C et dixer. Iudaei | videre .. C scire | exscrutati (B scrut.) sunt cum CB .. A exscrutaverunt | didicerunt, eo dicente cum B .. A didic. ab eo. Et dixit pater eius ad eos .. C ista et seqq. comprehendit his: didic. ab ipso illud quod dixerat filius | credidistis cum B .. A creditis | B Beatus Simeon iustus | sermo .. A add tuus | Dixer. (A add ergo) principes -- ad semetips. (C Praeterea princ. sacerdot. et totum concilium dixer. ad sen.) Venite (B om; A add et) mittamus cum ABC .. Dabc edpr Tunc (edpr om) dixer. (Dac add omnes) Iudaei Mittamus | qui huc venerunt -- et (B add de) ass. eius, et (B ut) dicant -- in coelum cum AB .. C qui annunciarunt nobis quod viderant Iesum assumptum in coelo .. edpr qui dixer. ipsum se vidisse ascendentem in celum .. Dabc qui dixer. se cum vidisse loquentem (Db om) cum discipulis suis in monte Oliveti | Et complac. (AC plac.) se. ist. (B om se. ist.) omnib. (C add de concilio) .. Dabc edpr om | Tunc miserunt tr. vi. in Gal. et (haec omnia A om) Euntes, inquit (A Euntes inq. et, sic) Dicite (C sic: Direxerunt ergo viros tr. pro eis; quibus commiserunt Dicite) ra. Addae (A Addas, C Adam) -- Egiae (AC Egia) cum ABC .. Dabc edpr haec una cum seqq. pluribus om. Illi enim post in monte Oliveti statim pergunt Hoc factum interrogaverunt eos quae vidissent. Qui respondentes uno ore etc; Item edpr Tunc Anna et Cayphas dixerunt Lex nostra continet etc. Cum illis facit etiam edpr germ. | Pax vo. et ve. cum C .. AB Pax vobis (A add cum) | de Iesu cum BC .. A de vobis | Ideo (C propterea) .. A om | directi .. C missi (vide ad graeca pag. 258.) | ad vocandum vos cum A .. BC ad vos advocandos (B om) ut veniat. | in sanct. locum in cum B, item A in sanctam civitatem .. C in

Profecti (C add igitur) -- et invenerunt cum AC .. B Legati venientes in Galilaeam invener. | eos .. C illos tres viros iustos

tes et meditantēs legem. Et salutaverunt eos in pace. Et dixerunt Cur venistis? Dixerunt legati Clamat vos concilium in sanctam civitatem Ierusalem. Audientes vero viri quia quaeruntur a concilio, oraverunt deum, et recubuerunt cum viris et manducaverunt et biberunt cum eis. Mane surgentes sunt profecti Ierusalem cum pace.

Et in crastino sedit concilium, et interrogaverunt eos dicentes Manifeste vidistis Iesum sedentem in monte Mambre docentem discipulos suos et assumptum in coelum?

³ Dicit primus Addas didascalus Vere vidi eum sedentem in monte Mambre docentem discipulos suos: et nubes lucida obumbravit eum et discipulos, et ascendit in coelum; et discipuli eius orabant super faciem in terra. Vocantes autem Finees sacerdotem et ipsum interrogaverunt dicentes Quomodo vidisti Iesum assumptum? Et ipse dixit sicuti ille. Rursumque tertium rabbi Egia vocantes et interrogantes, di-

Et salutav. (A salutantes) eos in pa. Et (A om) dix. Cur venistis? Dix. leg. Clamat (A pro Cur etc sic: ad eos qui venerant ex parte concilii Clamat) -- civ. Ierus. . . C quibus dixer. verba eisdem a principibus commissa. | Audientes -- cum viris (A illis), et mand. et bib. cum eis (B om et mand. usq. eis). Mane surgentes (pro his A et) sunt prof. (A prof. su. cum eis in) Ier. cum pace cum AB . . C viri ergo illi audito praeccepto principum Iudaeorum statim venerunt in Ier.

Et (B om) in crastino (A -stinum) sedit (B consed. conc. et interrogaverunt (B -vit) eos dicentes (B dicens) -- Ies. sed. (haec A om) -- doc. disc. su. (A om do. d. su.) et (A Iesum) assumpt. (A ascendentem) in coel. cum BA . . C pro his et seqq. sic: principes vero sacerdotum diviserunt eos quemlibet per se, et interrogaverunt eos quomodo viderunt Iesum docentem discipulos et quomodo viderunt assumptum in coelum. Qui respondentes dixerunt per ordinem sicut viderant: et sicut dixit primus, sic secundus et tertius. Item Dabc Hoc facto interrogaverunt eos quae vidissent. Qui respondentes uno (Dbc Hoc facto venientes et interrogati uno) ore dixerunt Vivit dominus deus Israel quia manifeste vidimus Iesum colloquentem (Db om) cum discip. suis (Db eius) in monte oliveti et (Db om in m. ol. et) ascendentem in coelum. Tunc (Db omnia quae seqq. usque se vidisse Iesum om) Annas et Caiphas segregaverunt eos ab invicem et interrogaverunt (Dc segregatos eos ab inv. interrogantes) eos sigillatim (Dc singulatim). Qui (Dc om) unanimiter veritatem confidentes dixer. se vidisse Iesum (Dc unan. dixer. quia viderunt Iesum ascendentem in coelum).

3. Dicit pr. Addas (A add didascalus) Vere (A om) vidi eum sed. in mo. Ma. doc. (A vidi eum eundem in coelum et primo doc.) disc. su. et (A add subltio) nubes -- et disc. et asc. in coel. (A om et disc. usq. coel.); et disc. eius or. su. fac. (B add eius) in terra (A terrae) cum BA . . de reliquis vide ante | Vocantes autem Finees -- sicut prim. et secundus cum AB (in paucis differunt) . . de reli-

xit ille sicut primus et secundus. Dixeruntque qui erant in concilio Lex Moysi continet per os duorum vel trium constare omne verbum. Dicit Abudem didascalus quidam doctorum Scriptum est in lege Ambulavit Enoch cum deo et translatus est, quia tulit eum deus. Iairus didascalus dixit Et sancti Moysi mortem audivimus et non vidimus: scriptum est enim in lege domini Et mortuus est Moyses ex ore domini, et non cognovit vir sepulturam eius usque in praesentem diem. Levi rabbi dixit Quid est quod rabbi Simeon dixit Ecce iste iacet in ruinam et resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur? Isaac rabbi dixit Scriptum est in lege Ecce ego mitto angelum meum, qui antecedit faciem tuam custodire te in omni via bona: quia nomen eius attuli novum.

⁴ Tunc Annas et Caiphas dixerunt Recte dixistis quia haec scripta sunt in lege Moysi, quia mortem Enoch nemo vidit et sancti Moysi sepulturam nemo nominavit. Iesus autem verbum dedit Pilato, et vidimus eum flagellari et sputa

quis iam relatam est. | *Dixeruntque qui er. in co.* (B om qui er. in co.) *Lex Moysi* (sic) cont. cum AB .. C tunc dixer. quidam de concilio quod in lege Moysi continetur .. Dabc edpr tunc Annas et Caiphas dixer, Lex nostra continet | per os (Dabc edpr in ore, C quia in ore) duor. vel tr. (Dabc add testium. A sic: per duorum testimonium et per trium) constare (ita AB. CDab edpr stat, Dc stabit) o. verb. | *Dicit Abudem* (ita C; B Abundes) *didasc. quid. doctorum* (C *Quid. autem didasc. et legis doctor Abudem nomine dix.*) *Scr. est in lege Ambulavit* (A omissis prioribus *Et amb.*) -- *deus* (B *dominus*) cum BCA .. Dabc edpr *Sed quid dicimus* (edpr *dicamus, Dae dicimus?*) *quia* (edpr *nam; Dae om*) *beatus Enoch placuit* (Db *compl.*) *deo, et translatus est verbo dei* (edpr *add in paradisum*) | *Iairus did. dix.* *Et* (C om) *sa. Moysi* (- si cum ABC) -- *ex ore domini* (C *dei*) -- *praesentem* (C *hodiernum*) *diem* cum ABC .. Dabc edpr *et beati Moysi sepultura non invenitur* (Dc *ignoratur*); praetereaque Dbc *add et Heliae prophetae mors non invenitur*, item edpr *neque legitur mors Heliae prophetae.* | *Levi* -- *Quid est quod* (ita C *omisso quod; A Et, B quod*) *rabb.* (A om) *Sim.* (A *add sanctus*) *dix.* (A *ista intulit*) *Ecce* -- *contradicetur* cum ABC .. reliqui om | *Isaac* -- *Ecce ego* (BC om) -- *qui antecedit* (pro his AC *ante*) *fac. tu. custodire te* (A om) *in o. v. b.* (B *qui custodial omnes vias bonas; C qui praeparabil viam tuam ante te*), *quia* (B *et*) *nom. eius attuli* (B *attulit*) *novum* (C om *quia usq. novum*) cum ABC .. reliqui om

4. Tunc Annas (AB *Anna*) et -- Moysi (B om) *quia mortem Enoch* (A *mort. Eliae, BC Enoch omisso mort.*) -- Moysi (ita A; BC *Eliae*) *sepulturam* (BC *mortem*) *nemo nominavit* (A *agnovit*) cum ABC .. reliqui om | *Iesus autem* cum Dabc edpr .. AC *Nam Iesus* .. B *Iesus* | *verb. dedit Pilato, et* (A *add quia. Hoc et*

accipere in faciem suam, et coronam de spinis posuerunt ei milites, et sententiam accepit a Pilato; et modo crucifixus est, et eum felle et aceto potaverunt, et duo latrones cum eo crucifixi sunt, et lancea latus eius perforavit Longinus miles; et corpus eius postulavit pretiosus pater noster Ioseph, et resurrexit, et sicut dicunt didascalii tres viderunt ipsum assumptum in coelum. Et Levi rabbi est testificatus quae dicta sunt a Simeone seniore quoniam positus est in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur.

Tunc didascalus Didas dixit ad omnem congregationem Si omnia quae isti testificati sunt in Iesu facta sunt, a deo sunt, et ne fiat mirabile in oculis nostris. Dixerunt ad invicem principes synagogae et sacerdotes et Levitae quoniam lex nostra continet dicens Erit nomen eius benedictum in se-

seqq. quia propius ad graeca nostra accedunt) vidimus eum flag. et sputa (A - tas) accip. in fac. suam (A in fac. eius iactari), et -- ei milites (B add in cōpīte) -- et modo (A quia) -- et eum (B om) felle et ac. potaverunt (B potatus est) et (A add quia) duo -- miles (C hucusque sic: nam Iesus manifeste flagellatus est et in cruce positus cum duob. aliis latronibus, cuius etiam latus perforav. Long. mil.), et (A add quia) corpus (C corp. etiam eius) -- pretiosus (C om; B dominus) pa. no. Ios. (B Ios. pa. no. et in monumentum posuit), et (C quod; B add tertia die) resurr. (C add a mortuis), et (A nam) sicut dicunt (B om sic. dic., A om tantum dic.) did. tr. (A add qui) vider. ipsum (AB eum) ass. (B ascendentem) in coel. cum ABC .. Dabē edpr traditus est (edpr add a) Pilato, flagellatus, conspuitus (D^b sputatus), spinis coronatus, crucifixus, lancea percussus (Dabē lanc. perc. et crucif.), in ligno (edpr om) mortuus et sepultus est, et corpus eius pater venerabilis Ioseph sepelivit (D^c sep. est a Iosepho venerabili patre) in sepulcro novo (edpr om est, et usque novo), et testificatus est (D^c add nobilitas Ioseph. Edpr et venerab. Ios. testatur) eum vidisse vivum (D^c add post mortem). Et tres viri illi testificati sunt vidisse eum colloquentem (D^b om) cum discipulis eius in monte oliveti et (D^b om) ascendentem in coelum (edpr breviter Et tr. viri testati sunt se vid. eum ascendentem). | Et Levi rabbi -- Simeone seniore: ita B; paucis differunt AC. Reliqui vero post ascendentem in coelum nihil addunt. | quoniam -- contradicetur cum C; AB om

Tunc (C add quidam) did. Didas (AC nomen om) -- congregationem (C multitudinem Iudaeor.) Si omnia quae -- in Iesu (A in Ierusalem; B om in Ie. facta sunt), a deo sunt, et ne (haec ita C; AB minus recte) fiat -- nostris. Dixer. ad invicem (B om) -- quoniam (B om) -- continet dicens (B dicit) Erit (C pro Dixerunt etc sic: Scriptum est enim in lege nostra Et erit) -- benedict.

cula: ante solem permanet locus eius et ante lunam sedes
 eius: et benedicentur in eo omnes tribus terrae, et omnes
 gentes servient ei: et reges de longinquo venient adorantes
 et magnificentes eum.

(C om) *in secula* (B -lo) - - *permanet* (B -nebit) *locus* (BC *nomen*) *eius* - - *et*
 (B om) *omn. gent. serv. ei* (B om *serv. ei.* C om *et omn. g. s. ei*): *et* (B om)
reges (AB om) - - *adorantes* (B om) *et magnificentes* (B -cabunt) *eum*.

EVANGELII NICODEMI PARS ALTERA

SIVE

DESCENSUS CHRISTI AD INFEROS.

LATINE A.

CAPUT I. (XVII.)

¹ Et exsurgens Ioseph dixit ad Annam et Caipham Vere et bene admiramini quoniam audistis quod visus est Iesus de morte vivus ascendisse in coelum. Vero plus admirandum est quia non solus resurrexit a mortuis, sed multos alios mortuos de monumentis resuscitavit vivos, et a multis visi sunt in Ierusalem. Et audite me nunc, quia omnes scimus beatum Simeonem sacerdotem magnum, qui suscepit manibus suis Iesum infantem in templo. Et ipse Simeon habuit duos filios, germanos fratres, et nos omnes in dormitione et in sepultura eorum fuimus. Ambulate ergo et videte monumenta eorum: aperta enim sunt, quia surrexerunt, et ecce sunt in civitate Arimathia, simul viventes in orationibus. Et quidem audiun-

I, 1. Et exsurgens (Db surgens) cum edpr Db .. Dac Exsurg: autem | Vere et (edpr om) bene | edpr om Iesus de morte vivus | Vero (ita De; Dab vere, edpr sed) plus (Da om) | non solus cum edpr .. Dabc non solum | sed multos alios (Dac etiam pro ms. at.) mort. de monum. (edpr om) resusc. (edpr secum susc.) vivos (Dac edpr om) | in Ierusalem .. Hal in civitate nostra, et add quos nos increduli non vidimus. Similiter edpr germanica die ir unglaubigen nit glaubt habt, das sy lebendig weren. | quia (edpr om) omn. scimus cum Db edpr .. Dac qu. omn cognovimus | Edpr sic: omnes scimus Symeonem magnum, qui in templo Iesum suscepit manibus suis, habuisse duos filios germanos, et nos omnes in dormitione sepulturae eorum interfuimus. | in orationibus .. edpr orationibus vacantes | Et (ita De, Db om) quidem audiuntur cum Deb, item edpr Audiuntur quidam (cor-

tur clamantes, cum nemine autem loquentes, sed sunt ut mortui silentes. Sed venite ambulemus ad istos, cum omni honore et moderatione perducamus eos ad nos. Et coniurantes eos, forsitan loquentur nobis de resurrectionis eorum mysterio.

² Haec audientes omnes gavisi sunt. Et euntes Annas et Caiphas, Nicodemus et Ioseph et Gamaliel non invenerunt eos in sepulcro eorum; sed ambulantes in civitatem Arimathiam ibi eos invenerunt, flexis genibus et orationi vacantes. Et osculantes eos cum omni veneratione et timore dei perduxerunt eos Ierusalem in synagogam. Et clausis ianuis tolerantibus legem domini posuerunt in manibus eorum, coniurantes eos per deum Adonai et deum Israel, qui per legem et prophetas locutus est patribus nostris, dicentes Si Iesum esse creditis qui vos a mortuis resuscitavit? dicite nobis quomodo resurrexistis a mortuis.

³ Hanc adiurationem audientes Karinus et Leucius contremuerunt corpore et conturbati corde gemuerunt. Et simul respicientes in coelum fecerunt signaculum crucis digitis suis

rigendum est quidem) .. Da Quidam audiunt | sed sunt .. Da om sunt | Sed venite -- ad istos, cum .. edpr Eamus ad eos et cum | Et coniurantes eos (Db om eos) cum Deb; item Da et si adiuraverimus eos .. edpr et coniurati | de resurr. (Dc - ctione) eorum (Dc add et de) myst. (Dc add hoc) cum Dbc .. Da de resurrectione eorum mysteria quaedam, item edpr omissis eor. myst. qu.

2. omnes gav. sunt cum Db edpr .. Dac Iudaei gav. s. omnes valde | edpr om et Ioseph | flexis (Db flexis) genibus et orationi vacantes (Db om et or. vac.) cum Db Hal .. Lipsed flexis in terram genibus orantes, item edpr germ .. Dac in oratione flex. gen. intentos. Edpr sic: non invener. eos in sepulcris sed in Arim. civitate. Et osculantes etc | Si Iesum (cod. ipsum) esse creditis (Dc Si creditis quod ipse sit Iesus) -- dicite (Dc et renunciate) nobis -- a mortuis cum Db, item Dc, item edpr germ ob ir glaubt das Jesus hab euch erweckt von dem tod, und sagt uns wie ir erstanden seyt .. Da Si ipsum esse creditis Iesum qui -- dicite nobis quod vidistis et quomodo resuscitati estis a mortuis | Edpr Et (om clausis -- in manib. eorum) coniurantes eos per legem domini Israel si ipsum [corrigere Iesum] crederent esse qui de mortuis eos suscitavit.

3. adiurationem .. edpr contur. | Karinus et Leucius: ita prorsus Db C Hal .. nomen prius exhibent Carinus AB Havn Amb Lipsed edpr edpr germ etc, item Carrinnus Ambb; Charinus Dac: alterum vero Amb Leuitius; AB Lentius, Dac Lentius; edpr Leucius, Havn Leontius, edpr germ Leuntius; Amb Leuntinus, Lipsed Leucinus | Edpr om contremuerunt usque Et simul-

in linguas suas, et statim simul locuti sunt dicentes Date nobis singulos tomos chartae, et scribamus quod vidimus et audivimus. Et dederunt eis. Et sedentes singuli scripserunt dicentes

CAPUT II. (XVIII.)

¹ Domine Iesu Christe, mortuorum resurrectio et vita, permitte nobis loqui mysteria per mortem crucis tuae, quia per te coniurati sumus. Tu enim iussisti servis tuis nemini referre tuae divinae maiestatis secreta quae in inferis fecisti. Nos autem cum essemus cum omnibus patribus nostris positi in profundo in caligine tenebrarum, subito factus est aureus solis calor purpureaque regalis lux illustrans super nos. Sta-

in linguas suas .. D^a in linguis suis. Edpr et (pro fecerunt) signaculo crucis linguas suas signantes | Et statim simul (D^{ac} sic) -- singulos tomos (nescio an praestet singulis tomos) ch. et scribamus quod (D^{ac} scribemus vobis omnia quae) vid. et aud. (D^{ac} om et aud.) .. edpr dixerunt Dale nobis cartas ut scribam. quae vid. et auditv. Similiter brevitate utitor edpr germ: Da Carinus u. Leuntius hörten die beschwerung, da haben sy zyttert in irem leyb, unnd betrübt in irem hertzen, und haben mit ainander auffgeschawet in den hymel gesprochen, Gebt uns ain buch der ausslegung, und so wöll wir schreyben das wir gesehen und gehört haben.

II, 1. Dom. Ies. Chr. cum edpr Havn, item Hal Lips^{ed} edpr germ addito deus; D^b I. Chr. dom. deus .. D^a (item D^c?) Dom. Iesu et pater deus | mortuorum (Lips^{ed} edpr germ add vera) res. et (eadem om) vita (eadem viventium vita, Hal vita pventium) | Edpr germ sic Herr Jhesu Christe, got und ain ware urstend der todtten, ain leben der lebendigen. | myst. per mort. cruc. tuae cum D^b .. D^{ac} mysteria tua quae post mortem crucis tuae vidimus .. Havn mysteria quae post mortem crucis fecisti .. Lips^{ed} Hal divina (Lips^{ed} om) maiestatis tuae mysteria, item edpr germ die haymlichkeit deiner mayestat, die du durch den todt deines Creutz gethon hast (eadem add Hal Lips^{ed}?) .. edpr myst. tuae crucis | per te coniurati (D^a adiur.) sumus cum D^b Havn, item edpr germ .. D^c coniar. su. per nomen sanctum tuum .. edpr om (quia coninngit statim cum iussisti servis tuis nemini etc) | servis tuis cum D^{ac} edpr, item addito per Michaelen archangelum Lips^{ed} .. edpr germ D^b om | iussisti et nemini referre .. D^a prohibuisti et ne referrent | qu. in inf. (D^a apud inferos) fec. .. edpr quae in inferno sunt, omisiss tuae div. mai. | Nos autem (edpr igitur) cum D^{ac} edpr germ .. D^b om autem | omnibus cum D^b Amb edpr germ .. D^{ac} edpr om | positi in prof. (D^a add inferni) .. D^c Amb om | in calig. tenebr. .. edpr caliginis | aur. sol. calor cum D^b Amb edpr .. Fabricius pro calor edidit color. Havn aeris atque solis splendor. Edpr germ ist gemacht worden über uns ain künigliche scheynends liecht in guldaer farb der Sonnen (Hal subito facta est in aureo solis lumine purpureoque regali quaedam lux illustrans super nos. Similiter Lips^{ed}.) | regalis .. D^a regalis, edpr om | super

timque omnis generis humani pater cum omnibus patriarchis et prophetis exultaverunt dicentes Lux ista auctor luminis sempiterni est, quae nobis promisit transmittere lumen coaeternum. Et exclamavit Esaias et dixit Haec est lux patris, filius dei, sicut praedixi cum essem in terris vivus Terra Zabulon et terra Nephtholim trans Iordanem, Galilaeae gentium, populus qui sedebat in tenebris vidit lucem magnam; et qui sunt in regione umbrae mortis, lux fulgebat inter eos. Et nunc advenit et illuxit nobis in morte sedentibus.

² Et cum exultaremus omnes in lumine quod superluxit nobis, supervenit nobis genitor noster Simeon, et exultans dixit nobis Glorificate dominum Iesum Christum filium dei: quia ego eum suscepi infantem natum in manibus meis in templo, et compulsus spiritu sancto dixi ad eum confessus quia nunc viderunt oculi mei salutare tuum, quod praeparasti in conspectu omnium populorum, lumen ad revelationem gentium et gloriam plebis tuae Israel. Haec audiens omnis multitudo sanctorum plus exultaverunt.

³ Et posthaec supervenit quasi heremicola, et interrogatur ab omnibus Quis es tu? Quibus respondens dixit Ego sum Iohannes, vox et propheta altissimi, praevious ante fa-

(edpr om) nos .. D^a om | Statimque cum D^c edpr .. D^{ab} om que | omnis .. edpr totius | lumen (edpr om) coaeternum .. D^c add suum, edpr sanctum suum | Esaias cum D^b edpr edpr germ .. D^{ac} add propheta | lux patris filius dei cum D^{bc} .. edpr germ dies liecht ist der Sun des vatters .. edpr lux filii dei patris .. D^a lux pa. et filii dei | Galilaeae gentium cum D^b .. edpr edpr germ maritima .. D^{ac} om | sedebat cum D^c edpr edpr germ, item ambulabat D^a .. D^b sedet | vidit cum D^{ac} edpr edpr germ .. D^b videbit | et qui sunt cum D^{bc} .. D^a et qui habitabant, edpr germ die da gesessen seynd | fulgebat inter eos cum D^c; D^a orta est eis; edpr germ ist auffgangen über dise .. D^b fulgebit super eos | Edpr om et qui sunt usque sedentibus

2. quia ego eum -- natum in man. meis cum D^b .. D^{ac} quem ego in man. meis susc. inf. | dixi ad eum (D^c deum) confessus .. edpr dixi ei | D^a quod parasti ante faciem | plebis tuae cum D^{ac} .. D^b populi tui | Haec audiens -- exultaverunt (D^b - tavit) cum D^{bc} .. D^a Haec audientes omnes sancti qui erant in profundo inferni pl. ezs. .. edpr om

3. heremicola cum D^{bc} Lipsed, item heremicula edpr .. D^a eremitula, Hal heremita | Edpr edpr germ interrogatus -- respondit | Iohannes, vox et cum D^b edpr germ .. D^a (item D^c?) vox clamantis in deserto, Ioh. baptista et .. edpr Ioh. baptista | praevious (D^{ac} praeiens) .. edpr praeveni enim | ante faciem -- pecc.

ciem adventus eius praeparare vias eius, ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum illorum. Et videns eum venientem ad me compulsus spiritu sancto dixi Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et baptizavi eum in flumine Iordanis, et vidi spiritum sanctum descendentem super eum in specie columbae, et audivi vocem de coelis dicentem Hic est filius meus dilectus, in quo bene complacui. Et nunc praeivi ante faciem eius et descendi annuntiare vobis quia in proximo est visitare nos ipse oriens filius dei ex alto veniens, sedentibus nobis in tenebris et umbra mortis.

CAPUT III. (XIX.)

Et cum haec audisset protoplastus Adam pater, quia in Iordane baptizatus est Iesus, exclamavit ad filium suum Seth Enarra filiis tuis patriarchis et prophetis omnia quae a Michaele archangelo audisti, quando te transmisi ad portas paradisi, ut deprecareris deum quatenus transmitteret tibi angelum suum ut daret tibi oleum de arbore misericordiae, ut perungeres corpus meum, cum essem infirmus. Tunc Seth appropinquans sanctis patriarchis et prophetis dixit Ego Seth cum essem orans dominum ad portas paradisi, ecce angelus

illorum (Db om illor.): ita etiam edpr germ omisso illor. („und zu geben das verstehen des hails seyнем volck in vergebung der sünd“) .. edpr ante fac. domini parare vias eius | Et videns eum cum Db edpr edpr germ .. Dac et ego Iohannes videns Iesum | ven. ad me .. Dc add baptizari | compulsus (Dc et comp.) sp. (Da sum a sp.) sa. (Db add confessus) dixi (Da et di.) cum edpr edpr germ (zuwang mich der hailtg gayst zu sprechen), item Dc Da Db | ecce qui .. edpr om ecce | de coelis cum Db edpr .. Dac de coelo | bene cum Db .. reliqui mihi bene | complacui cum Dbc edpr germ .. Da edpr add ipsum audite | praeivi cum Dbc edpr, item et descendi .. Da praeivante me, tum descendi | in pr. est vis. nos (Dc vos, item edpr germ) cum Dbc edpr .. Da in pr. visitavit (corrigere - bit) nos | ipse oriens fil. dei (Dc et ipse fil. de. est) ex (Db ab ex?) -- sed. nobis (ita etiam Dc) -- et umbr. mort. (haec Dc om) cum Dbc .. Da ipse filius eius dei oriens ex alto veniens ad nos sedentes in te. et in u. m. .. edpr om

III. Et cum haec .. Dac Cum autem haec | pater .. edpr edpr germ add noster | Iesus (edpr om) .. Dc ipse filius dei | audisti .. edpr didicisti | ut deprec. de. quatenus (Dc ut) -- ut (Dc et) -- de arb. miseric. (Dc vitae. Da om quatenus usq. miseric.) ut (Da et) -- infirmus .. edpr pro oleo arboris misericor-

domini Michael apparuit mihi dicens Ego missus sum ad te a domino: ego sum constitutus super corpus humanum. Tibi dico enim, Seth, noli laborare lacrimis orando et deprecando propter oleum ligni misericordiae, ut perungas patrem tuum Adam pro dolore corporis sui, quia nullo modo poteris ex eo accipere nisi in novissimis diebus et temporibus, nisi quando completi fuerint quinque millia et quingenti anni: tunc veniet super terram amantissimus dei filius ad resuscitandum corpus Adae et corpora mortuorum, et ipse veniens in Iordane baptizabitur. Cum autem egressus fuerit de aqua Iordanis, tunc de oleo misericordiae suae unget omnes credentes in se, et erit oleum illud misericordiae in generationem eorum qui nascendi sunt ex aqua et spiritu sancto in vitam aeternam. Tunc descendens in terras amantissimus dei filius Christus Iesus introducet patrem nostrum Adam in paradysum ad arborem misericordiae.

Haec autem omnia audientes a Seth patriarchae omnes et prophetae exultaverunt magna exultatione.

CAPUT IV. (XX.)

¹ Et cum exultarent sancti omnes, ecce Satan princeps

dicae propt. infirmitatem meam | ego sum constit. super corp. (Havn genus) hum. cum Dab edpr, item edpr germ .. De quia constitutus sum princeps ab eo super omne genus humanum | Tibi (Dc Et tibi; edpr add autem) dico enim (Dc edpr om) Seth (edpr ante dic.) | Da edpr noli in (edpr om) lacrymis deum orare et (edpr orando) deprecari pr. ol. (edpr pro oleo) miser. ligni (edpr om) | corporis .. Da capitis | ex eo (Dac om) accipere .. edpr impetrare | diebus et temp., nisi quando .. edpr diebus, quando | edpr V milia nongenti quinquaginta duo anni | dei filius cum Dac edpr germ .. Db add Christus, edpr Iesus | ad rescuc. cum edpr .. Dac resuscitare .. Db qui facit resurgere | corp. Adae cum Db edpr edpr germ .. Dac corp. humanum Adae | et corp. mort. cum edpr, item edpr germ .. Dabc (si collationibus fides est) et conresuscitare co. mo. (Dc add eum eo) | Dac in Iordanis aqua, edpr in Iordanis fluvio | Cum autem (Dac Et cum) egr. fuerit .. edpr et egressus, et om de aqua Iordanis | unget cum Dc (item edpr) .. Dab add ex eo | illud (ita Dbc edpr; Da om) misericordiae (edpr om; Da add suae) | in generationem eorum (Db om) qui nascendi (Da nascituri) sunt cum Dba .. edpr in generatione et generationem eis qui renascendi sunt .. Dc in generationes quae nascentiae sunt | in vit. aeternam .. Db add amen, non item Dac edpr edpr germ | edpr om amantiss., et Chr. Ies. .. Dc om descend. in terr. am. de fl.

magna exult. cum Db; edpr cum magno gaudio, item edpr germ .. Dac magis

et dux mortis dixit ad inferum Praepara temetipsam suscipere Iesum qui se gloriatur filium dei esse, et est homo timeus mortem et dicens Tristis est anima mea usque ad mortem. Et permulta adversatus est mihi male faciens, et multos quos ego coecos claudos surdos leprosos et vexatos feci, ipse verbo sanavit; et quos ad te mortuos perduxit, hos ipse a te abstraxit.

² Respondens inferus dixit ad Satan principem Quis tam est iste potens, cum sit homo timens mortem? omnes enim potentes terrae mea potestate subiecti tenentur, quos tu subiectos perduxisti tua potentia. Si ergo potens es tu, qualis est homo ille Iesus, qui timens mortem potentiae tuae adversatur? Si ita potens est in humanitate, vere dico tibi, omnipotens est in divinitate et potentiae eius nemo potest resistere. Et cum dicit se timere mortem, capere te vult, et vae tibi erit in sempiterna secula. Respondens autem Satan princeps tartari dixit Quid dubitasti et timuisti suscipere illum Iesum, adversarium tuum et meum? Ego enim tentavi illum, et populum meum antiquum Iudaicum excitavi zelo et ira adversus eum: lanceam exacui ad percussionem eius, fel et acetum miscui dare ei potum, et lignum praeparavi ad crucifigendum eum et aculeos ad

IV, 1. dixit (D^c praem adveniens) ad inferum (D^c infernum) .. D^a dix. ad principem inferorum | Praepara -- Iesum cum D^b .. D^a Apparo suscipere ipsum Iesum. Praeterea D^a add Nazarenum .. edpr Praepara te ad deglutendum Christum | filium dei .. D^b praem Christum (edpr germ add et Chr.) | Et permulta (D^c Mulloque, nisi forte scriptum est Mulloque) adv. est mihi male faciens (D^c malefactis suis) cum D^b, similiter edpr (ipse est qui multum etc) .. D^a et multa mihi mala inferens | et multos (D^c om) -- ipse verbo (D^b vero?) sanav. cum D^b edpr .. D^a et pluribus aliis quos ego coecos feci et claudos, insuper et quos ego variis daemoniis vexavi, ipse verbo sanavit | a te abstraxit (ita D^a edpr; D^b abstraxit?) .. D^c a te vivos extraxit

2. D^a Respondens autem princeps inferorum ad Satan dixit .. edpr respondit inferius | iste .. D^a add principem | Si ergo potens es tu -- adversatur cum D^b edpr edpr germ .. D^a om | Si ita (edpr tam, alii tantum) potens cum D^c edpr .. D^b Si talis potens .. D^a Si ergo pot. | omnipot. est (D^a add et, item D^b? non edpr) in .. D^c potens esse debet in | princeps tart. (haec edpr om) dix. cum D^b .. D^a dix. ad principem tartari | Iesum cum D^b edpr edpr germ .. D^a add Nazarenum | zelo et ira cum D^a edpr .. D^c in zelum et iram | percussionem cum D^c edpr .. D^b persecutionem, D^a passionem | dare (edpr om) et (D^a et iussi ei dare) potum (ita D^a, edpr in potum, D^b poculum, D^c in poculum) | et aculeos ad confg. cum D^b .. D^a et clavos ad perforandum manus eius et pedes .. edpr

confingendum, et in proximo est eius mors, ut perducam eum ad te subiectum tibi et mihi.

³ Respondens inferus ait Tu mihi dixisti quia ipse est qui mortuos a me abstraxit. Multi enim sunt qui a me hic detenti sunt, qui dum vixerunt in terris a me mortuos tulerunt, non suis potentiis sed divinis precibus, et omnipotens deus eorum abstraxit eos a me. Quis est iste Iesus, qui per verbum suum mortuos a me traxit sine precibus? Forsitan ipse est qui Lazarum quatruiduanum foetentem et dissolutum, quem ego tenebam mortuum, reddidit vivum per verbum imperii eius. Respondens Satan princeps mortis dixit Ipse est ille Iesus. Haec autem audiens inferus dixit ad eum Coniuro te per virtutes tuas et meas, ne perducas eum ad me. Ego enim tunc quando audivi imperium verbi eius, contremui perterritus pavore, et omnia officia mea simul mecum conturbata sunt. Nec ipsum Lazarum tenere potuimus, sed excutiens se ut aquila per omnem agilitatem et celeritatem salivatiens a nobis, et ipsa terra quae tenebat Lazari corpus mortuum statim reddidit vivum. Ita nunc ego scio quia ille homo,

edpr germ om | ut perducam eum Db edpr edpr germ .. Dac et perducam | tibi et mihi (Dac m. et l.) .. edpr mihi

3. inferus cum Db (edpr infernus) .. Dac princeps tartari | Multi (Db Tui) enim (Dc om) sunt -- abstrax. (Db adtraxit) eos a me cum Dbc (accedit Hal Multi enim sunt hic qui etc) .. Havn Multi sunt hic detenti qui de eo in terris locuti sunt, qui etiam a me mortuos tulerunt non sua potentia sed divinis precibus .. Da Qui hic detenti sunt, dum viverent in terris, non suis potentiis sed divinis precib. oblatis sunt, et omnipotens etc .. Lipsed edpr germ om, item edpr sed post habet consimilia quaedam. Legitur enim ibi sic: Tu dicis quia ipse est qui mortuos tulit a me solo iussu sine precibus. Forsitan ipse est qui Lazarum fetentem et dissolutum vitae restituit. Multi enim sunt hic detenti qui non sua potentia sed div. prec. mortuos tulerunt a me. Resp. Satan Iste est Iesus. | Dac Quis ergo est iste Ies. Nazarenus qui suo verbo etc | quatruiduanum cum Db .. Dac quatuor diebus mortuum .. edpr om | tenebam mort. cum Db .. Dac mort. detineb. | reddidit -- imperii (Dc ipsum) eius cum Dbc .. Da redivivum suo imperio a me traxit .. edpr vitae restituit | princ. mort. dix. cum Dbc .. Da ad principem inferorum dix. | Iesus cum Db edpr .. Dac add Nazarenus | inferus (Dc edpr infernus) .. Da princeps inferorum | Coniuro cum Db edpr .. Dac adiuro | officia mea cum Dc edpr germ .. Dab edpr add impia | Da edpr om ut aquila | agilitatem .. Da malignitatem | salivatiens cum Dbc .. Da salvus exivit .. edpr exiit | mortuum cum Dac edpr edpr germ .. Db mortale | Ita nunc ego -- haec (Dc edpr hoc) -- in (Dc et)

qui haec potuit facere, deus fortis est in imperio, potens in humanitate, et salvator est generis humani. Et si perduxeris illum ad me, omnes qui sunt hic in crudelitate carceris clausi et in insolutis vinculis peccatorum constricti, solvet et ad vitam divinitatis suae perducet in aeternum.

CAPUT V. (XXI.)

¹ Et cum haec ad invicem loquerentur Satan princeps et inferus, subito facta est vox ut tonitruum et spiritualis clamor Tollite portas principes vestras, et elevamini portae aeternales, et introibit rex gloriae. Haec audiens inferus dixit ad Satan principem Recede a me et exi de meis sedibus foras: si potens es praeliator, pugna adversum regem gloriae. Sed quid tibi cum illo? Et eiecit inferus Satan foras de sedibus suis. Et dixit inferus ad sua impia officia Claudite portas crudeles aereas et vectes ferreos supponite et fortiter resistite, ne captivemus tenentes captivitatem.

² Haec autem audiens omnis multitudo sanctorum cum voce increpationis dixerunt ad inferum Aperi portas tuas ut intret rex gloriae. Et exclamavit David dicens Nonne cum essem vivus in terris, praedixi vobis Confiteantur domino mi-

humanitate -- *salv. est g. h.* cum Db, item Dc. item -- *d. f. est et imperio potens et salvaturus genus hum.*) edpr .. D^a *Ego autem nunc scio quod haec ita potuit facere deus omnipotens, qui potens est imperio suo et potens in humanitate, qui et salv. est g. h.* | *Et si perduxeris* -- *crudelitate* (Db *credulitate*) -- *clausi* (edpr *hic delenti sunt, omissis et in usq. constricti*) -- *peccatorum* (Dc om) -- *divinitatis suae* (ita Dc edpr, item D^a; Db - *tate sua*) *perd. in aet. cum Dbc edpr .. D^a hunc ergo ne perduxeris ad me: omnes enim illos quos hanc detineo sub incredulitate carceris clausos et vinculis pecc. constrictos, solvet et ad aeternam vitam suae div. perd.*

V, 1. *Sat. princ. et inferus* (Dc *infern.*) .. D^a *Sat. et princeps inferni* | *aeternales: infra est infernales.* Videtur alterum ad alterum corrigendum esse. | *infer.* (Dc edpr *infern.*) *dix. ad Sa. pr. cum Dbc edpr .. D^a princeps tartari dix. ad Sat.* | Dc *pugna cum rege glor.* | *inferus* (edpr *infern.*) *Satan* (D^a om *infer.*) .. Dc *eum* | *foras de .. Db foris* | *inferus* (Dc *infern.*) *ad -- officia .. D^a princeps ad suos impios ministros* | *captivemur* (edpr *captiamur*) *ten. capt.* cum Dbc edpr .. D^a *captivi ducamur in capt.*

2. *voce cum Db edpr .. D^ao praem magna* | *dixerunt cum D^ao .. Db edpr dixit* | *ad infer.* (Dc edpr *infern.*) .. D^a *ad princip. inferor.* | *David dicens cum edpr edpr germ .. Db om David .. D^ao praem divinus ille propheta* | D^ao *bene vob.*

sericordiae eius, et mirabilia eius filiis hominum, quia contrevit portas aereas et vectes ferreos confregit: suscepit eos de via iniquitatis eorum. Et post haec similiter Esaias dixit Nonne cum essem in terris vivus praedixi vobis Exsurgent mortui, et resurgent qui in monumentis sunt, et exultabunt qui in terris sunt, quoniam ros qui est a domino sanitas est illis. Et iterum dixi Ubi est, mors, aculeus tuus? Ubi est, inferre, victoria tua?

³ Haec autem audientes omnes sancti ab Esaia dixerunt ad inferum Aperi portas tuas: nunc victus, infirmus et impotens eris. Et facta est vox magna ut tonitruum dicens Tollite portas principes vestras, et elevamini portae infernales, et introibit rex gloriae. Videns inferus quia duabus vicibus haec clamaverunt, quasi ignorans dicit Quis est rex gloriae? Respondens David ad inferum ait Ista verba clamoris cognosco, quoniam ego eadem per spiritum eius vaticinatus sum. Et nunc quae supra dixi dico tibi Dominus fortis et potens, dominus potens in praelio, ipse est rex gloriae. Et ipse dominus de coelo in terris prospexit ut audiret gemitus compeditorum et ut solveret filios interemptorum. Et nunc, spurcissime et foetidissime inferre, aperi portas tuas ut intret rex gloriae. Haec dicente David ad inferum supervenit in forma

praedixi. Item infra. | *de via iniq. eorum* cum D^bc ed^{pr} ed^{pr} germ .. D^a add *propter iniustitias enim suas humiliati sunt* | *similiter dix. Esaias* cum D^b ed^{pr} .. D^ac *alius propheta, videlicet sanctus Esaias, similiter dix.* | D^c ed^{pr} om *et exultab. -- sunt.* Item ed^{pr} ed^{pr} germ om *quoniam -- sanit. est illis (D^c sanabit eos)* | *Et iterum ..* D^b *Et sicut iter.* | *mors acul. tuus et inf. vict. tua* cum D^bc ed^{pr} germ .. D^a ed^{pr} *mors vict. tua, et mors stimulus (ed^{pr} acul.) tuus*

3. D^a *dixer. ad princip. inferor.* | *Aperi (D^ac add nunc) po. tuas* cum D^b ed^{pr} germ .. D^ac add *et vectes ferreos submove* | *nunc victus inf. et imp. eris ..* D^ac *quoniam vinculus eris et nullius potentiae (pro null. pol. D^c et infirmus et infirm. eris)* | Ed^{pr} om *Haec autem aud. usque impotens eris* | *ut (D^c et) tonitruum ..* D^a *tanquam sonus tonitru* | *Tollite (D^ac Atoll.) -- rex gloriae ..* ed^{pr} nil nisi *Tollite portas* | *Videns (D^ac add autem, non item D^b ed^{pr}) inf. (D^a princeps inferor.) quia (D^ac quod) duab. vic. (ed^{pr} secundo) haec (D^ac ed^{pr} om) clamaverunt (D^ac ed^{pr} - veras) | D^a *David vero respondens ad princip. inferor. dixit ..* ed^{pr} *Respondit David* | *in praelio* cum D^ac ed^{pr} .. D^b *in bello* | *de coelo in terris (ed^{pr} in terram) ..* D^ac *in c. et in terra* | *gemitus compedit.* cum D^a ed^{pr} ed^{pr} germ (*die seufftzen der gefangen*) .. D^bc *gemitum vinculorum* | *inferre ..* D^a *princ. inferi* | *rex gloriae ..* D^a add *quia ipse dominus est coeli et terrae* | D^a *David ad**

hominis dominus maiestatis, et aeternas tenebras illustravit et indissolubilia vincula dirupit: et invictae virtutis auxilium visitavit nos sedentes in profundis tenebris delictorum et in umbra mortis peccatorum.

CAPUT VI. (XXII.)

¹ Haec videns inferus et mors et impia officia eorum, cum crudelibus ministris expaverunt in propriis regnis agnitam tanti luminis claritatem, dum Christum repente in suis sedibus viderunt, et exclamaverunt dicentes Victi sumus a te. Quis es tu qui ad dominum dirigis confusionem nostram? Quis es tu qui sine exitio corruptionis, incorrupto argumento maiestatis, furore condemnas potestatem nostram? Quis es tu, tam magus et parvus, humilis et excelsus, miles et imperator, in forma servi admirabilis praeliator, et rex gloriae mortuus et vivus, quem crux portavit occisum? Qui mortuus iacuisti in sepulcro, vivus ad nos descendisti: et in tua morte omnis contremuit creatura et universa sidera commota sunt: et nunc

princip. inferor. | dom. maiestatis .. D^c rex gloriae, ed^{pr} rex glor. deus maiestatis | indissolubilia (ed^{pr} insolubilia) .. D^b insoluta | inv. virt. auxilium (D^c -lio) vis. nos cum D^bc .. D^a invincibili virtute visitavit .. ed^{pr} visitavit nos

VI, 1. *videns .. D^a audiens | inferus -- officia eorum cum crud. min. (D^c off. crudelis ministr) -- agnitam (D^c et agnita) tanti (D^c tanta) lum. claritatem (D^c -tate) cum D^bc .. D^a mors impia cum crud. ministr. suis exp. in pr. regnis agnita luminis clar., item ed^{pr} infernus et mors agnita claritate luminis | dum (D^c om) Chr. (D^c Iesum) rep. in (D^c de) -- vider. (D^a add constitutum) et (ita D^c; reliqui om?) .. ed^{pr} et viso Christo rep. in s. sed. | Victi sumus cum D^bc ed^{pr} Hal Havn Lips^{ed} ed^{pr} germ .. D^a vincti iam sumus. Praeterea Hal Lips^{ed} ed^{pr} germ add o Iesu | Quis es tu qui (haec omnia D^a om) ad (ed^{pr} usque ad) domin. dir. (D^b a domino dirigis [-geris?] ad) conf. nostram .. Hal Lips^{ed} ed^{pr} germ Quisnam es tu, o homo (ed^{pr} germ om), qui ad deum petitionem tuam dirigis in confus. nostr. .. Havn Quis est enim qui domino nostro Satan adversatur | Quis -- exitio corruptionis (D^c et corruptione) incorrupto argumento (D^ac -ptum -tum) mai. (ed^{pr} om inc. arg. mai.) furore (ed^{pr} add tuo) cond. pot. nostr. (D^c meam) cum D^bc ed^{pr}; item D^a, sed pro furore etc corruptissime habet fulgores habes contemnens .. Hal Lips^{ed} ed^{pr} germ Quis es tu qui sine virtutis damno et absque maiestatis tuae corruptione potentiam nostr. cond. .. Havn Quis -- sine potestate condemnas pot. nostr. | tam (D^a add potens aut [corrigere et] impotens) magnus et (D^a om) parv., hum. et (D^c om) exc., miles et (D^c om mil. et) imper. (D^a mil. qui imperare potest), in f. servi (D^c add adparens) admir. (ed^{pr} tam adm., D^a ut humilita) prael. | Qui mortuus .. ed^{pr} om Qui | contremuit .. ed^{pr} tremuit, D^b terruit | creatura .. ed^{pr} terra, tum pergit et universa creatura commota est et sy-*

factus es inter mortuos liber et legiones nostras perturbas. Quis es tu qui illos qui originali peccato adstricti tenentur absolvis captivos et in libertatem pristinam revocas? Quis es tu qui peccatorum tenebris excaecatos divina et splendida luciferaque luce perfundis? Similiter et omnes legiones demonum, simili perterritae pavore, ex pavida subvertatione una voce clamaverunt dicentes Unde es tu, Iesu, tam fortis homo et splendidus in maiestate, tam praeclarus sine macula et mundus a crimine? Ille enim mundus terrenus, qui nobis subiectus fuit semper usque nunc, qui nostris usibus tributa persolvebat, nunquam nobis talem mortuum hominem transmisit, nunquam talia munera inferis destinavit. Quis ergo es tu qui sic intrepidus nostros fines ingressus es, et non solum nostra supplicia non vereris, sed insuper de nostris vinculis omnes auferre conaris? Forsitan tu es ille Iesus, de quo princeps noster Satan dicebat quod per mortem tuam crucis totius mundi potestatem accepturus esses.

² Tunc tex gloriae maiestate sua conculcans mortem et comprehendens Satan principem tradidit inferi potestati, et attraxit Adam ad suam claritatem.

CAPUT VII. (XXIII.)

Tunc inferus suscipiens Satan principem cum nimia iurereptione dixit ad eum O princeps perditionis et dux exter-

dera | Edpr Quis es qui orig. peccato astrictos absolutis et in | Edpr om et splend. luciferaq. | ex pav. subvertatione cum Db .. Dae pavida subiectione | Edpr Similiter et omnis legio demonum una voce clamabat | Unde es tu Iesu cum Db edpr .. Dae Quomodo et unde tu Iesu Christe | et (edpr tam) splendidus (Dc - dida) in (Dc edpr om) mai. | Edpr om qui nostris (Da in tetris) usib. tr. pers. | Edpr tal. mort. destinavit, nunq. inferis (Da principib. inferor.) tal. mun. transmisit | nostra suppl. non vereris .. Da nobis supplicia magna inferre non ver. | Da de quo nunc Satan ad princip. nostr. dicebat | Dae totius mortis potestatem | esses .. edpr cum aliis habet esset

2. Dae gloriae dominus | mai. sus cum Db edpr germ .. reliqui om | Satan princ. (edpr om) .. Da princip. inferor. | tradidit (Dc praem catenis igneis constrictum) inf. pot. .. Da privavit omni sua potestate | Adam cum Db edpr edpr germ .. Dae patrem nostrum terrenum

VII. inf. susc. Satan princ. (edpr om princ.) .. Da principes tartari susci-

minationis Beelzebub, derisio angelorum, sputio iustorum, quid haec facere voluisti? regem gloriae crucifigere voluisti, in cuius exitu mortis tanta spolia nobis promisisti? Ignorasti ut insipiens quod egisti. Ecce iam iste Iesus suae divinitatis fulgore fugat omnes tenebras mortis, et firma ima carcerum confregit, et eiecit captivos et solvit vinctos. Et omnes qui sub nostris solebant suspirare tormentis insultant nobis, et deprecationibus eorum expugnantur imperia nostra et regna nostra vincuntur, et nullum iam nos reveretur genus hominum. Insuper et fortiter nobis comminantur qui nunquam nobis superbi fuerunt mortui nec aliquando potuerunt laeti esse captivi. O princeps Satan, omnium malorum impiorum et refugarum pater, quid haec facere voluisti? Qui a principio usque nunc fuerunt desperati salutem et vitam, modo nullus eorum hic iam solito mugitus auditur nec ullus eorum personat gemitus, nec in alicuius eorum facie lacrimarum vestigium invenitur. O princeps Satan, possessor clavium in-

pientes Satan, item dixerunt | Beelzebub .. Hal add tricapot, Havn tricapila | sputio cum Db, item (ain spaychel der hayligen) edpr germ, Hal sputum, Havn sputa .. edpr despectio, Dac sparcitia | haec cum Db Lipsed edpr germ (dise Ding) .. Havn Hal hoc .. Dac edpr hic | exitu mortis cum Db Hal, item omisso mortis edpr .. Dac exitio | Ignorasti (Dac Hal -rans. Lipsed add canis immunde et, item Hal canis) ut (Hal Lipsed om) insip. quod (Dac Hal quid) egisti (Dac egeris, Lipsed elegisti) .. edpr om | Da iste Ies. Nazarenus gloripsae suae -- omn. horribiles tenebr. mo. | et firma (Dc haec om?) ima (Dc infima, edpr om) carcerum (edpr carceris) .. Da ima carc. et summa .. Havn ima claustra carceris | et (Dac add cunctos) eiecit capt. et (Db om) solv. vi. (Dac universos vi. so.) .. Havn et capt. vi. solv. | sub nostris -- torm. cum Db edpr .. Dac prae tormentis gravibus susp. et gemere soleb. | et deprec. eor. (Lipsed suis ad Iesum) expugnantur (Da -namw) imperia nostra et (Da impia, om no. et) -- vinc. .. edpr om | et nullum (Dc nullus, Havn non) iam nos rev. (Da nobis relinquitur, Hal ad nos reveretur) ge. ho. (Havn humanum; Dc om ge. ho.) .. edpr iam non verebitur nos gen. humanum .. Lipsed et amplius iam non est gen. hum. apud nos | insuper .. Da imo potius | qui (Da quod) nunq. -- fuerunt (Da fuerint, Dc fuerant) mortui -- captivi (Dc om mort. usq. capt.) .. Lipsed qui nunquam poterant erga nos superbire; et qui nunquam laeti fuerunt, modo admirabili exultatione pervenerunt in laudem Iesu .. edpr om | Dc om impior. et refug. | haec .. Dac hic | Qui (ita Dc Havn; Db quia qui, Lipsed ecce qui, Da quod) a princ. -- salutem et vitam (Da salute et vita; Dc salutem, invenerunt vitam) modo nullus (Dc Nullus ergo) eorum (ab hoc Da transilit ad sequens eorum) -- mugitus (Dc mugitus) -- gemitus .. edpr om O princ. Satan usque dum sequitur alterum O princ. Satan | possessor (Da pos-

ferorum, illas tuas divitias quas acquisieras per lignum praevaricationis et paradisi amissionem, nunc per lignum crucis perdidisti, et periit omnis laetitia tua. Dum istum Christum Iesum regem gloriae suspendisti, adversum te et adversum me egisti. A modo cognosces quanta tormenta aeterna et supplicia infinita passurus eris in mea custodia sempiterna. O princeps Satan, auctor mortis et origo omnis superbiae, debueras primum istius Iesu causam malam requirere: in quem nullam culpam cognovisti, quare sine ratione iniuste eum crucifigere ausus fuisti, et ad nostram regionem innocentem et iustum perduxisti, et totius mundi noxios impios et iniustos perdidisti?

Et cum haec loqueretur inferus ad Satan principem, tunc rex gloriae dixit ad inferum Erit Satan princeps sub potestate tua in perpetua secula in loco Adae et filiorum eius, iustorum meorum.

CAPUT VIII. (XXIV.)

¹ Et extendens dominus manum suam dixit Venite ad me, sancti mei omnes, qui habetis imaginem et similitudinem meam. Qui per lignum et diabolum et mortem damnati fuistis, modo videte per lignum damnatum diabolum et mortem.

sessio clavium (De olim, Da om) *inferor.* (Dac *inferor.*) .. Havn *poss. cloacarum atque putredinum* .. edpr om | *nunc per cum* De edpr .. Dab *praem et* | Edpr om *Chr. Ies.*, item *adv. te usque egisti* | *cognosces cum* Da, item *non cognosces* De .. Db edpr *cognosce* | De om *aeterna*, edpr om *aet. et supp. inf.* | *pass. eris cum* Dbc .. Da edpr *pass. es* | Da om *in mea cust. semp.* (De *in meam - am - nam*) | *O princ.* (Da add *malorum omnium*) *Sat.* -- *superbiae* (edpr huc usque om) -- *Iesu* (Dac add *Nazareni*) *ca. mal.* (edpr *mortis*) *requirere* (Dac edpr *inquir.*) .. Hal (similiter Lipsed edpr germ) *O auctor mortis, pessime Satan, et origo superbiae, debueras primum causam illius requirere.* Praeterea add *et si dignus esset* (Lipsed edpr germ add *morte*), *occideres, si non, dimitteres eum.* | in (Hal praem sed, Db et) *quem* (ita Dac Hal; Db in quo) *null. culp.* (Dac add *mortis*) *cogn.*

Da *Et cum loqu. princeps inferor. ad Satan, tunc r. gl. dix. ad ipsum princip. inferor. Beelzebub* | in loco cum Db edpr .. Dac *substitutus in locum* | *iustor.* (edpr et *iust.*) *meorum* .. De *iustorumque omnium* .. Hal *et sanctorum*

VIII, 1. *dom. cum* Db edpr germ .. Dac *Iesus* .. edpr om | *habetis imag. et sim. meam* cum Dbc edpr edpr germ .. Da *creati estis ad imag. meam* | *fuistis* .. Da *estis* | *modo videte* (De *videtis*) *p. lign.* (edpr germ add *crucis*) -- *mortem cum*

Statim omnes sancti sub manu domini adunati sunt. Tenens autem dominus manum dexteram Adae dixit ad eum Pax tibi cum omnibus filiis tuis, iustis meis. Adam vero genibus domini advolutus lacrimabili cum obsecratione deprecatus magna voce dixit Exaltabo te, domine, quoniam suscepisti me, nec delectasti inimicos meos super me. Domine deus clamavi ad te, et sanasti me domine: eduxisti ab inferis animam meam, salvasti me a descendentibus in lacum. Psallite domino omnes sancti eius, et confitemini memoriae sanctitatis eius: quoniam ira in indignatione eius, et vita in voluntate eius. Similiter et omnes sancti dei genibus advoluti ad pedes domini una voce dixerunt Advenisti redemptor mundi: sicut per legem et prophetas tuos praedixisti, factis adimplesti. Redemisti vivos per crucem tuam, et per mortem crucis ad nos descendisti, ut eriperes nos ab inferis et morte per maiestatem tuam. Domine, sicut posuisti titulum gloriae tuae in coelo et erexisti titulum redemptionis crucem tuam in terris, ita pone domine signum in inferno victoriae crucis tuae, ne mors dominetur amplius.

² Et extendens dominus manum suam fecit signum crucis super Adam et super omnes sanctos suos, et tenens dexteram Adae ascendit ab inferis; et omnes sancti secuti sunt eum. Tunc sanctus David fortiter clamavit dicens Cantate domino canticum novum, quia mirabilia fecit. Salvavit sibi

D^be edpr germ .. edpr modo vincite per lign. crucis damnatum dyabolum et mortem .. D^a modo vivite per lign. crucis meae, diabolo mundi principe damnato et morte prostrata | Statim (D^a Tunc sta.) -- domini (D^a altissimi dei) -- dominus (D^a add Iesus) ma. dext. (D^a om) -- domini (D^a add Iesu Christi) advolat. (edpr provol.) lacrimabili -- magna voce (edpr om lacr. usque voce. Passim differt D^a) dixit .. D^o nil nisi Tunc magn. voce Christus dix. | genibus adv. ad pe. (D^a om ad pe.) dom. (D^a add Iesu) .. edpr om | proph. tuos .. D^a add sanctos | Edpr om factis (D^a iam fa.) adimpl. | ab inf. et morte .. D^o add perpetua | Domine (edpr Et) sicut pos. titul. -- erex. (edpr om tit. usque erex.) -- sign. in inf. (edpr post tuae) vict. cruc. (edpr om) .. Lipsed Sicut pos. in coelo, domine, tit. tuum, et sicut erex. crucem in terris, ita tit. redemptionis pone, domine, in inferno in signum redemptionis et victoriae tuae

2. extend. dominus .. D^a add Iesus | tenens (D^a apprehendens) -- ascendit (D^a descend.) ab infer. | omn. sancti cum D^b edpr germ .. D^a add dei | D^o secuti su. dominum | sanct. David .. D^a praem propheta ille regius

dextera eius et brachium sanctam eius. Notum fecit dominus salutare suum, ante conspectum gentium revelavit iustitiam suam. Et omnis multitudo sanctorum responderunt dicentes Haec est gloria omnibus sanctis eius. Amen, Alleluia.

³ Et post haec exclamavit Habacuc propheta dicens Existi in salutem populi tui, ad liberandum electos tuos. Et responderunt omnes sancti dicentes Benedictus qui venit in nomine domini, deus dominus et illuxit nobis. Amen, Alleluia. Similiter post haec et propheta Michaeas exclamavit dicens Quis deus sicut tu, domine, auferens iniquitates et transgrediens peccata? Et nunc contines in testimonium iram tuam, quoniam voluntarius misericordiae es: et ipse averteris et misereris nostri, et absolvis omnes iniquitates nostras, et omnia peccata nostra demersisti multitudine mortis, sicut iurasti patribus nostris in diebus pristinis. Et omnes sancti responderunt dicentes Hic est deus noster in aeternum et in seculum seculi, et ipse reget nos in secula. Amen, Alleluia. Sic et omnes prophetae de suis laudibus sacra referentes et omnes sancti Amen Alleluia clamantes sequebantur dominum.

CAPUT IX. (XXV.)

Dominus autem tenens manum Adae tradidit Michaeli archangelo: et omnes sancti sequebantur Michaellem archangelum, et introduxit omnes in paradisi gratiam gloriosam. Et occurrerunt eis obviam duo viri vetusti dierum. Interrogati

Dac in conspectu gentium | Dac omnis gloria omnib. sa. dei

3. electos cum Db, Hal dilectos .. Dac populos | Amen, Allel. cum Db ..

Dac om | Simil. post haec et proph. (Dc Post haec proph.) Michaeas -- Quis deus sic. tu do. (ita Db edpr edpr germ; Dc Quis est dominus sicut tu) -- contines (Dc continens) in test. (Dc om) iram tuam (Dc om) -- absolvis (Db lves) -- demersisti (Dc add in) -- in dieb. (haec om Dc) prist. cum Dbc edpr germ, item (sed permultis omissis) edpr .. Da om | Et omnes sancti resp. dic. (haec omnia om Da) Hic est deus (ita Db edpr edpr germ; Dc dominus) -- Am. Allel. (haec Dc om) | de suis (Db add praedictis) laudibus | Da om et omni. sa. Amen Allel. clam. | Edpr et sequeb. dom. omissis Sic et usque clamantes.

IX. omnes (Da om) in paradisi (Dac - diso) gratiam glor. (Da - tia - oia; Dc gratiae et gloriae) .. edpr in paradisum | Edpr eis duo viri vetusti. | Edpr

autem a sanctis Qui estis vos qui nobiscum in inferis mortui nondum fuistis et in paradiso corpore collocati estis? respondens unus ex eis dixit Ego sum Enoch, qui verbo domini translatus sum huc; iste autem qui mecum est Elias Thesbitus est, qui curru igneo assumptus est. Hic et usque nunc non gustavimus mortem, sed in adventum Antichristi reservati sumus, divinis signis et prodigiis praeliaturi cum eo, et ab eo occisi in Ierusalem, post triduum et dimidium diei iterum vivi in nubibus assumendi.

CAPUT X. (XXVI.)

Et cum haec loquerentur sanctis Enoch et Elias, ecce supervenit alius vir miserrimus, portans humeris suis signum crucis. Quem videntes omnes sancti dixerunt ad eum Quis es tu? quia visio tua latronis est. Et quid est quod portas signum in humeris? Quibus respondens ait Vere dixistis quia latro fui, omnia mala faciens super terram. Et Iudaei crucifixerunt me cum Iesu, et vidi creaturarum mirabilia quae facta sunt per crucem Iesu crucifixi, et credidi eum esse creatorem omnium creaturarum et regem omnipotentem, et deprecatus sum eum dicens Memor esto mei, domine, dum veneris in regnum tuum. Statim suscipiens deprecationem meam dixit mihi Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Et dedit mihi signum istud crucis dicens Hoc portans

Interrogati a sa. qui essent, respondit | in inferis mortui cum Db .. Dac apud inferos | verbo domini cum Db edpr .. Dac om dom. | huc ex edpr est; reliqui hic, quod Da cum iste coniungit. Dac om autem | Hic et usque .. edpr om hic | in adv. Antichr. reserv. cum Dbc edpr edpr germ .. Da in adv. Christi reversuri | praeliaturi (edpr pugnaturi) .. Da praecincti ad praeliandum | occisi (edpr occisuri) cum Dbc .. Da occidi | post cum edpr .. reliqui et post | dimid. diei (Dac diei) .. edpr semissem | iterum vivi (Dc om; edpr add et) in nub. (Dc add sumus, sed reliqui om) assumendi (ita Dac edpr; Db assumpturi).

X. sanctis .. Dac sanctus | Quem vid. (Db Vid. eum) cum edpr Db .. Dac Et cum viderunt | Et (Dc om) quid est quod port. sign. (Dc edpr post est) in (Dc om) humer. (edpr om) | Iesu crucif. cum Db edpr germ .. Dac prae domini | dum veneris cum Dac edpr .. Db quando ven. | Statim (edpr Qui stat.) susc. deprec. (Dc edpr orationem) meam dix. (edpr ait) mihi (Dac ad me; edpr om) | sign. istud .. Db edpr hoc sign., et edpr om cruc. | Hoc (Db haec) por-

ambula in paradiso: et si non dimiserit te ingredi angelus custos paradisi, ostende illi signum crucis, et dicēs ad eum quia Iesus Christus filius dei qui nunc crucifixus est transmisit me. Cum hoc fecissem, dixi ad angelum custodem paradisi haec omnia. Qui cum haec a me audivit, statim aperiens introduxit me et collocavit me ad dexteram paradisi dicens Ecce modicum sustine, et ingredietur omnis generis humani pater Adam cum omnibus filiis suis sanctis et iustis post triumphum et gloriam ascensionis Christi domini crucifixi. Haec omnia verba latronis audientes, omnes sancti patriarchae et prophetae una voce dixerunt Benedictus dominus omnipotens, pater aeternorum honorum et pater misericordiarum, qui talem gratiam peccatoribus tuis dedisti et in gratiam paradisi reduxisti et in tua pinguiā pascua: quia haec est spiritualis vita certissima. Amen, Amen.

CAPUT XI. (XXVII.)

Haec sunt divina et sacra mysteria quae vidimus et audivimus, ego Karinus et Leucius. Amplius non sumus per-

tans cum Deb . . D^a Hoc porta et | transmisit me cum Db . . D^{ac} misit me huc ad te. Edpr sic: Et dedit mihi hoc sign. mittens ad paradysum, ut viso hoc signo angelus cust. par. intromitteret me. Et collocans me angelus in dexteram parad. etc | Db om haec omnia -- audivit | ad dexteram . . D^c add partem | sustine . . D^a add te hic | et ingredietur cum Db edpr . . D^a ut ingrediat . . D^c et videbis ingredi, pergens -- patrem Adamum | post triumphum et gloriam ascensionis Christi do. cruc. cum D^c . . D^{ab} Christi do. cr. omissis prioribus . . edpr om una cum et iustis | Haec (D^c add autem) -- audientes cum D^{bc} edpr . . D^a Cum audissent omn. ve. latr. | sancti (edpr om) pa. et proph. cum D^c edpr germ . . D^{ab} patriarchae | Benediet. (edpr om) . . D^a add es | domin. cum Db edpr edpr germ . . D^{as} deus | pecc. tuis (D^{ac} eius) dedisti . . edpr dedit, pergens ut in gaudia parad. introduceret eos ad pascua pi. et amena; et spiritali vita reficeret, Am. | D^a spiritalia et pinguiā pasc. | quia etc cum Db . . D^c spiritali vita quam certissima . . D^a spiritali vita sanctissima collocasti. Amen. Edpr germ sic: Gesegnet sey der almächtigt herr ain vater der ewigen gaist, ain vater der barmhertzigkait, der sölliche gnad hat geben seynen sündern, und uns eingefürt in das Paradeys, und auff die wayd des wollust, und in das ewig leben Amen. Ex Amb extrema haec notavi: Benedictus qui venit in nomine domini, deus dominus et illuxit nobis. Amen et Alleluia.

XI. Haec sunt -- ego Karinus (edpr Car., D^{ac} Char.) et Leuc. (D^{ac} Lenthius, edpr Leunthius; praeterea edpr Hal Havn add fratres germani [Havn genuini], Lipsaed frater meus). Amplius (edpr add que) cum D^{abc} edpr . . Amb Et postquam
Evang. apocr. ed. Tischendorf.

missi enarrare cetera mysteria dei, sicut contestans Michael archangelus dixit nobis Euntes cum fratribus vestris in Ierusalem eritis in orationibus clamantes et glorificantes resurrectionem domini Iesu Christi, qui vos a mortuis resuscitavit secum. Et cum nemine hominum eritis loquentes et sedebitis ut muti, usque dum veniet hora ut permittat vobis ipse dominus referre suae divinitatis mysteria. Nobis autem iussit Michael archangelus ambulare trans Iordanem in locum optimum et pinguem, ubi sunt multi qui nobiscum resurrexerunt in testimonium resurrectionis Christi domini: quia tantum tres dies permissi sumus, qui surreximus a mortuis, celebrare in Ierusalem pascha domini cum viventibus parentibus nostris in testimonium resurrectionis Christi domini: et baptizati sumus in sancto Iordanis flumine, accipientes singulas stolas albas. Et post tres dies celebrato pascha domini rapti sunt in nubibus omnes qui nobiscum resurrexerunt et perducti sunt trans Iordanem, et amplius a nemine visi sunt.

scripserunt Leuius et Carinus singulos tomos cartae, dixerunt ad omnes Amplius | enarr. cet. myst. dei cum Dabc edpr .. Amb dicere secreta divina et sacra myst. Christi domini | contestans (edpr testans) .. Amb astans | vestris cum Dbc Amb edpr .. Da meis | eritis (Db et er.) in or. clam. et (edpr om cl. et) glor. cum Dabc edpr .. Amb adorate loca passionis domini nostri Iesu Christi, glorificantes | dom. I. Chr. .. Amb dom. eius | qui vos cum Amb edpr Lipsed .. Da (item Dbc?) quos (ex errore compendii natum) | et sedeb. (edpr sed eritis) ut muti .. Amb om | usque dum veniet (Amb venial) .. Dac donec veniat | vob. ipse (edpr om) dom. .. Amb vos deus | suae div. .. Amb maiestatis suae .. Lipsed sua | Nob. autem (Amb Et nob.) cum Dbc Amb .. Da edpr Nos autem (edpr que) | optimum: ita de coniectura edidi pro optimum | Chr. dom. (Dac om do.) .. Amb dom. nostri Ies. Chr., edpr Iesu Chr. | quia tantum tres -- qui surr. a mo. (Dac a mo. qui surr.) -- cum viventib. (ita Db edpr germ, item addito adhuc Hal Lipsed; Dac om) -- resurr. (Dac om; edpr germ om in test. usq. domini) Chr. dom. cum Dbac edpr germ .. Amb (sed vide post) edpr om | Amb edpr om sancto | accipientes singulas (ita ex Amb Lipsed; reliqui singuli) -- celebrato pa. do. (haec edpr; Db celebrantes pa. do., Dc celebrationis pascae do.) rapti (cum Dc edpr; Db reperl) sunt (edpr sumus, sed postea sunt) in (Db a) nubibus -- et (Db om) perducti (edpr om et perd. usq. Iordan.) -- amplius (Db iam) a ne. visi sunt cum Dob edpr .. Da et iam a ne. vi. sunt, omissis prioribus .. Amb accipientes singulas stolas albas (etiam Lipsed habet accip. singulas stolas candidas) non manu factas inconsuales. Deinde tres dies permissi sumus omnes in Ierusalem pascha domini celebrare, et quibus voluit dominus revelare ex ipsis in testimonium resurrectionis eius. Et post triduum peracta pascha iacti sumus a nubibus trans Iordanem ut a nemine videamur

Nobis autem dictum est in Arimathia civitate in orationibus persistere.

Haec sunt quanta nobis iussit dominus referre vobis: date illi laudem et confessionem, et poenitentiam agite, ut misereatur vestri. Pax vobis ab ipso domino Iesu Christo et salvatore omnium nostrorum. Amen.

Et postquam compleverunt omnia scribentes in singulos tomos chartae, surrexerunt. Karinus autem quod scripsit, dedit in manus Annae et Caiphæ et Gamalielis; similiter et Leucius quod scripsit, dedit in manus Nicodemi et Ioseph. Et subito transfigurati sunt candidati nimis, et non sunt visi amplius. Scripta autem eorum inventa sunt aequalia, nihil maius aut minus littera una.

Ista omnia admiranda Karini et Leucii dicta audiens omnis synagoga Iudaeorum, ad invicem dixerunt Vere ista omnia a domino sunt facta, et benedictus dominus in secula

usque in diem secundam (sic; secundi?) adventus domini cum sanctis omnibus exultantes. | Nobis autem dictum est (Lipsed add a Michaelae archangelo quatenus) in Arimathia civitate in orationibus persistere (Lipsed perseveraremus) cum Amb Lipsed .. reliqui om

quanta .. D^c mysteria quae | dominus (D^{ac} deus) ref. vob. (Amb om) | date (D^{ab} praem et) illi laud. (Amb add et gloriam et honorem) -- ut (ita Amb, D^b et) misereatur (D^{ac} et miserebitur) vestri .. edpr om | ab ipso dom. cum D^b edpr .. D^{ac} a dom. deo | et salv. omnium nostrorum .. edpr salv. nostro | Amen .. D^{ac} ter habent .. edpr om. Amb om Pax usque Amen.

Et postquam -- in (D^a om) sing. tom. cha. surrex. (D^a scripserunt) .. Amb om. | Karinus (ut supra) -- scrips. (D^c add in tomo chartae) .. Amb Et tomum cartae quem scripsit Car. | in manus cum D^b .. Amb in manu; D^{ac} in manibus | sim. et Leucius (ut supra) quod scripsit (D^b add in tumum cartae) .. Amb et quem scr. Leucius | in manus; ut ante. Edpr sic: Et completis omnibus Carinus reddidit Nicodemo et Ioseph thomas cartae | Et subito -- visi amplius .. Amb Et statim non apparuerunt | Scripta -- inv. su. aequalia cum D^{ac} edpr .. D^b Scriptae (scripturae?) -- inventae su. aequales .. Amb om | nihil mai. aut (D^b vel) min. (D^{ac} add habentia, item edpr post una; D^b add vel in) litt. una (Hal add in uno quam in alio, similiterque alii habent) .. Amb om

Ista omnia adm. Kar. et Leuc. (de his nominib. vide supra) -- omnis syn. hud. (edpr om omni, et Iud.) ad inv. dix. (Amb Omnes autem cum audissent verba scripturarum, dix.) -- dominus (cum D^b edpr; D^{ac} add Iesus, Amb deus Israel) -- Amen .. Lipsed Iudaei ergo postquam haec scripta viderunt legerunt et intellexerunt, turbati commoti et confusi in se dixerunt Vere, vere, vere, quia ista infalabiliter a deo facta sunt: et benedictus sit deus in secula seculorum, Amen. Haec enim omnia Iesum dei filium esse testantur; quod tamen ut fateremur, absit a nobis.

seculorum, Amen. Et exierunt omnes cum magna sollicitudine, cum timore et tremore percutientes pectora sua, et abierunt unusquisque in propria sua.

Haec omnia quae dicta sunt a Iudaeis in synagoga eorum, statim Ioseph et Nicodemus annuntiaverunt praesidi. Et ipse Pilatus scripsit omnia quae gesta et dicta sunt de Iesu a Iudaeis, et posuit omnia verba in codicibus praetorii sui publicis.

CAPUT XII. (XXVIII.)

Posthaec ingressus Pilatus templum Iudaeorum congregavit omnes principes sacerdotum et grammaticos et scribas et legis doctores, et ingressus est cum eis in sacrarium templi, et iussit ut omnes ianuae clauderentur, et dixit eis Audium habemus quod quandam magnam bibliothecam habetis in templo isto: propter hoc rogo vos ut ante nos praesentetur. Et cum apportaretur ipsa bibliotheca a quattuor ministris auro et gemmis pretiosis ornata, dixit Pilatus ad omnes Con-

Similiter ed^{pr} germ. | Et (Amb om) exier. omnes .. ed^{pr} add de synagoga, Amb de synagoga templi | cum tim. et tremore .. Lips^{ed} tremore timore et pavore .. ed^{pr} et timore .. Amb om | percutientes cum Amb ed^{pr} Lips^{ed} aliaque codd .. Dabc et percutierunt (-cusserunt) | et abierunt (Havn redierunt, ed^{pr} abiitque) -- sua .. Amb om

Haec omnia -- ipse (D^{ac} om) -- publicis .. Amb Ioseph autem et Nicod. annuntiaver. omnia supra dicta Pontio Pilato. Haec audiens Pil. tulit exempla dicti Leucii et Carini a Nic. et Ios. tradita et posuit ea in publicis codd. praet. sui .. ed^{pr} Ios. vero et Nic. statim annunciar. praesidi omnia, quae ipse posuit in codd. publ. praetorii .. Havn om.

XII. Omittunt hoc caput Dbc Havn ed^{pr}; habent D^a Amb Hal Lips^{ed} ed^{pr} germ.

Posth. -- omnes .. Amb Et posthaec ingressus Pil. in templ. Iud. invenit in synagoga magna et (dele?) congregatos omnes .. Hal Posth. ingressus Pil. templum convocavit omnes | princ. sac. et gramm. (et gr. ex Amb Lips^{ed}; D^a om) -- doctores .. Hal Iudaeos et grammaticos | et iussit -- dix. eis .. Amb et rogavit Pil. omnes, et praecepit claudere ianuas et dix. ad omnes | Amb Audivimus quia magna bibl. est in templi isto sacrario (Hal om in te. isto). Rogo vos ut praesentetur ipsa bibl. in manibus vestris. | Et cum apportaretur etc ex Lips^{ed} .. D^a Et cum deportassent illam bibl. magn. a qu. ministris -- ornatam, item Amb Hoc factu Iudaei itaque bibliothecam magn. a qu. min. deportaverunt -- ornatam | Amb ex auro | et gemm. pret. cum D^a Amb .. Lips^{ed} et argento | Coniuro .. D^a Adiuvo

iuro vos per deum patrum vestrorum, qui iussit vos templum istud aedificare loco sacrarii eius, ne verum mihi taceatis. Vos nostis omnia quae scripta sunt in ista bibliotheca; sed nunc dicite si vos in scripturis invenistis istum Iesum, quem crucifixistis, esse filium dei venturum pro salute generis humani, et in quantis annis temporum venire debebat. Manifestate mihi si ignorantes eum crucifixistis aut scientes.

Ita coniurati Annas et Caiphas iusserunt exire de sacrario ceteros omnes qui cum ipsis erant, et ipsi clauserunt omnes ianuas templi et sacrarii, et dixerunt ad Pilatum Coniurati sumus a te, iudex bone, per aedificationem templi istius, veritatem et rationem manifestam tibi facere. Postquam crucifiximus Iesum ignorantes dei filium esse, putantes per aliquod carmen facere eum virtutes, fecimus synagogam magnam in isto templo. Et conferentes ad invicem de signis virtutum quae fecerat Iesus, multos ex genere nostro testes invenimus, qui dixerunt Iesum post passionem mortis vivum se vidisse et in altitudinem coeli penetrasse. Et duos testes quos Iesus a mortuis resuscitavit vidimus, qui multa mirabilia quae fecit Iesus in mortuis annuntiaverunt nobis, quae

| *patrum vestror.* cum Amb .. D^a etc *patrem vestrum* | *qui iussit* -- *sacr. eius* cum Amb .. D^a *qui fecit ac iussit templ. istud aedificari* | Amb om *ne verum mi. tac.* | *sed nunc dicite* (D^a *dicite*) *si* cum Hal Lipsed .. Amb *et si* | *debebat* cum Amb .. D^a *debuisset* | *si ignorantes* -- *scientes* cum Amb .. D^a etc om

Amb *Et coniurati* -- *exire omnes de sacr. qui erant in templo* -- *clauserunt ianuas* etc | *bone* cum Amb Hal Lipsed .. D^a om | Lipsed *per aedificationem* | *templi istius* .. Amb add *et sacrarium eius* | *veritatem* (Amb add *dicere tibi*) *et rat. manif. tibi* (Amb om *manif. ti.*) | Lipsed *ipsum filium esse dei viventis in secula* | *per aliquod carmen* cum D^a Hal Lipsed (add *et arte diabolica*) .. Amb *per aliqua carmina* | *facere* .. Amb *fecisse* | *in isto templo* cum Amb Lipsed .. D^a *ad templum istud* | *ad invicem* .. Lipsed add *sapienter et mature* | *de signis virt. quae* (Lipsed *quas*) cum Amb Lipsed .. D^a *signa virt. quae* | *qui dixerunt* .. Lipsed *fide dignos dicentes* .. Amb om | *Iesum* cum Amb .. Lipsed D^a om | *post pass. mortis* (Lipsed om) .. Amb *post mortem et passionem* | *se vidisse* .. Lipsed add *loquentem cum discipulis suis audivisse* | *et in* (Lipsed om) *alt. c. penetrasse* (Lipsed *penetranlem vidisse*) cum Amb Lipsed .. D^a om | *quos* cum Amb Lipsed .. D^a *quorum corpora* | *Iesum* .. Lipsed add *dei filius* | *qui* (Amb *et*) *multa* .. Lipsed *praem coniuravimus cum ipsisque locuti sumus* | *in mortuis* .. Amb *in infernum* .. Lipsed *inter mortuos et apud inferos* | *quae* (Lipsed add *omnia*) --

in manibus nostris scripta habemus. Nostraque consuetudo est quod omni anno ante nostram synagogam aperientes istam sanctam bibliothecam testimonium dei exquirimus. Et invenimus in libro primo de Septuaginta, ubi locutus est Michael archangelus ad tertium filium Adae primi hominis de quinque millibus et quingentis annis, in quibus venturus esset de coelis dilectissimus dei filius Christus: et adhuc consideravimus quod forsitan ipse esset deus Israel qui dixit ad Moysen Fac tibi arcam testamenti in longitudinem cubitorum duorum et semis, in latitudinem cubiti unius et semis, in altitudinem cubiti unius et semis. In istis quinque semis cubitis intelleximus et cognovimus fabricam arcae veteris testamenti, quia in quinque et semis millibus annorum venturus esset Iesus Christus in arca corporis, et invenimus ipsum deum Israel esse, filium dei. Quia post passionem eius nos principes sacerdotum, admirantes signa quae propter eum fiebant, aperuimus bibliothecam istam, exquirentes omnes generationes usque ad generationem Ioseph, et Mariam matrem Christi ex semine David esse computantes: et invenimus quod, quo fe-

scripta (Lipsed add *interpretata et declarata*) habemus .. Amb *qu. scripserunt manib. suis* | *Nostraque* (Lipsed enim) *cons. est -- et invenimus*; similiter *Hal sicut* (praecedite *facere miracula* omissis *fecimus synagogam* etc) *consuet. est quod omni anno ante templum accipientes istam bibl. et testem* (sic male) *dei exquirimus, et inv. ..* Amb *haec omnia* (adde habentes?) *nos duo principes, requirentes omnem synagogam, aperientes istam bibl. testimoniorum dei, exquirentes invenimus* | *Adae ..* Amb add *Sed* (cf. infra ubi idem nomen, *Seth*, ex Amb edidimus) | *de quinque -- venturus esset ..* Amb *dicens* *In quinque mil. quing. ann. venturus erat* | *et adhuc* (haec Amb om) *consid. quod* (D^a *quia*) *fors. ipse* (D^a *iste*) *esset* (D^a *est*) *de. Isr. qui* (Amb *vel qui*) -- *latitudinem* (D^a *altitud.*) -- *altitud.* (D^a *latitud.*) -- *semis ..* Hal om una cum seqq. usque *deum Isr. esse filium dei.* | *In istis* (D^a *his*) *quinque semis cubitis* (D^a *quinq. cub. et semis*) *int. et cogn. fabricam* (D^a *in fabrica*) -- *in* (Amb om) *qu. et semis mil. annor.* (D^a *qu. millib. annorum et semis*) -- *in arca corp.* | *et invenimus cum Amb ..* D^a *et sic scripturae nostrae testantur* | *ipsum deum Isr. esse fil. dei cum Amb ..* D^a *ips. fil. dei esse et dominum et regem Isr. :* *Quia post -- princ. sacerd.* (Lipsed add *et seniores plebis Iudaeorum*) -- *quae propter* (Lipsed *per*) *eum fiebant* (Lipsed add *confestim*) *ap. bibl. ist.* (Lipsed add *cum magna sollicitudine et ingenti labore ac summa diligentia*) .. Hal *Et passionem eius nos admirantes et signa quae faciebat, propter eum aperientes bibl.* Item Amb *Per multos dies nos duo principes transeuntes omnem bibl. | exquir.* (cod. add *per*) *omn. gen. usq. ad gen. Ioseph, et Mariam -- computantes, et inven. quod quo* (cod.

cit deus coelum et terram et primum hominem, ab ipso tempore usque ad diluuium sunt anni duo millia CCXII; et a diluuiio usque ad turris aedificationem anni quingenti XXXI; et a turris aedificatione usque ad Abraham anni DCVI; et ab Abraham usque adventum filiorum Israel de Egypto anni CCCCLXX; ab exitu filiorum Israel de Egypto usque ad templi aedificationem anni DXI; et a templi aedificatione usque ad ipsius templi destructionem anni CCCCLXIII; usque hic inuenimus in bibliotheca Esdrae: requirentes ab incendio templi usque adventum Christi et nativitatem eius inuenimus annos esse DCXXXVI. Qui fuerunt simul anni V millia quingenti, sicut inuenimus scriptum in bibliotheca praenuntiasse Michael archangelum ad tertium filium Adae Seth, in quinque et semis millibus annorum aduenisse Christum filium dei. Usque nunc nemini diximus, ut non esset dissensio in synagogis nostris: et nunc coniurasti nos, iudex bone, per istam sanctam bibliothecam testimoniorum dei, et manifestum tibi facimus. Et nos coniuravimus te per vitam et salutem tuam, haec verba nemini manifesta facere in Ierusalem.

om) fecit -- duo millia CCXII cum Amb .. Da Lipsed exquir. omnes gen. (Lipsed add ab Adam) usque ad gen. Ioseph et Mariae (Lipsed add Et inuenimus generationem Ios. et Mariae) matris Iesu, computantes (Lipsed om) ex semine David esse (Lipsed add computantesque), inuenimus ea quae fecit dominus, et quando (Lipsed omnia quae fec. dom. deus quando) fecit coelum et terram et primum hominem (Lipsed add omnium hominum patrem) Adam usque ad diluuium, anni duo millia ducenti et duodecim (Lipsed om extrema usque ad diluv. unaque omnia reliqua quae computationem annorum continent) .. Hal exquir. gener. ab Adam usque ad Mariam et Ioseph, inuenimus ab Adam usque ad diluv. duo millia annorum quadringentos et duodecim annos | et a diluuiio -- de Egypto CCCCLXX (numeri posteriores tres LXX non satis certi sunt) -- anni CCCCLXIII -- DCXXXVI. cum Amb .. Da, item Hal et a diluv. usque ad Abraham anni nongenti duodecim (Hal quadringentos et viginis duos) et ab Abraham usque ad Moysen anni quadringenti triginta: et de Moysen usque ad David regem anni quingenti decem (Hal ducentos decem): et a David usque ad transmirationem Babylonis anni quingenti (Hal annos ducentos): et de transmiratione Babylonis usque ad incarnationem Christi anni quadringenti (Hal annos quadringentos triginta et octo). | Qui fuerunt simul anni (Hal et hi anni simul iuncti sunt; Da et sunt simul) V millia et quing. (Hal Da semis pro quing.). Hanc computationem vitis laborare in codd. nostris tribus omnibus facile patet. In Amb enim singulorum annorum computatio facit 5430, ut desiunt 70; in Da 4964, deficiunt igitur 536; in Hal denique non numerantur nisi 4112 i. e. 1388 minus quam 5500. | sicut inuenimus -- manif. facere in Ierusalem cum Amb .. Da et

CAPUT XIII. (XXIX.)

Haec verba Annae et Caiphae audiens Pilatus omnia reposuit in gestis salvatoris domini in codicibus publicis praetorii sui, et scripsit epistolam ad Claudium regem urbis Romae dicens

Pontius Pilatus Claudio regi suo salutem.

Nuper accidit, quod et ipse probavi, Iudaeos per invidiam se suosque posteros crudeli condemnatione punisse. Denique cum promissum haberent patres eorum quod illis deus eorum mitteret de coelo sanctum suum, qui eorum merito rex diceretur, et hunc se promiserit per virginem misurum ad terras: iste itaque me praeside in Iudaeam cum ve-

sic apparet quod Iesus quem crucifiximus Iesus Christus dei filius est, verus et omnipotens deus. Amen . . Hal nihil simile habet.

XIII. *Haec verba* -- dicens ex Amb^a sunt. Priora una cum cap. praecedente omittunt D^bc edpr, sed posteriora similiter exhibent. Etenim D^bc sic habent: *Et (D^c om) post haec (D^c add ipse) Pilatus scripsit epistolam ad urbem Romam Claudio (D^c add imperatori) dicens.* Porro edpr *Posteaque volens Cesari nunciare haec omnia scripsit epistolam dicens.* Denique cod. Hal. cum D^b facit, praeterea vero haec praemittit: *Quae sequuntur non creduntur pertinere ad evangelium Nicodemi, quamquam sub eadem narrationis serie in nonnullis exemplaribus reperiantur adscripta.*

Claud. regi (h. l. Amb^a D^c, ante Claudio D^b Hal; om Gue Amb^b edpr Marc Heg, item textgr) *suo* (cum Amb^a D^b, item Gue Amb^b edpr; om D^c Hal, item Marc Heg textgr) . . *Six Claudio Tiberio Neroni imp.*

quod et: ita etiam edpr; sed cdd. plerique *et quod*, Amb^b *quod*, Amb^a *eo quod*. Videbatur omnino *quod et* edendum esse. Graece legitur ὅπερ αὐτὸς (cdd³ αὐτ. ἐγώ, cd¹ ἐγώ) ἐγύμνασα (-νωσα) | *ipse . . Amb^b ego | se suosque* cum Amb^a Amb^b D^c Gue edpr etc, item textgr . . D^b Hal om *se | posteros . . Marc male add Iesum.* Amb^a in margine adnotatum habet *Christum crucifixisse*, unde additamentum istud fluxisse videtur. | Amb^a *crudeli* (Amb^b om) *damnatione | punisse* (Gue *punitivise*). Graece est ἐτιμωρήσαντο . . *Chas peremisse.* *Six huc usque sic: Nuper contigit, cuius rei ipse testis esse possum, Iudaeos sese ipsos posterioresque suos universos per invidiam crudeli damnatione perdidisse. | Denique cum cum Amb^a Amb^b Gue D^c Heg Marc; item Chas Six Cum enim . . D^b edpr Hal De quo cum.* De gr. text. huc quadrat ἀμέλει. | *patres eorum . . Amb^a patribus eorum | sanctum suum* cum Gue D^c Amb^b edpr Heg, item Amb^a (praemisso filium) Chas (addito filium); item filium suum Marc . . D^b sancto suo. Graece est τὸν ἅγιον αὐτοῦ | *et hunc se* cum Gue D^c Amb^b (sed om *se promis.*) Marc Heg . . Amb^a *eum se; edpr Iesum se; D^b et haec.* Graece est καὶ (cdd³ om) τοῦτον, cd¹ τοῦτ. δέ | *promiserit . . Amb^a ipse promisit | ad* (Heg in) *terras* (Heg Amb^b -ram) cum D^bc Gue edpr Marc; item Amb^b Heg . . Amb^a Hal in *terris.* Graece ἐπὶ τὴν γῆν | *iste* (cum Amb^a Marc, item is Gue; D^bc Amb^b Heg *istum*)

nisset, et vidissent eum caecos illuminasse, leprosos mundasse, paralyticos curasse, daemones ab hominibus fugasse, mortuos etiam suscitasse, imperasse ventis, ambulasse siccis pedibus super undas maris, et multa alia signa miraculorum fecisse: et cum omnis populus Iudaeorum filium dei illum esse diceret, invidiam contra eum passi sunt principes sacerdotum et tenerunt eum et mihi tradiderunt, et alia pro aliis

it. me praeside (pro his Amb^a quasi rex Iudaeorum, et post in Iudaeam add et deus Hebraeorum) in Iudaeam (Gue Marc Amb^b -daea, et Gue^a add Hebraeorum) cum venisset (ita Amb Marc; Gue cum esset; D^bc Heg deus Hebraeorum cum misisset, Amb^b corrupte Hebraeor. deus cum essem) et vidiss. (Gue Marc audissent) eum (D^b eum Hebraei, Amb Hebraei eum) .. edpr et me praeside in Iudaea huc misisset, videntes eum Iudaei. Graeca sic habent: οὗτος τὸν υἱὸν ἐμοῦ ἡγεμονεύοντος ἦλθεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. καὶ εἶδον αὐτόν. Chas haec et superiora sic: quod deus illorum mitteret per virginem sanctum suum filium, qui rex eorum merito diceretur, hunc me praeside misit in Iudaeam. Quem cum vidissent .. Six inde a Denique sic: Cum enim ex oraculorum promissis maiorum ipsorum auctoritate receptis hoc exspectarent ut deus illorum per virginem iuenculam mitteret qui iure rex eorum diceretur, hunc me praesente misit in Iudaeam. Is, quod omnibus notum est, coecis visum restituebat etc | Amb^a daem. effugasse (etiam Amb^b effugasse) ab hom.; mort. susc. ante leprosos ponit; item ante imperasse add mutos loqui fecisse | D^b om leprosos -- suscit. | etiam cum D^bc Gue Heg .. Amb^{ab} Hal edpr om, item text^{er} .. Marc auctoritate | D^b imperare | signa miraculor. cum D^b Amb^a (item miracula et signa edpr, miracula Six) .. Gue Amb^b Marc Chas mirabilia .. Heg om. Graece est θαυμάσια (cd¹ θαύματα) | et (ita D^b Amb^a edpr; Marc hunc; D^c Gue aliiq. om) cum (edpr om, Amb^b cum igitur) omnis pop. (ita Amb^{ab} Gue Marc Heg Chas; D^bc edpr multi de populo) -- esse (Amb^{ab} om) diceret (ita Amb^{ab} Marc Heg Chas, item dicerent Gue; D^b crederent, D^c crediderunt) | invidiam co. eum passi sunt cum D^bc Amb^b edpr Marc Heg aliisque .. Gue invidia co. eum ducti sunt, similiter Amb^a | princ. sacer. cum Gue edpr Amb^b Amb^a (sed iste sic: et princ. sacer. invidia co. eum ducti, et primi sacerdotes et scribae et Pharisei comprehendentes eum etc) Six, item princ. Iudaeorum Marc Heg Chas .. D^bc princ. sacer. scribae et Pharisei Iudaeorum. | tenuerunt eum et mihi (Heg Chas mihiq.) cum Gue Amb^b Heg Marc Chas .. D^bc Amb^a edpr tenentes (Amb^a comprehendentes) eum (D^c om, edpr add et) mihi. Graece sic legitur φρόνω οὖν (cd¹ καὶ φρ., cd¹ om οὖν) οἱ ἀρχιερεῖς κατ' αὐτοῦ κινούμενοι ἐπατήσαν αὐτόν καὶ ἐμὸν (cd¹ κρατήσαντες ἐμὸν) αὐτόν παρέδωκαν etc. Six post coecis vis. restituebat sic: leprosos mundabat, resolutos nervis curabat: viderunt quoque ipsum daemonia abegisse atque obsessos spiritibus immundis liberasse: mortuos item ex sepulcris ipsis resuscitavit; obediebant ipsi ventorum turbines, siccis pedibus mare inambulabat: fecit alia quoque permulta miracula, ut vulgo etiam inter Iudaeos et plebem dei filius diceretur. Principes vero sacerdotum aemulatione et livore instincti adversabantur illi, captumque illum mihi tradiderunt etc | alia pro

mihi mentientes dixerunt istum magum esse et contra legem eorum agere.

Ego autem credidi ita esse, et flagellatum tradidi illum arbitrio eorum. Illi autem crucifixerunt eum, et sepulto custodes adhibuerunt. Ille autem militibus meis custodientibus die tertio resurrexit. In tantum autem exarsit iniquitas Iudaeorum ut darent pecunias militibus meis dicentes Dicite quia discipuli eius corpus ipsius rapuerunt. Sed cum acce-

aliis (Amb^b *aliud post aliud*) .. Marc add *nulla* | *mihi mentientes cum Amb^a, item text^{gr} καταψευδάμενοι .. reliqui mihi de eo mentientes | dixerunt cum Gue Amb^b edpr, item text^{gr} .. reliqui add *asserentes | istum (Amb^a edpr illum, Amb^b eum) magum (Amb^a malignum; Thi ex vitio edidit magnum) esse et co. leg. eorum (Amb^a om; edpr co. deum) agere. Six post tradiderunt pergit ementitis sceleribus eum. reum facientes: magum appellabant atque legis eorum desertorem et contradictorem.**

credidi cum Gue D^c Amb^b Marc Heg etc .. Amb (*credens, sed sequente et*) D^b edpr praem verbis eorum. Graece est πιστεύσας. Six sic pergit: *Quibus persuasionibus seductus ipse fidem querelis eorum adhibui, flagellatumque ipsis tradidi ut pro arbitrio in eum animadverterent. | crucifix. eum .. Amb^a Hal D^b edpr add in (D^b edpr om) ligno, praetereaque Amb add *aculeis inter duos latrones | et sepulto (ita Gue Amb^b [add eo] Heg; Marc Chas Six sepulcro) cust. adhibuer. cum Gue Amb^b Heg Marc Chas Six .. D^bc Hal edpr et mortuum (D^c om) sepelientes custodes posuerunt, perguntque D^c edpr milites praetorii mei, et signantes monumentum abierunt (edpr ad mon. eius pro et sign. etc) .. Amb et mortuum sepelientes. Graece legitur και ταφέντος αὐτοῦ φύλακας κατέστησαν ἐπ' αὐτόν. | Ille autem (Amb^b vero) -- resurrexit cum Gue D^c Amb^b Heg Marc Chas, item text^{gr} αὐτός δὲ τῶν στρατιωτῶν μου φυλακτόντων αὐτόν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη .. D^b Hal militibus praetorii mei monumentum eius custodientibus et signantibus (D^b -ntes monumentum) die tertio (D^b -ia) resurr. de monumento (Hal add vivus). Item edpr *illis autem eum custod. et signantib. monum. die tertia resurr. vivus .. Amb^a et milites custodientes monumentum, et die tertio resurr. a mortuis a monumento. | In (Hal om) tantum autem (Chas add adversus eum) .. Amb^b Iterum autem | iniquitas (ita D^b Amb edpr; D^c Heg Marc Chas nequitia; Gue Amb^b invidia) Iudaeor. (edpr Hal Amb^b eorum, Amb^a cordis eorum) .. graece est ἡ τῶν Ἰουδ. πονηρία | pecunias cum D^b, item ἀργῦρια text^{gr} .. D^c Amb^b etc pecuniam | milit. meis (Amb nostris, text^{gr} om) dicentes cum D^b Amb text^{gr} .. Gue Amb^b Marc eis dicentes .. D^c Heg custodibus et dicerent. Edpr *ut data pecunia militibus suaserunt dicentes | corp. ips. (Amb^b eius) rapuerunt (ἐκλεψαν) cum Gue Amb^b Heg Marc Chas text^{gr} (sed cd¹ add ἐλθόντες διὰ τῆς νυκτός, vide post) .. D^bc edpr corp. eius per noctem furati sunt; item Amb^a nobis dormientibus nocte furati sunt eum, sed praeterea add et signatum monumentum (altera manu additum est non) invenerunt sicut fuerat. O quanta falsitas Iudaeorum. Unde resurrexit, quia ostium clausum monumenti dimiserunt signatum et lapidem magnum superpositum. Six haec et praecedentia sic habet: Crucifixerunt igitur illum, et sepulcro quo conditus erat custodes adhibuerunt, inter quos etiam ex meis militibus nonnulli erant, qui tertio die****

pissent pecunias, quod factum fuerat tacere non potuerunt: nam et illum resurrexisse testati sunt se vidisse et se a Iudaeis pecuniam accepisse.

Haec ideo ingessi ne quis aliter mentiat, et existimes credendum mendaciis Iudaeorum.

ipsum a mortuis resurgentem viderunt. Nequitia autem Iudaeorum magis hoc facto exarsit, numeraruntque magnam pecuniarum vim ipsis militibus, quatenus discipulos ipsius noctu corpus rapuisse praedicarent. | Sed cum cum Gue Amb^b Heg, item text^{gr} .. D^bc Amb^a Hal Milites autem mei (D^c Amb om) cum; item Marc Et custodes cum | pecunias cum D^b Amb Hal .. reliqui pecuniam | quod (Gue Marc quid) fa. fuerat (Gue Marc fuerit) tac. non pot. cum Amb^b Gue Marc Heg .. Deb Amb^a Hal edpr tacere veritatem non pot. (Hal no. po. veril. eius) quod factum fuerat (D^b Hal est; edpr om qu. fa. fu.) | nam et illum (Amb^b illi) resurr. (Marc Heg surr., Amb^b om) -- et se (Gue om) -- accepisse cum Gue Amb^b Marc Heg text^{gr} .. D^bc Hal Amb^a sed (Amb et, D^c et eum) de sepulcro resurr. (D^c surr., Hal eum surr.) testificati (Hal testati) sunt, et a Iud. se (D^b om, Amb^a om a Iud. se) pecuniam (D^b -ias) acc. dixerunt (Amb praeterea add et omne miraculum quod eis ostensum coram hominibus annuntiaverunt) .. edpr om. Six post praedicarent sic: Acceperunt hi quidem pecunias, nihilominus tamen publice ubique professi sunt atque testantur se visiones angelorum vidisse ac Iesum illum a mortuis vere resurrexisse.

Haec ideo ingessi cum Gue Amb^b Heg Marc .. D^bc Amb edpr Ideo suggero (edpr suggeres) regi (Amb pietati vestrae). Graece ταῦτα διὰ τοῦτο ἀντίγραφον (cd¹ add σοι, cd² τῷ κρᾶτει σου) | existimes (Hal aestimes; D^b aestimans) cum Gue Hal D^b, text^{gr} ὑπολάβης .. reliqui aestimet vel existimet (Amb^{ab} extimet) | credendum cum Gue Amb^{ab} edpr Heg etc .. D^b credere | mend. Iudaeorum: ita Gue Amb^b Marc Heg; item text^{gr} .. D^bc Amb^a Hal edpr add Dixi (edpr dirigendo; Amb^a add autem) potestati (Amb^a potentiae) vestrae (D^c tuae) omnia (Amb^a haec omn.) quae gesta sunt de Iesu (Amb^a om de Ie.) in praetorio meo (Hal add Valete; Amb^a add de Iesu rege Iudaeorum quem crucifixerunt Iudaei, et omnia in nostris codicibus praenotavimus, quoniam ipsius est regnum et potestas in secula seculorum, Amen.) .. Six postrema sic habet: Haec autem ideo scripsi ne quis nugis ac mendaciis Iudaeorum, si de re gesta aliter loquantur, fidem adhibeat. Vale.

EVANGELII NICODEMI PARS ALTERA

SIVE

DESCENSUS CHRISTI AD INFEROS.

LATINE B.

CAPUT I. (XVII.)

¹ Tunc rabbi Addas et rabbi Finees et rabbi Egias, viri tres qui venerant de Galilaea testificantes vidisse se Iesum assumptum in coelum, surrexerunt in medio multitudinis principum Iudaeorum et dixerunt coram sacerdotibus et Levitis convocatis ad concilium domini Venientibus nobis de Galilaea in Iordanem obviam facti sunt maxima multitudo hominum abbatorum qui olim fuerant defuncti. Inter quos Karinum et Leucium vidimus simul cum eis adesse: et appropinquantes ad nos osculantesque ad invicem, quia cari nostri fuerunt amici, interrogavimus eos Dicite nobis, amici et fratres, quae est haec anima et caro? et qui sunt isti cum quibus

I. Ad hoc caput cf. text. lat. A I et XI.

I, 1. Tunc (A add *responderunt*) -- Addas (C *Adam*) -- Egias (ABC *Egis*) viri tres (haec AB om) -- testificantes (A qui *testificati sunt*; B add *ad omnem multitudinem*) vidisse se (A quod *viderant*, B plane om) -- surrex. -- princ. Iud. (AB om *surr. usque Iud.*) et (B om) dix. (AB add *ad omnem coetum Iudaeorum*) coram -- Lev. (A om *coram usque Lev.*) | *convosatis* etc cum C .. AB Nos enim (B om) *vocati a vobis* (A om) *ad concil. et venientes nos* (A om *et ve. no.*) a Gal. in Io. *obv. fa. sunt* (B *obvia factus est*) nobis | *hominum* (A om) *abbatorum* (C om) | *Karinum* (B *Car.*) et *Leuc.* (B *Lent.*) -- *adesse cum* BC .. A *erant Carinus et Lentius*, quos *vidimus cum eis adscendisse* | *et approp.* -- *interrog. eos* cum AB .. C qui *appropinquantes ad nos et amplexantes ad inv.*; *rogavimus manifeste.* Quos *interrogavimus* | *Dicite nobis* .. C om | *quae est* (A *sunt*) *haec anima* (A *haec*

pergitis? et quomodo corporaliter manetis qui olim defuncti fuistis?

² Qui respondentes dixerunt Resurreximus cum Christo ab inferis, et ipse resuscitavit nos a mortuis. Et ex hoc scialis quod destructae sunt portae mortis et tenebrarum, et animae sanctorum inde sunt exentae et in coelum conscenderunt cum Christo domino. Nam et nobis ab ipso domino praeceptum est ut tempore praefinito perambulemus ripas Iordanis et montes; tamen non omnibus apparentes neque cum omnibus loquentes nisi quibus ei placuerit. Et modo neque loqui neque apparere vobis potuissemus nisi a spiritu sancto nobis permissum fuisset.

³ Audientes autem haec omnis multitudo quae aderat in concilio, timore perterriti ac tremore mirabantur si haec veraciter facta fuissent quae isti Galilaei testificantur. Tunc Caiphās et Annaş dixerunt concilio Modo apparere habet per omnia quae isti testificati sunt, prius et posterius: si hoc verum fuerit compertum, quod Karinus et Leucius vivi permanent in corpore, et si nos eos oculis nostris contemplari poterimus, tunc per omnia verum est quod isti testificantur:

animae) et caro (quid A habeat non satis assequor) -- defuncti fuistis . . C quid est quod nos videmus vos corporaliter, scientes vos esse defunctos

2. Qui (C Et ipsi) -- Resurreximus (C Nos res.) -- et ipse (C qui) res. nos (C om) -- Et ex hoc (A quia hoc; C haec om) scialis (C add fratres) -- et tenebrarum (C -brae) | et animae -- cum Chr. domino . . C per Iesum Christum dominum, qui expoliavit infernum et eius principem religavit. | Nam et (B om) nobis -- praec. est . . C ipse nobis praecepit . . praeterea AB add qui nos a sepulcris resuscitare dignatus est | praefinito . . B parvo | et montes . . ABC et (B non) montium (C montibus) | A tamen non omnib. apparentibus est licitum cum hominibus loqui nisi cui (?) ei pl. | B nisi a sa. sp. permisi essemus

3. Audientes (B -iens) aut. (B om) -- aderat (B erat) cum CB . . A Tunc audientes haec omnia qui erant | B mirabatur | veraciter facta cum BC . . A facta vera | C testantur | Tunc (AC Nam) Ca. et Annas (AB -na; C Anna et Ca. Infra in cdd. modo est Annas, modo Anna.) dix. concilio (A om; C ad omne concilium) -- habet per omn. (ita AC; B habent omnia) -- testif. sunt (B testificantur) pr. et post. (A primitus et postea, C om): si (C et si) -- Karinus (B -num; cdd. h. l. Ca.) et Leucius (B -ium; AB Lent.) vivi perm. (B vivos invenissent) in (C om) corp., et si (AC om) nos (A om) eos oc. no. (C om oc. no.; A oculi nostri) co. poterimus (A poterint) | tunc per omn. verum est quod (B vera sunt quae) --

invenientes vero, illi nos certos de omnibus facient. Sim autem miuime, sciatis quia omnia mentita sunt.

⁴ Tunc subito orto consilio placuit eis eligere viros idoneos deum timentes, et qui noverant quando illi defuncti sunt et sepulturam ubi sepulti sunt, ut diligenter inquirerent et viderent si ita est sicut audierant. Perrexerunt itaque ibidem viri numero quindecim, qui per omnia in dormitione eorum aderant et pedibus suis steterant ubi sepulti sunt et monumenta eorum perspicuerant. Qui venientes invenerunt monumenta eorum aperta et alia quam plurima, et nec signum ex ossibus aut ex pulvere eorum invenerunt. Et sub omni festinatione revertentes retulerunt quae viderant.

⁵ Tunc moerore nimio conturbata est omnis synagoga eorum, et dixerunt ad invicem Quid faciemus? Annas et Caiphas dixerunt Dirigamus ubi audivimus eos esse, mittamusque ad eos viros de nobilioribus, rogantes eos et deprecantes: forsitan dignabuntur venire ad nos. Tunc direxerunt ad eos Nicodemum et Ioseph et tres viros rabbites Galilaeos qui eos viderant, rogantes ut dignarentur venire ad eos. Qui pergentes ambulaverunt circa omnem regionem Iordanis et montium, et non invenientes eos revertebantur.

invenientes vero (A et de eis inveniendis) -- *miuime* (B om) -- *omnia* (B om) *mentita* (B nobis mentiti) sunt . . C corrupte sic: *et ipsi narrent nobis haec; certe non est hoc sanae mentis quia non deberet credere. Alioquin credemus quia quae usque nunc dicta sunt, esse irrita et vana.*

4. *Tunc sub. orto* (B accito) *consilio* (sic) -- *timentes cum* AB . . C *Elegerunt itaque viros iustos de. tim.* | *quando illi de. s.* cum AB . . C *Carinum et Leuitum esse defunctos* | *et sepultur.* (C *sepulcra eorum*) *ubi se. s.* (C *fuissent positi*) *ut diligenter* cum AE . . B *ut diligenter sepultur. eorum* | *Perrex. itaque ibid.* (C *add in sepulcris eorum*) -- *dormitione* (C *morte*) *eor. aderant* (C *inlererant*) *et pedibus* -- *perspicuerant* (pro his breviter C *et viderant quomodo fuerunt sepulti*) -- *quam plurima* cum AC . . paullo brevior est B | C *Revertentes autem cum festinatione*

5. *eorum* . . B *Iudaeorum* | C om *Ann. et Ca. dix.* | *Dirig.* (C *add ad eos*) *ubi* -- *de nobilioribus* (A *nobilissimos*) cum CA . . B *Dirig. viros nobiles, ut audivim. eos esse* | *forsitan dignab.* cum BC . . A *ut forsitan dignarentur* | *direxerunt* . . B *duxer.* | *Niq. et Ios.* cum B . . C *add patres et sacerdotes, A sacerdotes et Levitas* | *rabbites* cum AC . . B *-tas* | *rog.* (B om) *ut dign. ven. ad eos* cum AB . . C om | A *perambulav. omnem circa regionem*

⁶ Et ecce subito ex monte Amalech apparuit descendendum plurima multitudo, quasi duodecim milia virorum, qui cum domino surrexerunt. Qui recognoscentes ibidem plurimos non potuerunt eis quicquam loqui prae pavore et visione angelica, steteruntque procul intuentes et audientes eos, quomodo gradiebantur psallentes atque dicentes Resurrexit dominus a mortuis sicut dixerat: exultemus et laetemur omnes, quoniam ipse regnat in aeternum. Tunc admirantes qui missi fuerant prae pavore ceciderunt in terram, et receperunt responsum ab ipsis ut Karinum et Leucium in domos suas perquirerent.

⁷ Qui exsurgentes perrexerunt ad domos eorum, et invenerunt eos orationi vacare. Et intrantes ad eos proni corruerunt in terram salutantes eos, et erecti dixerunt Amici dei, omnis multitudo Iudaeorum nos direxerunt ad vos, audientes quod surrexistis a mortuis, rogantes et obsecrantes vos ut veniatis ad eos, ut sciamus omnes magnalia dei quae facta sunt circa nos temporibus nostris. Qui statim nutu dei consurgentes venerunt cum ipsis, et intraverunt synagogam eorum. Tunc multitudo Iudaeorum cum sacerdotibus libros legis posuerunt in manibus eorum, adiuraveruntque eos per deum Heloi et deum Adonai et per legem et prophetas dicentes Dicite nobis quomodo surrexistis a mortuis, et quae sunt haec mirabilia quae facta sunt temporibus nostris, qualia

6. *Amalech* cum A .. B *Males*, C *Maleth*. Cf. supra *Evang. Nicod. P. I.* graecae A XIV, 1. pag. 242., item latine pag. 350. Ibi A *Mambre*, alii *vocant cum Amalech*, B *Mambre sive Malech* | A *Qui et recogn.* | *pavore* .. A *timore* | *intuentes* .. A add *et videntes* | AC *om eos* | B *sicut dixit* | C *om admirantes* | *et recep. resp. ab ips.* cum B; item A *hoc ab eis resp. accipientes* .. C *nam moniti sunt ab angelo domini qui elevavit eos a terra* | ut -- *perquir.* cum BC .. A *Carinum et Lentium in domos suas exquirite*

7. *vacare* cum BC .. A *vacantes* | C *resalutantes* | *Amici dei* cum C .. AB *om* | A *audientes vos a mortuis suscitatos* | C *ut dignemini venire* | *ut sci. omn.* (B *om omn.*) cum AB .. C *ut per vos edoceantur* | *temp. nostr.* cum AB .. C *his diebus* | *nutu dei* .. B *om*, C add *edocti* | *venerunt* (A add *ad eos*) -- *intraver.* (A *intrantes*) -- *tunc* (A *tullit omnis*) *multitudo* -- *libros legis* (A *libr. et legem et*) *posuerunt* -- *Heloi*. (ita C; A *Eloy*, B *Oloy*) -- *Adonai* (ita C; B *Adonay*, A *Adenay*) -- *audivimus* (B *om*) *aliq. facta* (B add *sunt*) .. C *venerunt in*

nunquam audivimus aliquando facta: quia iam prae pavore obstupuerunt omnia ossa nostra et aruerunt, et terra commovet se sub pedibus nostris: adiunximus enim omnia peccata nostra ut effunderemus sanguinem iustum et sanctum.

⁸ Tunc Karinus et Leucius annuerunt eis manibus ut darent eis tomum chartae et atramentum. Hoc autem fecerunt quia non permisit eos spiritus sanctus loqui cum illis. Qui dantes eis singulas chartas sequestraverunt seorsum unum ab alio in singulis cellulis. At illi digitis suis signaculum crucis Christi facientes, in singulis coeperunt scribere tomis: et postquam compleverant, quasi ex uno ore a singulis cellulis exclamaverunt Amen. Exsurgentes vero Karinus dedit chartam suam Annae et Leucius Caiphae, et salutantes invicem exierunt et reversi sunt ad sepulcra sua.

⁹ Tunc Annas et Caiphas aperientes tomum chartae coeperunt singuli secreto legere. Sed omnis populus graviter accipiens, ita ab omnibus proclamatum est Palam haec scripta nobis perlegite; et postquam perfecta fuerint, nos ea con-

synagogam cum ipsis. Cum ergo vidissent eos principes sacerdotum, nimium conturbati [sunt], et tremor apprehendit eos. Demum Anna et Caiphas acceperunt libros legis dei et pos. in manib. eor. et adiur. eos dicentes Per deum Heloi et de. Ad., per leg. et proph. coniuramus [vos] ut dicatis nobis quomodo resurr. a mo. et haec mirabilia qu. fa. sunt his diebus, qualia nunquam visa sunt a constitutione mundi. | quia iam prae . . C et nos (corrige nobis) prae | commov. se cum A . . B commota est, C movetur | adiunx. entm -- ut effund. cum A . . B quia effudimus . . C et creditur (sic) accidisse haec quoniam effudimus | iust. et sa. cum AB . . C innocentem et iust.

8. Karinus et Leucius: ut supra | A innuerunt | tomum chartae cum AC . . B chartas | Qui -- sing. (B om) -- sequestr. se. unum (B separati sunt unus) -- cellulis cum AB . . C Postquam autem dederunt eis chartas et atramentum, dividerunt eos in sing. cell. | At illi -- in sing. coop. scr. tom. (B om in sing. tom.) -- Amen cum AB . . C Qui antequam incepissent scribere, levaverunt ambo manus dextras et fecerunt signaculum crucis, et tunc coeperunt scr. in sing. tomis. Finitis vero scripturis clamaverunt a sing. cellul. Amen | Karinus (de his nominib. vide supra) -- Caiphae cum B . . AC Kar. et Leuc. dederunt scripturam (C porrezer. chartas suas) Annae et (A om Ann. et) Caiphae | et (C ipsi vero) salut. invic. (C resalut. Iudaeos) | exier. et (B haec om) rev. sunt (B redierunt) ad sepulcra (A sepulturam) sua (A suam) . . C recesser. de synagoga

9. Tunc -- tom. chart. (B chartas) coop. singuli (B om) -- omnis pop. gr. accipiens (A omnes populi gr. accipientes) -- proclam. (A concl.) -- haec scripta (B hanc scripturam) -- fuerint (B -rit), nos ea (B eas) -- verbal. oboacc. (B ob-

servabimus, ne forte veritas dei haec ab immundis et fallacibus vertatur obcaecatione in falsitatem. Dehinc tremore confecti Annas et Caiphas tradiderunt tomum chartae rabbi Addae et rabbi Finees et rabbi Egiae, qui venerant a Galilaea et annuntiaverant Iesum assumptum in coelum: illis credidit omnis multitudo Iudaeorum ut hanc scripturam legerent. Et legerunt chartam continentem haec.

CAPUT II. (XVIII.)

¹ Ego Karinus. Domine Iesu Christe, fili dei vivi, permitte me loqui mirabilia tua quae apud inferos gessisti. Cum igitur essemus in tenebris et umbra mortis detenti apud inferos, subito illuxit nobis lux magna, et contremuit infernus et portae mortis. Et audita est vox filii patris altissimi tanquam vox tonitruu magni, fortiterque proclamans sic intulit Portas principes vestras retollite, portas aeternales sustollite: rex gloriae Christus dominus intraturus adveniet.

² Tunc Satanas dux mortis advenit, fugiens territus, dicens ministris suis et inferis Ministri mei et omnes inferi, concurrite, portas vestras claudite, vectes ferreos supponite, et pugnite fortiter et resistite, ne tenentes captivemur a vin-

casetur [ita videtur] et vertatur) -- Dehinc (B De hoc) -- tom. cha. (B chartas) -- Addae (A Addas) -- et rabb. Egiae -- assumptum in coelum (A om et rabbi Egiae usque in coelum) cum AB .. C (prioribus omnibus omissis) Annas vero et Caiphas tradiderunt scriptiorem Carini rabbi Adam et rabbi Finees, illis qui venerant de Gal. et annunc. vidisse [se] Iesum assumptum | illis cred. -- Iud. (B om Iud.) .. C om | ut hanc -- haec cum B .. A ut ha. scr. perlegerent. Tunc inventum est ibidem scriptum .. C ut legerent coram populo scriptum quod manu sua Carinus perscripserat: quod per omnia sic continebat.

II, 1. Cf. A II, 1. V, 1. Ego Karinus cum A .. B om, sed postea habet *permille mihi Carino* .. C om, sed vide ad finem cap. I. | *fil. dei vivi* cum BC .. A om | *gessisti* .. C *gessit potentia tua* | C *lux magna mirabilis* | *tonitruu* cum BC .. A *tonitru* (omisso *magni*). Item infra omnes tres *tonitruu*. | *fort. procl. sic intulit* (A *ait*) cum BA .. C *sic fort. proclamantis* | *Portas* (A *Tollite part.*) *pr. ve. retollite* (B *attoll.*), *portas* (ABC -*tae*) *aet. sustoll.* (C *add quia*)

2. Cf. A V, 1. Tunc (B *Et tunc*) *Satanas* (C *Satan*) .. C *add cum audisset* | C om *fugiens* | *ministris* (B - *steriis*) *suis et inferis* (AC om *et inf.*) | *Min. mei et omn. inf.* (B om *et o. inf.*) .. C *O inferi* | C *recludite* | *ne tenentes* (C *de-* Evang. apocr. ed. Tischendorf.

culis. Tunc impia officia eius omnia conturbata sunt et coeperunt portas mortis cum omni diligentia claudere, serasque et vectes ferreos paulatim iungere, omniaque ornamenta sua strictis manibus tenere et proclamare ululatus dirae vocis ac teterrimae.

CAPUT III. (XIX.)

¹ Tunc Satan dixit ad infernum Praepara te ad recipiendum quem tibi deduxero. Dehinc infernus Satanae ita perintulit Vox ista non fuit nisi a clamore filii patris altissimi, quia ita terra et omnia inferi loca sub ipsa contremuit: unde puto me et omnia vincula mea iam aperta patescere. Sed adiuro te, Satana, caput malorum omnium, per tuas measque virtutes, ne perducas eum ad me, ne dum velimus eum capere captivemur ab eo. Nam si ad vocem eius tantum omnis virtus mea ita destructa est, quid putas eum facturum dum praesentia eius advenerit?

² Cui Satan dux mortis ita respondit Quid clamitas? noli timere, antique amice nequissime: quia ego populum Iudaeorum concitavi adversus eum, alapis eum feriri praeccepi et traditionem per eius discipulum in eum peregi; et est homo multum timens mortem, qui ex timore dixit Tristis est anima mea usque ad mortem; et ad hanc illum perduxi, quia modo levatus in cruce pependit.

tenli) captivemur (A catinemur) a (C in) vinc. | B om eius omnia | ornamenta cum A .. C armamenta .. B om | tenere .. AC perlegere | proclamare .. A promere | C ululatum

III, 1. Cf. A IV, 3. *Satan com BC .. A Satanas dux mortis | tibi dedux. cum BC .. A dixero tibi | perintulit cum C, A pertulit .. B respondit | omnia inferi loca (C om loca) .. A omnis viz infernas | C Adiuro igitur te, frater Satan | cap. mal. omn. cum BC .. A qui es omnium malor. indemptor | virtutes cum BC .. A penas | ne (B et, C quia) dum velimus (B volumus, A vellemus) -- ab eo (C ipso) | Nam si -- ita (C om) destr. est cum AC .. B Nam si omnis mea virt. iam defuncta est | eum (ita A; B me) facturum .. C facturus est | dum .. B cum | praesentia .. C potentia*

2. Cf. A IV, 2. *Satan -- respondit cum AC .. B Satan dixit | Quid -- nequissime: quia cum C .. AB om | et est homo -- dixit cum C, item A et ho. est mort. tim. et dicens .. B et hic timens mort. dixit | B et ideo usque ad hoc illum perduxi et iam modo etc.*

³ Tunc infernus ait ad eum Si ipse est qui Lazarum de sinu meo iam quatruiduanum solo verbo imperii sui velut aquilam avolare fecit, iste non homo est in humanitate sed deus est in maiestate. Rogo te ne perducas eum ad me. Cui Satan ait Praepara te tamen, ne timeas: quia iam in cruce pendet, non possum aliud agere. Tunc infernus Satanae ita perintulit Si ergo aliud agere non potes, ecce appropinquat tua perditio. Ego denique deiectus et sine honore manebo; tu tamen cruciatus sub meo eris dominio.

CAPUT IV. (XX.)

¹ Audiebant autem sancti dei contentionem Satanae et inferni; ipsi tamen adhuc intra se minime se recognoscentes nihilominus erant in cognitione. Sed sanctus pater noster Adam ita Satanae respondit per omnia Dux mortis, quid formidas et trepidas? Dominus ecce venit qui omnia signamenta tua nunc destruet, et tu captus ab eo religatusque eris per secula.

² Tunc omnes sancti audientes vocem patris nostri Adae, quam constanter Satanae respondit per omnia, in gaudio confortati sunt: concurrentesque omnes ad patrem Adam ibidem sunt conglobati. Tunc pater noster Adam intuens omnem illam multitudinem diligentius mirabatur si omnes ex eo procreati essent in seculum. Et circumplectens circumquaque secum adstantes, amarissimas profundens lacrimas, filio suo Seth intulit dicens Enarra, fili Seth, sanctis patriarchis et

3. Cf. A IV, 8. *infernus* .. C *inferus*. Item alibi. | *Si ipse est* -- non (cdd om) *homo est* -- *maiestate*: ita A; paucis differunt BC. | *pendet* cum B .. AC *pendens* | *perintulit* cum C, A *perintulit* .. B *dixit* | A *proiectus* | *tu tamen* (C *semper*) -- *dominio* cum BC .. A *tuque sub meo dominaberis cruciatus*.

IV, 1. C *contentiones* | *minime se*: cdd. om *se* | *in cognitione*: cdd. omnes tres habere videntur *incogniti*. | *Sed* .. C *Tandem* | *venit* .. B *advenit* | *nunc* .. A om | B om et *tu captus*, item *que*

2. Cf. A III. *quam const.* -- *per omnia* cum BC .. A *const. Satanae respondentis* | *concurrentesque* -- *conglobati* (C *add prope eum*) cum B, item C .. A *concurrentesque ad eum congratulati sunt et* | *in seculum* cum AC .. B *in seculo* | *circumplectens* (C *ampl.*) ... B *conspiciens*

prophetis quod dixit tibi custos paradisi, quando direxi te adducere mihi de ipso oleo misericordiae, ut perungeres corpus meum cum essem infirmus.

³ Tunc ille respondit Ego, cum me dirigeres ante portas paradisi, oravi et deprecatus sum dominum cum lacrimis, et vocavi custodem paradisi ut mihi exinde daret. Tunc egressus Michael archangelus dixit mihi Seth, ut quid tamen deploras? Scito praenosces quia pater tuus Adam de hoc oleo misericordiae non accipiet modo sed post multas generationes seculi. Veniet enim amantissimus dei filius de coelis in mundum, et baptizabitur a Iohanne in Iordane flumine: et tunc recipiet pater tuus Adam de hoc deo misericordiae et omnes credentes in eum; et eorum qui crediderunt in eum, regnum illorum permanebit in secula.

CAPUT V. (XXI)

¹ Tunc audientes haec omnes sancti iterum exultaverunt in gaudio. Ex quibus unus de circumstantibus, Isaias nomine, fortiter proclamans intonuit Pater Adam et omnes circumstantes, audite meas sententias. In terris cum essem, et docente me spiritu sancto, in prophetia de hoc cecini lumine quia populus qui sedebat in tenebris vidit lumen magnum, habitantibus in regione umbrae mortis lux orta est eis. Ad

custos paradisi . . C add *et Michael archangelus* | *adducere* . . C *ut mitteretur*

3. Cf. A III. *Ego* -- *et depr. sum* (B haec om) -- *daret* cum AB . . C *Ego Seth, cum me dirigeret pater meus Adam ante po. parad., oravi et depr. sum deum cum* -- *cust. parad. et petii ab eo de ipso oleo misericordiae* | *Scito pr. quia* etc cum AC . . B *Cito praenoscet pater tuus Adam quod de hoc* | *modo sed* cum AB . . C *modo nisi* | *amantissimus* cum C . . AB *altissimus* | A om *flumine* | B *accipiet* | *et eorum* (A *illi*, B om) *qui credid.* (A *credent*) *in eum, regn. illor.* (AB *eorum*) etc

V, 1. Cf. A II, 1. *Tunc* -- *in gaudio* cum C . . AB om | *Ex quibus* cum AC . . B *Et* | C om *Isaias nom.* (A *praenom.*) | *fort. proclam.* (C *clam.*) *int.* (C *ita int.*) cum BC . . A *dixit* | *meas sententias* (B - *am - iam*) . . C *me* | *essem* (C add *in corpore*) *et* . . B om *et* | B om *in prophetia* | *quia* (B om) *populus* -- *lumen magn.* (C *lucem magnum*), *habitantib.* (B *ambulantib.*) -- *est eis* cum BC . . A *quia pop. qui ambulabat in ten. lux orta est eis,* tum pergit his quae eadem C addit *et in regione mortis habitantium* (sic uterque) *vident* (C *viderunt*)

cuius vocem pater Adam et omnes conversi interrogabant eum Tu quis es? quia vera sunt quae loqueris. At ille subiungens ait Isaias ego sum nomine.

² Tunc apparuit alius iuxta eum quasi eremicola. Quem interrogantes dixerunt Tu quis es, qui talia gestas in corpore? At ille constanter respondit Ego sum Iohannes baptista, vox et propheta altissimi. Ego praevi ante faciem domini eiusdem ut deserta et aspera in vias planas peragerem. Ego agnum domini et dei filium Ierosolymitis digito meo ostendi et clarificavi. Ego baptizavi eum in Iordane flumine. Ego vocem patris de coelo super eum intonantem audivi et proclamantem Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit. Ego ab eo responsum accepi quia ipse descensus esset ad inferos.

Tunc pater Adam audiens ista clamavit voce magna Alleluia conclamitans, quod interpretatur Dominus venit per omnia.

CAPUT VI. (XXII.)

¹ Deinde alius ibi adstans quasi quodam imperatoris signaculo praeeminens, David nomine, ita proclamans aiebat Ego in terris cum essem, de dei misericordia et eius visitatione populo revelabam, prophetizans futura gaudia, dicens per omnia secula Confiteantur domino misericordiae eius, et

gloriam dei per lucidam | conversi .. C gavis | quia (C om) vera sunt (C add ista) quae cum AC .. B qui

2. Cf. A II, 3. A *quidam alius, omissis iuxta eum | A om baptista | B ante fac. eiusd. dom. in deserto aspera vias planas peragere | agn. domini cum AC .. B agn. dei | AB Ierosolimis | et clarificavi cum A .. B om .. C dicens Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Tu a me venis baptizari, et ego a te debeo baptizari. Tum idem pergit Et dum baptizarem eum in Iordane, audivi vocem de coelo super eum intonantem Hic est etc. | B complacui*

Tunc pater Adam etc. .. C sic: Tunc pa. Ad. cum altis interrogaverunt eum Tu quis es, qui talia egisti in corpore? At ille Iohannes baptista sum. Cumque audisset pater noster Adam, voce magna clamavit Alleluia, quod interpretatur Deus venit.

VI, 1. Cf. A V, 2. Deinde cum B .. AC Denique | B procedens imperatoris signaculo | de dei mis. et eius vis. (B om et ei. vis.) populo .. C haec om | C prophetans | B om futura gaudia, item per omnia sec.

mirabilia eius filiis hominum, quia contrivit portas aereas et vectes ferreos confregit. Tunc sancti patriarchae et prophetae coeperunt inter se invicem recognoscere et de prophetiis suis singuli singula dicere. Tunc sanctus Ieremias suas prophetias examinans aiebat patriarchis et prophetis quia cum essem in terris prophetavi de dei filio, quod in terris visus est et cum hominibus conversatus est.

² Tunc omnes sancti exultantes in lumine domini et in aspectu patris Adae et in responsione omnium patriarcharum et prophetarum proclamaverunt dicentes Alleluia, benedictus qui venit in nomine domini: ita ut exclamatione eorum expavesceret Satanas et quaereret aditum fugiendi. Et non poterat, quia infernus et satellites eius tenebant eum in infernum constrictum et munitum per omnia; dicebantque ad eum Quid trepidas? Nos nullatenus te hinc exire permittimus. Sed ista suscipe, sicut dignus es, ab illo quem expugnabas quotidie; sin autem minime, scias quia religatus ab eo meae suberis custodiae.

CAPUT VII. (XXIII.)

¹ Et iterum facta est vox filii patris altissimi quasi vox tonitruum magni dicens Tollite portas principes vestras, et elevamini portae aeternales, et introibit rex gloriae. Tunc Sa-

confregit: solus C add Interrogatus autem a sanctis patribus quis esset, respondit David sum nomine. | coeperunt -- de prophetiis suis (A -lia sua) sing. singula (A om) dic. Tunc sa. Ier. cum AB .. C coeper. intra se de prophetiis suis singuli recognoscere, inter quos Ier. | examinans etc cum AC .. B referebat patribus et prophetis dicens Ego

2. Cf. A VII. lumine .. B nomine | C conspectu, item responsis | in nomine domini cum AB .. C add deus dominus et illuxit nobis: Alleluia in secula seculi: laus honor et gloria, qui advenisti ex alto nos visitans. Alleluia cantantes per omnia | exclamatione .. C ex clamore | Et non (C Nec) -- infernus (A servi) -- in inf. constrictum (A om) et munitum (C iniectum) -- ad eum cum AC .. B Nec -- tenebant eum. Infernus contristatus munitusque [?] per omnia dicebat ei | C Quid formidas, Satan, et trepidas? | Sed ista etc cum A .. BC corrupte; C sic: Ista suscipe, si ausus es, quia hucusque expugnabas animas cotidie et affligebas; nunc religatus eris ab eo, sub arcta eris custodia.

VII, 1. Cf. A V, 3. C Et subito audita est | filii patris: AB om filii. C utrumque om | tonitruum magni: ita ABC | dicens cum C .. A om: B inquit post

tanus et infernus clamaverunt dicentes Quis est iste rex gloriae? Responsumque est illis voce dominiua Dominus fortis et potens, dominus potens in proelio.

² Post hanc vocem advenit homo cuius visio erat quasi latronis, portans crucem in humero, clamans a foris et dicens Aperite mihi. ut intrem. Cui aperiens Satan per modicum introduxit eum interius in hospitio, iterumque clausit post eum ostium. Videruntque eum omnes sancti perlucidum, dixeruntque ei continuo Visio tua latronis est. Indica nobis, quid est quod in dorso tuo baiulas? Qui respondens humiliter dixit Vere latro fui per omnia, et suspenderunt me Iudaei in cruce cum domino meo Iesu Christo filio patris altissimi. Ego denique veni praeconcius: ipse vero post me venit continuo.

³ Tunc sanctus David adversus Satan ira succensus proclamavit fortiter Aperi spurcissime portas tuas, ut intret rex gloriae. Similiter et omnes sancti dei consurgebant adversus Satan et volebant eum comprehendere et inter se dividere Et iterum clamatum est intus Tollite portas principes vestras, et elevamini portae aeternales, et introibit rex gloriae. Interrogaverunt iterum infernus et Satan ad vocem illam perspicuam dicentes Quis est iste rex gloriae? Dictumque est illis a voce illa mirabili Dominus virtutum ipse est rex gloriae.

CAPUT VIII. (XXIV.)

Et ecce subito infernus contremuit, et portae mortis et

Tollite | B om dom. potens

2. Cf. A X. *Post hanc* .. A praem *Tunc*, C *Et* | B cuius erat similitudo quasi | C *Aperiens autem ei Satan per mod. introivit, iterumque cl. post eum ost. diligenter. Et cum vidissent Dismam omn. sa. perlucid., dixer. ad eum* | A *Dic nobis* | *latro fui cum AC* .. B *latro fuissem* | et (G sed) *suspend.* .. B om et | AC cum (C add *Christo*) *domino filio* (C add *patris*) *altissimi* | *Ego denique* (C *itaq.*) *veni praeconc.* (C *concius*) cum AC .. B *Ego eum praeveni concitus*

3. Cf. A V, 3. *spurcissime* cum BC .. A *fortissime* | *inter se* (C add *et illum*) *dividere* .. B *int. se illudere* | *Et iterum* .. C *Interea* | *intus* cum B .. AC om | *Interrogav.* - - *dicens* (A add *per omnia*) .. C *Responderunt tremeundi Satan et inferus* | *Dom. virtutum* .. B *Dom. noster*

VIII. Cf. graece V, 3. VI, 2; item latine A VII. BC *et serae et veet. ferrei*

serae comminutae et vectes ferrei confracti sunt et ceciderunt in terram, et patefacta sunt omnia. Et Satanus remansit in medium, stabatque confusus et deiectus, conligatus compede in pedibus. Et ecce dominus Iesus Christus veniens in claritate excelsi luminis mansuetus, magnus et humilis, catenam suis deportans manibus Satan cum collo ligavit, et iterum a tergo ei religans manus resupinum eum elisit in tartarum, pedemque suum sanctum ei posuit in gutture, dicens Per omnia secula multa mala fecisti, ullo modo non quievisti: hodie te trado igni perpetuo. Vocatoque cito inferno ait illi praecipiens Tolle hunc pessimum ac nequissimum, et sub tua habeto custodia usque in diem illum quo tibi praecepero. Qui accepto eodem sub pedibus domini demersus est cum eo in profundum abyssi.

CAPUT IX. (XXV.)

¹ Tunc dominus Iesus salvator omnium, pius et mitissimus, resalutans Adam benigniter aiebat illi Pax tibi Adam cum filiis tuis per immensa seculorum secula, amen. Tunc pater Adam provolutus pedibus domini, sursumque erectus manus eius deosculatus, fortiter lacrimas profudit dicens Ecce manus quae plasmaverunt me, testificans omnibus; et dicebat ad dominum Advenisti rex gloriae, liberans homines tuoque perpetuo aggregans regno. Tunc et mater nostra Eva similiter domini pedibus provoluta ac sursum erecta manus eius

(B - rrae; item A atque etiam confractae) comminuti (B - tae) sunt | remansit in medium etc. . . C stabat in medio confusus | conlig. comp. in ped. cum C; A conlig. compedibus . . B om | excelsi luminis (B lum. excellentissimi), mans. ma. et hum. cum AB . . C excelsus humilis, magnus et mansuetus | Sat. cum collo ligav. cum A . . B Sat. conligavit . . C Satanae eam ligav. cervicibus | C desupinum, et om in tart. | B om per omn. sec. | Vocatoque cit. inf. (A Vocatusque citius infernus) -- praecip. (A om praecip.) Tolle cum BA . . C Tunc vocari fecit inferum. At ille tremebundus apparuit demissa facie, quia Christum non audebat respicere. Tunc dixit illi Maledicte, damnate, tolle | B in profundo tartari, C in profunda tartara IX, 1. Cf. A VIII, 1. Tunc dom. (B om T. do.) Ies. (B add vero, C add Christus) salv. omn. (B noster et dominus omnium) pius (C magnus et excelsus, pius) et mit. | homines (A - nem) . . C nos

deosculans et profundens fortiter lacrimas dixit Ecce manus quae me fabricaverunt, testificans omnibus.

² Tunc omnes sancti adorantes eum clamaverunt dicentes Benedictus qui venit in nomine domini: deus dominus illuxit nobis. Amen per omnia secula. Alleluia in seculum seculi: lans honor virtus gloria, quia advenisti ex alto nos visitans. Alleluia cantantes per omnia et congaudentes de gloria concurrebant sub manibus domini. Tunc salvator perscrutans de omnibus momordidit infernum, quantocius partem deiecit in tartarum, partem secum reduxit ad superos.

CAPUT X. (XXVI)

Tunc omnes sancti dei rogaverunt dominum ut victoriae signum sanctae crucis relinqueret apud inferos, ne praevalerent ministri eius nequissimi aliquem retinere culpatum quem absolverit dominus. Et factum est ita, posuitque dominus crucem suam in medio inferni, quae est signum victoriae et usque in aeternum permanebit.

Deinde exivimus exinde omnes cum domino, relinquentes Satan et infernum in tartarum. Nobisque et aliis multis praeceptum est ut cum corpore resurgeremus, in seculo dantes testimonium resurrectionis domini nostri Iesu Christi et de iis quae gesta sunt apud inferos.

Haec sunt, fratres carissimi, quae vidimus et testificamur adiurati a vobis, illo attestante qui pro nobis mortuus

fabricav. cum AC . . B plasmav.

2. Cf. A l. l. *Benedictus* -- dominus (A *benedict. dom. et*) *illuxit* -- cantantes (B *cantemus*) -- *congaudentes* (B *-deamus*) *de glor.* (B add *quae*) *concurrereb.* (B *concurrit*) *sub man. domini* cum AB . . C *Bened. qui venit in nom. dom., dantes laudem Iesu Christo altissimi filio; concurrebantque omnes laetati* (sic fere) *sub manib. dom.* | B *salv. noster* | *de omnibus* . . C *omnia* | *momordid. infern.* cum B . . A *doluit infernus* . . C *om* | *quantocius* cum A . . BC *om* | B *deduxit*

X. Cf. A VIII, 1. 2. *vict. sign. sa. crucis* cum A; C *sign. sanctae crucis victoriae* . . B *sign. victoriae suae* | B *om culpatum* | A *absolvit* | *crucem suam* . . B *sign. crucis suae* | C *sign. victor. usque in aet. per omnia permanens*

Cf. A XI. *omnes* . . A add *sancti* | *Sat. et inf. in tart.* cum C . . AB *Satan in infernum* | BC *Nobis quoque et* | A *cum corporib. nostris* | C *om de iis* | A *et quae gesta s. ap. inf. referremus*
adiur. a vobis . . B *apud vos*

est et resurrexit; quia sicut scriptum est, ita gestum est per omnia.

CAPUT XI. (XXVII.)

At ubi charta completa et perlecta est, audientes omnes ceciderunt in facies suas, lacrimantes amare et crudeliter percutientes pectora sua, clamantes et dicentes per omnia Vae nobis: ut quid nobis miseris contingit hoc? Fugit Pilatus, fugit Annas et Caiphas, fugiunt sacerdotes et Levitae, insuper et populus Iudaeorum, plorantes ac dicentes Vae nobis miseris, sanguinem sanctum in terra effudimus.

Tribus itaque diebus et tribus noctibus paeni et aquam non gustaverunt ullo modo, neque in synagoga aliquis eorum est reversus. Tertia vero die iterum congregato concilio perlecta est alia charta Leucii: et nec plus nec minus inventum est, quantum ad litteram unam, in quantum scriptum Karini continebat. Tunc conturbata est synagoga, et luxerunt omnes XL diebus et XL noctibus, expectantes a deo interitum et dei vindictam. Sed ille miserator pius et altissimus non eos perdidit continuo, dans eis locum poenitendi largiter. Sed digni non sunt inventi converti ad dominum.

Haec sunt testimonia Karini et Leucii, fratres carissimi, de Christo dei filio sanctisque suis gestis apud inferos: cui agamus omnes laudem et gloriam per immensa seculorum secula, amen.

XI. Cf. A XI. At ubi -- dic. per omnia cum C. Paulo breviores sunt AB. | Fugit Pilatus etc cum C .. AC Fugit Pil. et (B om) Iudaeor. pop. fugit. Anna et Caiph. pariter ibant (A pariter, antequam) plorando (B -ntes ac) dicentes

iterum congr. concilio perlecta (h. l. A praelecta habet, sed supra locis iis pluribus ubi praeleg. malis quam perleg., lectio non fluctuat) etc .. C resumplo spiritu congregaverunt concilium ut legerent Leucii chartam: in qua continebatur totum illud quod scripserat Carinus, nec plus nec minus una littera sive unum tota. | A expectando | a deo etc cum C .. A quando veniat eis interitus; B corrupte quando deus veniret in terris | pius et altiss. cum C .. AB et misericors | B om non eos perd. continuo | dans .. B dedit

cui agamus (B agimus) omn. (B om) laudem (A laudes) et (A cui) gloriam (A honor et gloria) per etc

EPISTOLA PONTII PILATI

QUAM SCRIBIT AD ROMANUM IMPERATOREM DE DOMINO NOSTRO
IESU CHRISTO.

Pontius Pilatus Tiberio Caesari imperatori salutem d.

De Iesu Christo, quem tibi plane postremis meis declaraveram, nutu tandem populi acerbum me quasi invito et sub-
timente supplicium sumptum est. Virum hercle ita pium et
severum nulla unquam aetas habuit nec habitura est. Sed
mirus exstitit ipsius populi conatus omniumque scribarum
principum et seniorum consensus, suis prophetis et more
nostro Sibyllis contra monentibus, hunc veritatis legatum
crucifigere; signis et supra naturam apparentibus, dum pen-
deret, et orbi universo philosophorum iudicio lapsum minan-
tibus. Vigent illius discipuli, opere et vitae continentia ma-
gistrum non mentientes, imo in eius nomine beneficentissimi.
Nisi ego seditionem populi prope aestuantis exoriri pertimuis-
sem, fortasse adhuc nobis vir ille viveret: etsi tuae magis

Epistola etc: ita ex Ven.

Pont. (ita Ven Bodl, Flor om) *Pil.* (Bodl add *Iudaeae procurator*) *Tib. Caes.*
imper. (ita Ven Bodl, Flor om) *salutem* (Bodl s.) *d.* (Flor om d., Bodl p.)

subtimente cum Ven Chass . . Flor *subticiente*, Bodl *subnitente* | *et* (Flor Chass
ac) *severum* (Flor *sincerum*) cum Ven Flor Chass . . Bodl *ita severum* | *unquam*
cum Ven Flor Chass . . Bodl *ante* | *omniumque* . . Ven om *que* | *principum et*
cum Ven Chass, item Bodl *et princ. ac* . . Flor *et* | *et more* cum Ven Flor Chass
. . Bodl om *et* | *contra monentib.* (Ven *moventib.*) cum Bodl Ven . . Flor Chass
praemonentib. | Flor *crucifixere* | *signis et* (Flor *etiam*) cum Ven Flor . . Bodl
om *et* | Bodl *minitantibus* | *Vigent* . . Chass *urgent* | *illius* . . Ven *eius* | *be-*
neficentissimi: Ven *praem ubique unicuique* | Chass om *prope* | *aestuantis* . . Flor
vitiose aestuant, omisso *exoriri* | *nobis vir ille* (Flor *ille vir*) . . Bodl *vir ille nob.*

dignitatis fide compulsus quam voluntate mea adductus pro viribus non restiterim, sanguinem iustum totius accusationis immunem, verum hominum malignitate inique, in eorum tamen ut scripturae interpretantur exitium, venundari et pati. Vale. V. Kal. Aprilis.

| *tamen* cum Bodl Chass .. Flor *famen* (hinc Fabr *exitium* cum *pati* coniungit)
 .. Ven om | *venund. et pati* cum Bodl .. Flor Ven *pati et venund.* | V. Kal.
Apr. cum Venr Bodl .. Flor Chass *Quarto Nonas Aprilis.*

ΑΝΑΦΟΡΑ ΠΙΛΑΤΟΥ

ΗΓΕΜΟΝΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΣΠΟΤΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΕΜ-
ΦΑΕΙΣΑ ΑΥΤΟΥΣΤΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΕΝ ΤΗ ΡΩΜΗ.

Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις σταυρωθέντος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου ἡγεμόνος τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς Φοινίκης ταῦτα ἐν Ἱεροσολύμοις γέγονεν τὰ ὑπομνήματα τὰ κατὰ τοῦ κυρίου πραχθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. ὁ οὖν Πιλᾶτος μετ' οἰκίας αὐτοῦ ἀναφορᾶς ἐξέπεμψεν αὐτὰ τῷ Καίσαρι ἐν τῇ Ῥώμῃ γράψας οὕτως.

Κρατίστῳ σεβαστῷ θειοτάτῳ καὶ φοβερωτάτῳ Αὐγούστῳ Καίσαρι Πιλᾶτος ὁ τὴν ἀνατολικὴν διέπων ἀρχὴν.

* Ita titulum habent CDE .. A Ἄναφ. Πιλ. τοῦ ἡγ. πε. τ. κυρίου ἡμ. Ἰ. Χρ. π. Τιβερίῳ Καίσ. ἐν Ῥ. . . B praemissis Actis quae dicuntur Pilati sic habet Ὑπομνήματα πραχθέντα (corrige πραχθ.) περὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησ. Χρ. ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἰουδαίας, ἅπερ αὐτὸς ὁ Πιλᾶτος ἐξέπεμψεν διὰ ἰδίας ἀναφορᾶς Αὐγούστῳ Καίσαρι ἐν τῇ Ῥώμῃ. Sequitur illa temporis nota quam vidimus supra pag. 204 sq. (sub cod. E) Ἐν ἔτει usque γράμμασιν ἑβραϊκοῖς.

Ἐν (E praem Ἐγένετο) -- ἡγεμόνος (A τοῦ ἡγ.) -- γέγονεν (A γεγόνασι) τὰ ὑπομν. (CD om) -- ὑπὸ τ. Ἰουδ. cum ACDE .. B ἐν ταῖς ἡμ. ἐκεῖν. σταυρ. τοῦ Ἰησοῦ, καὶ Ποντίου Πιλ. ἡγεμονεύοντος τῆς τε Παλ. κ. τ. Φων. (ista omnia prioribus annexa habet) Ταῦτα (cod. ταύτης) δὲ ἐν Ἱεροσ. γέγονε τὰ ὑπομν. τὰ πραχθέντα κατὰ τοῦ Ἰησοῦ παρὰ τῶν Ἰουδ. | ὁ οὖν (A δὲ) Πιλ. μετ' οἰκίας (Fabr. edidit μετοικίας „Sed et Pilatus ex provincia sua scripto retulit Romanis“ etc. Correxerit Thilo μετ' οἰκίας „cum domo sua,“ „cum domesticis suis“) αὐτ. ἀναφορᾶς (A - φάν) ἐξέπ. αὐτὰ (A αὐτοῦ, Fabr αὐτῷ) τῷ Καίσ. etc. B sic: [ᾧ] δι' ἀναφορᾶς ἰδίας ἀπέπεμψεν Αὐγούστῳ Καίσαρι ἐν τ. Ῥ. γρ. οὕτως ὁ Πιλᾶτος.

Κρατίστῳ .. B om | A om θειοτάτ. | καὶ (E om) φοβερωτάτῳ .. B φοβερῷ | Αὐγούστῳ cum CDE .. B Τιβερίῳ Αὐγούστῳ, A Τιβερίῳ | ὁ τ. ἀνατ. διέ. ἀρχὴν (A ἐπαρχίαν) cum CDEA .. B ἀνατολῆς τελωνάρχης

¹ Μηνύσει κέκρημαι δι' ἧς φόβῳ καὶ τρόμῳ συνέχομαι, κράτιστε. Ἐν ταύτῃ γὰρ ἤνπερ διέπω ἐπαρχίαν, ἧτις μία τῶν πόλεων καλεῖται Ἱερουσαλήμ, ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων παρεδωκάν μοι ἄνθρωπόν τινα λεγόμενον Ἰησοῦν, πολλὰ ἐγκλήματα ἐπιφερόμενοι κατ' αὐτοῦ, ἅπερ οὐκ ἠδυνήθησαν τῶν λόγων τῇ συστάσει διελέγξαι. Μία δέ τις αὐτοῖς αἰρεσις ἦν κατ' αὐτοῦ, ὅτι τὸ σάββατον αὐτοῖς ἔλεγεν ὁ Ἰησοῦς μὴ εἶναι σχολὴν ἢ παρατηρεῖσθαι· πολλὰς γὰρ ἰάσεις ἐπέτελεσεν ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, τυφλοὺς ἐποίησεν ἀναβλέπειν, χωλοὺς περιπατεῖν, νεκροὺς ἀνέστησεν, λεπροὺς ἐκαθέρισεν, παραλυτικούς ἴασατο, μὴ δυναμένους τὸ σύνολον μῆτε ὄρμην τοῦ σώματος μῆτε νεύρων στάσιν ἔχειν εἰ μὴ μόνον φωνὴν καὶ ἀρμονίαν, καὶ παρέσχεν αὐτοῖς δύναιμι τοῦ περιπατεῖν καὶ τρέχειν, βήματι μόνῳ τὸ

1. Μηνύσει cum BCE .. D μηνῆσαι, A μηνύειν | δι' ἧς -- συνέχομαι cum CD .. E δι' ἧς φόβος καὶ τρόμος ἔχει με .. A διὰ τῆσδε φόβῳ κ. τρόμῳ συνεχόμενος .. B τρόμῳ συνεχόμενος (sed in codice scriptum est τρομοσὴν ἐχόμενος) | κράτιστε (A add βασιλεῦ). Sequitur in codd. CD τῇ (D τὴν) τῶν ἐπισταμένων καὶ ῥοπή τοῦτο τε καιρὸν (D τῶν τότε καιρῶν) δέοντα λαβῶν τὸν γε λειὸν (D λιον) χρόνον δείκνυσιν: quae corruptissima esse apparet. Nec fere aliter in E videtur scriptum esse, unde haec tantum adnotavimus: τῇ τῶν ἐπισταμένων ῥοπή τὸν τότε καιρὸν δέοντα. Ex A Fabricius sic edidit: τὴν τῶν ἐπισταμένων καιρῶν ῥοπήν ἐκ τῶν ἃ ἐπέσσονται λαβῶν τῶν τε λοιπῶν χρονῶν ἐνδείκνυσιν, addita hac interpretatione: quid nuperi temporis impetus tulit, et iam colligo inde quid hinc postea sit futurum. Omnino simile quid coniciendum est. Cf. etiam alterum textum, ibique codd. CE. Codex vero B eum locum plane omittit. | Ἐν ταύτῃ γ. ἤνπερ (ita AC; D ἦν) -- καλεῖται (ita CD; A κέκληται) -- μοι (A add ἐνα) ἄνδρ. τινα (C τιν. ἄνδρ.) λεγ. Ἰησ. cum GDA .. B Μία τῶν ὑπ' ἐμοῦ διοικουμένων πόλεων κέκληται Ἱερουσαλήμ, ἐν ἣ (cod. ω) πᾶν τὸ πλῆθ. τῶν Ἰουδ. κατοικοῖ· οὗτοι παρεδωκάν μοί τινα ἄνδρ., Ἰησοῦν τῷ ὀνόματι | D φερόμενοι, omisso κατ' αὐτοῦ (A ante ἐπιφερ. pon) .. B φέροντες et κατ' αὐτόν | τῶν λόγ. τῇ συστ. (A τ. συστ. τ. λόγ.) cum CA; item B τὴν σύστασιν τ. λόγ. .. D τὸν λόγον τοῖς σύμπται | B οὐκ ἴσχυσαν διελέγξ. | τις (ita CD; B τῆς, A τοῖς) αὐτοῖς (ita AD, B αὐτῆς, C om) αἰρ. ἦν (B corrupte ἐρέσασεν, D add αὐτῶν) | αὐτοῖς ἔλεγ. ὁ Ἰησ. (ita AD; C om) μὴ εἶν. (D add ὄρθην) σχολ. ἢ (A om; Fabr. edidit μὴ ἐν σχολῇ) παρατ. cum ACD .. B οὐ τηρεῖ μὴδὲ σχολὴν εἶναι ἀγαθῶν ἔργων | πολλ. γὰρ (ita ACD; B δέ) ἴασ. ἐπέτελεσεν (ita ACD; B ἀπετελεῖ ἀγαθῶν ἔργων) ἐν (ita CD, A om; B om ἐν αὐτῇ) αὐτ. τῇ ἡμέρᾳ (B add τοῦ σαββάτου) | ἐποίησ. ἀναβλέπ. (D βλέπειν) .. B ἀνέβλεπεν (sed postea περιπατεῖν) | λεπρ. ἐκαθέρισεν (A ἐκαθάρισεν?) cum CDA .. B om | B παραλύτους | μὴ δυν. τὸ σύνολον (ita ACD; B τὸ σῶμα κινήσαι) μ. ὄρμ. τ. σώμ. μῆτε (B ἢ τῶν) νεύρ. στ. ἔχειν (A ἔχοντας) εἰ μὴ μόνον (B μόνην) φωνὴν καὶ (B om φ. κ.) ἀρμονίαν (ita AB; CD -νίας) | παρέσχεν cum CD .. AB παρείχεν | δύν. τοῦ περ. κ. τρέχ. cum ACD .. B τὸ περιπατεῖν | τὸ ἀσθ. ἀποστρ. cum B ..

ἀσθενές ἀποστρέψας. ἄλλο πάλιν τι δυνατώτερον πράγμα, ὅπερ ἔστιν παρὰ τοῖς παρ' ἡμῖν θεοῖς ξένον· τετραήμερον νεκρὸν ἀνέστησεν, λόγῳ μόνῳ καλέσας αὐτόν, τοῦ τεθνεώτος τὸν ἰχώρα ἔχοντος, καὶ διαφθαρέντος ἐκ τῶν γενομένων σκωλήκων τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τὸ δυσῶδες τοῦ κυνὸς ἔχοντος· ὃν ἰδὼν ἐν τῷ τάφῳ κείμενον ἐκέλευσεν τρέχειν, μῆτε ὄλως νεκροῦ τι ἔχοντος, ἀλλ' ὡς ἐκ παστοῦ νυμφίως οὕτως ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ τάφου εὐωδίας πλείστης πεπλησμένος. ² Καὶ ξένους σαφῶς δαιμονιζομένους καὶ τὴν οἰκησιν ἐν ἐρημίαις ἔχοντας καὶ σάρκας τρώγοντας τὰς ἰδίας, ὁμοίως τοῖς κτήνεσιν καὶ ἐρπετοῖς συναναστροφομένους, καὶ τούτους κατέστησεν οἰκήτορας πόλεων καὶ διὰ λόγου σώφρονας ἀπέδειξεν, σοφούς τε καὶ δυνατούς καὶ ἐνδόξους παρεσκεύασεν γενέσθαι, συνεσθίοντας πᾶσιν τοῖς πολεμίοις τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων τῶν ἐν αὐτοῖς ὄντων ὀλεθρίων, ἃ βυθῷ θαλάσσης κατέρριψεν. ³ Πάλιν δὲ ἄλλος ὑπῆρχεν ξηρὰν ἔχων.

ACD τῷ ἀσθενεῖ ἐπιτρέψας | ἄλλο cum D, item B (ἀλλ ὅτε δέ τι δυν.) . . AC ἄλλα | B om τοῖς παρ' ἡμ. | B τετραταῖον ἀναστήσας | λόγῳ -- διαφθαρέντος (cod. -τας) -- κυνὸς (cod, κυνοῦ) ἔχοντος (cod. -τας) cum B . . ACD λόγῳ (A ἐν λόγ.) μόνῳ (A μόνον) καλέσας αὐτοῦ (sed D αὐτόν) τοῦ τεθνεώτος (A τεθνηκότος) τὸ ὄνομα, καὶ αὐτόν τὸν ἰχώρα διαφθαρέντα (A corrupite καὶ αὐτόν οὐ ἰχώρ διέφθειρεν) ὑπὸ τῶν σκωλήκων καὶ τὸ δυσῶδες τοῦ κυνὸς (CD καινοῦ) ἔχοντος | ἐν: ita A (nisi est Fabricii additamentum) . . BCD om | ἐκέλευσ. τρέχ. cum ACD . . B τοῦτον λόγῳ ἀνέστησεν καὶ τρέχειν ἐκέλευσεν | B om μῆτε ὄλ. -- ἔχοντος (A -τα, nisi est editoris emendatio) | ἀλλ' ὡς . . B καὶ ὡς | A (teste Fabr.) νυμφῶνος et ἐπῆλθεν | B ἐξελεύοντα | B εὐ. πλ. πεπληρωμένος . . A εὐωδῖαν πλείστην κειτήνην

2. Καὶ ξέν. σαφ. (A καὶ κωφούς pro σαφ.) δαιμ. cum CD, item A . . B καὶ ξένον εἶπεν ἕτερον· τινὰς δαιμονιζ. πονηρῶς (cod. -ρός) | καὶ τὴν (A τοῖς) οἰκησ. (B κατοικ.) | καὶ σάρκας (ita CD) τρώγ. τὰς ἰδίας (C τὴν ἰδίαν) cum CD . . A καὶ σάρκα τρέφοντας (vide post) . . B (om καὶ) σαρκιτρόφους τῶν ἰδίων ὄντας τοὺς κάμοντας | ὁμοίως τοῖς -- συναναστροφ. (C συνανατροφ.) cum DG . . B καὶ ἐρπετῶν καὶ θηρίων συναναστροφομένους ἐν ταῖς ὕλαις . . A τὴν τ' οὐσίαν (corrige τὴν ἰδίαν cum prioribus coniungendum) ὁμοίως τοῖς κτ. κ. ἐρπ. συνανατρέφ. | καὶ (A praem ἕλεως ὄντας) τούτους -- ἀπέδειξεν (A ἀνέδ., D ὑπέδ. αὐτούς) σοφ. τε (haec D om) -- παρεσχ. (A παρεκάλεσεν) γενέσθ. cum CDA . . B καὶ τοῦτ. διὰ λόγου σώφρονας ἀπέδειξεν, σοφούς τε καὶ συνετοὺς κατέστησεν καὶ ἐποίησεν οἰκήτορας πόλεων, καὶ ἐνδόξους γενέσθ. παρασκευάσεν (sic) | συνεσθ. πᾶσιν τοῖς (A παντάπασιν) πολεμίοις (A -μίλους) τ. πν. τῶν (A om) ἀκ. τῶν (C om) . . ἃ (C βια) βυθ. θα. κατ. (A om ἃ β. θ. κ.) cum CA . . B καὶ τὰ πνεύματα ἀκάθαρτα ἐν αὐτοῖς ὀλέθρῳ δεινῷ κατορυξας βυθῷ θαλάσσης κατέπόντισεν

3. Πάλιν δὲ (A om) ἄλλ. ὑπῆρχ. (ita AB; C ὑπῆρξεν) -- χεῖραν (ita BC)

τὴν χεῖραν, οὐ μόνον δὲ τὴν χεῖραν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ ἥμισυ μέρος τοῦ σώματος ἀπολιθωθέν ὑπῆρχεν τοῦ ἀνθρώπου, μήτε πλάσιν ἀνδρὸς ἢ σώματος ἔχων διαστολήν· κάκεινον λόγῳ ἴασατο καὶ ὑγιῇ ἀπέδειξεν. ⁴ Καὶ γυναῖκα δὲ αἱμορροοῦσαν ἐπὶ πολλοὺς χρόνους, ἀπὸ τῆς ῥύσεως τοῦ αἵματος τὰς ἀρμονίας καὶ τὰς φλέβας ἐξαντληθεῖσαν καὶ μήτε τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἐπιφερομένην, νεκρῇ ἀπεικασμένην, ἄφωνον καθ' ἐκάστην οὖσαν, ὡς οἱ ἐκ τῆς ἐνορίας πάντες ἱατροὶ οὐχ εὖρον θεραπεῦσαι· οὔτε γὰρ μία τῆς ζωῆς ἐλπίς αὐτῇ ὑπῆρχεν· καὶ μυστικῶς διερχομένου τοῦ Ἰησοῦ ἰσχύην λαβοῦσα διὰ τῆς ἐπισκιάσεως αὐτοῦ ὄπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπεδοῦ αὐτοῦ, καὶ εὐθέως αὐτῇ τῇ ὄρα ἀνέπλησεν δύναμις τὰ κενώματα αὐτῆς, ὡς μηδέποτε πάθος πεπονθῆναι ἤρξατο δρομαία τρέχειν εἰς τὴν ἐαυτῆς πόλιν Κεφαρναοῦμ, ὡς πλησαίξειν τὴν πορείαν ἡμερῶν ἕξ.

⁵ Καὶ ταῦτα μὲν, ἃ προσφάτως κατὰ νοῦν ἔχων ἐμήνυσα, ἅπερ ἐν σαββάτῳ ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἕτερα μείζονα τούτων ἐποίησε σημεῖα, ὡς ὅτι καὶ παρὰ τοὺς θεοὺς οὐς σεβόμεθα μείζονα κατενόησα θαυματουργήματα παρ' αὐτοῦ γεγυότα.

οὐ μόν. δ. τ. χεῖραν cum B .. AC om | ἀλλὰ (A add καὶ) μᾶλλον τὸ ἥμισυ μέρος .. B corrupte ἀλλὰ πάντα ὕμῃσιν μέρος | ἔχων (C ἔχειν) διαστ. cum BC .. A ἔχειν ὡς λίαν στενήν | ἴασατο κ. ὑγ. ἀπ. cum AC .. B ἰασάμενος παρέστησεν ὑγιῇ

4. Καὶ γυναῖκα δὲ αἱμορροοῦσαν (B -σα) cum BC .. A κ. γυνή δ. αἱμορροοῦσα | ἐπὶ (A om) πολλοὺς χρ. cum CA .. B ἐν πολλοῖς χρόνοις | ἀπὸ τ. ῥύσεως (A ῥεύσ.) τ. αἱ. τὰς ἀρμονίας (A ἀρτηρίας) -- ἐξαντλ. (A ἀντλήσασα) cum CA .. B ὥστε αὐτῆς (correcte ἀπὸ) τῆς ῥύσεως τ. αἱ. αὐτῆς τῆς (τάς?) ἀρμονίας κ. φλέβας ἐξαντλήσαι | καὶ μήτε (ita CA, B μηδέ) τὸ ἀνδρ. (B ἐπ' ἀνδρώποις) σ. ἐπιφερομένην (A -νη, B -νον) | νεκρῇ (A -χροῖς δὲ) ἀπεικασμένην (A -νη) .. B νεκρῇ ἀποκειμένην .. C om | ἄφ. -- οὖσαν cum C .. A ἄφωνός τε οὖσα .. B om | ὡς οἱ -- πάντες (A om) ἱα. οὐχ εὖρ. (A αὐτὴν οὐκ ἠδύναντο) ῥερ. (A ἱατρεύσαι) cum C, item A .. B παντελῶς ἱατροὶ οὐκ ἴσχυσαν ταύτην τὴν ῥύσιν τοῦ αἵματος παῦσαι. | οὔτε γ. μία (A σκιά) τ. ζ. ἐλπ. (A om) α. ὑπῆρχ. cum C, item A .. B vitiose μία τῆς αὐτῆς ζωῆς οὐκ ἐτύγγανεν | διὰ τῆς (C δι' αὐτῆς) ἐπισκιάσ. (C ἐπισκιάσαι) αὐτοῦ (B om αὐτ.) | B om τ. κρασπ. | κ. εὐθ. (A om) -- ἀνέπλησεν (AB ἀνεπλήρωσεν) τὰ κεν. αὐτ. (B τούς κενούς αὐτῆς τόπους) | ὡς μηδ. πάζ. (A παζούσα) πεπονθῆναι (B πεπονθῶσα, A τῇ πεπονθείᾳ) ἤρξ. (AC καὶ ἤρξ.) δρομαία (AC -αίως) -- ἐαυτῆς (A αὐτῆς) π. Κεφαρναοῦμ (Κεφ. cum B, A Καφ.; C Καπερν.) -- τὴν (B om) -- ἕξ

5. ἃ (A ἅπερ) προσφάτως (A πρόσφατος) -- ἅπερ -- ἐποίησ. σημεῖα (haec omnia ab ἅπερ usque σημ. A om) cum C, item A .. B ἅπερ πρόσφατος ὁ νοῦς γεωργήσας ἐδήλωσεν, ἐν σαββ. ἐθαυματούργησεν· μείζω δὲ καὶ ἕτερα σημ. ἐποίησ. ὁ Ἰησ. | ὡς ὅτι (B om) καὶ (C om) παρὰ τ. θε. οὐς (BC om) σεβ.

⁶ Τοῦτον δὲ Ἡρώδης καὶ Ἀρχελαὸς καὶ Φίλιππος, Ἄννας καὶ Καϊάφας παρέδωκάν μοι σὺν παντὶ τῷ λαῷ, ἐπὶ τὸ τοῦτον ἀνετάσαι πολλὴν ποιήσαντες κατ' ἐμοῦ στάσιν. ἐκέλευσα οὖν τοῦτον σταυρωθῆναι, πρῶτον φραγελλώσας αὐτόν, καὶ μηδεμίαν αἰτίαν εὐρών κατ' αὐτοῦ κακῶν ἐγκλημάτων ἢ πράξεων.

⁷ Ἄμα δὲ ἐσταυρώθη, σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, τοῦ ἡλίου μέσης ἡμέρας σκοτισθέντος καὶ τῶν ἀστέρων φανέντων, ἐν οἷς λαμπηδὼν οὐκ ἐφαίνετο· σελήνη δὲ τὸ φέγγος ὡς αἱματίζουσα διελίπεν· κόσμος δὲ τῶν καταχθονίων κατεπόθη· ὡς αὐτὸ ὅπερ εἶχον ἀγίασμα ναοῦ λεγόμενον αὐτοῖς τοῖς Ἰουδαίοις μὴ ὀφθῆναι τῇ τούτων πτώσει· χάσμα δὲ τῆς γῆς ἐπειλημμένων βροντῶν ἤχῳ κατεπίδωσαν. ⁸ Ὄφθησαν δὲ ἐν αὐτῷ τῷ φόβῳ νεκροὶ ἀναστάντες, ὡς αὐτοὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐμαρτύρησαν, καὶ εἶπον εἶναι Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ τοὺς δώδεκα πατριάρχας καὶ Μωσῆν καὶ Ἰώβ, τοὺς προτετελευτηκότας ὡς φασιν ἐκεῖνοι πρὸ τρισχιλίων πεντακοσίων ἐτῶν· καὶ πλείστοι

μερίζον (B μερίζων [sic] τινὰ) κατ. θαύμ. παρ' αὐτ. γεγ. (B om π. α. γ.) cum ABC.

6. Τοῦτον δὲ cum AC .. B Τοῦτ. οὖν | Ἡρώδης: B praem οἱ Ἰουδαῖοι | καὶ Φίλιππ. cum B .. AC om καὶ | ἐπὶ τὸ τ. ἀνετάσαι (C ἀνατάξει) cum BC .. A ἐπὶ τῇ τούτου ἀνετάσει | πολλὴν (B καὶ πο.) ποιήσ. (B κινήσαντες) κ. ε. στάσιν (AB post πολλ.) | ἐκέλ. οὖν (ita ACD; B om) τοῦτ. (B τῷ) σταυρ. πρ. (B add δὲ) φρ. αὐτ. | καὶ (ita CD; A om) μηδεμ. αἰτ. εὐρών (A εὐρον) -- πράξ. cum CDA .. B οὐδεμίαν δὲ εὐρών (εὐρον?) κατ' αὐτόν ἐγκλημάτων πράξιν.

7. Ἄμα (B μόνον) δὲ -- μέσης (ita BCD; A μέσον τῆς) ἡμέρας σκ. | καὶ τ. ἀστέρων (ita CD; A ἄστρον) -- ἐφαίνετο cum ACD .. B καὶ τὰ ἄστρα σώρηθὸν οὐκ ἔφεγγον | σελ. δὲ cum BCD .. A ἡ δὲ σελ. | B ὡσπερ ἐν αἱματι οὐσα | B κόσμον δ. τ. κ. καταποδύναι | ὡς αὐτὸ ὅπερ cum A .. BCD ὡσαύτως (C ὡς αὐτός) καὶ (B om) ὅπερ | αὐτοῖς τοῖς (A om; CD οἱ) Ἰουδαίοις (CD - αἰοί) μὴ ὀφθ. cum ACD .. B αὐτόν Ἰουδαῖοι μὴ ὀφθῆναι (sic) | τῇ τούτων πτώσει (D - σιν) cum CD .. B τὴν αὐτοῦ πτώσιν; A τῇ τούτου πτώσει (ita certe apud Fabr. et Vch.) | χάσμα δὲ (CD om) τῆς γῆς cum ACD .. B χάσματι γῆ | ἐπειλημμένων (ita CD, B om) βροντῶν ἤχῳ (CD ἤδη ἤχος, B ἤδει ἤχῳ) κατεπίδωσαν (CD - ἴδωσαν; B τοὺς θεμέλια καταποιοῦσα [οἱ super i positio]) .. A ἔλλειπομένης, βροντῶν τ' ἤχος καταβαινοῦσῶν

8. Ὄφθησαν (B ὄφθη) δ. ἐν (ita AB; CD om) αὐτῷ τ. φ. νεκροὶ ἀναστάντ. (B νεκρῶν ἀνάστασις) -- ἐμαρτύρησαν, καὶ εἶπον εἶναι (haec ita habet B; ACD μαρτυρήσαντες εἶπον. ἐν ᾧ [A οἷς]) -- κ. τ. δῶδ. πατρ. (haec B om) καὶ (B om) Μωσῆν (ita A [Μωυσ.] C; D Μωσῆ, B Μωυσεά) κ. Ἰώβ (A Ἰωάννην) τ. προτετελευτη. (A τ. προτετελευτήσαντας, B τ. καὶ πρὸ πάλειος [sic] τελευτήσαντ.) -- τρισχιλ. (B δυσχιλ.) πεντ. (B om) ἐτῶν | κ. πλ. (B add δὲ ἄλλοι) πο. οὖς

πολλοὶ οὐκ ἀγὼ εἶδον ἐν σώματι φανέντας, καὶ θρῆνον δὲ ἐποίουν περὶ τῶν Ἰουδαίων διὰ τὴν γενομένην δι' αὐτῶν παρανομίαν καὶ ἀπώλειαν τῶν Ἰουδαίων καὶ τοῦ νόμου αὐτῶν.

⁹ Ἔσθη δὲ ὁ φόβος τοῦ σεισμοῦ ἀπὸ ὥρας ἕκτης τῆς παρασκευῆς ἕως ὥρας ἐνάτης. καὶ ὀψίας γενομένης τῆς μᾶς τῶν σαββάτων ἤχος ἐγένετο ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὥστε τὸν οὐρανὸν γενέσθαι φωταγωγὸν ἑπταπλασίως ὑπὲρ πάσας τὰς ἡμέρας. ὤφθη δὲ τρίτης ὥρας τῆς νυκτὸς καὶ ὁ ἥλιος οἷος οὐδέποτε ἔλαμψεν φωταγωγός, τὸν πάντα πόλον φαιδρύνας. καὶ ὥσπερ δὲ ἀστραπαὶ ἄφνω χειμῶνος ἐπέρχονται, οὕτως ἄνδρες ἐφαίνοντο ὑψηλοὶ ἐν στολῇ καὶ δόξῃ ὑπάρχοντες, πλήθος ἀναρίθμητον, κράζοντες, ὧν ἡ φωνὴ ἤκούετο ὥσπερ βροντῆς παμμεγέθους Ὁ σταυρωθεὶς ἀνέστη Ἰησοῦς· ἀνέλθατε ἐξ ἄδου οἱ δεδουλωμένοι ἐν τοῖς καταθρόνοις τοῦ ἄδου. καὶ ἦν τὸ χάσμα τῆς γῆς ὡς μὴ ὄντων ἐδρασμαίων· ἀλλ' οὕτως ἦν ὡς αὐτὰ τὰ θεμέλια τῆς γῆς φανῆναι μετὰ τῶν βοώντων ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ περιπατούντων ἐν

ἀγὼ (A καὶ) εἶδ. (C ἔδ.) -- καὶ (AB om) θρῆν. δὲ (ita CAB; D om) ἐποίουν (ita D; C ποιούντων, A ποιήσαντες, B οὔτοι ποιούντες) πε. τ. Ἰουδ. (haec D; ABC om) -- γενομ. (D γεναμ.) δι' (ita AD, C παρ'; B om δι' αὐτ.) αὐτ. (B add εἰς τὸν Ἰησοῦν) παρανομίαν (ita CD; AB -νομον πρᾶξιν) -- τῶν (B praem τοῦ ἐξου) Ἰουδ. -- αὐτῶν (B αὐτοῦ)

9. Ἔσθη δὲ -- τῆς (A om) παρασκ. ἔ. ὥρας (A om) ἐνάτ. καὶ (A om) -- ἐκ τ. οὐρανοῦ cum CA .. B ὡς μὴ στέρεται τὸν φόβον τοῦ σεισμ. τοῦ γενομένου ἀπὸ ὥρας ἕκτης τῆς παρασκ. ἕως ὀψίας τοῦ σαββάτου ἤχος ἐγένετο ἐκ τ. οὐρ. | ὥστε (B add πάλιν) -- γενέσθ. (B om) φωταγωγὸν (B -γωγεῖν) ἑπταπλασίως (A -σίονα) -- ἡμέρας (B add ὠφθῆναι sic; aut igitur φωταγωγὸν restituendum, aut ὠφθῆναι delendum est quippe ortum ex ὠφθη δέ, quod rursus compensasse videtur librarius addito ὠφθη post ἥλιος) | ὠφθη δὲ (haec B om) τρίτης (B add οὔσης) -- καὶ ὁ (A om x. ὁ) ἥλιος (B add ὠφθη) οἷος (B οἷος, A ὡς) ἔλαμψ. φωτ. (B om) τ. πάντα (B ἅπ.) πόλον (B κόσμον) φαιδρ. (B πολὺ φαιδρ., A πολλὰ φαιδρ. omisis ἔλαμψ. usque πόλον) | καὶ (AB om) ὥσπερ δὲ (A om) -- ἄνδρ. ἐφαίν. (A ἐφάνησαν ἄνδρ.) ὑψηλ. (A om) ἐν (A add νεφελετηγῆ) στ. (B add μεγάλοι) x. δόξῃ (B ἐνδοξοί, A add μεγάλη) -- ὧν (B ὡς, A καὶ) ἡ φωνὴ (A φωναί) ἤκούετο (A -οντο) ὡ. βροντῆς παμμεγέθους (B -τῆς -έτης, A -έτους -τῆς, C -εση -τη) Ὁ (B praem λέγων) στ. ἀν. Ἰησ. (ita C, A ἀν. Χριστ., B θεὸς ἔσθη) ἀνέλθατε (A ἀνῆλθόν τε) ἐξ. ἄ. οἱ (C οἱ ἐξ. ἄ.) δεδουλ. (B κατερχόμενοι) -- τοῦ (B τῆς γῆς τοῦ) ἄδου (B add ἀπὸ Ἀδάμ) cum ABC | ὡς μὴ ὄντων ἐδρ. cum AC .. B μέγα ὡς μὴ εἶναι ἐδρασμα | B om οὕτως ἦν | αὐτὰ τὰ θεμ. τ. γῆς cum C .. AB αὐτὰ τὰ ὕδατα ὑποκάτω τῆς (A om) ἀβύσσου | φανῆναι μετὰ τ. βοώντ. (A om) ἐ. τ. οὐρ. καὶ περιπατούντ. (A καίπερ ὑπαντούντ.) -- ἐν μέσῳ (A add τοῦ πλήθους) τ. ἀ. νεκρῶν cum CA .. B ὁράσθη, καὶ πλη-

σώματι ἐν μέσῳ τῶν ἀναστάντων νεκρῶν. ὁ δὲ ἀναστήσας πάντας τοὺς νεκροὺς καὶ συνδήσας τὸν ἄδην ἔλεγεν Εἶπατε τοῖς μαθηταῖς μου ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε.

¹⁰ Πᾶσαν δὲ τὴν νύκταν ἐκείνην οὐκ ἐπαύσατο τὸ φῶς φαῖνον. τῶν δὲ Ἰουδαίων πολλοὶ ἔθανον ἐν τῷ χάσματι τῆς γῆς καταποθέντες, ὡς μὴ εὐρεθῆναι ἐπὶ τὴν αὐριον πλείστους τῶν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ γενομένων. ἄλλοι φαντασίαν ἐώρων ἀναστάντων, οὓς οὐδέποτε ἡμῶν τις ἦν θεασάμενος. εἰ μὴ μία τις συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων οὐχ ὑπελείφθη ἐν αὐτῇ τῇ Ἱερουσαλήμ, ἐπεὶ πᾶσαι ἀφανεῖς τῇ πτώσει ἐκείνη ἀπῆλθον.

¹¹ Τῷ οὖν φόβῳ ἐκείνῳ ἐν ἐκστάσει γινόμενος καὶ τρόμῳ δεινοτάτῳ συνεχόμενος, ἅπερ εἶδον κατ' αὐτὴν τὴν ὄραν γράψας ἀνήγαγον τῷ σφ' κράτει· ἐντάξας καὶ τὰ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ πραχθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐξέπεμψα τῇ σῆι θειότητι, δέσποτα.

Σος πολὺ τῶν ἀναστάντ. νεκρ. | ὁ δὲ ἀναστήσας -- τ. μαθ. μου (A om) -- ὄψεσθε cum AC. . B φανερῆς (-ρη?) δέ τις ἦν μία φωνὴ Ἦλθεν ὁ σταυρωθεὶς θεὸς ἀναστήσας πάντας τ. νεκρ., καὶ ὅτι προάγει ὑμᾶς -- ὄψεσθε.

10. νύκταν: ita BC | B ἀπέθαναν | A (ap. Fabr.) καταπιωθέντες | πλείστ. τῶν κ. τ. Ἰ. γενομένων cum C. . B τοὺς πλείονας τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὸν Ἰησοῦν γενομένους. . A τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδ. τῶν τὰ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ λεγομένων | ἄλλοι (C ἀλλά, A καὶ) φα. ἐώρ. (B add νεκρῶν) ἀναστάντ. (A om) οὓς (A ἦν) οὐδ. ἡμῶν τις ἦν (ita de coniectura; A ἡμῶν τις et ἐστὶ post θεασ. habet, BC tantum ἡμῶν) θεασάμενος (B -μενοι, ad quod pro ἡμῶν poterat ἡμεν poni) | εἰ μὴ (cum C; A om) μία τις (ita C, A om) συναγωγὴ. . B καὶ μηδεμία τις συν. | B om αὐτῇ τῇ | ἐπεὶ -- ἀπῆλθ. cum C. . A ἐπεὶ πᾶσαι ἠφανίσθησαν. . B om. Praeterea A add οἱ δὲ τηροῦντες τὸ μνημεῖον στρατιῶται ἀπὸ τῆς ἰδέας τοῦ ἀγγέλου ἐσεισθήσαν.

11. Τῷ οὖν -- δεινοτάτ. (B δεινῶ) συνεχόμενος cum BC. . A (cum prioribus coniungens) ἀπῆλθον οὖν ἐν φόβῳ ἐκείνῳ ἐν ἐκστ. γινόμενοι καὶ τρ. δυνατωτάτῳ συνεχόμενοι | ἅπερ εἶδον (A ἔβον) cum ACD. . B om | κατ' αὐτ. (ita CD; AB κατὰ ταύτ.) τ. ὄραν. . A add γεγενημένα | ἀνήγαγ. cum ACD. . B ἀνένεγκα | ἐντάξας (ita CD; AB ὑποτ.) καὶ (A om) τὰ κα. τ. Ἰ. πρ. (B add ὑπομνήματα) ὑπὸ (B παρά, A om) τ. Ἰ. ἐξέπ. (AB καὶ ἐξ.) τῇ σῆι θεϊότ. (ita CD; AB θεότ.), δέσπ. (B add βασιλεὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ)

ΑΝΑΦΟΡΑ ΠΟΝΤΙΟΥ ΤΟΥ ΠΙΛΑΤΟΥ

ΗΓΕΜΟΝΟΣ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΑΣ ΠΕΜΦΘΕΙΣΑ ΤΙΒΕΡΙΩ ΚΑΙΣΑΡΙ
ΕΙΣ ΡΩΜΗΝ.

Κρατίστῳ σεβαστῷ φοβερῷ θειοτάτῳ Αὐγούστῳ Πιλᾶτος Πόντιος ὁ τὴν ἀνατολικὴν διέπων ἀρχήν.

¹ Μηνῦσαι κέχρημαι πρὸς τὴν σὴν εὐσέβειαν διὰ τῆσδέ μου τῆς γραφῆς τρόμῳ πολλῷ καὶ φόβῳ συνεχόμενος, κράτιστε βασιλεῦ, τὴν τῶν ἐνισταμένων καιρῶν ῥοπήν, καθὼς τὸ τούτων τέλος ὑπέδειξε. Ταύτην γὰρ διέποντός μου τὴν ἐπαρχίαν, ὧς δέσποτα, κατὰ πρόσταξιν τῆς σῆς γαληνότητος, ἧτις ἐστὶ τῶν ἀνατολικῶν πόλεων μία καλυμμένη Ἱερουσαλήμ, ἐν ἧ τὸ ἱερὸν τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθλους καθιδρύται, συναχθὲν ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων παραδεδώκασί μοι ἄνθρωπὸν τινα λεγόμενον Ἰη-

* Ἐναφορὰ Πο. τοῦ (ita B; A om) Πιλ. -- εἰς (B ἐκ) Ῥώμ. (B Ῥωμα- νίας) cum AB .. C Ἐναφ. Πιλᾶτου πεμφθεῖσα ἐν Ῥώμῃ πρὸς Τιβέριον Καίσαρα· περὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πραχθέντα .. D Ἐπιστολὴ Ποντ. Πιλ. πρὸς τὸν βασιλέα Τιβέριον περὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Eadem, additis ἧς ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει οὕτως, in cod. A praemissa leguntur inscriptioni.

Κρατ. σεβαστῷ (ita BCD; A σεβασμῷ) φοβερῷ (ita AB, item C post θειοτάτ., D om) θειστ. (D om; B αὐτοκράτορι θειστ.) Αὐγ. (ita A, item B; C Τιβερῷ Αὐγούστῳ, D Τιβερῷ Καίσαρι) -- διέπων (ita AD, C ἐπέχων; B διοικῶν post ἀρχ.)

1. Μηνῦσαι .. BC -σει | πρ. τ. σ. εὐσέβ. cum ABD .. C τῆ ὑμετέρῃ εὐ- σεβείᾳ | τῆσδέ μου τ. γραφ. cum ABD .. C τῆσδε τῆς ἐμῆς ἀναφορᾶς (ἀναφορ- προ γραφ. etiam E habet) | τρόμ. (h. l. BC; A ante συνεχ.) πολλ. (h. l. AB, C post φόβῳ) κ. φ. συνεχ. | κράτιστε .. C om | τὴν τ. ἐ. κ. ῥοπήν cum ABC .. B τὰ τ. ε. κ. | τὸ τούτ. τέλ. ὑπέδ. cum AB .. CE τὸ τέλειον τῶν ἐνεστώτων ἀνέδειξε καιρῶν | C Ταύτην διέπων τὴν ἀρχήν, κατὰ πρᾶξιν τῆς ὑμετέρας γα- ληνότητος | C μία τῶν πόλεων | τὸ ἱερὸν τοῦ τ. Ἰ. ἔθλους cum A .. B τὸ ἱερ. τῶν Ἰουδ. καὶ τὸ ἔθνος .. C τὸ τῶν Ἰουδ. ἔθνος | καθίδρ. cum AB .. C ἐνί- δρυται | ἅπαν (ita C; AB πᾶν) τὸ (A om) πλ. τῶν (A om) Ἰ. παραδεδώκασί (ita AB; C παρέδωκάν) μ. ἄνθρ. τι. (C τι. ἄνθρ.) λεγ. Ἰησ. (ita BC; A Ἰ. λεγ.)

σὺν, πολλὰ καὶ ἄπειρα ἐγκλήματα φέροντες κατ' αὐτοῦ· οὐκ ἠδυνήθησαν δὲ ἐν τινι λόγῳ ἐλέγξει αὐτόν. μία δὲ αἵρεσις ἦν αὐτοῖς κατ' αὐτοῦ, ὅτι τὸ σάββατον ἔλεγεν μὴ εἶναι ὀρθὴν τούτων σχολήν. πολλὰς δὲ ἰάσεις ἐπέτελει ἐπ' ἀγαθοῖς ἔργοις ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος· τυφλοὺς ἐποίησεν βλέπειν, λεπροὺς ἐκαθάρισεν, νεκροὺς ἤγειρε, παραλυτικοὺς ἴασατο, μὴ δυναμένους τὸ σύνολον κινεῖσθαι, εἰ μὴ μόνον ἔχοντας φωνὴν καὶ τὴν τῶν ὀστέων ἀρμονίαν, καὶ παρέσχεν αὐτοῖς δύνάμιν τοῦ περιπατεῖν τε καὶ τρέχειν, βήματι μόνῳ ἐπιτρέψας. ἄλλο τε δυνατώτερον πρᾶγμα ἐποίησεν, ὅπερ ἦν ξενὸν καὶ παρὰ τοῖς θεοῖς ἡμῶν· νεκρὸν τινα Λάζαρον τετραήμερον ἐκ νεκρῶν ἀνέστησεν, λόγῳ μόνῳ κελεύσας ἐγερθῆναι τὸν τεθνεῶτα, διεφθαρμένον ἤδη ἔχοντα τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν ἐλκογενήτων σκωλήκων· καὶ τὸ δυσῶδες ἐκεῖνο σῶμα τὸ κείμενον ἐν τῷ τάφῳ ἐκέλευσεν τρέχειν, καὶ ὡς ἐκ παστοῦ νυμφίος οὕτως ἐκ τοῦ τάφου ἐξῆλθεν εὐωδίας πλείστης πεπληρωμένος. ² Καὶ τινὰς ἀφειδῶς δαιμονιζομένους καὶ τὰς οὐκῆσεις ἔχοντας ἐν ἐρημίαις καὶ σαρκοφαγούντας τῶν ἰδίων μελῶν καὶ τοῖς ἔρπετοῖς καὶ τοῖς ἀγρίοις θηρίοις συναναστρεφομένους οὐκῆτορας κατέστησεν πόλεων ἐν τοῖς ἰδίοις οἴκοις, καὶ διὰ λόγου σώφρονος αὐτοὺς ἀπέδειξε, καὶ συνετοὺς καὶ ἐνδόξους γενέσθαι

-- ἄπειρα (C ἄκαιρα) -- οὐκ ἠδ. δὲ (C om) -- αὐτόν (C τοῦτον. B om οὐκ ἠδυν. usq. αὐτόν) | αἵρ. ἦν (A ἦν εὐρησις) αὐτοῖς (A αὐτῶν) κ. αὐτοῦ .. B om μία usque κ. αὐτ. | ἔλεγε -- σχολήν cum AB .. C ἔλυε, λόγων μὴ εἶναι αὐτὸ ὀρθὴν σχ. | ἐπέτελει cum BCD .. A ἐπιτελεῖ | ἐπ' .. C ἐν | C om ὁ ἄνθρ. ἐκ. | C ἀναβλέπειν | λεπρ. ἐκαθάρισεν (ita B; A καθαρίζει; D καθαρίζων) νε. ἤγειρε (ita B; A ἐγείρων) παρ. ἴασατο (ita B; A ἰώμενος) .. C pro his χωλοὺς περιπατεῖν, παραλ. ἰώμενος | μὴ δυν. -- περιπ. τε (B om) κ. τρέχ., βήμ. (B add καὶ) μ. ἐπιτρέψας (B - ψαι?) cum AB .. C om | ἄλλο τε (B τι) -- ἐποίησεν (B om) -- δε. ἡμῶν cum AB .. C om | νεκρὸν τ. Λάζ. τετρ. (B τετρ. Λάζ.) -- λόγ. (B add καὶ) μόν. -- τεθνεῶτα (A - νηκότα) διεφθαρμένον (ita B; A apud Bch διεφθειρόμενον) -- ἐλκογενήτων (B si Fl. recte legit ἔλκος γενώντων) σκ. καὶ (ita BD; A om) -- οὕτως (ita B; A οὗτος) ἐκ τοῦ (B om) τάφου -- πλείστης (A? B? πλήρης; fortasse πλήστης scriptum est) πεπληρωμένος cum AB .. C (eaque post ἐκπέμψας εἰς θάλασσαν habet) καὶ τινα ἄνθρωπον ὀνόματι Λάζαρον τεθνεῶτα τετραήμερον ἤγειρεν, κελεύσας τὸν νεκρὸν ἐγερθῆναι ἐκ τάφου ὡσπερ νυμφίον ἐκ παστοῦ.

2. ἀφειδῶς cum A .. BC σαφῶς | δαιμονιζ. cum AC .. B add καὶ ἀτακτοῦντας | ἔχ. ἐν ἐρ. (B add καὶ ὄρεσι) cum BC .. A ἐν ἐρ. ἔχ. | κ. τ. ἔρπετοῖς -- συναναστροφ. (ita BD; A συναναστροφ.) οὐκ. κατ. (A add ὡσεὶ, non item BD, nec C) πόλ. -- λόγου (B add μόνου) σώφρ. αὐτ. ἀπέδειξε. (ita B, item C;

παρεσκεύασεν τοὺς ὑπὸ ἀκαθάρτων πνευμάτων ἐνοχλουμένους, καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς δαίμονας ἐν ἀγέλῃ χοίρων ἐκπέμψας εἰς θάλασσαν ἀπέπνιξεν. ³ Ἄλλον πάλιν τινα ξηρὰν ἔχοντα τὴν χεῖρα καὶ ἐν λύπαις ζῶντα καὶ μηδὲ ἡμῖσι σώματος ἔχοντα ὑγιᾶς λόγῳ μόνῳ παρέστησεν ὑγιᾶ. ⁴ Καὶ γυναῖκα αἰμορροοῦσαν ἐπὶ χρόνοις πολλοῖς, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς ρύσεως τοῦ αἵματος πᾶσαν τὴν τῶν ὀστέων ἀρμονίαν φαίνεσθαι καὶ ὕελου δίκην διαυγάζειν, καὶ γὰρ πάντες ἰατροὶ ἀνεπίστως αὐτὴν ἀπειπάμενοι οὐκ ἔκαθαίρου· οὐκ ἦν γὰρ ἐν αὐτῇ δήπου τις σωτηρίας ἐλπίς· ποτέ γ' οὖν παρερχομένου τοῦ Ἰησοῦ ἤψατο ὄπισθεν τοῦ κρασπέδου τῶν ἱματίων αὐτοῦ, καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνεπληρώθη ἡ δύναμις τοῦ σώματος αὐτῆς, καὶ γέγονεν ὑγιᾶς ὡς μηδὲν κακὸν ἔχουσα, καὶ ἤρξατο δρομαίως τρέχειν εἰς τὴν αὐτῆς πόλιν Πανεάδα.

⁵ Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως εἶχον· κατεμήνουον δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐκτελεῖν ταῦτα ἐν σαββάτῳ τὸν Ἰησοῦν. ἐγὼ δὲ καὶ παρὰ τοὺς

A ὑπέδειξε αὐτ.) -- πνευμάτων (ita D, item B addito δέσποτα; A δέσποτα) ἐνοχλ. (B ὄχλ.) cum AB(D) .. C καὶ ὑλακτοῦντας διὰ λόγου σώφρονος ἀπέδειξε, σοφοῦς κ. συνετοῦς κ. ἐνδόξ. οἰκῆτορας πόλ. κατέστησεν | καὶ τοὺς ἐν αὐτ. -- ἀπέπνιξε. cum A .. C κ. τοὺς αὐτοῦ δαίμονας ὀλεθρῶ βίῳ ἀγέλη χοίρων ἐκπέμψας εἰς θάλασσαν.

3. Ἄλλον -- τὴν (ita B, A om) χ. καὶ ἐν λύπαις ζῶντα (haec D habet, A τὸν πόζοντα [?] βλον ἐν λύπῃ κεκτημένον; B om) καὶ -- λόγῳ (B add καὶ) μόνῳ (B add ἰσαάμενος) π. ὑγιᾶ cum AB(D) .. C om

4. ἐπὶ cum AB .. C ἐν | ὡς ἐξ .. B om ὡς | καὶ ὕελου δίκ. διαυγ. cum D .. C om .. AB καὶ μήτε (B μήτι) ὅμοιον ἀνθρωπίνης φύσεως (A add τοῦ σώματος) ἐπιφερομένην (B -μένης) ἀλλὰ καὶ (A om) ὕελου (A βαίλου ex confusis u et β) δίκην διαυγάζειν (ad ἐπιφερομένην et ἀποκειμένην magis quadrat διαυγάζουσαν), καὶ ὡς (B ἕως) νεκρὰν ἀποκειμένην ἀπὸ τῆς αἰμορροῦσας (A ἀπὸ αἵματος ρύσεως) | καὶ γὰρ (C ὥστε) πάντες (ita AC; B add οἱ) ἰατροὶ ἀνεπί. αὐτ. (C om ἀν. αὐτ.) ἀπειπ. οὐκ ἔκαθαίρου (ita C; AB οὐκ ἔδεώρου) -- δη-που τις (ita D; AB δέσποτα; C δέσποτα αὐτοκράτωρ, μία) | ποτέ (ita B, A τότε; C ἦτις omisso γ' οὖν) γ' οὖν (B γάρ) παρερχ. τ. Ἰησοῦ .. AB (C nihil add) add συμβαλοῦσα διὰ τῆς ἐπισκέψεως (B ἐπισκιάσεως) αὐτοῦ (B αὐτόν). Thilo horum loco reposuit ex altero textu ἰσχὺν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐπισκιάσεως. αὐτοῦ. | C τοῦ ἱματίου αὐτοῦ | καὶ αὐτῇ -- τ. σώματος αὐτῆς. cum AC .. B om | καὶ γέγονεν (B ἐγεγόνει) -- αὐτῆς (B ἑαυτῆς) πόλ. Πανεάδα (ita ex coniectura cum Thilone scripsimus; uterque enim codex Σπανίαν habet) cum AB .. C om, item (nisi forte priora habet) D.

5. κατεμήνουον cum BCD .. A κατέμεινον | ταῦτα ἐν (ita B; A τῷ) σαββ. cum AB .. C om | ἐγὼ δὲ -- γεγόνότα cum A .. C ὡς ὅτι καὶ παρὰ τ. Ἰ. οὐς σεβ. μεζων (sic) ὑπάρχειν .. B om

θεοὺς οὓς σεβόμεθα μείζονα κατενόησα θαυμάσια παρ' αὐτοῦ γεγονότα.

⁶ Τοῦτον οὖν Ἡρώδης καὶ Ἀρχελαὸς καὶ Φίλιππος καὶ Ἄννας καὶ Καϊάφας παραδεδώκασί μοι σὺν παντὶ τῷ λαῷ πρὸς τὸ ἐτάσαι αὐτόν. καὶ πολλῶν στάσιν κινήσαντων κατ' ἐμοῦ, ἐκέλευσα σταυρωθῆναι.

⁷ Ἡνῖκα δὲ ἐσταυρώθη, σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, τοῦ ἡλίου κρυβέντος τελείως καὶ τοῦ πόλου σκοτεινοῦ φαινομένου ἡμέρας οὔσης, ὥστε ἄστρα φανῆναι ἀλλ' ὅμως τὴν τηλαυγότητα ἐσκοτισμένην ἔχειν, ὡς οὐδὲ ἡ ὑμετέρα οἶμαι εὐσέβεια ἀγνοεῖ, ὅτι ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ ἦσαν λύχνους ἀπὸ ἑκτῆς ὥρας ἕως ὀψίας. σελήνη δὲ ὡς αἶμα οὕσα ὅλην τὴν νύκτα οὐ διέλαμπε, καίτοι γε παμπλήθους αὐτῆς τυγχανούσης. τὰ ἄστρα δὲ καὶ ὁ Ὁρίων θρῆνον ἐποίουν περὶ τῶν Ἰουδαίων διὰ τὴν παρ' αὐτῶν γενομένην παρανομίαν.

6. Τοῦτον οὖν -- x. Ἄνν. (haec B ante x. Φιλ.) -- ἐτάσαι αὐτόν cum AB .. C τοῦτον οὖν Ἄννας x. Καϊάφας καὶ ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων παρέδωκάν μοι ἐπὶ τοῦ ἀνετάσαι τοῦτον | καὶ πολλῶν στάσιν κινήσαντων κατ' ἐμοῦ, ἐκέλευσα σταυρ. cum C .. AB (similiterque D ut videtur) πολλῆν στάσιν κινήσαντες κατ' ἐμοῦ περὶ ὧν κατηγοροῦν αὐτοῦ (B αὐτόν). ἐν πρώτοις δὲ (B μὲν) φραγελλώσας αὐτόν (B om) οὐδεμίαν εὗρον αἰτίαν. (B alt. εὗρ.) περὶ (A add αὐτοῦ) ὧν ἔλεγον κατ' αὐτοῦ. λοιπὸν οὖν παρέδωκα (B παραδεδώκα) τοῦτον πάλιν (B πά. τοῦτ.) αὐτοῖς.

7. Ἡνῖκα δὲ ἐσταυρ. cum C .. ABD οἱ (D ὄν) καὶ σταυρώσαντες | ἐφ' ὅλην τ. οικ. cum AB .. C ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν | κρυβέντ. τελείως (ita BD; A τελείου) cum ABD .. C σκοτισθέντος παντελῶς | καὶ τοῦ πόλου -- ἄστρα (ita BD; A add μὴ) φανῆναι -- ἐσκοτισμένην (A σκοτεινομένης) ἔχειν (ita de coniectura; videtur enim ex ἔχ", quod est compendium infinitivi, ortum esse ἐχούσης, quod BD habent; A οὔσης habet) cum BDA .. C om | ὡς οὐδὲ ἡ (A om) ὑμετ. οἶμ. (A post εὐσ.) εὐσ. ἀγνοεῖ cum AB .. C ὡς οὐκ ἀγνοεῖ ἡ ὑμετέρα θειότης | ἦσαν .. C ἦψαμεν | ὀψίας .. C ὥρας ἑσπερας | σελήνη δὲ cum BC .. A ἡ σελ. δὲ | ὡς αἶμα -- διέλαμπε (ita B, A διέλιπε) cum BA .. C εἰς αἶμα οὐ διέλιπε (sic) | παμπλήθους αὐτῆς (B om) cum AB .. C τὸ πᾶν πλῆθος αὐτῶν (sic) | τὰ ἄστρα δὲ etc haec h. l. cum B posui, quocum fere facit C; A vero, ad quem prope accedere videtur D, h. l. sic: καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἐσαλεύετο ὑπὸ ἀνεκδιηγῆτων σημείων, καὶ ἔμελλεν πᾶσα ἡ χτίσις ὑπὸ τῶν καταχθονίων καταπνεοσθαι· ὠσαύτως δὲ καὶ ὅπερ εἶχον ἄγλασμα τοῦ ναοῦ αὐτῶν σχισθῆναι ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. βροντῆ δὲ πάλιν καὶ ἤχος μέγας ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐγένετο, ὥστε πᾶσαν τὴν γῆν ἡμῶν (D om) σαλευθῆναι (D σαλεύεσθαι τε) καὶ τρέμειν. Iam vero addit ὠφθῆσαν δὲ ἐν αὐτῷ τῷ φόβῳ usque φανερώς, quae post videbimus sect. 9., ubi in codd. BC sequuntur. | τὰ ἄ. δὲ (A δ. ἄ.) -- θρῆνον (A -νους) ἔπ. περὶ (A om) -- παρανομίαν cum BA .. C vero pro-

⁸ Μιᾶ δὲ τῶν σαββάτων περὶ τρίτην ὥραν τῆς νυκτὸς ὁ ἥλιος ὤφθη σίος οὐδέποτε ἔλαμψεν, καὶ πᾶς ὁ οὐρανὸς ἐφαιδρύνθη. καὶ ὡς ἀστραπαὶ χειμῶνος ἐπέρχονται, οὕτως ἄνδρες ὑψηλοὶ τινες κοσμήσεως στολῆς καὶ δόξης ἀνεκδιηγήτου ὑπάρχοντες ἐφαίνοντο ἐν τῷ αἵρι, καὶ πλῆθος ἀναρίθμητον ἀγγέλων κραζόντων καὶ λεγόντων Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εὐρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία· ἀνέλθατε ἐξ ἄδου, οἱ δεδουλωμένοι ἐν τοῖς καταχθονίοις τοῦ ἄδου. ἐκ δὲ τῆς φωνῆς αὐτῶν πάντα τὰ ὄρη καὶ οἱ βουνοὶ ἐσαλεύοντο καὶ πέτραι διερρήγγυντο καὶ χάσματα ἐγένοντο μεγάλα ἐν τῇ γῆ, ὥστε καὶ τὰ τῆς ἀβύσσου φανῆναι.

⁹ Ὄφθησαν δὲ ἐν αὐτῷ τῷ φόβῳ νεκροὶ ἀναστάντες, ὡς αὐτοὶ ἑωρακότες οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον ὅτι εἶδομεν Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ τοὺς δώδεκα πατριάρχας τοὺς προτετελευτηκότας πρὸ δισχιλίων πεντακοσίων ἐτῶν, καὶ Νῶε εἶδομεν ἐν σώματι φανερώς. καὶ περιεπάτει πᾶν πλῆθος καὶ ἀνύμνει τὸν

prĩa haec habet: ἤρξαντο δὲ γίνεσθαι σεισμοὶ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐπάγησαν οἱ ἥλιοι εἰς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ ἕως ἑσπέρας.

8. Μιᾶ δὲ τ. σαββ. cum D .. A μετὰ δὲ τὸ σάββατον .. BC om | περὶ (BC add δὲ) τρίτην (B - τῆς) ὥραν (B - ας) | σίος οὐδ. ἔλαμψ. (C om ἐλ.) cum BCD .. A σίος οὐδ. ὤφθη, οὐδὲ οὐδέποτε οὕτως ἔλαμψεν | καὶ πᾶς ὁ (ita BCD; A pro his καίπερ) οὐρ. ἐφαιδρύνθη (B - δριώδη) | καὶ ὡς (C ὥσπερ) ἀστραπαὶ (B - πῆ; D deficit inde sb ἀστραπαὶ) χειμ. ἐπέρχ. (ita CE; B om, A om ἐπέρχ. οὔτ.), οὔτ. ἄνδρ. ὑψ. (C om) τιν. (B om) κοσμ. στολ. (ita A, B στολ. κοσμ., C om κο. στ. usque ὑπάρχοντ:) -- ὑπάρχοντ. -- καὶ (C om) πληθ. ἀναρ. (C ἀνεκδιηγήτων sic) ἀγγέλ. (C om) κραζ. κ. λεγ. (κ. λεγ. ex C, AB om) Δόξα (ita BC; A vero sic: Ὁ σταυρωθεὶς Χριστὸς ἀνέστη θεὸς ὢν. καὶ φωνῆ ἠκούετο ὥσπερ μέγεθος βροντῶν λέγουσα Δόξα) -- ἀνέλθατε (ita AC; B - Σετε) ἐξ ἄδου (ita C; AB οἱ ἐξ [B ἐν] ἄδου) οἱ δεδουλωμ. (ita AB; CE δεδεμένοι) -- τ. ἄδου | ἐκ δὲ τῆς φων. αὐτῶν -- διερρήγγ. (ita A, vide etiam C; B pro his omnibus sic: φόβος δὲ καὶ ἔκστασις γέγονεν οἷος οὐδέποτε γέγονεν· σεισμοὶ ἐγένοντο οὐκ ὀλίγοι) καὶ χάσμα. ἐγέν. (B om) μεγ. -- φανῆναι cum BA .. C ἐκ δὲ τῆς φων. αὐτῶν πᾶσα ἡ γῆ ἐσεισθη, ὥστε παρ' ὀλίγων εἰς ἀπώλειαν ὁλος ὁ κόσμος ἤρχετο· μὴ μόνον σαλευθῆναι (sic omnia) τὴν πόλιν ἀλλὰ καὶ τρέμειν.

9. Ὄφθησαν etc: ita h. l. BC; A vero, in quo ὤφθησαν usque φανερώς supra legi indicavimus (cf. 7.), h. l. haec add: καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων νεκρῶν ἐξανέστησαν ἄχρι πεντακοσίων. | Ὄφθ. δὲ .. C add καί, omissis ἐν αὐτ. τ. φόβ. | ὡς (nescio an praestet οὐς) αὐτ. ἑωρ. οἱ (B om) Ἰουδ. (C om οἱ Ἰ.) -- εἶδομεν (C add τὸν) -- τ. προτετελ. (ita C, AB add μετὰ Μωσῆα; D τοὺς πρὸ Μωσῆως habet, omissis τ. προτετ. et πρὸ πρὸ (C om) δισχ. πεντ. ἐτ. (A add καὶ ἐτέρους πολλούς), καὶ Νῶε usque φανερώς (haec AB habent, CD om) | καὶ περιεπάτει -- ἀνύμνει (B ἐνύμν.) -- λέγων (ita AB) -- τ. νεκρούς

θεὸν μετὰ φωνῆς μεγάλης λέγων Ὁ ἀναστάς ἐκ τῶν νεκρῶν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν πάντας τοὺς νεκροὺς ἐζωοποίησεν, καὶ τὸν ἄδην συλήσας ἐνέκρωσε.

¹⁰ Πᾶσαν οὖν τὴν νύκτα ἐκείνην, ὃ δέσποτα βασιλεῦ, τὸ φῶς οὐκ ἐπαύετο. τῶν δὲ Ἰουδαίων πολλοὶ ἀπέθανον καὶ κατεποντίσθησαν καὶ κατεπόθησαν τοῖς χάσμασιν ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, ὥστε μὴδὲ τὰ σώματα αὐτῶν φανῆναι· ἐκείνους δὲ λέγω παθεῖν τῶν Ἰουδαίων τοὺς κατὰ τοῦ Ἰησοῦ λέγοντας. μία δὲ συναγωγὴ κατελείφθη ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐπεὶ πᾶσαι αἱ συναγωγαὶ ἐκεῖναι αἱ γινόμεναι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ κατεποντίσθησαν.

¹¹ Τῷ οὖν φόβῳ ἐν ἐκστάσει γινόμενος καὶ πολλῷ τρόμῳ συσχεθεὶς κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν ἐπιτάξας γράψαι τὰ πραχθέντα παρ' αὐτῶν πάντων ἀνήγαγον τῷ σφ' κράτει.

(A add ἡμῶν) ἐζωοπ. -- ἐνέκρωσε cum AB .. C om, sed add οὐς ἀγῶ ἔθον ἐν σώματι περιπατοῦντας, ὥστε δέσποτα θεωρησαί με τινὰ νεκρὸν ἀρχαιότατον οἶον οὐδέποτε τελέακα, quorum posteriorum similia in cod. A inepte post κατὰ τοῦ Ἰησ. λέγοντας adduntur, in hunc fere modum emendanda: ὥστε δοκεῖν (cod. δοκον) με φαντασίᾳ τινὶ (cod. τινα) θεωρεῖν ἐκ νεκρῶν ἀρχαιοτάτους πολλούς, οὐς οὐδέποτε ἡμεῖς ἐθεασάμεθα (cod. -σώμεθα).

10. Πᾶσαν -- ὃ δέσπ. (B add εὐσεβέστατε) βασ. -- κατεπόθησαν (B κατεπεπόθησαν [?] ante κ. κατεποντ.) -- ὥστε usque φανῆν. (haec B om)· ἐκείνους -- παθεῖν (ita B; A δέσποτα, μὴ φανῆναι) -- λέγοντας cum AB .. C om | μία δὲ (A add τις) σ. κατελ. (C ἐκατελ.) ἐν Ἱερ. (C ἐν αὐτῇ τῇ πόλει) -- ἐκεῖναι αἱ γ. κ. τ. Ἰησοῦ (C om ἐκεῖναι usque Ἰησοῦ) κατεποντ. (C ἔπεσον) cum AC .. B om

11. Τῷ οὖν (ita BC, A γ' οὖν) φόβ. (C add ἐκείνῳ) -- συσχεθεὶς (ita AB; C συνεχόμενος) | κατ' αὐτὴν (A κατὰ ταύτ.) τ. ὥραν -- παρ' αὐτῶν πάντ. (ita A, B παρ' αὐτοῦ) ἀνήγαγ. (B ἀνήγγεϊλα) τ. σ. κράτει cum AB .. C γράψας τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἀνήγαγ. τῷ ὑμετέρῳ κράτει· ὑπάτάξας δὲ καὶ τὰ πραχθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐξέπεμψα τῇ ὑμετέρᾳ εὐσεβείᾳ, δέσποτα αὐτοκράτωρ.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΠΙΛΑΤΟΥ.

¹ Φθασάντων δὲ τῶν γραμμάτων ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει καὶ ἀναγνωσθέντων τῷ Καίσαρι, οὐκ ὀλίγων ἐστώτων ἐκεῖ, ἅπαντες ἐκθαμβοὶ ἐγένοντο ὅτι διὰ τὴν τοῦ Πιλάτου παρανομίαν τὸ σκότος καὶ ὁ σεισμὸς ἐγένετο ἐφ' ὄλην τὴν οἰκουμένην. καὶ θυμοῦ πλησθεὶς ὁ Καῖσαρ ἐκπέμψας στρατιώτας ἐκέλευσεν δέσμιον ἀγαγεῖν τὸν Πιλάτον.

² Καὶ ἀχθέντος αὐτοῦ ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει, ἀκούσας ὁ Καῖσαρ ὅτι παρέστη ὁ Πιλάτος, ἐκαθέσθη ἐν τῷ ναῷ τῶν θεῶν ἐπὶ πάσης τῆς συγκλήτου καὶ σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι καὶ παντὶ τῷ πλήθει τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ ἐκέλευσεν ἐν προόδῳ στηναί τὸν Πιλάτον. καὶ φησιν ὁ Καῖσαρ πρὸς αὐτόν Τί τοιαῦτα ἐτόλμησας, δυσσεβέστατε, ἐωρακῶς τηλικαῦτα σημεῖα εἰς τὸν ἄνδρα ἐκείνον; κακὴν πράξιν τολμήσας ὅλον τὸν κόσμον ὤλεσας.

* Titulus iste apponi non solet in manuscriptis libris. Sumsimus ex A, nisi quod demum verbis Καὶ ἀχθέντος αὐτοῦ appositum habet. In codicibus vero nostris BCDE paradosis haec Pilati adiuncta est anaphorae eiusdem, nulla interposita nova inscriptione.

1. ἐν τῇ Ῥωμ. πόλ. cum BCD .. AE ἐν τῇ (A om) Ῥώμη | καὶ ἀναγ. τῷ Καίσαρ. (A om τ. K.) cum CDA .. B κ. γνωρισθέντων τῷ Αὐγούστῳ Καίσαρι καὶ ἀναγνωσθέντων .. E καὶ ἐπαναγούσας (sic) ἐπὶ τῷ Τιβερίῳ Καίσαρι | οὐκ (E om) ὀλίγ. ἐστώτ. ἐκεῖ (ita CD; A ἐν τῇ πόλει ante ἐστ., E om) cum CDAE .. B om | ἅπαντ. (ita BCD; A πάντ.; E ἅπαν τὸ πλήθος) ἐκθ. ἐγ. (B add καὶ ἐβλῆοντο λέγοντες) | ὅτι (E om) διὰ τὴν (A δι' αὐτήν) -- τὸ (E ὅτι τε) σκότ. καὶ ὁ σεισμ. (E καὶ σεισμοὶ) ἐγένετο (E ἐγένοντο) | θυμ. πλ. cum ACD .. BE θυμωθεὶς | ἐκπ. στρ. (haec E om) -- ἀγαγεῖν (E ἀχθῆναι) τ. Πιλ. (E add ἐν Ῥώμη, item D καὶ κατακεκρυμμένον ἀχθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει) cum ACDE .. B ἐπεμψεν στρ. ἵνα δέσμ. ἀγάγῳσιν τὸν Πιλ.

2. Καὶ ἀχθ. -- πόλει cum AC .. B καὶ ἠνέχθη -- πόλει .. D om (vide ante). E sic: καὶ διη προκαθίσας ἐπὶ τὸ καπετώλιον ἐκέλευσεν ἐν προόδῳ etc, omissis iis quae praecedunt. | B ἀκ. δὲ ὁ K. ὅτι ἠνέχθη | B τοῦ θεοῦ | στηναί .. B εἶναι, E (vide ante) ἀχθῆναι | καὶ φησιν (B ἐφησεν) ὁ K. πρ. αὐτ. (E om πρ. αὐτ.) .. E add haec: Δέγε κατάρατε καὶ δυσσεβέστατε, σὺ εἶ Πιλάτος ὁ καὶ ἡγεμῶν, ἀνατολικὴν ἐπέχων ἀρχήν; ὁ δὲ Πιλάτος ἐφη Ναί, δέσποτα αὐτοκράτωρ, ἐγὼ εἰμι ὁ δοῦλος τῆς ὑμετέρας γαληνότητος· ἐγὼ εἰμι Πιλάτος ὁ Πόντιος ὁ ἀπὸ Ἀμασίας πόλεως τῆς Πόντου διοικήσεως. καὶ ὁ Καῖσαρ εἶπεν | BE δυσσεβῆ (B -βεῖ) | ἐωρακῶς τηλικ. (ita AC; DE τοιαῦτα) σημ. εἰς τ. ἄνδρ. (E ἄνθρωπ.)· ἐκ. cum ACDE .. B εἰς τ. ἄνδραν ἐκείνον τοιαῦτα σημ. παρ' αὐτοῦ ἐωρακῶς | κακὴν (CD καὶ κακ.) πρ. τολμήσας (D ἐτόλμησας; CD add καὶ) ὄλ. τ. κ. (B τ. κ. ὄλ. et add διὰ τῆς σῆς παρανομίας) ὤλεσ. (BC ὄλ.) .. E κακὰ πράξει καὶ θανάτῳ παραδοῦναι αὐτόν

³ Ὁ δὲ Πιλάτος ἔφη Ἀυτοκράτωρ βασιλεῦ, ἐγὼ ἀνάιτιος τούτων τυγχάνω, οἱ δὲ προπετεῖς καὶ αἵτιοι τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. καὶ ὁ Καῖσαρ ἔφη Καὶ τίνες οὗτοι; λέγει ὁ Πιλάτος Ἡρώδης, Ἀρχέλαος, Φίλιππος, Ἄννας καὶ Καϊάφας, καὶ ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων. λέγει ὁ Καῖσαρ Τίνος ἐνεκεν τῇ βουλῇ ἐκείνων σὺ ἐξηκολούθησας; καὶ ὁ Πιλάτος λέγει Στασιαστὸν καὶ ἀνυπότακτόν ἐστιν τὸ ἔθνος αὐτῶν, μὴ ὑποτασσόμενον τῷ σὺ κράτει. καὶ ὁ Καῖσαρ εἶπεν Ἄμα παρεδωκάν σοι αὐτόν, ὄφειλες ἐν ἀσφαλείᾳ ποιῆσαι αὐτόν καὶ ἐκπέμψαι πρὸς μέ, καὶ μὴ πεισθῆναι αὐτοῖς σταυρῶσαι τὸν τοιοῦτον ἄνδρα δίκαιον ὄντα καὶ τοιαῦτα σημεῖα ἀγαθὰ ποιήσαντα, ὡς σὺ εἶπας διὰ τῆς σῆς ἀναφορᾶς· ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων σημείων φανερόν ἦν ὁ Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

⁴ Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ Καίσαρος καὶ ὀνομάσαντος αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν θεῶν συνέπεσαν καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ κονιορτός, ἔνθα ἐκαθέζετο ὁ Καῖσαρ μετὰ τῆς συγκλήτου. ὁ δὲ δῆμος ὁ παρεστηκώς τῷ Καίσαρι πάντες

3. αὐτοκράτωρ (-τωρ ABCDE) βασ. cum ACD .. B αὐτ. Καῖσαρ, E δέσποτα αὐτ. | ἀνάιτ. (E αἰτ.) τούτων (ita BC; AE τούτου, D om) τυγχ. (B εἰμί, E οὐκ εἰμί) | καὶ (ita CD; A add οἱ) αἵτιοι .. B om (E om οἱ δὲ usq. ἐστίν) | ἐστίν cum ACD .. B εἰσίν | Ἡρ. Ἀρχ. Φί. Ἄνν. cum ACD .. B Ἡρ. καὶ Ἀ. καὶ Φ. καὶ Ἄνν. .. E om Ἡ. Ἀ. Φ. | B πᾶν | τῶν Ἰουδ. (A add ἐστίν) .. B αὐτῶν | λέγει .. A add αὐτῷ | C τῇ βουλήσει | σὺ (ita BD; AC om) ἐξηκ. | B ἀναστασιαστὸν | B om ἀνυπότακτον | τὸ ἔθν. (C πλῆθ.) αὐτ. (B τῶν Ἰουδαίων) | A τ. κράτει σου | Ἄμα .. BE μόνον | E παρεδῶκαν | ὄφειλες: ita BCDE | πεισθῆναι .. E ποιῆσαι τὸ βέλημα | σταυρῶσαι cum CD .. ABE καὶ στ. | δικ. ὄντα (haec AC; BDE om) καὶ τοι. ση. ἀγ. (haec ita BC; E om ἀγ.; similiter reliqui) ποιῆσ. | ὡς (ita ACD, E καθώς, B ἄ) σ. εἶπας (E ἐσήμανας ἡμῖν) | ἐκ γὰρ τῶν -- ὁ βα. τ. Ἰουδ. cum B .. ACD μέλλοντος αὐτοῦ σταυροῦσθαι· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ Χρ. ὁ β. τ. Ἰ. .. E καὶ μέλλοντος αὐτοῦ σταυροῦσθαι ἔγραψας ἐν τίτλῳ καὶ προσήλωσας ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ σταυροῦ ὅτι οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χρ. ὁ β. τ. Ἰ., atque addit πάντως βουλόμενος κακὰ ἐπάξει κατὰ τοῦ κράτους μου τοῦτο ἐποίησας.

4. Καὶ τ. εἰπόντ. (ita CD, E εἰπών; AB λέγοντ.) τ. Κ. (E om) κ. ὀνομάσαντ. (E -σας) αὐτ. (BE om) τὸ ὄν. τ. Χρ. (haec AE; B τὸ ὄν. αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ, BD τὸν Χριστόν) | τῶν θεῶν cum AE .. BCD τῶν εἰδῶλων ἦτοι (B om) τ. θεῶν | συνέπεσαν (-σον CD) κ. ἐγένοντο cum BCD .. AE συνέπεσε κ. ἐγένετο | ἔνθα -- μετὰ (A add πάσης) τ. συγκλ. cum ACD .. E om .. B καὶ ὁ τέπος δὲ συνέπεσεν ἔνθα ἐκ. ὁ Κ. μ. πάσης τ. συγκλ. αὐτοῦ | B om τῷ Καίσι. | πάντες ἔντρ. (A σύντρ.) cum ACD .. B καὶ πάντες οἱ τῆς συγκλήτου αὐτοῦ ἅμα τῷ Καί-

ἐντρομοὶ γεγόνασιν διὰ τὴν τοῦ ῥήματος ῥῆσιν καὶ πτώσιν τῶν θεῶν αὐτῶν, καὶ πάντες φόβῳ συσχεθέντες ἀπῆλθον ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, θαυμάζοντες τὸ γεγονός. ἐκέλευσεν δὲ ὁ Καῖσαρ μετὰ ἀσφαλείας φυλάττεσθαι τὸν Πιλάτον, ὅπως γινῶ τὸ ἀληθές περὶ τοῦ Ἰησοῦ.

⁵ Τῇ δὲ ἐπαύριον καθίσας ὁ Καῖσαρ ἐν τῷ καπετωλίῳ μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου ἐπειράτο πάλιν ἐρωτᾶν τὸν Πιλάτον. καὶ φησιν ὁ Καῖσαρ Λέγε τὸ ἀληθές, δυσσεβέστατε, ὅτι διὰ τῆς σῆς ἀσεβοῦς πράξεως ἧς ἐπεχείρησας κατὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐνταῦθα εἰδείχθη τῶν κακῶν σου ἔργων ἢ πράξις, τὸ τοὺς θεοὺς πτώσει ὑποβληθῆναι. λέγε οὖν Τίς ἐστὶν ἐκεῖνος ὁ σταυρωθεὶς, ὅτι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τοὺς θεοὺς πάντας ἀπόλεσεν; Πιλάτος ἔφη Καὶ μὴν τὰ ὑπομνήματα αὐτοῦ ἀληθῆ εἰσὶν· καὶ γὰρ ἐγὼ αὐτὸς ἐπέισθην ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ὅτι μείζων ὑπῆρχεν πάντων ὧν σεβόμεθα θεῶν. καὶ ὁ Καῖσαρ ἔφη Τίνος οὖν ἕνεκεν τοιαύτην τόλμην καὶ πράξιν ἐπήνεγκας κατ' αὐτοῦ, μὴ ἀγνοῶν τοῦτον, ἢ πάντως κακὸν τι βουλόμενος περὶ τῆς ἐμῆς βασιλείας; ὁ

σαρι ἐντρομοί | γεγόνασιν -- τὸ γεγονός cum ACD .. Β γενόμενοι διὰ τὴν γενομένην πτώσιν τῶν θεῶν, ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Ε vero omissis ὁ δὲ δῆμος usque τῶν θεῶν αὐτῶν sic: καὶ φόβῳ πολλῷ συσχεθέντες ἀνεχώρησαν ἅπαντες ἕκαστος εἰς τὸν οἶκ. αὐτοῦ | ἐκέλ. δὲ (ita CD; Β ἐκ. οὖν, Α καὶ ἐκ.) -- με. ἀσφ. φυλάττεσθαι (ita CD, Α -ττειν; Β pro his ἀσφαλισθῆναι) -- περὶ τ. Ἰησοῦ .. Ε om

5. Τῇ δὲ (B om; E Καὶ πάλιν τῇ) ἐπαύρ. | καθίσ. (B καθισθεὶς) -- ἐν τῷ (A εἰς τὸ et -λιον) καπετωλίῳ (-πε- BCD; A -πι-; omnes vero -τολ-) -- ἐρωτᾶν (ita BCD; A ἐπερ.) -- κ. φησ. ὁ Καῖσαρ cum ABCD .. Ε προκαθίσας ἐπειράζεν ἐπερωτῶν τ. Πιλάτον | Λέγε -- δυσσεβέστ. (B δυσσεβῆ) -- ἧς (ita AB; CD ἦνπερ) -- εἰδείχθη (B ἠλέγχθη) -- ἔργ. ἢ πράξις (B πράξεων τὰ ἔργα) τὸ (ita AE, CD om) -- πτώσει ὑποβληθ. (B πτώσιν ὑποβάλλειν) .. Ε om | λέγε οὖν -- ἐκεῖνος (B οὗτος) -- καὶ (A om) τ. θε. πάντ. (B om) ἀπόλεσεν cum ABCD .. Ε λέγε ὡς καταράτε καὶ δυσσεβέστατε, τίς ἦν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖν. ὁ σταυρ., ὅτι τὸ ὄν. αὐτ. λεχθὲν ἐνταῦθα τοῖς θεοῖς πτώσιν ἐπέβαλεν | Πιλ. (ita CD; ABE ὁ Πιλ.) ἔφη (BE εἶπεν) | Καὶ μὴν -- καὶ γὰρ (B add καὶ) ἐγ. αὐτ. (B α. ἐ.) ἐπέισθην (C ἐπειράσθην, B ἐπίσταμαι) ἐκ τ. ἔργ. αὐτοῦ (AB εἶς αὐτῶν τῶν [A om] ἔργ.) ὅτι cum ABCD .. Ε Τὰ ὑπομνήματα αὐτοῦ, δέσποτα αὐτοκράτωρ, ἄτινα ἀπέστειλα τῇ ὑμετέρᾳ θειότητι, ἀληθῆ τυγχάνουσιν· καὶ γὰρ ἐγὼ ἐπέισθην ὅτι | ὑπῆρχεν (ita AC, E ὑπάρχει, BD ἐστὶ) πάντ. (ita AB; CDE om) ὧν (E add ἡμεῖς) σεβ. θε. | Τίν. οὖν (B Καὶ τίνος) ἕνεκεν (E -κα) τοι τόλμην (ita ACD; BE om τόλμ. καὶ) κ. πράξ. (E τιμωρίαν) ἐπήνεγκ. (ita A, CD ὑπῆν. Β ἐξήν., Ε ἐπήγαγ.) κατ' αὐτ. (E αὐτῷ) -- τοῦτον (ita CD, B τοῦτο, E αὐτοῦ τὴν δύναμιν; A ἐκ τούτων pergens πάντων τὶ κακόν) ἢ (Thil. ed. ἦ, E om)

δὲ Πιλάτος ἔφη Διὰ τὴν παρανομίαν καὶ στάσιν τῶν ἀνόμων καὶ ἀθέων Ἰουδαίων τοῦτο ἐποίησα.

⁶ Θυμοῦ δὲ πλησθεῖς ὁ Καῖσαρ συμβούλιον ἐποίησεν μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ κελεύει δόγμα γραφῆναι κατὰ τῶν Ἰουδαίων οὕτως Δικιανῶ τῷ τὰ πρῶτα τῆς ἀνατολικῆς ἐπέχοντι χώρας χαίρειν. Τὴν ἐν τοῖς παροῦσι καιροῖς γενομένην τόλμαν παρὰ τῶν τὴν Ἱερουσαλήμ οἰκούντων καὶ τὰς πέριξ πόλεις Ἰουδαίων παράνομόν τε πράξιν ἔργων, ὡς θεόν τινα λεγόμενον Ἰησοῦν Πιλάτον κατηνάγκασαν σταυρῶσαι, διὰ τοῦ τοιούτου αὐτῶν πλημμελήματος δι' οὗ ὁ κόσμος σκοτισθεῖς εἰς ἀπώλειαν εἴλκετο. θέλησον οὖν σπουδαίως ἅμα πλήθους στρατιωτῶν παραγενέσθαι τοῖς ἐκεῖσε καὶ αἰχμαλωσίαν ἐκθέσθαι διὰ τούτου τοῦ δόγματος. πειθαρχῶν κινήσαι κατ' αὐτῶν καὶ ἐν διασποραῖς αὐτοὺς θέμενος ἐν πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν καταδούλωσον αὐτούς, καὶ τῆς Ἰουδαίας ἀπάσης ἐκδιώξας ὀλιγοστὸν τὸ ἔθνος αὐτῶν δεῖξον, ἐφ' ἅπασιν μὴ ὀφθῆναι ἔτι τοῦτο, πονηρίας μεστοὶ τυγχάνοντες.

πάντως etc (E πάντ. βουλόμενος κακὰ κατὰ τοῦ ἡμετέρου κράτους) | E om ἀνόμ. καί, B om ἀνόμ. x. ἀθέων

6. B Θυμ. οὖν πάλιν πλ. ὁ Καῖσρ. συμβούλ. τε ποιήσας μετὰ -- κελεύει | E συμβ. ποιησάμενος μ. τῆς συγκλ. ἐκέλευσε τὸ δόγμα γρ. | κα. τῶν (CD add ἀθέων) Ἰουδ. (D om) οὔτ. (B περιέχον οὔτ.) | Δικιανῶ (-νῶ sic CD) .. E Δικινίῳ, reigens τὴν ἀνατολὴν ἐπέχοντι ἐπαρχίαν | Τὴν -- γενομένην (A γενναμ.) τόλμαν (ita h. l. ACD) -- οἰκούντ. (A διοικ.) Ἰ. x. τ. πέ. πόλ. (A om haec) παρ. τε. (A om) -- λεγόμενον (A add τὸν) -- Πιλάτον (ita C, D -τω, A μετὰ Πιλάτου) κατηνάγκασαν (AC -νέγκασαν) σταυρ. cum ACD .. B corrupte Κατὰ τὴν ἄλσον τῆς παρὰ τῶν Ἰουδ. συγγεναμένης τόλμης τῶν τὴν Ἱερουσαλήμ x. τὰς πέριξ πόλ. οἰκούντ. Ἰουδ. παρὰ νόμον θεόν τινα λέγοντος Ἰησοῦ καταναγκάσαντες σταυρῶσαι .. E Ἐν τῷ παρόντι καιρῷ τόλμη χρησάμενοι οἱ κατοικοῦντες ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ τὰς πέριξ χώρας παράνομοι Ἰουδαῖοι τὸν θεόν τὸν λεγόμενον Ἰησοῦν μετὰ Πιλάτου κατηνάγκασαν σταυρῶσθαι | διὰ τοῦ (ita CD, A om) τοι. αὐτῶν (A om) πλ. δι' οὗ (codd. δι' ὧν) -- εἴλκετο cum ACD .. B ὡς διὰ τῶν τοιούτων πλημμελημάτων τέλειον (sic) ὁ κόσμ. σκοτισθεὶς εἰς ἀπ. εἴλκετο .. E καὶ διὰ τὸ τοιοῦτον πλημμελήμα τελείως ὁ κόσμ. ἐσκοτίσθη καὶ παρ' ὀλίγον εἰς ἀπ. εἴλκετο | ἅμα πλήθους (C -θει) .. E ἅμ. πλείστον | καὶ αἰχμ. ἐκδέσθ. (A corrupte οὖν θῆσον) ἐκδέσθ. δ. τ. τ. δόγμ. cum CD, item A .. B x. αἰχμαλωτῆσαι διὰ τ. τ. δόγμ. πάντας αὐτούς, item E x. αἰχμαλωτεῦσαι αὐτοὺς αἰχμαλωσίᾳ μεγάλῃ | πειθαρχ. κινήσαι (A -νησον) καὶ ἐν -- ἀπάσης (A om καὶ ἐν usq. ἀπάσης) ἐκδιώξας (A καὶ ἐκδιώξον αὐτούς καὶ) δεῖξον (A -ξαι) -- ἔτι (codd. ἐπι) τοῦτο -- τυγχάνοντες cum C (post ὀφθῆναι deficit) D, A .. B πειθαρχῶν οὖν τῷ δόγματι ἡμῶν κίνησον κατ' αὐτοῦ (corrige -τῶν) καὶ διὰ πειρὰς

⁷ Καὶ τοῦ δόγματος τούτου φθάσαντος ἐν τῇ ἀνατολικῇ χώρᾳ, Λικιανὸς πειθαρχήσας τῷ φόβῳ τοῦ δόγματος ἐν ἀναλώσει πᾶν τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων ἐποίησεν, τοὺς δὲ καταλειφθέντας ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ εἰς τὴν διασποράν τῶν ἐθνῶν δουλεύειν παρέσχεν, ὥστε γνωσθῆναι τῷ Καίσαρι ταῦτα τὰ γεγενημένα παρὰ Λικιανοῦ κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ ἀνατολικῇ χώρᾳ καὶ ἀρέσαι αὐτῷ.

⁸ Καὶ πάλιν ἔθετο ὁ Καίσαρ ἐρώτησιν ποιῆσαι τοῦ Πιλάτου, καὶ κελεύει ἐνὶ ἄρχοντι ὀνόματι Ἀλβίῳ τὴν κεφαλὴν Πιλάτου ἀποτεμεῖν, φήσας Καθὼς οὗτος χεῖρας ἐπήγαγεν ἐπὶ τὸν ἄνδρα τὸν δίκαιον τὸν λεγόμενον Χριστόν, καὶ αὐτὸς ὁμοίως πεσεῖται τῆς σωτηρίας ἀποτευξόμενος.

⁹ Ὁ δὲ Πιλάτος ἀπελθὼν ἐπὶ τὸν τόπον ἠύξατο σιωπῇ λέγων Κύριε, μὴ συναπολέσης με μετὰ τῶν πονηρῶν Ἑβραίων, ὅτι ἐγὼ χεῖρας κατὰ σοῦ οὐκ εἶχον ἐπενεγκεῖν εἰ μὴ διὰ τὸ ἔθνος τῶν παρανόμων Ἰουδαίων, ὅτι στάσιν κατ' ἐμοῦ ἐπήγαγον· ἀλλὰ σὺ γινώσκεις ὅτι ἀγνοῶν ἔπραξα. μὴ οὖν ἀπολέσης με τῇ ἀμαρ-

(sic) αὐτοὺς ἕμενος διασκόρπισον αὐτοὺς ἐν πᾶσ. τ. ἔθν. καταδουλῶν αὐτοὺς καὶ τῆς Ἰουδαίας πάντας ἐκδιώξας ὀλιγοστὸν τὸ ἔθν. αὐτ. θείξας, ἐφ' ἅπ. μὴ ὀφθ. ἐν ἀνέσει, ἐπειδὴ τοῖς ποιοῖς με (corrige τῆς πονηρίας μεστοί) τυγχάνουσιν .. E corraptissime διὰ τὸ μὴ πειθαρχῆν σε (corrige πειθαρχῆσαι) τῷ ἡμέτερῳ δόγματι καὶ ποιῆσαι (ποίησον omisso καί?) αὐτοὺς εἰς διασποράν, ἐν (corrige μὴ) ὀφείλῃσαν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν, ὅτι πονηρίας πλήρεις τυγχάνουσιν.

7. E Λικίνιος | ἐν ἀναλώσει (pro his B inerte εἶπεν) πᾶν -- ἐποίησ. cum D (item ut videtur B) .. A ἀνάλωσιν παντός ἔθνους τ. Ἰ. ἐποίησ. .. E ἐξεδίωξε πάντας τ. Ἰουδαίους | τοὺς δὲ καταλ. ἐν τῇ Ἰουδ. (ita AD; B om) -- παρέσχ. (ita AD, B παρεσκεύασεν) .. E καὶ ἡχμαλώτευσεν αὐτοὺς ἐν διασπορᾷ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, καὶ παρασκεύασε τούτους δουλεύειν. Praeterea BD add ἕως (B add τὴν) σήμερον ἡμέρας (B -ραν) | D ταῦτ. τ. γινόμενα | ἐν τῇ ἀν. χ. καὶ ἀρ. αὐτῷ cum AD .. B om | E pro ὥστε etc sic: ὅπως γνωσθῶσιν καὶ τῷ Καίσαρι τὰ περὶ αὐτῶν

8. Καὶ πάλιν (B Πάλ. οὖν) -- ποιῆσαι (B ποιήσασθαι) -- ἄρχοντι (B πρόφεκτον, corrige προφέκτω) -- Πιλάτου (B τοῦ Πι.) ἀποτεμ. (B ἀποκόπτειν) .. E Καὶ ἐκέλευσεν ὁ Καίσαρ πρεφεκτιάδῃ (sic, vide post) ὀνόματι τὴν κεφ. ἀποκόψαι Πιλάτου | ἐπὶ τὸν -- Χριστόν .. B κατὰ τοῦ θεοῦ, E κατὰ τοῦ Ἰησοῦ | πεσεῖται (A πέσῃται, D ποιήσεται, B τεύξεται, E τεύξεται τοῦ θανάτου) τῆς σωτ. ἀποτευξ. (D ἀποταξάμ., E om τ. σ. ἀ.)

9. Ὁ δὲ Πιλάτος-etc: D hunc libelli finem habet: Δῶμεν δόξαν τῷ θεῷ ἡμῶν, ὅτι αὐτῷ πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. | μὴ συναπολέσης (B -σεις) cum BE .. A μὴ ἀπολέσεις | οὐκ εἶχον cum BE .. A οὐκ ἤθελον | A ἐπενέγκαι | E εἰ μὴ διὰ τὸ πονηρὸν ἔθν. κ. ἀστασίαστον τῶν Ἰουδ. τοῦτο ἐποίησα | B ἀλλ' ὕβας δέσπ. κύριε | μὴ οὖν (ita B; A μὴ συν-; E ἀλλὰ μὴ συν-) ἀπολέσης (-AB -σεις) με (A add δέσποτα κύριε) | τῇ ἀμ-

τία μου ταύτη, ἀλλὰ ἀμνησικακήσον ἐπ' ἐμοί, κύριε, καὶ τῆ δούλῃ σου Πρόκλα τῇ ἱσταμένη μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ τοῦ θανάτου μου, ἣν ἀνέδειξας προφητεύειν ὅτι εἶχες σταυρωθῆναι μὴ ἐν τῇ ἐμῇ ἁμαρτία καὶ ταύτην καταδικάσης, ἀλλὰ συγχώρησον ἡμῖν καὶ ἐν μερίδι τῶν δικαίων σου συγκαταριθμησον ἡμᾶς.

¹⁰ Καὶ Ἰδοῦ τελέσαντος τὴν εὐχὴν τοῦ Πιλάτου ἦλθεν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσα Μακαριοῦσίν σε πᾶσαι αἱ γενεαὶ καὶ αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν, ὅτι ἐπὶ σοῦ ἐπληρώθησαν ταῦτα πάντα τὰ ὑπὸ τῶν προφητῶν εἰρημένα περὶ ἐμοῦ· καὶ σὺ δὲ αὐτὸς μάρτυς μου ἐν τῇ δευτέρᾳ μου παρουσίᾳ ὀφθῆναι ἔχεις, ὅταν μελλῶ κρῖναι τὰς δώδεκα φύλας τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοὺς μὴ ὁμολογήσαντας τῷ ὀνόματί μου. Καὶ ἐξετίναξεν τὴν κεφαλὴν Πιλάτου ὁ πρέφεκτος, καὶ Ἰδοῦ ἄγγελος κυρίου ἐδέξατο αὐτήν. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Πρόκλα τὸν ἄγγελον ἐρχόμενον καὶ δεχόμενον τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, χαρᾶς πλησθεῖσα καὶ αὐτὴ παραυτὰ ἀπέδωκεν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐτάφη μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς.

μου ταύτη . . Α τὴν ἰαν μ. - τὴν, Β ταύτη τῇ ἀμ., Ε ταῖς ἁμαρτίας μου καὶ τῇ ἀγνοίᾳ μου ταύτη | ἀλλὰ ἀμνησικακήσον (ita E, item corrupte A) ἐπ' ἐμοὶ κύρ. καὶ τῇ etc . . Β ἀλλὰ ἐλέησόν με καὶ τὴν δούλην σ. Πιρόκλαν | Ε ἐν τ. ὥρ. τῆς τελευτῆς μου | ἣν ἀνέδειξ. (ita B; A ἦνπερ ἔδ., Ε ἦν ἔδ.) προφητεύειν (ita BE; A - τεύσαι) | Ε om ὅτι εἶχ. στ. πρ. | Ε μὴ ἐν τῇ ἀμ. ἡμῶν κύριε καταδικ. ἡμᾶς | συγχ. ἡμῖν (Β μοι; Ε add τὰ παραπτώματα ἡμῶν) κ. ἐν μερ. τ. δ. σου (Ε μετὰ τῶν ἀγίων σου) συγκαταρ. (ita B, ΑΕ συναρτῶν) ἡμ.

10. Α τελειώσαντος | Ε ἐκ τῶν οὐρανῶν | Μαρ. σε (Α add Πιλάτε) π. αἱ γεν. καὶ αἱ πατρ. (ita haec B; Β π. αἱ γεν., Α π. αἱ πατριαὶ [Bch - αρχαὶ] τ. ἔδν. (B om) | ἐπὶ σοῦ cum A . . Β ὑπὸ σοῦ | ταῦτα -- εἰρημένα cum A . . Β πάντ. [τὰ adde] ὑπομνήματα τῶν πρ. τὰ εἰρ. | Ε om ὅτι usq. περὶ (Α παρ') ἐμοῦ | καὶ -- αὐτὸς (BE om) μάρτυς μου (Β μαρτυρεῖς μου, Ε μ. μ. ἔση, Α μάρτ. ἔση) ἐν τῇ (ita B, Ε ἐπὶ τῆς etc, Α ἐν γὰρ τῇ) -- ὀφθ. ἔχ. (haec om E) | Β ὅτε μελλῶ | τὰς δώδ. -- ὁμολογ. τῷ ὀν. μ. (ita B, Α καὶ πιστεύσαντας omisiss τ. δ. μ.) . . Ε ζῶντας κ. νεκρούς, καὶ τὰς δώδ. φύλ. τὰς μὴ ὁμολογήσασας μηδὲ πιστεύσασας εἰς τὸ ὄν. μ. | Καὶ ἐξετίναξ. (Ε Ἦρε δέ) τ. κ. Πιλ. (Ε αὐτοῦ) ὁ (Α om) πρέφεκτος (Ε περφεκτιάλδεος sic, vide ante) cum ΑΕ . . Β τότε οὖν ὁ Πιλ. ἐκτείνας τὸν τράχηλον αὐτοῦ, ἀπέτεμεν τὴν κεφ. αὐτοῦ ὁ πρόφεκτος (sic) | καὶ Ἰδοῦ -- ἔδ. αὐτῆν cum ΑΕ . . Β om | Β ἕωροῦσα δέ | τὸν ἄγγ. ἔρχ. -- τ. κε. αὐτοῦ (Ε om ἐρχ. usq. αὐτοῦ) cum ΑΕ . . Β om | τὸ πνεῦμα . . Α add αὐτῆς | μετὰ τ. ἀνδρ. αὐτῆς: his libellus finitur in BE . . Α add Πιλάτου, δελήσει καὶ εὐδοκίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν.

MORS PILATI QUI IESUM CONDEMNAVIT.

Cum autem Tiberius Caesar¹⁾ Romanorum imperator gravi morbo teneretur, et intelligens quia Ierosolymis esset quidam medicus, nomine Iesus, qui omnes infirmitates solo verbo curat, nesciens quod Iudaei et Pilatus eum occidissent, praecepit cuidam suo familiari nomine Volusianus Vade citius quam potes trans partes marinas, dicesque Pilato meo servitori et amico ut hunc medicum mihi mittat qui me pristinae sanitati restituat. Qui Volusianus audito praecepto imperatoris statim discessit, et ventus est²⁾ ad Pilatum sicut praeceptum est ei. Et narrans eidem Pilato ea quae sibi a Tiberio Caesare commissa fuerant, dicens Tiberius Caesar imperator Romanorum, tui dominus, audito quod in civitate ista est medicus qui solo verbo sanat infirmitates, rogat te vehementer ut eum sibi mittere debeas pro sua infirmitate curanda. Audiens haec Pilatus territus est valde, sciens quod per invidiam eum occidi fecerat. Respondit Pilatus eidem nuntio sic dicens Hic homo erat malefactor et homo qui trahabat ad se totum populum: sic habito consilio sapientum civitatis eum crucificari feci. Qui nuntius rediens ad eius hospitium obviatus est cuidam mulieri nomine Veronica, quae

¹⁾ Codex h. l. et infra semel *Caesarius* habet, item a *Tiberio Caesario commissa*.

²⁾ *ventus est*: ita codex. Similiter post habet *obviatus est*.

fuerat familiaris Iesu, dicens O mulier, medicus quidam qui in hac civitate erat, qui solo verbo aegros sanabat, cur occiserunt³⁾ eum Iudaei? At illa coepit flere dicens Heu me, domine, deus meus et dominus meus, quem Pilatus pro invidia tradidit, condemnavit et crucifigi praecepit. Tunc ille nimis dolens ait Vehementer doleo quia id pro quo dominus meus me⁴⁾ miserat explere non valeo. Cui Veronica Dominus meus cum praedicando circuiret, et ego eius praesentia nimis invita carerem, volui mihi depingi imaginem, ut dum eius privarer praesentia, saltem mihi praestaret solatium imaginis suae figura⁵⁾. Cumque linteum pictori deferrem pingendum, dominus meus mihi obviavit et quo tenderem requisivit. Cui cum viae causam aperuissem, a me petiit pannum, et ipsum mihi venerabilis suae faciei⁶⁾ reddidit insignitum imagine. Ergo huius aspectum si dominus tuus devote intuebitur, continuo sanitatis beneficio potietur. Cui ille Est huiusmodi imago auro vel argento comparabilis? Cui illa Non, sed pio affectu devotionis. Tecum igitur proficiscar et videndum Caesari imaginem deferam, et revertar.

Venit igitur Volusianus cum Veronica Romam dixitque Tiberio imperatori Iesum diu a te desideratum Pilatus et Iudaei iniustae morti tradiderunt et per invidiam crucis patibulo affixerunt. Venit igitur mecum matrona quaedam ipsius Iesu imaginem deferens, quam si devote prospexeris, mox sanitatis tuae beneficium obtinebis. Caesar igitur pannis sericis viam sterni fecit et imaginem sibi praecepit praesentari: qui mox ut eam fuit intuitus, salutem est pristinam assecutus.

Pontius igitur Pilatus imperio Caesaris capitur et Romam perducitur. Audiens Caesar Pilatum Romam advenisse, nimio contra eum furore repletus est et eum ad se adduci fe-

³⁾ *occiserunt*: ita codex.

⁴⁾ *me*: in codice desideratur.

⁵⁾ *figura*. Post hanc vocem in codice additur *Cui refert*.

⁶⁾ Codex *venerabili sua facie*. I.eg. aur. *insignitum*. *Imaginis ergo*
Evang. apocr. ed. Tischendorf.

cit. Pilatus autem tunicam Iesu inconsutilem secum detulit: quam indutam coram imperatore portavit. Mox ut imperator eum vidit, omnem iram deposuit et ei protinus assurrexit, nec dure sibi in aliquo loqui praevaluit: et in eius absentia qui videbatur tam terribilis et ferus, nunc in eius praesentia invenitur quodammodo mansuetus. Cumque eum licentiasset, mox contra eum terribiliter exardescit, se miserum clamitans quia ei furorem sui pectoris minime ostendisset. Statimque eum revocari fecit iurans et contestans quia filius mortis est et nefas⁷⁾ est eum vivere super terram. Qui cum eum vidit, continuo eum salutavit et omnem animi ferocitatem abiecit. Mirabantur omnes, mirabatur et ipse, quia sic contra Pilatum dum abesset exardesceret, et dum praesens esset nil ei loqui posset aspere. Tandem divino nutu vel forte alicuius Christiani suasu ipsum illa tunica expoliari fecit, et contra eum pristinam ferocitatem animi mox resumpsit. Cumque de hoc imperator plurimum admiraretur, dictum est sibi quod illa tunica fuisset domini Iesu. Tunc imperator eum in carcerem recipi iussit, donec sapientum consilio deliberaret quid de eo fieri oporteret. Post autem paucos dies data est igitur in Pilatum sententia ut morte turpissima damnaretur. Audiens hoc Pilatus cultello proprio se necavit, et tali morte vitam finivit.

Cognita Caesar morte Pilati dixit Vere mortuus est morte turpissima, cui manus propria non pepercit. Moli igitur ingenti alligatur et in Tiberim fluvium immergitur. Spiritus vero maligni et sordidi corpori maligno et sordido congaudentes omnes in aquis movebantur, et fulgura et tempestates, tonitrua et grandines in aere terribiliter gerebant⁸⁾, ita ut cuncti timore horribili tenerentur. Quapropter Romani ipsum a Tiberis fluvio extrahentes, derisionis causa ipsum in Viennam deportaverunt et Rhodani fluvio immerserunt: Vienna enim

⁷⁾ Codex per errorem *fas*.

⁸⁾ Fortasse rectius *Leg. aur. congaudentes et nunc in aquis nunc in aere rapientes mirabiles inundationes in aquis movebant, et -- generabant*

dicitur quasi via gehennae, quia erat tunc locus maledictionis. Sed⁹⁾ ibi nequam spiritus affuerunt, ibidem eadem operantes. Homines ergo illi tantam infestationem daemonum non¹⁰⁾ sustinentes vas illud maledictionis a se removerunt et illud sepeliendum Losaniae territorio commiserunt. Qui cum nimis praefatis¹¹⁾ infestationibus gravarentur, ipsum a se removerunt et in quodam puteo montibus circumsepto immerserunt, ubi adhuc relatione quorumdam quaedam diabolicae machinationes ebullire dicuntur.

⁹⁾ Adde et?

¹⁰⁾ non deest in codice.

¹¹⁾ Codex *nimis praefatis*: quae fortasse ferri possunt.

ΥΦΗΓΗΣΙΣ ΙΩΣΗΦ.

ΥΦΗΓΗΣΙΣ ΙΩΣΗΦ ΤΟΥ ΑΠΟ ΑΡΙΜΑΘΑΙΑΣ ΤΟΥ ΑΙΤΗΣΑΜΕΝΟΥ
ΤΟ ΣΩΜΑ ΚΥΡΙΟΥ· ΕΝ Ω ΚΑΙ ΤΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΛΗΣΤΩΝ
ΑΙΤΙΑΣ ΕΜΦΕΡΕΙ.

I.

¹ Ἐγὼ Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας ὁ αἰτησάμενος παρὰ Πιλάτου τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ πρὸς ταφὴν καὶ ἐν δεσμῶ πιεζόμενος παρὰ τῶν φονέων καὶ θεομάχων Ἰουδαίων διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν, ὅτινες καὶ τὸν νόμον κατέχοντες αὐτῷ τῷ Μωυσῆ πρόξενοι γεγονάσιν θλίψεως, τὸν δὲ νομοθέτην παροργίσαντες καὶ μὴ ἐπεγνωκότες τὸν θεὸν ἐσταύρωσαν καὶ εὐδηλον ἔθεντο τοῖς ἐγνωκῶσι τὸν θεόν. Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς κατέκριναν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ σταυρωθῆναι, πρὸ ἑπτὰ ἡμερῶν τοῦ παθεῖν τὸν Χριστόν, τῷ ἡγεμόνι Πιλάτῳ παρεπέμφθησαν δύο λησταὶ ἀπὸ Ἱερικῶ κατακριθέντες, ὧν ἡ αἰτία ἦν αὕτη.

* Ὑφήγησις (ita AD; C apud Birchium Ἡη διηγησις) Ἰωσ. (D τοῦ Ἰω.) -- τοῦ (C om) κυρίου (A add ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ; C add παραδώσεως?) -- ἐμφέρει (C ἐνφέρειν). . . B non habet inscriptionem.

I, 1. Ἀριμαθαίας cum AD . . BC - Ξείας | B om παρ. Πιλ. | τοῦ (C om) κυρ. (B om) Ἰησοῦ (D om) πρ. ταφ. (B om πρ. τ.) | καὶ (C om) ἐν δ. πιεζόμ. (ita A, C παζ.; B ἐταζόμ., D ἐπιζόμ.) -- θεομάχ. (B θεοκτόνων, C add ἀν-δρώπων) Ἰουδ. δ. τ. τοιαύτ. (B αὐτοῦ) αἰτ. | B πρόξ. ἐγένοντο | θλίψεως (C add αλωνίου) τὸν δὲ (ita AD, C om δέ. B corrupte sic: θλίψ. αἰνείς τὸν τούτων) νομοδ. | B παροργ. μὴ ἐγνωκότες ὅτι θεὸν ἐσταύρωσαν, ἐκδηλον ἔδειμη (corrige ἔθεντο) τοῖς ἐγνωκῶσι τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν καὶ θεόν | ἐν ἐκ. (B add γάρ) ταῖς -- κατέκριναν τ. υἱ. (B κατεκρίθη ὁ υἱ.) -- Πιλάτῳ (B Ποντίῳ Πιλ.) -- ἦν αὕτη.

² Ὁ πρῶτος, ὄνομα αὐτῷ Γέστας, ὄδοιποροῦντας ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέκτεινεν, ἄλλους δὲ γυμνώσει ὑπέβαλεν, γυναῖκας δὲ ἐκ τῶν σφυρῶν κατὰ κεφαλῆς κρεμνῶν τοὺς μασθοὺς ἐξέκοπτεν, νηπίων μελῶν αἰμοπότης ὑπῆρχεν, θεὸν μὴ ἐγνώκως πώποτε, νόμοις μὴ ἀκολουθῶν, βίαιος τυγχάνων ἐξ ἀρχῆς εἰς τὰς τοιαύτας πράξεις.

Ἡ δὲ τοῦ ἐτέρου αἰτία τοιαύτη ἦν. Δημᾶς ἐκαλεῖτο, Γαλιλαῖος μὲν ἦν τῷ γένει, πανδοχεῖον δὲ εἶχεν· πλουσίων πειρατηρίους ἐκέκρητο, πτωχοῖς δὲ εὖ ἐποίει· κλέπτης μὲν ὡς Τωβίτ, νεκροὺς γὰρ πτωχοῦς ἔθαπτεν. ληστεύειν ἐπεχειρεῖ τὸ τῶν Ἰουδαίων πλήθος, αὐτὸν τὸν νόμον ἐν Ἱερουσαλήμ συλλήσας καὶ τὴν τοῦ Καϊάφα θυγατέρα γυμνώσας, ἱεράτιδα ὑπάρχουσαν τοῦ ἀγιάσματος, αὐτὴν τὴν τοῦ Σολομῶντος παρατεθεῖσαν μυστικὴν παρακαταθήκην τῷ τόπῳ ἀφελόμενος. τοιαῦται ὑπῆρχον αὐτοῦ αἱ πράξεις.

³ Συνελήφθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς πρὸ τῆς ἡμέρας τοῦ πάσχα τρίτης, ὀψίας οὔσης. οὐκ ἦν δὲ τῷ Καϊάφα καὶ τῷ πλήθει τῶν Ἰουδαίων πάσχα, ἀλλὰ πένθος ἦν αὐτοῖς μέγα, ὡς διὰ τὴν τοῦ ληστοῦ σύλλησιν γεναμένην ἐν τῷ ἀγιάσματι· καὶ καλέσαντες Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην λέγουσιν αὐτῷ· ἀπὸ ἀδελφοῦ γὰρ Καϊάφα τοῦ ἱερέως ἦν. οὐκ ἦν δὲ μαθητῆς κατὰ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ δόλῳ προετρέψαντο αὐτὸν πᾶν τὸ πλήθος τῶν Ἰουδαίων ἵνα ἀκολουθήσει τῷ Ἰησοῦ· οὐχ ἵνα πειθαρχήσει τοῖς παρ'

2. C ὀνόματι Γέστας (B Γεύστας) | AC ἀπέκτεινεν | AC ἐν γυμνώσει ὑπέβ. | μασθοὺς: ita A, B μαζοῦς, C μαστούς | δε. μὴ ἐγν. πώποτε (C ποτέ) .. A om | B εἰς τ. τοι. κακάς καὶ αἰσχρὰς πράξ.

C Αἰ δ. τ. ἐ. ληστοῦ αἰτίαι τοιαῦται εἰσιν | Δημᾶς cum BC .. A Δύμας | πλουσίων -- εὖ ἐποίει: haec varie in codd. corrupta leguntur | κλ. μὲν (B add ἦν) ὡς Τωβ. (B ὁ Τωβίας) | B πτωχ. δὲ νεκρ. ἔθαπτ. | τὸ τ. Ἰουδ. πλήθ. cum AC .. B τοὺς τ. Ἰ. ἱερεῖς | B ἱερατικὴν ὑπάρχ. | B παραθετήκην | ἀφελόμενος cum A .. BC ἀφηλάμενος (sic) | αὐτοῦ .. B ληστῶν

3: δὲ καὶ .. B οὐν | B πρὸ ἕξ ἡμερῶν τ. πάσχα, τρίτης ὀψ. οὔσ. | B om ὡς | B τ. ληστ. ἔφοδον τὴν γεναμένην ἐν τῷ πράγματι | Ἰούδαν (B τὸν Ἰ.) τὸν Ἰσκ. cum AB .. C οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Σκαριώτην | λέγουσιν αὐτῷ· ἀπὸ (cod. praem. εὐγενὲς γένος, quod ex margine irrepsisse videtur) ἀδ. γὰρ -- ἦν cum A, item C λέγ. αὐτῷ· εὐγενὲς γένος ὢν· ἀπὸ ἀδελφοῦ Καϊάφ. τ. ἰ. ἦν .. B καὶ λέγουσιν αὐτὸν ἐκ γένους ὄντα ἀδελφῆς τοῦ Καϊάφα ἱερέως | κατὰ πρόσωπ. cum AC .. B κατὰ τρόπον | C προετρέψατο | B om τῶν Ἰουδ. | ἵνα ἀκολουθήσει

αὐτοῦ γενομένοις σημείοις οὐδὲ ἵνα ὁμολογήσει αὐτόν, ἀλλ' ἵνα παραδώσει αὐτὸν αὐτοῖς, ψευδὲς βῆμα αὐτοῦ θέλων καταλαβέσθαι, δόματα δεδωκότες αὐτῷ ὑπὲρ τοῦ τοιούτου ἀνδραγαθήματος ἀνά διδραγμαῖον χρυσοῦ καθ' ἐκάστην ἡμέραν. ἦν δὲ καὶ δύο ἔτη ποιήσας μετὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὡς φησιν εἰς τῶν μαθητῶν καλούμενος Ἰωάννης.

⁴ Καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ πρὸ τοῦ κρατηθῆναι τὸν Ἰησοῦν λέγει τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Ἰούδας Δεῦτε συμβούλιον θώμεθα, ὅτι περ οὐκ ἐσύλησεν ὁ ληστής τὸν νόμον ἀλλ' αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς, καὶ γὰρ ἐλέγχω αὐτόν. τῶν δὲ τοιούτων βημάτων βηθέντων εἰσὶ μεθ' ἡμῶν Νικόδημος ὁ κατέχων τὰς κλείς τοῦ ἀγιάσματος, καὶ ἔφη πᾶσιν Μὴ τοιοῦτον πρᾶγμα διαπράξασθε. ἦν γὰρ ἀληθὴς ὁ Νικόδημος ὑπὲρ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων. ἡ δὲ τοῦ Καϊάφα θυγάτηρ ὀνόματι Σάρρα κραυγᾶσα ἔφη Αὐτὸς γὰρ ἔφη ἐπὶ πάντων κατὰ τοῦ ἀγίου τόπου τούτου Δύναμαι καταλύσαι τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγείραι αὐτόν. λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι αὐτῇ Πίστιν ἔχεις παρά πάντας ἡμᾶς· εἶχον γὰρ αὐτὴν ὡς προφήτην. καὶ δὴ τοῦ συμβουλίου γενομένου ἐκρατήθη ὁ Ἰησοῦς.

cum B .. AC ἀκολουθῆ (A - Σεῖ) | B ἢ ὁμολογήσει αὐτ. Σεόν | ψευδὲς -- καταλαβ. cum B .. AC om | διδραγμαῖον: ita ABC | ἦν δὲ καὶ δύο (C om; A praem δέκα, quod videtur ex repetito δὲ καὶ ortum esse; sed vide B, unde δέκα δύο legere possis) -- μ. τ. Ἰησοῦ .. B ἦν γὰρ δωδέκατος ποιῆσ. μετὰ (haec pessime sic scripta sunt: πᾶσιν μὲν τὰς) τ. Ἰ.

4. Καὶ τρίτῃ ἡμέρᾳ (C - τῆς - ρας) πρὸ cum AC .. B καὶ καιρὸν εὐρῶν τῇ τρ. ἡμ. πρὸ | B συμβουλευσώμεθα | B οὐκ ἔκλεψεν τὸ ἀγίασμα | εἰσὶ cum A, item C .. B ἦν | B ὁ κατέχ. τὸν νόμον καὶ τὰς κλείς (C κλειδας) | Μὴ τοι. πρ. (B add τι) διαπρ. cum AB .. C Μὴ τοιούτων πραγμάτων πραξώμεθα | ἦν γὰρ ἀληθὴς (C - θινός) -- τῶν Ἰουδ. cum AC .. B εἰς ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον· οὐδὲν γὰρ τοιοῦτον ἐποίησεν. καὶ οὐδεὶς αὐτόν ἤκουσεν· οὐδὲ γὰρ ἦν εὐπρόσδεκτος ὁ Νωε. ὑπὲρ πᾶν τ. πλ. τ. Ἰουδ. | ἡ δὲ τοῦ (ita AB; C ἦν δὲ τῷ) Κα. -- Σάρρα (B Σέρα) κραυγᾶσα (C καὶ κραυγᾶσας, B κλαύσασα) (A h. l. add ἐπὶ πάντων, quod cum BC ad ἔφη seq. transferendum videbatur) ἔφη | Αὐτὸς γὰρ (C ὅτι περ) ἔφη (C add ὁ Ἰησοῦς) ἐπὶ πάντ. (C ἐ. πᾶσι; de A vide ante) κατὰ cum AC .. B ἤκουσα ἐγὼ ὅτι πᾶσιν ἔλεγεν κατὰ | B λέγων ὅτι δύναμαι καταλ. αὐτόν. καὶ εἶπαν οἱ Ἰουδ. | αὐτῇ Πιστ. -- ἡμᾶς cum C .. B Ταύτην πίστιν ἔχει ὑπὲρ πάντας ἡμᾶς .. A Αὕτη πιστοτέρα ἐστὶν πάντων ἡμῶν | προφήτην: ita ABC | καὶ δὴ τοῦ (C καὶ διὰ τούτο) συμβ. γεν. (C γιν.) cum AC .. B καὶ δὴ τοῦ λόγου στοαχῆσαντος συμβουλίου γενομένου

II.

¹ Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἡμέρα τῆς τετράδος, εἰσήνεγκαν αὐτὸν ὦρα ἐνάτη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Καϊάφα. καὶ λέγουσιν αὐτῷ Ἄννας καὶ Καϊάφας Εἶπέ ἡμῖν, τίνος ἕνεκεν τὸν νόμον ἡμῶν ἐσύλησας, καὶ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν τὰς ἐπαγγελίας ἀπέκηρυξας; ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν δὲ ἐκ δευτέρου παρόντος καὶ τοῦ πλήθους λέγουσιν αὐτῷ Τὸ ἅγίασμα ὃ ἔκτισε Σολομῶν ἐν τεσσαράκοντα καὶ ἕξ ἔτεσιν, διὰ τί σὺ βούλη ἐν μιᾷ ῥοπῇ καταλύσαι; καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο πρὸς ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, ἦν γὰρ τῆς συναγωγῆς τὸ ἅγίασμα σεσυλημένον διὰ τοῦ ληστοῦ.

² Ὀψίας δὲ τελεσθείσης τῆς τετράδος ἅπαν τὸ πλῆθος ἐζήτηει τὴν θυγατέρα τοῦ Καϊάφα πυρὶ ἐναλωῶσαι διὰ τὴν τοῦ νόμου ἀπόλειαν, ὅτι οὐκ εἶχον τὸ πῶς τὸ πάσχα ποιῆσαι. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἐκείνη Ἐπιμείνατε τέκνα καὶ τὸν Ἰησοῦν τοῦτον ἀπολέσωμεν, καὶ ὁ νόμος εὐρίσκεται καὶ ἡ ἑορτὴ ἡ ἅγια ἐπιτελουμένη ἐπιτελεῖται. λαθραίως δὲ ἔδωκαν Ἄννας καὶ Καϊάφας χρυσιὸν ἰκανὸν Ἰούδα τῷ Ἰσκαριώτῃ, λέγοντες Εἶπέ, καθὼς προσέειπες ἡμῖν, ὅτι ἐγὼ οἶδα τὸν νόμον κλαπέντα παρὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως εἰς αὐτὸν τὸ ἔγκλημα τραπῆ καὶ μὴ εἰς τὴν κόρην ταύτην τὴν ἄμεμπτον. καὶ ταῦτα συνταξάμενος ὁ Ἰούδας εἶπεν αὐτοῖς Μὴ πᾶν τὸ πλῆθος γινῶ ὅτι ἐγὼ ὑφ' ὑμῶν ἐπεδιδάχθην τοῦτο κατὰ τοῦ Ἰησοῦ πράξαι· ἀλλὰ ἀπολύσατε τὸν Ἰησοῦν, καὶ γὰρ πείθω

II, 1. A ὦραν ἐνάτην | A καὶ προφητῶν καὶ Μωσέως (B Μωυσ.) | ἀπέκηρυξας (an potius scribas ἀπέκρυψας?) cum AC .. B ἠκύρωσες | πάλ. δὲ (C om, B utramque om) ἐκ δευτ. (B add οὖν) παρ. καὶ (AC om) τ. πλ. λέγ. (B εἶπαν) αὐτ. | τὸ ἅγ. ὅ cum AC .. B τὸν ναὸν ὄν | B ἐν ῥοπῇ καιροῦ | ἦν γὰρ (C add πρὸ) τῆς συν. τὸ ἅγ. σεσ. διὰ τ. ληστ. (C om δ. τ. λ.) cum AC .. B ἐν ἀληθείᾳ γὰρ ἦν ἡ συναγωγή καὶ τὸ ἅγ. ἐσυλομένον (sic vitiose) δ. τ. λ., τὸν νόμον μὴ ἔχουσα

2. B Ὀψ. δὲ γενομένης τῆς -- ἐζήτησαν τ. θυγατέραν -- ἀναλ. αὐτήν -- εἶχαν τὸ πάσχ. πῶς ποι. | τὸ πῶς .. A om τό | κ. εἶπ. αὐτ. ἐκείνη cum AC .. B ὁ δὲ Καϊάφας ἔφη πρὸς τὸν λαόν | B Μείνατε τέκνα καὶ συνδράμετε ἡμῖν ὅπως ἀπολέσωμεν τ. Ἰησ. | καὶ ἡ ἑορτ. -- ἐπιτελουμένη (C om) ἐπιτ. cum AC .. B καὶ ἑορτὴν τελείαν ἐπιτελοῦμεν | καθ. πρ. ἡμῖν cum B .. AC om | τραπῆ cum B .. AC ἦ | ταύτην (AC om) τ. ἄμεμπτ. (C ἀμώμητον) | συνταξάμ. cum AC .. B καταδεξάμενος | B Φοβοῦμαι μὴ πᾶν | γινῶ .. C add τοῦτο | BC ἐδιδάχθην | B πράξαι, καὶ ἀπιστήσωσιν· ἀλλὰ τοῦτο ποιήσαντες ἀπολύσατε τὸν Ἰησ. etc

τὸ πλῆθος ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει. καὶ δόλω ἀπέλυσαν τον Ἰησοῦν.

³ Ὁ δὲ Ἰούδας εἰσελθὼν εἰς τὸ ἀγίασμα διαφανυούσης ἡμέρας πέμπτης λέγει πρὸς πάντα τὸν λαόν· Τί θέλετέ μοι δοῦναι, καὶ γὰρ ὑμῖν παραδώσω τὸν καθαιρέτην τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν συλήτην; λέγουσιν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Ἐὰν παραδώσῃς ἡμῖν αὐτόν, δώσωμέν σοι τριάκοντα ἀργύρια χρυσοῦ. οὐκ ᾔδει δὲ ὁ λαὸς ὅτι περὶ τοῦ Ἰησοῦ λέγει ὁ Ἰούδας· ὁμολογοῦν γὰρ αὐτὸν ἱερανοὶ εἶναι υἱὸν θεοῦ. καὶ ἔλαβεν ὁ Ἰούδας τὰ τριάκοντα ἀργύρια χρυσοῦ.

⁴ Καὶ ἐξελθὼν τῇ ὥρᾳ τῇ τετάρτῃ καὶ τῇ πέμπτῃ εὐρίσκει τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐν τῇ πλατείᾳ. μελλούσης δὲ ὀφίας γενέσθαι λέγει τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Ἰούδας Βοήθειαν στρατιωτῶν δότε μοι μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, καὶ γὰρ παραδώσω ὑμῖν αὐτόν. ἔδωκαν οὖν αὐτῷ ὑπηρέτας ἐπὶ τὸ πιάσαι αὐτόν. πορευομένων δὲ αὐτῶν λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰούδας· Ὅν ἂν ἐγὼ φιλήσω, κρατήσατε αὐτόν· αὐτὸς γὰρ τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας ἐσύλησεν. προσελθὼν οὖν τῷ Ἰησοῦ κατεφίλησεν αὐτόν λέγων Χαῖρε βραββί, ὀφίας οὔσης τῆς πέμπτης. καὶ κρατήσαντες παρέδωκαν αὐτόν πρὸς Καϊάφαν καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς, λέγοντος τοῦ Ἰούδα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ τὸν νόμον συλήσας καὶ τοὺς προφήτας. ἄδικον δὲ ἐξέτασιν ἐδίδουν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Ἰησοῦ λέγοντες· Διὰ τί ταῦτα ἐποίησας; καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

3. Ὁ δὲ etc .. C coopte | διαφ. (C διαφανου.) ἡμέρ. (C τῆς) πέμπτ. cum AC .. B τῇ ἡμέρᾳ τῇ πέμπτῃ | Ἐὰν παραδώσῃς (C -σεις) ἡμ. αὐτόν .. B om | δώσωμεν cum B .. A διδόμεν | ἀργ. χρυσ. cum AC .. B χρυσίνα (sic) | ὁμολογοῦν γὰρ (C ὁμολογούντας?): ita ABC | ἱερανοὶ .. B οἱ πλείονες | B τὰ τριάκ. χρυσίνα

4. Καὶ ἐξελθὼν (C -θόντες) -- τῇ τεταρτ. καὶ (haec B om) -- εὐρίσκει (C εὑρον) | στρατιωτῶν .. B ληστρικῆν | C καὶ ἐγὼ | ἐπὶ τὸ πιάσαι cum BC .. A ἐπὶ τῷ πιάσαι | B καὶ τ. προφήτας κ. τὸν νόμ. ἐσύλευσεν | τῆς πέμπτης cum BC .. A τῇ πέμπτῃ | καὶ κρατήσαντες -- τοὺς ἀρχιερεῖς (C τοῖς -ρευσι) -- κ. τ. προφήτας cum AC .. B καὶ παρέδωκεν αὐτόν τοῖς Ἰουδαίοις. οἱ δὲ λαβόντες αὐτόν ἀπήγαγον πρὸς Καϊάφαν κ. τ. ἀρχ., λέγοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ τὸν -- προφήτας | ἄδικον δὲ ἐξέτ. ἐδίδουν cum AB .. C ἀδικῶν. ἐξέτ. δὲ ἐδίδουσιν (sic) | ἐποίησας cum B .. AC ποιεῖς (A ταῦτα πάντα ποι. ὡδε) | καὶ οὐδὲν .. B ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐδὲν

Ὁ δὲ Νικόδημος καὶ γὰρ Ἰωσήφ ἰδόντες τὴν κάθεδραν τῶν λοιμῶν ἀπέστημεν ἀπ' αὐτῶν, μὴ θελήσαντες τῇ βουλῇ τῶν ἀσεβῶν συναπολέσθαι.

III.

¹ Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα δεινὰ διαπραξάμενοι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, παρέδωκαν αὐτὸν Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι διαφαιούσης τῆς παρασκευῆς ἐπὶ τὸ σταυρῶσαι αὐτόν, καὶ ἐπὶ τοῦτο συνῆλθον πάντες. ἐξετάσεως οὖν γενομένης ἐκέλευσεν αὐτὸν Πιλάτος ὁ ἡγεμὼν μετὰ δύο ληστῶν τῷ σταυρῷ προσηλωθῆναι. προσηλώθησαν δὲ αὐτῷ ἅμα τῷ Ἰησοῦ ἐξ ἀριστερῶν μὲν ὁ Γέστας, ἐκ δεξιῶν δὲ ὁ Δημᾶς.

² Καὶ ἤρξατο βοᾶν ὁ ἐξ εὐωνύμων λέγων τῷ Ἰησοῦ Ἴδε πόσα κακὰ ἔδρασα ἐν τῇ γῆ· καὶ εἰ ἔγνων ὅτι σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς, καὶ σὲ εἶχον ἀναλώσαι. τί δὲ λέγεις ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ, καὶ βοηθῆσαι ἑαυτῷ ἐν ἀνάγκῃ οὐ δύνασαι; ἢ πῶς ἄλλω εὐχομένῳ σὺ δύνασαι βοήθειαν παρασχεῖν; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, κάτελθε ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα σοι πιστεύσω· νῦν δὲ οὐχ ὡς ἄνθρωπὸν σε ὀρῶ ἀλλ' ὡς θῆρα ἄγριον συναπολλύμενόν μοι. καὶ πολλὰ ἕτερα ἤρξατο λέγειν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, βλασφημῶν καὶ τρίζων τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν· ἐν γὰρ τῇ παγίδι τοῦ διαβόλου ἐζωγρημένος ἦν ὁ ληστής.

Ὁ δὲ Νικόδ. καὶ γὰρ (C καὶ δ) Ἰωσήφ cum AC . . B Ἐγὼ δὲ Ἰωσ. καὶ Νικόδ.

III, 1. διαπραξ. cum A . . C διαταξάμ., B πράξαντες. B sic: Πολλὰ οὖν δυνατὰ πράξαντες κατὰ τοῦ Ἰησ. τῇ ν. ἐκ. καὶ πολλὰ κριτήρια ἀδικίας, παρέδωκαν etc | BC διαφαιούσης | ἐπὶ τὸ (A τῷ; C add καί, B κολάσαι καί) στ. αὐτόν | B om καὶ ἐπὶ τ. σ. πάντ. | ἐξετάσ. οὖν (B τοίνυν ψευδοῦς) γενομένης (B γεναμ.) -- ληστῶν (B add τῶν καταδικῶν) τῷ στ. προσηλ. (AC om τ. στ., B σταυρωθῆναι) | προσηλώθησαν δὲ αὐτῷ (ita de coniectura scripsimus: AC προσηλωθέντων δὲ [A om] αὐτῶν, B κρεμασθέντων δὲ αὐτῶν) ἅμα τῷ Ἰησ. (haec ex B sunt; C ἅμα ἐπὶ τῷ σταυρῷ; A om. Praeterea vero B add ἐν τῷ σταυρῷ) -- Δημᾶς (ita C; AB Δύμας)

2. ἐξ εὐων. (C ἀριστερῶν) . . B add Γέστας | Ἴδε πόσα . . B Πολλὰ | ἔδρασα cum A . . BC -σας | καὶ εἰ ἔγνων -- ἀναλώσαι cum A, item corrupte C . . B καὶ σὺ εἶπες ὅτι βασιλεὺς εἶ τῶν Ἰουδ., καὶ σὲ ἀναλώσαι εἶχον | τί δὲ λέγεις ἑαυτ. cum A . . C ὅτι λέγει ἑαυτ., B λέγεις δὲ σεαυτ. | καὶ βοηθῆσαι ἑαυτῷ etc cum A . . BC plura corrupte exhibent | ἐπ' αὐτόν (C -τῷ) . . B κατὰ τοῦ Ἰησοῦ | ἐζωγρημ. cum AB . . C ἐξορισμένος

³ Ὁ δὲ ἐκ δεξιῶν ληστής, ᾧ ὄνομα Δημᾶς, ἰδὼν τὴν θεϊκὴν χάριν τοῦ Ἰησοῦ οὕτως ἐβόα Οἰδᾶ σε, Ἰησοῦ Χριστέ, ὅτι υἱὸς τοῦ θεοῦ εἶ. Χριστόν σε ἐρῶ ὑπὸ μυριῶν μυριάδων ἀγγέλων προσκυνούμενον. συγχώρησόν μοι τὰς ἀμαρτίας μου ἃς ἐπραξα· μὴ ἐν ἐξετάσει μου ποιήσεις τὰ ἄστρα εἰθεῖν κατ' ἐμοῦ ἢ τὴν σελήνην, ὅταν μέλλῃς κρίναι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ὅτι ἐν νυκτὶ ἐπραττον τὰς κακὰς μου βουλάς· μὴ κινήσεις τὸν ἥλιον τὸν νῦν σκοτιζόμενον διὰ σέ εἰπεῖν τὰ κακὰ τῆς καρδίας μου· οὐδὲν γὰρ ἀφέσεως ἀμαρτιῶν δῶρον δύναμαί σοι παρασχεῖν. ἤδη ὁ θάνατος φθάνει με τῶν ἀμαρτιῶν μου· σοῦ δέ ἐστιν ὁ ἐξιλασμός· ῥῦσαί με, δέσποτα τῶν ἀπάντων, τῆς φοβεράς σου κρίσεως· μὴ δῶς ἐξουσίαν τῷ ἐχθρῷ καταπιεῖν με καὶ κληρονόμον γενέσθαι τῆς ψυχῆς μου ὡς τοῦ ἐξ εὐωνύμων κρεμαμένου· θεωρῶ γὰρ πῶς ὁ διάβολος χαίρων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λαμβάνει, αἱ δὲ σάρκες αὐτοῦ ἀφανεῖς γίνονται. μὴ καὶ εἰς τὴν μερίδα τῶν Ἰουδαίων προστάξεις με ἀπελθεῖν· βλέπω γὰρ Μωυσῆν καὶ τοὺς πατριάρχας ἐν κλαυθμῷ μεγάλῳ ὑπάρχοντας καὶ τὸν διάβολον ἐπιχαιρόμενον ἐπ' αὐτῶν. πρὸ τοῦ οὖν, δέσποτα, τὸ πνεῦμά μου ἐξελθεῖν κέλευσον ἐξαλειφθῆναί μου τὰς ἀμαρτίας, καὶ μνησθητί μου τοῦ ἀμαρτωλοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, ὅτε ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ μεγάλου τοῦ

3. Ὁ δὲ -- ληστ. ᾧ ὄν. (B om λ. ᾧ ὄν.) cum AB .. C Ὁ ληστ. ὁ ὄνομασθεῖς | Δημᾶς cum G .. AB Δύμας | Οἶδα σε Ἰη. Χρ. (C μου pro Χρ.) -- εἶ cum AC .. B οἶδας κύριε Ἰη. Χρ. ὅτι υἱόν σε εἶναι θεοῦ πιστεύω | μυρ. μυριάδ. ἀγγ. cum C .. A om μυριάδ., B om ἀγγ. | ἐξετάσει cum B .. AC ἐξετάσει | ποιήσεις: ita ABC | C om κατ' ἐμοῦ | ὅταν μέλλῃς (C -λλεις) κρ. π. τ. οἰκ. cum AC .. B ὅτι μέλλεις κρίνεις πᾶσ. τ. κτίσιν | ὅτι ἐ. ν. ἐπραττον (B διεπραττόμενην ἀεί) cum AB .. C ὅταν ἐ. ν. ἐπραξα | μὴ κινήσεις (C νικήση) τὸν ἥλ. τὸν cum B(C) .. A μὴ κινήσῃ ὁ ἥλιος τόν | κακὰ .. B κρύφα | παρασχεῖν cum AC .. B προσενεγκεῖν | ἤδη (A εἰ δὲ) ὁ θάνατ. φθ. με (C μοι) τῶν (C καὶ τῶν) ἀμ. μου· σοῦ δέ ἐστ. (C σὺ ἔστιν sic) ὁ ἐξιλ. cum A(C) .. B ἰδοὺ γὰρ ὁ θάνατ. φθ. με, καὶ τῶν ἀμ. μου οὐδεὶς ἐστιν ἐξιλαστής | ῥῦσαί με, δέσπ. τ. ἀπ. (C om δ. τ. ἀ.) -- κρίσεως cum AC .. B δὲ ῥύσεται με δέσπ. τ. ἀπ., τῆς φοβ. σ. κρίσεως | καταπιεῖν (C -ποιεῖν) .. B καταπατεῖν | καὶ κληρ. (B add με; C κληρονόμος) γενέσθαι (B -έσθω) τῆς ψ. μου (B om τ. ψ. μ.) | θεωρῶ, λαμβάνει, γίνονται cum A .. BC ἶδον, εἰληφεν, ἐγένοντο | μὴ καὶ .. BC om καὶ | B μερίδαν | προστάξεις με .. B με τάξεις | ἐπιχαιρόμενον cum AB .. C ἐπεχαιρόμενον (sic) | ἐπ' αὐτῶν cum A .. B κατ' αὐτόν, C κατ' αὐτοῦ | τὸ πνεῦμ. μ. cum AB .. C τὸ κρίμα σου | B ἐν θρόνῳ τῷ ὑψίστῳ καθήμενος |

ὑψίστου μέλλεις κρίναι τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραήλ· πολλήν γὰρ κόλασιν ἠτοίμασας τῷ κόσμῳ σου δι' ἑαυτόν.

⁴ Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ ληστοῦ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἄμην ἄμην λέγω σοι, Δημᾶ, ὅτι σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας, οἱ παῖδες Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ Μωσέως, ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. σὺ δὲ μόνος οἰκήσεις ἐν τῷ παραδείσῳ ἕως τῆς δευτέρας μου παρουσίας, ὅτε μέλλω κρίνειν τοὺς μὴ ὁμολογήσαντας τῷ ὀνόματί μου. εἶπεν δὲ τῷ ληστῇ Ἀπελθὼν εἶπέ τοῖς Χερουβὶμ καὶ ταῖς δυνάμεσιν, τοῖς τὴν φλογίνην βρομαίαν στρέφουσιν, τοῖς φυλάττουσιν τὸν παράδεισον ἐξ οὗ ὁ Ἀδὰμ ὁ πρωτόπλαστος ἐν παραδείσῳ ἐγένετο καὶ παρέβη καὶ τὰς ἐντολάς μου οὐκ ἐφύλαξεν καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἐκεῖθεν· οὐδεὶς δὲ τῶν πρώτων ὄψεται τὸν παράδεισον ἕως μέλλω ἐκ δευτέρου ἔρχεσθαι κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς — γράψας οὕτως — Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ κατελθὼν ἐκ τῶν ὑψωμάτων τῶν οὐρανῶν, ὁ ἐξελθὼν ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ ἀοράτου πατρὸς ἀχωρίστως καὶ κατελθὼν εἰς τὸν κόσμον διὰ τὸ σαρκωθῆναι καὶ σταυρῶ προσηλωθῆναι, ἵνα σώσω τὸν Ἀδὰμ ὃν περ ἔπλασα, ταῖς ἀρχαγγελικαῖς μου δυνάμεσιν, τοῖς τοῦ παραδείσου πυλωροῖς, τοῖς τοῦ πατρὸς μου ὑπηρέταις. Θέλω καὶ κελύω εἰσελθεῖν τὸν συνσταυρούμενόν μοι, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν δι' ἐμέ, καὶ ἄφθαρτον σῶμα ἡμφιεσμένον εἰσελθεῖν ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ οἰκῆσαι αὐτὸν ἕνθα οὐδεὶς πώποτε δύναται οἰκῆσαι.

πολλήν γὰρ -- διὰ ἑαυτόν (A - τοῦ) cum AC .. B om

4. Δημᾶ cum C .. AB Δύμα | B om ὅτι | C om τῷ | B οἱ δὲ υἱοὶ τῆς ἀπωλείας, omīssis οἱ παῖδες usque Μωσέως | A ἐμβληθήσονται | ὅτε μέλλω -- τῷ ὀνόμ. μου (B μου τὸ ὄνομα) cum AB .. C ὅταν μέλλω κρίναι τοὺς παροργισάντάς με | B om εἶπεν δὲ τῷ ληστῇ usque dum sequitur Καὶ Ἰησοῦς τούτων βηθέντων. | τοῖς (A ταῖς, C καὶ τοῖς) -- στρέφουσιν (C ἀναστρέφ.) -- ἐξ οὗ (C ὅν) -- ἐν παραδείσῳ (C ἐν παραβάσει) ἐγ. καὶ παρ. καὶ (C ὅτι pro κ. π. κ.) -- ἐκ δευτέρου (C - ρας) | C ἐκ τ. ὑψωμ. τ. ἐπουρανίων | C ἄορ. πα. ἀχωρίστ. cum A .. C τοῦ ἄορ. μου πατρ., omīssio ἀχωρ. | C male om διὰ τὸ σαρκωθ. | A ὃν ἔπλασα | ταῖς ἀρχαγγ. εἰς: C male praem ἐν | τ. συνσταυρούμενον (C - ρώμενον) μοι (C τῇ ἐμῇ θεότητι) | δι' ἐμέ cum C .. A δι' ἐμοῦ | C οὐδ. δύναται ποτε

Καὶ ἰδοὺ τούτων βηθέντων παρέδωκεν τὸ πνεῦμα ὁ Ἰησοῦς, τῇ ἡμέρᾳ τῆς παρασκευῆς ὥρα ἐνάτη. καὶ σκότος δὲ ἦν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ σεισμοῦ μεγάλου γενηθέντος τὸ ἀγίασμα συνέπεσεν καὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ.

IV.

¹ Ἦτησάμην δὲ ἐγὼ Ἰωσήφ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔθηκα αὐτὸ ἐν μνήματι καινῷ ὅπου οὐδεὶς ἦν τεθειμένος. τοῦ δὲ ληστοῦ τοῦ ἐκ δεξιῶν οὐχ εὐρέθη τὸ σῶμα· τοῦ δὲ ἐξ εὐωνύμων ὥστερ δράκοντος ἰδέα, οὕτως ἦν τὸ σῶμα αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ ἤτησάμην τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι, ζήλω θυμοῦ φερόμενοι οἱ Ἰουδαῖοι ἐπέκλεισάν με εἰς φυλακὴν, ὅπου βία ἦν τοῖς κακῶς διαπράττουσιν. ἦν δὲ τοῦτό μοι γενόμενον ὀψίας οὔσης σαββάτω, ᾧ παρανομοῦν ἦν τὸ ἔθνος ἡμῶν. καὶ ἰδοὺ αὐτὸ τὸ ἔθνος ἡμῶν τῷ σαββάτῳ δεινὰς θλίψεις ὑπέμεινεν.

² Καὶ δὴ ὀψίας γενομένης τῆς μιᾶς τῶν σαββάτων, ὥρα ἔ τῆς νυκτός, ἔρχεται πρὸς μὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ φυλακῇ μετὰ τοῦ ληστοῦ τοῦ συνσταυρωθέντος αὐτῷ ἐκ δεξιῶν, ὃν ἀπέστειλεν αὐτὸς ἐν τῷ παραδείσῳ. καὶ φῶς ἱκανὸν ἦν ἐν τῷ οἰκήματι· καὶ ἐκρεμάσθη ὁ οἶκος ἐκ τεσσάρων γωνιῶν, καὶ ἐλύθη ὁ τόπος, καὶ ἐξῆλθον. ἐγνώρισά οὖν τὸν Ἰησοῦν πρῶτον, καὶ πάλιν τὸν ληστὴν γράμματα κομίζοντα πρὸς τὸν Ἰησοῦν. καὶ ὀδεούντων

Καὶ ἰδοὺ τ. βηθέντ. cum AC .. B Καὶ ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος | ὥρα ἐνάτη (C 5) cum AC .. B ὥρ. ἕκτη | καὶ (A om) σκ. δὲ (B om) ἦν (A om, B ἐγένετο) ἐπὶ π. τ. γ. (B ἐπὶ πάσῃ τῇ κτίσει) καὶ (B post γενηθέντος pon)

IV, 1. B ἔθηκα αὐτὸν ἐν μνήματι | τεθειμένος cum A .. C τεθαμμένος, B κείμενος | A οὐχ εὐρ. τὸ σῶμ. αὐτοῦ, ommissis τοῦ δὲ ἐξ εὐων. (C τοῦ δὲ ἐτέρου) ὥστερ. δράκοντος (C -κων) ἰδ. -- τὸ σῶμ. αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ ἦτ. cum B .. AC Ὅτε οὖν (A om) ἦτ. | τὸ σ. τοῦ Ἰ. cum AB .. C τὸν Ἰησοῦν | B ζήλω καὶ θυμῷ .. A ζήλω δὲ θυμοῦ (coniungit ὅτε ἦτησ. cum praegressis) | σαββάτω cum AB (B τῷ σαββ.) .. C σαββάτων | ᾧ .. AC 3, B ὅπερ | παρανομοῦν .. A -μῶν, BC -μον | αὐτὸ (A add τε) τὸ ἔθν. ἡμ. τῷ σαββ. (B τὸ σάββατον) δ. 3λ. ὑπέμεινεν (B ἰδων [ἴδεν?]) cum AB .. C τὸ σάββατον ἡμῶν πολλὰς 3λ. ὑπέμεινεν

2. B γεναμένης | BC τῇ μιᾷ τῶν σαββ. (B τοῦ -του) | B ὥρα ἦν πέμπτη τῆς νυκτ. | ἐν τῇ φυλακῇ cum B, item τῇ νυκτὶ A .. C om | B αὐτ. εἰς τὸν παράδεισον | ἦν cum AC .. B ἔλαμψεν | C ἐν τῷ οἴκῳ | A καὶ ἐγὼ | καὶ πάλιν etc cum A, item ommissis γρ. κομ. πρ. τ. Ἰ. B .. C om

ἡμῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ φῶς μέγα ἐλαμψεν ὅπερ οὐκ ἔφερον ἡ κτίσις· ἦν δὲ καὶ εὐωδία μεγάλη τοῦ ληστοῦ ἢ ἐκ τοῦ παραδείσου.

³ Καθεσθέντος δὲ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τόπῳ τινὶ ἀνέγνω οὕτως τὰ Χερουβιμ καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα κελευθέντα ἀπὸ τῆς σῆς θεότητος φυλάττειν τὸν τοῦ παραδείσου κῆπον διὰ τοῦ συνσταυρωθέντος τῇ σῇ οἰκονομίᾳ ληστοῦ τοῦτο δηλοῦμεν. Τὸν τύπον ἰδόντες τῶν ἡλῶν τοῦ συνσταυρωθέντος σοὶ ληστοῦ καὶ τῶν γραμμάτων τὸ φέγγος τῆς σῆς θεότητος, τὸ πῦρ ἐσβέσθη μὲν, μὴ δυνάμενον φέρειν τὴν φαῦσιν τοῦ τύπου, καὶ ἡμεῖς ἐν φόβῳ μεγάλῳ γενόμενοι ἐπτήξαμεν· ἠκούσαμεν γὰρ τὸν ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ πάσης κτίσεως ἀπὸ ὕψους ἐνδημήσαντα εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς διὰ τὸν πρωτόπλαστον Ἀδάμ. τὸν σταυρὸν γὰρ θεασάμενοι τὸν ἄχραντον διὰ τοῦ ληστοῦ ἀστράπτοντα, ἐπταπλάσιον τὸ φέγγος τοῦ ἡλίου ἀποστίλβοντος, τρόμος ἐγένετο ἐφ' ἡμᾶς, καταχθονίων βρασμὸν ἐσχηκότας, καὶ φωνῇ μεγάλῃ οἱ λειτουργοὶ τοῦ ἁδου ἅμα ἡμῖν λέγοντες Ἅγιος ἅγιος ἅγιος ὁ ἐν ἀρχῇ ὢν ἐν τοῖς ὑψίστοις. καὶ αἱ δυνάμεις βοῆν ἀνέπεμπον Κύριε, ἐφανερώθης ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς χαρὰν παρέχων τῷ κόσμῳ καί, μείζον τοιούτου δώρου, τῇ ἀοράτῳ βουλῇ τῶν αἰώνων τὸ ἴδιον πλάσμα θανάτου βυσάμενος.

V.

¹ Ταῦτα ἐγὼ θεασάμενος πορευόμενος εἰς τὴν Γαλιλαίαν

ἐν τ. Γαλιλαίᾳ .. B add τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ | C εὐωδία μεγίστη | ἢ ἐκ τ. παρ. cum B .. A διὰ τὸν παράδεισον, C διὰ τοῦ ἐκ παραδείσου

3. Hanc totam sectionem omittit B.

Καθεσθέντος .. A καθεσθέντος, C κατεδέντος | C om. σῆς | τῇ σῇ οἰκ. cum A .. C σοὶ | τοῦτο δηλοῦμεν etc: haec corruptissime C exhibet. | σοὶ .. C τῇ σῇ θεότητι πίστει | μὴ δυνάμενον (cod. -ναι) -- γενόμενοι (cod. -ναι) ἐπτήξε cum A .. B om. Praeterea possunt haec etiam sic scribenda videri: καὶ τῶν γραμμάτων τὸ φέγγος, τῆς σῆς θεότητος τὸ πῦρ, ἐσβέσθημεν μὴ δυνάμενοι etc; sed nostra scriptura praestat. | ἐπταπλάσιον (C -ονα) τὸ φέγγ. (A τοῦ φωτὸς) τοῦ (C om) ἡλίου ἀποστίλβοντος; videntur haec ita legi posse, quamvis coniectura emendare facile sit. | καταχθονίων (C ἐν καταχθονίῳ) βρασμὸν (C -σμου) ἐσχηκότας (A -ότα, C ἰσχηκότας): fortasse minus recte scripsimus. | καὶ αἱ .. A ὡ αἱ | ἀνέπεμπον cum A .. C ἀναπέμποντες | μείζον (C -ζων) τοιούτου (A -τω) δώρου (A -ρω): videtur in his vitium latere | τῶν αἰώνων .. C τῶν ἔλων αἰώνων

V, 1. θεασάμενος .. B add Ἰωσήφ | B πορευομένου μου ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ --

μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ ληστοῦ, μετεμορφώθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ οὐκ ἦν ὡς τὸ πρότερον πρὶν σταυρωθῆναι αὐτόν, ἀλλ' ἦν διὰ παντός φῶς· αἶε δὲ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ, καὶ συναλάει μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς. ἐποίησα δὲ μετ' αὐτοῦ ἡμέρας τρεῖς· οὐκ ἦν δὲ οὐδεὶς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ ληστής.

² Καὶ τῶν ἀζύμων μεσαζόντων ἔρχεται ὁ μαθητῆς αὐτοῦ Ἰωάννης, καὶ οὐκέτι τὸν ληστήν ἐθεασάμεθα τὸ τί ἐγένετο. ἠρώτησεν δὲ ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦν Ἰός ἐστιν οὗτος, ὅτι οὐκ ἐποίησάς με ὀφθῆναι αὐτῷ; ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐδὲν αὐτῷ ἀπεκρίθη. προσπεσῶν δὲ αὐτῷ εἶπεν Κύριε, οἶδα ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἐφιλήσάς με, καὶ διὰ τί οὐκ ἀποκαλύπτεις μοι τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον; λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἀπόκρυφα τί ἐπιζητεῖς; ἀκμὴν ἀσύνητος εἶ; οὐχ ὄρας τὴν εὐωδίαν τοῦ παραδείσου πλήσασαν τὸν τόπον; οὐ γινώσκεις τίς ἦν; ὁ ἐπὶ σταυροῦ ληστής κληρονόμος ἔτυχεν τοῦ παραδείσου· ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ὅτι αὐτοῦ ἐστὶν μόνου ἕως οὗ φθάσει ἡ μεγάλη ἡμέρα. ὁ δὲ Ἰωάννης εἶπεν Ἀξιόν με ποιήσον ὅπως θεάσομαι αὐτόν.

³ Καὶ ἔτι λαλοῦντος τοῦ Ἰωάννου ὤφθη ὁ ληστής ἄφνω· καὶ ἔκθαμβος γενόμενος ὁ Ἰωάννης ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν. οὐκ ἦν δὲ τῇ πρώτῃ ἰδέᾳ ὁ ληστής τῇ πρὶν ἔλθειν τὸν Ἰωάννην, ἀλλ' ἦν ὡσπερ βασιλεὺς ἐν πολλῇ δυνάμει, τὸν σταυρὸν ἡμφιεσμένος. καὶ φωνὴ πλήθους πολλῶν ἐπέμπετο Ἥλθες εἰς τὸν ἡτοιμασμένον σοι τόπον τοῦ παραδείσου· ἐτάγημεν ὑπηρετεῖν σοι παρὰ τοῦ

εἶδον ὅτι μετεμορφ. -- πρηνὴ σταυρ. αὐτ. ἀλλὰ -- φῶς· καὶ οὐκέτι νῦν ἐγένετο, ἀλλὰ ἄγγελοι ἀόρατοι διηκ. αὐτ. | αἶε δὲ ἄγγελοι cum A .. C ἄγγ. δέ | καὶ συναλάει -- ὁ Ἰησ. cum AB .. C om | ἐποίησα δὲ (B καὶ ἐποι.) -- οὐκ ἦν δὲ cum AB .. C καὶ οὐκ ἦν δέ, prioribus male omissis.

2. ἐθεασάμεθα cum AB .. C - σάμην | τὸ (A om) τί ἐγέν. (C γέγονεν) | C ἀπεκρίνατο | ἐφιλήσας cum AC .. B φιλεῖς | ἀποκαλύπτεις cum AC .. B ἀπεκάλυψας | B ζητεῖς | πλήσασαν τ. τόπ. cum B .. AC πεπληρωμένην (C κενουμένην) τὴν πνοήν | ὁ ἐπὶ σταυροῦ cum A .. BC ὅτι (C ὅτε) ἐπὶ τοῦ στ. | ληστής cum A .. BC om | τοῦ παραδείσου .. B add ἐκεῖνός ἐστιν | B ὅτι μόνος ἐστὶν ἐν τῷ παραδείσῳ ἕως φθ. ἡμέρα ἡ μεγ. | θεάσομαι (B - σωμαι) .. C θεασώμεθα

3. Καὶ ἔτι etc .. C λαλοῦντ. τοῦ Ἰω. ὤφθη ἄφνω | γενόμενος ὁ Ἰω. ἔπεσεν cum CD (B γενόμενος Ἰω. καὶ ἔπεσ.) .. A ἐγένετο ὁ Ἰω. καὶ | D οὐκ ἦν δὲ ὡς τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῇ | ἀλλ' ἦν cum AD .. BC om ἦν | πολλῶν cum AD; B πολλοῦ .. C om | ἐπέμπ. cum ACD .. B ἀνεπέμπ. | Ἥλθες cum ACD .. B Ἐλθεῖ | B ἐτάγημεν γάρ

ἀποστειλαντός σε ἕως τῆς μεγάλης ἡμέρας. καὶ τῆς φωνῆς ταύτης γενομένης καὶ ὁ ληστὴς καὶ γὰρ Ἰωσήφ ἀφανεῖς ἐγενόμεθα, καὶ εὐρέθην ἐγὼ εἰς τὸν οἶκόν μου· οὐκέτι δὲ ἴδον τὸν Ἰησοῦν.

⁴ Ταῦτα δὲ ἐγὼ ἐωρακῶς συνεγραψάμην ἕνα πάντες πιστεύσωσιν εἰς τὸν σταυρωθέντα Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν καὶ μηκέτι λειτουργοῦσιν τῷ νόμῳ Μωσέως, ἀλλὰ πιστεύσωσιν τοῖς δι' αὐτοῦ γενομένοις σημεῖοις τε καὶ τέρασιν, καὶ ἕνα πιστεύσαντες ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσωμεν καὶ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εὐρεθῶμεν· ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα κράτος αἴνος καὶ μεγαλοσύνη εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

B μεγάλ. ἡμέρ. καὶ φοβεράς | γενομένης (C γιν.) .. B γεναμ. | καὶ (ita CD, AB om) ὁ ληστ. καὶ γὰρ Ἰωσήφ (B om Ἰωσ., C καὶ Ἰωσής)

4. ἐγὼ cum CD .. AB om | B ἔγραψα | πάντες cum B .. ACD om | κύριον .. B θεόν | λειτουργοῦσιν cum ACD .. B λειτουργεῖν (scriptum est -ργῆν). Idem post habet ἀλλὰ πιστεύειν. | BC τὸν νόμον | C γινομένοις | πιστεύσαντες (C add αὐτῷ, D αὐτόν) ζω. αἰ. κλ. καὶ (CD om ζω. αἰ. κλ. κ.) εἰς -- εὐρεθῶμεν cum A, item CD .. B πιστεύοντες εἰς τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ παραδείσου εὐρεθ. | ὅτι·αὐτῷ πρ. δόξ. (A add καὶ) κρ. αἰν. (C τιμή) κ. μεγαλοσύνη (ita AD; C προσκύνησις) .. B χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ δεσπότου (cod. add καὶ) πάντων ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν· αὐτῷ ἡ δόξα | εἰς τ. αἰῶν. τῶν αἰ. (C om τῶν αἰ.) ἀμήν cum BC; item AD sed praem σύν (D om) τῷ πατρὶ (D add καὶ τῷ υἱῷ) καὶ τῷ ἀγίῳ πνεύματι (A add νῦν καὶ αἰεὶ καὶ).

INCIPIT VINDICTA SALVATORIS.

¹ In diebus Tiberii Caesaris imperatoris, Herode tetrarcha, sub Pontio Pilato traditus fuit Christus a Iudaeis et revelatus a Tiberio.

In diebus illis erat Titus regulus sub Tiberio in regione Equitaniae in civitate Libiae quae dicitur Burgidalla. Titus namque vulnus habebat in nare dextra propter cancrum, et habebat faciem dilaceratam usque ad oculum. ² Exivit quidam homo de Iudaea nomine Nathan filius Naum: erat enim Ismaelita, qui pergebat de terra in terram et de mari in mare et in omnibus finibus terrae. Nathan vero missus a Iudaea

* *Incipit vindicta Salvatoris*: ita Amb .. Ven *De passione domini nostri Iesu Christi* .. ASax S. *Veronica*, ASax^b *Nathanis Iudaei legatio*.

1. *In diebus Tiberii* -- a *Tiberio*: ita ex Ven conieci, adhibito Amb. Sic enim Ven *In diebus illis imperatoris tetrarcha sub pontio pilato traditus fuit christus a iudeis et revelatus a tiberio* .. Amb *In diebus tiberii cesaris imperatoris tetrarcha supontio pilato*. | *In diebus illis* -- *Burgidalla*: haec rursus ex utroque concinnavi. Ven sic: *In diebus illis erat titus sub braviis sindonis in regione equitaniae in civitate quae dicitur burgidalla* .. Amb *In diebus illis erat titus regulus sub tiberio in regno equitaniae in civitate libie que dicitur burgidal*.

Tota prima sectio aptiore modo procedit in ASax, ubi sic fere legitur: *Factum est diebus Tiberii magni imperatoris, brevi postquam divinus dominus noster esset crucifixus, ut esset quidam vir nobilis cuius nomen erat Tyrus* (ASax^b *Tirus*). *Et is erat rex in Equitania sub Tiberio imperatore, et plerumque habitabat in civitate quae dicitur Lybia* (ASax^b *Libia*). *Atque idem Tyrus, ut libri dicunt, erat laborans in facie sua, habens morbum quem dicimus cancerem in naso suo, a dextera nare pertinentem usque ad oculum*.

2. *Nathan*: ita ubique Amb, item uterque ASax; Ven vero *Natham* | *Naum* cum Ven; reliqui *Nau* | *Ismaelita* (cod. *hysmaelita*) .. ASax uterque *filius civis*

ad Tiberium imperatorem ad portandum pactum eorum ad urbem Romanam. Erat autem Tiberius ~~insanus~~ et ulceribus et febribus plenus, novemque genera leprae habebat. ³ Voluitque Nathan ad urbem Romanam pergere. Insufflavit vero ventus septentrionalis et impeditur navigium illius, et deduxit eum ad portum Libiae civitatis. Videns autem Titus navem venientem cognovit quod de Iudaea esset: et admirati sunt omnes et dixerunt quod nunquam viderant aliquod lignum sic inde venisse. ⁴ Iussit autem Titus nauclerum venire ad se, et interrogavit quisnam esset. Et dixit Ego sum Nathan filius Naum de genere Ismaelitarum, et subditus sum in Iudaea Pontio Pilato. Et missus sum ut irem ad Tiberium imperatorem Romanum ad portandum pactum de Iudaea. Et irruit validus ventus in mari et adduxit me in terram quam nescio.

⁵ Et ait Titus Si aliquando posses invenire aliquam rem aut pigmentorum aut herbarum quae valeret curare vulnus quod in facie habeo, ut vides, ut sanus fierem et reciperem sanitatem pristinam, multis bonis erogarem te. ⁶ Dixitque

Israelis | eorum: ita Amb; Ven om | insanus et -- leprae habebat: ASax haec brevius habet: laborabat ex variis vulneribus ut afficeretur lepra.

3. vero: ex ASax addidi; in latino non est. | *et impeditur -- Libiae civitatis cum Amb (item ASax) .. Ven et intravit navigium illius in portum qui est in civitate libie | quod nunquam -- venisse cum Amb .. Ven corrupte numquid talia vidimus aliunde .. ASax Nunquam antea vidimus tam mire factum, ut Iudaei homines venirent huc nave.*

4. *Iussit -- nauclerum (ita Amb; Ven navem) -- quisnam esset .. ASax haec paullo latius sic exprimit: Tyrus rogavit aliquem ut curreret et vocaret ad se eum qui esset principalis vir in nave. Et Nathan venit illico ad eum. Et Tyrus interrogavit eum et dixit Quis es tu in veritate, aut unde venisti? | Et dixit Ego -- Ismaelitarum (cod. rursus hysmatitarum; Amb vero greoorum) -- quam nescio: ASax Nathan respondit ei et dixit Ego sum Nathan, filius Nau, et veni huc a Graecia. Et eram apud Iudaeos, subiectus Pontio Pilato; atque tum missus eram ut irem ad imperatorem Tiberium et ferrem nuntium eius a Iudaea Romam. Sed contrarius ventus supervenit me et duxit me in hunc locum, ut ubi sim nesciam.*

5. *Si aliquando -- in facie habeo cum Amb; neque differt ASax .. Ven Si aliquando posses herbam invenire aut aliquam pigmentorum curam propter infirmitatem corporis mei quae est in facie mea | multis bonis erogarem te: ASax daturus essem tibi remunerationis causa sine ullo dubio tantum auri vel argenti quantum velles, posteaque te essem ducturus in praesentiam Tiberii imperatoris. Ab hoc inde loco ASax^b multo brevior est in tradenda Nathanis historia quam ASax: huc usque vero non ita graviter differant.*

Evang. apocr. ed. Tischendorf.

ei Nathan Nescio, neque talia novi, domine, qualia tu mihi dicis. Sed tamen si fuisses praeterito tempore in Ierusalem, ibi invenisses electum prophetam, cui nomen erat Emanuel: ipse enim salvum faciet populum a peccatis eorum. Qui primum signum in Cana Galileae de aqua vinum fecit, et verbo suo leprosos mundavit, nato caeco oculos illuminavit, paralyticos sanavit, daemones effugavit, tres mortuos suscitavit: mulierem in adulterio deprehensam, indicatam a Iudaeis ut lapidaretur, liberavit: et aliam mulierem nomine Veronicam quae sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis et accessit ad eum retro et tetigit fimbriam vestimenti eius, et sanavit eam: et de quinque panibus et duobus piscibus quinque milia hominum satiavit, exceptis parvulis et mulieribus, et remanserunt de fragmentis duodecim scophini: ista omnia et alia multa ante suam passionem completa sunt. Post resurrectionem suam vidimus eum in carne sicut ante fuerat. ⁷ Dixit autem Titus ad eum Quomodo resurrexit a mortuis, quia mortuus fuit? Respondens autem Nathan dixit Manifeste mortuus fuit et in cruce suspensus et iterum de cruce depositus, et per tres dies iacuit in sepulcro: deinde resurrexit a mortuis, et descendit ad infernum, et patriarchas et prophetas et omne genus humanum liberavit: deinde apparuit discipulis suis et manducavit cum illis: deinde viderunt eum

6. Nescio -- mihi dicis: similiter ASax *O domine mi, ego non possum invenire ullam rem eiusmodi, neque novi talium quicquam* | Emanuel: ASax *dominus Iesus Christus* | *Qui primum signum in Cana (Ven cena) Gal. de aqua (Ven add in) vinum fecit -- leprosos mundavit -- paralyt. sanavit (in ipso codice vero est lepros. sanavit -- paral. mundav.) -- in (codex de) adulterio -- et tetigit fimbriam (ita Amb; Ven tetigit eum fimbriam) -- et sanavit eam (sic Amb; item Ven omisso eam) -- completa sunt . . ASax brevis sic: atque etiam (praecedit hic ipse salvum fecit populum suum a peccatis eorum) suo verbo mundavit leprosos et illuminavit caecos et revocavit mortuos. Et quaedam femina patiebatur fluxum sanguinis duodecim hiemes, nomine Veronica, et accessit retro ad eum et tetigit fimbriam vestimenti eius, et illico per hoc sanata est. Et satiavit quinque milia hominum quinque panibus et duobus piscibus. Atque haec omnia atque plura alia complevit ante suam passionem.*

7. Dixit autem Titus etc ex Amb; Ven sic: *Dixit autem etiam quomodo resurrexit a mortuis et quomodo occisus fuit et in cruce suspensus -- (in his non dif-*

ascendentem in coelum. Et sic veritas est, hoc omne quod dico vobis. Vidi ego oculis meis et tota domus Israel. ⁸ Et dixit Titus in verbis suis Vae tibi, Tiberi imperator, plenus ulceribus et a lepra circumdatus, quia tale scandalum commissum est in regno tuo; quod tales leges in Iudaea fecisti, in terra nativitatis domini nostri Iesu Christi, qui apprehenderunt regem et gubernatorem populorum occiderunt, et non fecerunt eum venire ad nos ut te curaret a lepra et me mundaret ab infirmitate mea: propter quod si fuissent ante faciem meam, cum meis manibus occiderem eorum Iudaeorum corpora et in lignum crudum suspenderem, quia perdidit dominum meum, et non fuerunt digni oculi mei videre faciem suam. ⁹ Et cum hoc dixisset, statim cecidit vulnus de facie eius Titi, et restituta est sanitati caro et facies eius. Et omnes infirmi qui ibidem erant salvi facti sunt in illa hora. Exclamavit autem Titus simul cum omnibus voce magna dicens Rex meus et deus meus, quia nunquam te vidi et sanum

(fert) *ascendentem in coelum. Reliqua Et sic veritas -- vobis ex Ven sunt; Amb Et sic est omnis veritas quam dico tibi. ASax ita pergit: Sed Iudaei erant repleti invidia et apprehenderunt eum, et seniores et pontifices flagellarunt eum, et rogarunt Pilatum ut possent eum suspendere in ligneo patibulo; et fecerunt ita, et dederunt ei bibere vinum cum aceto mixtum. Et ipse in cruce reddidit spiritum, et posthac descendit ad infernum ibique visitavit omnes sanctos et liberavit humanum genus. Atque Ioseph dives sepeliit eius corpus, et Iudaei posuerunt custodes ut custodirent super eum, ne discipuli eius venirent ac raperent corpus. Sed dico in veritate, eodem corpore quo sepultus erat biduum eum resurrexisse; item scio in veritate eum esse verum deum. | Vidi ego usque Israel ex Ven; contra Amb: Credidit autem Titus et domus eius tota; similiterque ASax Tyrus audivit omnia haec libentissime, et levavit caput suum et professus est Christum, ipse et tota eius domus.*

8. *Et dixit Titus etc: et Amb et ASax om Titus. | Vae tibi Tiberi (Amb om) -- quod tales leges usque qui apprehenderunt (ita Amb; Ven quod talem regem iudei pleni invidia occiderunt. hoc malum fecerunt in terra ubi natus est dominus iesus christus. qui apprehenderunt) -- faciem suam. Haec multo brevius in ASax leguntur. Ibi est enim fere sic scriptum: Oh, si ego fuisset tibi et vidissem faciem eius et nossem eum, ego ullus essem eum acerrima ultione et delevissem omnes inimicos eius, propterea quod ita tractarunt dominum nostrum.*

9. *Et cum hoc dixisset -- facies eius: similiter ASax | Et omnes infirmi -- dicens: ASax prioribus omissis sic: et exclamavit clara voce et dixit | Rex (Ven praem Iuda; item Amb? Pro eo ASax iudex invenisse videtur) -- meus: ASax Oh, hic est verus iudex et potens rex et reclus deus | quia (sed Amb qui) nunquam*

me fecisti, iube me ambulare cum navigio super aquas in terram nativitatis tuae, ut faciam vindictam de inimicis tuis; et adiuva me, domine, ut possim eos delere et mortem tuam vindicare: tu domine trade eos in manu mea. ¹⁰ Et cum hoc dixisset, praecepit se baptizari. Vocavit autem ad se Nathan et dixit ei Quomodo vidisti baptizari eos qui in Christo credunt? Venias ad me et baptiza me in nomine patris et filii et spiritus sancti, amen. Nam et ego firmiter credo in dominum Iesum Christum ex toto corde meo et ex tota anima mea: quia nusquam est alius in universo mundo qui me creavit et a vulneribus me salvum fecit.

Et cum hoc dixisset, nuntios misit ad Vespasianum cum omni festinatione venire cum viris fortissimis, sic paratis quasi ad bellum.

¹¹ Tunc Vespasianus tulit secum quinque millia viros armatos, et concurrerunt ad Titum. Et cum venissent ad civitatem Libiae, dixit ad Titum Quidnam est quod huc me venire fecisti? Ille autem dixit Scias quod Iesus venit in

-- me fecisti ex Amb; Ven quia te nusquam vidimus credimus (potius nec credidimus?), et salvum me fecisti et omnes astantes. ASax: nam nunquam vidi eum nec credidi in eum, usque dum nunc audivi nomen eius, et per eum sanatus sum. | iube me -- in manu mea: ASax Et Tyrus prostravit se in terram et preces fecit ad dominum et ita dixit O deus omnipotens, rex omnium regum et dominus omnium dominorum, supplico te, permittas mihi ut me conferam in terram ubi tu eras natus; ut videam tuos inimicos et deleam eorum nomen et ulciscar mortem tuam.

10. Et cum hoc -- baptizari -- baptiza me (ita Amb; Ven baptizari ab eo [adde ut ii?] qui crediderunt in eo qui dicitur Christus. Et dixit Titus ad Natham Veni et baptiza me) -- nusquam (Amb nunquam) -- salvum fecit: ASax Et postquam ita precatus est, vocavit Nathan ad se et dixit et Ecce, quomodo vidisti eos baptizari qui crediderunt in Christum? Veni cito et baptiza me, ut toto corde meo credam in eum: nam nunquam vidi eum et tamen sanum me fecit. Tum Nathan accessit ad eum et baptizavit eum in nomine patris et filii et sancti spiritus, et abstulit ab eo nomen Tyri, et vocavit eum in baptismo eius Titum, quod est in nostra lingua Pius. De mutato Tyri nomine nihil legitur in ASax^b.

Et cum hoc dixisset etc: ASax Et Titus misit nuntios ad socium imperii, nomine Vespasianum, qui etiam gentilis erat; et simul ire volebant suscepturi expeditionem militarem.

11. Tunc Vespasianus etc: ASax cum septem millibus armatorum virorum habet. | Et cum venissent -- Libiae (codd. libie): ASax consentit, nisi quod tenisset habet. | dixit ad Titum -- fecisti ex Ven; Amb interrogavit fratrem suum, quisnam esset sermo pro quo venire se fecisset ad se .. ASax statim interrogavit quidnam esset propter quod accesserint eum tam festinanter. | Ille autem dixit etc:

hunc mundum, et in Iudaea in loco qui dicitur Bethleem natus est, et traditus fuit a Iudaeis et flagellatus et crucifixus in calvario monte, et tertia die resurrexit a mortuis: et viderunt eum discipuli eius in eadem carne qua natus est: et manifestavit se discipulis eius, et crediderunt in eum. Et nos quidem volumus discipuli eius fieri. Nunc eamus et deleamus inimicos eius de terra, ut nunc cognoscant quia non est similis domino deo nostro super faciem terrae.

¹² Consilio autem inito exierunt de civitate Libiae quae dicitur Burgidalla, et ascenderunt in navigio et perrexerunt Ierosolimam, et circumdederunt regnum Iudaeorum et coeperunt mittere illos in perditionem. Cum audissent reges Iudaeorum eorum opera et dissipationem terrae, irruit timor super eos et turbati sunt valde. Tunc Archelaus est turbatus in sermonibus suis et dixit filio suo Fili, accipe regnum meum et iudica illud, et apprehende consilium cum aliis regibus qui sunt in terra Iuda, ut possitis evadere de inimicis nostris. Et cum hoc dixisset, evaginavit gladium suum et incubuit super eum, et flexit gladium suum acutissimum et inseruit in pectore suo, et fuit mortuus. ¹³ Filias autem coniungit se cum aliis regibus qui sub ipso erant, et acceperunt consilium

ASax Titus respondit ei et dixit Oh, quid non consideras in corde tuo, te debere credere in omnipotentem deum et vivum patrem, et quomodo salvator Christus filius dei natus erat in Iudaea, in Iudaica civitate Bethleem, et quomodo Iudaei flagellarunt eum et suspenderunt in cruce, per invidiam, et quomodo postea surrexit a mortuis tertia die; et discipuli eius et plures alii posthac viderunt eum in eadem carne in qua erat antea; et intra quadraginta dies post resurrectionem suam visus est discipulis suis, et ii omnes viderunt ubi ascendit in coelum cum magna potestate. Atque ego scio eum esse verum deum. Sed veni, flamus ambo eius discipuli, et eamus et ulciscamur eum et deleamus omnes eius inimicos de viva terra, ut omnes nationes in posterum cognoscant et agnoscant, nusquam in terris similem eius quemquam apparuisse.

12. Consilio autem inito (haec ex Amb sunt; Ven corrupte nil nisi Nuto) -- quae dicitur Burgidalla (Amb burgidal) -- sunt valde: similiter ASax, nisi quod non habet quae dic. Burgid. | Tunc Archelaus etc: ASax Et Herodes rex ita timefactus est ut diceret Archelao filio suo etc | iudica illud ex Amb; Ven iudica eum | evaginavit -- mortuus ex Ven; Amb amentavit (sic) lanceam suam et fixit eam in terra, et iactavit se super eam et mortuus. Similiter ASax.

13. Filias autem -- conduxerunt (sic; deesse aliquid videtur) -- amis se-

intra se et conduxerunt intra Ierusalem cum optimatibus eorum qui fuerunt in consilio suo, et steterunt ibidem annis septem. ¹⁴ Ceperunt autem consilium Titus et Vespasianus ut civitatem illorum circumdarent. Et ita fecerunt. Impletis autem septem annis aggravata est valde fames, et pro necessitate panis coeperunt terram comedere. ¹⁵ Tunc omnes milites qui fuerunt de quatuor regibus apprehenderunt consilium intra se et dixerunt Nos autem morituri sumus: quid faciet nobis deus? aut quid prodest nobis vita nostra, quia venerunt Romani nostrum locum et gentem accipere? Melius est nobis ut nosmetipsos interficiamus, quam dicant Romani quod illi occidissent nos et fecissent super nos victoriam. Et extraxerunt gladios suos et percusserunt se, et mortui sunt numero duodecim millia hominum ex ipsis. ¹⁶ Tunc factus est foetor magnus in civitate illa ex cadaveribus illorum mortuorum. Et timuerunt timore magno valde reges eorum usque ad mortem, et non potuerunt sustinere foetorem illorum nec sepelire eos nec foris civitatem illos proicere. Et dixerunt intra se Quid faciemus? Nos quidem tradidimus in mortem Christum, et iam nos ad mortem traditi sumus. Declinemus capita nostra et tradamus claves civitatis ad Romanos, quia iam ad mortem tradidit nos deus. Statimque ascenderunt muros civitatis et clamaverunt omnes voce magna dicentes Tite et Vespasiane, accipite claves civitatis, quae vobis datae sunt per Messiam qui dicitur Christus.

ptem: ASax Et Archelaus filius eius venit cum aliis regibus qui regnabant per totam Iudaeorum terram, et omnes fecerunt concilium et constituerunt ut se ipsos concluderent in Ierusalem cum omni populo etc. Ibi erant primum octo reges octo regnorum cum omni populo qui ibat cum eis, et manserunt intus septem annos.

14. ASax Sed prudentia crevit cum Tito et Vespasiano, ita ut mox perlustrarent omnia regna et redigerent in paupertatem. Et factum est octavo anno ut magna fames superveniret eos, ita ut comederent terram ex penuria panis.

15. ASax Sed principes militum; qui erant in Ierusalem et qui erant octo regnorum, ceperunt malum consilium inter se etc. A latino textu non ita differt; nisi quod in fine habet undecim millia.

16. Tunc factus est -- et iam nos (ita prorsus ASax; Amb et nos; Ven intra [interea?] nos) -- per Messiam qui dicitur Christus: in his nihil est quo graviter differat ASax a latino textu.

¹⁷ Tunc tradiderunt se in manibus Titi et Vespasiani, et dixerunt Diiudicate nos, cum debeamus mori, quia Christum nos iudicavimus et sine causa traditus fuit. Titus et Vespasianus apprehenderunt eos, et ex parte lapidaverunt, et ex parte suspenderunt in lignum, pedes sursum et caput deorsum, et lanceis percusserunt eos; alios autem tradiderunt in venditionem, et alios diviserunt inter se, et fecerunt quatuor partes sicut et illi fecerunt de vestimentis domini. Et dixerunt Vendiderunt Christum triginta argenteis, et nos vendimus triginta ex ipsis pro uno denario: et sic fecerunt. Et cum hoc fecissent, apprehenderunt omnes terras Iudaeae et Ierusalem.

¹⁸ Tunc inquisitionem miserunt de facie sive vultu Christi, quomodo possent invenire eum. Et invenerunt mulierem nomine Veronicam habentem eum. Tunc apprehenderunt Pilatum et miserunt eum in carcerem custodiendum a quatuor quaternionibus militum ad ostium carceris. ¹⁹ Tunc statim

17. *Tunc tradiderunt -- suspenderunt in lignum* (ita Amb; Ven in ligno, sed ab hoc inde loco usque initium sectionis 26. in codice Veneto textus varie turbatus est maximeque eo quod librarius folia exempli sui permiscuit. Locum *Et dixerunt Vendiderunt* usque et sic fecerunt ex Ven snmsi; multo brevius Amb sic: *et dabant iudeos triginta pro uno denario*) -- *Iudaeae et Ierusalem*: ASax *Et cum haec dixissent, statim apprehensi sunt undique et ligati et undique lapidati; et alii suspensi sunt in arboribus aridis, pedes sursum et capita deorsum, et alii percussi sunt lanceis, et alii venditi pro servis, et alii divisi in quatuor partes quemadmodum ipsi diviserant in quatuor partes Salvatoris vestes. Et Titus et Vespasianus ceperunt consilium ut Iudaeorum reliquorum triginta venderentur pro uno denario, propterea quod emissent nostrum Salvatorem triginta denariis a Iuda ipsius discipulo. Et Titus et Vespasianus occupaverunt omnes terras Iudaeae.*

18. *Tunc -- facie sive* (haec om Amb) -- *quomodo usque eum* (ita Amb; Ven ubi eum invenire potuissent) -- *carceris*: ASax *Et diligenter inquisiverunt an forte ibi esset aliquis qui haberet miraculosas reliquias Salvatoris de veste eius vel alias res pretiosas; et tam diligenter quaesiverunt ut invenirent mulierem nomine Veronicam, et haec erat fidelis Christiana, dilecta et honorata ab omni populo. Erat eadem Veronica quae tetigit Salvatoris vestem eoque sanata est a fluxu sanguinis. Ea habebat particulam de veste Salvatoris et summo loco ponebat, et aestimabat quasi esset ipsa Christi facies. Et Titus et Vespasianus miserunt ad eam, et ipsa mansit cum eis aliquot dies, usque dum Volusianus imperatoris cognatus veniebat: atque in illo intervallo occupati erant ut comprehenderent Pilatum, et duxerunt eum in cavea ferrea in urbem Damascum, ibique incluserunt eum una cum cavea in carcere munito, et collocaverunt custodes ad portam, milites quadraginta quatuor.*

miserunt nuntios suos ad Tiberium imperatorem urbis Romanae ut mitteret Velosianum ad se. Et dixit ei Accipe omne quod necesse est tibi in mari et descende in Iudaeam et inquire unum de discipulis eius qui dicebatur Christus et dominus, ut veniat ad me et in nomine dei sui curet me a lepra et infirmitatibus quibus quotidie nimis gravor et a vulneribus meis, quia ego male iaceo. Et mitte super reges Iudaeorum qui sunt imperio meo subditi fortias tuas et terribilia tormenta, quia occiderunt Iesum Christum dominum nostrum, et condemna eos ad mortem. Et si inveneris ibi talem hominem qui me possit liberare ab ista mea infirmitate, ego credam in Christum filium dei et baptizabo me in nomine ipsius. Et Velosianus dixit Domine imperator, si invenero talem hominem qui nos iuvare et liberare possit, qualem ei promittam mercedem? Dixit autem ei Tiberius Dimidium regni sine fallo, ut sit in manu eius.

²⁰ Tunc Velosianus statim perrexit et ascendit in navem et levavit velum in navigio, et perrexit per mare navigando. Navigavit autem uno anno et diebus septem, quibus pervenit Ierosolimam. Et statim iussit aliquos ex Iudaeis venire ad eius potentiam, et diligenter coepit inquirere quae fuerant gesta de Christo. ²¹ Tunc Ioseph ab Arimathia civitate et

19. *Tunc statim -- ad se: ASax Ac tum miserunt nuntios Romam ad imperatorem Tiberium, eo fine ut mitteret Volusianum cognatum suum in Iudaeam, cognitum ibi multas res cuiusmodi imperator nunquam audisset. | Et dixit ei Accipe -- credam in Christum filium dei (ita Amb; Ven credam Christum filium deum esse dei vivi) etc: ASax Tum imperator fecit illa, et dixit ad Volusianum cognatum suum: I et praepara omnia quae tibi necessaria sunt in mari et naviga in Iudaeam, ibique inquire unum de Salvatoris discipulis, et fac ut veniat ad me in nomine domini et sanet mea vulnera quibus tam diu graviter vexatus sum. Et dic talem sententiam in Iudaeorum reges qualem ipsi dixerunt in Salvatorem, et trade omnes ad supplicium. Et si tu mihi adducis virum curaturum vulnera mea, ipse profitebor Salvatorem filium dei et baptizabor in nomine eius. Volusianus respondit ei et dixit Etiam, domine; et si invenio talem hominem, quam mercedem promittam ei? Tiberius respondit et dixit Quisquis sit, fac eum regem post me.*

20. *ASax nomen maris addit idque Licostratum dicit, iter vero Volusiani octo diebus absolvi facit. Tum habet: Iussit omnes qui scirent aliquid de Christo ad se venire, et tum quaesivit ab iis omnibus quae gesta essent de Christo.*

21. *Iosephi orationem ASax sic habet: Scio quod deposuerunt eum de cruce*

Nicodemus insimul convenerunt. Nicodemus autem dixit Ego vidi eum, et scio vere quia ipse est salvator mundi. Ioseph autem dixit ei Et ego deposui eum de cruce et posui eum in monumento novo, quod erat excisum de petra. Et Iudaei tenuerunt me clausum in die parasceve ad vesperam: et dum starem in oratione die sabbati, suspensa est domus a quatuor angulis, et vidi dominum Iesum Christum sicut fulgur lucis, et prae timore cecidi in terram. Et dixit ad me Respice in me, quia ego sum Iesus, cuius corpus sepelisti in monumento tuo. Et ego dixi ei Ostende mihi sepulcrum ubi posui te. Et Iesus tenens manum meam dextera sua adduxit me in locum ubi sepelivi eum.

²² Venit autem et mulier nomine Veronica et dixit ei Ego autem tetigi in turba fimbriam vestimenti eius, quia annis duodecim sanguinis fluxum passa sum, et statim sanavit me. ²³ Tunc dixit Velosianus ad Pilatum Tu Pilate impie et crudelis, quare interfecisti filium dei? Pilatus autem respondit Gens sua et pontifices Annas et Cayphas illum tradiderunt mihi. Velosianus dixit Impie et crudelis, morte dignus es et poena crudeli. Et remisit eum in carcerem. ²⁴ Et Velosianus demum inquisivit faciem sive vultum domini. Dixerunt

*et posuerunt in sepulcro quod ipse excideram de rupe: et eram unus de iis qui custodiebant eius sepulcrum, et inclinavi caput meum et cogitavi videre eum; sed con-
spexi ibi nihil de eo, sed vidi duo angelos unum ad caput et alterum ad pedem, et
interrogarunt me quem quaererem. Respondi eis et dixi Quaero crucifixum Salva-
torem. Rursus dixerunt mihi I in Galilaeam; ibi videbitis eum, quemadmodum praedi-
xerat vobis. Atque etiam post haec, ait Ioseph, vidi eum in eadem carne in qua
erat antea, et dedit discipulis suis edere et bibere.*

22. Venit autem et mulier -- et dixit ei. Sic de coniectura scripsi: in codice enim est Venit ad me mulier -- et dixit mihi. Sed locus corruptus est, et nostri scriptura prope accedit ad Anglosaxonicam, quae ita habet: Postquam Ioseph ita locutus est, venit venerabilis mulier Veronica et locuta est sic Ego scio hoc. Quum eram in turba populi, non poteram prope accedere ad eum; sed tantum tetigi fimbriam vestimenti eius: et cum fluxus sanguinis me affligerat ad minimum duodecim annis, illico sum sanata; atque ego semper credidi, eum esse vivum deum ex omni aeternitate.

23. ASax Tum Volusianus iussit Pilatum adduci, et dixit ad eum Quid causae fuit ut traderes ad mortem filium dei? etc

24. Priora in ASax multo brevius absolvuntur. Postquam enim dictum est Et Volusianus iussit eum mitti in ferream caveam et comiti in carcerem, statim per-

ei omnes qui ibidem erant Mulier nomine Veronica est quae habet vultum domini in domo sua. Et statim iussit eam ante potentiam suam adduci. Et dixit ad eam Tu habes vultum domini in domo tua? At illa negavit. Tunc Velosianus iussit eam mitti in tormentis, donec vultum domini insinuaret. Illa autem coacta dixit Ego habeo illum in sindone munda, domine mi, et quotidie adoro illum. Velosianus dixit Monstra mihi illum. Tunc illa ostendit vultum domini. Velosianus ut vidit illum, prostravit se in terram; et prompto corde et recta fide apprehendit eum et involvit in sindone aurea et collocavit eum in scrinio, et sigillavit annulo suo. Et iuravit cum sacramento et dixit Vivit dominus deus et pro salute Caesaris, non videbit eum amplius homo super faciem terrae usque quo videam faciem domini mei Tiberii. ²⁵ Et cum hoc dixisset, optimates qui erant Iudaeae optimi apprehenderunt Pilatum ut ducerent ad portum maris. Ille autem apprehendit vultum domini cum omnibus discipulis suis et omnibus stipendiis suis, et eadem die ascenderunt navem. ²⁶ Tunc Veronica femina dereliquit omnia quae possidebat pro amore Christi et secuta est Velosianum. Et dixit ad eam

gitur ac tum ita dixit ad venerabilem mulierem Praecipio tibi, Veronica, ut mihi des sanctas reliquias quas habes apud te. Sed Veronica vehementer ei recusavit et dixit se non habere secum sanctas reliquias. Sed Volusianus ei non credidit, sed quamquam negaverat eam compulit cum multo terrore, ita ut confiteretur et diceret O domine, inclusum id est in cubiculo (lecto?) meo, ubi quotidie preces facio ad dominum meum. Volusianus dixit Da mihi dominum quem adoras, et ego quoque adorabo eum. Veronica itaque sic fecit nec ausa est id recusare ei. Volusianus, reliquia ei allata, prostravit se in terram et cum vera fide adoravit eam, et existimavit esse vultum domini ipsius, etsi minime erat, sed erat vestis quam Salvator ipse portaverat. Et cum Volusianus surrexit, apprehendit vultum et putavit esse Christi vultum, et involvit in sindone purpurea quae et auro texta erat; et collocavit sindonem in urna aurea eamque sigillavit annulo suo, et dixit Vivit dominus atque anima mea vivit, nunquam adspiciam mei domini faciem usque dum veniam ad Tiberium dominum meum cumque fecerim certiore de rebus iis omnibus quae hic gestae sunt.

Extrema usque quo videam etc ex Amb sunt; Ven quibusque viderit eum dominus.

25. ASax breviter sic: *Et, scio, iussit Pilatum tradi pessimae morti, et tum ibat ad suam navem.*

26. ASax priora sic exhibet: *Et venerabilis mulier Veronica reliquit omnia*

Velosianus Quid vis aut quid quaeris, mulier? At illa respondit Ego quaero vultum domini nostri Iesu Christi, qui me illuminavit non meis meritis sed per suam sanctam pietatem. . . . Redde mihi vultum domini mei Iesu Christi: nam hoc morior desiderio bono. Si autem non reddideris mihi, non dimittam eum, usque dum videam ubi ponetis eum: quia ego miserrima serviam ei omnibus diebus vitae meae. Credo enim quod ipse redemptor meus vivit in aeternum.

²⁷ Tunc Velosianus iussit mulierem Veronicam deportari secum in navem. Et elevatis velis navigio pergere coeperunt in nomine domini, et navigaverunt per mare. Titus vero cum Vespasiano conscenderunt in Iudaeam, vindicantes omnes nationes terrae illorum. Anno completo pervenit Velosianus ad urbem Romanam, dimisit navigium suum in flumine quod dicitur Tiberis sive Tiber, et intravit civitatem

quae possidebat pro nomine Christi et secuta est Volusianum, et ascensura erat navem cum eo. Et Volusianus dixit ei O mulier, quid quaeris? Illa respondit ei et dixit Quaero dominum meum.

Post pietatem quae in Ven sequuntur haud dubie corrupta sunt. Legitur enim ibi sic: *Et misera ego quia contra legem iniuste imo iniustissime egi. Heu me miseram, quia abstuli mihi dominum: sicut iudei contra legem fecerunt quoque crucifixerunt dominum iesum christum in hoc mundo, quem non viderunt oculi mei nec caesaris nostri. Ego autem misera contra legem feci, merita sum hoc pati supplicium. Redde etc.* Pro his multo pauciora in Amb leguntur, sed et ipsa corrupta. Sunt autem fere haec: *quod (?) enim contra legem abstulisti mihi, et iudei tulerunt christum de mundo, quem non vidit gens tua. haec (?) autem quem (?) contra haec (?) merita sum. Redde etc.*

ASax sic pergit, iis quae latine corrupta sunt non expressis: *Et cheu, quid commisi, precor te, ut non habeam dominum meum? In veritate dico tibi, si tu non vis reddere mihi, ego te nunquam deseram usque dum videam ubi ponis eum, et tum adorabo eum et semper serviam ei dum vivam.* Iamvero addit quae latine non habentur haec: *Cum populus audibat quemadmodum Veronica locuta esset, omnes eius vicini cum viri tum mulieres plorabant valde. Sed Veronica dixit eis O nati Hierosolymae, ne ploretis me sed vos ipsos et liberos vestros plorate: mirum enim est si nunquam audistis deum ipsum loquentem dicendo, quicumque pro nomine Christi reliquerit omnes res suas, eum recepturum esse centies et habiturum vitam aeternam.*

27. ASax Tum Volusianus remiges suos fortissime remigare iussit, et reliquit ibi Titum et Vespasianum, et navigavit usque dum veniret in fluvium Tiberim; et reliquit navem suam in fluvio, et iit in castellum quod vocatur Lateranum; atque

quae vocatur Roma. Et misit nuntium suum ad dominum suum Lateranensem Tiberium imperatorem de adventu suo felicè.

²⁸ Tunc Tiberius imperator audito nuntio Velosiani summe gavisus est, et iussit ut veniret ad faciem. Qui cum venisset, vocavit eum dicens Velosiane, quomodo venisti, et quid vidisti in regione Iudaeae de Christo domino et discipulis eius? Indica mihi quaeso sanaturum me de infirmitate mea ut possim subito mundari a lepra ista quam habeo super corpus meum, et totum regnum meum in potestate tibi et sibi trado.

²⁹ Dixit autem Velosianus Domine mi imperator, ego servos inveni Titum et Vespasianum in Iudaea timentes dominum, et mundati sunt ab omnibus ulceribus et passionibus suis. Et inveni per Titum omnes reges et dominatores Iudaeae suspensos; Annas et Cayphas lapidati sunt, Archelaus in semetipso lanceatus; Pilatum autem in Damasco dimisi ligatum et in carcere positum sub fida custodia. Sed etiam de Iesu comperi, in quem pessime Iudaei irruerunt cum gladiis et fustibus et armis et crucifixerunt eum, qui nos debuit liberare et illuminare et venire ad nos, et suspenderunt eum in ligno. Et venit Ioseph ab Arimathia et Nicodemus cum eo, ferens mixturae myrrhae et aloes quasi libras centum propter corpus Christi unguendum: et deposuerunt eum de cruce et posuerunt in monumento novo. Tertia autem die certissime resurrexit a mortuis, et manifestavit se discipulis

inde misit nuntios ad imperatorem Tiberium et iussit quaeri ab eo an vellet ut ad eum veniret.

Lateranensem: in codice est lateranensem.

^{28.} *ut veniret ad faciem ex Ven; Amb eum venire ante conspectum suum | sanaturum me de: in ipso codice est sanitatem super me de*

ASax Et Tiberius valde gavisus est, et invitavit Volusianum ut cito veniret ad se. Et statim interrogavit eum quid invenisset in Iudaea quod attinet Salvatore[m] vel discipulos eius; rogo te ut id omne dicas mihi.

^{29.} *Dixit autem -- sub fida custodia: his satis respondet ASax. Titum enim et Vespasianum Volusianus dicit fidelissimos reges vicarios; gubernatorem Iudaeae suspensum, Caiapham et Archelaum lapidatos, Pilatum ligatum in ferrea cavea positum et in urbe Damasco carcere inclusum.*

Sed etiam de Iesu comperi (comperi de coniectura addidi) -- post (in codice

snis in eadem carne in qua natus fuerat. Demum post quadraginta dies viderunt ascendentem in coelum. Multa quidem et alia signa fecit Iesus ante passionem suam et post. Primum de aqua vinum fecit, mortuos suscitavit, leprosos mundavit, caecos illuminavit, paralyticos curavit, daemones fugavit, surdos audire fecit, mutos loqui; Lazarum quadriduanum de monumento suscitavit; mulierem Veronicam quae fluxum sanguinis patiebatur duodecim annis et tetigit fimbriam vestimenti eius sanam fecit. ³⁰ Tunc placuit domino in coelis quod filius dei, qui in hunc mundum missus protoplastus mortuus est in terris, mitteret angelum suum, et imperavit Tito et Vespasiano, quos novi in loco isto ubi est solium tuum. Et placuit deo omnipotenti quod perrexerunt in Iudaeam et Ierusalem, et apprehenderunt subditos tuos et miserunt in eo iudicio quasi quomodo fecerunt quando apprehenderunt subditi tui Iesum et ligaverunt eum. ³¹ Et Vespasianus postea dixit Quid faciemus de his qui remanebunt? Titus respondit Suspenderunt illi dominum nostrum in ligno viridi et lancea percusserunt eum: nos autem suspendamus eos in ligno arido et lancea perforemus corpora eorum. Et ita fecerunt. Vespasianus autem dixit Quid de istis qui re-

est per) quadraginta dies -- sanam fecit: haec ex Veneto petita multo paucioribus in Ambrosiano exprimantur. Ambrosiano vero propior quam Veneto est textus Anglosaxonicus, qui sic habet: *Atque haec omnia facta sunt propterea quod Iudaei lanceis et fustibus percusserunt Salvatorem Christum et facibus suffocaverunt et lumen nostrum exstinxerunt, et non passi sunt ut perveniret huc ad nos. Iam igitur Titus et Vespasianus tradiderunt eos malae morti et occiderunt multos Iudaeos. Et duo fideles servi tui venerunt ab Arimathia, nomine Ioseph et Nicodemus, et petierunt Salvatoris corpus et sepelierunt in novo sepulcro. Atque idem ipse Salvator surrexit tertia die a mortuis, et visus est ipse discipulis suis in eadem carne in qua fuerat ante, et discipuli eius viderunt eum ascendentem in coelum. Praetereaque fecit multa miracula ante suam passionem: suscitavit mortuos et illuminavit caecos et mundavit leprosos et expulit diabolicos morbos, et alia plura fortia opera perpetravit: et Iudaei occiderunt eum sine ullo crimine et suspenderunt in arbore viridi.*

30. Hanc totam sectionem ASax exprimit his *Et Titus et Vespasianus cumulate reddiderunt eis haec omnia, proptereaque suspenderunt Iudaeos pedes sursum et caput deorsum.*

31. Rursus haec brevissime ASax habet *pergens Salvator occisus erat sine ullo crimine; et Iudaei passi sunt ignominiosissimam mortem, et eorum nomina extincta sunt de tota terra quemadmodum meruerunt.*

manserunt? Titus respondit Apprehenderunt tunicam domini nostri Iesu Christi et de illa quatuor partes fecerunt: ne apprehendamus illos et dividamus in quatuor partes, tunicam unam, mihi unam, ad viros tuos aliam, et pueris meis quatuor tam partem. Et ita fecerunt. Et dixit Vespasianus Deus qui remanserunt quid autem faciemus? Titus respondit: Iudaei vendiderunt dominum nostrum triginta argenteis: nos autem vendamus ex eis triginta pro uno argenteo. Et ita fecerunt. Et apprehenderunt Pilatum et tradiderunt illum militem et ego illum posui in carcere ad custodiendum quatuor quatuordecim diebus militum in Damasco. ³² Inde miserunt inquisitionem cum magna diligentia ad inquirendum vultum dominum et invenerunt mulierem nomine Veronicam habentem vultum domini. ³³ Tunc Tiberius imperator dixit Vespasiano Quomodo illum habes? Qui respondit Habeo illum in sindone munda aurea involutum pallio. Dixit autem Tiberius imperator Duc eum ad me et pande ante faciem meam, ut ego procidens in terram et genua flectens adorem eum super terram. Tunc Vespasianus expandit pallium suum cum sindone aurea, ubi erat vultus domini consignatus: et vidit eum Tiberius imperator. Qui statim adoravit imaginem domini puro corde, et mundata est eius caro sicut caro pueri parvuli. Et omnes caeci leprosi claudi muti surdi et variis detenti languoribus, qui ibi aderant, sanabantur, et curati ac emundati sunt. ³⁴ Tiberius autem imperator inclinato capite et flectens genua, considerans illum sermonem Beatus venter qui te por-

32. Rursus brevissime ASax *Atque praeterea invenimus mulierem ibi, quam dixerunt domini faciem habere.*

33. ASax *Iam attulimus huc, inquit, et mulierem et faciem. Tum dixit Tiberius Vehementer desiderabam videre eam et adorare eam. Tum Vespasianus surrexit et explicavit purpuream sindonem in qua domini facies involuta erat. Et Tiberius vidit faciem et existimavit vere esse domini faciem. Tamen minime erat, sed vestis erat quam dominus ipse portaverat. Sed quicumque gentilium primum aspexerunt, putabant esse domini faciem. Et Tiberius humiliter veneratus est eam, et lepra quam tam diu habuerat illico decidit ab eo, et corpus eius mundum erat sicut parvuli pueri.*

in sindone munda aurea involutum pallio: Veni in sindone munda aurea conpallio coperto; Amb in sindone munda involutam pallio

tavit et ubera quae suxisti, ingemuit ad dominum cum lacrimis dicens Deus coeli et terrae, non me permittas peccare, sed confirma animam meam et corpus meum et colloca in regno tuo, quia in nomine tuo confido semper; libera me ab omnibus malis sicut liberasti tres pueros de camino ignis ardentis.

³⁵ Deinde dixit Tiberius imperator Velosiano Velosiane, vidisti aliquem hominem de his qui vidissent Christum? Velosianus respondit Vidi. Dixit Interrogasti quomodo baptizant eos qui credebant in Christum? Velosianus dixit Hic, domine mi, habemus unum ex discipulis ipsius Christi. Tunc praecepit vocari Nathan venire ad se. Venit ergo Nathan et baptizavit eum in nomine patris et filii et spiritus sancti, amen. Statim Tiberius imperator factus sanus ab omnibus languoribus suis ascendit super solium suum et dixit Benedictus es, domine deus omnipotens et laudabilis, qui liberasti me de laqueo mortis et mundasti me ab omnibus iniquitatibus meis, quia multum peccavi coram te, domine deus meus, et non sum dignus videre faciem tuam. Et tunc Tiberius imperator fuit instructus in omnibus articulis fidei plenarie et firma fide.

³⁶ Ipse deus omnipotens qui est rex regum et dominantium dominus, ipse nos in fide sua protegat et defendat et liberet ab omni periculo et malo, et dignetur nos perducere ad vitam aeternam, vita temporali deficiente. Qui est benedictus in saecula saeculorum, amen.

34. 35. Utamque sectionem ASax breviter sic exprimit *Et statim credidit et baptizatus est cum tota sua domo et omni populo, qui erat subiectus imperio eius, in nomine nostri domini Iesu Christi.*

36. *deus omnipotens -- dominus: Ven deus omnip. qui est regnum et dominantium dominus; Amb est rex regum, deus et dominus dominantium | Qui est: Ven qui es*

ASax breviter sic: *Cui sit gloria et honor in saecula saeculorum, amen.*

